ఆంధ్రపత్రిక

క్రోధి సంవత్సరాది సంచిక

[ఏబదిఐదవ సంచిక]

[1964-65]

సంపాదకులు:
శివలెంక శంభుప్రసాద్

వెల రూ. 2

ఆంధ్రపత్రిక కార్యాలయమున ముద్రితము.

ADVERTISER'S INDEX

సంచిక 55

క్రోధి సంవత్సరాది సంచిక

విషయానుక్రమణిక

సంవత్సరము 1964 - 65

త్రివర్ణ చిత్రము :

చిత్రకారుడు : శ్రీ దాసరి నాగవర్ధనరావు

ఓమ్

ప్రస్తావన

ఇది ఆంధ్రపత్రిక యాభై అయిదవ సంవత్సరాది సంచిక. దీని ప్రచురణకు తోడ్పడిన రచయితలకు, తదితరులకు వందనములు. వారికి, పాఠకులకు మా ఉగాది అభివందనములు; ఈ సంచిక ఆశించినరూపంలో రాలేదు. రావలసిన వ్యాసములు, వ్యాసకర్తలనుంచి చివరి ఘడియవరకు కూడా చేరలేదు. రచయితలు రచనను వ్యాసంగముగా కాక, ప్రధాన వృత్తిగా స్వీకరించి నప్పుడే ఇలాంటి సంచికల ప్రచురణ, కొంతవరకైనా తలపెట్టిన రీతిగా రావడం సాధ్యంఅవుతుంది. రచనను వృత్తిగా స్వీకరించడానికి పరిస్థితులు పూర్తిగా అనుకూలంగా లేకపోవచ్చును. అంత మాత్రంచేత రచనాభివృద్ధి నిలిచిపోనక్కరలేదు. రచయితలలో సంకల్పం, ఆవేశంవుంటే సాహిత్యాభివృద్ధికి ఏవీ అడ్డురావు. ప్రపంచసాహిత్యంలో మహాగ్రంథము లనేకములు, ఆ గ్రంథకర్తల దేశములు వెనకబడిన స్థితిలోవున్నప్పుడు రచించడం జరిగింది.

"శుభకృతు శుభము నేమీ ఇవ్వలేదు. పైగా చైనా దురాక్రమణను తెచ్చిపెట్టినది. ఈ దురాక్రమణను శోభకృతు తొలగించి దేశసహజ శోభను పునః ప్రతిష్ఠచేయవలెనని అందరి ఆశ. అయితే ఆ ఆశ ఫలించునా, ఫలించదా అనునది జాతిస్వశక్తిమీద, దేశనాయకత్వముమీద ఆధారపడియున్నది." ఇవి గత సంచిక ప్రస్తావనలోని మాటలు. కాని శోభకృతులో జాతి హర్షించవలసినది ఒక్కటీ జరగలేదు. దురాక్రమణను తొలగించడంలో దేశనాయకత్వం సర్వతోముఖంగా విఫలమైనది. పరులు ఆక్రమించిన ప్రదేశమును పునఃస్వాధీనము చేసుకొనే ప్రాథమిక ధర్మమును నిర్వర్తించలేకపోయినది. కమ్యూనిస్టు చైనాతో పోరాటమువున్నట్టూలేదు, లేనట్టూలేదు. యుద్ధాన్ని యుద్ధం అనడానికి ఇష్టములేదు. శత్రువైన చైనానుశత్రువుగాచూచి, వ్యవహరించడానికి, ధైర్యమూలేదు. పైగా చైనా కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వంవేరు, చైనాప్రజలు వేరు అనే వింత సిద్ధాంతము బయలుదేరతీసింది. ఒక మహా అయోమయస్థితిని తెచ్చింది. ఇవన్నీ చూడగా క్రోధిలో కూడా ఈ పరిస్థితులు మారగలవనే ఆశ కలుగుటలేదు.

నాయకులమాటలకు (శ్రీ నెహ్రూనుండి సామాన్య నాయకునివరకు) వారి చేతలకు నేడున్న ఎడము విపరీతము. సామ్యవాది అని చీటీతగిలించుకొని, అసామ్యవాదిగా వ్యవహరించడం నేడు మామూలు అయిపోయింది. మననాయకుల సామ్యవాదం ఒక నిర్వచనానికి నిలబడదు అందుకనే దేశంలో నేడు చెలామణి అవుతున్న సోషలిజం, "నెహ్రూ-ఇజం". గాంధీ ఇజం పోయి, నెహ్రూ-ఇజం వచ్చింది.

ప్రజాస్వామ్యంఅనుపేరున్నప్పటికి, శ్రీ నెహ్రూయే గత పదేళ్లుగా ఈ దేశాన్ని వాస్తవానిక పాలించాడు. ఇంచుమించు ఒక నియంతగా చెల్లిపోయాడు. అందువల్లే నియంతృత్వంవల్ల వచ్చే విపరిణామాలు నేడు దేశాన్ని బాధిస్తున్నవి. నెహ్రూ తర్వాత ఎవ్వరు అన్నది ఒక పెద్ద సమస్యగా ప్రచారంలోకి వచ్చింది. ప్రజాస్వామ్యంలో ఇలాంటిప్రశ్న నిజానికి రాదు. రాకూడదు. నెహ్రూ అంతటి గొప్పవాడు మరి లేడుకాబట్టి — అనే ఆలోచనలే ఈ ప్రశ్నకు కారణమైనవి. ఈ భావానికి కారణం శ్రీ నెహ్రూయేనా? లేక ఇతరులా? ఈ ప్రశ్నలకు వచ్చే సమాధానమే గత దశాబ్దంలో దేశానికి జరిగిన మంచిచెడులను నిర్ణయిస్తుంది. గొప్పతనం అనేటటువంటిది నిర్ణయించడం భవిష్యత్ చరిత్రకారుల పనిగాని, సమకాలినులది కాదు. రాజకీయాలలో ముఖ్యంగా కావలసిందిశీలం. (integrity) కాని తెలివి (Brains) కాదు అని ఒక ప్రసిద్ధ బ్రిటిష్ రాజకీయవేత్త చెప్పాడు. నేడుమన దేశంలో మేధావులకు లోటులేదు. కాని కావలసింది శీలం. ఇతరులకు ధర్మబోధనలవల్ల ఇదిసమకూరదు. అత్యుత్తమైన, ఆచరణసాధ్యంకాని, ఆశయాలనుగురించి మాట్లాడక మానవప్రకృతికి అనుగుణంగా సామాన్యులుగా మాట్లాడుతూవ్యవహరిస్తే, మన సమస్యలు సగం పరిష్కారం అవుతాయి. దేశంలో రాజకీయపరిణామాలు, సహజ, సామాన్యధోరణిలో నడుస్తాయి. అత్యున్నతధోరణిలో నడవాలంటే, అత్యున్నతస్థాయిగల వ్యక్తులు కూడా కావాలి. వారు సమకూరడానికి వ్యవధికావాలి; ఈ వ్యవధి ఎంత అన్నది-మనది ప్రజాస్వామ్యం కనక-ప్రజలమీదే ఆధారపడివుంటుంది. పూర్వం 'యథా రాజా తథా ప్రజాః'. నేడు యథా ప్రజాః తథా రాజా.

సూసిందె సూత్తావు యేమిటా సూపు
నువ్వలా సూత్తేను సిగ్గేత్తదీ నాకు...

చిత్రకారుడు : దాసరి నాగవర్ధనరావు.

క్రోధిన్!

శ్రీ జటావల్లభుల పురుషోత్తము

సాధు ర్దయాళుః ప్రతిభాసి వర్ష
స్యా తో౽ధినామ్న స్తవ లక్షణార్థః
సా లక్షణా హి వ్యతిరేకవృత్తి
రక్రోధనం త్వాం కుపితం వ్యనక్తి.

కే చిద్బహి ర్వేషధరా ఇవార్యా
అంతశ్చ తేషాం మలినా ప్రవృత్తిః.
నామ్నైవ కేచిద్బహు భీకరాస్తు
భవాదృశా లోకహితప్రవృత్తాః.

క్రోధస్వభావో యది వర్తతే తే
సంకృధ్య చీనేభ్య ఉదాత్త బుద్ధే
తాన్ సాధు శత్రూన్ దమయస్వ శక్త్యా
రక్షస్వ పుణ్యాం మమ మాతృభూమిం.

ధర్మః స్వభావానుగుణః ప్రశస్తః
సర్వస్య లోకే తవ చైవ మస్తు
అజ్ఞానదారిద్ర్యరుగాదికేభ్యః
ప్రముష్య లోకస్య శివం కురుష్వ.

శివాచ ఘోరా చ యథా తనూర్ద్వే
శివస్య వేదే ప్రథితే తథా తే
తనుద్వయం తత్ర శివైవ నిత్యం
సత్సు ప్రవర్తేత పరత్ర క్రుద్ధా.

స్వాగత గీతము

శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తి

కోరిక దీర మామిడి చిగుళ్ళను మెక్కి కషాయ కంఠ శో
భా రమణీయ పంచమ రవమ్మున మైఁబులకాంకురమ్ములం
గూరిచి శ్రోత్రపర్వముగ కోయిల మా వన వాటిలోన నిం
పారగ పల్కుచున్న దిదె స్వాగత గీతము క్రోధివర్షమా !

దారుణ మారణాయుధ వితాన సమార్జన మగ్నులౌచు ని
ష్కారణ మెంతయో ధనము, కాలము, వ్యర్థము సేయబూను
న్నారు సమస్త దేశముల నాయకు లిప్పటిదాక ఈర్ష్యతో;
వారల కన్నువిప్ప నిదె స్వాగత గీతము క్రోధివర్షమా !

అర్వది యేండ్ల చక్రము లనంతముగా గతియించె నీ విశా
లోర్వి జనించి యిప్పటికి; నొక్కొక యేడు దరుదెంచుచుండగా
సర్వ విధాల నభ్యుదయ సాధనకై కృషి సాగుచుండెడిన్;
సర్వను శోభకృత్తి దిదె స్వాగత గీతము క్రోధి వర్షమా !

ఉల్లము పల్లవించు మధురోక్తుల నూతన భావపుష్టి శో
భిల్లగ కావ్యగానమొనరించు కవీంద్రులతో పరీమళో
త్ఫుల్ల లతాంతమందిర మధువ్రతముల్ శ్రుతిగల్పి పాడెడిన్
పల్లెల పూలతోటలను స్వాగతగీతము క్రోధి వర్షమా !

ఎన్ని విధాల జూచిన గతించిన కాలమె మేలటంచు రా
నున్నది యెట్టిదో తెలియనోపమటంచు దలంతు రెల్లరున్
నిన్నటికంటె రేపె పయనింపగ సౌఖ్యపు బాటగాగ సం
పన్నులమై తనర్ప నిదె స్వాగతగీతము క్రోధి వర్షమా !

అన్ని విధాల దేశము శుభాభ్యుదయమ్మును గాంచునంచు నిం
కెన్నడులేని ఆశలొదవించిన ఆ శుభకృత్తు మా పవి
త్రోన్నత శీతశైలమున నుద్ధత శత్రుబలాల దింపి చూ
పెన్ని జయాప మాజ్యమది "బీర"నుకల్గునె పేరుదాల్చినన్ ?

ఏగిన శోభకృత్సమ మహీస్థలికిన్ సకలార్థ దాయియై
యోగకరంబె యా ననెడి యూహలు వమ్మొనరించి ధారుణీ
భాగము దిగ్భ్రమన్ నిలువ బ్రాణములన్ "కెనెడీ"వి తీసె; నీ
వేగతి తత్పశుత్వము హరింతువొ శాంతినిగూర్చి క్రోధివై.

ఆధునిక సాహిత్యంలో 'కాలం'

ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం

సాహిత్య సౌధంలో అధికారంతో విహరించేందుకు శాస్త్రపరిజ్ఞానం తాళం చెవిలాంటిది శాస్త్రపరిజ్ఞానం అంటే అలంకారశాస్త్ర పరిజ్ఞానం మాత్రమే కాదు ఆ పాత తాళంచెవిలో ఆధునిక సాహిత్యసౌధం ద్వారాలు తెరవ బడటం లేదు! పాతతాళంచెవితో కొత్త ఇంటికి వెళ్ళితే చుట్టూ తిరిగిచూచి వెనక్కి మళ్ళవలసి వస్తోంది లోపలికి ప్రవేశం లభించడంలేదు ఈ కొత్త యింటి తాళం చెవులెక్కడున్నాయి? ఈ శతాబ్దిలో అభివృద్ధి చెందిన శాస్త్ర పరిజ్ఞానాన్ని మూడు శాఖలుగా విభజిస్తే, అవి 1) మనస్తత్వ శాస్త్రం 2) సాంఘిక—ఆర్థిక శాస్త్రాలు 3) భౌతిక—రసాయనిక—జీవశాస్త్రాలు, అవే తాళం చెవులు ఈమూడింటివల్లా ప్రభావితమైన దార్శనికభావాలు (Philosophical ideas) ఆధునిక సాహిత్యానికి కొన్ని అపూర్వ లక్షణాలను— భాషలో, వస్తువులో, ప్రక్రియా నిర్మాణంలో—ప్రసాదించినట్లు తెలుస్తోంది. ఒక విధంగా సాహిత్యాన్ని మూడు విధాలుగా విభజింపవచ్చు ; 1) వ్యక్తి ప్రాధాన్యమిస్తూ, వ్యక్తిగతమైన మనో విశ్లేషణం ధ్యేయంగా పెట్టుకున్న రచనల్లో మనస్తత్వ శాస్త్ర ప్రభావం—అంటే ఫ్రాయిడ్, యుంగ్, ఆడ్లర్, పావ్లావ్, వాట్సన్ మొదలగు వారి పరిశోధనల ప్రభావం ఎక్కువగా కలిపిస్తుంది 2) సంఘంలో పరిణామాలను ప్రధానవస్తువుగా చిత్రిస్తూ సామూహికప్రయోజనం ఆకాంక్షించే రచనల్లో సాంఘిక—ఆర్థిక శాస్త్రాల ప్రభావం అంటే మార్క్స్, టాల్‌స్టాయ్, గాంధీ వంటి వారి ప్రభావం—వ్యక్తమౌతూ వుంటుంది. 3) సైంటిఫిక్ రొమాన్సస్, డిటెక్టివ్ సాహిత్యంలో భౌతిక—రసాయనిక—జీవశాస్త్రాల విజ్ఞానం ఎదురౌతూ వుంటుంది కాని ఈ విభజన కేవలం స్థూలవిభజన మూడురకాల ప్రభావాలూ సమ్మేళనం చెందటం, కాని అవి ఏఏ పాళ్ళలో ఏ విధంగా కలిశాయి అనే విషయంకాని, రచయిత ప్రతిభావ్యుత్పత్తుల మీద ఆధారపడక తప్పదు

శాస్త్రాలు భిన్నశాఖలుగా ప్రవృద్ధమాన మౌతున్నప్పటికి, కొన్ని శాస్త్రాలమధ్య విభేదం అంతరిస్తూ ఉండటం, ఒక శాస్త్రం మరియొక శాస్త్రంమీద ఆధారపడుతూ ఉండటం ఇరవయ్యోశతాబ్దంలో ఏర్పడు తున్న కొత్తపరిస్థితి ఉదాహరణకు రసాయనికశాస్త్రం, భౌతికశాస్త్రం ఆదిలో ప్రత్యేకశాస్త్రాలుగా ఉంటూ ఉన్నా, చరమదశలో వాటికి అద్వైతం పట్టే పరిస్థితి ఉంది విశ్వంలో మూలవస్తువు పదార్థమా (matter) శక్తియా (Energy) అనే జిజ్ఞాస వచ్చేటప్పటికి ఆ శాస్త్రాలు రెండింటికీ భేదం అంతరిస్తోంది. భౌతిక, రసాయనిక శాస్త్రాలు సాధించిన ప్రగతి తత్త్వ జిజ్ఞాస మీదా, ఆ తత్త్వ జిజ్ఞాస వ్యక్తిదృక్పథం మీదా విస్తరిస్తున్న సంఘ జీవనంమీదా, ఆ విస్తరిస్తున్న సంఘజీవనంలో పారిశ్రామిక వ్యవస్థయొక్క అవసరాలూ, అపేక్షలూ మళ్ళీ శాస్త్రపరిశోధనమీదా — ఇలా ఒకదానిమీద ఒకటి ప్రభావం చూపుతూ, ఆధారపడుతూ ఆవర్తం కావటం, దాని ననుగమించి మానవ దృక్పథం, జీవితం, మారుతూ ఉండటం యీ యుగంలో ముఖ్యంగా మనించి అర్థం చేసుకోదగిన సంగతి. ఎవరైనా ఈ మార్పుని గుర్తించటానికి నిరాకరించినప్పుడు, ఈ యుగం సాహిత్యాన్ని అర్థం చేసుకునే అధికారం వారికి లభ్యం కాదన్నమాటకు తిరుగులేదు

ఈ శతాబ్దిలో మారినదృక్పథాన్ని అవగాహన చేసుకోవాలంటే స్పృశించవలసిన కీలకమైన విషయాలో 'కాలం' ఒకటి శాస్త్రపరిజ్ఞానాన్ని ఉన్నదున్నట్లు సేకరించటం శ్రమతోకూడిన పని దానికి ఓపికా, తీరికా అందరికీ ఉండదు. కాని, సాహిత్యానికి సంబంధించినంతవరకు ఆధునిక శాస్త్రవిజ్ఞానంవల్ల, కొన్ని కీలకమైన విషయాల్లో ఎటువంటి భావపరివర్తనం, భావవిప్లవం జరిగిందో చర్చించటం, వివరించటం, ప్రస్తుతం సాహిత్యవిమర్శ చేయవలసిన ముఖ్యకార్యాల్లో ఒకటి అని తోస్తుంది. కాలాన్ని గూర్చి జరిగిన శాస్త్రపరిశోధనలూ, తాత్త్విక జిజ్ఞాసా, ఈ శతాబ్ది సాహిత్యంలో ఎలా ప్రతిఫలించాయో కొంతవరకు పరిశీలించటమే ఈ వ్యాసం యొక్క ఉద్దేశ్యం. ఇది పెద్దవిషయం దీన్నిగూర్చి విపులంగా ఒక గ్రంథం వ్రాయవచ్చు. ఇక్కడ కేవలం ఆంగ్లాంధ్రసాహిత్యాలను రెండింటిని మాత్రమే తడవుతూ కొన్ని ఉదాహరణలు ఇవ్వటానికే సాధ్యమౌతున్నది

ఐన్‌స్టీన్ 'సాపేక్షతా సిద్ధాంతము' (Theory of Relativity వలన సర్వత్ర ఒకటియైన విశ్వజనీనమైన కాలమంటూ (Universal Cosmic Time) ఏదీ లేదని నిరూపణ అయినది సంఘటనల క్రమం కాని (Order of events), యౌగపద్యముగాని (Simultaneity), ద్రష్ట (Observer) మీద ఆధారపడి ఉంటుంది ద్రష్టనుబట్టి మారుతుంది అందువల్ల రెండుసంఘటనలమధ్య యింత కాలవ్యత్యాస మున్నదనీ, రెండుప్రదేశాల మధ్య ఇంతదూరం ఉన్నదనీ మామూలుగా వ్యవహరించటంలో వస్తుతః యథార్థత్వము (Objective truth) లేదు. 'కాలా

నికి 'దేశ' నిర్దేశమూ, 'దేశా'నికి 'కాల' నిర్దేశమూ అవశ్యమౌతున్నది. ఈ దేశ కాల సంయోగమునకు దేశకాలా విరతకము' (Space - time - continuity) అని పేరు. ప్రతివస్తువుకూ, మనిషికీ తన చలనంతో సంబంధించి కాలం' భిన్నంగా ఉంటోంది దీన్నే ఆ వస్తువుకూ ఆ మనిషికి సంబంధించిన 'ప్రత్యేక కాలం' అంటారు [For each body, there is a definite time - order for the events in its neighbourhood; this may be called the 'proper' time for that body. Our own experience is governed by the 'proper' time for our own body — 'ABC of Relativity' by B. Russell.] పురాణాల్లో కల్పము, బ్రహ్మకల్పము మానవకాలాపేక్షముగా ఉంటాయనటం ఎటువంటి వైజ్ఞాని సత్యమో దీనివల్ల విదితమౌతుంది ప్రతిమనిషికీ, వస్తువుకూ, కాలం భిన్నంగా ఉంటున్నప్పటికీ, మనమందరూ ఒకే భూమి మీద యించుమించు చలనం లేకుండా ఉండటంవల్లా, మన మధ్య చలనభేదం ఉన్నా అది వెలుతురుయొక్క వేగంతో పోలిస్తే అల్పాతిఅల్పం కావటం వల్లా, వ్యవహారరీత్యా మనందరికీ సామాన్యమైనకాలం ఒకటి ఉన్నట్లే భ్రమించటానికి వీలౌతున్నది .. కాలాన్ని గూర్చిన ఈ యథార్థాన్ని నిరూపించిన పరిశోధనల్లో వెలుతురు వేగం (సెకనుకు 186,000 మైళ్ళు) కీలకమైన హద్దుగా ఉంటోంది మానవుని శక్తికి యిది అన్నివిధాలా అనుల్లంఘనీయమైన హద్దుగానే కనిపిస్తోంది

కాని ఆశకూ ఊహకూ హద్దుల లేవు ఒక సంఘటన తాలూకు వెలుగు కిరణాలు రోదసిలో అనంతంగా ప్రయాణం చేస్తుంటాయని భావిస్తే, నూరేళ్ల క్రితం జరిగిన సంఘటనల తాలూకు వెలుతురు కిరణాలతో మనం పోటీపడి వాటిని అందుకోగలిగితే, మళ్ళీ అనాటి సంఘటనల్ని కళ్ళతో దర్శించగలుగుతా మనటంలో ఆక్షేపణ లేదు వెలుతురువేగాన్ని మించిన వేగంతో ప్రయాణంచేసే యంత్రం ఇందుకు అవసరం ఈ ఊహ ఆధారంగా తీసుకుని హెచ్ జి వెల్స్ "టైమ్—మెషిన్" (Time machine) అనే కాల్పనిక నవల వ్రాశారు

దేశకాలావిరతకము (Space-time Continuity) ఐన్‌స్టీన్ ప్రతిపాదించిన తరువాత, దాన్ని ఆధారంగా తీసుకుని దర్శనములు నిర్మించినవారిలో ఎన్నదగినవాడు గణితశాస్త్రజ్ఞుడు, మేధావి, యోగి అయిన పి డి ఆస్పెన్‌స్కీ (P. D Ouspensky)[1] 'దేశా'నికి మూడు పరిమాణాలు—పొడవు, వెడల్పు, ఎత్తు లేక లోతు—ఉన్నాయి, ఐన్‌స్టీన్ ప్రతిపాదించిన ననుసరించి కాలాన్ని నాలుగవ పరిమాణంగా (Fourth Dimension) తీసుకొనవచ్చు. ఈ ఆధారంమీద ఆస్పెన్‌స్కీ శాశ్వతత్వాన్ని గూర్చి, చావు బ్రదుకులను, జన్మపునర్జన్మలను గూర్చి జిజ్ఞాస చేశారు ఇందులో పునరావృత్తిని (Recurrence) గూర్చిన విచారణ ముఖ్యమైనది హైందవ విశ్వాసమైన పునర్జన్మకు, జన్మపరంపరకు ఇదొక వ్యాఖ్యానము వంటిది ఆస్పెన్‌స్కీ ప్రబోధంవల్ల ప్రభావితుడై ప్రసిద్ధ ఆంగ్లరచయిత జె బి ప్రీస్ట్లీ (J. B. Priestley) 'టైమ్ అండ్ ది కాన్వేస్' (Time and the Conways), ఐ హేవ్ బీన్ హియర్ బిఫోర్' (I Have Been Here Before) అను నాటికలు వ్రాశారు మొదటి నాటికలో కాన్వే కుటుంబంలోని వ్యక్తులమీద కాలం తెచ్చే మార్పు హృదయంగమంగా చిత్రింపబడ్డది. రెండవ నాటికలో ఒక వ్యక్తి, కీలకమైన ఒక ప్రవేశంలో పూర్వజన్మ స్మృతివల్ల మళ్లీ మొదటి జన్మలో చేసిన నిర్ణయమే చేస్తాడా లేదా అనే విషయం తర్కించబడ్డది. జీవితంలో మనిషి చేసే నిర్ణయాలు కామ, క్రోధ, లోభ, మోహాది ప్రవృత్తులకు లోబడి ఉంటాయి. ఆ నిర్ణయాలు విపరీత ఫలితాల్నీ, దుఃఖాల్నీ యిస్తాయి. కాని, మనిషి పాఠం నేర్చుకుంటాడా ? అతనికి మరుజన్మలో మళ్లీ అటువంటి అవకాశమే ఎదురైనప్పుడు, పూర్వజన్మ స్మృతి ఛాయ కొంతకు కొంత కామాదిప్రవృత్తులనుండి విముక్తుడయ్యేందుకు తోడ్పడవచ్చు., అందువల్ల నిర్ణయాలు మారవచ్చు. అప్పుడు ఆ వ్యక్తి జీవనపథం ఒక మెట్టు పైకి వెళ్తుంది ఇది ప్రీస్ట్లీ నాటకంలో సారాంశము తెలుగులో ఈ వ్యాసకర్త 'భారతి' లో ప్రచురించిన 'కాలం తెచ్చిన మార్పు', 'అమృతుడు' [2] అన్న కథల్లోనూ ఆస్పెన్‌స్కీ యొక్క పై భావాల ప్రభావం చూడవచ్చు.

కాలానికీ జీవితానికీ గల సంబంధాన్ని గూర్చి కవులూ, దార్శనికులూ పూర్వంనుంచీ వ్యాఖ్యానిస్తూనే ఉన్నారు. కాని 20 వ శతాబ్దిలో యీ భావాలకు శాస్త్రవిజ్ఞానం ద్వారా మంచి ఆలంబనం లభించటంతో ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత, స్పష్టత ఏర్పడుతోంది షేక్స్‌పియరు నాటకం 'హెన్రీ IV—1 భాగం' లో క్రింది వాక్యాన్ని చూడండి

"...... thought's the slave of life, and life time's fool,
And time, that takes servey of all the world,
Must have a stop." (Act V. Sc. 4)

జీవితం కాలానికి దాస్యం చేస్తున్నది, కాలంచేత మోసగింపబడుతున్నది కాలం నిల్చిపోతే తప్ప, అంటే మానవుడు కాలాన్ని జయిస్తే తప్ప, సత్యదర్శనం కాదు, మానవునికి విముక్తి లేదు. ఈ విశేషార్థాన్ని పై వాక్యంలో దర్శించిన ఆలస్ హక్స్‌లీ "టైమ్ మస్ట్ హేవ్ ఎ స్టాప్" (Time must have a stop) అను నవల వ్రాశారు ఇందులో మంచీ — చెడూ' అన్న విభేదాన్ని గూర్చి తర్కిస్తూ, ఈ విభేదం కాలానికి లోబడినంత మేర ద్వైధీభావంచేత కలుషితమౌతూ ఉంటుందనీ, (అంటే వెలుగుతోపాటు చీకటిలాగా, మంచితోపాటు చెడూ తోడై ఉండటం), కాలానికి అతీతమైన మనస్థితి — నిస్సంగత్వం (Detachment) ఏర్పడటమే — కలుషితం కాని మంచి అనీ, అదే విముక్తి మార్గమనీ హక్స్‌లీ గ్రహించాడు లోకవృత్తంలో మనిషి మనస్సులో 'మంచీ—చెడూ' అనే ద్వంద్వాన్ని సమదృష్టితో—అనగా ద్వంద్వాతీతమైన అద్వైత Non - dual దృష్టితో చూడగలగటమే కాలాన్ని జయించట మని చెబుతుంది యీ నవల

తెలుగులో కాలాన్ని జయించటాన్ని గూర్చిన యిలాంటి వ్యాఖ్యానమే శ్రీ శ్రీ రచించిన "చతురస్రం" [3] అనే నాటికలోనూ ఉంది. "రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం వచ్చినా, ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వచ్చినా, మానవజాతి కింకా మానసిక స్వాతంత్ర్యం ఏర్పడలేదు. .. అరణ్యాలు మన మనస్సులు .... మానసిక స్వాతంత్ర్యం సాధించటమే ఈనాటి మానవ సమస్య. ." అని గుర్తించటం శ్రీ శ్రీ దృక్పథంలో ఇటీవల వచ్చిన మార్పుగా తెలుస్తోంది ఈ నాటికను బట్టి మానవుల మనస్సుల మధ్య విభేదాలను జయించడం ఎలా ? అనే

---

1 ఈయన ముఖ్యగ్రంథాలు New Model of the Universe, Tertium Organum, In search of the Miraculous

2 ఈ కథలు ఎం శేషాచలం కంపెనీ, మచిలీపట్నంవారు ప్రచురించిన "కాలం తెచ్చిన మార్పు" అను సంపుటిలో ఉన్నాయి.

3 "చతురస్రం" నాటిక ఆంధ్రపత్రిక శ్లవ సంవత్సరాది సంచిక (1962) లో ప్రచురింపబడి, తర్వాత రేడియోలో కూడా ప్రసారమైనది.

సమస్యకు పరిష్కారం అన్వేషిస్తూ శ్రీశ్రీ కాలాన్ని జయించటమే దానికి పరిష్కారం అనే నిర్ణయానికి వచ్చారు "సృష్టి సమానాంతర రేఖలలో ప్రవహిస్తోందని నేటి వైజ్ఞానికులలో కొంద రంటున్నారు ఇది ఐన్‌స్టీన్ సిద్ధాంతానికి విరుద్ధమని కొంద రంటున్నారు .... మరికొంత తెలిసేదాకా దీని విషయము యిదమిత్థమని నిర్ణయింపలేము కాని, ఒకటి నిశ్చయమనే చెప్ప వచ్చును మానవ మనస్సులో అనేక చతురస్రా లున్నాయి. రెండేసి రెండేసి సమానాంతర రేఖలు నిలువుగా ప్రవహిస్తున్నా యనుకోండి. అప్పుడు వాటి మధ్య ఎన్నో చతురస్రాలు ఏర్పడుతాయి కదా ప్రవహిస్తున్న అడ్డు నిలువు సమానాంతర రేఖలుగా కాలాన్నినేను భావిస్తున్నాను మానవుడు టైమ్‌ని స్క్వేర్ చెయ్యాలి " చతురస్రాన్ని, కాలాన్ని జయించిన మానవుని మనస్సుకు ప్రతీకగా తీసుకుని శ్రీశ్రీ ఈ నాటిక వ్రాశారు మరో విధంగా కూడా చతురస్రానికి స్ఫూర్తి ఉంది మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్త యుంగ్, 'చతురస్రం', అనాదిగా, ఆత్మజ్ఞానం సాధించి అతీతుడైన పూర్ణ మానవుని మనస్సుకు యోగవిద్యలో ప్రతీకగా ఉంటోన్న దంటాడు శ్రీశ్రీ తన నాటికలో చంద్రమండలం నుంచీ అమృతం వచ్చినట్లు, అది అందరికీ పంచిపెట్టడంతో వయోభేదాలు నశించి పిల్లలు, పెద్దలూ అందరూ 30 ఏళ్లవాళ్లయిపోయినట్లూ ఒక సన్నివేశం, పరిపూర్ణ మానవత్వ సిద్ధికి (Integration of human personality) సంకేతంగా ప్రవేశపెట్టారు దాని ద్వారా పరిపూర్ణత (Integration) అంటే ఏమిటో కాలాన్ని జయించటమంటే ఏమిటో నాటకాంతంలో వివరించటానికి అవకాశం కల్పించుకొని, వివాహం వంటి సాంఘిక వ్యవస్థ దేనిమీద ఆధారపడి ఉంది ? అని ప్రశ్నించారు యౌవనాన్ని కాలం హరించగానే స్త్రీ—పురుష బంధం సడలిపోతుందేమో నన్న భయం ఆ వ్యవస్థకు ఒక ముఖ్య ఆధారం అనుకుంటే కాలాన్ని జయించటం యీ భయాన్ని జయించటమే ఈ భయం పోగానే వివాహ వ్యవస్థే అవసరమై పోతుందేమో ! 'అసలీ పెళ్లి అవసరమా ?' అనే సందేహం వెలిబుచ్చుతారు నాటికలో పాత్రలు పెళ్లి వద్దనుకున్నా ఎవరిని ప్రేమించాలి నేను ?' అనే ప్రశ్న మాత్రం మిగిలే ఉంది కాని, నిజానికి యీ ప్రశ్నకు అర్థంలేదు నేపథ్యం నుంచీ ఒక స్త్రీ కంఠం వినిపిస్తుంది. 'నేను దైవాన్ని, నేను సత్యాన్ని, దైవాన్ని నేను మాట్లాడుతున్నాను. మానవుణ్ణి నేను సృష్టించలేదు. మానవుడే నన్ను సృష్టించాడు అతని మనస్సు నన్ను సృష్టించింది నాకు ఆకారంలేదు, వయసు లేదు నేను ఆడా కాదు, మగా కాదు. నేను దైవాన్ని, నేనే కాలాన్ని, నేనే సత్యాని మరణాన్ని మానవుడు జయిస్తే కాలాన్ని మానవుడు జయిస్తే, తన మనస్సునే మానవుడు గెలిస్తే —అప్పుడు నేను లేను ఇప్పు డున్నాను నేను . " ప్రచారంలో ఉన్న దైవం మానవునికి భిన్నంగా ఊహి పబడుతున్న దైవం, కేవలం మనసు కల్పిస్తున్న భ్రమ, కాలం చేస్తున్న గారడీ అని నొక్కి చెప్పటం యిది అయితే కాలాన్ని జయించటం ఎప్పుడు, ఎక్కడ ? అని ప్రశ్న. ఇప్పుడు, ఇక్కడే అని సమాధానం కాలాన్ని జయించగా మిగిలింది నీవే—నేను, నేనే—నీవు, అనే భావం, ఆడా—మగా మానవుడూ—మాధవుడూ ఒక్కటే అనే సత్యం. 1+1=1 "గణితాని కతీతమైన భాషలో ఒకటీ ఒకటీ ఒకటే" ఈ అతీత స్థితిని పొందినా, కవి పాడటం మానగలడా ? అయితే దేన్ని గురించి పాడుతాడు ? "రెండు గురించి" కాలాన్ని జయించిన కవి, మనస్సును చతురస్రం చేసుకొన్న కవి, ఈ లోకంలో ఉన్నంతకాలమూ "రెండు" గురించి పాడక తప్పదు. కాని అతని 'రెండు—పాట' లో ఎప్పుడూ ద్వంద్వంతోపాటు ఐక్యత ధ్వనిస్తూనే ఉంటుంది. ఉ "రెలి గ్రామ్య భాషలు" అనటంలో నగరాన్నీ గ్రామాన్నీ ఆ రెండు జీవనవిధానాల మధ్య భేదాన్ని సూచిస్తూనే కవి తన దృష్టిలో వాటి ఏకత్వాన్ని ధ్వనింపజేస్తాడు. నాటకాంతంలో ఉన్న యీ గీతం ఆధునిక కవిత్వంలో ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన ఉదాహరణ అని చెప్పాలి "భ్రమర భ్రమర భ్రమణ భ్రమరణ భ్రమావరణ బ్రహ్మ వైరాస్వత మన్వంతరాలు" అనటంలో యీ సృష్టి, విశ్వం, కాలం, సర్వం భ్రమ అనే అనుభూతిని విశ్వరూప సందర్శనంలా కలిగిస్తున్నాడు కవి ఆ భాషాశిల్పం ఎటువంటిదో గ్రాహ్యం గీతం చివరి వాక్కు "రెండు కళ్ళు తెరిచినా పిడికిళ్ళు బిగించిన మానవసరోవరంలో వికసించిన మందారాక్షరాల మరలిపోలేని మద్రాక్షసముద్రాక్షసరాలు" విజ్ఞానం అనే కళ్ళు తెరిచినా మా వాళ్ళి పిడికిళ్లు బిగించటం మానలేదట ఈ మానవ సమాజంలో వికసించిన అందరి ఎట్టిటి కళ్ళూ తనవేనని, ఆ రాక్షసముద్ర యొక్క దృక్కులే తన కవితా ముద్రాక్షరాలని, చివర మా వాళ్ళతో కవి ఆత్మైక్యాన్ని పలుకుతున్నట్లుగా తోస్తుంది ఈవిధంగా తన నాటికలో శ్రీశ్రీ ఆధునిక కవిత్వం ఎన్నుకున్న భాషకూ, ముక్త చందస్సుకూ తాత్త్వికమైన ఆధారం ఏమిటో కూడా నిరూపించారు—కవి వస్తువుకూ భాషకూ ఇలాంటి అవినాభావ సంబంధం ఉండటమే ఉత్తమ శిల్పం.

ఆధునిక కవిత్వంలో శ్రీశ్రీ మొదలైనవారి మార్గదర్శి అయిన ఆంగ్లకవీ, యుగకర్తా, టి. ఎస్ ఎలియట్ ఆయన కావ్యాలలో ఉత్తమమైనదీ, నోబెల్ బహుమతిని లందుకున్నదీ అయిన 'ఫోర్ క్వార్టెట్స్' కావ్యములో వస్తువు కూడా కాలాన్ని జయించటమే, అంటే కాలాతీతమైన అద్వైతానుభూతిని అనన్య సామాన్యమైన కవితాశిల్పం ద్వారా వ్యక్తంచేసే ప్రయత్నం

'ఫోర్ క్వార్టెట్స్' నిర్మాణానికీ అందులోని వస్తువుకీ అవినాభావ సంబంధం ఉంది భూత భవిష్యాల నుండి విడదీయబడిన క్షణమే అనంతానికి ద్వారం, అది ద్వారం కాదు ఒక నిశ్చలితకేంద్రం, నిశ్చలిత కేంద్రమైనా అది స్తబ్దంకాదు ఆనందమయ నృత్యం, నృత్యంకాదు, గులాబిపూవు, పూవు కాదు ప్రజ్వలిస్తున్న అగ్ని—ఆ కేంద్రం యివి అన్నీ, యివి ఏవీ కాదు .. ఆ కేంద్రం నాలుమూల తత్త్వాల సంగమం—ఈవిధంగా తన్ను మాచేసి చెప్పటం టి ఎస్ లియట్ కవిత్వానికి కేవలం అపచారం చెయ్యటమే అవుతుంది

'Not the intense moment
Isolated, with no before and after
But a life-time burning in every moment
And not the life-time of one man only
But of old stones that cannot be deciphered"

అనంతానుభూతిని కేంద్రీకరించుకున్నక్షణంలో నిశ్చలిత బిందువును గూర్చి యిలా అంటాడు

"At the still point of the turning world Neither flesh nor fleshless
Neither from nor towards, at the still point, there the dance is
But neither arrest nor movement And do not call it fixity
Where past and future are gathered Neither movement from nor towards,
Neither ascent nor decline. Except for the point, the still point,
There would be no dance, and there is only the dance."

ఆ బిందువుతో అద్వైతస్థితి, సమాధ్యవస్థను గూర్చిన వాక్యాలు,

"Quick now, here, now, always—
A condition of complete simplicity
(Costing not less than everything)
And all shall be well and

All manner of thing shall be well
When the tongues of flame are infolded
Into the crowned knot of fire
And the fire and rose are one "

వర్తమానక్షణంలో ఆత్మానుభూతి ద్వారా అనంతకాల, అనంత విశ్వానుభూతిని పొందటమనే విషయం పూర్వంనుంచీ యోగులు చెబుతున్నమాటే ! కాని, సాహిత్యదృక్పథం యింత స్పష్టంగా, అసందిగ్ధంగా కాలాతీతమైన అనుభూతివైపు మొగ్గటం ఈశతాబ్దిలోనే జరుగుతున్నది. "మాయా కల్పిత దేశకాల కలనావైచిత్ర్య చిత్రీకృతం" అని శంకరులు జగత్తును గూర్చి అన్న వాక్కునే దృష్టిలో పెట్టుకున్న రీతిగా 'మాయ' నుండి విడివడటాని ఆధునిక సాహిత్యం కాలం మీదా, తార్కిక నియమాలకు లోబడిన భాష మీదా, హేతువాదంమీదా తిరుగుబాటు చేస్తోంది

తెలుగులో కాలాన్ని కాదు—తెలంగాణా ఉద్యమాన్ని ప్రధాన వస్తువుగా తీసుకొన్న కావ్యం, ఆరుద్ర వ్రాసిన "త్వమేవాహం " "ఎందులోంచి ఎప్పుడు ఎలాగ పుట్టింది కాలం?" అన్న 'ఆవాహన'తో ప్రారంభం అవుతుంది కావ్యం కాలాన్ని లొంగదీయటానికే కవి ప్రయత్న అటః

"ఊహకందని ఊహల కీకారణ్యంలో
కాలాన్ని పట్టితెచ్చి రాటకేసి కట్టేస్తాను. ..
కాలాన్ని మీకు బానిసగా చేస్తాను
కళ్లల్లో జ్యోతులు వెలిగిస్తాను
భూతలస్వర్గానికి తలుపులు తీస్తాను." అంటాడు. తర్వాత కావ్య

భాగాలకు ఇసుక గడియారం, నీటి గడియారం, పెద్దముల్లు, చిన్నముల్లు, సెకండ్లు, నిముషాలు వగైరా పేర్లు పెట్టటం కాలాన్ని సూచించటానికే ! కాని కావ్యమంతా చదివాక కాలతత్వం నిరూపణ కావటం కాని, కాలాన్ని జయించటం కాని ఏమీ జరగలేదని తెలుస్తుంది. జరిగింది అప్పటి తెలంగాణా ప్రభుత్వ వ్యవస్థలోని కుళ్లును, అన్యాయాన్ని దౌర్జన్యాన్ని చిత్రించి, విప్లవం యీ వ్యవస్థకు స్వస్తి చెబుతు ది అన్న హెచ్చరికతో ముగించటం. ఇందులో కవి' కాలా'నికీ తెలంగాణా వ్యవస్థకీ, తాదాత్మ్యం ఊహించుకొని భ్రమపడ్డాడు శ్రీశ్రీ ఉదారంగా యీ భ్రమను సమర్థించాడు. "కావ్యం అంతటా తీవ్రమైన మృత్యుఝంఝ ప్రసరిస్తుంది అల్లకల్లోలమైన అశాంతిచేసే రణగొణధ్వనులు మనకి వినబడుతూ ఉంటాయి కాని, అదే ఈ నాటి యథార్థ్యం. సమకాలిక సంక్షోభంతో కవి తన అవినాభావ సంబంధం 'త్వమేవాహం' అనే శీర్షికలో ప్రకటిస్తున్నాడు ఈ సంబంధం మృత్యువును కూడా అధిగమించి కాలంతో తన ఏకత్వాన్ని స్థాపించుకుంటుంది " త్వమేవాహం' అన్న శీర్షిక శ్రీశ్రీ ప్రసాదించిందే అన్న సంగతిని గుర్తుంచుకుంటే. ఇందులో ఔదార్యం మరీ అర్థమౌతుంది. కాలంతో కవి తన ఏకత్వాన్ని స్థాపించుకోవటం కాలంమీద విజయం సాధించటమనే తాత్త్వికదృష్టి ఆరుద్రకు శీర్షిక ద్వారా శ్రీశ్రీ ప్రసాదించాడు అని చెప్పాలి.

తర్కమునందు 'అతీతాదివ్యవహారహేతుః కాలః ' అని కాలము నిర్వచింపబడినది. కాలానికీ కార్య—కారణ నిర్ణయానికీ గల సంబంధము తెలిసే యున్నది ఐన్‌స్టీన్‌కు పూర్వం కాలం విశ్వజనీనమైనదనుకోవటంలో, కార్య కారణ సంబంధానికీ వస్తుతః యథార్థత్వమున్నదనీ అభిప్రాయంవుండేది సంఘటనల అనుగతిక్రమంకాని యౌగపద్యము Simultaniety) కాని ద్రష్ట మీద ఆధార పడివుంటుంది.అన్నభావం నేటి సాహిత్యంలో నవలానిర్మాణంలో, పాత్రోనీ లనంలో పెద్ద మార్పు తెచ్చింది. ఈ మార్పున ు కాలాన్ని గూర్చిన భావమే కాదు మన స్తత్వ శాస్త్రమూ ఎక్కువగా దోహదం చేసిందని చెప్పుకోవాలి. కాని నవలా నిర్మాణంలో కాలం మీద ఆధునిక ప్రక్రియ చేసిన తిరుగుబాటు గమనింపదగ్గది. స్కాట్‌డికెన్స్‌వంటి వారి నవలల్ని వర్జీనియా ఊల్ఫ్,జేమ్స్‌జాయ్స్ వ్రాసిన నవలల్తో పోలిస్తే రెండూ ఒక ప్రక్రియకి చెందినవేనా? అన్న సందేహం రాక తప్పదు. 18, 19 శతాబ్ది నవలల్లో కార్య—కారణ సంబంధాన్ని మనస్సులో పెట్టుకొని సంఘటనలను కూర్చటం పద్ధతి. 20—శతాబ్ది నవలలో—ముఖ్యంగా 'చైతన్య స్రవంతి' శైలిలో వ్రాయబడిన నవలలో—కార్య—కారణ సంబంధానికి గౌరవం లేదు. ఇది హేతువాదంమీదా, కాలంయొక్క కర్కశ నిర్బంధంమీదా తిరుగుబాటు తర్కానికి, కాలానికీ అతీతమైన మానవత్వపు విలువల కోసం అన్వేషణ ఒక వ్యక్తి జీవితంలో ప్రతి క్షణమూ అతని మొత్తం జీవితకాలానికి సమానమే, ఆ వ్యక్తి తత్త్వం, గుణగణాలు తెలుసుకోవటానికి కొన్ని సంవత్సరాల జీవిత కాలంలో ముఖ్యఘట్టాలనే తడవ నవసరంలేదు. ఒక్క గడియ, ఒక్క రోజు చాలు—అని యీ తిరుగుబాటు 'యులిసెస్'(Ulysses)'మిసెస్‌డాలోవే' (Mrs Dalloway) వంటి నవలలు ఇందుకు ఉదాహరణలు ఇక్కడ నవల మొత్తం ఒక వ్యక్తి యొక్క ఆంతర్యానికి దర్పణం వ్యక్తిలోని చైతన్య స్రవంతిని ఆలోచనా స్రవంతిని యథాతథంగా రూపొందింటమే పద్ధతి కాని ఎంత యదార్థం అయినా కళకూ, సాహిత్యానికీ ముఖ్యమైన 'ఎన్నిక (Selection) 'నేర్పు' (Skill) రచనలో వుండక తప్పదు. ఇది కేవలం శిల్పంలో కొత్త పద్ధతి అని భ్రమించి అనుసరించటానికి ప్రయత్నాలు జరిగాయి కాని రచయిత యధార్థాన్నిదర్శించే విధానంతో అతని తాత్త్విక దృష్టిలో అవినాభావ సంబంధం కలిగినట్టి శైలి కావటంతో యిది తప్పదు అందరికీతప్పదు తెలుగులో ఈపద్ధతిలో వచ్చినరచన బుచ్చిబాబు "చైతన్యస్రవంతి" విశ్వనాథశాస్త్రిగారి "అల్పజీవి" ఈ వ్యాస కర్త "మళ్లీ వసంతం," వినుకొండ నాగరాజు "తాగుబోతు" అచ్చంగా 'చైతన్యస్రవంతి' నవలలు కావు— అంటే జాయ్స్, ఊల్ఫ్ ధోరణిలో కాని యీ నవలల్లోనూ పై చెప్పిన కాలం మీద తిరుగుబాటు లక్షణాలు ఉన్నాయి.

ఆధునిక నవలా నిర్మాణంలో గమనింపదగిన సంగతి మరొక్కటి వున్నది. కాలం విశ్వ జనీనం అనుకున్నప్పుడు రచయిత సర్వజ్ఞుడు అనే ధీమాతో తన కథలోని పాత్రలందరిమనస్సుల్లోనూ ఏమి జరుగుతూవుందో స్పష్టంగా,నిర్దిష్టంగా చెప్పేవాడు ఒక కథ జరిగిన తీరు, దాని తాలూకు యధార్థ్యం రచయితకు తెలుసనీ, అంతకు మించిన యథార్థ్యంలేదనీకూడాఅప్పటి అభిప్రాయం. ఐన్‌స్టీన్ సాపేక్షతా సిద్ధాంతం వచ్చిన తర్వాత రచయిత తన సర్వజ్ఞత్వాన్ని వదలుకో వలసి వచ్చింది. ఎవరైనా తన మనస్సులో తన ఎదుట జరుగుతున్న దానికి సాక్షి భూతులు కావటమొక్కటే సాధ్యం. అదైనా ద్రష్ట ఊహాపోహలతో రాగద్వేషాలతో రంగులు దిద్దుకున్న సంకీర్ణ చిత్రంగానే వుంటుంది. ఇలా దృశ్యమౌతున్న యథార్థాన్ని ఒక వ్యక్తి మనస్సు ద్వారా చిత్రించటమే జీవితపు యథార్థ చిత్రణ అనే భావం ఆధునిక నవలకూ, చైతన్యస్రవంతిపద్ధతికీ మూలాధారం. లారెన్స్‌డరెల్ (Lawrence Durrell) వ్రాసిన "అలెగ్జాండ్రియా క్వార్టెట్" అను నాల్గు నవలల సంపుటిపై సూత్రానికి చక్కని ఉదాహరణ. ఇందులో వస్తువు అలెగ్జాండ్రియా పట్టణంలో కొందరు వ్యక్తుల మధ్య జరిగిన కొన్ని సంఘటనలు. ఈ సంఘటనలు కార్య—కారణ సంబంధం, సంఘటనలను పాత్రలను అర్థం చేసుకునే తీరూ అందులోని ఒక్కొక్కవ్యక్తి దృష్టిని బట్టి ఎంత విచిత్రంగా భిన్నమై ఉంటుందో నిరూపించేందుకు అవే సంఘటనలను ముగ్గురు వ్యక్తులు భిన్న దృక్పథాల నుంచి మొదటి మూడు నవలల్లోనూ వ్యాఖ్యానించాడు రచయిత. నాలుగవ నవలలో పై సంఘటనల వరుస తర్వాత జరిగిన పర్యవసాన్ని వివరించాడు. ఇది ఆకర్షణీయమైన ప్రయోగము ఇందులోనూ ఐన్‌స్టీన్ సాపేక్షతా సిద్ధాంతము ఎలా సాహిత్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తున్నదో గమనించవచ్చు.

ఇరవయ్యో శతాబ్దిలో కాలాన్ని అధిగమించాలనే ఆకాంక్ష, హేతువాదాన్ని తర్కాన్నీ దాటిన మానవత్వపు విలువల్ని అందుకోవాలనే ఆశయం మేధావుల్లో రచయితల్లో, కవుల్లో, దార్శనికుల్లో సర్వత్ర కనిపిస్తోంది ఈవిషయం సమగ్రంగా అందరికీ గోచరంకావటానికి యింకా కాలం పట్టుతుంది కాలాన్ని కాలమే జయిస్తుంది— అంటే మనిషి తనను తనే జయిస్తాడని ఆశిద్దాం!

"కాల మడగించు జనుఁగ
లోఁబడి గిౕ ద్రెంచు కరణి, లోభ క్రోధా
శిలత్వ కామ భయములఁ
దేలు జనుఁడు గాలవృత్తి తెఱఁగు నెఱుఁగునే!
—తిక్కన. శాంతి పర్వము.

అనిబద్ధకవిత్వము

శ్రీ శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి

తరతరాలుగా కవిత్వపు కళతో చేరి చేరి—గంగిరెద్దుకు బొంతలవలె—బలహీనతను కప్పిపుచ్చే బరువులైపోయిన కవిసమయాల్ని అలంకారాల్ని, అనుప్రాసాల్ని, చందోకల్పనల్ని, భాషాభేషజాల్ని వదిలేసి సర్గ—, అనిబద చైతన్యంతో ''చెప్పవలసినదున్నట్లయితే శక్తివంతంగా చెప్పండి'' అని కవులను కోరినాను. ఈ కోరికలో పై సాధనాలమీద ద్వేషము ఉన్నదని కొందరు భావించినట్లు కనిపించినది నాకున్నది ద్వేషము కాదనీ క్షాళనాభిలాష మాత్రమే ననీ మనవిచేస్తున్నాను. వెనకటి రోజులలో ఏ ప్రయోజనము సాధించినవో కాని ఈనాడు, చిరపరిచయమువల్ల నైతేనేమి, కృతకత్వ పేలవత్వములవల్ల నైతేనేమి, బేషజ సాధనాలవడమువల్ల నైతేనేమి: అవి నిరుపయోగము లైనాయనీ, అంతమాత్రము అంటే చాలదు 'అక్కరలేని బరువులైనాయ' నీ అంటున్నాను వాటికొరకు యత్నము చేయడము కానీ' అవి ఉన్నాయని సంతోషించుకోడము కానీ ఆరోగ్యచిహ్నాలు కావంటున్నాను.

కవిత్వానికి వలసినంత చేవలేనప్పుడు పాకింగు దూదిగా అవతరించాయి కవి సమయాలు. 'చంద్రోదయము కాగానే సముద్రము పొంగుతుంది' అన్నది నిజమే కవులు కల్పించుకున్నది కాదు. ఇక్ష్వాకుల నాటి నుంచి నిన్నటివరకూ 'చంద్రోదయము కాగానే సముద్రము పొంగింది' అని వ్రాయడము చాలా అనుకూలమైన అలవాటయిపోయింది, ఈ ఊహ కోసము కవిగారు తాళీదళసంపుట ప్రకరకాంతారములో వెతుకుతున్నారు. గాని, అనుభవములో వెతకడము లేదూ అంటున్నాను. ఇలాటివే విరహసమయోపాలంభనాలూ, చకోరికలు వెన్నెలను తింటాయనీ, ముడిగే పద్మాలలో తుమ్మెదలు బిగించుకు పోతాయనీ చెప్పే అష్టాదశ వర్ణనలలోని అసందర్భాలనీ మనవిచేస్తున్నాను. కచ్ఛపము తోకతో నీరు త్రాగదు, గబ్బిలము నాగుదము కాదు, స్వాతివాన చినుకు ముత్యము కాజాలదు, భూమికి కుల పర్వతాలూ అష్టదిగ్గజాలూ భూదేవి, మరొకటే ఆధారాలు కావు. ఆ నమ్మకాలు వట్టి అబద్ధాలు. ఆ అబద్ధాలు కవితావస్తువు కాగూడదు అంటాను అంటే ''సైన్సు తెలుసుకున్న 'నిజాలు' మాత్రమే కవిత్వములో ఉండా లంటావా'' అని అడుగుతారేమో! కాదు. సైన్సు వ్రాతలు కవిత్వము కాదు. నిజాలు మాత్రమే ఉండాలని కాదు నా ఉద్దేశము, అబద్ధపు సామగ్రిని తరతరాలుగా వాడేసుంటూ సంతుష్టి పడరాదని మాత్రమే. కవిత్వానికి లక్ష్యము సత్యము కాదు, మరి సౌందర్యము. ఈ సౌందర్య సాధనలో ఒక కవి చాతకపక్షులు వెన్నెలని తింటున్నాయః మొదట చమత్కరిస్తాడు. అదే పనిగా చూచేవారిని కూడా 'ఏం తినేసేటట్టు చూస్తున్నావు' అంటాము. అలాగే వెన్నెల పులుగులు పల్లటీలు కొట్టుతూ ఎగురుతూంటే చూసిన కవి 'చకోరికలు వెన్నెలవిందు చేసుకుంటున్నాయి' అంటాడు. మరొక కవి 'విరహాలమై సోకి వేడియే వెన్నెల వచ్చి వెన్నెలమ నులివెచ్చజేసి, కలువపువ్వుళ్ళ పిసాళించు వెన్నెల తనువు వెన్నెల రసాయనము గూర్చి' అంటూ పై కల్పననుంచి త్రాళ్ళు పేనుతాడు ఈ అలిక చెయ్యడానికి వెన్నెలని గాని, వెన్నెల పులుగుల్ని కాని చూడనే అక్కరలేదు. చకోరికలు వెన్నెలని తింటాయన్నది ఈ రకపు ఉపయోగాలవల కవిసమయము అయిపోతుంది. వెన్నెల సంగతి వచ్చినప్పుడలా ఈ కవి సమయము అవతరిస్తూంటుంది. సూర్యోదయానికి పద్మాలూ చంద్రోదయానికి కలువలూ వికసిస్తా యన్నది ఇంతే. ఇది పరమ సత్యం కాదు. ఒక కవి మొదట చెప్పినప్పుడీ వస్తువు ఇంపుగా ఉంటుంది ఆ తర్వాత ప్రతీ కవీ ఊదర గొట్టుతూంటే ఇవేవో సిద్ధ ఘటనలు అన్నట్టుగా వర్ణనలలో ఇవే దొర్లుకుపోతూంటాయి వీటి సౌందర్యము పొడచూపలేకపోవడముతో 'ఇవి అబద్ధాలు, నిజాలు కావు' అనే స్ఫురిస్తుంది. నేను అబద్ధా లన్నది ఈ దృష్టితో, అంతేకాని 'చంద్రముఖి' అంటే అది నిజము కాదు' అని వాదించే దృష్టితో కాదు కవి సమయాలు నా దృష్టిలో కవులు జాగ్రత్త పెట్టుకున్న తోలుబొమ్మలు. కథ ఏదయినా ఆ బొమ్మలే తెరమీద తాండవ మాడతాయి

'అలంకారములు' అన్న మాటలను బట్టే అవి సహజములు కావనీ తెచ్చిపెట్టుకున్నవనీ తెలుస్తుంది. కవిత్వములోని భావాలు చదువరులను జల్లుమనిపించడము సహజము, భావాలవల్ల కాకుండా కల్పనల వల్ల చదువరుల అనుభవాన్ని కాక మెప్పుదలను రేకెత్తించడము కవిగారి స్వార్థపరత్వానికి నిదర్శనము. కవిత్వమును చూచే అక్షరాస్యులు కొద్దిమందే ఉండి, రాజ్యాలు వేర్వేరైపోయి ప్రయాణ సౌకర్యాలు, పత్రికలూ లేని రోజుల్లో 'గడియకు నూఱు పద్యములు గంటములేక రచించ' డపు గొప్పనే ఎక్కువగా పూజించారు. ఆశ్చర్యమేమిటీ ? ఆ కవులు తమ కల్పనల్ని గుచ్చెత్తి తమగొప్పని ఇంకా పెంచకున్నారు. అలంకారాలు కవుల కల్పనలే. రానురానూ ఈ కల్పనలు కవిత్వపు సంపర్కము వదిలేసి తాముగానే నిలబడి ప్రదర్శించుకున్నాయి. గజేంద్రుడు ప్రవేశించిన కాసారమును వర్ణించారు పోతనగారు. ''వైకుంఠ పురంబునుం బోలి శంఖచక్రకమలాలంకృతంబై, భాగ్యవంతుని భాగధేయంబునుం బోలె గురు మకర కుళీర మీన మిధునంబై'' అంటూ ఇక్కడి పోలిక అందము స్ఫురింపజేసేటిది కానేకాదు మరి మాటలకు ఉన్న ద్విముఖాల్ని స్ఫురింపజేసేటివి. ఈ పోలిక కవిగారి వైదుష్యాన్ని ప్రకటించేటిదే. రామకృష్ణ కవి కాబోలు, ''ఘనకేశయని నీవు చెనకరాకు సమీర భుజగరోమాళి ఈ పువ్వుబోడి'' అన్న పద్యము చెప్పారు ఈ చమత్కారమూ, శ్లేషమీద ఆధారపడినదే. సౌందర్యము మీద కాదు. పెద్దనగారి ''మరున కొసంగకాలము .....'' ''జలజాగార పరంపరల్ ......'' వంటి పద్యాలలోని పోలికలు అందము సాధించడానికి కాదూ, చదువరులకు వర్ణించేదృశ్యము కళ్ళకు గట్టి వారిని తన్మయులను చేయడానికీ కాదు. ''అక్కడ అదీ ఇక్కడ ఇదీ, అక్కడి

దానికి ఇక్కడి ఇది ప్రతి'''' అని పోలికను సాధించిన మేధాశక్తి చదువరులకు కనబడడానికే పోలికలవల్ల వర్ణించబడినవస్తువు సౌందర్యము కాక, రంగూ, చలనమూ సంఖ్యామాత్రము స్ఫురిస్తే చదువరికి దాని అందము అనుభవానికి రాదు. కవి మేధాశక్తే స్ఫురిస్తుంది. ఒక వస్తువు, ఒక దృశ్యము, ఒక కథ వర్ణించేటప్పుడు నైసర్గికంగా కవికి ఉండే అభిలాష ఆ సౌందర్యాన్ని చదువరికి కూడా కళకు కట్టేటట్టు చెయ్యాలనీ, కావ్యము ఉపక్రమించేటప్పుడు పెద్దనాదులు "మనువులలో స్వారోచిషమను సంభవము .." ఇలాంటిదీ, అలాంటిదీ అని కథయొక్క గొప్పదనాన్ని వర్ణించడము మన మెరిగినదే కదా ? మరి వర్ణించేసందర్భాలలో మాత్రము కొంత తమ స్వంత పాండిత్యపు గొప్పను చూపించుకునే చాపల్యము అలాంటి వారిలో మెరిస్తే, 'అది కాలప్రభావమూ, ఆనాటి పరిస్థితుల ప్రభావమూనూ' అనుకోవాలి గాని, దాన్ని మడతపెట్టి అదీ కర్తవ్యమే అని వాదించుకోరాదేమో నంటాను.

అలంకారాలు కవిత్వానికి సహజములు కావు వర్ణనలో అలంకారాన్ని ప్రవేశపెట్టాడంటే, కవిగారు తన ప్రత్యేకానుభవములోని తునకనో, తన కల్పనాశక్తివల సాధించిన ఊహనో ఇస్తున్నా డన్నమాట "తారలో ఇవి కావు తారాపథాంభోధి కమనీయపులినసంఘములుగాని" అని శ్రీనాథు డన్నాడంటే "అంభోధిలో పులిన సంఘాలా ? ఎక్కడ నుంచి చూచాడబ్బా యీ దృశ్యాన్ని ? కాకపోతే నీలాకాశాన్ని నీలి సముద్ర మన్నాడు సరే, ఇసకతిప్పల్ని నక్షత్రాలహోదాకి తీసుకెళ్ళాడేమి చెప్మా ?" అని అనిపించింది నాకు ఆధునిక కవి ఒకరు "హృదయపుస్తకములో నదికింపబడిన, ప్రేమ గీతాలపుట్ట జింపివేయు బెటు ?" అన్నప్పుడూ ఇంకొకరు "జీవిత వనాంతరసీమల వశ్రువాహిని సైకతమందు హృత్పుమ విషాద దళమ్ముల జిమ్మి పోతివి భీకర కాళరాత్రి" అన్నప్పుడూ ఏమిటీ కట్టుడు అలంకారాలు ? అనిపించింది పరాభిగారు 'అమృతాంజనం పూసినట్లుంది, ... నోరూరుతుందా నాకు . . ఊలక్సు కుషన్‌మీద చదికిలబడినట్లుంది" అని స్వానుభవాల్ని వర్ణనలలో ఇమిడ్చినప్పుడు సంప్రదాయజ్ఞులు నవ్వి ఉంటారు వారే "ఖండపరశుగళ కపాలగణముల కనుకొలకులలో ఒకటివలె చుక్క" అన్న పంక్తులు విని ఒప్పేసుకుంటారు ఇది సంప్రదాయాభిమానమే, చైతన్యవంతమైన దృష్టి కాదంటాను. అలంకార మంటూ వచ్చిందంటే కవిగారి పైత్యము ఇంచుకంత కృత్యములో దిగిందన్నమాటే నంటాను. (ఇక్కడ పైత్యము అన్న మాట వాడడములో నా ఊహను భూత అర్థము క్రింద పెట్టినట్లు చూపడమే నా ఆశయము). శ్లేష కవిత్వములో పాండిత్యపు గొప్ప చీటికీ మాటికీ పైకి లేచి కనబడుతూంటుందని రసికు లందరూ ఒప్పుకుంటారు. శ్లేష బంధ—, చిత్ర—, ఆశు—, కవిత్వాలు అన్నీ కవిగారి నేర్పుని ప్రకటించేటివే కావ్యము చదివేటప్పుడు కవిగారు చెప్పే కథే మన మనస్సులలో మెరవాలి గాని, చెప్పే కవిగారి గొప్ప మెరవరాదంటాను అలంకారాలు కవిగారి గొప్పని మెరిపించేటి సాధనాలు అంటాను.

నాటక ప్రదర్శనములో నటుడు కాక, ఆతడు ధరించే పాత్ర మట్టుకే ప్రేక్షకుల దృష్టిలో నిలవాలి. ఈ నటుడు గొప్పగా చేశారు అన్న అభిప్రాయము ఏర్పడిందంటే మొత్తపు నాటకము ఒక ఐక్య ప్రదర్శనముగా కాక ప్రత్యేక నటులవ్యక్తి ప్రదర్శనాల మూటగా తయారయింది అన్న మాట అలాగే కావ్యములోని వస్తువు అంతా ఒక నదివలె సాగవలెను గాని అధ్యాయాలు కలిపి కుట్టిన బొంత కాకూడదు. అలంకారాలు కావ్యాస్వాదనమును నిరంతరాయముగా సాగనీయక చదువరులదృష్టిని కవియొక్క గొప్పతనము వైపు తిప్పుతాయి. కనుక కావ్యశరీర క్షాళనము చెయ్యాలంటే అలంకారాలు విడి చేయాలంటాను.

అలంకారాలు బాగుండవా ? అంటే, వాటి ప్రత్యేకత వాటి పేరులోనే ఉంది. బాగుంటాయి కనుకనే స్త్రీలు వాటిని ధరిస్తారు. బాగుంటాయి కనుకనే కవులూ వాటిని వాడతారు. లేని సౌందర్యాన్ని నగలు వ్యక్తికి ఆరోపించినట్టే, కథాగమనసౌందర్యములేని చోట అలంకారాలు ఆ లోటుని కప్పేస్తాయి అందుకే, ప్రారంభంలోనే వాటిని గంగిరెద్దు బొంత అన్నాను. కూచిమంచి తిమ్మకవి సార్వభౌముని రచన గమనించండి. ఆయన రాజశేఖర విలాసములో కథాసౌందర్యము లేదు. అంతా ఆయన పాండిత్య బల ప్రదర్శనమే. అలంకారమున్న రచనలు చూపి, "చూడండి, ఇవి బాగులేవా ? మరి వాటిని ఎందుకు వదిలేయా లంటారూ ?" అని ఏకదేశంగా వాదించడము అనవసరము. అలంకారాల్లో కవిగారి నేర్పు బాగా ఉంటుందనీ, అది కవి స్వార్థానికే ఉపయోగ మౌతోంది తప్ప చదువరి తన్మయత్వానికి ఉపయోగము కాదు. చదువరికి కావ్యకథా—, భావ—, అనుభవము కలిగించే పానకపు రచనలో అలంకారాలు పుడకలు కనుక, వాటిని వదలండి అంటున్నాను. పెద్దపెద్దవారి రచనలో కూడా కనిపిస్తాయి నిరర్థకాలంకారాలు. "వాసవ మణిద్యుతిచ్ఛటా భాసురంబు, చిక్కణతమాల దీధితి స్నిగ్ధముగ్ధమా కళిందసుతా తరంగాభిరామ మగు కైశికము" ఇంద్రనీలాలు, తమాల దీధితులూ, కాళిందీ తరంగాలూ ప్రబంధ కాలపు ఉత్ప్రేక్షలకు బాగా ఉపయోగమై పేలవమై పోయిన రుకు 'గదిలో చినుకుల వలె చీకట్లు' చాలా అల్లరి పోలిక 'కాషాయరవ్య వల్కల హుతాశన క్రియాసంపిహితాశ్వత్థసామిధేని' అశ్వత సామిదేని' దీప్తికంటే జాతి ఆధిక్యత గొప్పదనుకుంటాను. ఈ యక్ష కన్యకు 'హుతాశన సంపిహిత.. .సామిధేని ప్రాయుడూ ఈమెకు అధికుడూ కాక యక్షుడే ప్రియుడుగా లభించాడు వానికీ, కాషాయాంబరధారిణియై ఒక మెట్టు జారిన ఈమెకూ ఫలము శాతవాహనుడు ఇక్కడ కవిగారి ప్రత్యేక సాధన గోచరిస్తోంది 'ప్రబలనీరంధ్రాభ్ర జనిత గాఢధ్వాంత నిబిడ హేమంత రాత్రి కుంతలములలో చుక్కేలా? ఆ చుక్క యదాలాభము, సామాన్యము కాదు సామాన్యమైతేనే ఇక్కడరాణ కానప్పుడు కవి గారే జాణ, సన్నివేశము కాదు. "తియ్య ముయ్యేటి భ్రమల గొయ్యచా ముయ్యేడ మూగ కుండతూర దొరువు ప్రోగేను" పంట కాలువలోని రొయ్యలకు ముయ్యేటి తియ్యధుచి ఎప్పుడు అంటినదో భ్రమ లిగించడా ? "ప్రేమపిపాసచే నమృత వీథుల జెందిన సుందరాంగనా స్తోమ తావకుంతనతతల్" ప్రేమ పిపాస చేత అమృతవీధులు చెందే సుందరాంగనలూ? వారి అవకుంగనాలా తెలిమబ్బు దొంతరలూ? అమృతవీధులు చేరితే పిపాస అలాగే నిల్చిపోతుంది గదా? తీరడము ఎలాగ? 'పిపాసతో' అని కాబోలు కవి గారి అభిప్రాయము

చందస్సు కవిత్వానికి శృంఖలమా? అంటే, కాక ఇంకేమి? అని జవాబు. ఇన్ని శతాబ్దాలు చందోగొలుసుల గలలకు 'కవిత్వము' అని పేరు వచ్చి, గద్యంలో కవిత్వము 'ఉంటుందన్న' మూఢ నమ్మకము' మాత్రమే గాని గద్య కవితా విమర్శ పరిచయము—, ప్రశంస, ఒక్కటీ పొడచూపకుండా చేసిందే, అది అక్కర లేదంటే కొత్త యేలా? నన్నయగారూ, తిక్కన గారూ, పెద్దన గారూ వంటి కవులు పద్యాలు వ్రాయలేదా? వారి రచనకేమి లోటూ? అని ప్రశ్నలు వేలయున్నున్నారు మిత్రులు మనవి చేస్తున్నా అక్రోధనులై వినండి. పద్యాలలో కాక, పాటలలోనో, వచనంలోనో వ్రాస్తే వారి రచనలలో ఇప టికంటే గుణము ఉండి ఉండును. ఏమంటారా? అన్వయ వక్రత, వ్యర్థపదప్రయోగతా

విశేషణ బాహుళ్యమూ, సమాస వ్యామోహమూ విశేషించి సంస్కృత కావ్యాంధ్రీకరణము ఏమి కర్మము వచ్చిపడింది చెప్పండి.) మన సౌర స్యతానికి తప్పి ఉండును నన్నయ గారు చేసిన కన్నడ కావ్యానుకరణాలూ, తిక్కన గారి వాచ్య రచనలూ (భూపతి వారి 'భారతము తిక్కన రచన' అన్న పుస్తకములో చివరవిశేషణమున్న వృత్తాలు చూడండి. అలాటివి లెక్కకు మీరి ఉన్నాయి. తిక్కన భారతంలో.) మనకు తప్పి పోయి ఉండును. నిర్వచనోత్తర రామాయణము రచించి గొప్పలు పలికిన 'సమర్థుడు' ఆగద్దె దిగి చంపూరచన చేసెనన్నమాట గుర్తించండి పద్యాలువదలి ద్విపదలలో రచించిన పల్నాటివీర చరిత్ర వంటి కావ్యాలూ, మాత్రాఛందస్సులలోనే సాగిన రాఘవ కల్యాణము, ఋషుల ఆశ్రమము, సీతాదేవి ఆనవాళ్ళు, లక్ష్మణ మూర్ఛ, గుహభరతుల అగ్ని ప్రవేశమూ, ఊర్మిళాదేవి నిద్ర, కృష్ణ జననము, లక్ష్మీదేవి సొగటాలాట, వంటి) స్త్రీల పాటలూ (బాణాసురవిజయము, సారంగధర చరిత్ర, గంగా వివాహము వంటి పదములూ రసగుళికలు చిత్తగించండి పెద్దలు గాని ఈ వెన్నెల బాటలలో సాగివుంటే, ఆంగ్లవాఙ్మయము కంటే కనీసము నాలుగు శతాబ్దాలు ముందు పుట్టిన మన వాఙ్మయము అన్ని విధాలా దానికి తీసిపోకుండా ఉండి, భాషాంతరీ కరణాలను పట్టుకొనివ్రేలాడవలసిన దురదృష్టమును మనకు తప్పించి ఉండదా?

పద్యాలకు ఒక్కొక్క దానికీ ఒక విలక్షణమైన నడక ఉంది. తరతరాలుగా మన వారికి శిరోధార్యమైన "పద్యం పాడే అలవాటు" పద్యము యొక్క నడకను రాగంతో ముంచేసింది ఆ సంగతిని మరిచిపోకండి అంటున్నాను. ఆ కారణము వల్ల పద్యానికి ఉన్న విలక్షణగతి శతాబ్దాలుగా మరుగు పడి పోయింది, ఆ గతిని గురించి గొప్పలు చెప్పుకోడము సవ్యమేనా అని అడుగుతున్నాను మహాస్రగ్ధర రాగానికి లొంగదు కనక అది ఒక్కటి దాని గతిలో నిలిచిందేమో. యతి, పాదాంత విరతి అన్న శ్లోక లక్షణాలను వదలి సమాసాలతో పద్యచక్రాన్ని "విరుపులే లేకుండా నడపడము గొప్ప అయిపోయి, తెలుగు కవిత్వాన్ని సర్కసు ఫీటు గా తయారు చెయ్యలేదా అంటున్నాను

పద్యగతి బాగా జ్ఞాపకముంటుంది పద్యాలలోని మంచి ముక్కలు జ్ఞాపకముండి అనుకరణకి దారి చేశాయి. కొంతం నరసింహ కవి రచించిన బొబ్బిలి కథలో మూడు పాదాలకు రెండు చొప్పున దిగుబడి చేసి, దేనువ కొండ కవి ఒకరు గుజిలీ ' పెదబొబ్బిలి రాజా కథను తయారు చేశారు అది చతురశ్రగతి ఏకతాళపు రచన, ఎనిమిది ఆవృతాల పాదాలతో సాగింది. చందస్సు లేకుంటే అనుకరణ కష్టము.

చందస్సు చిరకాలంగా కవిత్వానికి బురఖాగా పనికివచ్చింది, కాషాయ వస్త్రము యాచనకి వలె నాలుగు అభినందన పద్యాలు వ్రాయడమన్నా, 'కవి' అన్న పేరు తగిలించుకోడమూను ఇక మొదలూ ప్రచారాలూ, కులాభిమానాలు, సన్మానాలూ ఇత్యాది ముఖ్యంబులూను మాటల్ని గణాలుగా బిగించ గల 'గణాచారి' (గణముల ఆచారి) కవియా? ఎన్ని పుస్తకాలు రచిస్తేనేమి తలగడాలుగా ఉపయోగించగలట్టివి? సద్య శాస్త్రాలు కావ్యములా? కావే! మనస్సుకు గతి బాగా హత్తుకుంటూందని వేదాంతమూ వ్యాకరణమూ, జ్యోతిషమూ వంటి శాస్త్రాల్ని కూడా పద్యాలలో వ్రాశారు మనపూర్వులు. అవన్నీ కావ్యాలు కావు గదా. నేడు అచ్చుకూటము వల్ల వేలకొద్దీ ప్రతులు వేయవచ్చునూ, జ్ఞాపకము పెట్టుకోనక్కరలేదు ఎవరూ. కనుక వాటికి పద్యమే అక్కరలేదు. కావ్యాలకు మట్టుకు ఏలా?

"ఏ వాఙ్మయమైనా పద్యాలలోనే ఉంటోంది" అన్నారొక యువక విమర్శకులు. లేదు, స్త్రీల వాఙ్మయమూ జానపద వాఙ్మయమూ పద్యాలలో లేవు. పద్యాలు కూడా మాత్రాఛందస్సులాధారంగా పుట్టినవే. కందార్థమూ, ఉత్పలార్థమూ, అన్న అర్ధ పద్యాలు దరువులుగా దింపడానికి వీలిచ్చినది 'వాటి' సమగతియే వాఙ్మయాలకు పాటముందూ, పద్యము తర్వాతా, వచనము ఆ తర్వాతను, పరిణత సాధనము పట్టండి అంటున్నాను ఛందస్సులేనిది కవిత్వము లేదనగలరా? విశ్వనాధ వారి 'ఏకవీర' నవల అనే మీరంటే జాలిపడతాను మిమ్మల్ని చూసి నేను వారి వేయిపడగలు, ఏకవీర, విశేషించి వారు దిద్దిన వక్రరేఖ కావ్యాలే, గద్య కావ్యాలు దిగుమర్తి సీతారామస్వామి గారు, చలం గారు గద్య కవులు విత్వానికి ఛందస్సు ఉండితీరవలసిన లక్షణ మనగలరా కొండముది వారు? అప్పుడు సాహసము నాది అవదు, వారిదే అవుతుంది

ఏ లక్షణాలూ, నిబద్ధము చేయని రచన ఎలాగుంటుందీ? అని అడుగుతారా? మనవిచేస్తున్నాను "చనినా రార్వురు చక్రవర్తులు మహీచక్రంబు పాలించి ధర్మనిరూఢిన్ జనినారు షోడశమహారాజు ల్మహేంద్రాభులై, చనుచో వారలు మూట కట్టుకొని యైశ్వర్యంబు గొంపోయిరే, యనఘా రాజ్యములేల వైభవములేల ధర్మముల్లేనిచోన్" ఒకటి

"మాయామేయ జగంబు నిత్యమని సంభావించి మోహంబునన్ నా యిల్లా లని నా కుమారుడని ప్రాణంబురడు నందాక యెంతో అల్లాడిన ఈ శరీర మిపుడింకుం గట్టెలుంగాలు చో, నా యిల్లాలును రాదు పుత్రుడును తోడై రాడు తప్పింపగన్" రెండు నా విల్లెక్కిడినప్పుడు నీవె చతురుజాడవౌట నిక్కము. మదిలో భావించి కంటి 'ఇతరుల కీవిక్రమ బాహుశక్తులెందును గలవే, మూడు. వీటికి చందస్సులేదను కోండి అదే అనిబద్ధ కవిత్వము మూడువేలు ఉదాహరణ లిస్తాను కావలిస్తే చందస్సున్నవే ఎందుకిచ్చారూ? అని అడుగుతారేమో మీరు అవి చదినవే కనక ఇతరా లిమ్మంటే విశ్వనాధ వారి వేయి పడగలు, ఏకవీర మీ ముందు పెడతాను కుప్పలు ఉదాహరణలు ఉక్కిరిబిక్కిరి చేయగలను విశ్వనాధ వారినైనా సరే వారి పద్యాలను దాటిపోయిన సొగసులు వారివచనాలనుంచి చూపించి.

అయితే ఈ నాటి వచన పద్యాలన్నీ అని బద్ధ కవిత్వాలే అంటారా? అని అడుగుతారేమో! కాదు చందస్సును కాదని నేటి కవులు ("నీ వెక్కదలచుకున్న రైలు" వంటి రూపకాలంకార రచనల్ని పాతగిల్లిన భావాల్ని వదలి ("నవమి చిలుక వంటి) అయోమయ రచనల్ని, వీరగీతాల్ని వదలి ప్రచార గాథల్ని, అందరికీ బోధ కాగల రచనల్ని వదలి ఎవరికీ అన్వయము కాని రచనల్ని చేస్తున్నారు. కవిత్వపు టుయ్యాల అటునుంచీ ఈకొసాకి ఊగింది ఈ కవులు కృతక మార్గాలు పట్టి కృతకృత్యులు కాలేరనీ అనిబద్ధ కవనము అంటే ఆలోచన, భాషా సంప్రదాయాలూ (వ్యాకరణ సంప్రదాయాలూ వేరు భాషా సంప్రదాయాలు వేరూను) కూడా కవనము కాదనీ మనవి చేస్తున్నాను ఈ నాటి రచనలు కొన్ని రచయిత కోసమే వెలసినట్టివి ఉంటున్నాయి, ఏదో చమత్కారమును బిగించినట్టే పోతున్నాయి. వాటికి కాలానినిలిచే పాటి బలము, విస్తృతి, లోతు ఏర్పరిస్తేగాని ఆకాశ పథంలో ఎగురుకుంటూ పోయే అడవి పావురాల వరస అవుతాయని హెచ్చరిస్తున్నాను. కవనము ఎంత ఎత్తు ఎగిరినా తోటి మానవుల దగ్గరకు వచ్చి వాలాలి. ఎటకో ఎటకో జలదాల దాటి వెళ్ళపోయే రచనలు దారము వదిలేసిన గాలిపటాలై పోతాయి.

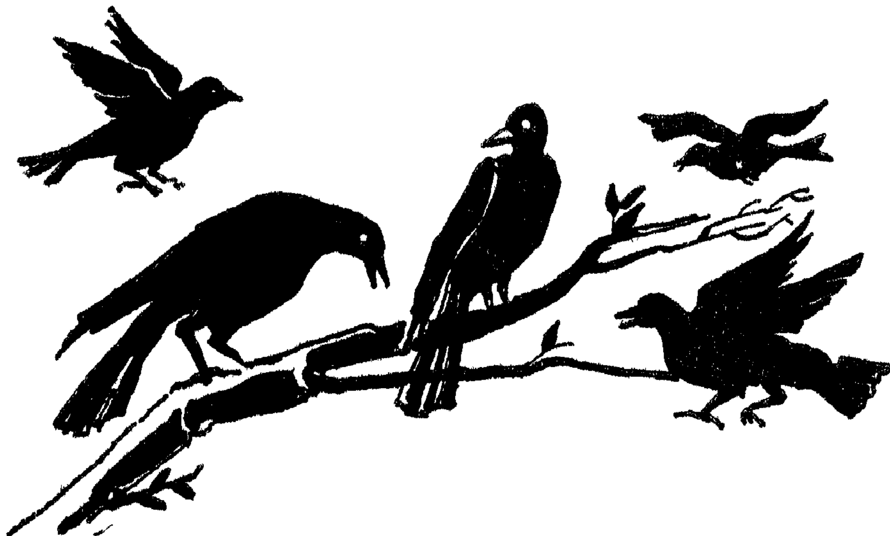
క్యూబిజము, ఇంప్రెషనిజము, డాడాయిజము, స్ర్రియలిజము వంటి ఆధునిక చిత్రకళాసంప్రదాయాల్ని మన కవిత్వములోనికి తెచ్చే యత్నాలు జరిగేయి, అవి అనిబద్ధ కవిత్వాలు కావు. మొదటి మూడుటికీ విశేషోద్దేశాలు సాధనలూ ఉన్నాయి కనక అవి విశేషబద్ధాలు, అనిబద్ధాలు కావు. స్ర్రియలిజము ఒక వ్యక్తి యొక్క బహిరంతర తత్త్వాల మేళనమునుంచి ప్రత్యేక పరిస్థితిలో కారణ మాత్రమైన యత్నమువల్ల బయల్వెడలిన అభిప్రాయాలూ—, భావాలూ—,

మాటలా—, పొగ. వెలిగే హారతి కర్పూరపు బిళ్ళనుంచి వివిధ వక్రవ్యంజితముగా వచ్చే ధూమలతల వలె కవి మనస్సునుంచి నైసర్గికముగా వచ్చేది స్త్రియలిజపు 'రచన' కవి గానీ ఎవరట గానీ అనేశేది కవిత్వము కాదు. "వెడగున్ కాముకుడున్ కవీంద్రుడు మనోవిభ్రాంతి మూర్తుల్సుమీ" అన్న షేక్స్పియరు వాక్యము జ్ఞాపకము చేస్తూ, చదువరులకు తన అనుభవాన్ని కలిగించే యత్నము చేశేవాడు. కవి అని హెచ్చరిస్తున్నాను. ఏదో అని బద్ధంగా అనేస్తే అది కవిత్వము కాజాలదు. అని పిచ్చి వాడు కాని రచయిత పిచ్చి అయి, కామము పొడ చూపనీయని కాముకుని పలవరింత అయిపోతుంది. ఏదో వైచిత్ర్య సాధించే యత్నము తమాషాగానే పర్య వసిస్తుంది, దేశమంతా వ్యాపించిన "కడచునె ఎన్నడేనియు" "సునోసున" 'జాలము యేలనుర నీలమేఘశ్యామ' వంటి పాటల వలె వ్యాపిస్తే వ్యాపించనూ వ్యాపిస్తుంది. ఆ తర్వాత మరుగుపడిన పోతుంది. కవిత్వము దేశకాలాన బద్ధము కావాలి కనీసము ఉత్పన్నదశలో. కనక పైన చెప్పిన విచిత్రపు కవశికలు అనిబద్ధకవనము కాదం టూన్నాను

అయితే వచనములో వ్రాయమంటారా? అప్పుడు వచనానికీ కవిత్వానికీ తేడాయే ఉండదు. అన్నారు కొందరు "పద్యాన్నిరాగంతో పాడినప్పుడే అది పద్యం గా వినబడుతూంది చదివితే వచనం లాగానే ఉంటుంది" అనే వారున్నారు. వారి అభిప్రాయము తప్పు అన్న సంగతి గుర్తుంచుకో మంటున్నాను. ఎందుకు తప్పో కూడా గుర్తుంచుకోమంటున్నాను. అలాగే, కవిత్వమున్న వచనమూ కవిత్వము లేని వచనమూ వేర్వేరుగా గోచరించేస్తాయి అంటున్నాను నిగళబంధాలుగా లేని కవిత్వము రచించండయ్యా అంటే, "అది ఇలాగ ఉండదు, అలాగ ఉండదు" అని వాదిస్తారే, కవిత్వానికి లక్షణాలు కనిపించాలి గాని విధి నిర్వహణము కాదు కనబడ వలసినదీ అంటాను. ఈ విధులు ఖాత పూర్వములంటున్నాను. "పద్య వాఙ్మయ ములో నూటికి ఎనభై పాళ్ళు పద్య మాత్రస్థిత్యైన కావ్యాలయి పోయాయి మన వాఙ్మయము తేలిక్కై పోయిందే" అని జ్ఞాపకము చేస్తున్నాను

ఈ నాడు ఎవరు అనిబద్ధకవులూ అని అడిగితే అనిబద్ధకవిత్వములో పురాణ సదృశ రచనలూ కావ్య సదృశరచనలూ చేసిన విశ్వనాథ (గద్య,) సత్య నారా యణ గారిని, అనిబద్ధకావ్యోపన్యాసాలిచ్చే కృష్ణ శాస్త్రి గారినీ, చక్కని అనిబద్ధ ఖండ కావ్యాలు రచిస్తూన్న బాలగంగాధర తిలక్, కుందుర్తి ప్రభృతుల్ని చెప్పాను. గేయంలో దీర్ఘ కావ్యాలు వ్రాస్తున్న పుట్టపర్తి వారినీ, పద్యాలలో ఏ మాత్రమూ అన్వయవక్రత రానీని శివశంకర శాస్త్రి గారినీ చెప్పాను. రవీంద్రనాథ ఠాగూరుని చెప్తాను ఆయన అనిబద్ధకవిసార్వభౌముడు "ఈ కావ్యములో ఏమున్నదో నాకు తెలియ లేదని" ఆయన కావ్యాల్ని గురించి అనే వారు కొయ్య బొమ్మలాటలే చూడనేర్చిన వారు. శరజ్జ్యోత్స్నలో చలివలె ఆయన కావ్యాల్లో రసానుభవమ్ము చల గా తెలియకుండా కలుగుతుంది చుదువరికి

"ఇదుగో మళ్ళీ 'రసము' అంటున్నారే, 'ధ్వని' అని కూడా అంటారేమో! ఇవి పూర్వ కాలానివి కావా? ఇవి బంధములు కావా? అంటారా? కావు కానేకావు. ఇవి కావ్యానికి జీవమూ ధ్వనీని, ఇవి అలంకారాలు కావు. భావధ్వని వస్తుధ్వని అన్నని కొంతా, మరి కొంత అలంకార తత్వమును చూపించేటివైతే అవుతాయి. అయితే వాటి ద్వారా సహానుభూతి— రస సబ్రహ్మచారి— కలుగుతుంది కావ్యానికి ప్రయోజనమే అది ఆయెను! దాన్ని దాటి ఎక్కడి సాము చేయగలమూ? ధ్వని సాధనమాత్రము అంటాను నేను రసానుభూతికి రసధ్వనికి ఉదాహరణాలిచ్చి, వాటిని ధ్వని కాతా, లెక్క వేసుకునేటట్టు వాదించవచ్చు రసము వినా ధ్వని అలంకారప్రాయమే. అంతకెక్కువ కాదు.

పల్లెపదాలు

శ్రీ వజ్ఝల కాళిదాసు

పారు సెలయేటిలో పల్లెపడుచు లదిగో
పవలు కష్టించి కోసిన పచ్చగడ్డి
కడుగుచున్నారు, సిగపూలు ముడులువీడి
పడగ, పయ్యెద కొంగులు తడిసిపోవ !

ఆలమంద లదిగో అతిమంద గమనమ్ము
లలరపోవు, తత్ఖురాగ్ర ఘాత
ధూళి ధూసరిత విశాల రోదోముఖ
మండలంబు కాంతి మాసిపోవ !

పసుల సాల వీడి పారివచ్చిన దూడ
అరపు వినబడగ పయస్విని మెల
మెల్ల మందవిడిచి చల్లగా పాలీయ
చెట్ల నీడలందు చేరి నిల్చు !

కంఠసీమ మువ్వ ఘల్లు ఘల్లున మ్రోగ
కట్టువిడిన దూడ గంతు లిడుచు
పరుగులెత్త, దాని బట్ట వెన్నాడుచు
పగలబడి హాసించు పల్లెపడుచు !

చెరువు నీటికొరకు చేరిన ఇల్లాండ్రు
మాటలాడుకొనుచు నీటు భాండ
ములను ముంచ పొడము బుడబుడమను ధ్వను
ల్లోన వారి నవ్వు లీనమగును.

వీధి నాటకమున విపిన వాటికలకు
నారచీరగట్టి నాథు వెంట
పడిన సీతజూడ పల్లియవారికి
కనులనిండ నీరు క్రమ్ముకొనును !

చెమ్మచెక్కలాడు చిన్నారి కన్నెల
కాలిగజ్జె లొకటి ఘల్లుమనును;
తప్పుచేసి యొకతె తబ్బిబ్బుపడ వారి
నవ్వులందు మల్లెపువ్వు లొలుకు.

రావిచెట్టు క్రింద రమ్యమ్ముగా కట్ట
బడిన తిన్నెమీద పల్లె పెద్ద

లెల్ల కూరుచుండి సల్లాపముల నాడు
కొనుచునుండ చెల్లె వినుము వింత !

కదలలేని మూడు కాళుల ముదుసలి
రాట్న మొకటి త్రిప్పి రాత్రి యెల్ల
ముగ్గు బుట్ట పండిపోయిన తల వంచి
పాలు పితుకునట్లు నూలు వడుకు !

ఒడలు మరచి తిరుగ నొవ్వల కవ్వల
నాడు పడుచు లెల్ల; అందమైన
వారి జడల వీడి పడి యెగిరిన పూలు
వారి చుట్టు విడయె వలయములుగ !

నిండు యవ్వనమున కండలు తేరిన
యురము విరుచుకొనుచు బరువు బండ
బట్టి యెత్తి విసరివైచుచు నున్నాడు
పల్లె యువకు డొకడు బలము కొలది

దూరమందు మావి తోటలలోనుండి
కోకిలమ్మ హాయి గూయుచుండ
పాడ నేర్చినట్టి పడతి యొక్కర్తె తన
గొంతు దానితోడ కూర్పజూచు !

అర్ధరాత్రిదాక ఆటల పాటల
పల్లె మునిగియుండ పసుల సాల
యందు నున్న పశువు లప్పుడప్పుడు తమ
కనుల విప్ప, మరల మునుగు నిద్ర !

భాగవతములోని పద్యాలు చదువుచు
బ్రాహ్మణుం డొకండు పారవశ్య
మనుభవించుచుండ అతివృద్ధు డొకరైతు
వినుచు తన్మయత్వమును వహించు !

భావి గూర్చిలేని వంతల బొందక
గతము తలచి మదుల కలత పడక
వర్తమానమందె భావంబుగల పల్లె
కలలులేని నిద్ర గాంచు తృప్తి.

తెల్లవారుముందె కోళ్ళు కూసిన యంత
ఆలు లేచి ఆవు పాలు పితుకు
చదులు చెవుల బడగ చప్పున మేల్కొను
నావులించుచున్ కృషీవలుండు !

దత్తాత్రేయ వాఙ్మయము

శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు

తెలుగు సాహిత్యములో క్రైస్తవ శకవ పదునారవ శతాబ్దినుండి మూడు వందల యేండ్ల వరకు, దత్తాత్రేయ యోగియు నతని శిష్యగణమును ప్రవర్తిల్లజేసిన వాఙ్మయమునకు—దత్తాత్రేయ వాఙ్మయము అని పేరు ఈ వాఙ్మయ మింతవరకు నపరిశీలితమైనను, దీనిని మనము జాగరూకతతో పరిశోధించిన, మూడువిధములుగా దీని ప్రాముఖ్యము మనకు గోచరింప గలదు.

మత సంప్రదాయము - సాహిత్యము

ఇంతవఱకు మన వాఙ్మయ చరిత్రలలో, శైవ వైష్ణవ భక్తి మతము అను గూర్చియే పరిశ్రమ జరిగినది జరుగుచున్నది కూడ—కాని యా భక్తి మతములతోడనే అనుస్యూతముగా వాఙ్మయమున నున్న అద్వైత వేదాంత మతసాహిత్యమును గూర్చి పరిశోధన జరిగినట్లు కానరాదు—ఈ దత్తాత్రేయ సంప్రదాయ మట్టి అద్వైతవేదాంతమునకు సంబంధించినది

వాఙ్మయ చరిత్ర - సాహిత్య ప్రక్రియలు

ఆంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్రను పరిశీలించిన, మనము నేడు, కృష్ణదేవ రాయ యుగము, కృష్ణదేవరాయానంతర యుగము అను నీ రెండు యుగము లకు నీ వాఙ్మయము సంబంధించినది—ఈ యుగములను కేవలము ప్రబంధ యుగములుగా మనము పరిగణించుచున్నాము—కాని యీ సంప్రదాయము ననుసరించిన, ఆ యుగమున, కావ్య ప్రబంధములే కాక, శతక, యక్షగాన, వచనసాహిత్య ప్రక్రియలు వ్యాప్తిలోనికి వచ్చినవి. నేడు తెలుగు వచన రచన దక్షిణాంధ్రవాఙ్మయముననే బుట్టినదని చెప్పుటకు నీ సంప్రదాయము లోని కవులు కూడ తోడ్పడుటయే కారణ మనవచ్చును.

మహారాష్ట్రదేశ సంబంధము - మాహురము

ఈ సంప్రదాయమును ప్రవర్తిల్లజేసిన యోగులకు స్థానమైన మాహురము[1] నేడు మహారాష్ట్ర దేశమందున్నను, ఒకప్పు డది తెలుగు దేశములోని యొక భాగముగ నుండెననియు తెలియుచున్నది క్రీడాభిరామమున మాహురప్రశంస గలదు. తుళువ నరసరాజు మాహురమును జయించెనని వరహా పురాణమునగలదు ఇచటనే దత్తాత్రేయాలయము గలదు మహారాష్ట్రదేశమున నీ సంప్రదాయమునకు 'మహన్‌భాబ' (మహానుభావ) సంప్రదాయ మందురు. మహారాష్ట్ర వాఙ్మయ ప్రథమ ప్రవర్తకుడగు ముకుంద రాజము, నీ దత్తాత్రేయసంప్రదాయమును గూర్చి వివేకసింధువను వచన గ్రంథము వ్రాసియున్నాడు—అది తెలుగున కూడ ననువదింప బడినది. మహారాష్ట్రమునకు మనకు సంబంధము పండ్రెండవ శతాబ్ది నుండి యున్నట్లు పాల్కురికి సోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రము వలన తెలియు చున్నది క్రీ శ పదునారవ శతాబ్దినాడు దత్తాత్రేయ సంప్రదాయ మీ సంబంధమును బలపఱచినది తెలుగు కవుల మాహుర ప్రశంస యీ తరువాత చూడనగును—

మహారాష్ట్ర దేశమున మాహురమున దత్తాత్రేయాలయము లున్నను తెలుగు దేశమున నట్టి యాలయములు లేవు. తెలుగుదేశమున నెల్లూరి మండలమున దత్తాత్రేయః మఠ మొకటి యుండినట్లు నెల్లూరు మండల శాసన సంపుటముల[2] నుండి తెలియుచున్నది

---

1. ఈ మాహురము తెలింగాణాకు పశ్చిమమున—మహారాష్ట్ర సరిహద్దులలో నున్నది ఇప్పుడున. దీనిని చేరుట ప్రయాసమే—హైదరాబాదు నుండి ఔరంగబాదునకు పోవు చిన్న రైలులో నిజామాబాదునకు 65 మైళ్ళ దూరములో ఆదిలాబాదు గలదు. అంతవఱకును మోటారులో వెళ్ళవచ్చును. ఆదిలాబాదునుండి మాహురమునకు రమారమి ఏభయి మైళ్ల దూరము మంచి రోడ్డు లేదు ఆదిలాభాదు నుండి, విడసతోడ, దుంద్రి, ఉమ్రి మున్నగు 22 గ్రామములు దాటవలెను—ఈ ప్రదేశ మంతయు అరణ్యమయము మృగభయము కూడ నుండును—ఇచ్చట నొక శిథిలమైన కోట యున్నది ఇచ్చట జనసంఖ్య 1515 ప్రతిసంవత్సరము మూడు పర్యాయము లిచ్చట యుత్సవములు జరుగుచుండును అప్పుడు బిరారు ప్రాంతములనుండి 50,000 మంది ప్రజలు వచ్చెదరు

(విభూతి. పుండ్రము 2 రేఖ 2) పుటలు 122. 124.

2. దీని యింగ్లీయ భాషాంతరీకరణ మిది

The changable Matham of the illustrious Dattatreyaswami, Who presides over the whole Universe, Who is paramahamsa, The excellant guru. Note. There is doubtless a Matham of a guru near this stone.

Pramahamsa is a title by a Hindu sanyasi after a certain stage in spiritual progress.

ఆంధ్రకవి తరంగిణి. పదవ సంపుటము. పుట 182—183.

నెల్లూరునుండి చెన్నపట్టణమునకు బోవు రోడ్డు ప్రక్కను నెల్లూరు సమీపమున నొక శిలా శాసనము కలదు దానిపై నీ క్రింది మాట లున్నవి

శ్రీమద్విశ్వాధిష్ఠాపన పరమహంస సద్గురు దత్తాత్రేయ "స్వాములవారి ధర్మమతం." (నె శా సం 3 పుట. 821—822)

దీనినిబట్టి దత్తాత్రేయుడను యోగిపుంగవు డొకడు నెల్లూరు ప్రాంతమున నొక మఠమును స్థాపించి అద్వైతజ్ఞాన ముపదేశించుచు, శిష్యులను, నా శాస్త్రి సంప్రదాయమున కవులుగా నొనర్చెనని తెలియుచున్నది.

దత్తాత్రేయుఁడు - పౌరాణికము

దత్తాత్రేయుడు విష్ణ్వంశమున జన్మించినవాడనియు అత్రి ఋషికి అనసూయాదేవికి పుత్రుడని భాగవతమున కలదు అందే అత్రి సంతానము కొఱకు తపస్సు చేయగా, విష్ణువు ప్రత్యక్షమై నేను మీకు దత్తుడ నైతిని అని పలికె ననియు నందుచేత నాతనికి దత్తాత్రేయులని పేరు గలిగెననియు నందే కలదు—దత్తాత్రేయుడు యోగీశ్వరు డనియు—కార్తవీర్యారు న చక్రవర్తి యీతని శిష్యుడనియు మార్కండేయ పురాణమున గలదు. ఈ కథలు తెలుగున గల భాగవత మార్కండేయ పురాణములలో నున్నవి ఇవిగాక తెలుగు కావ్యములో పదునాఱవ శతాబ్దికి ముందు దత్తాత్రేయ ప్రశంస కలదు.

భోజరాజీయము

అనంతుడు భోజరాజీయములో షష్ఠ్యంతములైన వెనుక నిట్లు వ్రాసి యున్నాడు

పుట 12 "భోజరాజ చరిత్ర—దత్తాత్రేయ మునీంద్రుడు వక్తయు మహుడను కాంభోజ మహేశుడు శ్రోతయుంగా గలది"

పుట 14 మరియు పురాకృత దోషమున శ్రోతకు కుష్ఠరోగము గలిగెను అప్పుడు దత్తాత్రేయుండను నామధేయంబుతో హేమకూట శైలం నారాయణదేవుం డున్నవాడు" ఆతని సేవింపుమను నుపాయమున చెప్పఁబడినది

పై రెండు చోట నే గాక, ప్రథమాశ్వాసముననే' మరియొకచోట దత్తాత్రేయ ప్రశంస కలదు

దత్తాత్రేయుం డిట నియె

"ఏను ప్రతి దివసంబును ప్రాత రుచిత కృత్యంబులు ప్రయాగ యందు జేయుదు—మాధ్యాహ్నికానుష్ఠానంబులు హేమకూట పర్వతంబున ననుష్ఠింతు, నిశాసమయ కృత్యంబులు శ్రీరంగధామమున నొనరింతు నివి నాకు నియమితంబులై చెలు త్రిస్థానంబులు—నాకు సత్ప్రీతి కరంబులు" పుట 16

గ్రంథాంతమున—

క దత్తాత్రేయ ప్రోక్తము
దాత్త సుకృత భోగ విశ్రుత సునీలికథా
యత్తంబై యితిహాసము
క్రొత్తగదే భూమి ననుచు కొనియాడంగన్ (7—250)

అని కలదు

కాని ఈ దత్తాత్రేయ యోగి, ప్రయాగ, హేమకూట, శ్రీరంగ స్థానముల నున్నవా డగుటచేత, ఈ వ్యాసమున నుదాహరింపబడిన దత్తాత్రేయ యోగికి నీతనికి సంబంధము లేదు మాహురిక్షేత్రమున దత్తాత్రేయ యోగి ప్రశంసలు గల తెలుగు కావ్యములు నిందు మొదట తెలిపి, యా వెనుక యాతని శిష్య పరంపర గ్రంథ రచనలు తెలుపుదును

పింగళి సూరన - కళాపూర్ణోదయము

కళాపూర్ణోదయమున కథావైచిత్రియేగాని తక్కిన గ్రంథస్థ విషయములు విమర్శకుల నాకర్షించినటు లేదు అట్టివానిలో మాహుర క్షేత్రమును, దత్తాత్రేయ ప్రభావప్రశంసయు ముఖ్యములు ఈ ప్రశంసలకు మూల కథకు సూరనయే సంబంధము గల్పించినాడు

1. సుముఖాసత్తి జనకుడు—దేశాంతరి యయి తిరుగుచు,

సీ 'మాహురీ పురమున' కేతెంచి
యందు దత్తాత్రేయు నఖిలయోగ
విద్యా రహస్యకోవిదు మహామహుఁ దవ
శ్వర్యచే దనకు ప్రసన్ను జేసి
గీ కనియె దత్తప్రపచేత యోగ ప్రకార
ములు సమస్తంబు 5—132

2 మణికంధరుని మాటలు
"క్షితి దత్తాత్రేయ ందయ కృత్యము గలదే" 5—194

3 నృపాల వాక్యము—
దత్తాత్రేయ మహామునిని మాహురీపుర నిలయున్ 5—202

4 గీ కార్తవీర్యార్జునుడు చక్రవర్తి యగుట
నంత ఘనుడొట నాయోగి నాశ్రయించి
కాదె తద్రాజ కులజుఁడఁ గాన నేను
నమ్మునీంద్రు భజించితి నవ్విధమున 5—203

5 ఎ ఆ దత్తాత్రేయుం డంతట కలలోనం
గానిపించి
దత్తాత్రేయ శబ్దంబు
వినంబడుట నిది తెలిసి 5—204

పై యుదాహృతభాగముల బట్టి మాహురీపురము గొప్ప క్షేత్రమని, యోగాభ్యాసము గావించు మహాత్ము లచట చేరుతారు లగుదురనియు, అచటి దత్తాత్రేయస్వామి యోగి స్వరూపు డనియు, సూరన కాలమునాటికది మిగులు ప్రసిద్ధమైనదనియు నూహింపవచ్చును

సూరనకాలమున కించుక తర్వాతి కవుల కాలమున నీ మాహుర దత్తాత్రేయ ప్రశంసలు గలవు

తరిగొప్పులమల్లన - చంద్రభాను చరిత్ర [3]

సూరన వెనుక మల న దత్తాత్రేయుని గూర్చి హెచ్చుగా జెప్పి యున్నాడు అతని చంద్రభాను చరిత్ర—దత్తాత్రేయునికే కృతి—కృత్యాదిలో తొలి పద్యమున (1—1

1 "దత్తాత్రేయ దివ్యాకృతినే శ్రీ లాలిత్యము గన్న
హారిం గొల్చెదన్" అని ప్రారంభించి యున్నాడు.
2 ఇష్టదైవతము దత్తాత్రేయుడే కాని— 1—10
3 దత్తాత్రేయ యోగేశ్వరు న్వరు గావింపదలంచి— 1—13
4 దత్తాత్రేయ మహాముని ముద్రా విభూషితము— 1—16
5 దత్తాత్రేయ సంస్పర్శనాక్షర యోగోన్నతి— 1—40
6 దత్తాత్రేయ యోగిశేఖర సేవామోదితుఁడ— 1—43

ఆ వెనుక 46 47 48, 49, 50 పద్యములు దత్తాత్రేయ ప్రశంస గలవి

7 షష్ఠ్యంతము లైదింటిలో 54 వ పద్యమున—
మహురపుర కృత వసతికి—అనియు,
'శ్రీ మాహుర నగరోన్నత' (2—1 అనియు,
మాహుర ప్రశంస గలదు

8 చంద్రభానుచరిత్ర యైదాశ్వాసముల ప్రబంధము ప్రథమాశ్వాసాంతమున నాలుగు పద్యము మిగిలిన నాల్గాశ్వాసాద్యంతములలో పదు

3 చంద్రభాను చరితము ప్రబంధ మాంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారిచే రెండు పర్యాయములు ముద్రిత మైనను, విమర్శకులు దీనిని స్పృశించి నట్లే కానరాదు అప్పకవి యుదాహరించిన చంద్రికా పరిణయములోని దన్న "అంతట రుక్మబాహు వసుధాధిప నందన" అన్న పద్య మీ గ్రంథమున 3 వ ఆశ్వాసమున 108 పద్యముగా నున్నది ఇప్పటి వెంకటకవి యీ గ్రంథమునుండి లక్షణము లుదాహరించుటయే దీని ప్రాశస్త్యమునకు దార్కాణ ఇందు పంచమాశ్వాసమున సత్యేకముగ తిరుమలయాత్ర వర్ణన గలదు అది యా కాలమున విజయనగర రాజగు వీర వెంకటపతి రాయల వేంకటేశ భక్తి తెలుపును ఇందలి పలుకుబళ్లు కొన్ని నిఘంటువుల కెక్కలేదు. ఇట్టి వానిని గూర్చిన సమగ్ర విమర్శన అత్యంతావశ్యకములు.

వారు పద్యములు గలవు. మొత్తము పై ముప్పది పద్యము లిందు దత్తాత్రేయ ప్రశంసాపాదకములై యున్నవి. వీనిలో—దత్తాత్రేయు డత్రిమునియనసూయా దంపతుల పుత్రుడనియే గాక, యోగ విద్యా ప్రతిపాదకుడన్న విషయములు, విశేషముగా విస్తరింపబడి యున్నవి ఈ గ్రంథమున గల దత్తాత్రేయ స్వరూపవర్ణన మితరత్ర గానరాకుండుటచేత దాని నీ క్రింద పొందు పరచుచున్నాను.

సీ. నిజగర్భ జగన్నిచయ మారయు లీల
నంతర్ముఖాసాంగుఁడైన వాని
నలిన జాండావృత్తి నాభి వీధిని నేర్పు
రీతి నక్షసరంబు ద్రిప్పు వాని
శ్రుతు లాత్మలందు నిల్చుట దెల్ప తెరుగఁగ,
ననరుద్ధ నిశ్వాసుఁడైన వాని
తన పూనిన ధరిత్రికి నలోలత ఘటించు
పగిది జటిల వృత్తి పరఁగు వాని
గీ. ప్రాక్తన స్వీయ దామోదరత్వ మెఱుఁగఁ
జేయు గతి యోగపట్టికఁ జెలఁగు వాని
యోగ ముద్రైక సూచితావ్యయ చరిత్రు
డైనవాని దత్తాత్రేయ మౌనిఁ గొలుతు. (47 వ.)

ముడియము వెంకటరమణకవి కళాధరోపాఖ్యానము

ఈ వెంకటరమణకవి— క్రీ శ 1650 ప్రాంతమున గండికోట దుర్గాధ్యక్షుడగు పెమ్మసాని తిమ్మానాయని కాలమున నున్నవాడు. ఈతడు తన కళాధరోపాఖ్యానమను ప్రబంధమును దత్తాత్రేయుని కంకితముగా గావించి యున్నాడు.

క. దత్తాత్రేయ పదాబ్జా
యత్తుడ విని వృత్త దేవతాంతర చర్యా
చిత్తుడ వైరాగ్యాదిగు
ణోత్త సముపేత మానసోదాత్తుండన్—

వ తెలియం గూడ దదేల జోలి యను బుద్ధిన్ మత్ప్రబంధంబుపై
నలతం జెంది భ్రమ ప్రమాదముల నైనన్ వేసరం బోకుఁడీ
నలవో నన్ను నిటు పూంచు నల దత్తాత్రేయ నారాయణుం
డిలమీ వంటి మహానుభావులకు దానీ యర్థముం దెల్పెడిన్.

షష్ఠ్యంతములలో,

క తత్తాదృశానసూయా
చిత్తా సారాత్మ బాల్య చిన్మయునకున్
హిత్తా సంధేయునకున్
దత్తాత్రేయునకు సజ్జన ధ్యేయునకున్

ఈ ప్రబంధమునకు చివర గద్య లేదు. ఈ క్రింది పద్యము మాత్రము గలదు

క ఇది శ్రీ దత్తాత్రేయా
భ్యుదిత యథోచిత కళాధరోపాఖ్యా
స్పద వెంకటరమణ కృతిన్
విదితం బఖిలంబు నొక్క విష్కంభమగున్.

కళాధరోపాఖ్యాన మముద్రితము. ఇందలి విశేష మేమనగా, ఇది నాటక ఛాయ వచ్చునట్లుగా నొక్కొక్క యాశ్వాస మొక్కొక్క విష్కంభముగా రచించెను పై పద్యమే విందలి విష్కంభములారింటియందు గలదు. ఈ వేంకటరమణకవి సంస్కృతమున రాధామాధవ కావ్యమును రచించినటు గా నీ గ్రంథమున జెప్పుకొన్నాడు.

క చేసితి రాధా మాధవ
మా సంస్కృత ధాటి నాటకాగమసంబున్
వ్యాక్తి నొక నాంధ్రము
జేసెద నొక కావ్య మతి విచిత్ర ధాప్తిన్ 4

దీనిబట్టి యీతడు తెలుగు నెఱవు సంస్కృత కవులలో నొక్కడని చెప్పనగును.

మల్లారెడ్డి-షట్చక్రవర్తి చరిత్ర

కవుల చరిత్ర కెక్కిన మల్లారెడ్డి—తెలింగాణా యందలి బిక్కనవోలు పురాధిపతి ఈతని షట్చక్రవర్తి చరిత్రమున కార్తవీర్యార్జునుని కథ యందు దత్తాత్రేయ ప్రార్థన స్తుతి గావించి యున్నాడు ఆ స్తుతి యుదాహరణ సంప్రదాయము ననుసరించి,

వృషభగతి రగడ

మధు నిశాచరవైరి నీవై మాహురిని నిద్రించువాడవు
నిన్ను గానగ జాల రెవ్వరు నిఖిలమును నీ వెంచఁగందువు
నీదు సలోకంబు లెల్లను నిల్పె శ్రీలను హెచ్చి యిప్పుడు
వేదములు నీకై తతుల్ పదివేల భంగుల నిచ్చు నెప్పుడు
భువి ముముక్షులు గాంతు రెంతయు బోధవృత్తిని నీవలన దాసులు
భక్తియుక్తులు నీకె గల్గగ బబలుదురు వైకుంఠ వాసులు
తొడరి సద్గుణతతులు నీ యందున వసించె ప్రభావ నీరధి
విడని భక్తి యొసంగి నను రక్షింపవే కరుణాపయోనిధి !
నీ మహామహిమంబు పొగడగ నేర్తునే యజ్ఞాన హృదయుడ
స్వామి దత్తాత్రేయ లోక నివాస లసదసమాన సదయుడ

ఇందు, ప్రథమ, డు—ద్వితీయ, ను—తృతీయ చే—చతుర్థి కై—పంచమి, వలన—షష్ఠి—కు—సప్తమి—అందు—సంబోధన—కలవుగాన—ఉదాహరణ లక్షితమైనది

ఈ షట్చక్రవర్తి చరిత్ర యిప్పటికి రమారమి డెబ్బదేండ్ల క్రిందట ముద్రితమైనది ఈ రెడ్డి కవీంద్రుని సోదరులు ఎల్లారెడ్డి, కామిరెడ్డి యను వారు వీరు మొగలాయి చక్రవర్తి యగు అక్బరునే సమ్మానితులు—పట్టమెట్ట సోమనాథకవి సూత సంహితను నీ సోదరులలో కామిరెడ్డికి కృతి నిచ్చెను

వేగినాటి కొండయ

దత్తాత్రేయ యోగి ష్టదైవముగా నారాధించిన కవుల కొండయ కవి యొకడు ఈతడు వేకంధుపునే గాక, ముక్తి కాంతాపరిణయము దత్త యోగీంద్ర శతకము అను రెండు గ్రంథములు రచించియున్నాడు.

1 ముక్తికాంతా విలాసము—మూడాశ్వాసముల ప్రబంధము. కవి దీనిని దత్తాత్రేయానుగ్రహమున డెబ్బది రెండు దినములలో రచించినాడట. ఆతనికే యీ గ్రంథ మంకితము

క. శ్రీ దత్తాత్రేయుల మును
సొదరమున నానతిచ్చు చాడ్పున డెబ్బై
మీద మరి రెండు నాళ్లకు
మోదంబున నీ ప్రబంధమును నెరవేర్చెన్.

గద్యలో శ్రీ దత్తాత్రేయ గురు ప్రబల కృపాలబ్ధ కవితా విచిత్ర అని యుండుటచే కవి పై సంప్రదాయము వాడని స్పష్టము (సంఖ్య 891)

2 దత్త యోగీంద్ర శతకము. ఇది యొక సీసపద్య శతకము—"చిర శుభాకార యోగ లక్ష్మీ విహార సాంద్ర రుచిధుర్య దత్త యోగీంద్రవర్య" అను మకుటము. ఈ క్రింది పద్యము వలన శతక విషయము స్పష్టపడును.

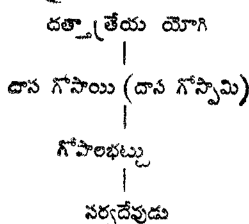
సీ. పరతత్త్వ వాచ్యార భావంబు లన్నియు
వేర్పఱ నొక్కొక్క విధము గాగ
సీస పద్యంబులు చెలువొంద శతకంబు
చెప్పితి సత్కవి శ్రేష్ఠు లలరి

4. మదరాసు—ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తక భాండాగారము వివరణ సూచిక ప్రబంధములు శృంగార ప్రబంధములు—రెండవ సంపుటము, సంఖ్య 434. పుటలు, 530—533—(1921)

జరగ దత్తాత్రేయ గురు సంకితంబుగా
నా పేర్చు విధమున పద్యముగను
వేగినాటి కులాబ్ధి విధుడను బండ్ర వ
ల్లి వ్వయుడను నాగయ ప్రధాన
గీ. సుతుడ శ్రీవత్స గోత్రుడ సుకవి కొండ
ధన్యుడ వెలయ నా చంద్ర తారకముగ
చిర శుభాకార మోక్ష లక్ష్మి విహార
సాంద్ర రుచిధుర్య దత్త యోగేంద్రవర్య. (సంఖ్య 27
పై రెండును సముద్రితములే—

దత్తాత్రేయ శిష్యగణము రచనలు

1. ప్రథమ పరంపరం

ఈ పరంపరలో మనకు లభించినవి రెండు వచన గ్రంథములు అందు మొదటిది

వేదాంత వ్యవహారసార సంగ్రహము

ఇది దత్తాత్రేయ యోగి రచించిన వచన కృతి వ్యాసకృతమగు బ్రహ్మ సూత్రములకు శంకరాచార్యుల శారీరక భాష్యమునకు నిది సంగ్రహరూప మగు తెలుగు వచనము రచన వ్యావహారికము.

పరమానందబోధ ప్రకరణము

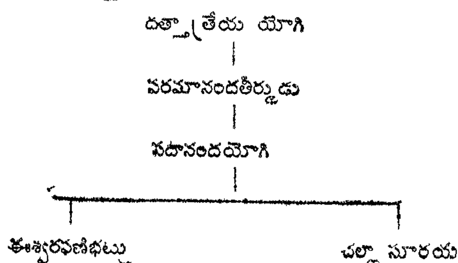
ఇదియు నద్వైత వేదాంత ప్రతిపాదక గ్రంథమే యినను దత్తాత్రేయ యోగి యోగి దీనిని—మొదట మహారాష్ట్ర భాషలో రచించి, యా వెనుక దానిని సంగ్రహించి, తెలుగున సూత్రప్రాయముగా చేసెను ఆ సూత్రములను మొదట దాసగోసాయి'' అను తన శిష్యునికి తెలుగులోనే యుపదేశించెను ఆతడు దానిని వివరించి గోపాలభటను తన శిష్యునకు గ్రంథరూపముగా బోధ యొనరించెను గోపాలభటు సర్వ దేవుడను తన శిష్యునకు తాను తిరిగి బోధించెను

ఈ క్రింది గ్రంథాంత గద్యలు పైవానికి ప్రమాణములు

1. ఇతి శ్రీ దత్తాత్రేయ యోగి విరచితే, వేదాంత వ్యవహార సార సంగ్రహం సమాప్తమ్.

2. ఇది దాస గోసాయీ విరచితాయాం పరమానంద బోధ ప్రకరణం నామ ప్రథమ ప్రకరణం—ఇత్యాదిగా నైదు ప్రకరణములందు గలదు 5

ద్వితీయ పరంపర

ఈ పరంపరలో ద్వితీయుడగు పరమానందతీర్థుడు దత్తాత్రేయ శిష్యగణములో నద్వితీయుడు వీరశైవ వాఙ్మయమునకు పాల్కురికి సోమనాథు డెట్లో దత్తాత్రేయ వాఙ్మయమునకు పరమానంద తీర్థు డట్టివాడు. ఈతనికి 'పరమానందయతి' యను నామాంతరము గలదు. ఈతని తరువాత వారిలో మూడు, నాలుగైదు శిష్య గణమువా రీతని స్తుతించుటయే, యీతని ప్రభావప్రసిద్ధులకు తార్కాణ ఈతని కృతులను నాలుగు వర్గములుగా విభజింపవచ్చును.

1. శతకము. ఈతడు రచించినవి మూడు శతకములు మనకు లభ్య మగు చున్నవి. మూడును కందపద్య శతకములే.

1. సంపంగిమన్న శతకము—'సంపంగిమన్నా' అను మకుటము. దక్షిణదేశమున తంజావూరి యొద్ద నున్న మన్నారుగుడి చంపకారణ్య క్షేత్రము సంపగి—చంపక శబ్దభవము—మన్నారు—అచటి రాజగోపాలస్వామి

2. శివముకుంద పరమానంద శతకము—పేరే మకుటము-హరిహరాద్వైత ప్రతిపాదకము.

3. దత్తాత్రేయ శతకము. దత్తాత్రేయా అను మకుటము. పూర్వము దస్తూరీ కుదుర్చుట కిందలి పద్యములు వరవడిగా వ్రాయించేవారు.

ద్విపద—

1. అనుభవ దర్పణము—వేదాంతానుభవము వివరించు' నాలా శ్వాసముల కృతి

2 శివజ్ఞాన మంజరి—'శివజ్ఞానము'' అను పేరితో ప్రారంభ మైనను నిది యద్వైత జ్ఞానమును బోధించును. ఈ రెండు ద్విపద కావ్యము లును—తన గురువైన దత్తాత్రేయునకే నంకితము గావించియున్నాడు

3 యక్షగానము

'ముక్తికాంతా పరిణయము'' అను యక్షగానము పరమానంద యతీంద్రుని కృతి ఇది సంస్కృత ప్రబోధచంద్రోదయము ననుసరించి వేదాంత మితివృత్తము గలది పురుషుడగు జీవుడు ముక్తి కాంత యని స్త్రీని పెండ్లాడుట వర్ణితము

4. వచనము—ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయమున పరమానందయతికి ప్రముఖ స్థానము గలదు ఈతని వచన కృతుల వివరణము—

1 వేదాంతవార్తికమను నుపదేశ క్రమము ఈ గ్రంథము తమిళ భాష లోనికి పరివర్తన మైనదన్నచో దీని ప్రశస్తి తెలియగలదు

2 బ్రహ్మవిద్యా సుధార్ణవము 6 ఇది యీతని కృతులలో నెల్ల పెద్దది ఇందు 13 ప్రకరణము లున్నవి (1) పంచీకరణ నిరూపణము (2) పంచ నటనా వైచిత్రి నిరూపణము, (3) నైవర్త నివర్త భావ నిరూపణము, (4) సగుణ నిర్గుణ నిరూపణము, (5) భేదాభేదా ఖండ నిరూపణము (6) వాక్యత్రయ నిరూపణము, (7) బ్రహ్మాండ నిరూపణము, (8) జీవన్ముక్తి నిరూపణము, (9) సద్భావ ప్రమాణ నిరూపణము, (10) వాసనా లక్షణ నిరూపణము, (11) వాసనాఖ్య నిరూపణము, (12) పంచ ప్రయోజన నిరూపణము, (13) జీవన్ముక్తి నిరూపణము

ఈ గ్రంథమున, శ్రుతి స్మృతి, పురాణేతి హాసములనుండి అద్వైత సిద్ధాంతమున కనువగు, పంక్తు లుదాహృతము లైనవి

3. ఉత్తరగీత—ఇది మహాభారతాశ్వమేధ పర్వముననున్న ఉత్తర గీతకు వచనానువాదము

4 వివేక చూడామణి ఇది మూడు పరిచ్ఛేదములలో నున్నది

(1) వేదాంత సిద్ధాంతము—ఇందు చతుర్వేదోపనిషద్వాక్యముల వివరణ మున్నది.

(2) శైవ సిద్ధాంతము— ఇది ఆగమాదుల నుండి శివాద్వైత సిద్ధాంతము వివృతమైనది.

(3) బ్రహ్మాండ రచన విచిత్ర సిద్ధాంతము.

---

5. చూడుడు ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయము పుటలు 38—41, 42) పై గ్రంథములు రెండును సముద్రితములే. మదరాసు (ప్రస్తుతము తిరుపతి) ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తక భాండాగారమునం దున్నవి వీనియం దిచ్చిన యుదాహరణములు—పై వచన వాఙ్మయమున నా యా పుటలలో గాననగును

6. ఇది మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారము వారిచే ముద్రితమైనది.

ఇందలి వచన రచన తెలుగే యైనను గద్య—సంస్కృతమున నున్నది, ఇతి శ్రీ మత్పరమహంస పరివ్రాజ కాచార్య పరమానంద —యతి కృతము.

వివేక చింతామణి ..... . పరిచ్ఛేదః

సదానందయోగి

ఈతడు సదానందయోగి శతకమును రచించెను నవ్యతర్క భోగి 'శ్రీ సదానందయోగి' అని మకుటము ఇందు దత్తాత్రేయ వేదాంతము వివరింపబడినది.

చల్లా సూరయ

ఈతడు, సంస్కృత ప్రబోధ చంద్రోదయము ననుసరించి తెలుగున "వివేక విజయము" 7 అను నాటకము రచించెను. ఇందు నాయకుడు వివేకేంద్రుడు నాయిక ఉపనిషత్కాంత—

ఈశ్వర ఫణి భట్టు

ఈతడు పరతత్త్వ రసాయనము అనునైదాశ్వాసముల వేదాంత గ్రంథమును పద్యరూపమున రచించియున్నాడు. 8 ఈతడు సదానందయోగి శిష్యుడు.

తృతీయ పరంపర

దత్తాత్రేయ యోగి
|
పరమానంద తీర్థ
|
ధేనువుకొండ తిమ్మయ్య
|
మల్లన — (ముమ్మడి)
ముమ్మడి మల్లన

ఈ పరంపరలో తిమ్మయ రచిత గ్రంథములు లభ్యములు కాలేదు అతని శిష్యుడగు మల్లన ప్రసిద్ధుడు — ఈతని కృతులు నాలుగు

1. తత్త్వచంద్రోదయము—ద్విపద—అలభ్యము.

2 రామస్తవరాజము. ఇది మూడాశ్వాసముల పద్య కావ్యము ఇందుతారక అమనస్క, రాజయోగములను యోగవిద్యాత్రయమునుగూర్చి వివరణ గలదు—ఇది రమారమి నూరేండ్ల క్రిందటనే ముద్రిత మైనది

3 ముక్తికాంతాప్రియ శతకము—

ఇది ముమ్మడి రాజకృష్ణ ఘన మల్లా ముక్తికాంత ప్రియాయను మకుటము గలది

మొదలు—

శా. 9 శ్రీ కారుణ్య మహానుభావ విజయశ్రీ ......
శ్రీ కళ్యాణ నిజాశ్రితాభిమత శ్రీ వేద వేదాంత వి
ద్యా కౌతూహల భోగ మోక్ష సుఖ దీర్ఘాయుల్ దయన్నిమ్మిటుల్
మాకున్ ముమ్మడి రాజకృష్ణ ఘన, మల్లా ముక్తికాంతాప్రియా

శా శ్రీమద్ధేనువుకొండ తిమ్మగురునిన్ శ్రీరామ పట్టాబ్ధి షే
కామోదంబున బోధ ...... దానుగ్రహా
శ్రీ మూర్తిన్ సురవాని నాత్మను మదిన్ సేవించి యోగీశ్వరుల్
స్వామ ముమ్మడి రాజకృష్ణ ఘను మల్లా ముక్తికాంతా ప్రియా!

మ. ధరలో సద్గురు సంప్రదాయుడగు దత్తాత్రేయ యోగీంద్రుచే
పరమానంద మునీంద్రుఁ డాత్మ గురుడై బ్రహ్మస్వరూపోపదే
శరమన్ ధేనువుకొండ తిమ్మనికి నిచ్చల్ మెచ్చుగా నిచ్చె యా
పురుష శ్రేష్ఠు నిపూర్ణ బోధను జగత్పూజ్యుండనై యుండు ని
ట రయన్ ముమ్మిడి రాజకృష్ణ ఘను మల్లా ముక్తి కాంతా ప్రియా

కృష్ణ శతకము 10 ఇది కందపద్య శతకము

"కృష్ణ సచివుని మల్లా" అను మకుటము ఇందే బదేడు పద్యములు మాత్రమే లభించినవి. మచ్చునకు రెండు పద్యములు.

క తుద మొదల లెఱుగని చదువులు
చదివితిమను ఛీమి చదువు సద్గురు కృపచే
ముదితుండై మది నిండిన
చదువే చదువెల్ల కృష్ణ సచివుని మల్లా.

క బంగరు నిగ్గులగలఁ బ్రబ
వాంగన భ్రూమధ్యమందు వలువగు దానికి
అంగజు కేళిం దనిపిన
సంగతి ముక్తెల్ల కృష్ణ సచివుని మల్లా.

ఆంధ్ర కవితరంగిణి—10 యవ సంపుటము 192—196 పుటలలో మల్లన కవి రామస్తవరాజము తత్త్వ చంద్రోదయము పేర్కొనబడినవి గాని తక్కినవి పేర్కొనబడలేదు పై రెండు శతకముల యందును వేమనవలె మల్లన తన్ను తా సంబోధించుకొన్నాడు

చతుర్థ పరంపర

దత్తాత్రేయయోగి
|
పరమానందతీర్థ
|
ధేనువుకొండ తిమ్మయ
|
చింతల లింగగురుడు
|
యోగానందుడు

ఈ పరంపరలో యోగానందుడు మాత్రము అవధూతయై ఆత్మైక బోధ గురు శిష్య సంవాదము అను రెండు ద్విపదకృతులు రచించెను చింతల లింగగురుని తన గురువుగా పేర్కొనెను

పంచమ పరంపర

దత్తాత్రేయయోగి
|
పరమానందతీర్థ
|
ధేనువుకొండ తిమ్మయ
|
చింతలలింగ
|
యోగానందుడు
|
తిమ్మగురుడు
|
రామబ్రహ్మేంద్రుడు
|
కంభముపాటి నారప

ఈ పరంపరలో యోగానందుని తరువాత వారిలో తిమ్మరామ బ్రహ్మేంద్రులు రచనలు చేయలేదు. రామబ్రహ్మశిష్యుడు కంభముపాటి నారప్ప భగవద్గీతలను పద్యకావ్యముగా రచించియున్నాడు

7 ఈ గ్రంథ మముద్రితము తంజావూరి పుస్తక శాలలో నున్నది.

8 దీనిని మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమువా రచ్చువేసి యున్నారు.

9 ఇది అముద్రితము సంఖ్య 987 ఆరవ సంపుటము

10. ఇది 1536 సంఖ్య—శతక వివరణ సంపుటము—ఇవి రెండును మదరాసు ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తక భాండాగార ప్రకటితములు.

షష్ఠ పరంపర

దత్తాత్రేయయోగి
|
జనార్ధన
|
ఏకోజనార్ధన

ఈ పరంపరలో జనార్ధనయోగి జీవ ప్రబోధము అను పద్యకావ్యము రచించియున్నాడు ఇది వేదాంత విషయకమే. నాల్గాశ్వాసములు గలది. గ్రంథము ముద్రితము.

సప్తమ పరంపర

దత్తాత్రేయయోగి
|
జనార్దనుడు
|
ఏకోజనార్ధనుడు
|
నరహరి మహేశుడు
|
వాగోజీరామగురుడు
|
కోనేరుగురుడు
|
మహాదేవగురుడు
|
పరశురామ పంతుల లింగమూర్తి గురుమూర్తి

నే డాంధ్రదేశమున వేదాంత వాఙ్మయమునకు శిరోభూషణముగ నున్న సీతారామాంజనేయ సంవాదము రచించిన పరశురామ పంతుల లింగమూర్తి గురుమూర్తి యీ పరంపరలో కడపటివాడు. సీతారామాంజనేయ సంవాదము వేదాంతముననే కాక సాహిత్యమున కవుల చరిత్ర కెక్కినదే. ఇది బహుళ ప్రచారమున నుండుటచేత విశేషములు వ్రాయలేదు

కాల నిర్ణయము

పింగళి సూరన దత్తాత్రేయయోగిమాహాత్మ్యము వీనిని గూర్చి చెప్పిన మొదటి కవి సూరన కాలము క్రీ శ పదునారవ శతాబ్ది పూర్వార్ధము అనగా క్రీ శ 1550 సీతారామాంజనేయ కర్త కాలము. క్రీ శ 1850 ప్రాంతము అనగా మూడు వందల యేండ్ల వాఙ్మయము వర్తిల్లినది పై కవులలో ముమ్మడి మల్లకవి రామస్తవరాజము కూడ వీరి కాలనిర్ణయమునకు తోడ్పడుచున్నది. తంజావూరి పుస్తకశాలలో నున్న రామస్తవ రాజము—క్రీ శ 1684—1710 నడుమ పాలించిన శహాజీ కాలమున నొక ప్రతి వ్రాయబడినది గావున మల్లన క్రీ శ 1650 ప్రాంతమునకు పూర్వుడు—గురు శిష్యులు సమకాలికులైనను పై కాల నిర్ణయమునకు విపర్యాసము గలుగబోదు ఇది స్థూల నిర్ణయము సాధనాంతరములు లభించిన నింకను సూక్ష్మముగా నిర్ణయించుటకు వీలు కలుగును

ఈ దత్తాత్రేయ వాఙ్మయమును గూర్చిన కవులు వారి గ్రంథములింకను చాలగా పరిశీలింపవలసి యున్నది ఒక్కొక్క కవిని గూర్చి ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా లోకమునకు వెల్లడింపవలసినవి హెచ్చుగా నున్నవి నేటి కవుల చరిత్రలో వీరిని గూర్చిన విషయములు స్వల్పముగా నున్నవి సాహిత్య చరిత్రలో వీరికి గల స్థానమును గూర్చి—ప్రత్యేకముగ వేదాంతవాఙ్మయమును గూర్చి—కాలాంతరమున స్థలాంతరమున చర్చించెదనని మనవి సేయుచు నీ వ్యాసము ముగించుచున్నాను

శ్రీ దత్తాత్రేయయోగి శిష్యగణ సంపూర్ణ వంశవృక్షము

దత్తాత్రేయ యోగి

(1)
- దాసగోసాయి
- |
- గోపాల భట్టు
- |
- సర్వదేవుడు

(2)
- పరమానంద తీర్థుడు
- |
- సదానందయోగి
- | ఈశ్వరఫణి భట్టు — చళ్లా సూరయ

(3)
- పరమానందతీర్థుడు
- |
- ధేనువుకొండ తిమ్మన
- |
- మల్లన

(4)
- పరమానందతీర్థుడు
- |
- ధేనువుకొండ తిమ్మయ
- |
- చింతలలింగ గురుడు
- |
- యోగానందుడు

(5)
- పరమానందుడు
- |
- ధేనువుకొండ తిమ్మయ్య
- |
- చింతలలింగ గురుడు
- |
- యోగానంద డు
- |
- తిమ్మగురుడు
- |
- దామ బ్రహ్మేంద్రుడు
- |
- కంభముపాటి నారప

(6)
- జనార్ధన
- |
- ఏకోజనార్ధన

(7)
- జనార్ధన
- |
- ఏకోజనార్ధన
- |
- నరహరి మహేశ
- |
- వాగోజీరాము
- |
- కోనేరుగురు
- |
- మహాదేవగురు
- |
- పరశురామ పంతుల లింగమూర్తి గురుమూర్తి

ప్రయోగము - దాని స్వరూపము

డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి

సంప్రదాయముపై జరుగు మార్పే ప్రయోగము. (Experiment) ఈ ప్రయోగము మూలమునకు మెరుగులు దిద్దునది కావచ్చును, లేక మూలచ్ఛేది కావచ్చును మూలమునకు మెరుగులుదిద్దు ప్రయోగమే ఆదరణీయము సత్ప్రయోగము లన్నియు మూల లక్ష్యము నందుకొనుటకే ప్రయత్నించును చాసరు మహాకవి తన కుమారునికి వ్రాసిన లేఖలో "Diverse pathes leaden diverse folks the righte way to Rome" అని ఈ విషయమే వ్యక్తపరిచెను రోమును చేరుకొనుటకు విభిన్న వ్యక్తులకు విభిన్నమార్గము లుపకరించునని భావము కాళిదాస మహాకవియును రఘు వంశములో సరిగా ఇట్టి అభిప్రాయమునే వెల్లడించెను

"బహుధాప్యాగమైర్భిన్నాః పంథానస్సిద్ధిహేతవః
త్వయ్యేవ నిపతం త్యోఘాః జాహ్నవీయా ఇవార్ణవే" ద్వాదశసర్గము)

గంగా సంబంధమైన బిన్నప్రవాహములు సముద్రునిలోనే కలియునట్లు వివిధ సిద్ధాంతములకు భగవంతుడే గమ్యుడని పై శ్లోకములోని అభిప్రాయము ఈ అభిప్రాయములు ప్రయోగములు లక్ష్యసిద్ధిని నిర్దేశించుచున్నవి ఒకానొక సంప్రదాయముపై తిరుగుబాటు ఏ విధముగా జరుగునో Lowes ఇట్లు చెప్పెను "మృతప్రాయమైన సంప్రదాయములు వీధిలోపడి కీచుమనుచున్నపుడు వాని నెదుర్కొనుటకు మూడు మార్గము లున్నవి ఒకటి కవులు తామే సంప్రదాయములను సృష్టించుకొనవచ్చును. లేక మిన్నకుండవచ్చును. రెండు మృతస్థితిలో నున్న వట్టి గుల్లలపై తమ సృజనాత్మకశక్తితో మరియొక రూపు కట్టవచ్చును మూడు ప్రాత నాణెము లిక చెల్లనేరవని ఉద్ఘాటించి తిరుగబడి క్రొత్త నాణెములు ముద్రింపవచ్చును.'1 ఈ మూడు మార్గములలో చిరకాలమునుండి 'ఎదుగు బొదుగు' లేక జివ చచ్చిన సంప్రదాయమున క్రొత్త ఊపిరు లూదుటయే ఉత్తమమైనది ప్రాత నాణెమును త్రోసివేసి (కరుగబోసి) క్రొత్త నాణెమును సృష్టించునట్టి ప్రయోగము జనులను చకితుల నొనర్చునే కాని సంప్రీతులుగా జేయలేదు ఈ ధోరణిలో సాగిన పలు ప్రయోగములు ప్రజాదరణకు దూరమై పోయినవి "ఒకానొక నూత్న సాహిత్యోద్యమము (Literary (experiment of movement) రాత్రివేళ దొంగవలె ఎవరి కంటబడకుండ ప్రారంభ మగునని, ప్రాత మర్యాదల నుల్లంఘించుచు,పూర్వాచార పరాయణుల కెదురొడ్డి నిల్చి క్రమముగా ప్రజాభిమానమును చూరగొనున"ని మార్టిన్ గిల్కిస్ (Martin gilkes) అభిప్రాయపడినాడు 2 నిజమే క్రొత్తలో ప్రతి నవ్య ప్రయోగము వింతగా కనుపించును. కాల నికషమే అది ఇత్తడియో పుత్తడియో తేల్పివైచును ఎంతటి సంప్రదాయాత్మక ప్రయోగమైనను కొంతకాలము వరకు మచ్చికచేయని జవనాశ్వము వలె నుండును. క్రమముగా దాని జూలు దువ్వి మోర నిమిరి మచ్చిక చేసినచో అది సాధువైపోవును ఏ ప్రయోగ మైనను ఘటోత్కచుని యౌవనము వలె సద్యోజనితము కాదు. దాని కెక్కడో ఒకచోట ఆధారముండి తీరును. కొన్ని ప్రయోగములు కాలవ్యత్యాసముతో విస్మృతి గర్భమున కలసిపోయిన మృత సంప్రదాయములనుండియే పునర్జన్మము పొంది వచ్చును మరికొన్ని దేశాంతరమునుండి రూపు (Label) మార్చుకొని దిగుమతి యగును. గాఢమైన ప్రతిభకలవాడు చేసిన ప్రయోగము మాత్రము అనతికాలముననే సంప్రదాయముగా రూఢమగును. అంతేకాదు. ప్రాత విషయములే ప్రతిభావంతుని చేతిలో బడి నవ్యతను పుంజుకొనుట కూడ లేకపోలేదు. For the Old will perennially become new at the hands of genius. That is the paradox of the art, and likewise the reconciliation of conservation and revolt"3 మానవ జీవితమున కార్య ప్రతికార్యములు ఏవిధముగా ప్రాణిహృదయ చలనమువలె ఒకపరి ముకుళించుకొని, ఇంకొకపరి వికసించునో అట్లే తిరుగుబాట్లెల్లప్పుడు సంభవించుచుండునన్న Lowes అభిప్రాయ మెంతో సమంజసమైనది. 4

భారతీయ మత సంస్కృతులలో ప్రయోగములు

వేదకాలమునుండి గంగానదివలె ప్రవహించుచున్న హిందూ మతమును సంస్కరించుటకు మధ్య మధ్య కొందరు మహానుభావులు ప్రయత్నించుచునే యున్నారు జీవన్మత మేదియైనను దానికి సంస్కరణము తప్పదు ప్రయోగముల కెడ మీయలేని మతము మృతప్రాయము గొడ్డుటోకవలె ఎదుగు బొదుగు లేని ఏ మతము కూడ జనాభిమతమును చూరగొనజాలదు. అందుచేత మతసంస్కృతులలో ప్రయోగములు ఆదినుండి చేయబడుచునే యున్నవి

వేద మంత్రములలోని నిరాడంబరమైన దేవతాభక్తికి బదులుగా బ్రాహ్మణముల కాలమున కర్మకాండ ముదిరినది యాగములు యాంత్రికముగా మారిపోయినవి వీనిపై ఉపనిషత్తులు మెత్తని తిరుగుబాటు చేసినవి వేద మంత్రములలో సూచనప్రాయముగా నున్న అద్వైతభావముల నుపనిషత్తులు పెంపొందించినవి. బాహ్యకర్మాచారములను నిరసించినవి ఇహసుఖములను పూర్తిగా త్రోసిరాజని తత్త్వానుభూతిని, ఆత్మసాక్షాత్కారమును పరమలక్ష్యములుగా గ్రహించినవి కావున ఉపనిషత్తులు భారతీయ సంస్కృతి రంగవలో క్రొత్తదారి త్రొక్కె ననవచ్చును.

ఉపనిషత్తులలో అంకురించిన సర్వసమానత్వబీజములు క్రమముగా బౌద్ధమతమున రెమ్మలు తొడిగినవి పురాణయుగములోనే సర్వసమానత్వముకొరకు సంఘర్షణలు జరిగినవి. వశిష్ఠమహర్షిని ఘనీభూత సంప్రదాయములకు ప్రతినిధిగా తీసికొనవచ్చును విశ్వామిత్రుడు వానిని సడలింప జేయుటకు బద్ధకంకణుడైన రాజర్షి. ఆర్యులకు మాత్రమే వేద విజ్ఞానము పరిమితమై యుండవలెనని వశిష్ఠుడు వాదించెను విశ్వామిత్రుడు అది సమస్త జనులకు సమభోగ్యమని పట్టుబట్టెను. తరువాతికాలమున రామానుజాచార్యుడు శూద్రులను, పంచములను చేరదీసి వారిని 'ఆళ్వారులు' గా సంభావించెను తెలుగ నాట 'పలనాటి చాపకూడు' ప్రసిద్ధమే కదా! వీర శైవ మతము గూడ కులభేదములను కూల్చుటకు నడుము గట్టినది తరువాతి కాలమున రాజారామమోహనరాయలు హిందూ మతమును సంస్కరించుటకు శంఖమెత్తిన మహాపురుషుడు. ఆనాదిగా ప్రవహించుచున్న హిందూ

---

1 Convention and Revolt In poetry (P. 142)

2 A Key to Modern English poetry

3 Convention and Revolt In poetry (P. 94)

4 There will always be revolt in poetry, so long as action and reaction play their systole and diastole in life, (Convention and Revolt In poetry).

మత స్రోతస్విని కీత డెదురీదుటకు ప్రయత్నింపలేదు దాని గమనములో కించిత్తుగా మార్పుచేయుటకు మాత్రము ప్రయత్నించెను చిరకాలమునుండి ఆచరణలో నున్న సహగమనాది అంధవిశ్వాసములకు వ్యతిరేకముగా ఉద్యమము లేవనెత్తెను. దయానందసరస్వతి సంస్కరణ పతాక మెత్తిన మరియొక మనీషి ఇతడు మారుచున్న కాలమున కనుగుణముగా వేదార్థములను సంస్కరించుకొనవలెనని ఎలుగెత్తి చాటెను. అపౌరుషేయములని భావింపబడు వేదములకు సరిక్రొత్త వ్యాఖ్యానము చేయుట మతరంగములో జరిగిన క్రొత్త ప్రయోగము తన కాలమునాటి గ్రుడ్డి నమ్మకములను పారద్రోలి భారత వైభవమును పునరుద్ధరించుటకు ఇతడు ఆర్యసమాజము ద్వారా ప్రయత్నించెను 5

భారతసంస్కృతికి ప్రధానాంగమైన వర్ణవ్యవస్థలో గూడ అనేక నవ్యప్రయోగములు జరిగినవి హైందవమత మేనాడును అంతర్వర్ణ వివాహములను ప్రోత్సహింపలేదు. పైగా వర్ణసాంకర్యము మహాపాపమని గీతలో చెప్పబడినది. కాని, మనువు తనస్మృతిలో అనులోమ విలోమ వివాహములను పేర్కొనెను. ఉచ్చవర్ణస్థులు అవర వర్ణస్త్రీని వివాహమాడుట అనులోమము అవరవర్ణ పురుషుడు ఉచ్చవర్ణ స్త్రీని వివాహమాడుట విలోమము ప్రాచీన భారతకాలమున ఇవి ప్రబలముగా నున్నట్లు ఆధారములు కలవు. వ్యాసుడు, ధృతరాష్ట్రుడు, పాండురాజు అనులోమ వివాహములవలన జన్మించినవారే. సూతుడు క్షత్రియునివలన విప్రకన్యకకు పుట్టెను ఇతడు విలోమవివాహ ఫలితమునకు దృష్టాంతము.

ఈ విధముగా మతసంస్కృతులలో జరిగిన ప్రయోగముల ప్రభావము సాహిత్యముపై పడక తప్పలేదు భారతీయ మతసంస్కృతులలో ప్రయోగములు జరిగినట్లే పాశ్చాత్యదేశములలో గూడ జరిగినవి గ్రీసులో Poletheism (బహుదేవతాత్వము), రోములో Pagapyism (ప్రకృత్యారాధనము) ఒక కాలమున ప్రబలముగా నుండెడివి వీని ప్రభావము ఇంగ్లండుపై ఉండెడివి క్రమముగా మధ్యయుగములందు, అనగా క్రీస్తు జననముతో మరల మత విశ్వాసము మోసులెత్తినది రానురాను 'చర్చి' కి ప్రాధాన్యము హెచ్చినది పోపు హైల్డ్ బ్రాండ్ (Pope Hilde Brand) 1070 ప్రాంతమున ప్రపంచములో అన్నిటికంటె ఉన్నతమైనది చర్చి' యని ఉద్ఘాటించెను రాజ్యాధికార మెవరిదను విషయమున ఆనాటి చక్రవర్తియైన నాల్గవ హెన్రీకి పోపునకు సంఘర్షణము జరిగెను చివరికి చర్చి ప్రతినిధియైన హైల్డ్ బ్రాండ్ గెలుపొందెను మహారాజకన్న మతము గొప్పదని ఈతడు చేసిన ప్రబోధము కొంతకాలము వెలిగిపోయినది

భారతీయ సాహిత్యములలో ప్రయోగములు

భారతీయ సాహిత్యములలో (భాషలలో) సంస్కృత సాహిత్యమే అతి ప్రాచీన మైనది అన్నిటికన్న సంపన్నమైనది భారతదేశములోని సమస్త భాషా సాహిత్యములపైన దీనిప్రభావ మున్నది. ఒక్క తమిళముపై మాత్రము కొంచెము తక్కువగా నున్నదని చెప్పవచ్చును. భారతీయ భాషలన్నియు సంస్కృతభాషా సాహిత్య మర్యాదలనే పాటించినవి అందుచేత ప్రధానముగా సంస్కృతసాహిత్యములోని ప్రయోగములే యిచ్చట చర్చింపబడును. తెలుగు సాహిత్యములోని ప్రయోగములగురించి ఈ వ్యాసమున చర్చింపలేదు.

చందస్సు —వైదికఋక్కులు మాత్రాచ్ఛందస్సులో వెలువడినవి. వానిలో గురు, లఘు నియమములేదు ఋగ్వేదములో గాయత్రి, అనుష్టుప్పు మొదలైన చందస్సులు ప్రయోగింప బడినవి మకుటముల ఆవృత్తి (శతకములలో వలె) ఋగ్వేదములోనే కనిపించును వైదిక ఋక్కులపై ఛందో విషయకముగా చేసిన సరిక్రొత్త ప్రయోగము వాల్మీకిరామాయణము ఈ కావ్యమునకు ముందు అనుష్టుప్ చందస్సు కథా కథనమునకు, కావ్యరచనకు ఉపయోగ పడలేదు వాల్మీకి తన కావ్యమును "తాళ బద్ధాక్షర సమం, తంత్రీలయ సమన్వితం,, కావ్యమేతన్మయాకృతం"6 అని చెప్పుకొన్నాడు. లౌకిక వాఙ్మయమున ప్రప్రథమముగా ఛందస్సులో నిర్మితమైన కావ్యము వాల్మీకి రామాయణమే. "ఆమ్నాయానామ్నాతనోయం ఛందసామవతార." అని భవభూతి ఉత్తరరామచరిత్రమున వాల్మీకిరామాయణము యొక్క నూతనత్వమును ప్రసాదించినాడు తదనంతర కవులీ ఛందస్సులో అసంఖ్యాక కావ్యములను రచించిరి

వాల్మీకి తరువాత ఛందస్సులో గొప్ప నవ్యత చూపినవాడు కాళిదాసు. కాళిదాసు అనుష్టుప్పును త్రోసివుచ్చలేదు దానిని కథాకథనమునకు మాత్రమే పరిమితము చేసెను కరుణరసమునకు వియోగిని యను క్రొత్త చందస్సు నుపయోగించెను మందాక్రాంత వృత్తములో రచన చేయుట కాళిదాసు చేసిన మరొక నూత్నప్రయోగము విప్రలంభశృంగారపోషణకు మందాక్రాంతమును సమర్థముగా నడిపిన కవి యీతడు. మందాక్రాంత వృత్తములో విరతులు (యతులు) ఎక్కువ. ఇది మందముగా, భారముగా నడచును. విప్రలంభ శృంగారమునకు సైతము విరతులు బహుళముగా నుండుటవలన ఈ వృత్తమునకు ఔచిత్యము ఏర్పడినది మందాక్రాంతములో ఈతడు మేఘసందేశము వ్రాసెను. ఇతని ప్రయోగమే తరువాతి కవులకు సంప్రదాయమైనది. సందేశకావ్యము లన్నియు ఎవరు వ్రాసినను మందాక్రాంతములోనే వ్రాసిరి ధోయీ కవి పవనసందేశము, వేదాంతదేశికునిహంససందేశము ఇందుకు నిదర్శనములు

కాళిదాసు తరువాత భవభూతి అతని మార్గము ననుసరింప లేదు విప్రలంభమునకు మందాక్రాంతముగాని, కరుణరసమునకు వైతాళీయమును గాని అతడు స్వీకరింపలేదు పై రెండు రసములకు శిఖరిణీ వృత్తమును ప్రయోగించి తన స్వేచ్ఛాప్రియత్వమును కనబరచెను జయదేవుడు గేయ ఛందస్సులో కావ్యము వ్రాసి గొప్పప్రయోగములు చేసినాడు

వస్తువు —ఇతివృత్తముతో నాడుకొనిన మొదటి కావ్యము వాల్మీకి రామాయణము. అందులోని వస్తువు ఐతిహాసికము వాల్మీకి తరువాత కాళిదాసే వస్తువరణములో చక్కని ప్రయోగములు చేసెను ఇతని మేఘసందేశములోని వస్తువు కేవలము కల్పితము ఇందులో నాయికానాయకుల పేరులు సైతము సూచింపబడలేదు ఉత్పాద్యమైన వస్తువుతో కావ్యము నిర్మించుట కాళిదాసు చేసిన అపూర్వప్రయోగము. ప్రేమికుల సందేశములకు, ప్రణయ వేదనలకు కావ్యరూపమిచ్చిన తొలి కవి కాళిదాసే అతనికి ముందు మహాభారతములో హంససందేశమున్నది రామాయణమున హనుమత్సందేశమున్నది అంతవరకెందుకు? ఋగ్వేదములోనే ఒక సందేశమున్నది 'సరమా అను పేరుగల దేవశుని ఆడు కుక్క) ఇంద్రుని దూతికయై 'పణి' యను ఒక జాతి మానవుని దగ్గరకు వచ్చును. ఇంద్రునితో అతడు యుద్ధము చేయుట తగదనియు, ఇంద్రుని గోవులను తిరిగి అతనికి ఇచ్చివేయుట సమంజసమనియు సంధి కార్యము నడుపును ఇది వాఙ్మయరంగములో ప్రథమ సందేశము. ఐనను పై 'సందేశము' లన్నియు గౌణములు కావ్యాంతర్గతములు మేఘసందేశమే మొట్టమొదటి స్వతంత్ర సందేశ కావ్యము కాళిదాసు ఋతుసంహారముకూడా వస్తురీత్యా గొప్ప ప్రయోగము. ఋతువులపై స్వతంత్రముగా వెడలిన మొదటి కావ్యము ఇది

పాతదెల్ల గొప్పకాదనియు, క్రొత్తయెల్ల రోతకాదనియు కాళిదాసు స్పష్టముగా వ్యక్తీకరించెను అతడు బుద్ధిపూర్వకముగానే క్రొత్త ప్రయోగములు చేసెను. కాళిదాసు వ్రాసిన ఈ క్రిందిశ్లోకమువలన అతని ప్రయోగప్రీతి స్పష్టమగును

"పురాణ మిత్యేవ నసాధు సర్వం
న చాపి కావ్యం నవమిత్యవద్యమ్

---

5 His principal achievement was the unsealing of the Vedic lore—the perennial well-spring of Indian spirituality and culture—which more of his predecessors had ever dreamt of doing

—Vision of India by sisie Kumar Mitra

6. వాల్మీకి రామాయణము.

నంతః పరీక్ష్యాన్యతరద్భజంతే
మూఢః పరప్రత్యయ నేయబుద్ధిః ''(మాళవికాగ్ని మిత్రము)

పురాణ మనగానే ఎప్పుడో ఒకప్పుడు క్రొత్తదేయని అభిప్రాయము 'పురానవం భవతీతి పురాణం' అని యాస్కుని నిర్వచనము ఎప్పుడో క్రొత్తదైనంత మాత్రమున ఈనాడు సాధువైన దెట్లగును ఇదే కాళిదాసు చెప్పినది నవీనమైనంత మాత్రమున గర్హ్యము కాదని అతని అభిప్రాయము కాళిదాసునకు ముందు కొన్ని కావ్యములలో ''తు, హి, చ, స్మ, హ, వై,'' లు విపరీతముగా నుండెడివి వీనిని పరిహరించి, వాగర్థములను పార్వతీపరమేశ్వరులను వలె మేళవించి, కావ్యములు ధ్వని ప్రధానముగా, సమర్థముగా వ్రాసిన మొదటి కవి కాళిదాసే

సద్వస్తువును మాత్రమే తీసుకొని కావ్యములు వ్రాయవలెనని ప్రాచీనాలంకారికులు అభిప్రాయపడిరి 5 వ శతాబ్ది ఆలంకారికుడు భామహుడీ విషయమున ఇట్లభిప్రాయపడెను.

''సర్గబంధో మహాకావ్యం మహతాం చ మహచ్చయత్
అగ్రామ్య శబ్ద మర్థం చ సాలంకారం సదాశ్రయమ్'' కావ్యాలంకారము — (ప్రథమ పరిచ్ఛేదము)

కథాశరీరము సద్వస్తువును ఆశ్రయించి యుండవలెనని భామహుని మతము అతని తరువాతి ఆలంకారికు లెల్లరు కావ్యము సద్వస్త్వాశ్రయముగా నుండవలెనని బలపరిచిరి కథాశరీరమునందు అధర్మాత్మకములైన అంశములు తారసిల్లనచో వానిని పరిహరింపవలెనని సూచించిరి

''ఇతివృత్తవశాయాతాం త్యక్త్వాఽననుగుణాం స్థితిమ్
ఉత్ప్రేక్ష్యాప్యంతరాభీష్ట రసోచిత కథోన్నయః '' ధ్వన్యాలోకము —తృతీయోద్యోతము)

ఇతివృత్తగతములైన అనుకూల సంఘటనలను తీసి వేయవలెనని, మధ్య మధ్య అవసరమైనచో క్రొత్త సన్నివేశములను కల్పించి కథను రసవంతముగా చేయవలెనని ఆనందవర్ధనుని అభిప్రాయము. ఈ సంప్రదాయము ప్రకారముగా సద్వస్తువు మాత్రమే వర్ణ్యమని రూఢియైనది కాని దీనికి విరుద్ధముగా కొందరు కవులు తిరుగుబాటు చేసిరి అసద్వస్తు భరితములైన కావ్యములను, నాటకములను రచించిరి. ప్రహసనము, ప్రకరణము, భాణము, లఘుకథలు మొదలగు ప్రక్రియలలో అనేకములు ఆ సద్వస్తువరనకు ఉపయోగింపబడినవే భగవదజ్జుకము, పాదతాడితకము మొదలైన ప్రహసనములలో వేశ్యలకు, జూదరులకు సంబంధించిన జీవితము చిత్రింపబడినది

రసము — సంస్కృతములో ఆదికావ్యమైన రామాయణము కరుణ రస ప్రధానమైనది కాళిదాసు శృంగారమునకే అగ్రతాంబూలము నిచ్చెను. అశ్వఘోషుడు కేవలము శాంత రసప్రధానమైన రచనలు చేసెను. భవభూతి కాలము నాటికి శృంగారరసము రసరాజముగా ప్రతిష్ఠ సంపాదించుకొన్నది. భవభూతి దీనిపై క్రొత్త ప్రయోగము చేసెను కరుణరస మొకటే రసమని ఉద్ఘోషించెను.

''ఏకోరసః కరుణ ఏవ నిమిత్తభేదా
ద్భిన్నః పృథక్ పృథగి వాశ్రయతే వివర్తాన్
ఆవర్త బుద్బుద తరంగమయాన్ వికారా
నంభోయథా సలిల మేవ హి తత్సమస్తమ్'' 7

సమస్తరసములు కరుణరసమునకు అంగప్రాయములనియు, అవి ఆ మహారసమునకు వికృతులు మాత్రమే అనియు భవభూతి అభిప్రాయము ఆంగ్లములో షెల్లీకవి సైతము ఈ అభిప్రాయమునే వెలిబుచ్చెను 8

కావ్యస్వరూపము —లాక్షణికులు మొదట మహాకావ్యమును ఖండ కావ్యమును, మాత్రమే ప్రస్తావించిరి. ఈ రెండు ప్రక్రియలకు భిన్నమైన ప్రయోగమును సంస్కృత సాహిత్యములో అమరకుడ సమర్థముగాచేసెను అదిముక్తకము. ముక్తకముగా ఒకే ఒక్క శ్లోకముతో కూడుకున్న రచన. ఇతరశ్లోకములలోని భావముతో దీనికి సంబంధముండదు. ప్రతి శ్లోక మొక ప్రత్యేక కావ్యమవలెను. కావ్యము సరిమాణమును బట్టి పెద్దదిగా ఉండవలెనని తనకు ముందు స్థిరపడిన అభిప్రాయమును అమరకుడు పరాస్తము చేసెను. ఒక్క చక్కని శ్లోకమైనను కావ్య గౌరవము పొందగలదని నిరూపించెను. "వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం" అన్న విశ్వనాథుని సూక్తి ముక్తకమునే బలపరచుచున్నది అమరుకునిచేత ప్రారంభింపబడిన ఈ ముక్తకము క్రమముగా సంప్రదాయమై పోయినవి భర్తృహరి, బిల్హణుడు మున్నగు కవులు అనేక ముక్తకములను రచించిరి.

మొట్ట మొదట సారిగా గద్యములో మహాకావ్యమును రచించిన వాడు బాణుడు. అతనికి ముందు గద్యములో రచనలున్నను వాని కంతగా గౌరవనీయమైనస్థానము లేకుండెడిది. 'గద్యం కవీనాం నికషం వదంతి' అను ఆభాణకము బాణుని తరువాత బయలుదేరినదే. ఇతని ప్రయోగసాఫల్యమునకు ఇది యొక మచ్చుతునక ఇతతని ప్రయోగమును దండి మున్నగు మహాకవులనుసరించిరి బాణుడు వ్రాసిన హర్షచరిత సంస్కృతమునందున లభ్యమైన మొదటి చారిత్రకమైన నవల యని చెప్పవచ్చును ఇంగ్లీషులో స్కాట్ (Scott) ఇట్టివి పెక్కులు వ్రాసెను

అర్థాలంకారములు —సంస్కృత సాహిత్యమున అలంకారము లసంఖ్యాకములుగా నున్నవి. వానిలో నుండి కొన్నిటిని మాత్రమే ఏరి కొందరు బహుళముగా ప్రయోగించిరి

కాళిదాసు ఉపమాలంకారమును విరివిగా వాడుటవలన తరువాత దాని ప్రాధాన్యము పెరిగిపోయినది క్రమముగా ఉపమ సర్వాలంకారములందు దాక్షీపదవి నధిష్ఠించినది తరువాతికవులలో పలువురు ఉపమ, ఉత్ప్రేక్ష, రూపకము మున్నగువానిని గ్రహించిరి. సుబంధుడనుకవి శ్లేషాలంకారమును ప్రధానముగా స్వీకరించిరి 'వాసవదత్త' అను కావ్యము రచించెను.

''ప్రత్యక్షర శ్లేషమయ ప్రబంధ
విన్యాస వైదగ్ధ్య నిధిః కవీనాం''

అని తన్ను తాను పొగడుకొనెను కాని, ఇతనిప్రయోగము కేవలము ప్రయోగముగా నిలచిపోయినది. శ్లేషలు విధిగా ప్రయోగింపవలసిన అక్షర మున్నందున కావ్యము రసభంగమునకు, అనౌచిత్యమునకు పాల్పడినది తరువాతి కవులు ఇతనిప్రయోగమును ప్రమాణీకరింపలేదు ఈ విధముగానే పరిసంఖ్య, విరోధాభాసము మొదలైన అలంకారములను ప్రధానముగా స్వీకరించి కొందరు కావ్యరచన చేసిరి. విరోధాభాసమును, పరిసంఖ్యను బహుళముగా కావ్యములలో ప్రయోగించిన ప్రథమ కవి బాణుడని చెప్పవచ్చును.

శబ్దాలంకారములు —సంస్కృత కావ్యములలో తొలిసారిగా భారవి ఏకాక్షరీ, ద్వ్యక్షరీ, త్ర్యక్షరీత్యాది చిత్ర కవిత్వమును, బంధ కవిత్వమును, కిరాతార్జునీయములో ప్రవేశపెట్టెను ఈ ప్రయోగము కేవలము 'స్వాంత స్సుఖాయ' అనియే చెప్పవచ్చును ఇది కావ్యశోభ నినుమడింప జేయలేదు. అందుకే ఆలంకారికుల దృష్టిలో ఈ ప్రయోగము అధమ శ్రేణికి చెందినదిగా పరిగణింపబడినది. చిత్ర కవిత్వము సద్య పరనిర్వృతికి వ్యవధాయకము. అందుచేత ఇది క్షుద్రకవితామార్గములలో చేర్చబడినది కావ్యముయొక్క పరమోద్దేశ్యము 'సద్యః పరనిర్వృతి' కదా ! ఈ మూలోద్దేశ్యమునకే విరుద్ధముగా తలయెత్తిన ప్రయోగము మూడు నాళ్ళకన్న ఎక్కువ ఎటు నిలుచును ?

కవి సమయములు —సంస్కృతసాహిత్యమున కవిసమయములు నిర్మితములై యున్నవి. కొందరు కవులు అప్పుడప్పుడు వానిని కాదని కొన్ని నవ్యప్రయోగములు చేసినారు

కనులను కలువలతోనో, కమలములతోనో పోల్చుట కవి సమయము. దండి మహాకవి రాగరూషితయగు అవంతి సుందరి యొక్క నేత్రమును 'ప్రౌఢకదళీ కుడ్మలమువ' 9 అని ఉపమించెను కదళి యనగా అరటిపువ్వు. అరటిపువ్వుతో కన్నును పోల్చుట ఒక క్రొత్త ప్రయోగమే ఈ కావ్యములోనే

---

7 ఉత్తరరామచరిత్ర తృతీయాంకములో తమసయను నదీ దేవత చేత అనిపించినాడు

8 Our sweetest songs are those that tell of saddest thoughts (Shelly)

అత్యంత వేదనా భరితమైన భావముల గ్రథనము చేయునవే మధుర గీతికలు)

9. దశకుమార చరితము . ప్రథమోచ్ఛ్వాసము.

దండి అధరమును కదంబపుష్పముతో పోల్చినాడు ఇదియు అపూర్వ ప్రయోగమే వచ్చునకు మాత్రమే ఈ రెంటిని చూపితిని అనేక కవి సమయము లలో ఇట్టి ప్రయోగములు జరిగినవి.

పాశ్చాత్యసాహిత్యములో ప్రయోగములు

సంస్కృతకవిత్వమునకు వాల్మీకి వలె, తెలుగు కవిత్వమునకు నన్నయ వలె, ఇంగ్లీషుకవిత్వమునకు చాసర్ ఇంచ మించుగా ఆదికవి ఇతను ముందు కవులు లేరని కాదు కేడ్మన్ (Caedmon), ఆల్ఫ్రెడ్ రాజు (King Alfred) మున్నగు కవులు చాసర్‌కు ముందే ఆంగ్లో—సాక్సన్ (Anglo-saxon) భాషలో రచనలు కావించిరి కాని, నన్నయకు పూర్వపు శాసనములలోని భాషవలె వీరి భాష కూడ కొంత దురవగాహముగా నుండును చాసర్‌పై ఇటలీదేశపు మానవతా వాదము (Italian Humanism) ప్రభావము ప్రబలముగా నున్నది ఇతడు ఛందస్సు విషయములో గొప్ప ప్రయోగము చేసెను ఇతనికి ముందున్న ఆంగ్లో సాక్సన్ కవిత్వములో ఆద్యక్షర సామ్యము (Alliteration) ఉండెడిది ఇంగ్లీషు కవిత్వమున ప్రాయశః నిర్బంధమైపోయిన అంత్య నియమము (End - Rhyme) ఆనాడు లేదు ఆదినియమము (Beginning Rhyme) మాత్ర ముండెడిది పద్యపాదములు గూడ అక్షరసంఖ్యా నియమబద్ధములుగా ఉండకపోయెడివి చాసరు మహాకవి తొలిసారిగా పద్యపాదములలో అక్షరసంఖ్యా నియమము ప్రవేశపెట్టెను ఆద్యక్షర సామ్యమును వదలివేసి ఫ్రెంచి ఛందో నియమమగు అంత్యప్రాసమును తొలిసారిగా ప్రవేశపెట్టెను ఇతని ప్రభావమువలననే ఇంగ్లీషుకవిత్వమునుండి క్రమశః Alliteration నిష్క్రమించినది చాసర్ ప్రవేశపెట్టిన అంత్యనియమము మరియు అత డధికముగా చేసిన వసంతప్రభాత (May Morning) వర్ణనలు ఉద్యానవర్ణనలు అతని అనుచరులకు సంప్రదాయములైనవి

చాసర్ ఏర్పరచిన బాటను పెక్కురనుసరించిరి కాని, పదునారవ శతాబ్దిలో ఇతనిబాటను కాదని ఇటలీ దేశమున ఇద్దరు కవులు క్రొత్త ప్రయోగములు చేసిరి సర్ థామస్ వయట్ Sir Thomas wyatt) మరియు సర్రే (Surrey) అను ఇరువురు కవులు ఈ క్రొత్త ప్రయోగములు చేసినారు వీరు ఇటలీబాషాసాహిత్యముల పారమునందుకొన్నవారు పెట్రార్క్ (Petrarch) ప్రభృతులు బలపరచిన ప్రణయ కవిత్వమును వీరు ఇంగ్లీషు కవిత్వములోనికి దిగుమతి చేసిరి. సర్రే ప్రప్రథమముగా అంత్యనియమములేకుండ Blank Verse ను ప్రవేశపెట్టెను వీ రిరువురు తొలిసారిగా ఇంగ్లీషులో సానెట్‌ను ప్రవేశపెట్టిరి పదునాలుగుపంక్తుల లొలిగీతము సానెట్ వీరు వేసిన బాటలు క్రమముగా సంప్రదాయములైనవి

షేక్‌స్పియర్ యుగమునందు ప్రధానముగా కాల్పనిక సౌరభము గల రచనలు వెలువడినవి ఈ యుగములోనే బెన్ జాన్సన్ Ben Jonson అను కవి సంప్రదాయ ధిక్కారణము చేసి కాల్పనికేతి వృత్తములను త్రోసిపుచ్చి తత్కాలీన సమాజస్థితిగతులను చిత్రించుటకు నాటకములు వ్రాసెను ఉపదేశాత్మక వాస్తవికతకు Didactic Realism దారిదీసిన గొప్ప ప్రయోక్త బెన్ జాన్సన్

మిల్టన్ కాలము వరకు (Blank Verse) కేవలము నాటకము లందు మాత్రము వాడబడుచుండెడిది. తొలిసారిగా మహాకావ్యములందు శక్తిమంతముగా Blank Verse ను ప్రయోగించిన మహాకవి మిల్టన్ ఇంగ్లండులోని మతరంగమున తన నాటికే వేళ్ళు నాటుకొన్న Puritanism ను ప్రచారము చేయుటకు కంకణము గట్టుకొన్న కవి మిల్టన్ కాల్పనికోద్యమముపై (Romanticism) ఇతడు తిరుగుబాటు చేసెనని చెప్పవచ్చును అయినను మిల్టనులోని మానవతా వాదమును అతనిలోని మతాభినివేశము త్రోసిరాజనలేదు మిల్టన్ 'ప్యారడైజ్ లాస్ట్' లో తొలిసారిగా అంత్యప్రాసములేని Blank Verse ను ప్రవేశ పెట్టినాడు. మహాకావ్య (Epic) రచనకు ఒరవడి దిద్దినాడు.

ఇంగ్లీషు సాహిత్యమున పోప్ యుగమును Neo—Classical Age అందురు. ఈ కాలమున వెనుకచూపు ముదిరినది. నగరసంబంధమై కవిత్వము ప్రబలినది. భావమునకు బదులుగా రీతిపై, శైలిపై మమకారమున హెచ్చినది. సహజత్వమునకు బదులుగా నగిషీలు, జిలుగులు పెరిగిపోయినవి. అలంకారముల ఆరభటి అతిశయించినది. భావనాశక్తికి బదులుగా చమత్కారమునకు ప్రాధాన్యము కలిగినది 10 ఈ యుగములోని సమస్త సంప్రదాయములకు విరుద్ధముగా కాల్పనికోద్యమము (Romantic Revival) గొప్ప తిరుగుబాటు చేసినది

సంప్రదాయ ప్రయోగముల సమన్వయము

సంప్రదాయము, ప్రయోగము రెండుస్థూలముగా వేరువేరుగా కనుపించినను రెంటికి సన్నిహితసంబంధమున్నది ప్రతి సంప్రదాయము ఒకనాటి ప్రయోగమే ప్రతిప్రయోగము ఒకనాటికి సంప్రదాయము కాక తప్పదు ఒక్కొక్క ప్రతిభావంతుడైన కవి చేతిలో 'పరుసవేది' యుండును. అతడు ముట్టిగడ్డను ముట్టినను మాణిక్యమై పోవును మౌలిక ప్రజ్ఞ కల వాడు చేసిన ఏ ప్రయోగమైనను త్వరలోనే సంప్రదాయముద్ర వేసికొనును.

ఒక సంప్రదాయము కొంతకాలము రంగమున సుప్రతిష్ఠితమైన తర్వాత దానియందు రక్త ప్రసారము మందగించును అప్పుడు దానిలో సంచలనము కలిగించుట ఆవశ్యక మగును దానిని కదలించుటకు సంప్రదాయ దాసు లామోదించరు. అప్పుడు దానిని బొత్తిగా కాదని ప్రయోగము బయలు దేరును సంప్రదాయములోని మూలతత్త్వమును—అనగా ఆ సంప్రదాయము పూర్వాశ్రమములో ప్రయోగముగా ఉన్ననాటి తత్త్వమును—జీర్ణించుకొన్న సరిక్రొత్తప్రయోగము అనతికాలములోనే సంప్రదాయపీఠ మాక్రమించును.

ఎంతటి ప్రయోగమునకైనను సంప్రదాయ వాసన ఉండక తప్పదు. వాల్మీకిని ఆదికవి యన్నంత మాత్రమున అతని కావ్యము గారడివాడు మొలిపించిన మామిడి మొక్కవలె అప్పుడే పుట్టినది కాదు వైదిక ఋక్కులు, అతని హృదయ తంత్రులలో ఎన్ని నాళ నుండియో శ్రుతి సారించుకొన్నవి. తెలుగులో నన్నయ నాదికవి యందుము అయినను అతనికి ముందున్న గ్రంథస్థము కాని రచనలు అతనిహృదయములో జీర్ణించి యుండవచ్చును. సంస్కృతములో సందేశ కావ్యములకు మూలపురుషుడు కాళిదాసందుము. అతనికి ముందుగానే సందేశకావ్యములు రేఖామాత్రములుగా రామాయణ భారతాదులలో ఉన్నవి. పోపును 'నూతన ఐతిహాసిక యుగము' (Neo-classical Age) నకు వైతాళికు డన్నచో అతడు దాని సమాంతముగా సృష్టించినాడని అర్థము కాదు ఆ కావ్యరీతి అతని చేతిలో పరిపూర్ణత నందుకొన్నదని మాత్రమే తాత్పర్యము తెలుగులో ప్రథమప్రబంధము అల్లసాని పెద్దన వ్రాసెనని యందుము వాస్తవమునకు నన్నెచోడుడే తత్కవితారీతికి బాటలు వేసెను తనకు ముందున్నవాడు వేసిన కాలిబాటను ఘంటాపథముగా చేసినచో అది సంప్రదాయముపై చేసిన చక్కని ప్రయోగముగా గణనలోనికి వచ్చును.

ఆధునికులు చేసెడి ప్రతిప్రయోగము గొప్పది, సాంప్రదాయకముగా నున్నదంతయు రోత యను అభిప్రాయము సైతము ఒక్కొక్క కాలములో బయలుదేరును 17, 18 శతాబ్దులలో ఇంగ్లండు, ఫ్రాంసు దేశములలో ఇట్టి విశృంఖల చిత్తవృత్తియే విజృంభించెను అప్పటికి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి సాహిత్యములపైన గ్రీకు, ల్యాటిను సాహిత్యములప్రభావము కుత్తుకబంటిగా నుండెను ఆధునిక సమాజము అనేక విధములుగా అభివృద్ధి నందినది కావున ఎన్నడో గ్రీకులు స్థాపించిన సంప్రదాయముల నెందుకు స్వీకరింపవలెనను తిరుగుబాటును వీరు లేవనెత్తిరి గ్రీకులు ప్రకృత్యారాధకుల (Pagons) ఆధునికులైన ఇంగ్లీషువారు క్రైస్తవులు కావున వారికన్న తామే ఉదాత్తభావకులన్న అభిప్రాయమును ఆంగ్లేయులు సాగదీసిరి. వారి వాద సారాంశ మిది మానవ విజ్ఞానము నిరంతరము పురోగమించుచున్నది. మనము పెరిక్లియన్ కాలపు గ్రీకుల తర్వాత, ఆగస్టస్ కాలపు రోమన్ల తరువాత జీవించుచున్నాము కావున వారికంటె మనమే సమధిక విజ్ఞానము

---

10 Bird (పక్షి) అనుటకు బదులుగా 'The feathered in habitant of the air' వంటి డొంకతిరుగుడు దోరణులు బయలుదేరినవి. తెలుగున సీతయనుటకు బదులుగా 'కదలి మొలనూలి చేడియ కన్నపడతి' యన్నట్లు.

కలవారము అందుచేత ప్రాచీనులైన గ్రీకులు, రోమనులు రచించిన దాని కంటె, నిర్మించిన దానికంటె మనము రచించినదే, మనము నిర్మించినదే శ్రేష తర మైనది 11 విజ్ఞానశాస్త్రమువలన ఆధునికులు పొందిన అభివృద్ధి ఈ అతివాదులకు గర్వకారణ మైనది శాస్త్రవిజ్ఞానముతోపాటు సాహిత్యము, కళలు, సంస్కృతి పెరిగిపోయినవని వీరి చింతనమ్మకము గ్రీకులకన్న సాహిత్యరంగములో వీరు సాధించిన దేది యని ప్రశ్నించుకొని, "గ్రీకుల 'ది ఒరెస్టీ' (The oresteia) వంటి ఉత్తమోత్తమమైన విషాదాంత త్రిపుటి (Tragic triology) నొక్కటైనను వీరు వ్రాయలే నప్పటికి దానిని పునశ్చరణ చేయుటయే వీరి ఘనత కావచ్చునని గిల్బర్ట్ ముర్రే (Guilbert - Murray) అధిక్షేపించినాడు 12

కావున శాస్త్రీయముగా, సాంకేతికముగా అభివృద్ధి చెందినంత మాత్రమున సాహిత్యరంగములో ముందంజవేసినా మనుట సత్యదూరము మహాకావ్యము లొక తరములో మాత్రమే దేదీప్యమానముగా వెలిగి మరు తరమున మలగిపోవునవి కావు కవిత్వము బుద్ధికి సంబంధించినది కాదు ప్రధానముగా హృదయసంబంధి మానవుని మనోబుద్ధులలో మార్పు త్వరగా రావచ్చును కాని హృదయము ప్రతితరమునకు మార్పు చెందదు రెండువేల ఏండ్లక్రింద గల హృదయసంబంధి సమస్యలే నేటి కున్నవి

ఆదునికులు కొందరు ప్రాచీనులను త్రోసివేయుకయే తమ రచనలు వారికన్న ఏమాత్రము తీసికోపోవని వాదింతురు వారి వాదధరణి యిట్లుం డును నేటి కాలపు సింహములు క్రౌర్యములో అగస్టస్ కాలమునాటి సింహ ముల కేమాత్రము తీసిపోవు నేటి గులాబులు ఆనాటి గులాబులకు తుల్య మైనవే నేటిమానవులు ఆ కాలమువారియంత ఎత్తుగను, పొట్టిగను ఉన్నారు కనుక ప్రాచీనకాలములోని వారి రచన లెంత ప్రశస్తమైనవో నేటికాలము వారిరచనలు గూడ అంతే ప్రశస్తమైనవి 13

ఈ వాదములో సైతమర్ధసత్యమే యున్నది మానవుని జీవితమున చిరకాలమునుండి కొన్ని శాశ్వత సమస్య లున్నవి రాగద్వేషములు, అదికార వాంఛ, సన్మాన కాంక్ష, మృత్యుభీతి, ఇంద్రియప్రీతి, ప్రకృతి రక్తి, దైవ భక్తి—ఈ ప్రవృత్తులు సార్వకాలికములైనవి విరహవేదన కాళిదాసు కాలమం దున్నది నేడున్నది మగనిపై మగువ సొందు పొలయల్క పారిజాతాపహరణ రచనాకాలమం దున్నది ఈనా డున్నది కర్మభ్రష్టులు పాండురంగ మాహా త్మ్యము రచించిన కాలమునం దున్నారు, నే డున్నారు. ఈ సత్యములు సార్వ కాలికములైనను వీనిని అన్నికాలములకు చెందిన రచయితలు సమానముగా చిత్రించి యుండలేదు ప్రతి యుగమున ఏతద్విషయ చిత్రీయకరణములో కొంత మార్పు కనిపించుచున్నది కళ యనునది సామాజిక ధర్మము సమాజ పరిస్థితులనుబట్టి కళాస్రష్ట తన సృష్టిస్వరూపమునకు రూపురేఖలు తీర్చిదిద్దుకొనును

ప్రతివిశృంఖల ప్రయోగము జయప్రద మగు ననుట కల్ల సంప్ర దాయగంధము కలిగిన ప్రయోగము మాత్రమే నిలువ గలుగును ఈ యభి ప్రాయమే యింతవరకు ప్రకటింపబడినది అంతమాత్రమున విశృంఖల ప్రయో గములు సుతరాము పనికిరావని నే నను వానినే ప్రమాణములుగా భావించి ప్రాకులాడుట తగదు ఒక్కొక్క కాలమునందలి సామాజికపరిస్థితిని బట్టి ప్రళయకాలాంభోధి తరంగముల వంటి ప్రయోగములు రాక తప్పవు ఒక తాలోత్తాల తరంగము మహాకల్లోలముతో బయలుదేరి, హోరెత్తుచు సాగి కడకు ఒడ్డునకు దాకి చిద్రుపలు చిద్రుపలై పోవును కొంతసేపటికి సముద్రము ప్రశాంత గంభీరముగా మారును ప్రయోగము యొక్క తీవ్ర ప్రతిఘాతముతో గడ్డకట్టుకొని పోయిన సంప్రదాయ మొక్క మారుగా గలగల కదలిపోవును. దానిలో క్రొత్త జీవము బికి వచ్చును. ఆ ప్రయోగము తాను స్వతఃప్రయోజనకారి కానున్నను అంతకుముందున్న సంప్రదాయములో నూత్న చైతన్య ముండును దీనికి ఫ్రాంసులో జరిగిన ఒక సాహిత్యోద్యమ మును తత్పర్యవసానములు ఉదాహరణముగా పేర్కొందును

1635 లో ఫ్రాంసులో ఫ్రెంచి అకాడమీ (Franch Academy) లను సంస్థ స్థాపింపబడినది ఇది సంప్రదాయ దాసులకు గొడ్డలిపెట్టుగా రూపొందినది జీన్ డెస్మార్టెస్ (Jean Desmartes) అను రచ యిత సంప్రదాయమును సంపూర్ణముగా నిరసించుచు కొన్ని గ్రంధములు వ్రాసెను ప్రాచీనకావ్యము లెందుకును పనికిరావనియు, తన రచనలు— తన సమకాలికరచనలే గొప్పవనియు నిరూపించుటకు ప్రయాసపడెను ఇత డెంతగా దుమారము లేపినను అతని సమకాలికుడును, సంప్రదాయమును జీర్ణించికొని క్రొత్త రచనలు సృష్టించినవాడును అగు మిల్టన్ మహాకవితో తులతూగలేక పోయినాడు అనగా ఇతడు చేయదలచుకొన్న ప్రయోగము ఫలవంతము కాలేదు ఒకటి మాత్రము జరిగినది సంప్రదాయమును గ్రుడ్డిగా అనుకరించువారికి తిరుగుబాటు కశాఘాతమువలె పనిచేసినది 14

క్షీణదశలో నున్న సంప్రదాయమును పునరుద్ధరించుటకు తోడ్పడెడు ఎట్టి విశృంఖల ప్రయోగమైనను ఆదరణీయమే కేవలము ప్రయోగము కొరకు ప్రయోగము చేయుట అంతగా ఫలవంతమైన ప్రక్రియ కాదు. ఏ క్షేత్రములోనైన మొదట సంప్రదాయమను ఎరువు వేసి తదనంతరము ప్రయోగము అనెడు విత్తనములు చల్లినచో మరకతములను, మణులను గేలిసేయు పంటలు పండింపవచ్చును సంప్రదాయ ప్రయోగ ముల సమ్యగ్మేళనమే మానవుని మహోన్నతదశకు గొంపోవును 15

---

11 'Human knowledge is constantly advancing, we live in a later age than the periclean Greeks and Augustan Romans, therefore, we are wiser. There fore, anything we write, or make is better than the things written and made by the ancient Greeks and Romans'

—The classical Tradition Gilbert Highet.

12 'The classical Tradition'లోనిఉద్ధృతము (P 265).

13 ,, (P. 288)

14 "But the real benefit of the battle for the both sides was that it discouraged slavish respect for tradition, and made it more difficult for future writers to produce 'chinese copies' of classical masterpieces in which exact imitation a virtue and original invention A sin"

—(The classical Tradition P 288)

15. "The new comes and takes its place beside the old, and we welcome it, But it is not wise to give up too soon the old for dead. The ways of genius with supposedly, cast of lifeless forms have to be reckoned with. For the touch of genius is like the mirads of the spring"

(Convention And Revolt In poetry, P. 70)

రాలిన మొగ్గ

శ్రీ కర్రా ప్రభాకర్

చిరుసొగసు చిన్నారి,
వలపొలుకు వయ్యారి!
ఎవరికే లేపావు,
సాగరపు తీరాన
ఆ ఇసుకమేడ?

నీదు చిరుమోముపై నవ్వులే ఒలుక,
కెరటాలు దోసెళ్ల ముత్యాలుబోసె;
ముత్యాలు మలపిన ఆ ఇసుకమేడలో
ఎవరినే నిలిపేవు చిన్నారి,
నీ వెవరినే కొలిచేవు వయ్యారి?

నిలువెగసి, బుసజేసి నురుగులే గక్కుతూ
నైపనీ సాగరుడు సొగసంత చెరిచేడు;
కలలోన కనుమూసి వలపు మైమరపు లో
ఎవరినే తలచేవు చిన్నారి,
నీ వెవరినే వలచేవు వయ్యారి?

చిగురాకె రాలింది, కూలిపోయె పునాది;
పెనుగాలి ఇసుకతో లేపెను సమాధి!
కెరటాలు దోసిళ్ల నీరింత వదిలె!
ఎవరికై చింతింతు చిన్నారి!
నీ వెవరికై వలపింతువయ్యారి!!

ప్రజాస్వామ్యంలో నాయకత్వం

శ్రీ ఆవుల గోపాలకృష్ణమూర్తి

ఒక విధంగా చూస్తే మన యుగం సమస్యలయుగంగా వుంది. మన సమకాలీనులు ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు కలవారయ్యా, సమస్యల్ని సృష్టించినంతగా, సమస్యాపరిష్కార మార్గాల్ని కనిపెట్టలేక విఖ్యాతులౌతున్నారు. ప్రాచీనులు సమస్యలనేగాక, సమస్యలకు హెచ్చు మార్గాల్ని కనిపెట్టి విఖ్యాతులైనారు

ఒకొక యుగంలో ఒకొక్క అంశంమీద నొక్కుపెడుతూ ఉంటారు. ఆ నొక్కునుబట్టి మార్గాన్వేషణాల భిన్నత్వం వస్తుంది; మార్గమూ వస్తుంది. పడిన మార్గాన పయనించేవారుకోట్లు; కొత్తమార్గావలంబన చేసేవారు తక్కువ. ఆ తక్కువ కోవకు చెందినవారే నాయకులు-వారు తాత్విక రంగానికి చెందినా, సాంఘిక రంగంలో నర్తించినా, రాజకీయ రంగంలో పయనించినా, సాంస్కృతిక రంగంలో మన్నిక పొందినా-అట్టివారే నాయకులు.

తాత్వికులు మానవుణ్ణి అభివర్ణిస్తూ 'తత్త్వజీవి' అన్నారు. సాంఘిక వాదులు 'సాంఘిక'జీవి అన్నారు. రాజకీయ భావుకులు 'రాజకీయజీవి' అన్నారు. ఆర్థిక దృష్టి సమాజాన్ని నియతం చేస్తుందన్నవారు 'ఆర్థిక జీవి' అన్నారు. విజ్ఞులు 'సాంస్కృతిక జీవి' అన్నారు. యిదంతా విన్నవారు 'లోకోః భిన్నరుచిః' అనుకొన్నారు. యీ భిన్నత్వంలో యేకత్వాన్ని కన్నారు మరికొందరు.

యీ భావాలన్నీ, ప్రాచీన విజ్ఞాన నిలయాలైన గ్రీసు, యిండియా, చైనా దేశాల్లోని విజ్ఞులవల్ల వింటూ వచ్చాము. గ్రీసులో 'నగర పాలన' వుండేది. యిండియాలో 'గణతంత్ర పరిషత్తు' లుండేవి. చైనాలో సుస్పష్ట నామకరణంలేదు - రాజరికాలు సాగినా, ప్రజలలో కొందరిని సంప్రతించి, రాజు రాజ్యభార నిర్వహణ చేసినట్లు కనబడుతుంది. నాడూ, నియంత భావంతోవున్న రాజులూ వుండివున్నట్లు తోస్తుంది.

రాజుల కాలంలో, నాయకుడు రాజే! రాజు పుట్టువుతోవచ్చేవాడు. కాబట్టి నాయకత్వం పుట్టువును బట్టి మసలుతూ వచ్చేది. అతడు శక్తివంతుడైతే, రాజ్య నిర్వహణ చురుకుగా వుండేది; అతడశక్తుడైతే దాని ప్రభావం పాలనమీద చిక్కేది. గత యుగాల్లో మనం చూచే వ్యత్యాసాలు యీ నాయకుడైన పుట్టు రాజులమీద ఆధారపడివుండేది. పుట్టురాజుల్ని, ప్రక్కవారు దొర్లించి పారవేస్తూవచ్చిన చారిత్రక ఘట్టాలు చూస్తే, నాయకత్వాలు ప్రత్యామ్నాయ మార్గాల్లో గోరాడటం కనబడుతుంది.

రాజుల అనంతరం, జమీందార్లు ప్రాంత నాయకులై మనినారు. రాజులు పెద్దప్రాంతాలను వంగడాల్లో వుంచుకుంటే, జమీందార్లు తక్కువ ప్రాంతాల్లో వంగడాల్ని యేర్పరచారు. నాయకుల సంఖ్య పెరిగినా, యిదే పుట్టువుతో కూడినదేనై, రాజరికాల్లోని వారసత్వగుణాన్ని, విపులీకరిస్తూ వచ్చింది.

జమీందార్లనుండి ప్రజలలోకి యీ నాయకత్వం వచ్చింది; రాజరికాల్లో, జమీందారీలలో నున్న పుట్టువు గత నాయకత్వాలు పోయి, ప్రజాభిప్రాయానుసార నాయకత్వాలు వచ్చినై. అది ప్రజాస్వామ్య యుగం. ప్రాచీనంలో నగరపాలన లున్నా, పరిషత్తు లున్నా, యెన్నిక అనేది ప్రజాదత్తమై మనుటలేదు.

ప్రాతినిధ్యగుణం యెన్నికమీద ఆధారపడలేదు; యెన్నికగుణం కూడా కొంత అందులో యిమిడివుంది. అంతే!

'కాని, యూరపులో, ముఖ్యంగా బ్రిటన్‌లో యెన్నికలు గల, ప్రజాస్వామ్య ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వంతో రాజరికాలు మేళవించి వచ్చినవి. కాబట్టి ప్రజానాయకత్వాలు, ప్రజాప్రాతినిధ్యంవల్ల వచ్చినవే! ప్రజాప్రాతినిధ్యం యెన్నికలవల్ల పుట్టినది. యెన్నిక నాయకత్వానికి మూలమై నిలిచింది. యిది నవయుగ ధర్మంగా పలువు రంగీకరించారు.

కాని, దీన్ని కాదని మితవాద నియంతలు (హిట్లర్, ముస్సోలినీ వగైరాలు) వచ్చారు. అతివాద నియంతలు (లెనిన్, స్టాలిన్, కృశ్చేవ్, మావో సెటుంగ్, టిటో, కాస్ట్రో వగైరాలు) వచ్చారు. నియంతలకు యెన్నికల్లో నమ్మకం లేదు. కాని, యెన్నికల్ని వారి కుపయోగించేటట్లు మార్చుకున్నారు, మలచుకున్నారు. వారు యెన్నికల్ని నియతంచేస్తూ, నాయకత్వాన్ని అనుశాసించారు. దీనికి, వారు సిద్ధాంతాల్ని ఫులిమారు. హిట్లర్ వాదులు "సూపర్ మన్" అంటే, లెనిన్ వాదులు "శ్రామిక నియంతృత్వ" మన్నారు.

వర్తమానకాలంలో, నాసర్, సుకర్ణో, అయుబ్‌లాంటి మిలిటరీ యోద్ధలు, నియంతలై పాలించటం కద్దు. వీరు హిట్లర్, లెనిన్ గుణాల్ని కలిపి, ఒక రాజకీయ మిశ్రసమాసాన్ని తయారుచేసి, దాన్ని గైడెడ్ ప్రజాస్వామ్యమనీ, బేసిక్ ప్రజాస్వామ్యమనీ, జాతీయ ప్రజాస్వామ్యమనీ అంటూ నియంతృత్వ నాయకత్వాల్ని ప్రసాదించారు.

యిప్పుడు ప్రపంచంలో రేగిన, చెలరేగిన పాలనలన్నీ ప్రజాప్రభుత్వాలేనని ఆయా పాలకు లంటారు. 'ప్రజల ప్రజాస్వామ్యాల్ని' రూపొందిస్తారు. పేర్లు పెట్టటానికి, పేర్లు మార్చటానికి యిది ప్రభంజన యుగం.

యీ యుగంలో, మరొక నూతన సిద్ధాంతం వుంది. పార్లమెంటరి వ్యవస్థ ద్వారానే సోషలిజాన్ని సాధించగలమని. యిది మిశ్రవాదం; సోషలిస్టు నియంతృత్వానికి ప్రజాస్వామ్య ముసుగువేసే వాదము.

యే సిద్ధాంతాలు యెట్లావున్నా, యే రాద్ధాంతాలు యేవిధంగా చంచలతను పొందుతూవున్నా, 'ప్రజాస్వామ్యం' అన్న భావము రూపాంతరాలను పొందింది; యింకా పొందుతుంది. ఎన్ని రూపాంతరాలు పొందినా, ప్రజాస్వామ్యాన్ని విపులీకరించే వాదన యేదో, హ్రస్వీకరించే వాదన యేదో అర్థం చేసుకోవటం కష్టంకాదు.

సోషలిజం తగిలినచోటనెల్లా, ప్రభుత్వపరం జరగటం కనబడుతుంది. ప్రభుత్వపరంగా సంపదలూ, అధికారాలూ మారినప్పుడు నియంతృత్వచ్ఛాయలు, జ్వాలలు వచ్చి కూర్చుంటవి. నియంతృత్వం ఒకసారి దాపురిస్తే, సనాతనమై కూర్చుంటుంది.

మనదేశంలోని పరిస్థితులనే మనం గమనిస్తే, మన రాజ్యాంగం, మన యేలుబడి విధానం మనకు ప్రధానంగా గోచరిస్తుంది. దాన్ని రచించింది 'రాజ్యాంగ సభ'. పూనికపట్టినవారు పార్టీ రాజకీయాలవారే! కాని, రాజ్యాంగంలో యెన్నికలు వున్నై; నయోజన వోటింగుతో జరిగే యెన్నికలు వున్నై; కాని పార్టీలులేవు. పార్టీల పరిగణనలేదు. పార్టీ నాయకుల ప్రసక్తిలేదు. మనదేశంలో యిది గమనించదగ్గ ముఖ్య విషయం.

మనది ప్రజాస్వామ్య రాజ్యాంగం; యెన్నికల రాజ్యాంగం. జెండాల గుర్తింపు, పార్టీల పరిగణనలేని రాజ్యాంగం; రిపబ్లికన్ రాజ్యాంగం రాజ్యాంగ సూత్రాల ప్రకారం, దేశం కొన్ని 'రాష్ట్రాలు'గా, ప్రతిరాష్ట్రం కొన్ని నియోజక వర్గాలుగా విభజింపబడి, ఆయా నియోజకవర్గంలోని ప్రజలు, రాష్ట్రాలకు, కేంద్రానికి 'ప్రతినిధుల్ని' యెన్నుకుంటారు. అది మొదటి అధ్యాయం.

యిట్లా యెన్నుకోబడిన రాష్ట్ర, కేంద్ర ప్రతినిధులు వివిధపార్టీలకు చెందినవారుగనూ, స్వతంత్రులుగనూ వుంటారు. రాష్ట్రాల్లో, కేంద్రంలో యెన్నుకోబడ్డవారిని గుదులుగా పార్టీలుచేర్చి, ఆయా పార్టీల నాయకుల్ని యెన్నుకుంటవి. ఎవరి పార్టీ రాష్ట్ర, కేంద్ర శాసనసభల్లో మెజారిటీ అయితే, ఆ నాయకుణ్ణి ముఖ్యమంత్రిగా, ప్రధానిగా యెంచుకుని, గవర్నర్లు, అధ్యక్షులు మంత్రాంగాల్ని నిర్మించమని ఆదేశిస్తారు.

పార్టీ నాయకులు, యీ రీతిగా, ప్రభుత్వనాయకు లౌతారు.

మన ప్రజాస్వామ్యాన్ని పార్టీస్వామ్యంగా తయారుచేస్తున్నారు. అందువల్ల నాయకత్వాలు పార్టీ నాయకత్వాలే ప్రభుత్వ నాయకత్వాలైపోతున్నవి.

కాని, రాజ్యాంగంలో పార్టీలను పరిగణించ లేదు గనక, గవర్నర్లు, అధ్యక్షులు పార్టీల ప్రైవేటు వ్యవహారాలను గుర్తించకుండా, పరిగణించకుండా, ఆయా రాష్ట్ర, కేంద్ర శాసనసభల్ని తమ తమ సమావేశాల్లో శాసనమండలుల నాయకుల్ని, రహస్య బేలెట్ పద్ధతిమీద యెన్నుకొనవలెనని, ఆయా శాసన సభలను ఆదేశించాలి. స్పీకర్ యెన్నుకోబడినట్లే, సభానాయకుడూ యెన్నుకోబడాలి. అప్పుడు, పార్టీ నాయకుల్నిగాక, ప్రజాస్వామ్యంలో రాజ్యాంగబద్ధంగా, సభానాయకుణ్ణి యెన్నుకోవటం జరుగుతుంది. రాజ్యాంగ భావాన్ని ప్రోదిచేసినట్లు అవుతుంది యిప్పటి విధానం, రాజ్యాంగ విరుద్ధం కాకపోయినా, రాజ్యాంగ బద్ధంకాదు. ప్రజాస్వామ్య రాజ్యాంగంలో నాయకత్వం అట్లా యెన్నిక కావాలి.

ప్రజాస్వామ్యం పార్టీస్వామ్యంకాదు. పార్టీలు వుండవచ్చు, వూడవచ్చు. రాజ్యాంగంలో గురుతింపు పొందని వ్యవస్థలతో శాసనమండలికి నిమిత్తం వుండ రాదు. యెన్నికలు నియోజకవర్గాలవారీగా జరుగుతై; శాసనసభల్లో ప్రతినిధులు కూరుచోటంగూడా, నియోజకవర్గాలవారీగా కూర్చోవాలి. లేదా, 'అకారాది' నామాల వరుసగానన్నా కూర్చోవాలి పార్టీబ్లాకులు కూడవు.

అమెరికా ప్రజాస్వామ్యంలో పార్టీలువున్నా, "పార్టీకొరడా"లేదు. శాసనసభ్యుడు ఆయనకు తోచిన, వారి నియోజకవర్గానికి అనుసంధానరీతిని వోటుచేయ వచ్చు; చేస్తారు. పార్టీప్రణాళికాబద్ధం కాదు వారి వోటు. కాబట్టి, అది ప్రజాస్వామ్యబద్ధం కాని, పార్టీ బద్ధంకాదు. పార్టీస్వామ్యం ప్రజాస్వామ్యం కాదు.

కాబట్టి, వారసుల నాయకత్వాలు రాజరికాల్లో, జమీందార్లలో వుంటవి. ప్రజాస్వామ్యానికి వారసత్వ రాజకీయాలు లేవు. కాబట్టి, వారసత్వ నాయకత్వాలూ లేవు. అంటే, నాయకత్వానికి "పేటెంట్" అనేదిలేదు; రక్తసంబంధాలు లేవు. నేటి నాయకత్వం, పార్టీగతమో, లేక, శాసనసభాగతమో తప్ప అన్యం కాదు. పార్టీగతమే ప్రజాస్వామ్యం కాదన్నప్పుడు, వారసత్వాల స్థాయి కుదరదు. శాసన సభలే యెన్నుకోవాలి. అంటే, ప్రజలందరి ప్రతినిధులూ కలసి, శాసనసభా నాయకుణ్ణి యెన్నుకుంటారు. అది నేటిస్థాయిలోకల్లా వుత్తమరీతిని ప్రజాస్వామ్యం. అందులో వచ్చినవాడే నాయకుడు.

కాబట్టి, ప్రజాస్వామ్యంలో నాయకత్వం నిజాని కొక సమస్య కాదు. దాన్ని మనవారు, రాజ్యాంగ స్వరూప స్వభావాలను విస్మరించి, ఒక సమస్యగా చేస్తున్నారు ఒకరి తర్వాత యెవరు? అన్న ప్రశ్నలకు ప్రజాస్వామ్యంలో తావులేదు. ఒకరితర్వాత ఒకరు వస్తుంటారు; పోతుంటారు.

ప్రజాస్వామ్యం ఒక ప్రవాహం. ఆ ప్రవాహం సమాజానికి ప్రతిరూపం. ప్రతివ్యక్తీ సమాజంలో, తద్వారా, ప్రజాస్వామ్యంలో ఒక మూలరాయి. అసంఖ్యాకమైన అట్టి మూలరాళ్లే, గురుతింపదగ్గ ప్రజాస్వామ్యం. వ్యక్తి ప్రవాహంలో భాగం; వ్యక్తుల సమూహామే, సమాజమే, సంఘప్రవాహం. సంఘ ప్రవాహంలోని ప్రతివ్యక్తీ నాయకుడు. నాయకుడనే వాడు ఒకచోటపుట్టడు; ఒకరికి వారసుడు కాడు. కాలప్రవాహంలో గురుతుంచుకోవలసిన సత్యాన్ని, ప్రజాస్వామ్యమే చెప్పగలదు. అందువల్ల ప్రజాస్వామ్యంలో నాయకుడనే సమస్య ప్రజాస్వామ్యవాదులకు వుండదు.

కరుణ

శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తి

గడ్డిమేయుమేఁక కండకంటె నికృష్ట
మలము దినెడువంది పొలసుకంటె
నేతికూడు మెక్కు నీచియ్య కమ్మగా
నుండు నని యెఱుంగుమోయి! నరుఁడ!

నిన్నుఁ జంపి తినఁగ నీజాతిలోఁ గొంద
ఱెదురుచూచుచుందు రిపుడుకూడ
వారికత్తిక్రింద వంగెదవా తల
ద్రుంపుఁ డనుచు నారగింపుఁ డనుచు!

ఆ కత్తిని గన్నంతనె
నీ కేర్పడు సంగలార్పు నిర్భరము కదా!
నీ కత్తిక్రిందఁ జచ్చెడి
మేఁకకునే నిట్టి దుఃఖమే కల్గదొకో!

ఈపాటి చింతసేయక
పాపమ్మున కేల సిద్ధపడియెద వకటా!
యీపని మానుము; దనుజ
వ్యాపారము చేయఁదగినదా మనుజునకున్!

"ఆత్మవత్సర్వ భూతాని" యన్న పలుకు
తెలుఁగవా మానవతకెల్ల నిదియె ప్రాణ;
మిదియె మును విశ్వకల్యాణ మిచ్చగించి
శాక్యముని సమ్మతించిన సాధనమ్ము!

మన మహాత్ముఁడు మెచ్చిన మంత్ర మిదియె,
మన వినోబా వరించినమార్గ మిదియె,
పరమగణ్య మనం దగు భారతీయ
సంస్కృతికి మూలబంధమౌ సరణి యిదియె!

నీవలె సర్వప్రాణులు
జీవింపన కోరు సుఖము చెందన కోరున్
భావింపు మీ రహస్యము
లావరి నని యల్పజీవులను జంపకుమీ !

మాంస భక్షణంబు మరగి దేవళ్ళ పే
ర్వట్టి సాధుజంతు వితతిగొంతు
ను త్తరింపకోయి ! చిత్తమ్ము సవరించి
మెచ్చ లేసి బ్రతుకు మెచ్చవోయి !

నిన్ను నీ వర్పణము చేసికొన్న నాఁడు
దేవతలు పరితృప్తి నందెదరు గాని
యన్యజీవుల నర్పించునట్టి నిన్నుఁ
జూచి పొంగరు నీ కింతసుఖము నిడరు!

మమత నహంత నసత్యము
సమితాశను వేల్చి వేల్పు నర్పింపుము; నీ
కమృత మప్పు డొదవు; నానం
దము పొంగిపోవు, శాంతి తలమున్కలగున్!

తెలియక చేసిన దోసము
దలఁచి వగం బడకు ! పడకు ! తక్కిన బ్రదుకున్
మలఁపు మిఁక మంచిబాటకుఁ
దొలఁగిసి పుణ్యములు విరయు తోఁటకు నరుఁడా !

అవశేషం

శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం

ఆరోజు రాత్రి నాకు నిద్ర పట్టలేదు.

పడుతుందని అనుకోనూ లేదు పట్టడమూ సాధ్యమూ కాదు.

మానసాకాశమంతటా అందాల ఆనందాలే నిండినవేళ—హృదయం పురి విప్పిన మత్త మయూరంలా నృత్యం చేస్తున్నవేళ నిద్రాదేవత ఆగి మనం కోసం నిరీక్షించే వైరిదాన్ని గూడా గాను

ఏం నిద్ర! పాడు నిద్ర! రాతి మొద్దులకు, బండరాళ్లకు నిద్రంటే చాలా ప్రియం! అసలు కంటికి కనిపించని నిద్ర అనే అవస్థ ఏదైతే ఉందో, అది ఘన దార్ఢ్యంగా పరిణామం చెందడం వల్లనే అలాంటి వస్తువులు ఏర్పడ్డాయేమో నన్న అనుమానం కలుగుతుంది నాకు! నేను మనిషిని నరాల్లో రక్తం, మనస్సులో మధురోహ, హృదయంలో ప్రేమోద్వేగం తొణికిసలాడే మనిషిని! ఈ క్షణాన నేను కలకంఠినై మాకందతరు శాఖపైన కూర్చోవాలని ఉంది! ఈ క్షణాన నేను రాజహంసినై మానసకాసారంలో విహరించాలని ఉంది! ఈ క్షణాన నేను మన్మథుడి రథానికి బావుటానై వసంత వనాంత వీథుల్లో రెపరెపలాడాలని ఉంది

కిటికీగుండా లోపలికి వచ్చి ఎత్తైన మంచంపైన పడుతోంది వెన్నెల. వెన్నెల కడ్డంగా బయట తోటలో కొబ్బరి మట్టలు గాలికి కదులుతున్నాయి మట్టలు కదిలినప్పుడల్లా వెన్నెల కదులుతోంది వెన్నెల వెలుగులు, కొబ్బ రాకుల నీడలు సముద్రతీరాన విహరిస్తున్న ప్రేయసీ ప్రియులకు మల్లే నా నీలిరంగు షిఫాన్ చీరపైన ఆడుకుంటున్నాయి. ఒడలు పులకరించే ఆ తీయటి ఊహలో మైమరచి నావైపు నే నొకసారి సిగ్గు సిగ్గుగా చూచుకున్నానేమో, నా ఒళ్లు ఒళ్లంతా ఒకే ఒక పూలదండలా ఉంది!

ఆనందం నన్ను నిద్రపోనివ్వదు ఉత్సాహం నన్ను ఊరికే ఉండనివ్వదు లేచి గదిలో లైటు వేసేశాను

అమ్మ దూరంగా నడవ కావలి గదిలో నిద్రపోతోంది. హాల్లో పడుకున్న అన్నయ్య పడుకున్న మరు క్షణం నుంచీ గురక పెడుతున్నాడు. నౌకర్లు, చాకర్లు వంట గదిలో, పశువుల కొట్టాల దగ్గర పాకల్లో ఎక్కడివాళ్లక్కడ ముసుగులు బిగతన్నేశారు. నిద్రపట్ల నా కెంత వైముఖ్యం ఉన్నా అది మానవ సహజం వాళ్లు నిద్రలో మేను మరవడం నా కాశ్చర్యం కలిగించదు కాని ఈ మొద్దు—నిద్దు సేయని సెలయేరులా ప్రవహించడానికి నేర్చుకున్న ఈ దొంగ, చూపుల తూపులతో నిర్మించిన చెరసాలలో నన్ను బంధించి కటకటాలలో నుంచి తనను తనివితీరా చూచుకోడానికి అనుమతించి ఈ ఉదారహృదయుడు, ప్రేమ మందిర ద్వారాలకు మందారపూల తోరణాలు కట్టి ఈ యింటి వాళ్ల నిద్రలేచి వచ్చి తొంగిచూచేసరికి కను మరుగై పోవడానికి నేర్చుకున్న ఈ పాలు త్రాగని పిల్లి ఈ ప్రకారం నిద్రపోగలగడమే నా కాశ్చర్యం!

ఏం భయమూ! ఆశ్చర్యాన్ని ఆశ్చర్యంతో గుణించగా ఏర్పడే మహదాశ్చర్యమని గూడా చెబుతాను.

కాకపోతే ఊరించి ఊరించి ఈ చక్కెర పొంగలి నివేదనయ్యా అంటే, కానీ అమ్మన్నట్లు చటీ చప్పుడూ లేకుండా నిద్రపోతాడా ఈ పెద్దమనిషి!

ఓహ్హా ప్రకాశం! ఓయీ యిందుబాలా హృదయమందిర విహారీ! నీవని యిప్పుడు గాదు.

నిద్రా రాదు. కాలమా గడవదు. మరేం చేయాలో తోచదు

మనసు కేమీ తోచని ఏకాంత సమయాల్లో నాకు నా నెచ్చెలి తోడు ఉండనే ఉంది. అది నా మధురస్మృతుల పేటిక నా మనసును నేనే చదువుకోడానికి ఉపకరించే విద్యుద్దీపిక.

డైరీ చేతికి తీసుకుని వాలు కుర్చీలో కూర్చున్నాను చేతికి తగిలిన పుటపైన చూపులు జారిపోతున్నాయి.

"హాస్టల్లో తెల్లవారగా, పగలంతా కాలేజీలో గడవగా గోడల నడుమ బ్రతుకంతా బంధిఖానా! ఎందుకొచ్చిన చదువులురా బాబూ! ఎటొచ్చీ సాయంకాలాల్లోనే యినుమంత స్వేచ్ఛ. బ్రతికాసురా దేవుడా అని టౌనులో కెళ్తే అన్నయ్య గదికి తాళం! వాకబు చేయగా అన్నయ్య ప్రకాశమూ ఏదో మీటింగుకు వెళ్లారని వార్త! ముదనష్టపు మీటింగులు ఎక్కడినుంచి దాపురిస్తాయో ప్రకాశానికి! మంచి సాయంకాలాన్ని పాడుచేయడం భావ్యం కాదని అన్నయ్య అయినా వారించగూడదూ? అబ్బే, అతణ్ణని ఏం లాభం? ప్రకాశం ప్రకాశమైతే, అన్నయ్య నీడ!

బజార్లో మైథిలి కనిపించడమే విశేషం! మట్టసపుకట్టు తీరులో తెల్లగా చలువరాతి బొమ్మలా తయారైంది అలాంటి వేషమంటే వాళ్ల బావగారి కిష్టమట! ఆవిడే చెప్పింది. మరి ప్రకాశానికి ఎలాంటి చీరలంటే యిష్టమో! ఎలా బోధపడుతుంది. ? ఈ దుస్తుల్లో నువ్వు చాలా బాగున్నావు యిందూ అని చెప్పగలిగేపాటి సరసత్వం ఎక్కడేడ్చిందమ్మా ఈ మనిషిలో . . . "

నవ్వొచ్చింది నాకు! కొంపదీసి ఈ డైరీ ఎప్పుడైనా ప్రకాశం కంట బడితే ? సరసత్వంలేని మనిషిని ఎందుకు వరించావు యిందూ అని అడిగితే ? ప్రకాశానికే గాదు, అప్పుడప్పుడూ నా కెదురయ్యే సందేహమూ అదే! జవాబు స్ఫురించకనే పోవును కానీ అలాంటి ప్రమాదం జరగకుండా చూచిన సినిమాలోనిదో, చదివిన పుస్తకంలోనిదో ఓ విషయం తటాలున

జ్ఞప్తికి వస్తుంది ఎందుకు కురంగం పరుగిడుతుంది ? ఎందుకు మృదంగం ధ్వనిస్తుంది ? ఎందుకు పతంగం ఆకాశంలో విహారాలు సల్పుతుంది ? అందుకే నా హృదయం ప్రకాశాన్ని ప్రేమిస్తుంది.

మళ్లీ డైరీ తెరిచాను.

"ఏనాటి మానవుడమ్మా ఈ ప్రకాశం ! సినిమాలంటే పరిపడ వీయునకు ! అన్నయ్య బలవంతంమీద జన్మకల్లా శివరాత్రిలా ఓ సినిమా చూడ్డానికి అంగీకరించాడు ఆ చిత్రంలో ఎక్కువ భాగం కాశ్మీరులో తీశారట ! మంచు కొండ శిఖర్లలో మనుజు లెవ్వరూ సంచరించని మారుమూల ఒక చిన్న కుటీరం బయట ప్రకృతిని అల్లకల్లోలం గావిస్తున్న గాలివాన. వానలో తడిసి గడగడ లాడిపోతూ కుటీరంలోకి వచ్చిన ఓ పడుచువాడికి అందులో నివసిస్తున్న యువకుడు ఆశ్రయ మిస్తాడు జలుబుచేసి జబ్బు రావచ్చును గనుక తడిగుడ్డలు విప్పి పొడి బట్టలు కట్టుకోమంటాడు కానీ, అందుకా పడుచువాడు ససేమిరా ఒప్పుకోడు. నిర్బంధంగా నైనా సరే అతడిచేత ఆపని చేయించే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు యువకుడు. అసలు గమ్మత్తేమిటంటే ఆ కుర్రాడు నిజంగా కుర్రాడు గాడు. మగ వేషంలో ఉన్న ఆడపిల్ల ! హాలంతా విరగబడి నవ్వుతోంది. నాలుగైదుసార్లు గిల్లి చూచి ప్రకాశం నిద్రపోవడం లేదని గ్రహించాను. చిరునవ్వు మినహాగా మనిషిలో చలనం లేదు వెలగ బెట్టిన నిరవాకం చాలక, బయటి కొస్తుండగా ఈ థియేటరులో నల్లులూ, దోమలూ దండిగా ఉన్నట్టున్నాయని ఓ కాంప్లిమెంటు !

ఒళ్లు మండిందేమో, హాస్టలు కొచ్చి డైరీ తీసుకునేసరికి ఒక్కటే పదం స్ఫురించింది—ఇర్రసికుడు !

ప్రకాశ మెప్పుడైనా అడగాలి, అప్పుడు అంబులపొదిలో నుంచి బాణం తీయాలి—అయ్యో ప్రకాశం ! ఈ పదం నిఘంటువుల్లో లేదని చింతిల్లబోకు ! రెగులర్ అనే పదానికి వ్యతిరేకార్థ మిచ్చే పదం ఇర్రెగులరని తెలుసు గదా ! ఆ సూత్రాన్ని యథాతథంగా తెలుగులోకి తెచ్చి ఈ ప్రయోగాన్ని సాధించాను. రసికుడికి—ఇర్రసికుడు !"

ఆలోచనా పరాధీనన్నై ఉన్నానేమో, డైరీలో కొన్ని పేజీలు సన్ను పలకరించకుండానే వెనక్కు వెళ్లిపోయాయి చూపు కానిన పేజీని ఒకటికి రెండుసార్లు చదువుకున్నాను

"చిరస్మరణీయమైన విషయం. జీవితంలో తొలిసారిగా ఓ పాట వ్రాశాను. పాటలో హృదయం పలుకుతోంది పాట బాగా కుదిరిందేమో వీను గెక్కినంత సంబరంగా ఉంది. ఆనందపారవశ్యం మనసు కింత మత్తు కలిగిస్తుందని తెలియదు. అపూర్వమైన అనుభవం !

వ్రాసి ప్రకాశానికి పోస్టు చేసేలోగా ఎన్నిసార్లు పాడుకున్నానో ఆ పాటను !

మదికి నచ్చిన వాడ
హృదయ మేలిన వాడ
మల్లికా కుసుమాల మాల యిదిగోర !
చల్లగా చందన చర్చ యిదిగోర !
ప్రేమ యాత్రల కొరకు
ప్రియుండ ! నిను పిలిచాను
ఎల్లలన్నీ దాటి పోదామురా !
ఎల్లకాలము కలిసి ఉందామురా !
ఏనాటి బంధమో
ఏజన్మ పుణ్యమో
తొలిచూపులో నిన్ను వలచానురా !
తోడుగా రమ్మంటు పిలిచానురా !"

డైరీ ఎప్పుడైనా చదువుకోవచ్చు. ప్రణయగీతం పాడ కోడానికి అనువైన ప్రశాంత సమయం వృథాగా గడచిపోతోంది ప్రకాశానికి పాడి వినిపించాలన్న కోరిక ఒకటి ఎన్నో రోజుల నుంచి గుండెల్లో దాగి ఉండిపోయింది. వింటూ మంచుగడ్డలా కరిగిపోడా ప్రకాశం ! నువ్వింత చక్కగా పాడగలవు గూడానా యిందూ—అంటుండగా ప్రకాశం ముఖంలో సుళ్లుదిరిగే ఆశ్చర్యాన్ని చూడాలి ..

అలా ఆశ్చర్యంగా, మరొక లోకపు మనిషిలా నావైపు చూచే ప్రకాశాన్ని తలచుకుంటే జాలేస్తుంది ఒక్కొక్కప్పుడు భయం గూడా కలుగుతుంది. ఎన్నో పనులు చేతగా వతనికి ! ఉదాహరణ కెంతో దూరం వెళ్ల నక్కరలేదు అతడి జాబులన్నీ నాకు కంఠోపాఠమే !

వ్రాసిపంపిన పాటకు మరు టపాలో వచ్చిన ఒదులు—

"డియర్ యిందూ !

జాబు చేరింది పాట ఎంతో బాగుంది నువ్వింత చక్కగా వ్రాయగలవని నేను కలలోనైనా అనుకోలేదు అన్నట్టు యిది నీ మొదటి పాటా ? అమ్మ దొంగా, నేన్నమ్మలేను నీమాటే నిజమైతే నీలో గొప్ప కవితాశక్తి దాగిఉందన్నమాట ! ప్రప్రథమంగా దానికి స్వాగతమిచ్చే అవకాశం నాకు కలగడం మహా భాగ్యంగా భావిస్తున్నాను.

ఇలాగే పాటలు వ్రాయాలి నువ్వు.

ఇట్లు,
ప్రకాశం"

ప్రియురాలి చేతిమీదుగా తయారైన కాఫీ పానీయం ఎదుట అమృతాన్ని దిగదుడుపుగా భావించడం ప్రేమికుల లక్షణం ప్రకాశం మెచ్చికోలు ప్రకటించాడు సరే ! కానీ, అంతకన్నా పాట మూలంగా తన మనసుపైన విస్తరిల్లిన అనుభూతిని గురించి అతడు నాలుగు మాటలు వ్రాసిఉంటే ఎంత బాగుండేది ! పూచిన ప్రతి పువ్వులోనూ ప్రేయసి నవ్వును, ప్రవహిస్తున్న ప్రతి కొండ వాగులోనూ ప్రేయసి వలపు పాటను—అంతెందుకు, మంటికీ, మింటికీ మధ్య కనిపించే ప్రతి సుందర దృశ్యంలోనూ ప్రియురాలి దివ్యాంశనే తిలకించి పులకించే ప్రేమికుల కోవకు చెందడా ప్రకాశం ! పాట బాగుందట ! ఇంత చక్కగా వ్రాయగలనని అనుకోలేదట ! ప్రొఫెసరుగారు శిష్యుడి నిలా మెచ్చుకుంటారేమో ! ఒకవేళ అన్నయ్యే యిలాంటి పాట వ్రాసినా, అక్షరక్రమం తప్పకుండా యిలాగే మెచ్చుకునేవాడు ప్రకాశం !

"పట్టు పరీక్షల్లో ఫస్టు మార్కులు తెచ్చుకునే ప్రకాశంగారూ ! ఇదే నా హృదయాన్ని ఆవిష్కరించే తీరు ?" అని నిలదీసి అడిగాను.

తప్పుచేసినట్టుగా కించపడిపోయాడు ప్రకాశం

"ఏం చేయమంటావ్ ఇందూ ! అంతకంటే బాగా వ్రాయడం నా చేత కాదు ఈ విషయంపైన ఎవరిదగ్గరైనా ట్యూషన్లు చెప్పించుకోవాలని గూడా ఉంది" అన్నాడు ప్రకాశం.

"నేను చెబుతాను మీరు నేర్చుకుంటారా ?" అన్నాను

పశ్చిమ దిక్కాంచలాన సంజ కెంజాయలా మౌనంతో మిళితమైన చిరునవ్వే జవాబు !

గణితశాస్త్రంలో దిట్ట! రసాయనిక శాస్త్రం కరతలామలకం! ప్రకాశంది అదొక విజ్ఞాన ప్రపంచం. వ్యక్తిగత విషయాలను గురించిన ధ్యాస ఏమాత్రమూ ఉండ దతనికి! బట్టలు మాసిపోతున్నాయని తెలియదు. చేతికొచ్చిన డబ్బును టేబిలు సొరుగులో పడవేస్తే అందులో ఎంత ఖర్చయిందో తెలియదు. కాలేజీకి వేళవుతోందని తెలియదు. వయసులో ప్రకాశం కన్నా ఒకటి రెండేళ్లు చిన్నవాడే నేమో అన్నయ్య! కాని ఎప్పటికప్పుడు మిత్రుడి అవసరాలను గమనించవలసిన పెద్దరికపు బాధ్యత చిన్నతనంలోనే అన్నయ్యను వరించింది బట్టలు మార్చుకో ప్రకాశం!... ముఖం గోక్కో గూడదటయ్యా బాబూ!. . ఈరోజు స్నానం చేశావా నువ్వు!.... ఈపూట మనమింకా భోజనం చేయలేదని గుర్తుందా నీకు!.. ... అంటూ అన్నయ్య హెచ్చరికలు చేయవలసి వచ్చేది రాత్రి భోజనంచేసి వచ్చి బిగ్గరగా పుస్తక పఠనం ప్రారంభిస్తే రాత్రంతా అలా చదవడానికైనా సంసిద్ధుడే ప్రకాశం! ఏ పదకొండుకో, పన్నెండుకో యిక నువ్వు చదివినా నాకు వినే ఓపిక లేదంటూ అన్నయ్య లైటార్పివేస్తే గత్యంతరంలేక శరీరాన్ని పడకపైన చేరవేస్తాడట ప్రకాశం! అన్నయ్య ఒకసారి చెప్పాడు— ఒక్కొక్కరాత్రి లైటార్పివేసి తానొక నిద్రపోయి లేచిన తర్వాత చూచినా ప్రకాశం అలాగే కుర్చీలో కూర్చుని కిటికీ చువ్వలగుండా మిలమిల లాడుదున్న తారకల వైపు చూస్తుంటాడట!

అందుకే అనిపిస్తుంది—శరత్‌బాబు పాత్ర లాంటివాడు ప్రకాశం!

దారితప్పి మానవ కాననంలోకి వచ్చి, యిక్కడ దిక్కులు తోచక బిక్కరించే ప్రాణిలా కనిపించే బేల మనసువాడు ప్రకాశం!

తన మనసును క్షుణ్ణంగా అవగాహన చేసుకోలేని అతివ అర్ధాంగిగా దొరికితే పాపం పిచ్చి ప్రకాశం గతేం కావాలి?

ప్రకాశాన్ని గురించి తలచుకున్నప్పుడల్లా నేను భయపడ్డందుకు కారణం యిదేనేమో! అలాంటి భయాని కింక ఆస్కారమే లేదు

ఇప్పు డలా అనిపిస్తున్న మాట నిజమే! కాని ఇంతకుమునుపు ఎంతగా ప్రయత్నించినా ఇంత నిబ్బరంగా ఉండటానికి వీలయ్యేది గాదు

కానీ అప్పుడైనా నేను భయపడ్డందుకు కారణం నాపైన నాకు నమ్మకం లేకపోవడం గాదు

అందచందాలను గురించి గ్రంథాల్లో బోలెడు వర్ణన లున్నాయి. చిత్రాల్లో, శిల్పాల్లో ప్రతికృతు లున్నాయి. వాటి కన్నింటికీ లోకంలో సజీవమైన నమూనాలు గూడా ఉన్నాయి అలాంటి నమూనాలు పెక్కింటిలో కేవలం ఒక్కదాన్నేనా నేను? నిక్కవంగా అంతకంటే ఎక్కువదాన్నే నని ఋజువుపరచడం అత్యంత సులభం! ఎదుట నిల్చుంటే నిలువుటద్దం చెబుతుంది కాలేజిలో స్నేహితురాళ్లు చెబుతారు. అంతెందుకు! రోడ్డంట వెళ్తుంటే అప్పగించిన కళ్లను అవతలికి త్రిప్పుకోలేని పడుచువాళ్ల చూపులు గూడా ఆ వాస్తవాన్ని బాహాటంగానే చాటి చెబుతాయి

ప్రకాశం జడధారి కాడు బ్రహ్మచారిగా ఉండిపో దలచుకున్న మనిషిలా కనుపించడు ఎటొచ్చీ అన్నమైతే నేమిరా, మరి సున్నమైతే నేమిరా అనుకునే నిర్లిప్తత అతడి రక్తంలో జీర్ణించివున్న తత్వం ఈ లోపం, పులిలాంటిదైతే, పులిమీద పుట్రలాగ దాని నేస్తం ఇంకొకటి—ప్రకాశం తనంతట తానుగా ఏ నిర్ణయానికీ రాలేడు

బహుశా అందుకే ననుకుంటాను—అన్నయ్య చెప్పిన మాట ఒకటి తరచుగా జ్ఞాప్తికి వస్తుంది

"మా క్లాసులో ఓ అపురూపమైన మానవు డున్నాడు, యిందూ! అతగాడు పగిలిపోయిన ఓడలో నుంచి ప్రాణాలతో బయటపడి ఎలాగో ఓ నిర్జన ద్వీపం చేరుకున్న ఏకాకిలా కనిపిస్తాడు" అన్నాడు అన్నయ్య.

నాకు తోచినంతలో అలాంటి వింత వాలకానికి రెండు కారణాలు స్ఫురిస్తాయి. మొదటిది దిగులు. రెండోది విరహం ఆ యువకుడు వ్యసనా విష్టుడో, విరహ మనస్కుడో అప్పుడు నాకేం తెలుసు?

అన్నయ్య చెప్పుకపోసాగాడు—"పలుకరిస్తే పలుకతాడు తానై ఒకరితో మాట్లాడడు. మనిషి భూమిపైనే ఉన్నా మనసు మాత్రం వేరే లోకాల్లోకి వలస వెళ్లినట్టుంటుంది. కాలేజి తెరిచి ఇంకా రెండు నెలలైనా కాలేదు గదా! అప్పుడే అతగాడికి పుస్తకాలన్నీ కంఠతా వచ్చేసినట్టున్నాయి."

నిజం చెప్పొద్దూ, బాగా చదువుకునేవాళ్లంటే అన్నయ్య కాదినుంచీ కాస్త అసహిష్ణుత కద్దు! చదువుకేం భాగ్యం? మనిషికి లోకజ్ఞానం ప్రధానమనేవాడు అన్నయ్య. చదువులవల్ల లోకజ్ఞానం కలగదా అంటే, కలుగుతుందేమో గానీ, అంతకంటే సినిమాలు, స్నేహితులు, ప్రయాణాలు మున్నగు వ్యాసంగాలవల్ల అది యిబ్బడి ముబ్బడిగా కలుగుతుందనేవాడు.

ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్లవి! అన్నయ్య అభిప్రాయాలు కాంక్రీటు పునాదుల్లా బలమైనవనీ, అంత తొందరగా మారవనీ, అనుకునేదాన్ని! నా అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోవలసి వచ్చింది అందుకు కారకుడు అన్నయ్యకు సహపాఠకుడైన ఆ విచిత్రవ్యక్తి

ఆ రోజుల్లో, అతణ్ణి గురించి అన్నయ్య కొత్త కబుర్లు చెప్పడం **పరిపాటి.**

"ఈ సంగతి విన్నావా ఇందూ! దిగాలు పడినట్టున్న ఆ వాలకాన్ని చూచి ఏమిటో అను కున్నాను నా ఊహ తారుమా రయిందనుకో! వాళ్లది సేలం జిల్లాలో ఒక ప్రాచీనాంధ్ర కుటుంబమట! బ్రిటిష్‌వాళ్ల హయాంలో ఆ కుటుంబానికి జమీందారీ ఉండేదిట! జమీందారీ పోయినా ఆ ఠీవి, ఆ నిండుదనం, ఆ దర్పం వాళ్లని వదలిపెట్టినట్టు లేదు ఆ జిల్లాలో వాళ్ళకు దండిగా భూము లున్నాయట! మదరాసులో మేడలు వ్యాపారాలు ఉన్నాయట దేశంలో వాళ్ల లారీలు తిరగని చోటే లేదట ఏ అమ్మగన్న బిడ్డో గాని కౌంట్ ఆఫ్ మాంటీ క్రిస్టోలా అవతరించా డనుకో యిందూ!"

"ఇంతకూ అతని పేరేమిటో?" కుతూహలంగా అపుకోలేక ప్రశ్నించాను.

"ప్రకాశం."

పేరు తర్వాత రూపును గురించి తెలుసుకోవాలన్న కోరిక నాలో లేక పోలేదు. కానీ నోరు తెరిచి ఎలా అడగను? అది అవతలివాళ్లు గుర్తించవలసిన యింగిత జ్ఞానం

మళ్లీ వారం పది రోజులు గడవక మునుపే అన్నయ్య విప్పారిన ముఖంతో ఓ శుభ వర్తమానాన్ని వెల్లడించాడు

"నిన్న గాక మొన్న ప్రకాశాన్ని పరిచయంలోకి లాదీశాను యిందూ! ఏదో నెంపమీద అతణ్ణి పలకరించాలన్నదే ఉద్దేశం! ఈ పద్యం అర్థమై చావడం లేదంటూ దగ్గరికి వెళ్లాను ఆ బుద్ధిమంతుడు ఓపిగ్గా విశదీకరిస్తున్నాడు ఏమాట కామాటే చెప్పుకోవాలి ప్రకాశం మాట్లాడుతుంటే అతనివైపలాగే చూస్తూ ఉండిపోవా లనిపిస్తుంది ఎవరికైనా! అంత మృదువు, మితంగా ఉంటాయి మాటలు వ్యాఖ్యానం ముగిశాక ఎక్కువ ఉంటున్నా

వని అడిగాను మోహన్ లాడ్జిలో గది తీసుకున్నాడుట వసంతవిహార్‌లో భోజనమట! సాయంకాలాల్లో శ్రీపురం గుట్టలవైపు షికారు వెళ్తాడుట! మిగిలిన సమయాల్లో చదువుకోడమే కాలక్షేపమట!... ''

అన్నయ్య మాటలే ఆధారంగా ప్రకాశాన్ని గురించి పరిపరివిధాల ఊహాచిత్రాలు కట్టుకునేదాన్ని! అప్పట్లో నా కొక్కటే భయం! అన్నయ్య ఆడదిగా పుట్టివుంటే ఈపాటికి ప్రకాశాన్ని ప్రేమించి ఉండేవాడేమో!

ఆవాళ ఆదివారం హాస్టల్లో ఉండి కాలేజీలో చదువుకునే అమ్మాయిల పరిభాషలో ఆదివారానికి దీపావళినైనా అర్థం చెప్పుకోవచ్చు, లేదా సంక్రాంతిగా నైనా పేర్కొనవచ్చు—కాలుదీసి నాలుగు చోట్లు తిరిగి రావడానికి వీలుంటుంది గనుక! అనా డెందుకో నగరం మిగిలిన రోజులకన్నా మిన్నగా కలకలలాడుతోంది తీరా వెళ్ళిన సమయానికి అన్నయ్య గదిలో ఉండడేమో నన్న అనుమానం ఓరవాకిలిగా మూసిఉన్న తలుపుల్ని చూచిన తర్వాత గానీ తీరింది గాదు రెక్క తలుపుల్ని మెల్లగా లోపలికి తోశాను ఎట్టెదుట కుర్చీలో ఓ అపరిచిత యువకుడు—

హాటలా బజార్లు దాటి, మందిరాలు, మేడలు గడచి ఎండలో పడి వచ్చిన నాకు తలుపులు తెరిచేసరికి చల్లటి గదిలో పేము కుర్చీలో నిశ్చలంగా ఉన్న ఆ యువకుడి రూపం నా మదిలోని కోరికల కన్నింటికీ మూర్తీకరణలా పొడగట్టింది

పొడగట్టింది రే! ఎదుటికి వచ్చి నిలిస్తే అలికిడి వినిపించలేదుబో, మాగువ పిలుపు దేకాపే మారుతమైనా ఏపలేదా ఈయనగారిపైకి!

ఓ యబ్బో! ఇంద్రుడే మేనకను పంపినా వంచిన తలను పైకెత్తాడా ఈయన!

గడచిన కాలం క్షణంలో సగం తొట్రుపాటుతో ఓ అడుగు వెనక్కు వేశానేమో, అతడు తల పైకెత్తనే ఎత్తాడు కొండ కొమ్ముపైన నిల్చుని పరిసర దృశ్యాలను అవలోకిస్తున్నట్టుగా ఒకటి రెండు క్షణాలు కన్నార్పకుండా నావైపు చూచాడు— ఆ తరువాత చెప్పుకోదగిన విశేషమేమీ జరగనేలే దన్నట్టుగా ''మీరా! ఆగిపోయా రెందుకు? రండి కూచోండి'' అన్నాడు.

ఒదిగి ఒదిగి ఓ కుర్చీలో కూర్చున్నాను

''ఈరోజు మీ రొస్తారని సురేంద్ర చెప్పాడు .. ''

బిడియము, ఉత్కంఠ నా గుండెలో పోట్లాడుకుంటున్నాయి చివరికి రెండోదే గెలిచింది

ప్రశ్నించాను.

''వచ్చింది నేనే నని మీకెలా తెలుసు?''

''ఇప్పుడు మీరే చెప్పేశారుగా!'' అతడు మళ్ళా పంటిరి విరబూచినట్టుగా నవ్వేశాడు—''మీ రిద్దరూ ఏకోదరులు గావడమే ప్రబలమైన సాక్ష్యం. పోలిక లెక్కడికి పోతాయి?''

మరికొంతసే పలాగే నావైపు చూస్తే కళ్ళకు అజీర్తి చుట్టుకుంటుందనుకున్నాడేమో, అతడు మళ్లీ అక్షరాల అడివిలోకి జొరబడబోతున్నాడు

మనం కాబట్టి ఆగంతకురాలిని పోల్చుకో గలిగామన్న ధీమా కాబోలు! ఆ విజయగర్వాన్ని అతని కెందుకు దక్కనివ్వాలి?

మెల్లగా ప్రారంభించాను

''అన్నయ్య మిమ్మల్ని గురించి చాలాసార్లు చెప్పాడు....''

తృప్తిపడ్డా డతను—''నన్ను గురించా! అసలు మీరు నన్నెవరిగా భావిస్తున్నారు?''

గోడకు వ్రేలాడుతున్న అద్దంలో సిగ్గుతో కందిపోతున్న ముఖం నాదే! సిగ్గుతెరలను వైదొలిగించుకుంటూ బదులు చెప్పాను.

''తెలుసు!''

''బహుశా మీ రొకరిని గురించి విని ఉంటారు ఆ 'ఒకరు' నేనే నని ఎలా భావించారు? కాకపోవడం సంభవమే గదా!''

అప్పటికి గడసరితనమంతా ఈయనగారి సొమ్మే అయినట్టు!

చిరునవ్వును చీర చెరగుతో దాచుకుంటూ అన్నాను—''సాధారణంగా ఈ గది యిలా ప్రకాశవంతంగా ఉండేదిగాదు ఇప్పుడా కొరత తీరిపోయింది. ఇంతకన్నా ఏం నిదర్శనం కావాలి?''

అతడు తెల్లబోయినట్టు కనిపించాడు అంతలో తేరుకుని పుస్తకం మూసేస్తూ ''భలేవారే మీరు! చాలా చమత్కారంగా మాట్లాడగలరు'' అన్నాడు

మొట్టమొదటి యోగ్యతాపత్రం!

' ఈ ఊరికి రావడం, ఇక్కడ కాలేజీలో చేరడం అవన్నీ ఎవరో నాచేత బలవంతంగా చేయిస్తున్నంత అసహజంగా జరిగిపోయాయి కాలేజీలో చేరిన తరువాత ఒకటి రెండు సార్లు చదువుకు స్వస్తిచెప్పి వెళ్ళిపోదామని గూడా అనుకున్నాను ఇంతలో నాకు సురేంద్ర తారసిల్లాడు ఒంటరితనం మనిషికేమంత మంచిదికాదని చెప్పి, వచ్చి నన్ను తన గదిలోనే ఉండిపొమ్మన్నాడు . .''

''అలాగా! ఇకమీదట ఇక్కడికొస్తే అన్నయ్యతోబాటుగా మిమ్మల్ని గూడా కలుసుకోవచ్చునన్నమాట!''

''సురేంద్ర చెప్పాడు—మీరు నవలలు, కథలు పుష్కలంగా చదువుతారట! తీయగా పాడుతారట!''

''మీకు పాటలంటే యిష్టమా?''

''నా యిష్టా యిష్టాలను మీరు పెద్దగా పరిగణనలోకి తీసుకోగూడదు. జీవనపథంలో నిరంతరమైన ప్రయాణంవల్ల విసివి వేసారిపోయే మానవుల పాలిటికి సంగీత సాహిత్యాలు గొప్ప విశ్రాంతి కేంద్రాలని పెద్దలు చెప్పనే చెప్పారు. . . .''

''కానీ అన్నయ్యకు సంగీతమన్నా, సాహిత్యమన్నా చెప్పరానంత చిరాకు''

''అవును మరి! విశ్రాంతి కేంద్రాల్లో కలకాలం కాలం గడపడానికి వీలుపడదు గదా! అలా ఉండిపోదలచుకున్న వాళ్ళని చూస్తే సురేంద్రకి చిరాకేమో! చూడండి యిందుబాలగారూ! మనం విద్యార్థులం. మనకు చదువు తరువాతనే మిగిలినవన్నీ .. ''

''అన్నయ్య కదే మొదటి శత్రువు!''

''పరవాలేదు. వన్యమృగం లాంటి ఆ చదువుని సురేంద్ర క్రమక్రమంగా మచ్చిక చేసుకోగలడు''

కాసేపాగి తరువాత అన్నాను—''అన్నయ్యకు మీలాంటి స్నేహితుడు దొరికాడని తెలిస్తే మా నాన్నగా రెంతగానో సంతోషిస్తారు.....''

''పెద్దవాళ్ల సంతోషంకన్నా మనకు కావలసిం దేముంది?''

అక్కడితో సంభాషణ తెగిపోయింది. సాధించడానికి వస్తువు దొరక్కపోవడంగా స్మృతి వెంటాడుతున్నది.

పది పదిహేను నిమిషాల తర్వాత ప్రకాశమే పెదవి కదిపాడు—"ఊళ్లో కొత్త చిత్రాలు ఆడుతున్నాయట! సురేంద్ర ఏదో సినిమాకు వెళ్తా నన్నాడు. వస్తే మిమ్మల్ని ఉండమన్నాడు . . "

నా తెలివితక్కువకు నన్ను నేనే నిందించుకున్నాను. అన్నయ్య ఎక్కడికి వెళ్లాడని అడగనందుకు ప్రకాశం ఏమనుకుంటాడో నన్న కించబాటులో కుంచించుకుపోయాను. జరిగిన పొరబాటును ఎలా సర్దుకోవాలో తోచింది గాదు ఆ వేగిరపాటులో "అబ్బే, నే నూరికే చూచిపోదామనే వచ్చాను అయిదున్నరకల్లా హాస్టలుకు చేరుకోవాలి. అన్నయ్యతో చెప్పండి" అన్నాను.

"ఐతే మీకు టైం కావస్తోంది. వెళ్దాం పదండి. మిమ్మల్ని బస్ స్టాపు దాకా దిగవిడిచి వస్తాను" అంటూ పైకి లేచాడు ప్రకాశం

మనోజ్ఞమైన సాయంకాలం అది పొగరుబట్టిన గుర్రంలా వాహ్యాళి కొప్పుకోకుండా ఇంటికి తిరుగుముఖం పట్టించింది మిగిలిఉన్నవి కొన్ని నిమిషాలు

"మీరు సేలం జిల్లా నుంచి వచ్చారట గదా! అన్నయ్య చెప్పాడు మా కాలేజీలో ఓ అరవావిడ పని చేస్తోంది. సేలం జిల్లాలో ఆమెకు బంధువు లున్నారట ..... "

"ఆ జిల్లావాళ్లను గురించి ఏమంటుందావిడ ?" చిన్నగా నవ్వుతూ అడిగాడు ప్రకాశం.

"మోటువాళ్లట! వాళ్ల పాలిటికి రాగి పిండే రాజనాల బియ్యమట! ఏడాదికి మూడుసార్లు ఎంచినట్టుగా స్నానం చేస్తారట! మొల కొక పంచె గుడ్డ కట్టుకుని తలకొక దుప్పటి చుట్టుకుని, దుడ్డుకర్ర చేతబట్టుకుని కొండల్లో గొడ్లు మేపుకుంటారట !"

"ఆ ప్రాంతం నుంచి వచ్చాను గనుక నన్నూ ఇంచుమించుగా అలాంటి వాడి క్రిందే జమకట్టి ఉంటారు మీరు !"

"మీ సంగతి వేరు !"

"ఎవరి సంగతైనా ఒకటే! అందరికీ ఒకటే ముఖ్యం !—బతకడం!"

"అలాగైతే ఎలా బతికినా బతుకే నంటారా మీరు !".

"అనను. కానీ, నిత్య నూతనమైన జీవనోత్సాహాన్ని మీరు బతుకు క్రింద జమకడితే అది లేమిలో కూడా పుష్కలంగా ఉందని చెబుతాను ..."

"ఎలాగైనా మీలో కొద్దిగానో, గొప్పగానో ప్రాంతీయాభిమానం ఉన్నట్టే ఉంది .... "

"ప్రాంతీయాభిమానం గాదు. మనుషులంటే అభిమానం నాకు ! అందులోనూ మంచివాళ్లంటే మరింత అభిమానం."

"అందుకేనా మీరు అన్నయ్యతో స్నేహం చేయడం ?"

సంభాషణ కద్దు తగులుతూ భుజానికి బుట్ట తగిలించుకున్న కుర్రవాడొకడు తారాచువ్వలా ఊడిపడ్డాడు బుట్ట నిండుకూ గులాబీపువ్వు లున్నాయి.

రెండు పువ్వులు కొని ఒకటి ప్రకాశాని కిచ్చాను

,'అబ్బే, నా కెందుకు ! ఇది మీ దగ్గ రైతేనే శోభిస్తుంది" అన్నాడు ప్రకాశం.

"పరవాలేదు. చొక్కాకు గ్రుచ్చుకోండి. బాగుంటుంది." అన్నాను.

అంతలో బస్సు గూడా దాపురించింది.

నాటికీ నేటికీ నాలుగేళ్లు గడిచినా, ఆ ప్రథమ సమావేశాన్ని తలుచుకుంటే మనసు సుందర సుమమై పరిమళిస్తుంది.

కానీ, ఏమాట కామాటే చెప్పుకోవాలి.

వర్షాకాలంలో వాతావరణం లాంటివాడు ప్రకాశం. ఈ క్షణాన ఎండ. మరు క్షణాన వాన. ఇంతలో దట్టంగా మబ్బులు. అంతలో వినిర్మలాకాశం. జడివాన కురుస్తుంటే ఇంక ఈ వర్షం విడవదేమో ననిపిస్తుంది ఎండలు కాస్తుంటే ఇంక వానలు లేవేమో ననిపిస్తుంది. ప్రకాశం దాపున ఉన్నంత వరకూ ఈ ప్రపంచంలోని ఏ శక్తీ అతణ్ని నానుంచి దూరం చేయ దనిపించేది. దూరంగా వెళ్లిపోతే ఆ ప్రకాశం నా కేమీ కాడనిపించేది. ఆశలు, నిరాశలు వెన్నెల్లో వృక్షచ్ఛాయలా అలుముకునేవి నన్ను! వెలుగులో చీకటి, చీకటిలో వెలుగు. సంక్రమించిన సిరిసంపదలు, నేర్చుకున్న చదువు, వచ్చిన వయసు, అబ్బిన వివేకం, అలవడిన సంస్కారం దేనిలో పరికించినా కొరత లేనివాడే ప్రకాశం! కానీ, మనసిచ్చిన మగువను అర్థం చేసుకోడానికి మాత్రం అతనికి నిండుగా నాలుగేళ్లు చాలకపోయాయి. చిట్టచివర ఏ పదానికా పదమే విడదీసి టీకా టిప్పణి వివరించుకోవలసి వచ్చింది. వన్యమృగాన్ని మచ్చిక చేసుకునే ప్రసక్తి ఒకసారి ప్రకాశం తెచ్చిందే! ఆమాట తనకైనా అన్వయించక పోదని ప్రకాశానికి తెలియదేమో పాపం! ప్రకాశం మనసు అదొక చిన్న ప్రపంచంలాంటిదైతే అందులో ప్రణయం ఒకానొక మారుమూల అదొక గండశిలలా పడిఉండిపోయింది ఆ గండశిలలో నుంచి నేను కోరిన, నాకు నచ్చిన మనోహర శిల్పాకృతి రూపొందే శుభ ముహూర్తం ఇన్నాళ్ల కిన్నాళ్లకు ఈనాటిరాత్రే పదిగంటల వేళకు కుదిరింది.

ఆ పైన మేమిటంటే .... .

అమ్మయ్య ! ఎక్కడ బయల్దేరిన స్వగతం ! ఎన్నెన్ని వైపులకు దీని పరుగు ? మళ్లీ బయల్దేరిన చోటికే తిరిగి వచ్చే లోపుగా ఎంతకాలం గడిచింది !

గడచిన దానికి చింతించగూడదు. పగ్గాలు బిగబట్టి ఇక దీన్ని ముందుకే నడిపించాలి

అంతిమ పరీక్షలై పోయాయి. ఎప్పటిలాగే స్వగ్రామానికి వెళ్లే ధ్యాసలో ఉన్నాడు ప్రకాశం. కంటికి మరుగైన తరువాత ప్రకాశం—చిరునామా లేకుండా టపాచేసి వచ్చిన ఉత్తరం! ముంజేతి చిలకే! కానీ, ఎగిరిపోతే అడవులన్నీ దానివే! కొంపదీసి ఏ వలలోనైనా తగులుకుంటే ? తగులుకోదన్న నమ్మక మేముంది ? ఎన్నడూ లేనిది, అన్నయ్య గూడా నా యింగితాన్ని పసిగట్టినట్టే కనిపించాడు. "అవును ప్రకాశం ! నాలుగేళ్లుగా వాయిదాలు వేస్తూ వచ్చావు. ఇంటికి వెళ్ళిన ప్రతిసారీ నాన్నగారు 'నీ స్నేహితుడు బాగున్నాడా' అని అడిగి, 'అతడి నొకసారి తీసుకరాగూడదూ' అనేవారు. బతికుండగా ఆయన్ను కలుసుకునే ప్రాప్తం నీకు లేకపోయింది ఇప్పుడైనా మా కోరిక చెల్లించు" అంటూ గట్టిగా పట్టుబట్టాడు అన్నయ్య.

అమ్మ స్టేషనుకు కారు పంపించింది

అన్నయ్య డ్రయివరు ప్రక్కన కూర్చున్నాడు. నేనూ, ప్రకాశం వెనుక సీటులో కూర్చున్నాము.

పూత పిందెలతో సౌరభాలు విరజిమ్ముతూ చలువపందిరిలా పరచుకున్న మామిడిచెట్లమధ్య జోరుగా పరుగెడుతున్న కారులో కుదుపు లేర్పడినప్పుడల్లా క్రీగంట ప్రకాశాన్ని చూస్తూ కూర్చున్నాను. ఉండి ఉండి మధుర మధురంగా కూజితాలు చేస్తున్నవి కోయిలలేమో! అన్నీ ఏకగ్రీవంగా నన్ను అభినందిస్తున్నట్టున్నాయి. కారు సవ్వడి విని యిళ్లల్లో నుంచి బిలబిలా బయటికి వచ్చిన అమ్మలక్కలు కారులో కనుపిస్తున్న కొత్త ముఖాన్ని గురించి చేసుకుంటున్న ఊహాగానాలు నా బుద్ధి కందుతూనే ఉన్నాయి.

ఎటొచ్చీ అమ్మకు మాత్రం వెయ్యి సందేహాలు! "ప్రకాశమంటే యితడేనా యిందూ!" అంటూ ఆమె పేరు దగ్గరినుంచీ ప్రారంభించింది "బాగానే ఉన్నాడు గానీ మనిషికా పరధ్యాన మేమిటమ్మా యిందూ!" అంటూ అంతలో ఒక హంసపాదు పెట్టింది. "మా బాబాయిగారి మరదలు కొడుకు గోవిందం తెలుసునా నీకు! వాడూ యిలాగే బంగారు బుచ్చి నాన్నలా బహు నెమ్మదిగా ఉండేవాడు. వాడేం చేశాడు? ఎవడో తలమాసిన పెద్దమనిషి పిల్ల నిచ్చి పెళ్ళిచేస్తే, ఆపిల్ల మెడలో నగను ఊడదీసుకుని రాత్రికి రాత్రే ఉడాయించేశాడు...."

కాసుక కొరగాని ఒక ఏబ్రాసి వాడితోనా ప్రకాశానికి పోలిక!

"ఇదిగో యిందు! మీ అన్నయ్య సిగరెట్లు కాల్చడం బొత్తిగా తగ్గించివట్టున్నాడే!" అప్పటి కదేదో పరమ రహస్యమైనట్టు దూరంగా తీసుకెళ్ళి అడిగింది అమ్మ.

"అసలు మానేశాడు! ఎలాగైనా సహవాసదోషం దమ్మా!"

సంతోషమని పేర్కొనదగిన మార్పు లేవీ అమ్మ ముఖంలో కనిపించ లేదు

ఆరోజు రాత్రి భోజనాలైన తర్వాత మరొక విశేషం జరిగింది

నిద్రపోవడానికి ముందుగా అన్నయ్య ఏకాగ్రతగా ఏదో పుస్తకం చదువుకొంటున్నాడు. తం అలవాటు ప్రకారం ఆఖరు సరు బాట్లేవో చూసుకుంటూ యింట్లో ఆవలకు, ఈవలకు తిరుగుతున్న అమ్మ "ఏం పుస్తకము సురేంద్రా, అంత శ్రద్ధగా చదువుతున్నావు?" అని ప్రశ్నించింది. ఇల్లలుకుతూ తన పేరు మరచిపోయిన ఈగలా కథలో ఉండి పుస్తకం పేరు మరిచి పోయాడేమో, అన్నయ్య ముఖపత్రాన్ని చూచి "అర్థరాత్రపు వింత— అయిదు హత్యలు" అన్నాడు.

"ఆ అయిదు కింకొక సున్న కలపలేకపోయాడా సురేంద్రా! జనాభా తగ్గిపోతుందన్న భయమే లేదే! రచయితలు నిరంకుశులు. వాళ్ళు తమకు తోచినట్టల్లా వ్రాసుకోవచ్చును కానీ అమూల్యమైన కాలాన్ని, ఆరోగ్యాన్ని ఎంతో అవసరమైన నిద్రను హత్యచేసే హక్కును వాళ్ళ కెవరూ ప్రసాదించలేదు ఆ పుస్తకాన్ని దూరంగా గిరవాటు పెట్టలేవా సురేంద్రా!" అన్నాడు ప్రకాశం

అన్నాడన్నాను గదూ! అన్న మరుక్షణంలో అన్నయ్య చేతిలో పుస్తకం లేదు. దానికి ప్రకాశం సూచించిన పురస్కారం అక్షరాలా అమలు జరిగింది.

గిరుక్కున వెనుదిరిగి నా దగ్గరికి వచ్చింది అమ్మ. "ఒకసారి యిలా వస్తావా యిందూ! నీతో కాస్త వివరంగా మాట్లాడాలి" అంది

మౌనంగా వెంబడించాను.

"ఏమిటిదంతా యిందూ! ఎవరీ ప్రకాశం? ఇతణ్ణి ఆరాధిస్తూ కూచోమని మీ కెవరు చెప్పారు?"

"మంచిని ఆరాధించడం తప్పంటావా అమ్మా!"

"నీ మంచిని తీసుకెళ్ళి గోతిలో పాతిపెట్టు! మంచి ఒక్కటే గాదు మనిషికి కావలసింది ..."

"మనిషికి కావలసిన వెన్నెన్ని ఉన్నాయో అవన్నీ ప్రకాశాని కున్నాయి..."

"బాగుందమ్మా యిందూ! నీ పరిజ్ఞానం అంతవరకూ వెళ్ళిందన్నమాట!"

"మరైతే ప్రకాశం నిన్నా మొన్నా పరిచయం అయినవాడా అమ్మా! అన్నయ్యకు, ప్రకాశానికి స్నేహం ఈనాటిది కాదు ...."

"కాదనను. బాగా ముదిరిన తర్వాత రోగం నయం కావడం కష్టమే!"

ఏడుపొచ్చింది నాకు! ప్రకాశం పట్ల అమ్మకు సదభిప్రాయం ఏర్పడక పోవడం చాలా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం తన ఆమోదముద్ర లేనిదే ఈ యింట్లో పూచిక పుల్లయినా కదలడానికి వీల్లేదన్న స్వాతిశయం ఆమెకు పూర్తిగా ఉందని నాకు తెలుసు. ఐతే మాత్రం? ఇది నా జీవితానికి సంబంధించిన సంగతి ఇందులో నే నొకరి జోక్యాన్ని సరకుచేయాల్సిన అవసరం మాత్రం ఎక్కడుంది?

చివాలున పైకి లేచి గదిలోనుంచీ వెలుపలికి వచ్చేశాను

ఇలాంటి పరిస్థితిలో నాన్నగారు ఉంటేనా—అన్న భావం మనస్సులో మెదిలిందేమో, లోలోపలి దుఃఖం కట్టలు త్రెంచుకుంది. సరోవరంలో నీటి బుడగల్లా, చీకటి గదిలో నా వెక్కిళ్ళు నాకే వినిపిస్తున్నాయి. అలా ఎంత సేపు రోదించానో తెలియదు. చెంపకు చల్లగా ఏదో తగలడంతో ఉలికిపడి తల పైకెత్తాను. మంచం దగ్గర ఓ ఆకారం! పోల్చుకున్న క్షణంలో ఆ చేతిని దూరంగా విసిరికొట్టాను. ఏడ్పించింది చాలక మళ్లీ ఆవిడ నా గదిలోకి ఎందు కొస్తుందో?

మంచంమైన నా ప్రక్కనే పడుకుంది అమ్మ. "పిచ్చి యిందూ! ఇప్పుడు నేనేమన్నానని! ఈమాత్రానికే యిలా ఏడుస్తూ కూచుంటారా ఎవరైనా! తప్పు కదూ!" అంటూ నన్ను దగ్గరగా మరీ దగ్గరగా పొదివి కడుపులోకే తీసుకుంది.

ఆ ఓదార్పు నా దుఃఖాన్ని మరింతగా రెచ్చగొట్టడానికి మాత్రమే తోడ్పడింది.

"వెర్రిదానా! నీ మొగుణ్ణి నువ్వు ఎన్నుకోరాదని ఏ శాస్త్రమూ చెప్పదు. కానీ, నా అల్లుణ్ణి నేను ఎంచుకోగోరడం గూడా తప్పుకాదు గదా! నీకు మరో రహస్యం చెప్పనా యిందూ! మనం ఆడ పెళ్ళివాళ్ళం. మనంతట మనం ముందుబడి అవతలి వాళ్ళకు లోకువ గావడం ఏమంత బాగుంటుంది చెప్పు.... వివాహ ప్రసక్తి ఎప్పుడూ వరుడి వైపునుంచీ రావడం మంచిది ...."

"నీకు తెలియదమ్మా! చెప్పరానంత బిడియం ప్రకాశానికి! అతడు తనంతట తానుగా ఈ విషయాన్ని నీ దగ్గర ప్రస్తావించలేడు....."

"సరేనమ్మా యిందూ! నువ్వప్పుడే ప్రకాశం తరఫున వకాల్తా పుచ్చుకుంటే నేనేం చేయగలను! పోనీలే ... నేనే అతణ్ణి కదిపి చూస్తాను.."

ఎలా కదుపుతుంది? కదిపితే అదిరిపడడా ప్రకాశం! ఆమోదం తెలి బుచ్చడా? ఆనందంలో తబ్బిబ్బులై పోడా!

మరునాటి రాత్రి పది గంటలదాకా నా హృదయం హృదయమంతా ఉత్కంఠకు విహారస్థలమై పోయింది

తెల్లవారింది మొదలు, ప్రొద్దుపోయి చీకటిపడి ఊరంతా మాటు మణిగేదాకా యింట్లో జనసంచారం తగ్గదు. ఒకరితో ఒకరు ఏకాంతంగా మాట్లాడుకోడానికి అవకాశం లభించదు. అలాంటి ఏకాంత సమయం కోసం వేచి చూస్తోన్న అమ్మ తాంబూలపు పళ్లెరంతో సహా హాల్లోకి వెళ్లింది.

"వక్కలూ, ఆకులూ నమిలే అలవాటు లేదా ప్రకాశం!"

"విద్యాభ్యాసం పూర్తయ్యేదాకా తాంబూలం వేయగూడదటమ్మా!" అన్నయ్య సమాధాన మిచ్చాడు.

"విద్యాభ్యాస మెలాగూ పూర్తయింది. అది యికపైదట చెప్పవలసిన మాట గాదు. తాంబూల చర్వణాన్ని పెళ్ళిదాకా వాయిదా వేస్తాడేమో ప్రకాశం! అవునా ప్రకాశం?"

ప్రకాశం నన్నాడు

"తాంబూలం వేసుకోడం అష్టభోగాల్లో ఒకటట! మిగిలిన భోగా లేవో నాకు తెలియదు గానీ, పెళ్లి చేసుకోడం, కొత్త భార్యతో సుఖించడం భోగా లన్నిటిలోకి మకుటాయమానమైన దంటారు నువ్వు త్వరగా పెళ్లి చేసుకోవా ప్రకాశం ?"

"నీది మరీ చాదస్తమమ్మా! పెద్దవాళ్లు పూనుకుంటే, పిన్నవాళ్ళు చేసుకోక ఏం చేస్తారు ?"

"నువ్వూరుకో సురేంద్రా! పెళ్లిమాట ఎత్తితే నువ్వు ముందుగా లేచి కూర్చునేటట్టున్నావు . "

"కానీ, నన్నెవరూ ప్రేమించలేదుగా !"

ఉలికిపడ్డట్టున్నాడు ప్రకాశం! భావగర్భితమైన చూపులతో అతడు అన్నయ్య వైపు చూస్తున్నాడు

"ఏమంటావు ప్రకాశం ?" అమ్మ ప్రశ్నిస్తోంది.

"ఏం చెప్పమంటారు ?"

చర్చకు చెవు లప్పగించి తెర వెనుక కూర్చున్నాను చర్చ దారి తప్పు తుందేమోనని నా అనుమానం! గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి

'మా అమ్మాయిని నువ్వు నాలుగేళ్ల నుంచీ ఎరుగుదువు! ఆమె గూడా ఓ,పినంతలో నిన్ను అర్థంచేసుకోగలిగి ఉంటుందనే నా ఉద్దేశం ఆడ బిడ్డకు తల్లినిగా నేను నీ అభిప్రాయం తెలుసుకో గోరడం సబబు గాకపోదు. ఇలాగే మీవాళ్ళకూ నీ పెళ్లి విషయంలో మక్కువ ఉండనే ఉంటుంది వాళ్లో సారి యిక్కడికి వచ్చి వెళ్లినా సరే !"—చిరునవ్వుతో ముగించింది అమ్మ—"లేదా మిమ్మల్ని ఒకసారి అక్కడికి రానిచ్చినా సరే !"

"వాళ్ళెలాగూ రానే వస్తారు ఆలోపల మనమే వెళ్లి రాగూడ దటమ్మా !"

"ఏదీ, ప్రకాశం చెప్పడే ఆమాట !"

"మౌనమే అర్ధాంగీకారం !"

"అమాత్రం ఓట్టు పన నెందుకు లేకపోవాలి ? పూర్ణాంగీకారం లేనిదే మనం కదలం ."

"బుద్ధ విగ్రహంలా అలా కూర్చున్నావేం ప్రకాశం! చెప్పవయ్యా బాబూ చంపక !"

"ఏదో చెప్పమంటున్నారు గానీ యిది మాటలు స్ఫురించే సమయ మేనా సురేంద్రా! ఎన్నో విషయాలు చెప్పాలని ఉంది కానీ, ఏమని చెప్పను! ఎలా చెప్పను ? ఏవిధంగా చెప్పి మెప్పించను! పోనీ సంగ్రహంగా సారాంశాన్ని ఒక్క మాటలో చెప్పనా సురేంద్రా! ఇందుబాలను చేబట్టే అదృష్టం నన్ను వరిస్తుందని నేను కలలో నైనా అనుకోలేదు "

"ఈమాత్రానికి ఎంతదూరం సస్పెన్సు పొడిగించావయ్యా మహాను భావా !" మంచంపైకి వాలిపోయి నిద్రకు ఉపక్రమణికగా శాలువా కప్పు కున్నాడు అన్నయ్య

అమ్మ వాలకాన్నిబట్టి చూస్తే ఆమె యిప్పు డిప్పుడే ఏకాంతాన్ని వదిలిపెట్టేటట్టు లేదు. ఏదో లోకాభిరామాయణం ముచ్చటిస్తూ అక్కడే కూర్చుంది.

నా మట్టుకు నేను మాత్రం నిశ్చలంగా కూర్చోలేక పోయాను. లేచి నా గదిలోకి వచ్చాను. లైటు వేశాను. కిటికీ తెరిచాను. రేడియో ట్యూన్ చేశాను. కాసేపు అద్దంలో సుద్దులు చూసుకున్నాను.

ఆఖరికి పడుకున్నాను.

పడుకున్నానే గానీ నిద్ర పట్టలేదు ..

అస లింతకూ నిద్ర పట్టదనే అనుకున్నాను గానీ, నిద్రకూ, జాగర ణకు జరిగే పోటీలో తెల్లవారుజామున నిద్రాదేవతే పైకొంటుందని నేనే నైనా కలగన్నానా! ఎప్పు డొచ్చిందో, ఏ దారిగుండా వచ్చిందో మాయల మల్లి లాంటి నిద్రాదేవత రానే వచ్చింది. నా ఎరుక లేకుండా నాపైన ఇంత మచ్చు పొడి చల్లనే చల్లింది!

* * * *

"ఇంకా లేవలేదా యిందూ! ... ఇదేం మొద్దు నిద్రే తల్లీ! ప్రొద్దు మద్యాహ్న మౌతున్నా యింకా నిద్రేనా .... "

అమ్మ మేలుకొలుపులు కలలోని అంశాల్లా వినిపిస్తున్నాయి మగత నిద్దుర తెరలు పూర్తిగా విచ్చి కళ్లు తెరిచేసరికి గడచిన రాత్రి తాలూకు చల్లటి వెన్నెలకు బదులుగా యిప్పుడు వెచ్చని నీ రెండ లోకాన్ని ముంచెత్తు తోంది

ఎవరో నా చేతిని పట్టుకుని బిరబిరా లాక్కెళ్తున్నట్టుగా హాల్లోకి వెళ్లాను

మంచాలు రెండూ ఖాళీగా ఉన్నాయి.

"అన్నయ్య తోటలోకి వెళ్లాడా అమ్మా !" అమ్మ నడిగాను

ఎందుకో అమ్మ డబ్బాలో గులకరాళ్లను కదిలించినట్టుగా గొల్లున నవ్వింది.

"మంచి పరామరికే! ఎలాగైనా అన్నగారిపైన చెప్పరానంత అక్కరే పెళ్లలికి ! తోటలోకే వెళ్లినట్టున్నారు వచ్చేస్తారు గానీ నువ్వు ముఖం కడుక్కోవమ్మా యిందూ !"

దంతధావన ముఖప్రక్షాళనాదిక కాల్యకృత్యాలు నిర్వర్తించి వేడివేడిగా కాఫీ చవిచూస్తున్నాను

పాదరక్షలు కిరకిర లాడుతుండగా అన్నయ్య లోపలికి వచ్చాడు.

"మధుపానమా యిందూ! ఉపాహారం సంగతేమిటి ? నువ్వూ, ప్రకా శమూ కలిసి నాకేమైనా మిగిలించినట్టా, లేనట్టా ?"

"ఇదేం చోద్యంరా సురేంద్రా! ప్రకాశం యిక్క డెక్క డున్నాడు ? నీతో కలిసి తోటలోకి రాలేదా అతడు ?"

"ఇది మరీ బాగుంది నే నింట్లో ఉన్నాడనుకోడం, మీరు తోటలో ఉన్నాడనుకోడం! భలే దాగుడుమూతలే ఆడుతున్నాడు ప్రకాశం! నేను నిద్ర లేచేసరికే మంచంపైన లేడు. నేనూ మీలాగే వనవిహారం చిత్తగించాడేమో ననుకున్నాను. తీరా వెళ్లి చూస్తే అక్కడా కనిపించడే! వేరేదారిగుండా యింటికి తిరిగి వచ్చాడేమో ననుకుంటే యిక్కడా అయిపులేడు . "

"అత డంతేనమ్మా! ఇంటివైపు మళ్లించేవాళ్ళు లేకపోతే అలాగే పొలాలగట్లమ్మట తిరుగుతూ ఉండిపోగలడు .... "

"అలాగని మేము గూడా పొలాల గట్లు సర్వే చేయాలంటావా యిందూ! మా వల్లగాదు అంతగా తోడు అవసరమనిపిస్తే నువ్వే వెళ్లచ్చు."

"బిడ్డ నలా ఉడికిస్తావేంరా సురేంద్రా !" అంటూ నన్ను వెనకేసు కొచ్చింది అమ్మ—అప్పటికి నన్ను ఉడికించడంలో తానేమో వెనకబడినట్టు!

అన్నయ్య ఆవురావురంటూ టిఫినుపైన పడ్డాడు.

నాకుమాత్రం నా లోకపోట నిలవడంలేదు

వసారాలో ముసలి డ్రయివరు రాఘవయ్య కనుపించాడు. కదిలితే కార్చు వదిలితే ఖుల్లు. మరోక ప్రపంచం లేదతనికి. ప్రకాశంజాడ అతని తెలిసే ఉంటుందేమో బహుశా! అడిగి చూచాను.

''ప్రకాశంగారా అండీ చిన్నమ్మగారూ! తెల్లారినప్పటినుంచీ కనిపించనే లేదే!'' అన్నాడు ఆశ్చర్యంతో ముఖాన్ని మరింత వెడల్పుగా జేసి చూపెడుతూ రాఘవయ్య.

పొలం నుంచీ వచ్చిన పెద్ద పాలేరు గూడా అంతకన్నా వివరాలు చెప్పలేకపోయాడు

''ఆ అబ్బాయిగోరేనా చిన్నమ్మగారూ! నిన్న మా సటాల కనబడ్డమే కనబడ్డం. మళ్ళీ యివాల్టిదాకా కనపళ్ళా!''

అయినవాళ్ళు, కానివాళ్ళు అందరూ కలిసి నాపైన కుట్రబన్నుతున్నారేమో ననిపించింది ప్రకాశాన్ని ఎక్కడో దాచిపెట్టి వీళ్లందరూ సమిష్టిగా ఓ కపటనాటకం ఆడుతున్నారేమో!

ఇంతలో తన కెవరో బొట్టూ, కాటుకా పెట్టి పిలిచినట్టు దగ్గరగా వచ్చి ఉచితంగా ఓ సలహా యిచ్చేశాడు రాఘవయ్య

''ఈ కాలం ఎవరినీ నమ్మడానికి వీల్లేదండీ చిన్నమ్మగారూ! ఏ పుట్టలో ఏ పాముంటుందో ఎవరికి తెలుసు? ఎందుకైనా మంచిది. పెట్టెలు అవీ పదిలంగా ఉన్నాయో లేదో చూచుకున్నారా?''

ఆముసలివాణ్ణి నమిలి మింగేయాలన్నంత కోపం వచ్చింది

నేలబారుచూపులవాళ్లకు ఔన్నత్యాలు అర్థంగావు. వీళ్ల దగ్గర ఈ ప్రస్తావన తేవడమే తప్పు

గిరుక్కున వెనుదిరిగి లోపలికి వచ్చేశాను.

''స్నానం చేస్తావా యిందూ!' అమ్మ పరామర్శ

మున్నుగా దానా భోంచేసి అన్నయ్య దినపత్రిక తిరగవేస్తున్నాడు.

గందర గోళమంతా నా ఒక్కదానికి మాత్రమే మిగిలింది! నిక్షేపంలాంటి మనిషి కనిపించడంలేదంటే ఇక్క డెవరికీ చీమ కుట్టినట్టయినా లేదు.

అలాంటి వాళ్ల ముఖాలు చూస్తూ అక్క డెలా కూర్చోను?

గదిలోకి వెళ్లి కుర్చీలో కూలబడ్డాను

ఏ పాపిష్టి ముహూర్తాన అన్నాడో గానీ, ఆ ముసలి రాఘవయ్య మాటలు బుర్రలో గింగురు తిరుగుతున్నాయి.

పెట్టెలు పదిలంగా చూచుకోవాలిట!

పట్నంనుంచీ మేము తెచ్చుకున్నపెట్టెలు నన్ను చూచి నవ్వుతున్న ట్టున్నాయి

అదిగో అదే ప్రకాశం ట్రంకు. పెట్టె యిక్కడే ఉండగా మనిషే మాయాడు?

దానికి ప్రక్కనున్న ట్రంకే... నా..... ది . . .

దానిపైకి చూపులు ప్రసరించినక్షణంలో శరీరంపైన తేళ్లు, జెర్రులు ప్రాకినట్టయి తటాలున లేచి నిల్చున్నాను

వేసినతాళం వేసినట్టే ఉండగా ఎవరో కొక్కాన్ని ఊడదీసేశారు.

ఎవరు? ఎందుకు? ఎప్పుడు?

కంపిస్తున్న చేతులతో మూతను పైకెత్తాను

పుస్తకాలు, బట్టలూ నేను సర్దిపెట్టినట్టుగా లేవు

ఇంట్లో ఎన్నో పెట్టెలుండగా నా పెట్టెలో ఎవరికే వస్తువులు కావలసి వచ్చాయి?

చీరలు, జాకెట్లు, పుస్తకాలు, ఫొటోలు చిందరవందరగా నా పెట్టెలో మధ్య మున్నాయి?

బట్టలు పైకితీశాను. పుస్తకాలు నేలపైన విసిరాను.

ఉండవలసిన వస్తువులన్నీ ఉన్నట్టే ఉన్నాయి

కానీ చౌర్యం జరగడానికి ఉద్దేశమంటూ ఒకటి ఉండక తప్పదు.

ఏమిటది? ఏమై ఉంటుందది?

వస్తువులన్నీ వెలుపలికి దీయగా ట్రంకు అట్టడుగున చందనం పెట్టె ఒక్కటే మిగిలింది.

అందులోనైనా దొంగకు కావలసిన దేమున్నాయన తలపోతతో ఆ పెట్టెను పైకి తీశాను—తెరిచి చూచాను

విద్యుదాఘాతం తిన్నట్టుగా ఎక్కడైతే కూర్చున్నానో అక్కడే స్తంభించిపోయాను

చందనం పెట్టెలో ప్రేమలేఖలు లేవు

ప్రాణప్రదంగా, ప్రాణాధికంగా చూచుకున్నవీ, ముత్యాలకోవలాంటి చక్కని దస్తూరితో ప్రకాశం వ్రాసినవీ, మోసి తెచ్చిన మంచి గంధం లాంటి ప్రణయంతో ఒడలికి గిలిగింతలు పెట్టి పులకింతలు కలిగించినవీ అయిన నా ప్రేమలేఖలపైన మోజుపడే దొంగవా డెవడై ఉంటాడు?

చుట్టూరా చెలరేగుతున్న తుఫాను అమ్మ తీసుకొచ్చిన వర్తమానంతో వినిరిమట్టంలోకి చేరుకుంది.

''ఇందూ, యిందూ! ఓసి పిచ్చిదానా! ఈ సంగతి విన్నావా! తెల్లనివన్నీ పాలు కావంటే నమ్మావా? మనగొడ్లను తోలుకెళ్ళే నారిగాడు లేడూ, వాడు చెప్పగా తెలిసింది ఆ ప్రకాశమన్న పెద్దమనిషి గోడ్డులో ఉదయం ఆరుగంటల బస్సెక్కుతూఉండగా వాడిగాడు స్వయంగా తన కళ్ళతో చూశాడట!''

2

బస్సు పరుగిడుతోంది

బస్సు ముందుకు దూసుకపోతున్నకొద్దీ మనసు మాత్రం వెనక్కే పరుగిడుతోంది

మంత్రాలన్నింటిలోనూ పలాయనమంత్రం పఠించడం చాలా సులభం! కానీ, దేనినుంచీ మనిషి పలాయనం చిత్తగిస్తున్నాడో దానినుంచి మనసును వైదొలగించుకోడం దాదాపుగా అసంభవం

ఉదయం నేనెక్కడైతే బయల్దేరానో అక్కడ ఈపాటికి నాపైన నేరారోపణ ప్రారంభమై ఉంటుంది

సంజాయిషీ చెప్పుకోవలసిన ప్రకాశం బస్సులో కూర్చుని క్షణక్షణానికీ దూరంగా పారిపోతున్నాడు

నా నేరం చట్టాలకు దొరకనిది పోలీసులు బుజువుచేయలేనిది న్యాయస్థానాల శిక్షాస్మృతుల కందనిది కానీ ఆమాటకొస్తే రాజ్యాంగ సూత్రాలకు లోబడి నడుస్తున్న న్యాయస్థానాలేనా న్యాయస్థానాలు? వీటి కన్నింటికీ పైన భగవంతుడి న్యాయస్థానం ఒకటి ఉందని చెబుతారు ఊహకు మాత్రమే అందే ఆ న్యాయస్థానం మాట కేమిగానీ, ఎవరి మనస వారి కొక న్యాయస్థానంగా ఉపకరిస్తూ ఉండటం, తేలిగ్గా త్రోసివేయ డానికి వీల్లేని నగ్నసత్యం. వాదిగా, న్యాయవాదిగా, న్యాయమూర్తిగా బహు రూపాలు ధరించి నేరాన్ని ప్రతిపాదించి, నిరూపించి ప్రతివాది పరోక్షంలోనే తీర్పులుచెప్పే విచిత్రమైన న్యాయస్థానం మనస్సు.

ఇందుబాలకు, సురేంద్రకు ఈ నూతనపరిణామంయొక్క స్వరూప స్వభావాలు ఇంకా తేటతెల్లంగా అవగతమై ఉండకపోవచ్చు. కాని, అనసూయమ్మ మాత్రం తన న్యాయస్థానంలో ఈపాటికి నాకోసం ఒక బోను తయారుచేసి ఉంటుంది. అందులో నన్ను నిలిపి దగాకోరుననీ, విశ్వాస ఘాతకుడననీ, వయువంచకుడననీ నాపైన నేరం ఆరోపిస్తుంది ....

తప్పిదం చేయలేదని బూకరించడం చాలా సులభం. కానీ ఈ పరిస్థితిలో నే నలాంటి వాదానికి పాలుమారడం అగ్గిపైన గుగ్గిలం చల్లడం!

వాస్తవాన్ని వెల్లడిస్తే నిజంగా నేరం చేసినవారు దండనకు లోబడవలసి వస్తుందన్న బెంగతో ఉత్త పుణ్యానికి చేయని నేరాన్ని చేసినట్టు ఒప్పుకుని శిక్షాస్మృతికి బ్రతుకును బలి గావించే ఉదంతాలు కొన్ని కనీ వినీ ఉన్నవే! అలాంటి పెద్దతరహా త్యాగాన్ని అభినయించడానికైనా నేను సిద్ధంగా లేను.

మనిషి అంతరంగానికి సంబంధించినంతవరకు మనసే ఆఖరు న్యాయస్థానం గాదు. దానికి పైది అంతరాత్మ. దానికైనా నేను సమాధానం చెప్పుకోక తప్పదు.

తప్పిదం చేయలేదా నేను ? చేశాను.

అబ్బే, నేను చేసింది తప్పిదమా ? కాదు.

మొండి ప్రకాశానికి ఎదురైన ధర్మసందేహం నాటు పెట్టినా పగలని బండరాయి లాంటిది.

చివరి కొక్కటే గత్యంతరం మిగిలింది—గడచిన గాథనంతా త్రవ్వి తలకెత్తుకోడం!

నాలుగేళ్ల క్రిందటి సంగతి.

పూలతోటల మధ్య, పచ్చికమైదానాల పొంత సరస్వతీ సామ్రాజ్యానికి వారసత్వం కోరివచ్చిన వందలకొలది విద్యార్థుల సంచారంతో కలకలలాడుతున్న కళాశాల ప్రాంగణం—

స్వరాజ్యం తన జన్మహక్కన్నాడు తిలక్ మహాశయుడు. జీవించడం తన జన్మహక్కుగా తలపోస్తున్నాడు నేటి సామాన్యపౌరుడు. కేవలం జీవిస్తే చాలదు, విద్యా విహీనుడు మర్త్యుడే కాదు పొమ్మంటాడు భర్తృహరి నాగరికదేశాల్లో వ్యక్తిమాత్రుడి కెవరికైనా సరే, చదువుకునే హక్కు నిషిద్ధంగాదు. కానీ హక్కున్నమాత్రాన చాలదు. అవకాశ ముండాలి. అవకాశముంటే చాలదు. తెలివితేట లుండాలి. అంతటితో సరిపోదు. శ్రద్ధ గూడా అవసరం!

పై మూడు కవాటాలను తెరచుకుంటూ వెళ్తే గానీ చదువులతల్లి దర్శనం లభ్యంగాదు.

ఆ మూడింటిలోనూ ఓ కవాటాన్ని తెరిచే తాళం నా దగ్గర లేదు

మన దగ్గరలేని దేదైతే ఉందో దాన్ని మరొకరి దగ్గరినుంచి పుచ్చుకుని, అందుకు వినిమయంగా వారి దగ్గర లేని దేదైతే ఉందో దాన్నివాళ్ల కిచ్చుకోడం వ్యవహార పద్ధతి.

ఈ వినిమయ విధానంలో సురేంద్రకు సన్నిహితుణ్ణి కావలసిన అవసరం నా కేర్పడింది.

అందువల్లనే కళాశాల ప్రాంగణంలో నా చూపులు సురేంద్రకోసం వెదకుతున్నాయి

సన్నగా పొడగా బంగారు శలాకలాంటివాడు సురేంద్ర. మాయని, [illegible] పోతపోసి తయారుచేసినట్టున్న సజీవ విగ్రహంలా ఉన్నా డతను లేబొరేటరీ కల్లంత దూరంలో ఓ గంగరావిచెట్టు. చెట్టు క్రింద నిల్చుని హేలగా సిగరెట్టు కాలుస్తున్నాడు సురేంద్ర. చుట్టూరా అతడిలాంటి యువకులే మరికొందరు.

అడ్మిషన్లు ముగిశాయి. మిత్రపరివేష్టితుడై కాలేజి ఆవరణలో బాతాఖానీ వేస్తున్న సురేంద్రను, మిత్రబృంద సమేతుడై నగరవీధుల్లో షికార్లు కొడుతున్న సురేంద్రను చాలాసార్లు చూచాను — ఓ వ్యక్తి తనను నీడలా వెన్నంటుతున్నాడన్న విషయం అతనికి తెలియదు.

ఎలాగైనా చొరవచేసుకుని సురేంద్ర మిత్రమండలిలోనికి జొరబడగలిగితేగానీ నే నతనికి హితుణ్ణి, సన్నిహితుణ్ణి కాలేను.

లోకంలో సమాజాలు, సంస్థలూ దండిగా ఉన్నాయి. దేనిలో చేరాలన్నా ఎంతో కొంత ప్రవేశ రుసుము, ఏవో కొన్ని నియమాలు ఉండనే ఉంటాయి. సురేంద్రమిత్రవర్గంలో సభ్యత్వం పొందడానికి చెల్లించుకోవలసిన రుసుము కొద్దిపాటిది. గుక్కపట్టి పొగపీల్చడం, పీల్చిన పొగను గుప్పు గుప్పున బయటికి వదలడం, గుప్పెడు ధూమాన్ని మ్రింగినా కిక్కురు మనకుండా ఉండగలగడం—యింతమాత్రం చాలు. పోగా నిర్దిష్టంగా పేర్కొనబడిన నియమావళిలాంటిదేమీ లేదు గానీ కనీసపు షరతులు కొన్ని లేకపోలేదు. లౌకికమైన కట్టుబాట్ల కన్నింటికీ అతీతంగా, తాము ఈ లోకం కోసం కాదనీ, తమకోసమే ఈ లోక మన్నట్టుగా, హోటలుకు వెళ్లినా, సినిమాలో కూర్చున్నా, రోడ్డుపైన నడుస్తున్నా విశృంఖలంగా వ్యవహరించడం ఒకటి. సినిమాతారల వయో రూపగుణ విశేషాలనుగురించి క్షుణ్ణమైన పరిజ్ఞానం కలిగిఉండటం మరొకటి. ఏదో విశ్రాంతి కేంద్రంలో హాయిగా కాలం వెళ్లదీస్తున్నట్టు భావించా లంతేగానీ, చదువుపైన ఆసక్తి పట్టింపు పెట్టుకోగూడదు. వీటి కన్నింటికీ తలమానికమైన నిబంధన చివరిది.—డబ్బును డబ్బుగా గణించడం మహాపచారం! అచ్చుగొట్టిన కొన్ని చదరపు టంగుళాల కాగితాలకు పెద్దగా విలువ యిచ్చి పెట్టెల్లోనూ, పర్సుల్లోనూ వాటిని పదిలంగా ఉండనివ్వడం తమ వ్యక్తిత్వానికే కళంకాన్ని ఆపాదించే సంగతి. పాపం, ఈ పాడు డబ్బుతో ఎవరెవరికి ఎన్నెన్ని అవసరాలుంటాయో మనకేం తెలుసు ? కనుక దీన్ని సినిమావాళ్లకు, హోటలు యజమానులకు, టాక్సీ వోనర్లకు, ఇంకా ఆశించినవాళ్ల కందరికీ తలా కొంచెం పంచిపెట్టడం మంచిది ....

పై షరతులు నాకు నచ్చవని చెప్పడం తెగబడి డాబులు చెప్పుకోడమే అవుతుంది. అంతకన్నా ఆ షరతులకే నేను నచ్చనని చెప్పుకోడం సత్యానికి సమీపస్థంగా ఉంటుంది. పోనీ కొంతకాలంపాటు నా నడవడిని అలా మార్చుకోగలిగితే బాగుంటుందేమో నన్న ఆలోచన సైతం కలుగకపోలేదు. సురేంద్ర సాహచర్యంకోసం నే నెలాంటి కృత్రిమప్రవర్తనకైనా సిద్ధపడే ఉన్నాను. కానీ అందువల్ల తప్పనిసరిగా సత్ఫలితం కలుగుతుందన్న నమ్మకంలేకపోతే, నేను పప్పులో కాలు వేసినవాడి నవుతాను. నా ధ్యేయానికి అభిముఖంగా నడుస్తున్నవాణ్ణి కాలేను.

మరైతే నా కర్తవ్యం ?

ఎలాగైనా సురేంద్రను మిత్రులపద్మవ్యూహంలోనుంచీ తప్పించాలి. అప్పు డది నా భావి కార్యక్రమానికి నాంది మాత్రమే అవుతుంది. బంజర భూమి ఉన్న దున్నట్టుగా సాగుబడికి లాయకీ కాదు. చుట్టూ కంచె వేయాలి ముళ్ళు పళ్ళాలు పదును చేయాలి నీరు పెట్టాలి. భూమిని కదల దున్నాలి ఆ తరువాత పని [illegible]—చదువుకోవాలన్న ఆశయం సురేంద్రకైతే బొత్తిగా

తీసేయవచ్చు. కానీ, అతడు చదువుకోవలసిన అవసరం నాకు మాత్రం గట్టిగా ఉంది.

ఆరు నూరైనా, నూరు ఆరైనా నేను సురేంద్రను నావైపుకు ఆకర్షించుకోవాలి. ముకుదాడుకు పగ్గంవేసి ఆ కోడెదూడను గూటానికి బిగించాలి.

ఎలా సాధ్యం ?

ఒక వ్యక్తి మరోవ్యక్తిచేత ఆకర్షితుడు కావాలంటే, అందుకా రెండో వ్యక్తిలో ఏదైనా ప్రత్యేకాకర్షణ అవసరం!

నాలో అలాంటి ప్రత్యేకాకరణ ఏముంది ?

నా నిజస్వరూపం సురేంద్రకు నచ్చదని నాకు బాగా తెలుసు.

నచ్చకపోవడం అటుండగా, దాన్ని సురేంద్ర దరిజేరనివ్వకపోవడమే సంభవం!

కనుక ఏవిధంగా చూచినా నా కింక తెచ్చికోలు ఆకర్షణ ఒకటే శరణ్యం !

ఛద్మవేషానికి హంగులు సమకూర్చుకోసాగాను. పాత్రధారుడికి రంగులు సిద్ధపరచుకోసాగాను.

అనతికాలంలో రంగం దానంత టదే తయారైంది.

కాకేం చేస్తుంది ?

ఊరి కంతా ఒకదారి కాగా, తనకు మాత్రం ఒక దారిని చూచుకునే ఉలిపికట్టెకు గూడా ఓ ప్రత్యేకత లభిస్తోంది. మౌనమే కిరీటంగా ఏకాకితనమే అంగరక్షకుడుగా ఏవో ప్రశాంత గంభీర సామ్రాజ్యాలకు యౌవరాజ్య పట్టాభిషిక్తుడిలా కూర్చున్న నాలో ప్రత్యేకత కనిపించిందంటే అందులో విడ్డూర మేముంది ?

గుసగుసలు ప్రారంభమయ్యాయి.

ఎవ రితను ? ఎక్కడినుంచీ వచ్చాడు ? ఎందుకు మనుషులతో కలిసి మెలిసి ఉండడు ? ఏమిటబ్బా యీ వాలకం ?

నిగూఢమైన విషయంలో ఏదో రహస్యం దాగిఉందనుకోడం లోకంలో పరిపాటే. నాలోనుంచీ అలాంటి రహస్యాన్ని వెలికిలాగే ప్రయత్నంలో ప్రశ్నల వర్షం కూడా ఆయత్తమైంది.

ఆత్మస్తుతి క్రిందికి రాకపోతే ఆ అవకాశాన్ని స్వైతం నేను సద్వినియోగం చేసుకున్నాననే చెప్పవచ్చు.

నిజవృత్తాంతానికి, నిజస్వభావానికి అందమైన ముసుగులు తొడిగి, ఆవిధంగా వ్యక్తిత్వాని కొక విశిష్టతను సంతరించుకోడం పెద్ద ఘనకార్యమేమీ కాదు. ఆపరేజీ తెలివితేటలున్నవా రెవరైనా అలాంటిపని అశ్రమంగా చేయవచ్చు. క్రొత్త ప్రదేశమైతే అందుకు మరీ అనువైనచోటు. పాదాలు నేల తాకుతున్నట్టుగాకుండా, నాలు గడుగుల ఎత్తున గాలిలో నడచిపోతున్నట్టుగా కనిపించాలి. లోకు లందరూ ఆసక్తి కనబరచే విషయాలపట్ల తన కెంతమాత్రము ప్రసక్తి లేనట్టు వ్యవహరించాలి డబ్బును గురించిన అవసరం గానీ, దానికి సంబంధించిన విలువగానీ తన కెప్పుడూ కొట్టనట్టు ప్రవర్తించాలి. తగు జాగ్రత్తతో ఈ నియమాలను పాటిస్తే అనతికాలంలో వ్యక్తిత్వం చుట్టూ పొగమంచులాంటి వైచిత్రి ఒకటి అలముకుంటుంది.

మొదటిరోజున క్లాసులో ప్రక్కవారి గుర్తింపుకైనా పాత్రుణ్ణి కాలేకపోయిన నేను, నెల రోజుల్లో అపురూపమైన వ్యక్తినిగా పరిణమించాను. నా వాలకం, ప్రవర్తన, స్థితిగతులు కుతూహలజనకమైన చర్చా విషయాలుగా పరిణమించాయి—అనగా నా పూనిక జయప్రద మౌతోందన్నమాట! అంతలో నా స్నేహంకోసం సురేంద్ర ప్రలోభపడడం గూడా ప్రారంభమైందంటే, అందు కంతకన్నా నిదర్శనం ఏం కావాలి ?

ఒక మంచి స్నేహితుణ్ణి ఎన్నుకున్నానని సురేంద్ర వాళ్ళ నాన్నగారికి జాబు వ్రాసి నాకు చూపించినప్పుడు లోలోపల జాలిగా నవ్వుకున్నాను ...... ఎన్నుకున్నది అతడు గాదు.

నాలుగేళ్ళ కళాశాల జీవితంలో నేనూ, సురేంద్ర ఓ గది గోడల మధ్యలోకి రావడంతో రెండో అధ్యాయం ప్రారంభ మవుతుంది.

సురేంద్ర మానసికప్రపంచంమీద ఆధిపత్యం కోసం నేను తీవ్రంగా ప్రయత్నిస్తున్న రోజు లవి. కొన్ని అదనపు బాధ్యతలను స్వీకరించవలసి వచ్చినప్పుడు మానవుడు తన స్వంతఅవసరాలు కొన్నింటిని గమనించడం మానుకోవలసి వస్తుంది. ఈ వినిమయ విధానంలో నేను నా బాహ్యావసరాలను గమనించుకునే బాధ్యతను సురేంద్రకు అప్పజెప్పడం జరిగింది. అతడు లేవమంటే లేచేవాణ్ణి. కూర్చోమంటే కూర్చునేవాణ్ణి. భోజనానికి వేళయిందంటే, సరే, కానిద్దామనేవాణ్ణి. స్నానంచేసి రమ్మంటే చేసేవాణ్ణి. అలా లౌకిక వ్యాసంగాల్లో నేను ప్రకటించిన అర్భకత్వం మొదట సురేంద్ర ఆశ్చర్యానికి, తరువాత అతడి సానుభూతికి పాత్రమైంది. తానులేకపోతే ఈ మహానగరంలో ప్రకాశం ఏమయ్యేవాడోనన్న దిగులు అతనిలో బలపడింది.

సురేంద్రలో ఆత్మాధిక్యత ఏర్పడడానికి నే నిచ్చిన అవకాశం నా ఆశయసాఫల్యతక చక్కగా తోడ్పడింది. నేను బిగ్గరగా పుస్తకపఠనం ప్రారంభిస్తే 'ఏదో పిచ్చివాడి గోల—భరించక తప్పదు' అన్న చిరాకుతోనే వింటూ కూర్చునేవాడు సురేంద్ర. అలా నేను చదవగా చదవగా సురేంద్ర వినగా వినగా ఆ విన్నదాంట్లో కొంతకు కొంత అవగతంకాగా కాగా మెల్లమెల్లగా పాశ్చాత్య శైలి అతడి బుర్రలో చోటు చేసుకోసాగాయి. వేళకు నా చేతిలో పుస్తకం లేకపోతే అప్రయత్నంగా 'కాస్సేపు చదవరాదా ప్రకాశం' అనే స్థితిలోకి వచ్చాడు. ప్రకాశం చదువంటే అది భేదించడానికి వీలుగాని పాషాణం లాంటిదన్న దురభిప్రాయానికి బదులుగా పఠన, శ్రవణ, మననాది సాధనల మూలంగా దాన్ని అవలీలగా గుప్పిట్లోకి తెచ్చుకోవచ్చునన్న ఆత్మవిశ్వాసం ఒకటి క్రొత్తగా అతడి మనసులో ప్రోదిచేసుకోసాగింది.

దుర్వ్యసనాలు మనిషిని ఒక పట్టాన వదిలిపెట్టవని మాట నిజమే! కానీ ఎంతటి దుర్వ్యసనాలైనా బొత్తిగా దోహదక్రియలు లేకపోతే నిదాఘంలో సెలయేళ్ళలా యింకిపోకేం చేస్తాయి ? సురేంద్ర విషయంలో సరిగ్గా అలాంటి పరిణామమే పొడసూపింది. రాత్రి నిద్రపోవడానికి ముందుగా ఉన్న ట్టుండి జ్ఞప్తికి వచ్చినట్టు 'ఈరోజు నేను రెండే రెండు సిగరెట్లు కాల్చాను ప్రకాశం' అనే స్థితికి వచ్చాడు సురేంద్ర. వృధాగా వీధులవెంట విహారాలు గూడా వెనుకబడ్డాయి. పెద్దపెద్ద తారాగణంతో, బ్రహ్మాండమైన ప్రచారంతో విడుదలయ్యే చలనచిత్రరాజాలు సురేంద్రకు కలిగించే సంభ్రమం స్వైతం తగ్గుముఖం పట్టింది.

అనుకున్నంతకంటె సునాయాసంగా లక్ష్యాన్ని సాధించడంవల్ల మానవుడికి ఆనందం కలగడం సహజమే ! ఆ ఆనందం అహంభావాని కెంతో దూరంలో ఉండదేమో ! అలాంటి అహంభావాన్ని తృణీకరించడమే అడుగడుగునా మహాత్ముల సాధన. నేను సామాన్య మానవుణ్ణి ఆనందంతో గూడిన స్వాతిశయం నాకు కలగలేదని చెప్పడం సాధ్యంగాదు. ఆ సత్యాన్ని ఒప్పుకుంటూ, పనిలో పనిగా మానవుడు అల్పజ్ఞుడని మాత్రం మనవిచేసుకుంటాను. దప్పికగొన్నవాడికి తేటనీటితో నిండిన సరోవరం కనిపిస్తే సంతోషించడ మొక్కటే

తెలుసు. పొదలచాటున అడవి మేకం పొంచివున్నదని అతనికేం తెలుసు ? అందుకే అనిపిస్తుంది. పరిష్కృతమైన సమస్యకు వెనుక, జటిలమైన గడ్డు సమస్య వేరొకటి తనకోసం కాచుకుని ఉండడం జీవనయాత్రలో మానవు డికి తరచుగా ఎదురయ్యే సంకటం'

నా కళాశాల జీవితంలో మూడో అధ్యాయం. ముఖ్యమైన అధ్యాయం గూడా ! అది యిందుబాల నా జీవితంలోకి ప్రవేశించిన అధ్యాయం.

సురేంద్రకో చెల్లె లుందనీ, ఆమె స్థానిక బాలికల కళాశాలలో చదువు కుంటోందని తెలుసు ! అంతకుమించి నే నామెను గురించి తెలుసుకునే ప్రయత్నంలో లేను. లేదంటే మాటల సందర్భంలో అప్పుడప్పుడు చెల్లెలి ప్రసక్తి తెచ్చేవాడు సురేంద్ర—ఇందుబాల చక్కగా పాడుతుందట ! పాఠశాలల వార్షికోత్సవాల్లో నృత్యాలు గూడా చేసిందట ! "అంతెందుకు ప్రకాశం ! నాకంటే మూడేళ్ళు వెనక పుట్టిందే ననుకో—కానీ యిప్పుడు మే మిద్దరమూ చదువుతున్న తరగతి ఒక్కటే ! చదువులోనే గాదు, ఎన్నో విషయాల్లో నే నావిడముందు దిగదుడుపుకైనా పనికిరాను. ఈరోజొక సినిమా చూస్తే మళ్ళీ వారంరోజులనాటికి నాకు దాని పేరైనా జ్ఞాపకం ఉండదు. మా యిందు సంగతలా గాదు. పారూ దేవదాస్, అనార్కలీ సలీం, శైలా ఎజ్ఞా—ఏ ఘట్టం కావాలి నీకు ? వాళ్ల డైలాగ్స్ అలాగే ఒప్పజెప్పేస్తుంది..."

ఇందుబాల ఏకసంధాగ్రాహి కాబోలు ననుకున్నాను. కాకుంటే నచ్చిన సినిమాను నాలుగైదుసార్లు చూస్తుందేమో !

ఇంకొకసారి అలాంటి వర్తమానమే మరొకటి చెప్పాడు సురేంద్ర

మధ్యాహ్న భోజనం తరువాత వాలుకుర్చీలో సేదదీరుతూ డైరీ తిరగవేస్తున్నా డతను. "నియమంగా డైరీ మెయింటెయిన్ చేసే అలవా టుందా సురేంద్రా" అని ప్రశ్నించాను

"నాకా ! అలాంటి అలవాట్లు నా కెక్కడినుంచి వస్తాయి ప్రకాశం ? రూల్సు రెగ్యులేషన్సు నా ఆరోగ్యానికి సరిపడవు. ఇంకా మా యిందుసంగతి చెప్పు. ఒక్కొక్కరోజు అన్నమైనా మానేస్తుందేమోగానీ డైరీ వ్రాయడం మానదు. కానీ ఈ డైరీల తయారీని గురించి ఆమె దొక్కటే కంప్లెయింటు. మరీ చిన్నసైజులోకి కుదించకుండా వీటిని ఆల్బమ్‌లా, అట్లాసులా, ఇంకా వీలైతే దేశపటం సైజులో వేస్తే బాగుండిపోయేది. ఎందుకంటే ప్రకాశం— ఉదయం అయిదునుంచి రాత్రి పదిగంటలదాకా జరిగే విశేషా లన్నింటినీ ఒకే పేజీలో పట్టించాలి గదా !"

'చూడనేర్చిన కళ్లకు అన్నీ విశేషాలే కనిపిస్తాయి సురేంద్రా ?" అన్నాను.

"అలాగైతే తోటలో పువ్వులు పూయటం, వెన్నెల చల్లగా ఉండటం, తెల్లవారుజామున కోడి గూయటం ఇవన్నీ విశేషాలే నంటావా ప్రకాశం ?"

"మీ చెల్లెలు యిలాంటి విశేషాలు గూడా ఉటంకిస్తుందా సురేంద్రా ?" విస్మయంతో ప్రశ్నించాను.

"ఇలాంటివే యింకా బోలెడు ! డైరీ రాయడానికి రోజు కొక గంట పైనా పడుతుందా ప్రకాశం ! ఇక ఉత్తరాలు రాయడానికి కూర్చుంటే రోజల్లా అదేపని సరిపోతుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఒకేరోజున ఒకే వ్యక్తికి కీప్‌టచ్‌గా రెండు మూడు ఉత్తరాలు రాయడం గూడా జరుగుతుంది..."

"అతే, మీ చెల్లెలు డైరీలు, జాబులు వ్రాయడం మానేసి హాయిగా కథలు వ్రాసుకోవచ్చునే !"

"కథలా ! అవైనా మా చెల్లెలు వ్రాయడంలేదని నీ కెవరు చెప్పారు ? చూడు మిస్టర్ ప్రకాశం ! నీకు మా యిందునుగురించి తెలిసింది చాలా తక్కువ ! వెయిట్ అండ్ సి. వేచి కూచుంటే గానీ వెండి తెర పైకి బొమ్మలు రావు ......"

నిజమే ! కుందనపు బొమ్మలాగే వచ్చింది యిందుబాల.

ఆదివారం నాటి సాయంకాలం. అందాకా నిద్రపోతూఉండి అప్పుడే లేచి కూర్చున్నాను. ఇంకా నిద్రమత్తు విడలేదు. అద్దంలో నీడ మసలినట్టుగా గుమ్మంలో వర్ణ సమ్మేళనంలాంటి దేదో కనిపించినట్టు తోచి తల పైకెత్తాను. చూచిన క్షణంలో ఇందుబాలను పోల్చుకున్నాను

ఏకోదరుల్లో ఒకరితో పరిచయ మున్నవారు మరొకరిని పోల్చుకోడం అసాధ్యమేమీ గాదు. కానీ, నేను తనని పోల్చుకోడం యిందుబాల కెందుకో పరమాద్భుతమైన విషయంగా పొడగట్టింది.

అదొక్కటే గాదు. ఇందుబాల కెందుకో సంభ్రమం కలిగినమాట గూడా వాస్తవం ! గువ్వపిల్లతో గులకరాళ్లు తీసుకుని నాలుగువైపులనుంచీ విసి తే సరోవరంలో కలిగే కదలిక ఎలాంటిది ? ఆ కదలికలాంటి సంభ్రమం ఆమె తనూవల్లరిని లోలోపలినుంచీ ఊపివేస్తోంది. విలోకనాలోని విభ్ర మాన్ని చూస్తుంటే అరణ్యంలో హరిణంగా గాక భగవంతు డీమెకు మానవ జన్మ ప్రసాదించడం అన్యాయ మనిపిస్తుంది. వివిధ వర్ణవిద్యుద్దీపాల కాంతుల్లో వినోదంగా ఉన్నరంగస్థలంలా, సింధూరాన్ని చేటలతో చెరిగిన ట్టున్న సిగ్గులతో మెరుపుతీగలను ముక్కలు ముక్కలుగా చేసి రాసులు బోస్తున్నట్టున్న చిరు నవ్వులతో ఆమె ముఖమండలం క్షణానికొక సోయగం సంతరించుకుంటోంది. పక్కొరదిని చేదనగల ధైర్యం ఎవ్వరి కుంటుంది ? ఆ దృశ్యం కళ్లకు కానుకగా ఉన్నమాట నిజం ! ఆమె మాటలు బిగించిన వీణాతంత్రులమీద మృదుమధురస్పర్శలా వీనులకు విందుగా ఉన్నమాట గూడా అంతే నిజం ! కానీ నిజ మంతేగాదు. ఇందుబాలలో నాకు నచ్చనిది గూడా ఏదో ఉంది ? ఏమిటది ?

ఎదుటి వ్యక్తిని దూరంగా నిల్చోబెట్టగల ప్రగల్భ భావం ఆమె హావ భావాల్లో లీలగా నైనా కనిపించదు.

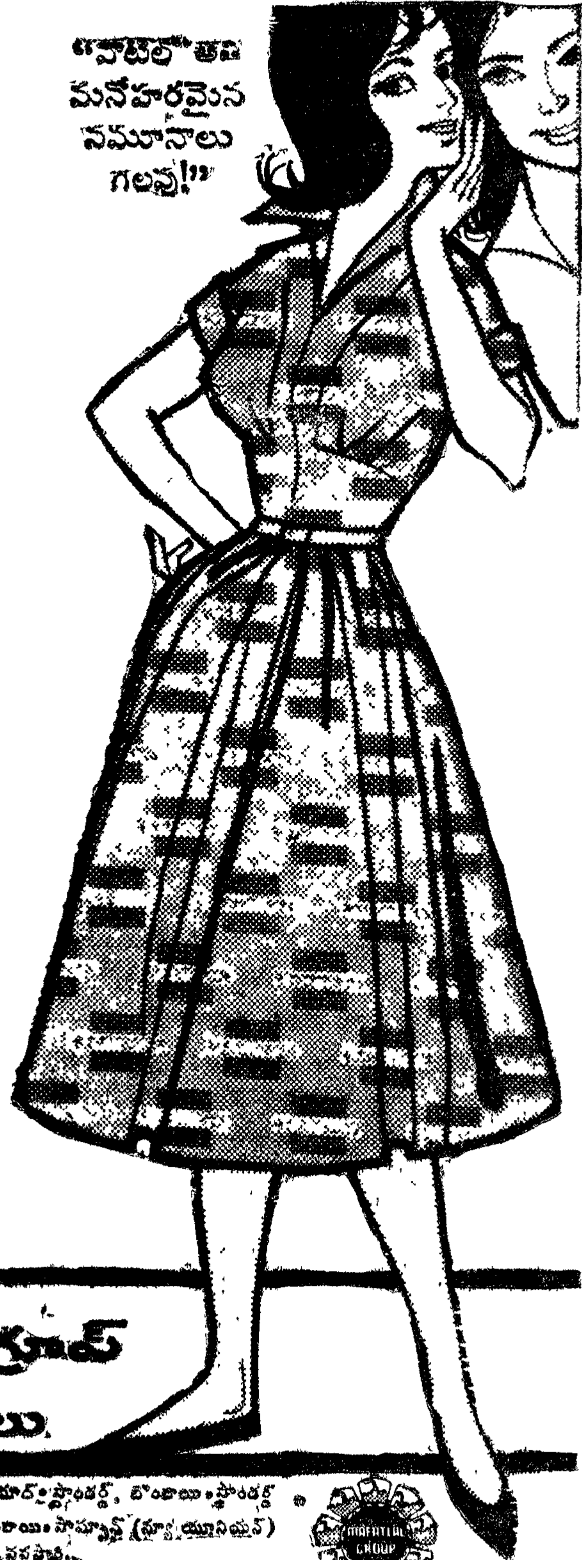
ఎదుటివారికి ఒక్కటే అభిప్రాయం కలుగుతుంది— ఇందుబాల సులభురాలు !

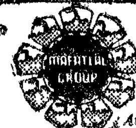
సులభత్వం స్త్రీత్వానికి విలువ నిచ్చేదిగాదు.

అనుభవం ఉండి కూడా ఆ అనుభవాన్ని స్వీయరక్షణకు వినియో గించుకోక పోవడమే అమాయకత్వమని ఓ రచయిత్రి చెబుతుంది ఇందు బాల కింకా పదిహేడేళ్లు నిండినట్టు లేదు ఈపాటి వయసులో ఆమె కింతవరకూ అనుభవాలే ఉండి ఉండవు. ఆమెకున్నదంతా పుస్తకజ్ఞానం సినిమాల పరిజ్ఞానం!

పుస్తకాల్నీ, సినిమాల్నీ తప్పు పట్టడానికి నే నెవర్ని ? పుస్తకాల విస్తృతి కొన్నివందల పుటలు సినిమాల విస్తృతి కొన్ని గంటలు. ఓ వ్యక్తి మరో వ్యక్తికి సన్నిహితం గావడానికి పుస్తకాల్లో నైతే కొన్ని పుటలు చాలు. సినిమాల్లో నైతే కొన్ని నిముషాలు చాలు. కానీ, జీవితంలో ?

జీవితంలోకి యిప్పుడిప్పుడే ప్రవేశిస్తోంది ఇందుబాల. సాంఘిక జీవి తంలో ఆమెకు అపరిచిత వ్యక్తులు ఎదురయ్యే అవకాశాలు కోకొల్లలు. బహుశా అలాంటివాళ్లల్లో నేనే మొదటివాడిని గావచ్చు.

మనోహరమైన
నమూనాలు
గలవు!"
మఫత్‌లాల్ గ్రూప్
ప్రింటెడ్ పాప్లిన్‌లు
Ayars MGP 450 TL7

MAFATLAL
GROUP

ఇందుబాల అన్నగారిని కలుసుకోడం కోసం వచ్చింది. కాకతాళీయంగా నన్ను కలుసుకున్నదంటే అందుకు గూడా వాళ్లన్నయ్యే కారణభూతుడు. జరిగిన ప్రసంగంలో అతడి ప్రసక్తిగూడా పలుసార్లు రానే వచ్చింది. కానీ, అత డెక్కడికి వెళ్ళాడని అడిగి తెలుసుకునే స్పృహ మాత్రం ఆమెకు కలిగిందే కాదు. ఈ మైమరపు మనిషి కేమంత మంచిది ?

సృష్టిలోని వైవిధ్యాని కంతా మకుటాయమానమైన నమూనాలా ఉంది. ఆలోచించాలి. మరి కొంచెం ఆలోచించాలి. అందుకు కొంత వ్యవధి అవసరం.

వీలయినంత త్వరగా యిందుబాలను బయల్దేరదీశానంటే అందు కదే కారణం.

కానీ చెప్పుకోదగినవి, జ్ఞాపక ముంచుకోదగినవి అయిన విశేషాలేవీ జరగకుండా, ఆ సమావేశం సాదాగా ముగిసిపోతే బాగుండునన్న నా ఆశ మాత్రం అడియాసే అయింది

నగర కోలాహలం నడుమ, రాజవీథిపైన, సాయంకాలపు స్వర్ణకాంతుల్లో యిందుబాల రెండు గులాబీ పువ్వులు కొని అందులో ఒక్కటి ఈ ప్రకాశానికి బహూకరిస్తుంటే, ఇతగాడి బ్రతుకు ఎక్కడో సినిమాలో తెల్లవారి నట్టుంది!

సినిమాల్లో గాకపోతే మన చుట్టూరా ఉన్న ప్రపంచంలో యిలాంటి సంఘటనలు జరగడం చాలా అరుదు.

సినిమా నుంచీ తిరిగి వచ్చిన సురేంద్రతో యిందుబాల వచ్చి వెళ్లిందని చెప్పాను.

"వచ్చి వెళ్లిపోయిందా ప్రకాశం ! అరరే, వచ్చిన సమయానికి నే నుండవలసింది" నొచ్చుకున్నాడు సురేంద్ర

"కానీ నువ్వు లేనిలోటు కనిపించలేదు." అన్నాను.

"ఎందుకు కనిపిస్తుంది ! అబ్బో, అఖండమైన తెలివితేటలు. ఆవిడ చదివిపారేసిన పుస్తకాలే మా యింట్లో నాలుగు బీరువాల నిండుకూ ఉన్నాయి. ఒక పుస్తకం చదివి పూర్తిచేస్తే మళ్ళీ నాలుగు రోజులదాకా మన మనిషి గాదు. ఆ పుస్తకంలోని పాత్రలో తా నొక్కతై పోతుంది."

"మీ యింట్లో మరెవ్వరూ పుస్తకాలు చదవరా సురేంద్రా !"

"మా అమ్మకు తీరికుండదు. నాకు ఓపికుండదు. పుస్తకాలు చదువుతూ కాలం వృథాచేయడం కన్నా చెరువుపైకి వెళ్లి నాలుగు నీటికోళ్ళు కాల్చుకరావడం యింటికీ ఒంటికీ గూడా మంచిదని నా నమ్మకం ! ఒకసారి మా యిందు ఏం చేసిందో చెప్పనా ప్రకాశం ! మంచి పుస్తకమని చెప్పి దాన్ని చదివేదాకా నా ప్రాణం ఒలుచుక తినేసింది. తీరా చదివి చూద్దును గదా, అదంతా పిచ్చివాళ్ళ గోల ! ఓ అబ్బాయి, ఓ అమ్మాయి. వాళ్ళు చిన్నతనంతో తోటల్లోనూ, దొడ్లలోనూ ఆడుకున్నారా, పెద్దవాళ్లయినా ఆ అలవాటు మానుకోరు. ఒకరి కొకరు మించిపోవాలనేమో ప్రియా అంటూ ఒకరైతే, ప్రియతమా అంటూ మరొకరు ! ఒకరు చందమామ ఎంత బాగున్నాడో అంటే, ఇంకొకరు కోయిల పాట ఎంత తీయగా ఉందో అంటారు. ఇంతచేసీ వాళ్ళు చూచుకునేదేమో వాళ్ల ముఖాలే ! వాళ్ళు వినేవి వాళ్ల మాటలే ! ఆ పుస్తకం పేరు గూడా మంచిదే—'ప్రేమ మూర్తులు.' ప్రేమ మూర్తులే(ట) నా బాబూ ! కాకపోతే పేజీకి పది ప్రేమలా ! చూడు ప్రకాశం! సీరియస్‌గా చెబుతున్నాను. ఎప్పుడైనా అచ్చాఫీసుకు వెళ్తే మరచిపోకుండా జ్ఞప్తికి తేవాలి నువ్వు. పాపం, ఆ ప్రేమ అన్న పదానికి సంబంధించిన టైపులు ఏ స్థితిలో ఉన్నాయో చూచిరావాలి మనం !"

ఎంతటి ముఖ్యమైన విషయమైనా సురేంద్ర మనసుపైన అలా మెరపులా మెరసి మాయమౌతుంది ఆలోచనలను కొనసాగనివ్వడం అతని పద్ధతి గాదు.

ఇందుబాలను గురించిన తలపులు అదను దొరికినప్పుడల్లా నన్ను మాత్రం వెంటాడుతున్నాయి.

రెండోసారి రావడం రావడమే చిరపరిచితురాలిలా వచ్చింది యిందుబాల.

"వచ్చావా యిందూ ! నిన్ను గురించిన విశేషాలన్ని ప్రకాశంతో చెప్పేశాను. లోలోపల నువ్వంటే కొంచెం భయం కలిగినట్టే ఉంది. పాపం, అదో తరహా మనిషి. ఒకేసారిగా బెదరగొట్టేయకు." అంటూ స్వాగతం చెప్పాడు సురేంద్ర.

ఇందుబాల సిగ్గుపడిపోయింది. ఆ సిగ్గుపడిన తీరు మరీ చిత్రంగా ఉంది. రెండు చేతులతోనూ రెండు కళ్ళను మూసుకుని, వ్రేళ్ల సందుల ద్వారా అల్లల్లాడుతున్న కనురెప్పల క్రిందినుంచీ ఈవలికి చూస్తూ "భలే వాడి వన్నయ్యా ! నేను బెదరిస్తే బెదరిపోవడానికి ఇక్కడ పాలుత్రాగే పసివాళ్ళెవరూ లేరు" అంది ఇందుబాల.

"ఏమిటో మరి ! నీకు సంబంధించిన ప్రతివిషయమూ ప్రకాశానికి ఆశ్చర్యం కలిగించేదే ! అన్ని వివరాలు సాకల్యంగా అడిగి తెలుసుకున్నాడు ...."

"అబ్బే, నే నడిగిం దేముంది సురేంద్రా !" అంటూ అడ్డు తగిలాను.

"ఎలాగైతేనేం, తెలుసుకోడమే ముఖ్యం !" అన్నాడు సురేంద్ర.

"అంతేలే అన్నయ్యా ! ప్రకాశ మెక్కడ, మన మెక్కడ ? ఆయన తెలుసుకో దగినంతటివాళ్లా మనం !" నిష్ఠూరపడింది యిందుబాల.

ఆ అన్నా చెల్లెళ్ల ఎదుట నాకు మౌనమే శరణ్యం కాసాగింది.

మరికొన్నిరోజులు గడిచిపోయాయి.

ఎందుకోగానీ ఇందుబాల వచ్చినప్పుడల్లా, ఆమె త్వరగా వెళ్లిపోతే బాగుండునన్న ఉద్దేశం నాలో రగులుకునేది.

అంటే ఏమన్నమాట ! సురేంద్ర చెప్పినట్టుగా యిందుబాలంటే నాకు లోలోపల భయం కలుగుతోందన్నమాట!

స్పష్టంగా భయ కారణమైన ఉదంతం మళ్లీ నెల రోజుల వ్యవధితో జరిగింది.

చదివి పంపిస్తానని చెప్పిన పుస్తకంపైన యిందుబాల నా చిరునామాకు ఓ ఉత్తరం వ్రాసి పడేసింది.

"ప్రకాశంగారూ,

మీ రిచ్చిన పుస్తకం ఎంత బాగుందని ! పొద్దంతా మాటు మణిగాక ప్రారంభించాను. తోటలోనుంచి వస్తున్న గాలి ఉండి ఉండీ పరిమళాలను దెచ్చి గదిలో కుమ్మరిస్తోంది. చదవడానికి కూర్చున్నప్పుడు బయట చిమ్మ చీకటిగా ఉంది. ఊరికి దూరంగా చీకటిలో మినుకు మినుకున విద్యుద్దీపాలు వెలుగుతున్నచోట చెరసాలలా కట్టి ఉంచిన పాకల్లో నివసిస్తున్న వాళ్లకు చీకటిరాత్రు లెంత భయావహంగా ఉంటాయో మీకు తెలియదు. ఎప్పుడొచ్చిందో వెన్నెల ! వెన్నెల్లోకి చూస్తూ ఉండి, ఉన్నట్టుండి పుస్తకం తెరిచానేమో 'బాగుంటుంది, ఈ పుస్తకం చదవండి' అంటున్నప్పటి మీ ముఖమే కనిపించింది .... "

మరికొన్ని పేజీలదాకా అలాగే కొనసాగిన ఆ ఉత్తరాన్ని చదివి ముగించాను.

శత్రువుచేతి కిచ్చినా ఒప్పుకోక తప్పదు—ఇందుబాల చక్కగా ఉత్తరం వ్రాస్తుంది

ఎటొచ్చీ ఉత్తరం వ్రాయడానికున్న ఆవశ్యకత దగ్గరే సందేహం!

కొద్ది రోజుల్లో ఇందుబాల యిటువైపు రాకపోదు. పుస్తకం బాగుందని అప్పుడు చెప్పనేనా చెప్పవచ్చు. చెప్పకపోయినా నష్టమయ్యేదేమీ లేదు. అయితే ఉత్తరం వ్రాయడంవల్ల ప్రయోజనం?

ఒక్కటే ప్రయోజనం కనిపిస్తుంది?—ఈ తతంగం నానాటికి వామనుడి విశ్వరూపంలా అభివృద్ధి జెందడం!

నా రచనలు కాంతిరేఖలను మోసుకెళ్ళే దయాపారావతాలు అంటాడు కవి. ఆ ఆత్మవిశ్వాసం అతని కుంది. ఉండక తప్పదేమో గూడా! అందుకే విశాలప్రపంచంపైన అనుదినమూ జరిగిపోతున్న కోట్లకొలది కార్యాలను రెండు వర్గాలక్రింద విభజించాలని బుద్ధి కలుగుతుంది. ఏదైనా ఒక పని చేయాలన్న ఉబలాటం కొద్దీ చేసేవి కొన్ని. ఈ పని తప్పకుండా చేసి తీరాలన్న గాఢమైన లక్ష్యంతో చేసేవి కొన్ని. ఏదైనా ఓ పని చేయాలి, ఎలాగైనా ఓ పని చేయాలి అనే మొదలైన అస్పష్టనిర్ణయాలతో జరిగే పనులవల్ల లోకానికి మేలు చేకూరడం కష్టం. ఒకవేళ చేకూరితే అది అదృష్టం. ఈ సత్యం వ్రాతలోనైనా పరిగణించకపోదు. ఉత్తరాల పుట్టుక ఈనాటిది కాదు. లిపి పుట్టిన నాటినుంచీ ఈ కళ ఏదో ఒక రూపంలో ఉండీ ఉంటుందని భావించవచ్చు. కానీ, ఈ ఉత్తరాల కళ ప్రారంభంలో ఆవశ్యకతవల్ల మాత్రమే పుట్టి ఉంటుందనీ లందువలనే పెంపొంది ఉంటుందనీ విస్మరించలేము. ఎప్పుడో పథ్యంగా గ్రహించవలసిన ఔషధాన్ని, ప్రతిరోజూ ఆహారపదార్థం క్రింద వాడుకోసాగితే అందువల్ల శరీరానికి చెరుపు కలగదని ఎవరు చెప్పగలరు? మిక్కిలి స్వల్పవ్యయంతో ఉత్తరాల బట్వాడా నిర్వహించగలిగినంత సులభంగా పరిణమించిన తరువాత ఉత్తరాలు వ్రాయడం అదొక ఉబుసుపోక వ్యవహారంగా గూడా పరిణమించిందని ఎవ్వరికి తెలియదు?

ఆదిలో కేవలం ఉబుసుపోకకే గావచ్చు—

కంప్లిమెంట్స్, ప్రమోషను లేని కొలువు ఉద్యోగికి రుచించదు. చేస్తున్న పనేదైనా సరే, దానికి ప్రత్యేకంగా కొన్ని అదనపు ఆకర్షణల నభిలషించడం మానవ స్వభావం. ఈ పరిణామదశలో యువతీ యువకులు ఉత్తరాలతో ఒకరి నొకరు ఆకర్షించుకోడం ఒక రసవత్తరమైన ఘట్టం!

ఈ ఘట్టంలో నా ప్రాథమికదశలోని ఉత్తరాలు, వక్కతం ఎర్ర నీలు, పుస్తక పరిశీలనలు లాంటి అప్రధాన విషయాలకే పరిమితమై ఉండడం సహజం! కానీ కాలక్రమాన వాటికన్నా ఆసక్తిజనకమైన 'వస్తువు' కావలసి వస్తుంది ఉత్తరాలకు! మృదువైన భావాలను, మధురమైన అనుభూతులను మెత్తని మాటలతో ఉత్తరాల్లోకి చొప్పించడం జరుగుతుంది. ఈ పరిణామక్రమంలో ఓ ముఖ్యమైన మజిలీని 'ప్రేమ' గా పేర్కొనవచ్చు.

ఐతే ప్రేమకోసం ఉత్తరాలా? ఉత్తరాల కోసం ప్రేమలా?

నిరపాయకరమైన ఓ ఉత్తరాన్ని గురించి మిక్కిలిగా ఆలోచించి నేను బుర్రను పాడుచేసుకుంటున్నానేమో నన్న అనుమానం కలుగకపోలేదు. రజ్జుసర్ప భ్రాంతి అయితే చింతలేదు. కానీ, లోకంలో రజ్జుసర్ప భ్రాంతులతో బాటుగా సర్పాన్ని రజ్జువనుకునే భ్రాంతులు గూడా దండిగానేఉన్న మాటను ఎలా కాదనగలవు?

కాగా పోగా నాకూ యిందుబాలకు మధ్య ఏర్పడిన పరిచయాన్ని ఇంకొక్క అడుగైనా ముందుకు సాగనివ్వగూడదన్న నిర్ణయానికి మాత్రం రాక తప్పిందిగాదు. ఆ నిర్ణయాన్నయితే అప్రశమంగానే అమల్లో పెట్టగలిగాను.

ఇందుబాల పట్టణంలోకి రానున్నదని తెలిసిన సెలవు రోజుల్లో గదిలో ఉండకుండా లైబ్రరీలవెంట తిరిగేవాణ్ణి. ఒక్కొక్కప్పుడు తప్పనిసరిగా కలుసుకోవలసివచ్చినా మౌనవ్రతం అవలంబించేవాణ్ణి. ఆమె అభిప్రాయాలను శ్లోకమ్ములను ముభావంతో స్వీకరించేవాణ్ణి.

హఠాత్తుగా నా ప్రవర్తనలో వచ్చిన మార్పువల్ల యిందుబాలలో స్పష్టమైన మార్పు కనిపించింది. కాని అది నే నాశించిన మార్పు మాత్రం గాదు.

మొదట మొదట యిందుబాల మానసికంగా క్రుంగిపోయినట్లు కనిపించింది. నిరాశలు, నిట్టూర్పులు, మానవులపైన విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానాలు మున్నగు దగాపడిన ప్రేమికురాలి లక్షణాలు ఆమెలో బాహాటంగా కనిపించసాగాయి. పులి మీద పుట్రలా ఆమె నాపై ప్రతీకారచర్య తీసుకోదలచినట్లుగా 'రంగబాబు' అన్న విచిత్ర వ్యక్తిని రంగంపైకి తీసుకొచ్చేసింది.

అన్నగారి చేటికి వచ్చినప్పుడల్లా ఆమె ఆ కొత్త వ్యక్తిని గురించిన కబుర్లను అసంఖ్యాకంగా చెప్పసాగేది. రంగబాబు సామాన్యుడు గాడు నోటితో మాట్లాడుతూ, నొసలితో వెక్కిరించేవాడుకాడతను. గొప్ప కలుపుగోలుమనిషి. నమ్మినవాళ్ళకు గుండెకాయకోసి యివ్వమన్నా యివ్వగలడు. అతడు హాకీ ఆటలో విరిచి మూల పడవేసిన బ్యాటులతో అవలీలగా కొన్ని యజ్ఞాలు చేయవచ్చు. ఆటగాడే కాదు, అతడు పాటగాడు కూడా! అతని పాట పాటగాదు. అది ఆనందలోకాలకు బాట!

ఏకాంతంలో సురేంద్రను అడిగాను ఆ రంగబాబును గురించి వివరంగా చెప్పమని.

"ఓహో, అతడా ప్రకాశం! అతడి పేరు రంగబాబు. నాకైతే అతగాణ్ణి గురించి అంతగా తెలియదు గానీ, అతనికీ, మాకు ఏదో దూరపు బంధుత్వ ముందట! వాళ్ళ నాన్నగారి పేరు అప్పుడప్పుడు పేపర్లలో గూడా వస్తుంది. మిసాల సుబ్బారాయుడుగారు గొప్ప పేరుమోసిన కంట్రాక్టరు..."

"ఇంతకూ అతడి ఊళ్ళో ఏం చేస్తున్నట్లు?"

"ఏదో టెక్నికల్ కాలేజీలో చదువు. ఏం, అతణ్ణి కలుసుకోవాలని ఉందా ప్రకాశం! చెల్లాయి యింట్రొడక్షను అలాంటిది. ఇంట్రొడక్షనే యింత బాగుంటే, యిక ఆ పుస్తకం ఎంత బాగుంటుందోనన్న కుతూహలం ఎవరికైనా కలుగుతుంది."

ఎదురు రంగబాబును ఒకానొక కాలేజి ఉత్సవంలో కలుసుకున్నాను. పొట్టిగా, దిట్టమైన మనిషి. చారల పైజమాపైన శరీరానికి గట్టిగా అతుక్కుపోయినట్లున్న బనీను తొడుక్కున్నాడు. ఇందుబాల చెప్పినట్లు అతడు గొప్ప కలుపుగోలు మనిషి గూడా! పరిచయమైన అయిదు నిమిషాల్లో అతడు తాను చూచిన యింగ్లీషు సినిమాలోని నాట్య ఘట్టాలను వర్ణించసాగాడు.

వాకబుచేయగా మరికొన్ని వివరాలు తెలిశాయి. హాకీ ఆటలోనే గాదు, ప్రేమలేఖలు వ్రాయడంలో గూడా సిద్ధహస్తుడు రంగబాబు. నాలుగైదు బాణీల్లో నలుగురైదుగురు అమ్మాయిలకు ఉత్తరాలు వ్రాసి భారీఎత్తున ప్రేమకలాపాలు నిర్వహింపబూనినందుకు ఫలితంగా అతడొకసారి కాలేజీనుంచి తొలగింపబడ్డాడు.

ఈ వర్తమానాన్ని చాలా తేలిగ్గా తీసుకున్నాడు సురేంద్ర. "అలాంటి గొడవేదో జరిగిందని నాకూ చూచాయగా తెలుసు. అడ్మిటించరు లేనిదే ఒక్క నిమిషం బ్రతకలేడు రంగబాబు. వాడు కాలేజీ నుంచి తొలగింపబడిన కొద్ది

రోజులకే ఆ ప్రిన్సిపాలుగారికి కబురు వొచ్చిందని గూడా చెప్పుకున్నారు అమ్మో, పిసాల సుబ్బారాయుడుగారి జోలికి వెళ్ళడమే ! ఎన్ని గుండె లుండాలి ? తారున కాల్చి పారెయ్యడూ !"

తొలగించుకోడానికి వీల్లేని భయాందోళనలు ఒక్కసారిగా నన్ను ఆవహించుకోసాగాయి తెలిసి చేసిన నేరం మానవుడు తన మనశ్శాంతికి పెట్టుకునే చిచ్చు లాంటిది ఆ పాపం శాపంలా మనిషిని వెన్నంటక విడువదు లోకమంతా ఆనందధామంగానూ, మానవుల హృదయాలన్నీ అనురాగాలకు నిలయంగానూ భావించే చిత్త ప్రవృత్తి యిందుబాలకు రక్షణ నిచ్చేది గాదు ఈ నిస్సహాయకరమైన పరిస్థితిలో ఆమె కర్మకొద్దికీ ఆమెను వదిలిపెట్టడం న్యాయమేనని నే ననుకోలేను తక్కుతూ, తారుతూ దగ్గరగా వచ్చిన జింక పిల్లను బెదరగొట్టి మువ్వన్నెమెకం నివసిస్తున్న కొండ గుహవైపుకు తరిమి వేయడం ధర్మమేనని నేను భావించను

తనకుమాలినధర్మమే గావచ్చు దాన్ని శిరసావహించక తప్పిందిగాదు నిజస్వరూపస్వభావాలను మారువేషంలో దాచుకోడం తప్పయితే, ఆ తప్పునే నెన్నడో చేశాను తప్పు డదే మారువేషంతో మరొక తప్పు చేస్తున్నాను అది కేవలం స్వార్థంకోసం చేసిన తప్పయితే, యిది యితరులకోసం చేయక తప్పకుండా ఉన్న తప్పిదం నిస్స్వార్థంగా యితరులకు చేసిన మేలు జీవన యాత్రాపథంలో మానవుడికి తోడునీడగా, కరదీపికగా ఉపకరిస్తుందని పెద్దలు చెబుతారు ఆసంతృప్తి ఒక్కటి నాకు దక్కితే చాలు . .

తెరపడి మళ్ళీ పైకి లేచినట్టుగా నా కాలేజి జీవితంలో నాలుగో అంకం ప్రారంభమైంది

గడచిన కొలదిరోజుల గా నా ప్రవర్తనలో మార్పు కనిపించిందంటే అందుకు కారణాలు వేరే ఉన్నాయని కల్పించి చెప్పాను ఇకపైన ఎట్టి పరిస్థితిలోనూ తన మనసుకు నొప్పి కలిగించనని హామీ యిచ్చాను చివరకు ఏపని జరగడంవల నైతే యిందుబాల నుంచి దూరంగా ఉండదలచుకున్నానో ఆపని చేయడానికి గూడా నేను సాహసించనే సాహసించాను

కాగితంపైన కలం మోపి యిందుబాలకు ఉత్తరం వ్రాసే ప్రమాదం నుంచీ నన్ను భగవంతుడు గూడా రక్షించలేకపోయాడు

ఆ రోజులో 'ప్రేమ' ను గురించి నే నదేపనిగా ఆలోచించేవాణి

ప్రవాహశీలమైన భాషలో కొన్ని పదాలు వ్యవహారంనుంచి వెలివేయబడి విస్మృతిపథంలో పడిపోయినట్టే, మరికొన్ని పదాలకు విశేష ప్రాచుర్యం సిద్ధించడమూ కద్దు రెండో తెగకు చెందిన పదాల్లో ప్రేమ ఒక్కటి విరివిగా లభించే వస్తువుకు విలువ తగ్గడం సహజం ! ఆవిధంగా విలువను గోల్పోయిన పదాల్లో ప్రేమ ఒక్కటి మాత్రమే గాదు, ప్రథమ గణ్యమైనది గూడా !

ప్రేమే ధ్యైవ మన్నది బడి గోడలపైన కనిపించే సూక్తి అది యిచ్చేదే గానీ పుచ్చుకునేది గాదని పుస్తకాల్లో వ్యాఖ్యానం దానికీ విషయవాంఛకూ నాకలోకానికి నక్కకూ ఉన్నంత దూరమని విజ్ఞుల హెచ్చరిక కానీ అలాంటి పూజ్యభావంతోనే ఉపయోగింపబడుతున్నదా అన్నదే సందేహం

తీరిగ్గా లైబ్రరీలో కూర్చుని పురాణ ప్రబంధాద్యనేక ప్రాచీన గ్రంథాలను తిరగవేస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది ఆశ్వాసాని కొక్కచోటనైనా ప్రేమ అన్న పదం కనిపించదు.

మన పూర్వులు, ప్రేమించేవాళ్ళు కాదేమో !

కన్నుదోయికి అన్యకాంత లడ్డంబైన మాతృభావంచేసి మరలడమే మంచిదన్న విశ్వాసం ఆ రోజుల్లో బలీయంగా ఉండేది కానీ, అందుకు విరుద్ధమైన ప్రవృత్తి గూడా ఆనాడు లేకపోలేదు ఐతే వాళ్ళు మోహించేవాళ్ళు, కామించేవాళ్ళు, వాంఛించేవాళ్ళు—అంతేగానీ విషయవాంఛకు ప్రేమ అన్న బురఖా తగిలించి పబ్బం గడుపుకోడానికి ప్రయత్నించేవాళ్ళు గారు మాటల గారడీతో లోక ప్రతారణంతోబాటుగా, ఆత్మవంచనకు గూడా పాల్పడేవాళ్ళు కారు

ఆహార నిద్రా మైధునాలు ప్రాణులకు ఆవశ్య కర్తవ్యాలనీ, శృంగార రసానికి స్థాయి భావం రతి అనీ నిర్దేశించడంలో వాళ్ళ జీవితాన్ని సీరియస్‌గా తీసుకున్న విషయం అభివ్యక్తమౌతుంది

ప్రేమ శృంగారరస సంబంధి అయిన భావం అవునా కాదా ? కాకపోతే ఓ అబ్బాయి అమ్మాయితో 'నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నాను నా ప్రేమ పవిత్రమైనది' అని చెప్పడంలో ఆంతర్య మేమిటి ? ప్రేమకు శృంగారానికి సంబంధం లేకపోతే అమ్మాయిని అబ్బాయి తన భోగ్య వస్తువుల్లో ఒక్కటిగా గణింపవలసిన కక్కుర్తిగానీ, అబ్బాయి వినా తన జీవితం మరుభూమి సదృశమని అమ్మాయి కుమిలిపోవలసిన అవసరం గానీ కనిపించదే ! అలాగైతే కామిస్తున్నామని అనుకోడానికి దమ్ములు లేకనే గదా ఈ కపటనాటకం !

ప్రాచీనసాహిత్యంలోనూ గాక, అలనాటి జాతి రక్తంలోనూ గాక ఈనాడు మంటికీ, మింటికీ ఏకాకృతిగా కనిపిస్తున్న ఈ నవీన ప్రేమ భావానికి పునాదిరాళ్ళు ఎక్కడున్నాయి ? ఓడల కెక్కించబడి, సముద్రాలు దాటించబడి ఈ దేశంలో వెదజల్లబడిన విజాతీయభావాల్లో యిదొక్కటైతే దీని ఎదుట జాతి జాతంతా సాగిలబడవలసిన అవసరం ఏముంది ? దీన్ని సాహిత్యానికి, సంస్కృతికి, జీవితానికి పులుముకోవలసిన అవసరం ఏముంది ?

పోనీ, నిజంగా ప్రేమ పవిత్రమైనదే అయితే నేను నా పెళ్ళాన్ని ప్రేమిస్తున్నానని చెప్పుకునే మగవాడు కనిపించడేమి ?

"ఆ అమ్మాయిని నేను గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నాన' ని చెప్పుకోడం లోకంలో సహజమైన విషయం ఎందుకంటే ఆ అమ్మాయి పరనారి గనుక, అదే అమ్మాయి వివాహానంతరం కులకాంతగా పరిణమించిన తరువాత మగడామెను ప్రేమిస్తున్నానని చెప్పుకోడం అపహాస్యభాజనం !

మనోకాననంలోని క్రూరమృగాలకు మారువేషం వేయడానికి ఉపకరించే మేకతోలు లాంటిదేనా ఈ ప్రేమ ?

ఆలోచనలగొడుగు చేతబట్టుకుని సన్నటి కమ్మీలాంటి ఆశయసాధనపైన నడుస్తూ కన్ను చెదరిపోకుండా, కాలు తొలగిపోకుండా అదొక సర్కస్ ఫీట్‌లా మసులుకోవలసిన రోజులవి నాకు లభించిన పాత్ర చక్కగానే నిర్వహింపబడిందన్న నమ్మకం నాకుంది నా కంతకంటే కోరదగిందేముంది ?

ముఖ్యపాత్రలను కత్తుల బోనులాంటి సందిగ్ధావస్థలో యిరికించి తమాషా చూచుకోమని చెప్పే పతాక సన్నివేశం బహుశా నాటకంలో చివరి అంకంలో రాబోలు వస్తుంది రామదుర్గంలో నా [illegible] అలాంటి సన్నివేశానికి తీసిపోయే దేమీ కాదు

శారీరకంగానూ, మానసికంగానూ తల్లిదండ్రుల కొన్ని లక్షణాలు సంక్రమిస్తాయని శాస్త్రం [illegible] లను అటుంచి చూస్తే అనసూయ [illegible]

దృష్టి మినహాగా మరేట్టి మనో లక్షణమూ సంక్రమించలేదని తోస్తుంది. ఇదంటే లోకాన్ని తేలికగా చూచే గుణం గూడా ఎంతో కొంత అలవడి వచ్చే ఉంది ఎటొచ్చీ స్వభావాన్నిబట్టి చూస్తే యిందుబాల మాత్రం ఆ తల్లికూతు రనిపించదు

రామపట్టాభిషేకానంతరం జరిగిన బహుమతి ప్రదానంలో తనకు లభించిన అమూల్య రత్నాన్ని చితకగొట్టి అందులో రాముని రూపం కనిపించ లేదనీ, రామనామం వినిపించలేదనీ హనుమంతుడు నిర్వేదం చెందాడని ఓ కథ ఉంది హనుమంతుడి భక్తిభావం లాంటిదే అనసూయమ్మ వాస్తవిక దృక్పథం కులీనత, విద్య, వివేకం, సుస్వభావం లాంటి గుణాలు మనిషికి తమంతట తాముగా కూడూ గుడ్డా ప్రసాదించలేవన్న నిశ్చితాభిప్రాయం ఆమెది! వ్యక్తిత్వానికి ఓ ఆకారాన్నిచ్చేది సంపద మిగిలినగుణా లన్నీ అలంకార ప్రాయాలు అకారమే లేకపోతే హంగులేం చేసుకోను!

రామదుర్గం వెళ్ళగానే నాకో ముఖ్యాంశం విదితమైంది భర్త వియోగానంతరం ఆ లోటు కనుపించకుండా ఆ లోగిలిని ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా ఏలుతుంటున్న అనసూయమ్మ నాలాంటి ఆగంతకులకు స్వాగతసత్కారాలు నెరవడానికి సిద్ధంగా లేదు వచ్చినవాడు వట్టి స్నేహితుడు మాత్రమే. అయితే ఆ పద్ధతి వేరు. ఇవ్వదగినంత మర్యాద యిచ్చి, పుచ్చుకోదగినంత గౌరవం పుచ్చుకొని ఆ అతిథిని ఆమె సాగనంపి ఉండేది అలా కాకుండా ఆ కొడుకూ, ఈ కూతురూ గూడా వచ్చినవాడిని తాము బ్రహ్మప్రయత్నంతో పట్టణంనుంచీ తెచ్చుకున్న వెలలేని బహుమానంగా తలపోస్తున్నారు ఎందుకని ? అతగాడిలో ఏముందని ?

నాపైన అనసూయమ్మ కెందుకో అనుమానం కలిగినమాట నిజం!

అపరాధ పరిశోధకుడికి ఒక్కొక్కప్పుడు కారణం స్ఫురించకమునుపే కొండొక వ్యక్తిపైన అనుమానం కలుగుతుంది అతడే నేరస్థుడని నిరూపించడానికి కావలసిన ఆధారాలు తన దగ్గర లేకపోయినా, అతడిపైన ఓ కన్ను వేసి ఉంచడంలో పరిశోధకుడు అప్రమత్తత వహించడం జరుగుతుంది. అనసూయమ్మ చూపుల్లోను, ప్రసంగాల్లోనూ నా కలాంటి నిశిత పరిశీలన వ్యక్తమైంది. ఈవిడ సురేంద్ర కాదు ఈవిడ ఇందుబాల కాదు ఈమె అనసూయమ్మ. వృక్షాగ్రాన కూర్చుని రాళ్ళు విసిరి, పళ్లికిలించి మృగరాజంపైన పిల్లచేష్టలైతే చేయవచ్చు కానీ ఆ విజయగర్వంతో బరితెగించి చకచకా దాని ఎదుటికి నడిచిపోతే ఏమౌతుంది? ఎవరు ఎవరైందీ క్షణంలో తేలిపోతుంది

అలాంటి అపాయంనుంచి తప్పించుకోడానికీ నాకు మిగిలిం దొక్కటే మార్గం—కాలికి బుద్ధి చెప్పడం.

కానీ రంగంనుంచి విష్క్రమింపదలచిన నేరస్తుడు తనకు సంబంధించిన ఆధారాలను అక్కడే దిగవిడిచి వెళ్ళడానికి సమ్మతించడు ఇందుబాలకు నేను వ్రాసిన ఉత్తరాలు నా ఆశయానికి విరుద్ధంగా వ్రాసినవనీ, వ్రాయవలసి వచ్చినవనీ, చెబుతే ఎవరు నమ్ముతారు ? వల వేయడంలో ప్రయత్నలోపం జరుగలేదనీ, అవతలివాళ్ళ చాకచక్యంవల్ల నేను వేసిన ఎత్తులు ఫలించలేదనీ చెబుతే ఆ అబద్ధం ఎవరికి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది ?

వాటిని తస్కరించడమే తరుణోపాయమైంది

కానీ మానవుడు తనకు తాను సంజాయిషీ చెప్పుకుంటే చాలదు లోకానికి చెప్పుకోవాలి సంఘజీవిగా బ్రతకదలచుకున్న ప్రతివ్యక్తినీ నిలదీసి వాడి ప్రవర్తనకు సంజాయిషీ అడిగే హక్కు లోకానికుంది.

ఈపాటికి నా సంజాయిషీ—కాకపోతే క్షమాపణ పత్రం వాళ్ల చేతికి దొరికే ఉంటుంది.

3

"అయిందానికీ, పోయిందానికీ విచారిస్తూ కూర్చుంటే ఏం లాభమమ్మా యిందూ! ఆకాడికీ మనఅదృష్టం బాగుండబట్టి సరిపోయింది నాకైతే వీ డెవడో గుండెలుతీసినబంటని చూడగానే తెలిసిపోయిందనుకో ఎంతగా అసాధ్యపుఘటంగాకపోతే పెట్టె తీసి కాగితాలు కాజేస్తాడు ? అలాంటివాడు కంటిలో పాపను కత్తిరించడూ!"

"అలా అనొద్దమ్మా! ప్రకాశం నువ్వనుకున్నట్టు టూలాటోలీ మనిషిగాడు అతడి సంగతి నాకంటే అన్నయ్యకే బాగా తెలుసు "

"అన్నయ్య కేం తెలుసు ఈ చెల్లెలికి తగిన అన్నే వాడుగూడా ఇదిగో యిందూ! నేను చెబుతున్నా! ఈ యింట్లో ఏదో విడ్డూరం జరిగిపోయిందని ఊళ్లో ఈపాటికి గుసగుసలు ప్రారంభమై ఉంటాయి వాళ్ల సందేహాలను బలపరుస్తూ మనం ముఖాలు వ్రేలాడేసుకుంటే ఇంకేముంది ? అగ్నిలో ఆజ్యం పోసినట్టే! ఎందుకొచ్చిన తలవంపులు ? ఎవడో వచ్చాడు, వెళ్లాడు అంతకుమించి మరేం జరగలే దనుకోవాలి"

"ఆపాటి నిబ్బరాలు మాకు లేవు ."

"మరేమున్నాయి మీకు! దారంటే వెళ్ళే ఓ దాసయ్యను పట్టి తెచ్చి తలపై కెక్కించుకునేపాటి తెలివితేటలైనా ఉన్నాయా యిందూ!"

"అమ్మా!" కోపంతో నా ఒళ్లు కంపించిపోతున్నదేమో, కేక గూడా కంపించింది

"చేసిన నిరవాకానికి తోడుగా కోపాలు గూడానా యిందూ! ప్రత్తుకంటే నేర్చిన మాటలు వల్లించడం గాదు నీతో నాకు వాగ్వాదాలు దేనికి ? నువ్వు లేచివెళ్లి ముఖం కడుక్కొని భోజనం చేస్తే చాలు అదైనా నా కోసం గాదు ఉదయంనుంచీ నువ్వీ గదిలో ఏడుస్తూ కూచున్నావనీ, మధ్యాహ్న భోజనం చేయలేదనీ వంటలక్క పసిగట్టినా చాలు, చిలవలతో పలవలతో కథ అల్లుకపోతాయి "

కూతు రేమైపోయినా ఈవిడగారికి పరువే ముఖ్యం!

లేచి వెలుపలికి వచ్చాను

ఇల్లంతటా నిశ్శబ్దం నలిగిపోయిన రబ్బరు బొమ్మలా హాలు కుర్చీలో పడుకున్న అన్నయ్యలోనైనా చలనం లేదు సబ్బుపెట్టి ముఖం కడుక్కొని భోజనాల గదిలోకి వెళ్లాను వంటలక్క గూడా వెళ్లిపోయిందేమో, అక్కడి గదులు గూడా నిర్జనంగానే ఉన్నాయి వడ్డించుకోడానికి వీలుగా వంటకా లన్నీ బల్లపైన ఉన్నాయి

భోజనానికి కూర్చున్నానో లేదో మళ్లీ అమ్మ గొంతు వినిపించింది

"అది కాదురా సురేంద్రా! అతిగాడు చెల్లాయికి ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నాడని నీకు తెలియదేమిటి ?"

"తెలిస్తే మాత్రం ? అతి డెవరికైతే ఆ ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నాడో వాళ్ల కవి ప్రీతిపాత్రంగానే ఉన్నప్పుడు పద్దనడానికి మధ్యలో నే నెవర్ని ? ఐనా చెట్టంత మనిషే కనిపించకపోగా, ఈ ఉత్తరాల గొడ వెందుకమ్మా నీకు? ఎలాగూ అతడు వ్రాసిన ఉత్తరాలను అతడే తీసుకెళ్లిపోయాడు గదా!"

"ఇదేం నిదరమోత్సం రా సురేంద్రా! చదవగా చదవగా ఉన్న మతి గూడా పోతుందంటే ఏమిటో ననుకునేదాన్ని! ఇదేనన్నమాట! తాను వ్రాసిన

ఉత్తరాలను తాను తీసుకెళ్ళిపోయేపాటి ముందు జాగ్రత్త ఉన్న పెద్దమనిషి అలాగే అమ్మాయి వ్రాసిన ఉత్తరాలను యిక్కడ పారేసి వెళ్ళగూడదూ!"

"అది పోయింటే! ఒకమాట చెప్పనా అమ్మా! ఎంతగా బుర్ర జించుకున్నా ప్రకాశం ఎందు కిలా చేశాడో అర్థం గావడంలేదు నాకు! ఐనా ఆ ఉత్తరాలను తీసుకెళ్ళి మాత్రం అతడేం చేసుకుంటాడు? బహుశా యిక్కడెక్కడో పడేసే ఉంటాడు "

అన్నం గొంతుక వెంట దిగడంలేదు లేచి బయటికి వెళ్తే ఎవరి ముఖాన్నయినా చూడ లసి వస్తుందన్న బెంగతో మెతుకుల్ని ఎంచుతూ కూర్చున్నాను

"భోజనమైందా యిందూ!" అమ్మ పిలుపు

" . .. .. "

"అయివుంటే ఒకసారి యిక్కడికి వచ్చి వెళ్ళు. ఇక్కడో శ్రీముఖం ఉంది మనకు?"

శ్రీముఖమా?

తొందరగా చేయి కడుక్కుని హాల్లోకి వచ్చాను అమ్మ వ్రేళ్ళ మధ్య ఏవో కాగితాలు నలిగిపోతున్నాయి

"దీనిసంగతేమిటో మొదట నేనే చూస్తాను ఆ తరువాతి వంతు మీ అన్నయ్యది అతడు చదివి పదిలంగా నీచేతి కిస్తాడు. అందాకా నువ్వు యిక్కడే కూర్చో"

మరబొమ్మలా కుర్చీ కంటుకుపోయాను

ఏదో డాక్యుమెంటును శ్రద్ధగా పరిశీలిస్తున్న న్యాయవాదిలా కూర్చుంది అమ్మ బారెడు దూరంలో ఉన్నా ఆమె ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాల సవ్వడి స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది ఎంతో ఉద్విగ్నతను గలిగించే వృత్తాంత మైతేగానీ, ఆమె అలా గసపోసుకోడం జరుగదు కోపము, ఉద్వేగము, సంభ్రమము మొదలైన భావాలు కలిగినప్పుడు మాటిమాటికీ కళ్లద్దాలు సర్దుకోడం ఆమె నాడుక. పైకి లాగి పట్టుకున్నట్టు నిశ్చలమైపోయే ముకుపుటాలతో, కనురెప్పలతో ఆ ముఖం బిర్రబిగుసుకుపోతే, అది ఆమెకు కలుగుతున్న ఆశ్చర్యానికి గుర్తు. నిమిషాని కొకసారి ఆమెకళ్లజోడు సర్దుకుంటోంది పేజీ త్రిప్పబోతూ అంతలో ఆ విషయం మరచిపోయినట్లు ఆమె కళ్ళు మూసుకుని ఆలోచనలో పడిపోతుంది తన నమ్మకాలన్నీ వమ్మయిపోయినట్టు, ఆశలన్నీ నిరాశలై పోయినట్టు ఆమెలో వేడి నిట్టూర్పులు గూడా ప్రారంభమయ్యాయి ఆమె చదవుతుంటే చదువుతున్నట్టుగా లేదు అన్నయ్యను గూడా కలుపుకుంటే అది మా పాలిటి కొక శిక్షగా ఉంది మధ్య మధ్యలో ఒకటి రెండుసార్లు కాగితాలను అవతలికి తీసి ఆమె మాపైకి బరపిన చూపులు యిదివరకు నాక్కు అపరిచితాలు చూపుల్లో అలాంటి వెటకారము, అపహాస్యము ప్రతిబింబింప వచ్చునని నాకు తెలియదు

చదివి ముగించిన తరువాత ఆ కాగితాలను అన్నయ్యచేతి కందించేపాటి ఓపరికం గూడా అమ్మకు లేకపోయింది ఆమె ఒడిలో పడిఉన్న కాగితాలు క్రిందికి కొట్టుకపోయి అన్నయ్య చేతికి దొరకడానికి పైన తిరుగుతున్న ఫేనే ఉపకరించింది

ఒకటి, రెండు పేజీలు చదివేసరికి అన్నయ్య ముఖం వెలవెల పోవడం గమనించాను. అంతకూ, ఇంతకూ ఆశ్చర్యపడడం అన్నయ్య స్వభావం గాదు. అలాంటివాడు అయిదారు పేజీలు చదివి ముగించేసరి. తల దిమ్మెక్కి పోయినట్టుగా పడుకున్న కుర్చీలో అలాగే సొమ్మసిల్లిపోయాడు ఆ కప్పుకేసి చూస్తున్న అతడి కళ్లు క్రమక్రమంగా మూతబడిపోసాగాయి

గబగబా గదిలోకి వెళ్ళి అమ్మ ఫ్లాస్కు తీసుకొచ్చింది వేడివేడిగా ఓ కప్పు కాఫీ త్రాగాక పరిసరాల్ని ఒకసారి కలయజూచిన తరువాత గాని అన్నయ్యకు తన చుట్టూరా ఉన్నది మామూలు ప్రపంచమే నన్న స్పృహ కలిగినట్టు లేదు అతడు యంత్రంలా లేచి నిలబడ్డాడు చీకటిదారిలో అడుగులు వేస్తున్నట్టుగా తనగదిలోకి వెళ్ళి వెనుకనుంచి దబాలున తలుపు వేసుకున్నాడు

నే నా కాగితాలను చదవడం ప్రారంభించేసరికి హాల్లో ఎవ్వరూ లేరు.

"ఒక్కొక్కప్పుడు కల్పనకంటే వాస్తవమే విస్మయావహంగా ఉంటుందని విజ్ఞులు చెబుతారు. నా జీవితగాథనే అందుకు నిదర్శనంగా చెప్పుకోవచ్చు.

అందుకే దీన్ని ఉత్తరంలా గాకుండా కథలా వ్రాయడమే సముచిత మనిపించింది

నా జీవితగాథే అయినా యిది నా ప్రయోజకత్వంతో నేను మలచుకున్నదేమీ గాదు కొన్ని పరిస్థితులు, కొందరు వ్యక్తులు మలచిన జీవితం నాది అందుకనే నాయకత్వాన్ని నాపైన వేసుకోకుండా ఇందులోని ఒక పాత్రనుగా ఈ థ చెప్పుకుంటున్నాను

నాణెమొక్కటే అయినా దాని కొక వైపున బొమ్మా, మరొక వైపున బొరుసు ఉన్నట్టుగా ఈ జీవితగాధకు సైతం రెండు ముఖాలున్నాయి ఒకటి యధార్థం రెండోది కల్పితం

కల్పనాగాథలోని ప్రకాశం అదృష్టవంతుడు అతనికి సేలం జిల్లాలో సుక్షేత్రా లున్నాయి అతడి నాన్నగారి దక్షిణదేశ మహానగరాల్లో వ్యాపారాలున్నాయి లౌకికవిషయాలకు దూరంగా ఋష్యశృంగుడు నివసించిన రమణీయ కాననసీమలా, లేమి వాసనైనా సోకని సంపదలలోకాలతనివి. ఇరుసు విరిగి కాలచక్రం ఆగిపోయినా సరే నెలపుట్టేసరికి పుట్టకమునుపే మనియార్డరు అతని చేతికి వస్తుంది సహపాఠకుల దృష్టిలో ప్రకాశంతో స్నేహం కాంక్షింపదగినది అతనితో సాన్నిహిత్యం గౌరవప్రదమైనది కానైతే అది చాలామందికి దుర్లభమైనది గూడా!

వాస్తవం కల్పనలా హృదయంగమంగా లేకపోతే అందుకు ప్రకాశం పూచీదారుడు కాడు గానీ, నిజ జీవితంలో నేమో యినుపగజ్జెల తల్లికి ముద్దుబిడ్డ డతడు సేలంజిల్లానుగురించి అతనికి తెలిసింది పొరుగు రాష్ట్రంలో అదొక జిల్లా అని మాత్రమే! జిల్లా ఏదైతే నేమి గానీ అతనిది తాలూకా పటంలోనైనా కనిపించని ఓ మారుమూల కుగ్రామం సీమబొగ్గు రాసి పోసినట్టున్న నల్లరాళ్ళ గుట్టల నడుమ, చీకిపోదల పిట్టడవులమధ్య ఎగుడు దిగుడుగా పడివున్న ఎర్రటి మెట్టపొలాలే జీవనాని కాధారంగా కాలం వెళ్లబోస్తున్న ఆ పల్లెటూరిలో ఉన్నవలా పాతిక పూరికొట్టాలు. కొట్టమనిపించుకోడానికైనా తగని ఓ పూరిపాకలో చీకటి, గాలి, వాన, చలిలాంటి ఈతిబాధలన్నీ ఒక్కుమ్మడిగా లోకంపైకి మోహరించిన ఒకానొక రాత్రి సమయంలో జన్మించాడు ప్రకాశం పుట్టిన ప్రతిబిడ్డకూ పేరు పెట్టాలన్న పట్టింపు లేకపోవడం అటుండగా, పుట్టినబిడ్డలందరూ చనిపోతూ వచ్చిన ఆ కుటుంబంలో రామన్నకు, సుబ్బులమ్మకు పుట్టిన ఆ కడసారి బిడ్డ పురిటినాడు పెంటకుప్పలో పడవేసి మళ్లీ ఇంటికి తెచ్చుకునే సాంప్రదాయం రీత్యా 'కుప్పయ్య' అన్న పేరుతో మునసబుగారి జనాభా రిజిస్టరులో చోటు చేసుకున్నాడు.

ఆ కుర్రవాడికి అయిదేళ్లొచ్చేసరికి తల్లి మాత్రం మిగిలింది. ఆ తల్లికి కాపురిపాకతోబాటుగా రెండు బర్రెగొడ్లు మిగిలాయి కూలీనాలీ చేసుకుంటూ పొట్ట బోసుకోడం కన్నా బ్రతుకుతెరువులేని ఆ అనాథకు యిసుకలో పడుకుని పసిడిమేడలు కట్టడం అవివేకమని తెలియదు చిలిపిగా మాట్లాడుతూ, చిన్న చిన్నగా పదాలు పాడుకుంటూ తన కళ్లకు పండువగా పెరుగుతున్న కుర్రవాడిపైన లేనిపోని ఆశలు పెట్టుకోడం భావ్యంగాదని ఆమెకు తెలియజెప్పినవాళ్ళు లేరు పైగా ఆ పసివాడి లేత బుర్రలో పైపైకి ఎగ్రబాకిపోవడానికి కావలిసిన శుభలక్షణాలు నిక్షిప్తమై ఉన్నాయని ఆమె ఆశాంకురాలకు పాదులు కట్టింది లోకం అక్కడికి పదిమైళ్ల దూరంలో ఉన్న పుట్టింటికి పంపి, ఆవూరి పలుకూటంలో చేర్పించింది పంతులు పాపయ్యగారికి ప్రీతిపాత్రుడు గావడంతో తన బిడ్డ భవిష్యత్తు కింక అడ్డే లేదని తలపోసింది మేనమామల అదుపు క్రింద, అత్తగార్ల సాధింపుల క్రింద నలిగిపోతున్న ఆ కుర్రవాణ్ని ఆదరంతో దగ్గరకు చేరదీసి అభిమానంతో విద్యాబుద్ధులు నేర్పించారు పాపయ్యగారు "ఒరే కుప్పయ్యా! ఏం పేరురా నీది! బంగారంలాంటి కుర్రాడివి ఎవర్రా నీకీ పేరు పెట్టింది? ఇప్పుడు గాదులే, హైస్కూలుకు పంపించేప్పుడు నీపేరు నెలా మార్చేస్తానో చూద్దువుగానీ ఉండు" అనేవారు పాపయ్యగారు.

"ఎలా పంపగలరండీ మేష్టారుగారూ! బస్తీలో చదువులంటే మాటలా! అందులోనూ దిక్కూ దరి లేని కుర్రాడాయె" అంటూ ఎవరైనా అడ్డు తగిలితే పాపయ్యగారు వాళ్లపైన విరుచుకపడేవారు "ఐతే మీరనేదేమిటి? చదువుకోగలిగినవాడు చదువుకోడానికి వీల్లేకపోతే ఇక లోకంలో చదువు లెందుకయ్యా ఉండటం! వీడెలా చదువుకోలేడో చూస్తాను నాకు తెలుసు. ఆ తల్లి నాలుగిళ్లలో అంట్లుదోమి తన బిడ్డను చదివించుకోగలదు ఏమనుకుంటున్నారో మీరు! పాపయ్యగారి శిష్యుడంటే హైస్కూలు హెడ్మాస్టరుగారు కళ్ల కద్దుకుంటారు."

పాపయ్యగారిది సిద్ధవాక్కు. ప్రకాశమన్న నామాంతరంతో ఆయనగారి శిష్యుడు హైస్కూల్లో చేరాడు ఒక్కొక్కమెట్టే పైకెక్కుతూ ప్రతి తరగతిలోనూ ప్రథమశ్రేణిలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు వార్షికోత్సవ సందర్భంలో బల్లపైని బహుమతులను తన చిన్నచేతులతో దోచుకపోతున్న ఆ కుర్రవాడివైపు చూస్తూ ముందువరసల్లో కూర్చున్న పురప్రముఖులు వీడి తలిదండ్రు లెంతటి అదృష్టవంతులో గదా అని విస్తుపోయేవారు సభాసదుల కందరికీ వెనుక, యినుప కమ్మల గేటు దగ్గర గోడ క్రీనీడలో నిల్చున్న ఓ శిథిలాకారమే ఆ కుర్రవాడి మాతృదేవత అని వాళ్లకేం తెలుసు?

చదువులో ప్రకాశానికొక యోగ్యతాపత్రాన్ని ప్రసాదించిన ఆరేళ్ల నగరవాసం. సుబ్బులమ్మ ఆరోగ్యంపైన తీవ్రంగా దెబ్బతీసింది ఐనా అందుకామె దిగులుపడింది గాదు తాను చేయగలిగినదంతా చేసింది వాడి తెలివితేటలు వాడి కొచ్చేశాయి గనుక యిక తాను కొడుకునుగురించి బెంగపెట్టుకో నక్కరలేదు అన్నింటికీ పైన భగవంతుడున్నాడు ఆ సంతృప్తితో ఆమె స్వగ్రామానికి వెళ్లిపోయింది తాను సంపాదించుకున్న సర్టిఫికెట్లు తనకు బువ్వపెట్టగలదన్న నమ్మకంతో ప్రకాశం పట్టణంలో నిలచిపోయాడు. పదహారేళ్ల పసివాడికి ప్రభుత్వంలో కొలువులు దొరకవు కొంతకాలం ప్రత్యేక సంస్థల వెంట తిరిగాడు ప్రకాశం రేపురా మాపురా అని వాయిదాలు పెట్టడం, తరువాత ముఖాలు తప్పించడం, అలా కాదని నిలదీసి నిక్కచ్చిగా అడిగితే నీముఖం నువ్వేం ఉద్యోగం చేయగలవని చులకన్నగా మాట్లాడటం, ప్రకాశాన్ని క్రుంగదీశాయి ఒకటి రెండు చోట్ల ఉద్యోగం లాంటిది దొరికినా దానికి అంటిపెట్టుకుని ఉండలేకపోయాడు ప్రకాశం ఎదుటివాడి నిస్సహాయతను పసిగట్టి, వాడిని పనిముట్టుకన్నా హీనంగా, బానిసతో సమానంగా చూడటం అతడి హృదయాన్ని గాయపరచింది నీతికీ నిజాయితీకి, ప్రతిభకు ప్రవర్తనకూ మన్నన లభించే బ్రతుకుతెరువుకోసం అన్వేషిస్తూ అతడు దేశంపైన బడ్డాడు ఆత్మగౌరవానికి అఘాతం కలగకపోతే చాలు, తనెలాంటి పని చేయడానికైనా సిద్ధమే నన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడు. అవయవాలు కదలకుండా, దుస్తులు నలగకుండా కుర్చీకి తనువప్పగించి పైవాళ్ల దగ్గర రోజుకు పదిసార్లు మొత్తగా చీవాట్లు తినే ఉద్యోగాల కంటే కాయకష్టం చేసి బ్రతకడంలో నామోషితనం లేదని గుర్తించాడు కొన్నినాళ్లు బరువులు మోశాడు రిక్షాలు లాగాడు హోటళ్లలో పనిచేశాడు ఏపని చేస్తున్నా తనీపనిచేయడంకోసం పుట్టలేదేమో నన్న అనుమానం ఒకటి అతణ్ని వెంటాడుతోంది మరి దేనికోసం తన పుట్టుక? ఏ రంగంలో తనకు రాణింపు? తీరిక దొరికినప్పుడల్లా గ్రంథాలయాల్లోకి వెళ్లి బీరువాలవైపు చూస్తూ కూర్చునేవాడు ఆ పుస్తకాలతణ్ని ఊరించేవి బసకు తిరిగి వెళ్లి, పెట్టె దెరిచి, దుమ్ము దులిపి పైకి తీసిన సర్టిఫికెట్లలో ప్రత్యక్షరాన్నీ పరిశీలిస్తూ కాలం గడిపేవాడు విద్యాభ్యాసం ఒక వ్రతంలాంటిదైతే తాను వ్రతభ్రష్టుడు, విద్యార్జన ఒక యోగంలాంటిదైతే తాను యోగభ్రష్టుడు

రెండుగా నాలుగేళ్లు పరిస్థితుల సుడిగాలిలో ఎండుటాకులా గిరికీలు కొడుతూ బ్రతికాడు ప్రకాశం పడిన కష్టాలు అతని మనసుకు బలాన్ని చేకూర్చాయి బ్రతుకంటే ఏటివాలు వెంట పూల పడవపైన షికారు గాదు. అది ఏటి కెదురీత సుడిగుండాల్లో మునక జలచరాలతో ఘర్షణ పరిస్థితుల పైన తిరగబడి గెలుపొందని మానవుడికి చరితార్థత లభించిన నిదర్శనాలు ప్రపంచచరిత్రలోనే లేవు తాను చదువుకోడం కోసమే పుట్టాడు ఎలాగైనా తాను చదువుకోవాలి

మనసు మార్గాలను అన్వేషింపసాగింది.

తెనుగురాజుల దానజలధారలో గిరులు తెప్పలై తేలిపోయిన దినాలు గావు. ఐనా లోకంలో వదాన్యులు లేకపోలేదు ఈనాటికీ దేవాయతనాలు నిర్మింపబడుతున్నాయి విద్యామందిరాలు, వైద్యశాలలు, దానసత్రాలు నెలకొల్పబడుతున్నాయి పరోపకారపారీణత మానవజీవితంలోనుంచీ పూర్తిగా లుప్తమైపోయే దుర్దినాలు రాకపోవచ్చు నన్నదే ఆశావాదుల విశ్వాసం ఎటొచ్చీ ఆర్థికంగానే సాయం చేయడానికి సంసిద్ధతను ప్రకటించే దాత లెక్కడున్నా రన్నదే తనకు తెలియని సంగతి

వాకబు చేయసాగాడు.

అప్పుడే తనజీవితంలో మొదటిసారిగా ప్రకాశం రామదుర్గం అన్న ఊరిని గురించి విన్నాడు ప్రకాశానికి కొన్ని వందల మైళ్ల దూరంలో ఉన్న ఊరది కానీ, కీర్తికాంత పయనించలేని దూరాలు లేవు

లేడికి లేచిందే పరుగైంది! రెక్కలు గట్టుకుని వెళ్లి రామదుర్గంలో వ్రాలిపోయాడు ప్రకాశం

బయల్దేరిన వేళావిశేషం మంచిదిగాదేమో ననిపించింది—వెళ్లిన సమయానికి రామభద్రయ్యగారు ఊరిలో లేరు గనుక!

పాతకాలంనాటి మండువాలోగిలి ఎదుట, పది పదిహేను అంకణాల మేరకు పొడుగ్గా వేసిన పందిరి క్రింద నిల్చున్నాడు ప్రకాశం. ఉదయం ఎనిమిది గంటలవేళ. ఒకటి రెండుసార్లు ప్రకాశం గుమ్మంలోనుంచి లోపలికి

చూడటానికి ప్రయత్నించాడు. ఆ మేడలో మనుషులు నడయాడుతున్న చిన్నెలే లేవు. అంత పెద్ద చుట్టు భవంతిలో మనుషు లెక్కడున్నారో ఎలా తెలుస్తుంది ? ఏం చేస్తున్నారో ఎలా తెలుస్తుంది ? వాళ్ళు లోప లెక్కడో మాట్లాడుకుంటే ఆ సవ్వడి బయటి కెలా వినిపిస్తుంది ? పందిరి క్రింద మాత్రం జీతగాళ్ళ హడావిడి ఉండి ఉండీ చెలరేగి చల్లారుతోంది. సేద్యగాళ్ళు, గుమాస్తాలు, ఆలకాపర్లు వెలుపలినుంచీ ఏవో వర్తమానాలను మోసి తెచ్చి, లోపలినుంచి ఏవో ఆజ్ఞలను స్వీకరించి తొందరతొందరగా వెళ్ళిపోతున్నారు. కొత్త వ్యక్తి ఒకడు అక్కడ నిల్చున్నాడన్న విషయం వచ్చిపోతున్న వారిలో మచ్చు కొక్కరైనా గమనించినట్టు లేదు. కారణ మేమై ఉంటుంది? ప్రకాశం తనవైపు ఒకసారి చూచుకున్నాడు. బస్సుప్రయాణం మూలంగా తన దుస్తులు మాసి మన్నుగొట్టుక పోయాయి. తలరేగిపోయింది. పడుకో డానికి చోటు దొరకక రాత్రంతా నిద్రలేక పోవడంతో కళ్లు మండుతున్నాయి. ఈ పిచ్చి వాలకంవల్ల ఎదుటివాళ్ళకు తనపట్ల సదభిప్రాయం ఏర్పడవచ్చునన్న నమ్మకం కలగడంలేదు. కానీ మార్చుకోడానికి తన దగ్గర దుస్తులు లేవు. అటువైపునుంచీ రామభద్రయ్యగారు చెప్పు డొస్తారో తెలియదు. అందాకా ఏం చేయాలో తోచదు. ఇంతదూరం వచ్చి ఆయనను కలుసుకోకుండానే వెళ్ళిపోవడానికి మనస్కరించదు.

ఎరుపుదనం విరిగి పోయిన నీ రెండ బాగా పదను పెట్టి గాలిలో ఝళిపిస్తున్న కరవాలంలా తళతళలు వెల్లగక్కుతోంది. పందిరిగుంజ నానుకుని నిశ్చలంగా నిల్చున్న ప్రకాశం మధ్యాహ్నం వరకైనా అలాగే నిల్చుండి పోయే పట్టుదలలో నుంచీ నీరెండలోకి శూన్యంగా చూస్తున్నాడు.

మేడపైన గోడ గడియారం, దూరంగా గుడిలో నుంచీ నెమలి క్రేంకారం, కొట్టాల్లో నుంచీ దూడల అంబారవం,— ఇంతకు మించిన అలికిడి వినరాకుండా ఆ భవనం చుట్టూ పేరుకున్న స్తబ్దతలో ప్రకాశం తానూ ఒక పందిరి గుంజలా నిల్చుండి పోయాడు.

గంట పదిన్నర దగ్గర్లో ఎక్కడో కూనిరాగంతో సినిమాట్యూను, బూట్ల శబ్దం ఆ ట్యూనుకు దరువులు పలుకుతుండగా ఓ అబ్బాయి వెలుపలికివచ్చాడు.

"మిస్టర్ ! ఏ ఊరు ?"

ప్రకాశం ముఖంలో ఆశాజ్యోతి వెలిగింది. అతడు సమాధానం చెప్పుకున్నాడు.

"ఇక్క డెవరికోసం ?"

"అయ్యగారి కోసం."

"ఎందుకూ ?"

కారణం చెప్పాడు ప్రకాశం, పాంటుజేబులో నుంచీ సర్టిఫికెట్లు తీస్తూ.

"నీదేనా సర్టిఫికేటు ?"

తటాలున చేతికి తీసుకున్నాడు. పేజీలు త్రిప్పుతూ ఎర్రసిరాతో మార్కులు గుర్తించిన చోట ఆగిపోయాడు. తల పైకెత్తి ప్రకాశంవైపు చూచాడు మళ్ళీ మార్కుల వైపు . .

"మరి. . మరి . ." ఉపక్రమణికలో తొట్రుబాటు పడిపోతున్నాడు ప్రకాశం.

అప్పుడో విచిత్రం జరిగింది. లోపలి నుంచీ పిలుపులాంటి దేదీ వినిపించలేదని ప్రకాశం తన శ్రవణేంద్రియాలపైన ఆనపెట్టి చెప్పగలడు. కానీ అలాంటి పిలుపేదో శ్రవణగోచరమైనట్టు "ఇదిగో వస్తున్నా" అంటూ ఓ కేకపెట్టి ఆ అబ్బాయి తుర్రున లోపలికి జారిపోయాడు.

ప్రకాశం హతాశుడై పోలేదు. ఒకవేళ తన చెవులే తనను మోసగించాయేమో ! కాకపోతే ఆ అబ్బాయి అలా 'కీ' ఇచ్చిన మరపిట్టలా ఎగిరి పోవలసిన అవసర మేమీ కనిపించదే !

గంట పదకొండు కావస్తోంది.

ఈసారి మరింత ఆశావహమైన సంఘటనే ఎదురైంది ప్రకాశానికి!

"ఒరేయ్ సుబ్బన్నా ! ఏడీ సుబ్బన్న ? నరసింహులైనా ఉన్నట్టా, లేనట్టా ?" అంటూ ఈవలికి వచ్చిన ఆ ఇంటి ఇల్లాలు పందిరి క్రింద మనుషుల కోసం కలయజూస్తూ వరాండా అంచున నిల్చుంది. ఆమె అలా వెలుపలికి రావడమే ప్రకాశానికి ఆశావహమై ఉండగా, మరింత ప్రోత్సాహజనకంగా "ఇక్కడెవరో బాగా మార్కులొచ్చిన కుర్రాడున్నాడట ! నువ్వేనా అబ్బాయ్!" అంటూ సర్టిఫికెట్లు చేతికి తీసుకుంది.

కోరిన కొండపైన వానమబ్బు లెక్కుతున్నట్టే ఉన్నాయి ప్రకాశానికి !

సమయం దొరికిందిగదా అని దొరికిన వెంటనే బాకా వూదడం బాగుండదు గనుక, సాకల్యంగా ఆమె పరీక్షా ఫలితాలను గమనించేదాకా ప్రకాశం ఓపిక పట్టదలచుకున్నాడు.

"చూడం డమ్మగారూ ! మరేమో .. మా ఊరిక్కడికి . " గొంతుకలో కొట్లాడుతున్న భావాలను మాటల్లోకి అనువదించడంలో, విఫలుడై పోతున్నాడు ప్రకాశం.

ఆమె తల పైకెత్తి ప్రకాశం కేసి చూచింది. చాచి పట్టుకున్న ఆమె చేతిలో నుంచీ క్రింద పడిపోకుండా తన సర్టిఫికెట్లును అందుకో గలిగాడు ప్రకాశం ఆమె ప్రకాశం కేసి చూచిన చూపుల్లో ఆశ్చర్యం లేదు. ఆర్ద్రత లేదు. అవి చప్పగా, నిర్వికారంగా ఉన్నాయి. ఆ చూపులాగే మరొక కోణంలోకి మళ్ళీ అక్కడ తమ కెదురైన ఆ గంతకుడి కొకడికి ఢీకొన్నాయి. "ఒరేయ్ నారిగా ! అప్పుడే అన్నాలకు వేళయిందట్రా నీకు ! నరసింహులు తోటలో ఉన్నట్టున్నాడు. వెళ్ళి ఒకసారి అతణి ఇంటికి వచ్చి పొమ్మని చెప్పు" అంటూ ఆమె మందగమనంతో గృహాంతర్భాగంలోకి వెళ్ళిపోయింది.

ప్రకాశం నిశ్చేష్టుడై పోయాడు.

ముదిరి పోతున్న మిట్టమధ్యాహ్నపు టెండల్లో చంద్ర నిప్పులు రాలుతున్నాయి.

వడగాడ్పులు ఒడలికి సోకి చల్లబడి చెమటలుగా రూపాంతరం చెందుతున్నాయి.

ఇందాకా అంతర్ధానమై ఉండిన సమస్య ఒకటి ఇప్పుడు క్రొత్తగా ప్రకాశాన్ని సమీపిస్తోంది.

రామభద్రయ్య గారిని కలుసుకుంటే, వచ్చిన పని సానుకూలమయ్యే సూచనలు కనిపిస్తే, ఆ తర్వాత నింపాదిగా భోజన సదుపాయాలను గురించి ఆలోచించవచ్చుననుకున్నాడు ప్రకాశం. పళ్ళు తోముకోడమైతే తెల్లవారు జామున్నే జరిగింది గానీ, అప్పటినుంచీ మంచినీళ్ళతోనైనా కుక్షిని ఉపలాలించలేదు.

ఎక్కడో ఓ పూట కూటి ఇంట నిన్న సాయంకాల మెప్పుడో తిన్న తిండి. అది కొలత భోజనం. కొరత భోజనం గూడా !

గిర్రున తిరుగుతున్న ప్రకాశం కళ్లకు ఎండల్లో ఎండమావులు కనిపిస్తున్నాయి.

కోరి వచ్చిన సహాయం లభించక పోతే మానే సాదరంగా ఒక పూట భోజనానికైనా నోచుకోక పోతున్న తన దౌర్భాగ్యాన్ని గురించి ఏ మనుకో గలడు ప్రకాశం ?

క్షుధార్తి ఎదుట అభిమానం గడ్డిపోచకన్నా హీనమైనది.

ఈసారి ఎవరైనా కనిపిస్తే నోరు దెరచి అడిగేయాలని అనుకుంటు న్నాడు ప్రకాశం.

గంట రెండు !

గ్రీష్మాతపంలో తిరిగి వచ్చిన కుక్కలు కొన్ని పందిరి క్రింద పడుకుని చొంగలు కార్చుకుంటున్నాయి. రెత్తినవిమ్మలా నిదురబోతున్న ఆ గృహా వరణలో మధ్యాహ్నమయ్యేసరికి జనసంచారం పూర్తిగా తగ్గిపోయింది. వంట గదుల్లో సాయంకాలఉపాహారాలకోసం ప్రయత్నాలు ప్రారంభమయ్యే సమయం! . . ప్రేగులు మెలికలు తిరిగి పోతున్న ఆకటి బాధలో ప్రకాశానికి మతి పోతోంది

అప్పుడు మరొక విచిత్రం జరిగింది—

ఉదయం పదిగంటలప్పుడొకసారి వెలువలికి వచ్చి ప్రకాశాన్ని పలక రించి పిట్టలా లోపలి కెగిరి పోయిన ఆ అబ్బాయి మునిగాళ్ళపైన అడుగులు వేసుకుంటూ గోడ వెంబడే నడిచి వచ్చి సింహద్వారంలో నుంచీ ఈవలికి తొంగి చూచాడు ఉదయాన్ననగా ప్రత్యక్షమైన ఆ గంతకుడు ఇంకా అక్కడే పడిగాపులు పడుతూ ఉండ వచ్చునన్న తన అనుమానం నిజమైందేమో, ఎలా వచ్చిన వాడు అలాగే వెనుదిరిగి చప్పుడుగాకుండా చల్లగా మటు మాయమై పోయాడు.

రెండడుగులు ముందుకు వేసిన ప్రకాశం అయిదు నిమిషాల వరకూ అప్రతిభుడై నిల్చుండి పోయాడు.

ఆ తరువాత నీరసించి పోయిన అతడిశరీరం ముందుకు కదిలింది. పందిరి క్రింది నుంచి వీథిలోకి, వీథిలో నుంచీ రోడ్డు పైకి వచ్చాడు. రక్త చందనాన్ని ఎండించి దట్టంగా నెరపినట్టున్న ఆ ఎర్రటి మట్టి బాటపైన కాళ్ళీడ్చుకుంటూ నడవసాగాడు ప్రకాశం. ఇంకా తొలిముంగారు వానలతో నైనా నాలుక తడుపుకోని పరిసర ప్రకృతి ఏదో దారుణమైన భావాన్ని ప్రక టిస్తున్న తైలవర్ణ చిత్రంలా భీభత్సంగా ఉంది. ఆఖరు గరికిపోస గూడా ఎండి పోవడంతో ఆవులు కలమంద పట్టలేని కొరుకుతున్నాయి. బాట కిరువైపులా ఆకులు రాల్చుకున్న చింతచెట్లు కాకులకైనా ఆశ్రయ మివ్వలేనంత బోసిగా తయా రయ్యాయి

ప్రకాశానికి ఒక్కొక్క ఫర్లాంగు ఒక్కొక్క యోజనంలా వెనక్కు వెళ్తోంది.

పడమటి కొండల కొలిమిలో ఎర్రగా కాలిన గంగాళంలా ఉన్న సూర్య భగవానుడు తన ప్రతాపాన్ని సింహావలోకనం గావించుకుంటూ వికటహాసం చేస్తున్నాడు

కష్టాలు ఒంటరిగా రావని చెబుతారు పెద్దలు. విచిత్ర సంఘటనలు సైతం అలాంటివేనేమో ! దుమ్మును పైకెగజిమ్ముకుంటూ నీలిరంగు కారు ఒకటి ప్రకాశాని కెదురుగా వస్తోంది. ప్రకాశం ఆగిపోయాడు. ఒక క్షణం ఆగాడు. రెండు క్షణాలు ఆగాడు మూడో క్షణాన అతడి బుర్రలో ఓ మెరుపు మెరిసింది. పైదొలగి కారుకు దారి ఇవ్వవలసిన ప్రకాశం, ఇంకా రెండడుగులు ముందుకే వేసి, కారు కెదురుగా నిలబడి చేతిని రెక్కమాములా అడ్డంగా చాచే శాడు.

సడన్ బ్రేకుతో కారు ఆగిపోయింది

ప్రకాశం కారుదగ్గరికి పరుగు దీశాడు.

"ఎవరబ్బాయ్ ! ఏం కావాలి ?"

రామభద్రయ్యగారంటే వీరేనని ప్రకాశాని కొకర తెలియ జెప్ప వలసినఅవసరం లేక పోయింది. మాటల్లోని ఆదరణ, ముఖంలోని ప్రసన్నత ఆ విషయాన్ని చెప్పకనే చెబుతున్నాయి. లోకంలో వ్యాపించిన ఆయన కీర్తికీ, ఆ క్షణానకారులో కనిపించిన మూర్తికీ ఉన్న అవినాభావసంబంధాన్ని ప్రకాశం అర క్షణంలో పోల్చుకో గలిగాడు

"నమస్కారాలు బాబూ !" చేతులు జోడించాడు ప్రకాశం— "తమ కోసమే వచ్చాను. . . ."

"ఐతే వెళ్ళిపోతున్నావేమబ్బాయ్ ! అయిదుగంటలకల్లా తిరిగొస్తానని చెప్పానే ! నా కోసం ఎవరైనా వస్తే, అందాకా ఉండవలసిందని చెప్పమన్నానే! నీ కెవరూ చెప్పలేదేమిటి ?"

ప్రకాశం నిరుత్తరుడై ఉండిపోయాడు

"నీ వాలకం చూస్తే నువ్వు మధ్యాహ్నం భోజనం చేసినట్టే లేదు. అవునా అబ్బాయ్ ?" ఈసారి ఆయన మరింత సూటిగా ప్రశ్నించారు

ఎదుటివారిచేత సత్యాని చెప్పించే శక్తి ఏదో ఆయనలో ఉంది ఎంతగా తన కిష్టంలేకపోయినా ప్రకాశం నిజం చెప్పక తప్పింది గాదు.

రామభద్రయ్య గారి ముఖంలో ప్రకాశానికి ఓ కదలిక కనిపించింది. ఫాలతలం వెడల్పు హెచ్చి, కనుబొమలు పైకిలేచి, ముని పంటితో పెదవిని కొరుకన్న ఆ ముఖభంగిమలో విసురుగా పారాడుతున్న భావవీచిక వెనుక రామభద్రయ్యగారి ఊహలేమిటో ప్రకాశానికి తెలియదు కానీ ఆయన ఏవో కొన్ని భావాలను అంత రంగంలో దాచుకున్నారని మాత్రం ప్రకాశం గ్రహింపగలిగాడు

కార్యక్రమంలో ఒక అంశాన్ని వదిలిపెట్టి మరో అంశంలోకి వచ్చి నట్టుగా "వచ్చిన పనేమిటో చెప్పు" అన్నారాయన.

ప్రకాశం మనవి చేశాడు— తాను నిరుపేద ఇంతవరకైనా చదువుకో గలిగాడంటే అందుకు కారణం ఉదారుల దయావిశేషం. తను చదువు మానేసి నాలుగేళ్ళయింది మంచి ఉద్యోగం దొరికింది గాదు ఈ నాలుగేళ్ళలో తాను పడరాని పాట్లు పడ్డాడు. చదువుకోవాలన్న కోరిక అదొక తీరని వేదనగా తనను వెన్నంటి తరుముతోంది అది దురాశ అని, అందని పండ్లకు అర్రులు చాచడమనీ తన మనసును తాను మందలించుకోక పోలేదు కానీ ఆశ అణగారి పోయింది గాదు. అందువల నే తనిలా రామభద్రయ్యగారికోసం రావడం జరి గింది. ఇదే చిట్టచివరి ప్రయత్నం

వింటూ కూర్చున్నాడు రామభద్రయ్యగారు. విన్నతరువాత సర్దిపి కెట్టు హొకసారి త్రిప్పిచూచారు తటాలున తలుపు తెరచుకుని, కారుదిగి, రోడు పైకి వచ్చేశారు.

ఆరడుగుల బారీమనిషి రామభద్రయ్యగారు. అందుకు దగ్గట్టుగా ఆయన ఆజానుబాహులు. నలగా బొద్దు మీసాలు, కనిపించగానే చూపరు అకు ఒళ్ళు గగుర్పాటు చెందే ఆకారం ఆయనది ! ఆయన మాటల్ని వినడం జలపాతం క్రింద నిల్చునే అనుభవం లాంటిది.

"చూడబ్బాయ్ ! అన్నట్టు నీ పేరు ప్రకాశం గదూ ! చూడు ప్రకాశం ! మానవుడికి అంగబలంతోనూ అర్థబలంతోనూ అవసరం లేదని

నేను చెప్పను కానీ వాటికంటే మానవుడికి నిశ్చింత నాపాదించేది ఆత్మబలం. ఆత్మబలం ఉన్ననాడు మానవుడు మేరునగరంలా మహోన్నతుడై అందని ఆదర్శాలు అవలీలగా అందుకోవచ్చు నదీజలాలలాటి విద్యావిజ్ఞానాలను అంబుధిలా తనలో లీనం చేసుకోవచ్చు ఈడ్చి కొలిస్తే అయిదున్నరడుగులైనా లేని ఒక్క అచటి కుర్రాడివి నువ్వు. గట్టిగా గాలివీస్తే పదిబారల దూరంలో ఎగిరిపడేటట్టున్నావు ఐనా శరీర బలాన్ని మించిన ఆత్మబలం నీలో వుంది అదే నిన్నిక్కడికి తీసుకొచ్చింది. అదే నా కారును ఆగిపోయేటట్టు చేసింది.' అదే నన్నిలా రోడ్డుపైన నిల్చో బెట్టింది నేను నీకు సాయం చేయ దలచు కున్నాను ."

పొగ చుట్ట వెలిగించుకుంటూ కొనసాగించారు రామభద్రయ్యగారు— "కానీ ఒక షరతు! నా నమ్మకానికి మూల్యం చెల్లించాలి నువ్వు . . ."

"మూల్యమా!" ప్రకాశం కంగారు పడిపోతున్నాడు.

"మరేంలేదు. మా అబ్బాయి ఒకడున్నాడు బొత్తిగా మందుడైతే నేను చింతపడేవాణ్ని గాను. తెలివితేట లున్నాయి. ఉన్న తెలివితేటలను సద్వినియోగం చేసుకోడం వాడిచేతగాదు. వాడిని నిన్నూ ఒకే కాలేజిలో చేర్పిస్తాను ఎలాగైనా వాడు క్రమంగా చదువుకునేటట్టు చూచే పూచీ నీది."

విభ్రాంతిలో నిర్ఘాంత పడిపోతున్నాడు ప్రకాశం!

"తలకు మించిన భారంగా కనిపిస్తోందా ప్రకాశం! మరేం భయ పడొద్దు నీ పైన నాకామాత్రం విశ్వాసం కుదిరింది నువ్వు తలచుకుంటే వా కోసం ఈపాటి శ్రమను సునాయాసంగా భరించగలవు . . "

జేబులోనుంచి డైరీ పైకి దీశారు రామభద్రయ్యగారు. "నీ చిరునామా ఏమిటో చెప్పు! పదిహేనురోజుల్లో నీకు నా దగ్గర నుంచి జాబొస్తుంది" అన్నారు

స్వప్నంలాంటి సంఘటన అది! కలలన్నీ కల్లలే నంటారు కానీ ఆ నా మధురస్వప్నాన్ని అక్షరాలా నిజంచేసి చూపెట్టారు రామభద్రయ్యగారు. జాబు మాత్రమే గాదు సరిగ్గా ఆ నాటి నుంచీ పదిహేనో నాటికి బ్యాంకులో ఉన్న రామభద్రయ్యగారి ఖాతాలో నుంచీ నా పేరిటికి రెండువందల రూపాయల మనియార్డరు గూడా వచ్చింది.

కళాశాల జీవితంలో ప్రకాశానికి సురేంద్రకు ఏర్పడిన స్నేహాన్ని గురించి చెప్పుకుంటే మిగిలిన కథ పూర్తవుతుంది ఆర్ద్రతకు, ఆత్మీయతకు కాణాచిగా వెలసిన ఆ స్నేహానికి కొత్తగా వెలికితీయబడిన వాస్తవికాంశాలవల్ల ఆరని దెబ్బ తగుల వచ్చునన్న సత్యాన్ని ప్రకాశం కాదనలేదు కానీ విప్పి చెప్పక తప్పని పరిస్థితిలో ప్రకాశం తన నిజ స్వరూపాన్ని ఇలా ఆవిష్కరించి చూపెట్టుకోవలసి వచ్చింది.

అందుకే ఇందుబాలను చేబట్టడ మనేది ప్రకాశం కలలోనైనా ఊహించలేని అదృష్టం.

అధికప్రసంగమని భావించకపోతే, ఇక్కడొక చిన్నసంగతి మనవి చేసుకుంటాడు ప్రకాశం— కళాశాలలు నాటకరంగాల్లాంటివి దేశం నలుమూలలనుంచీ విద్యార్థులక్కడికొస్తారు వస్తూవస్తూ వేషానికి అవసరమైన దుస్తులను ట్రంకుల నిండుకూ తెచ్చుకుంటారు. శిరోజాలకు కావల

సిన తైలాలను, ముఖానికి కావలసిన అగ్ర్యపు ద్రవ్యాలను బజారులో అద్దాల బీరువాల్లో నుంచీ కొనుక్కుంటారు రారాజు పాత్రధారి సాక్షాత్తు రారాజుగానే భావించడం నాటకశాలలో ప్రేక్షకులకు కలిగే భ్రమ వాస్తవిక ప్రపంచంలో ఆ నటుని జరుగుబాటెట్టిది? మనస్తత్వమెట్టిది? సంస్కారమెట్టిది? అన్న ఆలోచనకు ఆస్కారమే లేకుండా అతణ్ణి ప్రేమించి, అతడితో జీవితాన్ని పంచుకో దలచడంలో ఔచిత్యం కనిపించదు

ప్రకాశం నటుడుగావచ్చు మోసగాడు గావచ్చు కానీ అతడు కర్తవ్య నిష్ఠుడు మాత్రం గాకపోలేదు కృతఘ్నుడుగా ప్రవర్తించలేదు

కృతజ్ఞత హృదయంలో ఉంచుకోదగిన భావమైతే, అది మాటల ద్వారా వెల్లడింపబడినంత మేరకు హృదయం ఖాళీ అయ్యే ప్రమాదముంటే, అలాంటి ప్రమాదానికి వెరచి ప్రకాశం వినమ్రుడై చేతులు జోడిస్తున్నాడు"

4

"పొద్దు పడమటికి వాలిపోతోందిరాబాబూ! తెల్లవారెప్పుడో తిన్న తిండి అదైనా ఏం తిన్నావు గనుక! అదేమిటో నాన్నా ఆకలివేయడం లేదా నీకు?" గడపలో నిల్చుని అమ్మ భోజనానికి పిలుస్తోంది

నిజానికి ఆ పూట ఆకలి వేయడం లేదు నాకు! హృదయం వ్యాకుల తరంగ ఘూర్ణితమైనప్పుడు కొన్ని భౌతికావసరాలు విస్మరింప బడడం సహజమే! ఎండలోపడి రెండుమైళ్ళ దూరం నడిచివచ్చి తపాలా బంట్రోతు ఇచ్చి పోయిన ఉత్తరాన్ని అది నేను అయిదోసారి చదవడం! అందులో సంబోధన లేదు సంతకం లేదు పొడిగా ఏడెనిమిది వాక్యాలు మాత్రమున్నాయి

"ఇంతకన్నా త్వరగా బదులు వ్రాయలేక పోయినందుకు కారణం చిరునామా తెలియక పోవడం చిరునామా దొరికే విధానం గూడా నిన్న మొన్నటికి గాని స్ఫురించలేదు. నాలుగేళ్ళ క్రిందటి పెదబాబుగారి పాత డైరీలో నుంచీ కొండను త్రవ్వి ఎలుకను పట్టినంత సులభంగా దాన్ని సంపాదించడమైంది తమ గుప్తదానాల గురించి ఆ మాత్రం ఆధారమైనా మిగిల్చి పోయినందుకు పెదబాబుగారికి మా కృతజ్ఞత

క్షమాపణ నివేదికలోని అంశాలను బట్టి చూడగా ఇక్కడ ఉపకార మనేది ఇరుపార్శ్వాల వారూ పరస్పరం ఇచ్చి పుచ్చుకున్న వ్యవహారమని విశదమైంది కానీ కృతజ్ఞత ఎలాగూ హృదయంలో ఉంచుకోదగిన భావమని ఉల్లేఖింపబడింది గనుక, ఆ పని చేయడానికి మేము సైతం వెనుకాడక తప్పడం లేదు!

ప్రస్తుతాంశానికి వస్తే అమ్మాయి అజ్ఞతలో వ్రాసిన ఉత్తరాలు కొన్ని అటువైపున్నే ఉండి పోయాయి వీలయినంత త్వరగా వాటిని త్రిప్పి పంపితే, అంతకంటే మేము కోరదగినదేమీ లేదు."

ఆ ఉత్తరం నాకు సకాలంలో చేరింది సకాలమని ఎందుకంటున్నానంటే అప్పుడు నేను ప్రేమకు సంబంధించిన చిట్టచివరి సత్యాన్ని గురించి ఏ నిర్ణయానికీ రాలేకుండా ఉన్నాను వచ్చిన జాబు ఆ నిర్ణయాన్ని తేల్చి చెప్పింది.

తీవ్ర ఝంఝామారుతంలో బుడ్డి దీపం వెలగ వచ్చుననుకునే ఆశావాదిత్వం ఎనభై నాలుగు లక్షల జీవరాసుల్లో ఒక్క మానవుడికి మాత్రమే ఉందేమో ననిపిస్తుంది ప్రేమే దైవమనీ, అది త్యాగానికి మారుపేరనీ ఇత్యాదిగా లోకవ్యవహారంలో ఉన్న నిర్వచనాల నన్నింటినీ జాబితాలోనుంచీ తొలగించి, ప్రేమ అన్న పదానికి యువతీ యువకులు వివాహ బంధంతో ఒకరికొకరు చేరువగా వచ్చి జీవితాన్ని గడప దలచుకోవడమే నన్న పరిమితార్థం ఇచ్చుకున్న తర్వాత నాలో ఒక ఆశ మిగిలి ఉండిపోయింది. నా నిజస్థితి తెలిసిన తర్వాత గూడా ఇందుబాల ప్రేమకు నేను పాత్రుణ్ణి కావచ్చునేమో నన్నదే నా అనుమానం మరైతే ప్రేమ గుడ్డిదని ఎందుకన్నారన్నదే ఆశకు ఆధారం. ఆ ఆధారం పునాది రాళ్ళతో సహా కదిలి పోయింది

లేచి వెళ్ళి భోజనానికి కూర్చున్నాను. మర్రాకుల విస్తరిలో అన్నం పెట్టి అంతటితో నా సంగతి మరచి పోయినట్టుగా అమ్మ పొయ్యిదగ్గర కూర్చుంది

"పచ్చడి వేశావు కావేమమ్మా" అన్నాను

"ఉండరా బాబూ! నువ్వొచ్చావని తెలిసి పెద్ది రాజుగారు గిన్నె నిండుకూ నెయ్యి పంపించారు కరగ బెడదామంటే పొయిలో నిప్పు కనిపించడంలేదు."

కొయ్య పెట్టెలోనుంచీ చేతి నిండుకూ కాగితాలు తీసుకొచ్చి ఆమె అగ్గిపుల్ల గీసి ముట్టిస్తోంది

"అదేమిటమ్మా! అవేం కాగితాలని! వాటినా కాల్చెయ్యడం?"

"నీది మరీ చోద్యం! ఇవన్నీ నువ్వు చదివి పారేసిన కాగితాలే గదరా బాబూ!"

లోకంలోని చరాచర ప్రాణులకు, జడజంగమ పదార్థాలకు రూపాంతర పరిణామమే గానీ నాశనం లేదని చెబుతారు అలాగే మానవుడి మానసికోద్వేగాలకు సైతం నాశనం లేదనిపిస్తుంది కాలం చాళ్ళలో పడి, పరిస్థితుల ఎండ వానల్లో నుండి దోహద క్రియలు పొంది భావబీజాలు రకరకాల పంటలుగా ఫలిస్తూ వెళ్ళడమే పరిణామ క్రమమేమో! టపావాడు మోసుకెళ్ళ వలసిన ఆ కాగితాలు అగ్ని దేవుడి ఆగ్రహానికో, అనుగ్రహానికో పాత్రమై రూపాంతరం చెందుతుంటే చూస్తూ నిర్లిప్తుడనై కూర్చున్నాను.

తెనుగునకున్న వ్యాకరణదీపము

"శ్రీ వాత్సవ"

"తెనుగునకున్న వ్యాకరణదీపము చిన్నది" యని అరవైయేండ్ల క్రితం తిరుపతి వేంకటకవులు శతావధానము చేస్తున్న సమయంలో బహిరంగంగా చెప్పవలసివచ్చింది వారు చేసిన ప్రయోగాలకు తగినలక్షణములు సమకాలీన లక్షణగ్రంథాలలో కనిపించకపోవడమే వారట్టి ప్రకటనచేయడానికి కారణమయింది నాటినుండి నేటివరకు తెనుగునకున్న వ్యాకరణదీపకాంతి పరిమితంగానే ఉన్నది అది విస్తృతం చేయడానికి తగినప్రయత్నం పెద్దయెత్తున జరగలేదు ఒకరిద్దఱు సాహసించి అట్టిప్రయత్నం చేసినప్పటికీ దానికితగిన గుర్తింపురాలేదు నన్నయనుండినావఱకు, నిజానికి ఈ వేయిసంవత్సరాల తెనుగు భాషాచరిత్రలో వ్యాకరణము పుట్టిన తేఱతెన్నులు విచిత్రంగానే ఉన్న దనవచ్చును. "సిద్ధిర్లోకే" అనేసూక్తిప్రకారము, లక్ష్యము ముందు పుట్టినతరువాత లక్షణము తరువాత రావడం పరిపాటి. ద్రావిడ భాషలలో అత్యంత పురాతనమని మనం చెప్పుకొంటున్న తమిళమునకు తొలిగ్రంథము 'తొల్‌కాప్పియమ్' దీనిలో 'ఇలక్కియమ్' ఇలక్కణమ్' అనురెండు విధములుగా తమిళభాషకు తొలిపాఠాలు నేర్పినట్లు నాటి గ్రంథములబట్టి తెలుస్తోంది దేశ భాషలకు చాలవరకు ఈ సూత్రమే అన్వయించినట్లు భావించవచ్చును ప్రాకృత భాషలు ముందువాడుకలో ఉన్నతరువాతనే సంస్కృతభాష వచ్చినట్లు భాషాచరిత్రకర్త లెవ్వరైనను ఒప్పుకుంటారు సంస్కృతంలో కూడా వైదికభాష వేఱు, కావ్యభాష వేఱు ఈ భాషలకు ప్రత్యేకముగా పాణిన్యాదులు విడివిడిగా వ్యాకరణములు వ్రాసినారు వార్తికములు ప్రవచించి, కారికలు చెప్పి వాక్యవిన్యాసముల వెల్లడిచేసినారు అట్లే సిద్ధాంత 'కౌముది' వంటి లక్షణగ్రంథములు వచ్చినవి దేశభాషలలో కొన్ని సంస్కృత సంప్రదాయాలను అనుసరించినప్పటికీ తమ ప్రత్యేకతలు నిలుపుకొన్నవి ప్రాకృత భాషలకుచెందిన శౌరసేని, అర్ధమాగధి మున్నగువాని ప్రభావము తెలుగుభాషమీద ఉన్నట్లు తెలిసిన భాషాశాస్త్రజ్ఞుల అభిప్రాయం ఈ విషయంలో చాలపరిశోధనలు జరగవలసియున్నది ఏది యెలాగున్నప్పటికీ తెనుగుభాషలోని తత్సమ పదజాలానికి సంస్కృత శబ్దలక్షణాలు కొన్ని నప్పుతూ ఉన్నవి ఇది గుర్తించి తెనుగుభాషకు 'ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి' యను వ్యాకరణమును వాగనుశాసనుడైన నన్నయభట్టారకుడు (11వ శతాబ్దము) రచించెనని వాడుకగాయున్నది తెనుగుసాహిత్యములో అనేకవిషయాలకున్న వాదప్రతివాదములవలెనే ఈ తొలివ్యాకరణము రచించినది ఎవరు అనే విషయమై ఇంకను వివాదము జరుగుతూనే ఉన్నది నన్నయభట్టు రాజరాజ నరేంద్రుని కోరికననుసరించి రచించిన ఆంధ్రమహాభారతములోని ప్రయోగములనుచూచి, ఈతడే ఆంధ్రశబ్దచింతామణి రచించెనని పెదలు నిరూపిస్తున్నారు. ఆంధ్రశబ్దచింతామణి కర్త— ఆనాటిశిష్టవ్యవహారములో నున్న శబ్దజాలమును ప్రయోగములను స్వీకరించి— కావ్యరచనానుకూలమును నానాటినిమలచుకొని ఆ పదజాలమునకు కొన్ని నియమములు, సంస్కారములు చేసి శబ్దచింతామణిగా రూపొందించుకొన్నాడు తత్సమభాషగ్రాంధికత పొందిన రూపమునకు కల్పించిన లక్షణమే ఆంధ్రశబ్దచింతామణిగా అవతరించినది దీని నియమములే కవిత్రయ భారతములోను, పురాణములలోను, కావ్యములలోను తెనుగుకవులు పాటించారు ఈ గ్రంథము సంస్కృతములో రచించుటలోనేకాక సంస్కృత వ్యాకరణమర్యాదననుసరించి ఆంధ్రవాగనుశాసనుడు సమాసము, విభక్తి, క్రియ, అచ్చు, హల్లు, అన్వయము మున్నగు వాటిని చెప్పుటలోకూడ సంస్కృత పద్ధతులనుండి గ్రహించెను. అందుచేత సంధి, అజంత, హలంత, క్రియాపదముల ప్రక్రియలను నిరూపించే ప్రయత్నం ఈ శబ్దచింతామణిలో జరిగినది

దీనిలో కొఱవడిన అంశములు పూరించుటకయి అథర్వణాచార్యులు (13వ శతాబ్దము) అథర్వణకారికలు వ్రాసెను ఇదికూడ సంస్కృతములోనే విరచితమై పండితలోకంలో ప్రసిద్ధికెక్కినది. దీనికి అహోబల పండితుడు చింతామణి వ్యాఖ్యతో సహా ప్రకటించాడు దీనికి టీకాతాత్పర్యములతో రెండుచింతల సీతారామకవి ఒక వ్యాఖ్యానంచేసి ఇటీవల ప్రకటించారు. ఆంధ్రశబ్దచింతామణి కర్తృత్వమునుగూర్చి వివాదం ఉన్నట్లే, అథర్వణ కారికల కర్తృత్వముగూర్చికూడ వాదప్రతివాదములున్నవి కాని ఇది అహోబల పండితుడే రచించినట్లు కొందఱు చెప్పుదురు. నిజానికి అథర్వణాచార్యులు — చింతామణిగ్రంథపూరణముగా తన కారికలు రచించినట్లు తెలుపుటకు ప్రాచీన లక్షణగ్రంథములలో చాల ఆధారములున్నవి ఆవిధంగా తెలుగు భాషకున్న ప్రథమగ్రంథలక్షణగ్రంథములు సంస్కృతములోనే వెలువడినవి తెలుగులో లక్ష్య, లక్షణసమన్వితమైన తొలివ్యాకరణము కేతనరచించిన (13వశతాబ్ది) ఆంధ్రభాషాభూషణమని చెప్పవచ్చును

> మున్ను తెనుఁగునకు లక్షణ మెన్నఁడు నెవ్వరును జెప్పరే జెప్పెదని
> ద్వన్నికరము మది మెచ్చఁగ
> నన్నయభట్టాది కవిజనంబుల కరుణన్—
> సంస్కృత ప్రాకృతాది లక్షణము చెప్పి
> తెనుగునకు లక్షణము చెప్పకునికి యెల్ల
> కవిజనంబుల నేరమిగాదు నన్ను
> ధన్యుఁ గావింపఁ దలఁచిన తలఁపుగాని

తొలిసారి తెనుగుపదములలో సంస్కృత శబ్దములు చొఱఁబడునిధానము చిన్నచిన్న పద్యముల ఉదాహరణములో కూడ 'ఆంధ్రభాషా భూషణములో

ప్రకటించారు తరువాత ఛందోలంకారములు నిరూపిస్తూ విన్నకోట పెద్దన కావ్యాలంకారచూడామణి రచించాడు దీనివలెనే ఛందోవిషయాలతో వ్యాకరణ విషయాలు జతపఱచి వెల్లంకితాతంభట్టు కవిలోకచింతామణి అనే గ్రంధాన్ని రచించాడు (15వ శతాబ్దం) ముద్దరాజురామన (16వ శతాబ్దం) ఇటువంటి గ్రంధమునే 'కవిజనసంజీవని' పేరున ప్రాచీనలక్షణకర్తలు, తెలిపిన లక్షణలక్ష్యములతో ప్రకటించాడు దీనిలో యతిప్రాసలతోపాటు శబ్దప్రకరణము, సమాసప్రకరణము, సంధిప్రకరణము ఉన్నవి.

ఆంధ్ర శబ్దచింతామణికి టీక వ్రాసి ఎలకూచి బాలసరస్వతి (17 వ శతాబ్ది) ప్రాచీన లక్షణములతో విశదీకరిస్తూ 'బాల సరస్వతీయము' రూపొందించాడు. నాగనుశాసనుని శబ్దచింతామణికి ఈ టీకా తాత్పర్యము వలననే మంచి ప్రచారము వచ్చినట్లు చెప్తారు

చింతామణికి బాల సరస్వతి రచించిన వ్యాఖ్యానము నాధారముగా తీసికొని ప్రాచీన కవుల లక్ష్యములను సమన్వితము చేసికొని సంస్కృతములో అహోబిల పండితుడు విపుల వ్యాఖ్యానం రచించాడు అది అహోబల పండితీయమని చాల ప్రచారములోనికి వచ్చినది 17 వ శతాబ్దములో తెనుగు భాషాలక్షణము గూర్చి చాల గ్రంధములు వచ్చినవి. కొన్ని సంస్కృతములో సంస్కృతవ్యాకరణముల పదతి ననుసరించి కౌముదివంటివి వెలువడినవి, అట్టి వానిలో మండసరసింహకవి రచించిన 'ఆంధ్ర కౌముది' పేర్కొనదగినది సర్వ లక్షణ సార సంగ్రహమను పేరున గణపవరపు వేంకటకవి రచించిన బృహత్ గ్రంధములో వ్యాకరణ భాగమునకు 'ఆంధ్ర కౌముది' యన పేరు పెట్టి ప్రకటించినారు ఇది వేయి పాదములు గల సీసమాలిక పూర్వకవి పండితులు తెలిపిన ఉదాహరణము లనేక మీ 'సీస మాలిక'లో చేర్చి—నాటి ప్రయోగములు విశదపరచినారు ఇదిగాక కూచిమంచికవి రచించిన గ్రంధమొకటి సర్వ లక్షణ సార సంగ్రహమను పేరుతోనే ఇంకొకటి ఉన్నది ఇది కూడాశ్వాసముల పద్య గ్రంధము దీనిలో వర్గము సంధి, విభక్తి, ప్రాసవళి నిర్ణయము, రేఫ, ఱకార నిర్ణయము తెలుపు ప్రకరణము లున్నవి. ఉదాహరణము లన్నీ కూడ ప్రాచీన కవి ప్రయోగములని నిరూపించారు ఇట్టి గ్రంధమే అడిదము సూరకవి రచించిన కవి సంశయ విచ్ఛేదము (18 వ శతాబ్ది చివరిభాగము ఇది కూడ వ్యాకరణ విషయములు ప్రధానముగా తెలిపినపద్య గ్రంథమే అయినను, పూర్వ కవుల విశిష్ట రచనములనుండి పలు ఉదాహరణముల నిచ్చెను దీనిలో అనేక పదప్రయోగముల సాధుత్వా సాధుత్వములు చర్చించారు. ఈ గ్రంధములో గొప్ప విశేషము తద్భవములు వాని ప్రకృతులను నిరూపించుటకు చేర్చిన తృతీయ తరంగము ఇది గాక, మరిగంటి కోనేటి దేశికుడు రచించిన తెనుగు వ్యాకరణ పద్యములు, గణపవరపు వేంకటకవి రచించిన లక్షణ శిరోమణి పుదూరి సీతారామశాస్త్రి (19 వ శతాబ్దము) రచించి ప్రశ్నోత్తర వ్యాకరణము, వారణాసి వేంకటరాయుడు విరచించిన ఆంధ్ర కుసుమావళి మున్నగు గ్రంథము లున్నవి.

వీటి నన్నిటిని క్రోడీకరించి ఒక వ్యాకరణ సంగ్రహము రచించు ప్రయత్నము జరుగలేదు కాని గద్య రచనకు హెచ్చు ప్రాధాన్యము వచ్చిన తరువాత, మన విద్యావిధానములో తెనుగు భాష రచనకు ప్రాముఖ్య మేర్పడిన పిమ్మట బాల బాలికలకు భాషా లక్షణము తెలియ జేయడానికి తగిన గ్రంధము రచించవలసి వచ్చింది ఈ యవసరం తీర్చడానికి చిన్నయసూరి బాల వ్యాకరణము రచించాడు

అనయము లలితోక్తులతో
వొనరుపడం గూర్చి లక్ష్య యోజన మొప్పం
గను బాల వ్యాకరణం
బనగా లక్షణ మొనర్తు నాంధ్రంబునకున్
దిక్ప్రదర్శనముగ దెలిపెద నిందుల
క్షణము గాన బూర్వ కవుల లక్ష్య
ములను లాతి లక్ష్యముల గాంచి తక్కులక్ష
క్షణమె ఱింగి కొనుఁడు చతురమతులు

ఇది బాలలకు పాఠశాలలలో ఉపయోగపడునట్లుగా వ్రాసినట్లు చిన్నయసూరి చెప్పుకున్నాడు ఇంతకుముందే సంస్కృతములో ఒక వ్యాకరణము, సర్వాత్మకముగా ఒక వ్యాకరణము చిన్నయసూరి రచించాడు వానిలో తెనుగునకు శబ్దలక్షణము విశదపరచాడు బాల వ్యాకరణము—ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి పొందిన పోకడలే పోయి, ఆ లక్షణ లక్ష్యములను తేట తెల్లమైన తెనుగు ఉదాహరణములతో సూత్రప్రాయముగా తెల్పిన కారణంచేత ఇదే ఉత్తమోత్తమ వ్యాకరణంగా ఉన్నది దీనితోపాటు, సమగ్రమైన వ్యాకరణం రచించే నిమిత్తం అనేకప్రయోగములను సేకరించి చిన్నయసూరి దగ్గర పెట్టుకున్నాడు ఆ ప్రయోగములతోనే, శబ్దసూచిక తయారు చేసికొన్నాడు ఆ సామగ్రి అతనికి ఉపయోగ పడకపోయినప్పటికీ, ఆతని తరువాత శిష్యప్రాయముగా అధ్యయనంచేసి, అనేక గ్రంధములు రచించిన బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యుల వారికి ఉపయోగపడింది వారు శబ్దరత్నాకరము అనే నిఘంటువు రచించుటలోను, ప్రౌఢ వ్యాకరణము అను వ్యాకరణము రచించుటలోనే చిన్నయసూరి సేకరించిన శబ్దసామగ్రి చాలవరకు వినియోగించు కొన్నారనడానికి సందేహంలేదు

ఆధునికులలో బాలవ్యాకరణము తరువాత సులభవ్యాకరణము, సరళ వ్యాకరణము అను పలువ్యాకరణములు పాఠశాలా విద్యార్థుల నిమిత్తము వ్రాసినవి వచ్చాయి. వీనిలో ఒకటి కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారు రచించిన సులభవ్యాకరణము. చర్ల నారాయణశాస్త్రిగారు ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి అధర్వణకారికావళి నాధారముగా తెనుగు పద్యములతో ఒక వ్యాకరణం రచిస్తే దానిపైన విపుల వ్యాఖ్యానంతో చర్ల గణపతిశాస్త్రి గారొక వ్యాకరణం తయారు చేశారు అలాగే బాలవ్యాకరణ గుప్తార్థప్రకాశికయని కలూరి వారొక విపులగ్రంధము రచిస్తే, దానిపైన వాదప్రతివాదములు బయలుదేరినవి. వఝల చినసీతారామశాస్త్రిగారు వైయాకరణ పారిజాతము 'ఆంధ్ర వ్యాకరణ సంహితా సర్వస్వమ'ను పేరున బృహద్గ్రంధములు రచించిన తెనుగు లక్షణ లక్ష్యములలోని వివాదాత్మక విశేషములను విపులముగా చర్చించారే కాని వ్యాకరణములో శబ్దముల చరిత్రమును విశదీకరించు కృషి చేయలేదు "చెట్టు ముందా విత్తు ముందా?" వంటి ప్రశ్న—లక్షణము ముందా? లక్ష్యముముందా? అనేది. నిజానికి కవిప్రయోగమే లక్షణముకంటె ప్రధానమైనదిగా భావించి గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యములనుండి ప్రయోగములు తీసి 'బాలకవి శరణ్యము' కవి సంశయ విచ్ఛేదము' వంటి గ్రంధములు రచించారు. వారెన్నో ప్రయోగములు సేకరించి వ్యావహారికభాషకు తగిన లక్షణాలు సమకూర్చాలని ప్రయత్నం చేశారు అది వారివలన సాధ్యం కాకపోగా, తాము సేకరించిన ప్రయోగాలు—వ్యాకరణము రచించగల సమర్థులయిన పండితుల కందజేశారు. కందుకూరి వీరేశలింగంగారికి 1919 ఫిబ్రవరిలో ఈ కవి ప్రయోగము లందజేయగా, వానిని స్వీకరించిన తరువాత ఆ మహనీయుడు మూడు నెలల కాలముకంటె ఎక్కువ జీవించలేదట తరువాత ఈ ప్రయోగాలనే మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి కిచ్చారు. ఇవి, మరి ఇటువంటి ప్రయోగాలను పెక్కింటిని సంగ్రహించి మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు—

పూర్వ వ్యాకరణగ్రంథముల సంప్రదాయములో సూత్రప్రాయముగా 'ఆంధ్ర భాషానుశాసనము' అనే వ్యాకరణ గ్రంథం రచించారు. దానిమీద అనేక విమర్శలు వచ్చినవి. వీనిలో కీ. శే. శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు 'వజ్రాయుధము' పత్రికలో చేసిన విమర్శ వ్యాఖ్య చూచి నొచ్చుకొని—ఒక లేఖ పూర్వకముగా గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారికి తెలియజేయగా వారు దానికి ప్రత్యుత్తరంగా ఒక లేఖ రచించారట ఈ రెండు లేఖలూ ఆనాడొక పత్రికలో ప్రకటించారు. పాఠకులకు తెలిపే నిమిత్తం అది ఇక్కడ ఉల్లేఖిస్తున్నాము. *

దురపవాద పరిహారము

శ్రీ రెడ్డిరాణి పత్రికాధిపతులకు—

అయ్యా!

నేను రచియించిన 'ఆంధ్ర భాషానుశాసనమునకు 'శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు, ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయోపాధ్యక్షులు, ప్రశస్తమైన పీఠిక వ్రాసి, దానిపై సదభిప్రాయమును వెలడించిరి ఆంధ్రపత్రిక, సమదర్శిని మున్నగు ననేక పత్రికలు వ్యాకరణమును ప్రశంసించినవి తెలుగు దేశమందలి వివిధ మండలములనుండి పాఠశాలా కళాశాలలలోని పండితులును, ఆంగ్ల విద్యాధికులైన యాంధ్ర భాషాభిమానులును, మంచి యభిప్రాయములను పంపియున్నారు ఇట్టి యెడ నా యందుగల ద్వేషముచేతనో, గ్రంథమందున్న యసూయ చేతనో వజ్రాయుధ పత్రికాసంపాదకులు మాత్రము నన్నును, నా గ్రంథమును బహువిధముల దూషింపసాగిరి ద్వేషముతోను, అసూయతోను, వ్రాసిన వ్రాతలకు నే నెపుడును సమాధాన మీయదలచుకోలేదు అందుచే "వజ్రాయుధ పత్రికలో ఆంధ్రభాషానుశాసనము గూర్చి వ్రాసిన నిందావాక్యములు చిత్తగించితిరా" యని నేను జాబు వ్రాయగా, శ్రీ రావుసాహెబు గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు నాకీ క్రిందివిధముగా బదులు వ్రాయుచు మీరీ జాబు ప్రకటింపవచ్చును అని యనుమతి ఇచ్చిరి. కావున వజ్రాయుధాధికారుల దూషణములతోడి విమర్శన యందలి యథార్థ్యము పాఠక లోకమునకుఁ దెలియుటకై ఈ క్రింది జాబును మీ పత్రికా రాజమునఁ బ్రకటింతురు గాక యని కోరుచున్నాను

చిత్తగించవలెను
మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి
ప య్యేన సకలు
పర్లాకిమిడి
22—4—27

జవాబు

నే గిడుగు వేంకటరామమూర్తి అనేకనమస్కారములు చేసి చాయంగల విన్నపములు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారి దూషణమునకు విూవంటివారి మనస్సు చలింపగూడదు లేనిపోనివన్నీ కల్పించి ఇతరులను నిందించడము ఆయనస్వభావముగాబోలు ఆయనకు ఎందులోనూ పాండిత్యమున్నట్లు నాకు కనబడదు ఆయనకు సంస్కృతభాషగానీ, ప్రాచీనాంధ్రముగానీ లెస్సగా రాదని ఆయన రచించిన గ్రంథములవల్ల స్పష్టముగా కనబడినది వ్యాకరణ మంటే ఏమిటో సంస్కారమంటే ఏమిటో అనుశాసనమంటేఏమిటో ఆయనకు తెలియదు. ఇటువంటయ్యల మాటలు వివేకులుపేక్షిస్తారు 2 భాషానుశాసనము, నిఘంటునిర్మాణము చేసేవారు ఇతరుల సాయముపొందుట దోషము గాదు దేవాలయము నిర్మించేవానికి రాళ్ళుతెచ్చి ఇచ్చినట్లు భాషానుశాసనము చేయబూనిన మీకు నేనున్ను, చిలుకూరి నారాయణరావుగారున్ను, కొన్ని ప్రయోగములు మేము సంగ్రహించినవి ఇచ్చినాము. అంతమాత్రాన శాస్త్రమును నిర్మించిన మీయోగ్యతకు లోపమురాదు. నేనుసంగ్రహించిన ప్రయోగము లన్నీ కీర్తిశేషులైన కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు వ్యాకరణము రచించుటకు సంకల్పించుకొని 1919 ఫిబ్రవరి నెలలో నన్నడిగితే వారికి ఇచ్చినాను. అయితే మరి మూడునెలలలో వారు కాలము చేసినందున వారి సంకల్పము నెరవేరలేదు రాజమహేంద్రవరములోని తగుమనుష్యులనేకులు పంతులుగారికి నేను ప్రయోగములు ఇవ్వడము ఎరుగుదురు. జయంతి గంగన్న పంతులుగారు కాబోలు ఆ ప్రయోగములు తిరిగి నాకుపంపినారు. అవన్నీ పిమ్మట సంగ్రహించినవి మరికొన్ని మీకు ఇచ్చినాను అది మీరు ఉపయోగించి నాశ్రమ సార్థకము చేసినారు అదినాకు ఉపకారముగా ఎంచుకొని సంతోషించాను కీర్తిశేషులైన గురజాడ వేంకటప్పారావు పంతులుగారికిన్నీ నాకున్ను ప్రియమిత్రులైన బ్ర. వరుసల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రిగారిని చిక్కని వ్యాకరణము రచించవలసినదనిన్నీ, ప్రాచీనకావ్యములలోని శబ్దములు లౌకిక శబ్దములు వేరువేరుగా పాణిన్యాదులు అనుశాసించినట్లు అనుశాసించవలసిన దనిన్నీ మేము ప్రార్థించినాము. అపుడు నేను సంగ్రహించిన ప్రయోగములు వారికి ఇస్తానని చెప్పినాను మావాదము కొంతమట్టుకైనా పండితులకు గ్రాహ్యముకావడమునకు శాస్త్రిగారి సాయమే కారణము అయితే వారు ఈ పనికి పూనుకోలేదు. మీరు పూనుకున్నారు. అందుచేత మీచేతిలో ఆ ప్రయోగములు పెట్టినాను వాటిలో మీకిష్టమైనవి మీరుస్వీకరించినారు.

3 ఇది భూతార్థము మీరీజాబు ప్రకటింపవచ్చును

ఇట్లు సేవకుడు,
గిడుగువేంకటరామమూర్తి.

ఈ లేఖలవలన మల్లాదివారి ప్రత్యేక కృషివిశిష్టత గ్రహించవచ్చును ఈ విషయం వారు చాలకాలంముందే ఒకసందర్భంలో ప్రస్తావించి, దీనియావశ్యకత నిట్లు పేర్కొన్నారు ఇపుడు తెలుగులోవున్న వ్యాకరణ గ్రంథములను ప్రయోగ శరణంబులగు భారతాది సద్గ్రంథములను నాధారముగా జేసికొని యెల్లప్రకరణములను సిద్ధాంత కౌముదిని బోలునట్లుగా విపులముగా ధాతుపాఠాదికమును జేర్చి సుబోధకముగు శైలితో నొకయాంధ్రకౌముదిని రచింపవలయును" అని ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ ప్రథమవార్షికసభలో అధ్యక్ష పీఠమునుండి చెన్నపురిలో పలికినారు ఆయభిప్రాయము మనసులోనుంచుకొని, 'ఆంధ్రభాషానుశాసనము' పేరున ఒకవ్యాకరణమును మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు రచించినారు, ప్రకటించినారు

మల్లాది సూర్య నారాయణశాస్త్రిగారు—ఆంధ్ర భాషానుశాసనంలో వ్యావహారిక భాషా ప్రయోగాలు కొన్నింటిని సూత్రములు కల్పించి వ్యాకరణము రచించారు. కాని వ్యావహారికభాషకు అది సమగ్రమైన వ్యాకరణము అనడానికి వీలులేదు. "వ్యావహారిక భాషకు కొన్ని నియమాలు" అని పేకుమళ్ల కామేశ్వర రావుగారు తమకు తోచిన కొన్ని సూచనలు చేశారు కాని అవి సమగ్రమైనవి కావు, శాస్త్ర సమ్మతమైనవి కూడా కావు. ఇటీవల వ్యావహారికాంధ్ర వ్యాకరణ మొకటి రూపొందిచ్చే ప్రయత్నంతో వాఙ్మయాధ్యక్షులు బిరుదు నామముగల పిల్లమూడి గోపాల కృష్ణయ్య గారొక గ్రంథము సిద్ధపరిచారు కాని దానిలో సూత్రములు పండితామోదము పొందినట్లులేదు పైగా వారు రచించన వాక్యాలు—వాడుకభాషలో నున్నవేమో కాని సూత్రప్రాయముగా లేవని విజ్ఞుల అభిప్రాయం—ఇటువంటి చిన్న ప్రయత్నములు కాక— వ్యావహారిక భాషకు సమగ్రమైన సర్వతోముఖమైన లక్షణ గ్రంథము రూపొందించ వలసిన అవసరమున్నది.

* రెడ్డి రాణి 1927 మే నెల సంపుటము—296 వ పుట.

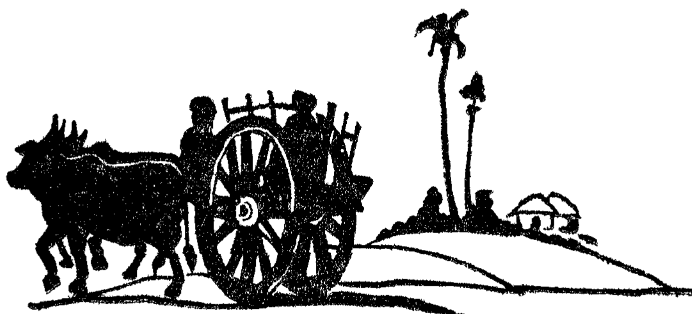
అది యెవరో ఒకరిద్దరు వ్యక్తులవలన కావలసినది కాదు తెనుగు సంస్కృత భాషల లక్షణములను ఆధునిక భారతీయ భాషలను సొంతముగా తెలిసినవారు పూనుకోవలసిన ఘనకార్యము

పూర్వము ద్రావిడ భాషలను పరిశీలించి— వానికి పరిపుష్టమైన వ్యాకరణము బిషప్ కాల్డ్వెల్ పండితుడు— నూట యాభై సంవత్సరాల క్రితం చేసి ఒక పుస్తకం ప్రకటించాడు ఆతడు తెలుగు భాష వ్యాకరణము గూర్చి చేసిన పరిశోధన ఆధారముగా తెనుగులో కోరాడరామకృష్ణయ్యగారు "సంధి" గూర్చి గంటి జోగిసోమయాజులుగారు క్రియా పదముల గూర్చి కొన్ని నూతన పరిశోధనలు చేశారు అంతటితో తెనుగు భాష గూర్చిన పరిశోధన ముగిసేదికాదు

సుమారు రెండు వందల సంవత్సరాల క్రితంనుండి తెనుగు భాష నేర్చుకొనడానికి ప్రయత్నము చేసిన పాశ్చాత్యులు తెనుగు భాషగూర్చి ఇంగ్లీషులో గ్రంథాలు వ్రాశారు అటువంటి పుస్తకాలలో—సి పి బ్రౌను వ్రాసిన తెనుగు గ్రామరు చాలా ముఖ్యమైనది ఇదీ— ఈ పద్ధతిగా ఇంగ్లీషు వ్యాకరణ సంప్రదాయములలో రచించిన తెలుగు వ్యాకరణ గ్రంథములు తెనుగురాని పాశ్చాత్యులకు ఉపయోగించెవి మాత్రమేకాని తెనుగువారికి ఉపయోగపడేవికావు తెనుగుభాష అదృష్టమో దురదృష్టమో కాని తెనుగు పదములు, శబ్దములు, వాక్యములు నిరూపించిన సూత్రములు సంస్కృతములోను, ఇంగ్లీషులోను తెనుగు పద్యకావ్యములలోను రచించారు సంస్కృత వ్యాకరణములయిన 'కౌముది' వంటి వాని ధోరణు లనుసరించారు కాని తెనుగుతనము గుర్తించి తెనుగు భాషగూర్చి, తెనుగు పలుకుబడులు గూర్చి తెనుగులో సమగ్రమైన వ్యాకరణము రాలేదు

ఇట్టిది రావలెనంటే గ్రంథస్థమైన పూర్వకవి ప్రయోగాలే కాక, శాసనములలోను, పలుకబడులలోను వాడిన భాష ఉపయోగిస్తుంది నన్నయకు పూర్వమున్న భాష లోని తెలుగు తనం తెలుసుకోవాలి అంటే గాధా సప్తశతిలోని మాటలు ఆంధ్రవిషయములో ప్రవర్తిల్లిన సాహిత్యగ్రంథములలో వాడిన ప్రాకృతాంధ్ర శబ్దములు, శౌరసేని, అవధివంటి భాషలలో మాటలు ఉపకరిస్తాయి అన్నింటికంటె హెచ్చుగా తెనుగు భాష స్వరూపాన్ని తెలిపేది— తెనుగు ఊరుల పేరులూ అవి మార్పు చెందిన విధానమున్నూ విదేశాలలో ఊరు పేరుల గూర్చి పరిశోధన, చేయుడానికి ఎన్నో సంఘాలు పనిచేస్తూ ఉంటాయి. ఆ పద్ధతిలో మన దేశంలోకూడా ఊరు పేరుల గూర్చి భాషా పరిశోధన,చరిత్ర పరిశోధన, సాంఘిక వికాస రీతులు మొదలయినవి తెలుసుకోవడానికి ఊరు పేరు సంఘాలు సాధించవచ్చును ఆవిధంగా ఏర్పడితే, ఆంధ్రదేశములోని పలభై యూ ఏడువేల గ్రామాల పేరులు సేకరించి వాటిలోని భాషా విశేషాలు పరిశోధన చేయువచ్చును వాటిని గురించి ఒక పెద్ద వ్యాకరణమే పండితులయిన వారు నిరూపించవచ్చును. అది ప్రాచీనాంధ్రభాషా స్వరూపాన్ని తెలియజేస్తుంది

రానురాను, దేశి, మార్గ రీతులలో కవితపొందిన క్రమ వికాసాన్ని గమనిస్తే — భాషలోని ప్రయోగాలు ఎన్నో రూపములతో సాక్షాత్కరింపవచ్చును ఇట్టి రూపప్రక్రియలను సమన్వయపరచి ఒక వ్యాకరణము రచించవచ్చును అట్టి ప్రయత్నము మాత్రమింత వరకు జరుగలేదు అట్లే ఆధునిక కాలములో వ్యావహారిక భాషపొందిన అనేక రూపాంతరములు ప్రాంతములబట్టి, జాతులను బట్టి, ఆచార వ్యవహారములను బట్టి మారుతూ వచ్చాయి ఈ భాషపైన పలుకుబడి పైన ఇతర భాషల ప్రభావం అద్భుతంగా పనిచేసింది ఈ విషయము నిర్ధారణచేసి నిరూపణ చేసుకుంటూ తెనుగు వ్యాకరణము రూపురేఖలు దిద్దుకోవలసియున్నది నిజానికి భాష కాలాన్ని బట్టి భాషా పరిణామాన్ని బట్టి చిత్ర విచిత్ర గతుల మారిపోతూ జీవత్ భాషగా రూపు పొందుతుంది కాని— గ్రాంధిక చట్రములతో కట్టుబడి మృతప్రాయంగా నిలిచిపోదు మానవుల జీవిత వాహిక నిత్యనూతన పరిణామాలతో క్రొత్త రూపాన్ని సంతరించుకొంటున్నట్లే, భాషకూడా నూతన భావధారతో, నూతన సమాజ జీవనంతో వినూతన స్వరూపం దాల్చుతుంది ఇంత వింత పరిణామాలతో విభ్రాంతుల్ని చేస్తుంది ఈ విషయమే Randolph Quirk అనే నేత్తి పెల్లడించారు. A lively, Changing language is no doubt one sign of a lively changing society అని యాతని అభిప్రాయం విక్టోరియన్ యుగములో భాషలు పరివర్తనము అనగానే 'అభివృద్ధి' వికాసము అనువానికి పర్యాయ పదంగా ఉండేది అని Randolph Quick అనే భాషా పరిశోధకుడున్నాడు కాని యీ కాలంలో మార్పు అనగానే ఏదో క్షీణదశగా భావిస్తున్నారు భాషలో జీవంతమైన మార్పు వస్తే, ఇది మరీ దిగజారిపోయిన గ్రామ్యం, అసభ్యం అశ్లీలం అనే దృష్టి తో కొందరు చూస్తున్నారు. నిజానికి తెనుగు వ్యావహారిక భాషను అలాంటి దృష్టితో చూడవలసిన అవసరంలేదు. వర్తమానకాలంలో పండితులు ప్రముఖులు, పత్రికలు, ప్రజలు వ్యావహారికభాషనే వ్రాస్తున్నారు మాటలాడుతున్నారు. ఆ భాషలోనే తమ ఆవేశాలు, అభిప్రాయాలు వెలిపుచ్చుతూ ఉన్నారు తమ భావావేశాన్ని, ఆనంద తన్మయత్వాన్ని వ్యక్తపరుచుకోవడానికి ఆ భాషనే విశృంఖలంగా వాడుకొంటున్నారు ఇట్టి స్వేచ్ఛా సరస్వతి రూప లావణ్యాలు గుర్తించాలంటే, ఈ భాషాస్వరూపానికి తగిన లక్షణాలేర్పరుచుకో వలసియున్నది అందు నిమిత్తం—ఒక వ్యాకరణంకాదు ఎన్ని వ్యాకరణము లయినా రావలసియున్నది దీర్ఘ నిద్రా మగ్నులయిన తెనుగు లక్షణ కర్తలీ విషయమే పట్టించుకొన్నట్లులేదు ఆంధ్ర వ్యావహారిక భాషకు—సరియైన లక్షణాలు తెలిసికొని సమగ్రమైన వ్యాకరణము రచించినపుడు తెనుగుకున్న వ్యాకరణ దీపము చిన్నది కాదు విస్తృతమైన ప్రదేశానికి వెలుగు ప్రసరించ గలిగె పెద్ద దీపమే అవుతుంది కాని ఎంత పెద్దది చేసినా ఎద్దది కాదు

ప్రజాపరిపాలనలో నియంతృత్వము

శ్రీ బెజవాడ రామచంద్రారెడ్డి

ఇండియా దేశము సంపూర్ణాధికారము బొందిన ప్రజారాజ్యమై (Sovereign Democratic Republic) 14 సంవత్సరములైనవి ఈ పదునాలుగు సంవత్సరములలో బ్రహ్మాండమైన అభివృద్ధిని మన దేశస్థులు ఆశించుచుండిరి. సాంఘిక సంక్షేమము సర్వతోముఖ అభివృద్ధిని పొందుననియు, దేశస్వాతంత్ర్యమును అవక్రముగ నిర్వహించుకొనుటకు సమర్థత మనకున్నదనియును, దృఢముగ నమ్మియుంటిమి దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించినామని చెప్పుకొనుచుండు కాంగ్రెసుపార్టీ వారి చేతిలో సౌష్టవము ప్రభుత్వము సాగి మన ఆశలు నెరవేరునని నమ్మక ముండెను. కాంగ్రెసు పక్షము ఆందోళనకే గాని అధికార నిర్వహణమునకు చాలదేమోనని మహాత్ముడే సందేహించినను, నెహ్రూ వంటి ఆదర్శపురుషుని చేతిలో పటేలు వంటి సమర్థుల సహాయముతో దేశమునకు సౌభాగ్యము కుదురునని విశ్వాసము నెగడియుండెను. కాని, గాంధిగారి నిర్యాణముతో ఆ విశ్వాసము కొంత సడలెను పటేలుగారి మరణముతో అవిశ్వాసము మొలకెత్తెను నెహ్రూగారి అనిశ్చితాభిప్రాయములతో, కమ్యూనిజముపట్ల అభిమానముతో, ఆదర్శములే గాని అనుభవయుక్తముకాని పంచశీల సూత్రములతో ప్రభుత్వముమీద ప్రజానురాగము సడలజొచ్చెను 1936 లో జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెసుమీద ప్రజల కుండిన అనురాగము, భక్తి 1946 ఎలక్షను సమయమునకు చాలవరకు సడలిపోయెను తర్వాత 1952 లో జరిగిన రాజ్యాంగ చట్టము క్రింద మొదటి ఎన్నికలలో కాంగ్రెసుమీద అనురాగము అభిమానములు మరింత సళ్లబారెను తర్వాత ఎన్నికలలో కాంగ్రెసువారు ధన వ్యయముతో విజయమును పొందవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడెను అట్లు కాక పోయిన 1957 ఎలక్షనులో రు 5 కోట్లకు మించి, 1962 ఎలక్షనులో రు 15 కోట్లకు మించి ఎలక్షను నిధిని కాంగ్రెసు పెద్దలు వసూలు చేయవలసిన అవసర మేర్పడినప్పుడు కాంగ్రెసు నైతికబలము, పరిపాలనా సమర్థత ప్రజల దృష్టిలో ఎంత దిగజారెనో వ్యక్తమగుచున్నది ఆ పతనమునకు గురి అయ్యును కాంగ్రెసు మరల 1962 లో అధికారమును చేపట్టగల బలము ఎట్లు చేకూర్చుకొన్నదో విజ్ఞులు వూహించలేకపోయారు పర్మిటు, కోటా, లైసెన్సు, లిచ్చు శక్తిని చేతియం దుంచుకొని యీ అధికారమును సాగించుచున్నదనీ, నైతిక బలమును కోల్పోయినదనీ అందరు ఎరిగిన రహస్యమే కాంగ్రెసుపార్టీ పీద పార్లమెంటులో జరిగిన విశ్వాసరాహిత్య తీర్మాన చర్చలో జె బి కృపలానీ గారు చెప్పిన మాట లివి "బ్రిటిషు పరిపాలనమే కాంగ్రెసు పరిపాలనముకంటె బాగుండెనని గ్రామప్రజలనుకొనుచున్నారు" అని ఆ కృపలానీగారు వెల్లడిచేసి యథార్థమును దృఢపరచిరి.

ప్రజాక్షేమ రాజ్యముగ పరిపాలించుటకు అనువగునట్లు అనాటి రాజకీయవేత్తలు ఇండియా రాజ్యాంగ చట్టమును తీర్చి దిద్దిరి రాజ్యాంగ చట్టముయొక్క 3 వ భాగములో ప్రసాదింపబడిన ప్రాథమిక హక్కుల ప్రాతిపదికతో దేశము అన్ని విధముల ముందడుగు వేయునని ఆశలు దృఢముగ ప్రజల హృదయములందు నెలకొనెను. కాని ఆ ఆశలు క్రమక్రమముగ ఛేదింపబడుచున్నవి గడచిన 14 సంవత్సరములలో, పావనమైన ఆ రాజ్యాంగ చట్టమునకు 16 సవరణ చట్టములు చేయుబడి 17 వ సవరణకు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వము ప్రయత్న పడుచున్నప్పుడు రాజ్యాంగ చట్టముపైన, ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులపైన, ఎంత గౌరవమర్యాద లున్నవో తెలిసికొనదగి యున్నది ఈవిధముగ ప్రజల హక్కులను విచ్ఛేద మొనర్చుటకు సోషలిజం అను ఊత పదము కాంగ్రెసు పక్షమునకు దొరికి విజయములను సాధించుటకు అవకాశమును కలిగించినది సోషలిజము అను పేరుతో కమ్యూనిజమును ప్రవేశపెట్టి కాంగ్రెసునకు కమ్యూనిజమునకు అంటుగట్టి తాను 'కమ్యూనిస్టునే'' నని ధైర్యముతో చెప్పుకొనగలిగిన నెహ్రూ నియంతృత్వములో కాంగ్రెసు పరిపాలన జరుగుచున్నప్పుడు ప్రజలకు ప్రాథమిక హక్కులు వినాశమగుటయే గాక, కమ్యూనిస్టు దేశములలో వలె వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును కోల్పోవుట, ఆర్థికసౌష్ఠవము విరుగబడుట, సామాన్య ప్రజాజీవితము క్షీణించుట ఏర్పడినది ఈ దిగజారెడు దుస్థితిని ప్రజలు గ్రహించలేదనుకొనుట పొరబాటు —గ్రహించినా రనుటకు బుజువు సేలం, చిత్తూరు, అమ్రోహా, రాజకోట్, ఉత్తరప్రదేశ్, పశ్చిమబెంగాలు, మధ్యప్రదేష్, గోవా మున్నగు నియోజకవర్గములలో యిటీవల కాంగ్రెసుకు కలిగిన వోటములే

దేశములో ప్రజల కోరికె లివి—వాడకముదారునకు యుక్తమైన ధరలు, అందరికిని సమానావకాశములు, నివసించుటకు ఇలు, కట్టుకొనుటకు గుడ్డ, తినుటకు ఆహారము, త్రాగుటకు శుభ్రమైన నీరు, అందరికీ విద్య, పండించువారికి మంచి విత్తనములు కావలసిన ఎరువులు, లాభదాయకమైన ఉద్యోగ వసతులు, కార్మికులకు పని కల్పించకలిగిన గృహపరిశ్రమలు, కార్మికులమీద నుండు అభిమానము కర్షకులపై నుంచుట, వికలాంగులకు సరి అయిన సంరక్షణ పద్ధతులు ఇత్యాదులు. వీనిని కలిగించుట కాంగ్రెసు ప్రభుత్వమునకు ప్రథమ కర్తవ్యము, కనీస ధర్మము—వీని నియ్యక సోషలిజము అనుపేరుతో ఎన్నాళ్లు ప్రచారము చేసికొన్నను సాంఘిక ధర్మము, సంక్షేమము ఆశించిన దానిలో ఆవగింజంత యైనను కుదురదు అట్లు కానిచో సోషలిజం పేరుతో యాత్రను సాగించుచుండిన కమ్యూనిస్టు దేశాల దారిలో భారతదేశము గూడ దౌర్భాగ్యమునకు సిద్ధపడవలయును.

సామ్రాజ్య ప్రజల జీవితములపైన సంపూర్ణాధికారమును చెలాయించ బూనుటయే దేశమునకు గాని సౌభాగ్యమును తేజాలదు కమ్యూనిస్టు విధానములో ప్రముగించుచుండిన రష్యా, చైనాల వంటి పెద్ద దేశములు ఏవిధముగ తిండికి గుడ్డకు తక్కువపడి బాధపడుచున్నవో గమనించదగి యున్నది సామాన్య మానవ హక్కులను కాపాడుచు, జీవితస్వేచ్ఛను పెంపొందించుచూ సౌభాగ్యమును దినదినప్రవర్ధమానముగ పొందుచుండు అమెరికా, జపాను, పశ్చిమ జర్మనీ యిత్యాది స్వతంత్రదేశములు ఆదర్శప్రాయముగ ప్రజలకు జీవిత తృప్తిని కలిగించుటయే గాక, కమ్యూనిస్టు దేశాలకు కుత్తుకను అర్పు సమర్థములై యిప్పు డున్నవని తెలిసికొన్నప్పుడు, హక్కులను కాపాడెడి ప్రజారాజ్యములలో అభివృద్ధికిని, హక్కులను, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమును నిర్మూలించిన కమ్యూనిస్టు దేశములలో ప్రజాసంక్షేమమునకును భేదము వ్యక్తమగుచున్నది ఇది తెలిసికొని గాంధీమార్గమును అనుసరించు కాంగ్రెసువారు అంతరాతీయ కమ్యూనిజానికి ఆహుతులు కాకుందురని హెచ్చరించవలసిన అదను ఏర్పడినది భారతీయ సంస్కృతి సంప్రదాయములు కమ్యూనిస్టు పరిపాలనాపద్ధతులకు భిన్నములని, వ్యతిరేకములని, మన జాతీయతకు భంగకరములని, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమునకు ఉపద్రవకరములని, తెలిసికొని ప్రవర్తించుట యుక్తము కమ్యూనిస్టు విధాన ఆవరణములో నుండెడు సోషలిజము భారతీయులకు గిట్టదని, వారు కోరునది సాంఘిక ధర్మమనీ, దాని వలన ఉత్పన్నమగు సాంఘిక సంక్షేమమనీ, కాంగ్రెసు ప్రభుత్వము నియంతృత్వమును విడనాడి గమనించ గలిగినప్పుడే దేశముకోరెడు సౌభాగ్యము సమకూడును

దేశములోని దారిద్ర్యమును నిర్మూలించవలయునని, సౌభాగ్యమును పెంపొందించవలయుననీ, కాంగ్రెసు చేసెడి ప్రయత్నములలో ప్లానింగు కమిషను నిర్మాణ మొకటి. ఆ ప్లానింగు కమిషను ఆధ్వర్యమున రెండు పంచవర్ష ప్రణాళికలు గడచిపోయినవి 3 వ పంచవర్ష ప్రణాళికలో యిప్పుడు దేశము తడబడుచున్నది ఇప్పటివరకు జరిగిన ప్రయత్నముల వలన దేశము ఒక అడుగైనను ముందుకు సాగలేదని, 3 వ పంచవర్ష ప్రణాళిక అతృప్తికరముగ నున్నదని ప్రభుత్వాధినేతలే ఒప్పుకొని తప్పుకొనుచున్నారు ఈ ప్రణాళికల పర్యవసానమును గమనించి, మన ప్రధాని నెహ్రూ యిటీవలనే తన ఆశ్చర్యమును, విస్మయమును వెలిబుచ్చినాడు కాంగ్రెసు వారికి ప్రణాళికలు నడుపుటచేతగాదో అన్నట్లు ప్రజాసోషలిస్టు పార్టీ నాయకుడైన అశోకమెహతాను ప్రణాళిక సంఘ ఆధ్వర్యమున అధిష్ఠింప జేసినాడు బాహాటమైన ఉత్పత్తి, తక్షణ ఫలితములు, ఫలితములు మొదట బీదల కుపయోగపడవలయును, వ్యక్తి లాభమును తుడిచివేసి రాష్ట్ర పాలకుల లాభమును ఉద్ధరించగూడదు, ప్రభుత్వముయొక్క అధికారమును పెరుగనీయక ప్రజల సౌభాగ్యమును పెంచవలయును—ఇవి ప్రణాళికల కుండవలసిన ఆదర్శములు, అనుభవసాధ్యములు కాని, ప్రణాళికలను ఢిల్లీలో వూహించి నిర్మించి సాగించుటవలన దేశమునకు ఏలాటి సౌఖ్యము లేదనియు, బ్రహ్మాండమైన ప్రాజక్టులను, కర్మాగారములను కోటానుకోట్ల రూపాయలను వెచ్చించి నిర్మించుటలో ప్రజానీకమునకు ఉపయోగపడదని వ్యతిరేక పక్షముల వారు చేయుచుండిన వాదముల యొక్క యథార్థములను గ్రహించినాము అన్నట్లు గ్రామస్థాయినుండి యిప్పుడు ప్రణాళికలను నిర్మాణము చేయుటకు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వము ప్రయత్నము చేయుచున్నట్లగపడుచున్నది ఆ దారి పెడదిరిగి రాజ్యాంగ చట్టము యొక్క 17 వ సవరణగా తేలినది, అని వూహించదగి యున్నది ఇక్కడను ఆ కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతమే వారికి తోచుచున్నది. ఈ 17 వ సవరణము వ్యవసాయకునకు, వ్యవసాయమునకు సంబంధించిన

యితర వృత్తులకు తాము సేద్యము చేసుకొనుచుండిన భూములమీద తాము నివసించుచుండు ఇండ్ల స్థలముల మీద సర్వాధికారమును తమకు కావలసి నప్పు డుపయోగించుట కొరకై కాంగ్రెసు ప్రభుత్వము ఈ సవరణకు పూను కున్నట్లున్నది ప్రజల డబ్బుతో పెద్ద, పెద్ద జాతీయ సంస్థలను నిర్మించు కొని నష్టపడుట చాలదని, గ్రామీణుల జీవనాధారమైన భూములను గూడ చట్టరీత్యా ఆక్రమించుకొని వారికుండిన స్వాతంత్ర్యమును, జీవనమును భంగ పరచుటకే యీ సవరణ వచ్చిన దనుకొనుటయందు పొరపాటు లేదు వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, చొరవ, దున్నుకొని, పండించుకొని బ్రతుకువారినుండి తొలగించి, ఎక్కువగా సమిష్టిసేద్యము ద్వారా పండించవలెనను పద్ధతి కమ్యూనిస్టు రాజ్యములలో సర్వత్ర నిష్ఫలమైనదని తెలిసికొనియును, అట్టి కమ్యూ నిస్టు రాజ్యములలో అపజయము ఏర్పడి స్వతంత్ర రాజ్యములనుండి లక్ష లాది టన్నుల ఆహారపదార్థములను దిగుమతి చేసుకొనుచున్న కమ్యూనిస్టు దేశములు పడుబాధను గమనించిన కాంగ్రెసు ప్రభువులు ఆ దారినే నడచు టకు ప్రయత్నించుటవలన భారతదేశమునకు ప్రమాదము అత్యంత సన్నిహిత మైనదని వూహించుట కవకాశ మేర్పడినది. రైతుకు కావలసిన స్వేచ్ఛను, రక్షణలను, సదుపాయములను కలిగించుటకు మారుగ రైతును బానిసగా చేయుటకు పూనుకున్న ప్రయత్నము తప్పక దుష్ఫలమును తేగలదు

దేశాభివృద్ధికి ఆధారము పారిశ్రామిక అభివృద్ధియని తెలిసికొనిన కాంగ్రెసు ప్రభుత్వము, పారిశ్రామికవృద్ధికి ఆధారము ఆహారాభివృద్ధియని తెలిసికొనలేక పోవుట దౌర్భాగ్యము. ఆహారోత్పత్తిదారులకు కావలసిన సౌకర్య ములు కలుగజేయకపోవుటటుండనిచ్చి వానిపైన యెక్కువ భారములు ఒత్తిళ్లు కలుగజేయుటవలన ప్రమాదకరమని కాంగ్రెసు నియంతలు ఇప్పటి కైనను అపకారమును ఆపి ఉపకారమును కలుగజేయుట అవసరము, యుక్తము. రైతునకు అప్పుల బాధ, జీవన సమస్య మితిమీరుచున్నది అని ఒక ప్రక్కన ఒప్పుకుంటూ శిస్తుల పెంపకము, ఆహార ధాన్యోత్పత్తికి గిట్టుబాటు కాని ధరల నిర్ణయించుట, ప్రొక్యూరుమెంటు విధానమును మిల్లర్ల మీద, డీలర్ల మీద బిర్రుగా రుద్దుచు పరోక్షముగా ఉత్పత్తిదారులకు ధర పెరుగకుండా చేయుట మరొక ప్రక్క ఈ నాటి ప్రణాళికలలో ప్రధాన భాగములుగ నిర్ణయించు కొన్నట్లు కాంగ్రెసు నియంతలు క్రూరముతో ప్రవర్తించుచున్నారు. సహకార వ్యయసాయము వీగి పోయెనని స్వేచ్ఛా వ్యవసాయము ఉపయోగకరమని కమ్యూ నిస్టురకపు ఆర్థిక సూత్రములను మరచిపోవలయునని, నిర్బంధరహితమైన పెట్టుబడిదారి పద్ధతులు విజయవంతము లైనందున వానిని సత్వరముగ అనుసరిం చుట యుక్తమని రష్యాప్రధాని కృశ్చేవ్ 1962లో విశదపరచివున్నను రష్యా,చైనా వ్యయసాయ పద్ధతులవల్ల లోటేర్పడి లక్షలాది టన్నులను పెట్టుబడిదారి దేశముల నుండి దిగుమతి చేసుకొనుట ఋజువుపడినను మన కాంగ్రెసుప్రభుత్వ నియం తలకు జ్ఞానోదయము కాక ఇంకను సహకార వ్యవసాయము మీదనే తమ అభిమా నమును చూపుచుండుట, మన దేశములో దాదాపు 180 క్షేత్రములలో సహకార వ్యవసాయమును ఇంకను సాగించుచుండుటవలన ఎంతవరకు అధికార అర్హతను కాం గ్రెసు పొందుచున్నదో వూహించతగియున్నది— ఆక్షేత్రములకు పెట్టుబడి యెంతో, ఉత్పత్తి యెంతో, లాభనష్టములెంతో ఇంకను వెల్లడి కాలేదు ఇప్పటికే అమెరికా నుంచి తిండి గింజలను సంవత్సరం ఒకటికి 150 కోట్లు విలువగల వాటిని PL 480 క్రింద తెప్పించుకొనుచు ఇదివరకు చేసిన అప్పులుగాక క్రొత్త అప్పులపాలగుచున్నది భారతదేశము

ఇవి గాక "అప్పుగొనిసేయు విభవము" లో ఇండియాదేశము ఆనంద మున ఓలలాడుచున్నది 1939 సంవత్సరమున విభాగముకాని ఇండియా అప్పు 1180 కోట్ల రూపాయలు ఇది మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక మొదటి సంవ త్సరమున 2773 కోట్లకు పెరిగెను. 1962—63 కు రూపాయలు 7996 కోట్లకుపెరిగెను అనగా 1939–1962 మధ్యలో యేడింతలు పెరిగెను. 1964 మార్చిఆఖరుకు 9364 కోట్ల రూపాయలకు పెరుగుచున్నది ఈఅప్పు ఎప్పుడు తీరునో, ఎట్లు తీరునో వూహించలేకున్నాము. ఈ అప్పులకు తగిన ముప్పులు యింకా యెన్నోఉన్నవి. వానిని వివరించుట కిచ్చట తావుచాలదు. ఒక్క మాటలో చెప్పవల యునన్న ప్రపంచపు బ్యాంకు ఇతర దేశములకిచ్చెడి అప్పులలో 60 శాతము మనకు అమెరికానుండి వచ్చియున్నది. రష్యా మున్నగు దేశములనుండి వచ్చిన అప్పు భాగము 7½ శాతము త్వరలో ఈ విదేశీఋణమును తీర్చుకొను ఉపాయము ఎట్లా అను సమస్య ఆర్థిక ప్రవీణులను బాధించుచున్నది అప్పుల కుప్పలో మునుగుచున్న కాంగ్రెసు ప్రభుత్వము ఎట్లు ఆలోచించుచున్నదో అర్థముకాదు. ఇదిగాక దేశ రక్షణ సన్నాహములో ఇంకెంతెంతో అప్పున ఇండియాదేశము మ్రగ్గవలసి యున్నదో పరిపాలకులు తెలిసికొనుట, పాలితులకు చెప్పుట అత్యవసరము.

మనదేశములో అమలుపెట్ట బడుచున్న క్రొత్త క్రొత్త పన్నుల విధింపుల వలన క్రుంగి పోవుచున్న ప్రజానీకము జీవితావసరములను సంపాదించుకోలేని వరుంబళ్లతో బాధపడుచుండుటట్లుండ, ఉక్కు కర్మాగారములమీద అనేక విధములైన జాతీయముచేయబడిన సంస్థలమీద అనుభవము లేని పెత్తనము వల్ల పెట్టుబళ్లు నానాటికి హెచ్చు చుండుటయు వరుంబళ్లు నానాటికి క్షీణిం చుటయు, ప్రభుత్వపు నివేదికల వలన తెలియుచున్నది. ఉదాహరణకు—3 స్టీలు కర్మాగారముల మీద 31—3—63 వరకు 698 కోట్లు రూపాయలు ఖర్చు పెట్టి 61½ కోట్లు రూపాయలను నష్టపడిరి రూర్కెలాలో 26 కోట్లతో నిర్మాణమైన ఎరువుల కర్మాగారము ఉత్పత్తిచేయక నిద్రపోవుచున్నది ఇట్టి అబం దర లెన్నియో కలవు స్వేచ్ఛగా ఉత్పత్తికి అడ్డు తగిలి జాతీయము చేసిన అనేక సంస్థలు అధోగతిలోనే యున్నవి. జాతీయము చేయబడిన బస్సు రవాణా సంస్థ దుర్గతి నానాటికి పెరుగుచుండుట ప్రజానీకమునకు దిన దిన ప్రత్యక్షాను భావమే గదా

జాతీయము చేయబడిన సంస్థలవలన ప్రభుత్వమునకు ద్రవ్యలాభము మిక్కిలి తక్కువగను ప్రజలకు సౌకర్యలాభము యెక్కువగను ఉండవలసినట్లు సిద్ధాంతము కాని మన దేశములో జాతీయము చేయబడిన సంస్థలలో విపరీత ముగా నష్టపడినే సంస్థలు అటుండనిచ్చి, లాభించుచున్న కొన్ని సంస్థలలో ఎంత విపరీత లాభమును ప్రభుత్వము పొందుచున్నది 1963 ఆడిటు రిపోర్టు బయట పెట్టుచున్నది హిందూస్థాన్ ఇన్‌సెక్టిసైడ్సు మీద లాభము 17 శాతము, ట్రావన్‌కూరు మినరల్సు లిమిటెడ్ మీద 21½ శాతము, హిందూస్థాన్ అంటి బయొటిక్సు మీద 27 శాతము, స్టేట్ ట్రేడింగు కార్పొరేషన్ మీద 56.7 శాతము 1961—62లో పొందెను ఈ సంస్థలు ముఖ్యముగ ప్రజాసామాన్య మునకు ప్రతిదినోపయోగవస్తువుల మీద తగిలించు విధింపుమీద వచ్చిన లాభము ఇదిగాక సిమెంటు కంట్రోలుచేసి కేంద్ర ప్రభుత్వము 11 కోట్ల రూ రూపాయలను 3 సంవత్సరములలో లాభమును పొందెను

ఇవి కొన్ని ఉదాహరణములే ఇంకను అనేకములు కలవు— దేశమునకు నష్టము, ప్రజాసామాన్యమునకు కష్టము కలిగించినవి

అమెరికా (U S.) దేశము అభివృద్ధి దశాబ్దంలో (Development decade) తన ఆర్థిక స్తోమతనుఅభివృద్ధిచేసుకొనుచున్నది తానుభవించుచు, ఇతర దేశములకు సహాయపడుచున్నది మనదేశములో ప్రణాళికల పేరుతో క్షీణపంచాబ్ద ములు రెండు దాటి 3—వ దానిలో మెలగుచున్నాము, నలుగుచున్నాము మనకును కొన్ని అభివృద్ధులు కలవు— పన్నుల వృద్ధి, అప్పుల అభివృద్ధి, జీవితవ్రయాభివృద్ధి జాతీయముగ చేయుచుండెడు వానిలోనష్టాభివృద్ధి, గృహ జీవన దుఃఖాభివృద్ధి, పరిపా లనలో ఆలస్యాభివృద్ధి, పలితములలో అతృప్తిఅభివృద్ధి, జాతీయమైన లంచగొండి తనములో అభివృద్ధి, దేశరక్షణయందు అశక్తతాభివృద్ధి, జనానీకమునకు హృదయ కల్లోలాభివృద్ధి.

ఈ ఫలితములు పరిపాలన సామర్థ్యలోపమునే గాక, ఋజువుపరచినను తెలిసికొనుటకు ఒల్లని కాంగ్రెసు నియంతృత్వము అని దృఢముగా తెలిసికొనదగి యున్నది.

శివతపోభంగము

శ్రీ ఎస్. టి. పి. వి. రామానుజాచార్యులు

కవికుల గురువైన కాళిదాసుని కవితాప్రతిభ జగత్ప్రసిద్ధముగదా! అది పలువురు కవివరేణ్యులకు కవితాస్ఫూర్తి నొసగె ననుటయు ప్రసిద్ధమే. ఆ కవీంద్రుని పాత్రసృష్టి నాధారముగ జేసికొనియే శ్రీనాథుడు హరవిలాసమును, నన్నెచోడుడు, కుమార సంభవమును రచించి యటనట కాళిదాసుని కమనీయభావములకు వన్నె వెట్టిరి ముఖ్యముగ శివతపోభంగ సన్నివేశ కల్పనమున కాళిదాసుని ప్రజ్ఞ మిన్నందినది. వసంతవిజృంభణ వర్ణనము, తదనుగుణముగ పార్వతీసౌందర్యపోషణము, ఆ రెండింటితో సరితూగు పాత్రౌచిత్యనిరూపణము మున్నగునవి ప్రత్యేక మొక్కొక రసఖండమయ్యు, పరస్పర భూషణ భూష్యభావముతో వెలసినవి అట్టి ఘట్టముల శ్రీనాథ, నన్నెచోడులు చేసిన రచనలు మూలమగు కాళిదాసుని రచనముతో పోల్చిచూడ దగినవి

సమాధినిష్ఠుడగు పరమేశ్వరుని కాళిదాసు—

"మనో నవద్వార నిషిద్ధవృత్తి హృది వ్యవస్థాప్య సమాధి వశ్యం

యమక్షరం క్షేత్ర విదో విదుః, తం ఆత్మాన మాత్మ న్యవలోకయంతం"

అను నిట్టి పదములందు చక్కగా వర్ణించినాడు. నవ ద్వారములనుండి మరలింపబడిన మనస్సును, ఈశుడు హృదయమున లగ్నముచేసి సమాధిస్థుడై తన్ను దానే అవలోకించు చుండెనట! అట్టి ఈశ్వరుని చూచి మన్మథుడు బెదరిపోయి, "ప్రస్త శర చాపుడై"నాడట! శివు డంత భయంకరుడుగ నుండెనా? శాంతుడుగ లేడా? ఆ శాంతత్వముననే గాంభీర్యము గలదు కాని యది అంత భయంకరము మాత్రముగాదు

ఈ ఘట్టమున శ్రీనాథుడు కాళిదాసును అనుసరించుచు, "నిస్తరంగకమైన మున్నీరువోలె, గర్జితములేని ఘన ఘనాఘనము వోలె ధ్యాననిశ్చలుడగు నిందుధరునిఁ జూచి, ప్రసవ నారాచుఁ డతిభయభ్రాంతుడు" అయ్యెనని వివరించినాడు. "ఉపమా కాళిదాసస్య" అను నా నుడి నంతరించుకొనిన కాళిదాసు భావమునకుఁ దానుపమానముల నదనముగా జేర్చి మెఱుగు పెట్టినాడు నిస్తరంగ సముద్ర మొక యుపమానము. అది నిస్తరంగమైనను, అత్యంత గంభీరము హరుడు—అట్టి—తుది మొదలు తెలియుని యగాధమైన, నట్టనడు సంద్రము వలె నుండెనట! కాళిదాసుని భావమునకు వన్నె రాలేదా? "గర్జితములేని ఘన ఘనా ఘనము" మరొక యుపమానము అట్టి శాంత గంభీరాకారము చూచి మదనుడు—

"ఎదన్ భయ కంపము లుప్పతిల్లగా తియ్యని విల్లు పుష్పములఁ దీర్చిన యమ్ములు. . . . . భూమి బడవైచె" ననునది కాళిదాసుని ప్రస్త చాప శరత్వమున కనువాదము.

ఈ పరమ శివరూప వర్ణనముననే నన్నెచోడుడు వాడిన రీతిని జూడుడు.

"స్ఫురదాధార సరోజ పీఠహృదయాంభోజాత రంధ్రార్పిత
స్మరణాయత్త సముత్థితోజ్జ్వల తథాత్మజ్యోతి రుద్యాంగరు
స్ఫురస స్ఫాటిక హర్మ్య మధ్య కనక స్తంభంబో నాఁబర్వు నొ
త్తురు జూటాకృతి నున్న శంభు దెసవో నుల్కెన్ మనోజుండెదన్"

ఇదియు అశాంత గంభీర రూప వర్ణనమే. కాని రీతి వేరు. కాళిదాస, శ్రీనాథులు, వైదర్భీ రీతిని వాడగా నీతడు పాంచాలీ రీతిని వాడెను భయానకమును స్ఫురింపచేయవలసిన ఇప్పట్టున నిది యుచిత తరమని విజ్ఞులకు వేరుగ తెలుప నక్కరలేదు గదా! మఱొక విశేషము "మనోజుం డెదనుల్కెను" అని మాత్రమే నన్నెచోడుడు వ్రాసినాడు ప్రస్త చాపశరత్వమును రానీయలేదు. ఈ కవిరాజు రతిరాజు మనోధైర్యమును పోషించుట యావశ్యకమని యెంచియుండవలెను

"హృదయాంభోజాత రంధ్రార్పిత స్మరణాయత్త సముత్థితోజ్జ్వల తథాత్మ జ్యోతి" దర్శన మాత్రముననే ప్రస్త చాపశరుడై వచో నామదనుడు, ఇక కావలసిన కార్యమును, సాధింప జాలు ననుటసంభవముగదా! అని ఈ కవిరాజూహించి యుండవలెను ఇది యాతని పాత్రౌచితీ పోషణ చతురతకు నిదర్శనముగదా!

మన్మథుని కార్య సాధనకు సాధనమువలె శివసపర్యార్థ మగజ యేతెంచెను ఆ రాకను కాళిదాసు—

"నిర్వాణ భూయిష్ఠ మథాస్య వీర్యం సంధుక్ష యన్తీవ వపుర్గుణేన
అనుప్రయాతా వనదేవతాభ్యా మదృశ్యత స్థావర రాజకన్యా" అని

వర్ణించినాడు ఆభావమునే శ్రీనాథుడు—

"స్థావర రాజ తనూభవ యావేళన డాయ వచ్చె నభవుని సేవా
హేవాక ప్రౌఢిని వన దేవత లెంతయు గభీరగతి దనుఁ గొలువన్"

అని యనువదించెను. కాని కాళిదాసుని "వపుర్గుణము"ను "అభవ సేవా హేవాక ప్రౌఢి" గా మార్చినాడు పార్వతి వపుర్గుణముచే మన్మథుని వీర్యమును సుద్రిక్త పఱచుచుండెనా! యని కాళిదాసు ప్రేక్షింపగా శ్రీనాథుడు "సేవా హేవాక ప్రౌఢి" చే హరుని విలుప్త ధైర్యునిఁ జేయుట ఎట్లుచితమగు నను కొనెనో చింత్యము.

ఇక నన్నెచోడుడు సందర్భోచిత ప్రాముఖ్యముగల వపుర్గుణ వర్ణనమున నెక్కుడు సొబగు సాధించినాడు.

"ఆ లలితాంగి, భూషితలతాంత, విభూషణ జాల మంత్ర హం
సాలస మందయాన, వికచామల కోమల నీరజాస్య, బా
లాలికులాలి నీలకుటి లాలక, లోల విశాలనేత్ర కు
త్కీల తనూజ వచ్చె మరుదీపమువోలె పినాకిఁ బాలికిన్"

హరమనో ధైర్యమును లుప్త పరచుటకు ఈ శరీర సౌందర్యము మాత్రమే చాలియుండదని కవి యెంచినాడు కాబోలు! శారీరకాలంకార సమృద్ధిని కూడ నభివర్ణించినాడు. చూడుడు,

"కరవీర రచిత నూపురములు చెలువొంద
గాంచన పుష్ప మేఖలలు గట్టి
పున్నాగమయహారములు వెట్టి నవకర్ణి
కార శోభిత కటకములు వెలుగ
కేసర రాజీవకేయూరముల దొడి
రాజీవ కర్ణపూరము లమర్చి
తిలకాభినుత హేమ తిలకంబు లుప్పొంగ
జంపక మాలికా సమితిఁ దాల్చి
మధు లతాంతమయవిమండన మండితు
లైన కన్యకాచయంబు నడుమఁ
బొలిచె నద్రితనయ పుష్పిత జంగమ
లతలనడిమి కల్ప లతయుబోలె"

పుష్పములును, తదవచయమును, శృంగార రసమున కుద్దీపనములు గదా! వాని మాట కాళిదాసుని "అపచిత బలి పుష్పా వేది సమ్మార్గ దక్షా" అను శ్లోక పాదము వలన జ్ఞప్తికి రాగా నా పుష్పాపచయమును మనోజ్ఞముగ విరియింపజేసినాడు అది ఎట్లో చూడుడు —

"మెల పారు నెల మావి తలిరుల నొక కొన్ని
రమణీయమగు చంపకముల హొదివి
లాలితా శోక పల్లవముఁ నొక కొన్ని
గమనీయమగు గుర్వకముల వెట్టి
మాసరంపుటరంటి మోసుల నొక కొన్ని
గొమరారు కర్ణికారముల నించి
తరుణాంబుజాత పత్రంబుల నొక కొన్ని
యమళ సరసోత్పలములు సుట్టి
చెలువ లెల్ల నొండ చిగుళులు బువ్వులు
గలయ దాల్చి పోల్చి బలసి రాగ
శైల రాజతనయ సనుదెంచె నందన
వనము గాపువచ్చు వడువవోలె"

కాబోవు శృంగార రసోద్దతికి ఈపాటి సామగ్రి సమకూర్పవలెనని నన్నెచోడ కవీంద్రునికే తోచెను

ఇక ఆలంబన విభావము సంగతి

"ఆవర్జితా కించిదివ స్తనాభ్యాం వాసోవసానా తరుణార్క రాగం
పర్యాప్తపుష్పస్తబకావనమ్రా సంచారిణీ పల్లవినీ లతేవ"

అని మొదలుపెట్టి కాళిదాస కవిచక్రవర్తి పార్వతి పరమశివుని సన్నిధికి ఏతెంచుటను వర్ణించినాడు ఆమె తరుణార్క రాగమ్మైన వసనమును ధరించి స్తనభారముచేఁ గాబోలు కొలదిగ వంగినదై వచ్చెనట! ఆ కాళిదాసు—

"స్రస్తాం నితంబా దవలంబమానా పునఃపునః కేసర దామకాంచీం"

అనియు

"సుగన్ధి నిశ్వాస వివృద్ధతృష్ణం బింబాధరాసన్నచరం ద్విరేఫం
ప్రతిక్షణం సంభ్రమ లోలదృష్టి ర్లీలారవిందేన నివారయన్తీ"

అనియు పార్వతి హేలా విలాసమును వివరించినాడు ఆమె నితంబమ్ము క్రిందికి జారు కేసరదామకాంచిని మామాటికి పట్టుకొనుచుండెనట! అట్లే మాటిమాటికి నిశ్శ్వాస సుగంధమున కాసపడి తన ముఖము ముందట బింబాధరము చెంగట తిరుగాడుచున్న ద్విరేఫమున్ను, విలాసముగా చేత ధరించిన యరవిందముచేఁ ద్రోలుకొనుచుండెనట!

ఈ ఘట్టమును శ్రీనాథుడు —

"చనుగవ వ్రేగు నన్నిగుల నన్నవు గౌనసియాడఁ గెంపు మీ
తినునుఁ బట్టు చేలగటిఁ తింగులు వారఁగఁ గట్టి భూమి భృ
త్తనయ ప్రసూన గుచ్ఛములు దాలిచి లేజిగుత్తురుల్ ధరించి వ
చ్చిన నడ దీ వోలె నిలిచెందరు కేందుకిరీటుసన్నిధిన్"

అని వర్ణించినాడు

కాళిదాసు "ఆవర్జితా కించిది వస్తనాభ్యాం" అని కూర్చిన భావము నకు నీ కవివరేణ్యుడు" చనుగవ వ్రేగునన్ మిగుల సన్నవు గౌనసియాడ" అని మెరుగు పెట్టినాడు. కౌనసి యాడుట యందలి యొయ్యారము విశిష్టము గదా! అంతేకాక "తరుణార్క రాగవసనము" ధరించె ననుటకంటె నామె ఎట్లైనను రాజకుమారిగదా!—"కెంపుమీతిన నునుఁబట్టు చేల" ధరించె ననుట సొగసుగ నున్నది " ప్రసూన గుచ్ఛముల్ దాలిచి లేఁజిగురుల్ ధరించి వచ్చిన నడదీవ" యనునది కాళిదాసుని భావమే అయినను, "నడదీవ" యను లలిత మ్మైన యాచ్ఛిక సమాసము తెలుగుదనము నిటఁ గ్రుమ్మరించినది అట్లే కేసర దామ కాంచి జఘన పులినంబునందుండి జారిపడగ మాటి మాటికి హస్త పద్మముల నెత్తు" అను వాక్యము కాళిదాసు భావమును పూర్తిచేసినను, శ్రీనాథుడు "చపల భావంబుతో నుండె శంభు మ్రోల" అను అదనపు పాదమున తన ప్రతిభను విరియించినాడు. శివుని తన ప్రియునిగా ంచియుండుటచే నామె యట చపల భావ బుఁ జూపుట యనునది శృంగార చేష్టా విశేషముగ కవి సూచించినాడు అట్లే—

"కమ్మని యూర్పు గాడుపుల గందము క్రోలఁగవచ్చి యోష్ఠ బిం
బమ్ము సమీప దేశమున బాయక యాడెడ తేటి కేళిప
ద్మమ్మున మాటిమాటికి సముంచిత విభ్రమలోల దృష్టి యై
యమ్మదిరాక్షి చిమ్ము దరహాసవిక స్వర గండపాళియై"

అను పద్యమునందు అధిక భాగము కాళిదాసుని భావముల యనువాదమే యయినను, దరహాసవిక స్వర గండపాళియై యను విశేషము శ్రీనాథుడు దిద్దిన వన్నె.

ఇట్లింత చేసియు "తాం వీక్ష్య సర్వావయవా నవద్యాం రతేర ప్రీ పదమాదధానాం జితేంద్రియే శూలిని పుష్పచాప, స్వకార్యసిద్ధిం పునరాశశంసే" అనుచు కాళిదాసు వర్ణించిన బహు ముఖ్య భావమును శ్రీనాథుడేలనో విడచి వైచినాడు. శివుడు జితేంద్రియుడు. అందుచే తేలికగా మనశ్చాంచల్యము నొందడు ఆతనిని జయింపబూనుకొన్న మదనుడు పుష్పచాపుడు. శివుడో శూలి పుష్పచాపుడైన తాను జితేంద్రియుడై, శూలియైన, హరుని జయించి, స్వకార్యసిద్ధిని సాధించగలనని ఎంచగలడా? ఎంచజాలకున్నను, స్వకార్యసిద్ధి సాధనముగ ప్రత్యక్షమ్మైన యా పార్వతీ సౌందర్యమును జూచిన పిమ్మట తనకు, కొంత యాస కలుగకపోదు. ఆమె ఎంత అందగత్తె యయినను, జితేంద్రియుడైన శూలి మనస్సును, చలింపజేయ గలుగుట యసంభవము అయినను, మన ధున కాశారేఖ గోచరించుటకుఁ దగిన కారణము గలదు జగత్తునందలి సౌందర్య రాశి కెల్ల పరాకాష్టమ్మైన రతీదేవి చెలువు తనకు విదిత చరము అంతకంటె మించిన సొగసుకత్తె పార్వతి ఆమె సర్వావయ వానవద్య. అందుచే నాతడు స్వకార్యసిద్ధి నాశంసింపఁజాలెను ఇంత ముఖ్యమ్మైన సొబగు చిమ్ము భావమును, శ్రీనాథుడు స్పృశింపకుండుట వింతయే. కాని

"ప్రియము శోభిల్లఁగా సమర్పించె గౌరి
పసని పయ్యెద జాఱదోఁ పల్లవమున

భాను దీప్తులు నిట్టూర్చి ప్రసన్నమైన
పృథుల మందానిల పద్మ బీజమాల"

అను పద్యములోని "పసవి పయ్యెద జాఱ" అను మనోజ్ఞ భావమును ప్రవేశ పెట్టి యా లోటు తీర్చెనని చెప్ప నొప్పును

"రతేరపి హ్రీ పదమాదధానాం" అను కాళిదాస భావమును నన్నెచోడుడును గూర్చలేదు కాని వాచ్యముగ చెప్పకున్నను, వ్యంగ్యముగ చెప్పక మానలేదని గమనింపవలసి యున్నది ఇంతకుముందుదహరించిన "ఆ లలితాంగి భూషిత లతాంత" అను మొదలుగల పద్యమున

"మరునభివృద్ధి, పుష్ప శర మండన మంగజరాజ్య లీలకం
బరరిపు శక్తి, చిత్తభవు పట్టము, మారుమ దేభ మిందిరా
వ సుతునాజ్ఞ కాముక రవాల సమాయుధు దర్ప మారతీ
శ్వర జయలక్ష్మి" అను పద్యమున విస్తరింపబడినది

మరొక విశేషము శివుడు జితేంద్రియుడైన శాంత రసమూర్తి. పార్వతి, ఆతని లభునిగా బడయనెంచి యారాధించు శృంగార రసమూర్తి. మన్మథ ప్రభావ మతనిపైకంటె నామెపై ప్రసరించుట కవకాశము హెచ్చుగదా! మదనాస్త్ర ప్రభావ మామెపై బడగా నామె సహజ సౌందర్యము సహస్ర గుణాధికమై ప్రకాశింపగా, నద్దానివలన శివుడు కించిత్ప్రవిలుప్త ధైర్యుడగుట స్వాభావిక కార్యకారణ సంబంధ క్రమము. ఈ సుకుమార భావమును గమనించి నన్నెచోడుడు —

"అలికాగ్రంబున గ్రాలియాడి బొమలాహ్లాదింపఁ గనోనలం
దలకెన్ సమ్మదవారి మోవియదరెన్ తన్వంగిమై నొత్తెము
త్పులకల్ కంపము గూడ నార్చు లలమిన్ బొందెన్ మనం
బాత్మలో

గొలసెన్ రాగము మోమునం బొలసె గండోల్లాసహాసప్రభల్" అని మదనాస్త్ర ప్రభావము పార్వతిపై ప్రసరించుటను వివరించినాడు ఆమెకు కంపము, రోమాంచము, అశ్రువు మున్నగు సాత్త్విక భావములు విజృంభించెనని వర్ణించినాడు

తత్ప్రభావమున శివుడు చలించుటను—
"ఆ లలిత స్మితాస్య లలితాకుల కోమల చంచలాల సా
లోల విశాల సంస్ఫురితలోచన దృష్టిరస ప్రవాహ మం
దోలిన పర్వి వెల్లిగొని యొక్కట గ్రక్కున ముంచి మీ
దేలఁగనెత్తి, చుట్టి, హరుఁ ద్రిప్పులు వెట్టె మనోజుఁ డుబ్బగాన్"

అనుచు మఱొక మెట్టు దాటి, వివరింప నారంభించి,

"తన మహత్త్వంబు దలపక తరుణి పొంద
వడయ గీడ్పడి తేకువ వాపదలచు
భావజాస్త్రాభిహతి మహాదేవు డొక్క
వ్రేలిమిడి పెంపుసెడి కడువిదలి గొనియె"

అని మన్మథుని కార్యసిద్ధిని సంఘటింప జేసినాడు

ఇట్లు కాళిదాసోపజ్ఞములగు భావ వీచికలను, మూలనుగా జేసికొని నన్నెచోడుడు స్వప్రతిభా వికాస వైభవమును జత రచి, త్ర్యంబక ధైర్య లోపమునకు దగిన రీతిగ పార్వతీ రూప చిత్రణము చేసి ఔచిత్యమును పోషించినాడు.

ఇట్లీ కవిత్రయము ఆయాయి ఘట్టముల నొనర్చిన లలిత భావ రసాలంకార, ప్రౌఢి నిర్వర్తనమును పరిశీలించుకొలదిని సహృదయులకు ఆహ్లాదము వెల్లివిరియగలదు.

భామతి

శ్రీ రాళ్ళపల్లి గౌరీపతిశాస్త్రి

వ్యాసుడు వ్రాసెను బ్రహ్మసూత్రములు
పూజ్య శంకరులు భాష్యము వ్రాసిరి !
ఆ భాష్యమునకు చక్కని వివరణ
వ్రాయ బూనె వాచస్పతి మిశ్రుడు !

భామతి వాచస్పతి మిశ్రుని సతి !
పసిడిమేని కాంతులతో నలరెడు
ఆమె రూపలావణ్య సంపదలు
అడవిని గాచిన వెన్నెల లాయెను !

శాస్త్ర చర్చలో, ఛాత్ర శిక్షలో
గడుపును వాచస్పతి పవలెల్లను;
రేయి దీపమిడి వ్రాయ దొడంగును
శంకర భాష్యమునకు వ్యాఖ్యానము !

కావ్యలోకమున విహరిస్తూ, వా
చస్పతి గడుపును కాలము రయమున
బరువు మనసుతో మూగ బాధతో
తోచు భామతికి రేయొక యుగముగ.

అర్ధ నిమీలిత లోచనములతో
ఆలోచనలో ఆతడు గడుపును
మనోనేత్రమున మగని ధ్యానమున
మక్కువతో ఆ మానిని గడుపును.

ఏకాగ్రతతో, కావ్య విరచనా
సరళి స్మరిస్తూ ఆతడు గడుపును
విరహా వేదనా భరిత హృదయమై
ప్రియుని స్మరిస్తూ భామతి గడుపును.

కోరిక అతనికి కావ్యసుపుత్రిక
కోరు నామె యొక చక్కని బిడ్డను
మనోజకోర్కై అతని యత్నము
మనోజ వేదన దుర్భర మామెకు !

లక్ష్య మొకటి, లక్షణములు వేఱై
యుండుట సహజము లోకమునందున
లక్షణసామ్యత కల దిద్దరకును !
లక్ష్యం మాత్రం వేరిద్దరకును !

తన మనోరథము సిద్ధించుటకై
మగని ప్రసన్నుని గానొనర్పగల
ఉపాయమునకై అన్వేషింపగ
స్ఫురించె నామెకు ఒక సదుపాయము !

గాఢ తిమిరమును దీపము బాపును
ప్రబలును తిమిరము దీపము బాసిన;
మదిగల విరహపు తలపుల తిమిరము
బలమై జయించు దీపము తీసిన !

సామాన్యముగా దీప పాత్రలో
తైలము పోయును భామతి నిండుగ
నాడు తక్కువగ తైలముపోసెను
దీపము వేగమె ఘనమైపోవగ !

యథారీతి వాచస్పతి మిశ్రుడు
కావ్యలేఖనం కావిస్తూండగ
స్వల్పవ్యవధిలో దీపము ఘనమై
కలిగె నిరోధము కావ్య విరచనకు !

"యావత్తైలం తావ ద్వ్యాఖ్యా
న' మ్మనుకుంటూ అతడు లేచెను
దీపము త్వరగా ఘనమైపోయిన
కారణ మేమని భామతి నడిగెను ।

"కావ్య సుపుత్రికి మీరలు జనకులు
కావలె నేనొక బిడ్డకు మాతను

మాతృత్వంతో స్త్రీ వ్యక్తిత్వం
పరిణతినందును పరిపూర్ణముగా !"

భావ గర్భితపు భామతి పలుకుల
అంతర్యమతని కవగత మయ్యెను;
పెదవుల మందస్మితము మెఱయగా
పలికె కలికితో గంభీరముగా—

"వెఱ్ఱి భామతీ ! సప్త సంతతుల
కావ్య సంతతియె మిక్కిలి శ్రేష్ఠము
జరచే వికృతము కానిది కావ్యము !
నాశన రహితము, నిత్యశోభితము !

గర్భ జనితులా బిడ్డలన్ననో ?
ఎఱుగము కద వారెట్టి వారలో !
మన ఖ్యాతికి వన్నెలు దిద్దెదరో,
కల ఖ్యాతి కళంకిత మొనర్తురో !

క్షణికమైన మన తను వాంఛలతో
కృతి కవరోధము కలుగజేయకుము
నీ సహకారం నాకు లభిస్తే
త్వరగా కావ్యమ్మగు సంపూర్ణము !

పూజ్యశంకరుల భాష్యమునకు, నా
వివరణ గ్రంథమునకు నీ పేరిడి
"భామతి"గా ప్రకటింప దలచితిని
నీ వొసగుము నా కృషికి దోహదము"—

పతి పలుకులలో గల పరమార్థం
భామతి కప్పుడు విశదమ్మైనది !
తొందరపాటున తా నొనరించిన
తప్పిద మామెకు తెలిసివచ్చినది !

కావ్య విరచనా దీక్షాపరుడౌ
కాంతుని కృషిలో సహకరించినది
పతి కృత "భామతి" వ్యాఖ్యా గ్రంథం
అవతరింపగా యశము నందినది !

నాటకము:

నీలిమబ్బు

శ్రీ హితశ్రీ

పాత్రలు

శారద	—	గిరి
రాజేశ్వర్	—	గోవిందరావు
మాధవ్	—	శరభయ్య
		నరసింహం

సమయం ఉదయం ఎనిమిది గంటలు.

మేడమీద పోర్షన్‌లో డ్రాయింగు రూము. గది మధ్యగా టీపాయ్, కొన్ని కుర్చీలు, కొద్ది దూరంలో ఒక టేబిల్, దానిమీద రేడియో సెట్, కొన్ని పత్రికలు స్టేజి ఎడమవైపు, కుడివైపు, వెనుక మూడు ద్వారాలు. కుడివైపు దారి. బయటికివెళ్ళే దారి. ఎడమ వైపు గోడకు ఒక నిలువు టద్దం.

తెర లేచేసరికి రాజేశ్వర్ అద్దంముందు నిలబడి టై కట్టుకుంటూంటాడు. ముప్ఫయిమూడేళ్ళ వయసు. ముఖంలో దర్పం ఉట్టిపడుతూంటుంది.

రాజే శారదా, శారదా

శారద (ప్రవేశిస్తూ) వస్తున్నానండీ

ముంజేతిమీద కోటుతో, రెండోచేతితో సిగరెట్ టిన్‌తో శారద ప్రవేశము ఇరవై అయిదు, ఇరవై ఆరేళ్ళ వయసు ఆకర్షణీయమైన విగ్రహం

రాజే వేగిరం

శార (సిగరెట్ టిన్ టీపాయ్‌మీద ఉంచి, కోటు తొడుక్కోటానికి అతనికి సహాయపడుతూ, ఏమిటండి అంత తొందర ? ఇంకా నాలుగు మూలలా తెల వాఁలేదు

రాజే తెల్లారలేదూ ! మై గాడ్ (స్వరంతగ్గించి చిలిపిగా) గడియారపు గదిలో చిన్నముల్లు ఎనిమిదో భార్య కౌగిట్లో వాలిపోయింది. మై డియర్ శారదా

శార (చిరునవ్వుతో) చాల్లెండి పెళ్ళయి పదేళ్ళయినా చిలిపితనం మాత్రం పోలేదు

రాజే 'ఇద్దరు పిల్లలు పుట్టినా'—అని కూడా కలుపు అన్నట్టు శ్యామూ రాముా ఏరీ ?

శార : కాన్వెంటుకి వెళ్ళిపోయారండి.

రాజే . అప్పుడే

శార . ఇవాళ మీరు ఆలస్యంగా నిద్రలేచారండీ.

రాజే అవునవును. రాత్రి చాలసేపు ఆఫీసు కాగితాలు చూస్తూ గడిపాను. ఎప్పుడో తెల్లవారుజామున కునుకు పట్టింది.

శార : నిద్రలేక కళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి. ఇదేం చాకిరండీ ? పొద్దస్తమానమూ—?

రాజే ఊరికే జీతం రావాలి కదూ ?

శార ఏం జీతమో. మనిషికి బొత్తిగా విశ్రాంతి లేదు చూస్తూ వూరుకో వలసిందే కాని, నేను చేసే సహాయం ఏమీ లేదు. కదా ! ప్చ్.

రాజే . (నవ్వి) ఏం సహాయం చేయాలిట ? శారదా, నువ్వు నా కెంత సహాయంగా వున్నావో నీకు తెలియదు, నిజం. ఏదో పూర్వజన్మ పుణ్యంకొద్దీ నువ్వు నాకు భార్యగా దొరికావు. యూ ఆర్ మై ఏంజిల్ మై స్వీట్ రోజ్ నే నెంతో అదృష్టవంతుండి శారదా.

శార (ప్రేమగా) అలా అనకండి. అంతా నాదే అదృష్టం. (బూట్సు బ్రష్ చేసి యిస్తుంది.

రాజే . (బూట్సు వేసుకొని) పెళ్ళిళ్ళు స్వర్గంలో నిశ్చయమౌతాయని ఇంగ్లీషులో ఒక ఆర్యోక్తి.

శార ఎక్కడ నిశ్చయమైనా జరిగేది ఈ లోకంలోనే కదా ! స్వర్గమో నరకమో భార్యాభర్తల ప్రవర్తనని బట్టి ఉంటుందండి.

రాజే అవునవును. సిగరెట్ ప్లీజ్,

శార · (సిగరెట్ అందిస్తుంది) ఇవాళ బిజీ ప్రోగ్రాం ఉందనుకుంటాను.

రాజే . అబ్బే పెద్ద బిజీ ప్రోగ్రాం ఏంలేదు.

శార : మరి ప్రొద్దున్నే ప్రయాణం అవుతున్నారు. బ్యాంకు పదింటికి కదూ?

రాజే బ్యాంకి ఇన్‌స్పెక్షన్ జరుగుతోంది ఆ ఇన్‌స్పెక్టరు మహాశయుడు టి. బి. లో వేంచేసి యున్నాడని చెప్పానుకదూ ? హో కుశలప్రశ్న వేసి, అట్నుంచి శరభయ్య దగ్గిరికి వోసారి వెళ్ళి వచ్చేస్తా. అంతే.

శార . శరభయ్య ఎవరండీ ?

రాజే వెజిటబుల్ ఆయిల్స్ ఏజంటు లేడూ ? అతను.

శార (నవ్వుతూ) అతనితో మీకేం పనండీ ? ఓ నూనెడబ్బా పట్టించుకొస్తా రేమిటి ? ఇంటిల్లిపాదీ అప్పత్రి చుట్టూ తిరగాలండోయ్

రాజే . (నవ్వి) అబ్బే, నీ కతని సంగతి తెలీదు శారూ నూనె డబ్బా అని తెచ్చు కుంటే, తీరా తీసి చూస్తే అందులో ఉండేది నీళ్ళే.

శార · మంచినీళ్ళా, ఉప్పునీళ్ళా (నవ్వుతుంది.)

రాజే · (నవ్వి) ఏవైనా, మురుగునీళ్ళు కావులే.

శార బాగుంది. ఆ వర్తకశ్రేష్ఠుడు కబురు పెడితే రాడుటండీ మీరు పని గట్టుకు వెళ్లట మెందుకు.

రాజే . అవసరం మనదీ బ్యాంకులో ఓ యాభై వేల రూపాయలు అప్పు తీసుకున్నాడులే వాయిదా మీరింది ట్టడు. ఇన్‌స్పెక్షను జరుగుతూ ఉన్నదాయె కాస్త గట్టిగా చెప్పి, నెత్తిమీద కూచుని వసూలు చెయ్యాలి మరి

శార అసలు వూళ్ళో ఉన్నాడా, ఎక్కడికైనా ఉడాయించాడా ?

రాజే నువ్వన్నదీ నిజమే ఈమధ్య వూళ్ళో లేడు రాత్రి వస్తాడని కబురు తెలిసింది. మళ్ళీ తెల్లారి ఎక్కడికీ పారిపోకుండా పట్టుకోవాలి

శార బ్యాంకు ఏజంటుగారికి మంచిపనే పెట్టాడు.

రాజే హాహా, బాగా చెప్పావు. అప్పిచ్చేదాకా వాళ్ళు వదలరు. ఇచ్చిం తర్వాత మరి మనం వదలం (నవ్వుతాడు.)

శార బ్యాంకు ఏజంట్ను నక్షత్రకుని చంపి పుట్టారండి.

రాజే ఇప్పటి ప్రపంచ మంతా విశ్వామిత్ర సృష్టిలాగే ఉందిలే.

శార మరి త్రిశంకు లెవరండీ ?

రాజే మధ్య తరగతి ప్రజలు

శార అంటే మనం కూడా ఆ తరగతిలోనే చేరతామా ?

రాజే : ముఖ్యంగా మనమే హోదాకు తగ్గట్టు ఖర్చు పెడదామంటే తాహ తుండదు. తాహతుకి తగ్గట్టు గడుపుదామంటే హోదా అడ్డొస్తుంది.

శార నెల కయిదు వందలు సంపాదించే మీరే అలా అంటే—

రాజే ఇహ ఇతరుల సంగతి ఏమనాలి అంటావు. అంతేనా వాళ్లకి ఈ త్రిశంకుస్వర్గం లేదుగా

శార మీ కబుర్లకేంలెండి. మీరు చేసే దూబరా ఇంకెవరూ చెయ్యరు.

రాజే హతోస్మి. ఇంకేం స్వచ్ఛంద సేవికాదళం ఒకటి ఏర్పాటుచేసి ఇంటింటా జాతీయ పొదుపు ఉద్యమప్రచారం ప్రారంభించు ప్రభుత్వం వారి తరఫున ఒక బంగారుపతకం సమర్పించుకుంటాను

శార నవ్వుతూ) అదే దూబరా అంటే

రాజే (నాలిక కరుచుకొని) ఓ—సారీ. సర్టిఫికేట్‌తో సరిపెట్టేస్తాలే. మరి నేను వెళి వస్తాను.

నిష్క్రమిస్తాడు. శారద టేబిల్‌దగ్గరకు వచ్చి పత్రికలు తిరగేస్తూ ఉంటుంది కొద్దిక్షణాలు తర్వాత చేతిలో ఒక కవరుతో రాజేశ్వర్ తిరిగి ప్రవేశం)

రాజే . (కవరుమీది అడ్రసు చదువుతూ) మిసెస్ శారదా రాజేశ్వర్.

శార (చప్పున అతనివైపు తిరిగి) అప్పుడే పోస్టు వచ్చిందా ?

రాజే . లేదు మేడమ్ ఇది లోకల్‌టపాలో డెలివరి అయింది.

శార ఎక్కడినించండి ?

రాజే మహిళామండలి నించి డియర్.

శార (సంతోషంగా) ఏదీ ? (అందుకుని) ఏమండీ, ఇదేమిటో తెలుసా ?

రాజే ఓ.

శార . (కవరు చింపి త్వరగా చదివి) ఏమండీ, కంగ్రాట్యులేషన్స్ చెప్పండి. మిమ్మల్నే చెప్పండి. (ఉక్కిరిబిక్కిరౌతుంది) అబ్బ.

రాజే కంగ్రాట్యులేషన్స్.

శార థాంక్సు, ఎందుకో తెలుసా ?

రాజే ఓ.

శార : ఒట్టిది. మీకు తెలియదు తెలిస్తే చెప్పండి మరి.

రాజే పీపుల్స్‌బ్యాంక్ ఏజంట్ శ్రీ రాజేశ్వర్‌గారి సతీమణి మిసెస్ శారదా రాజేశ్వర్‌గారు మహిళామండలి వార్షిక సమావేశంలో బహుమ ప్రదానం చేస్తారు. బస్, ఎ సింపుల్ మేటర్ టు గెస్. యామ్ ఐ రైట్ ?

శార నో నో నో.

రాజే అయితే తమరి కేవో ప్రైజ్ వచ్చిందన్నమాట.

శార (నవ్వి) ప్రైజా ? ఎందుకండీ ప్రైజ్ ?

రాజే : (తల గోక్కొని) ఎందుకా ? ఆఁ! పొదుపు పుట్టు పూర్వోత్తరాల్ని బయ టికి లాగి తద్విశ్వరూపసందర్శనాన్ని కాగితంమీద జయప్రదంగా ప్రజాసామాన్యానికి ప్రసాదించిన ఘనతకి. ఏం ?

శార . (నవ్వి) ఇంక మీరు పొదుపు చెయ్యవలసిన అవసరం లేదు లెండి.

రాజే . అదేం ?

శార రెండు చేతులా సంపాదిస్తుంటే ఇంక డబ్బుకి కొరవేముంటుందండి ?

రాజే అంటే ?

శార వేడినీళ్ళకి చన్నీళ్ళు తోడు.

రాజే నీ అభిప్రాయం ?

శార నేను కూడా ఉద్యోగం చేస్తానండి.

రాజే నువ్వా ? ఉద్యోగమా ?

శార ఏం చేయకూడదా ?

రాజే : అహఁ—ఎందుకు చేయకూడదూ ? కాని, ఇచ్చే దెవరు ?

శార అంటే నే నెందుకూ పనికిరానిదాన్ననేగా మీ అభిప్రాయం ? చిరుకోపంతో మూతి ముడుస్తుంది.)

రాజే అబ్బే, నా అభిప్రాయం కాదూ—

శార ఉద్యోగం ఇచ్చేవాళ్ల అభిప్రాయమా ?

రాజే ఎస్—ఐ మీన్—అంటే ఉద్యోగం ఇచ్చేవాళ్లకి నీ విలువ ఏం తెలు స్తుంది చెప్పు ? ఇంటర్వ్యూ దాకానే రాదు ఈ రోజుల్లో ఎన్నో అర్హత లున్నవారికే—

శార : (కోపంగా) నా అర్హత మీకు తెలియకపోయినా, మహిళామండలి వాళ్ళ కైనా తెలిసింది. పోన్లెండి. గుడ్డిలో మెల్ల.

రాజే అంటే ?

శార గర్వంగా) అంటే ఏమిటో ఉత్తరం చదివితే తెలుస్తుంది.

రాజే : (ఉత్తరం తీసికొని చదివి ఆశ్చర్యంగా) మహిళా మండలిలో నిన్ను నెలకి 150 రూపాయల జీతంమీద ఇన్‌స్ట్రక్టర్‌గా నియమించారా ? నిన్నే ?

శార : ఆఁ మిసెస్ శారదా రాజేశ్వర్‌నే తెలిసిందా ?

రాజే : (గట్టిగా వూపిరి పీల్చి వదిలి) ఆశ్చర్యంగా ఉంది.

శార · (దగ్గరగా వచ్చి) ప్లెజంట్ సర్‌ప్రైజ్ ఏం ?

రాజే (సర్దుకుంటూ) ఊఁ ... ఊఁ కానీ ఎప్పుడు దరఖాస్తు చేశావు మాట మాత్రం కూడా నాతో అనలేదే

శార : నిజం చెప్పాలంటే ఈ ఉద్యోగం వస్తుందని నేను అనుకోలేదండీ

రాజే · అయితే ఎందుకు దరఖాస్తు చేశావు ?

శార . వాళ్ళు అడిగిన అర్హతలు నాకున్నాయి. ఓ రాయి విసిరి చూద్దా మనిపించింది.

రాజే ఎవరిమీద ?

శార (షాక్ తిని) ఆఁ ! అదేమిటండీ, అలా అంటారు ?

రాజే ఈ మహిళామండలి కార్యదర్శిని మాటవరుసకి నాతో ఈ ఉద్యోగం విషయం ఎత్తిఉంటె, నేను తెల్లముఖం వేసి ఆమెవైపు గుడ్లప్పగించి చూసేవాడిని కదూ ?

శార మీకు ఆమెతో పరిచయం ఉందని నాకు తెలీదండీ

రాజే ఎందుకుండదు ? బ్యాంక్ అన్న తరువాత లక్షమందికి నాతో అవసరా లుంటాయి పరిచయా లౌతాయి ఈమాత్రం తెలియదా ?

శార . మీతో చెప్పుకోకూడదని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదండి ఉద్యోగం నిజంగానే వస్తే తమాషాగా ఉంటుంది. అనుకోని శుభవార్త ఎంతో ఆనందం కలిగిస్తుంది అని ఏమిటో పిచ్చిగా ఆలోచించి ఇలా చేసాను మీకు కష్టం కలిగిస్తే క్షమించండి

రాజే . (చల్లబడి) అదికాదు శారూ నాకు తెలీకుండా నువ్వీ దరఖాస్తు పెట్టావని ఎవరికైనా తెలిస్తే, మనిద్దరిమధ్యా ఏవో అపోహలు, కలతలు ఉన్నాయని లేనిపోని అపవాదు వస్తుంది అదీ పరిస్థితి. ఇంక అలా బాధపడకు మరి నా శారూ సంగతి నాకు తెలీదూ ?

శార . నన్ను క్షమించారు కదూ ?

రాజే . పిచ్చి శారూ. నువ్వే నన్ను క్షమించాలి తొందరపడి నీకు కష్టం కలిగించాను

శార అలా అనకండి ఏమండి నిజంగా మీకు సంతోషంగానే ఉంది కదూ?

రాజే ఎందుకుండకూడదూ ?

శార : వెంటనే ఉద్యోగంలో చేరవలసిందని రాశారు కదండీ.

రాజే . (నిరుత్సాహపరుస్తూ) ఆఁ—ఏం ఉద్యోగంలెద్దూ !

శార . అదేమిటండి నూటయాభై రూపాయల జీతమైతే !

రాజే చాకిరీ చెయ్యద్దూ శారూ ?

శార మీకంటె నేను కష్టపడిపోతున్నా నేమిటి ?

రాజే నేను మగవాడిని నాకు తప్పదు. పైగా అదొక గొప్ప ఆత్మ తృప్తి నిస్తుంది శారూ

శార సంసారబాధ్యత నేనూ పంచుకోవాలి కదండీ

రాజే నువ్వుమాత్రం వూరికే కూర్చుంటున్నావా ? ఇంతకంటె నువ్వు కష్టపడితే నేను చూడలేను ఆడది సంపాయించిపెడుతుంటె మగవాడు తిని కూర్చునే దౌర్భాగ్యం ఈ దేశాని కింకా పట్టలేదు

శార ఆడది సంపాదించటం దౌర్భాగ్యమా ? కుటుంబానికి, దేశానికి అంతో ఇంతో సేవ చెయ్యడం సౌభాగ్యంటండీ ?

రాజే అబల, శిరీష కోమలశరీర, మధుర ప్రణయిని—నిర్జీవంగా ఒక ఆఫీసులో కుర్చీకి అతుక్కుపోవడంకంటె విషాదకరదృశ్యం మరేముంటుంది. నో, నో, నో.

శార : (ఆశ్చర్యంగా ఏమిటండి. ఇంత చదువుకొని మీరింకా వూహాలోకంలో విహరిస్తున్నారా ?

రాజే : ఊహాలోకమా ! నీ కెవరో బాగా నూరిపోశారు.

శార ఎవరో నూరిపోస్తేగాని నా బాధ్యత నాకు తెలియదా ?

రాజే తెలిస్తే ఇలా మాట్లాడవు

శార నాకు స్వంత అభిప్రాయా లుండటానికి వీల్లేదా ?

రాజే ఏమిటి శారూ ? అలా అర్థరహితంగా మాట్లాడతావు ! నీ అభిప్రాయాలతో నేనెప్పుడు జోక్యం కలుగజేసుకున్నాను.

శార : లేదు లేదు. నాకు స్వంత అభిప్రాయా లేమిటండి ? నాకో విశిష్టమైన వ్యక్తిత్వం కావాలని నే నెప్పుడూ కోరుకోలేదు కోరను. ఈ రోజులు ఇలా నిర్విచారంగా గడిచిపోతే చాలు

రాజే . నా హృదయా న్నెలా గాయపరుస్తున్నావో నీకు తెలియటంలేదు. రోజులు నీ కెప్పుడూ నిర్విచారంగానే గడిచిపోతాయి అందుకోసం నువ్వు ఉద్యోగం చేసి కూడబెట్టాల్సిన అవసరంలేదు ఒకవేళ నేను డామ్మని ఉన్నట్టుండి చచ్చినా నీకు వెంటనే ముప్పయివేల రూపాయల ఇన్సూరెన్సు డబ్బువస్తుంది

శార (చెవులు మూసుకుని గాద్గదికంగా) ఛీ ఎంత పాడుమాట అన్నారు. ఇదేనా మీ కర్థమైంది. డబ్బుకోసం నేను గంగవెర్రు లెత్తిచస్తున్నానా.

రాజే (చప్పున చల్లబడి) అదికాదు శారూ నాకంటే నీ బాగు కోరేవా ళ్లెవరున్నారు ? నే నన్నీ ఆలోచించి చెబుతున్నాను. నేను అభ్యుదయనిరోధకుడినని నువ్వు అనుకోవచ్చు కానీ ఈ ఉపన్యాసాలు దంచేవాళ్ళకి అభ్యుదయం అంటే ఏమిటో తెలియదు సంప్రదాయాలమీద తిరుగుబాటు చేయటమే అభ్యుదయలక్షణం కాదు. పాతలో మంచిని గ్రహించే విజ్ఞత రావాలి. ఉద్యోగాలు చేసి ఊళ్ళేలటంలోనే సుఖముందని భ్రమపడి ఎండమావులవైపు రొజుకుంటూ పరిగెత్తటమే అభ్యుదయ మనుకంటేనేనేం చెప్పలేను

శార . అభ్యుదయ మేమిటండి ? నేనేదో బాగుపడాలని, ఎవరినో వూళ్ళో వాళ్ళని ఉద్ధరించాలనీ ఉద్యోగానికి ఎగబడుతున్నానా ? నా సంసారం కోసం, నా భర్తకోసం, నా పిల్లల కోసం ఉద్యోగం చేయటం తప్పా ?

రాజే తప్పని కాదు శారు. అవసరం లేదంటున్నాను.

శార · పొద్దున ఎనిమిదింటికి పిల్లలు కాన్వెంటుకు వెళ్ళి సాయంత్రం నాలుగున్నరకి గానీ రారు మీరు పదింటికి ఆఫీసుకి వెడితే మళ్ళీ అయిదింటికే రాక ఇంట్లో గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చునే బదులు చేతైన పని చేస్తే కాలక్షేపమూ అవుతుంది. కాస్తో, కూస్తో డబ్బూ వస్తుంది. దీని కేమిటో లక్ష చెబుతారు.

రాజే . సరే నీతో వాదనెందుకు నేను ప్రపంచంలో పుట్టి సాధించేదేమీ లేదు. కాకపోతే నా భార్యా, బిడ్డలకి ఏ లోటూ రాకుండా నిర్వహించగలుగుతున్నాననే ఆ కాస్త గర్వమూ కూడా నాకు లేకుండా చేస్తావు కదూ !

శార (ఫీలయి) మీరలా బాధపడ్తా రనుకుంటే, ఇంతసేపు ఇలా మాట్లాడేదాన్నే కారండి మీ మాటకి ఎప్పుడు ఎదురు చెప్పాను ? మీ గర్వమే నా గర్వమంటే మీ ఇష్టప్రకారమే చేద్దాం. ఏం, సరేనా ?

(ప్రవేశం గిరి రాజేశ్వర్ వయసే ఉంటుంది ఖరీదైన దుస లు. ఏ విషయాన్నైనా తేలిగ్గా తీసుకొని మాట్లాడే స్వభావం. చేతిలో జిప్ బాగ్ ఉంటుంది.)

గిరి (ప్రవేశిస్తూనే) అపూర్వ తరుణం. అమోఘ సమ్మోహాస్త్రం. అలసించిత ఆశాభంగం ఆంధ్రుల అందచందాల కుందనపు బొమ్మ కుమారీ పూర్వశి నృత్యప్రదర్శన. రసగ్రహణ పారీణుల కొక ఇక్షుఖండం రాజేశ్వర్, ఆ ఝుళంఝుళత్కటక సూచివేగ పదారవిందాల్ని కన్నులారా చూచి తరించు ఏదీ, నాట్యకళాదేవి చరణ మంజీరాలకి నా నీరాజనం ? (బాగ్ తీసి టిక్కెట్ల పుస్తకం, కరపత్రం బయటకి లాగి రాజేశ్వర్ వైపు పడేస్తూ) పేట్రన్ టికెట్ యాభై రూపాయలు మాత్రం !

రాజే (నవ్వుతూ) అలసిపోయావుగానీ కాస్త తీరిగ్గా వూపిరి పీల్చుకోవోయ్ గిరీ.

గిరి వూపిరి పీల్చుకోవటానికి తీరి కెక్కడిది ? రెండు టికెట్లు రాస్తున్నా (పుస్తకం చేతిలోకి తీసుకుంటాడు.)

రాజే (పుస్తకం లాగి బల్లమీద పడేసి) ఆ విషయం తర్వాత ఆలోచిద్దాం గానీ మాకో చిన్న సలహా ఇవ్వు.

గిరి ఓ దానికేం భాగ్యం సలహాలకి నాది పెట్టింది పేరే అది కలహానికి దారితీస్తే నాది కాదు పూచీ. తర్వాత పెట్టకు పేచీ నీ తరహా చూస్తే ఏదో ఉన్నట్టే ఉంది వ్యవహారం (శారదవైపు చూచి) అన్నట్టు శ్రీమతి రాజేశ్వర్ కూడా ఇక్కడే ఉన్నారే నమస్కారమండీ.

శార నమస్కారం
(కరపత్రం అందుకుని చూస్తూంటుంది.)

రాజే మా శారద ఉద్యోగం చేస్తుందటోయ్.

గిరి వెరీగుడ్ అయిడియా

రాజే మహిళామండలిలో ఇన్‌స్ట్రక్టరు ఉద్యోగం వచ్చింది.

గిరి ఓహో ! బహు దివ్యంగా ఉంది.

రాజే ఉద్యోగం చెయ్యవచ్చునా నీ ఉద్దేశ్యం ?

గిరి అవశ్యం

రాజే ఆలోచించి చెబుతున్నావా ? (కనుసన్న చేస్తాడు.)

గిరి (గమనించకుండా) అదే పొరపాటు ఆలోచించటం మనిషికి అలవాటు అది వాడి దురదృష్టం. మనిషి మెదడులోకంటె, ఆతడి ఉద్రేకాల్లో వాసనల్లో, హృదయస్పందనల్లోనే నాకు నమ్మకముంది ఆలోచించి, తర్కించి, వితర్కించి మనిషి చివరికి ఏది చెయ్యకూడదో అదే చేస్తాడు తెలిసిందీ ?

రాజే నువ్వొక వింతమనిషివిలే

గిరి అదే పొరబాటు అంతో, ఇంతో వింతగా ప్రవర్తించని మనిషంటూ ఈ ప్రపంచంలో ఉంటాడా అని

రాజే (శారదవైపు చూచి) ఒకవిధంగా నిజమేనేమో. మా శారదకి ఇలా వింత బుద్ధి వుడుతుందని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు.

శార ఇంతటితో ఆ ఉద్యోగం విషయం వదిలేద్దురూ.

గిరి విషయం వదిలినా ఉద్యోగం వదలటానికి వీల్లేదు శ్రీమతి రాజేశ్వర్ గారూ

శార బాగుంది మీరు వద్దని సలహా యిస్తారని మావారు ఆశపడితే చుక్కెదురయింది

రాజే నాకు మన సంప్రదాయాలమీద గౌరవముంది మన పూర్వులు గొప్ప ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు ఒక్కొక్క వృత్తిలో ఒక్కొక్క వృత్తి ప్రావీణ్యం సంపాదించి ఆ వృత్తిమీదే దృష్టి కేంద్రీకరించటంవల్ల ఉత్పత్తి అధికమౌ తుందనే శ్రమ విభజన సిద్ధాంతాన్ని మనవా శ్లెప్పుడో

ప్రూహించి అమల్లో పెట్టారు. ఆ సిద్ధాంతం ప్రకారమే, భర్త జీవిక సంపాదించాలనీ, భార్య కుటుంబాన్ని నిర్వహిస్తూ భర్తకు చేదోడు వాదోడుగా నిలిచి గృహసామ్రాజ్యాన్ని ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా ఏలాలనీ నిర్ణయం జరిగింది ఆ ఆచారమే అనూచానంగా వస్తోంది ఇది ఇప్పుడు ఎందుకు మారాలో నాకు తెలీటంలేదు

గిరి : (చప్పట్లు కొట్టి) హియర్, హియర్ ఇప్పుడు శ్రీమతి శారదా రాజేశ్వర్ తీర్మానానికి వ్యతిరేకంగా మాట్లాడుతారు.

శార (నవ్వి) లేదండీ నేను ఈ సమావేశానికి అధ్యక్షురాల్ని.

గిరి ఓ అయితే నేను వ్యతిరేకిస్తాను మిత్రులారా ! ఈ నిర్ణయంలో ఏదో దురన్యాయం ఉన్నట్టు నాకు తోస్తోంది నా హృదయం ఈ నిర్ణయాన్ని ఒప్పుకోటంలేదు అసలి విధంగా వ్యవస్థని ఏర్పాటు చేయటానికి కారణం మగవాడిమనసులో గూడు కట్టుకున్న స్వార్థం. అది ఎలా చిందులు తొక్కుతుందో నేను చెప్పటానికి సాహసించను స్త్రీ పురుషుల మధ్య సమత నెలకొనాలంటే ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం స్త్రీకి తప్పనిసరిగా ఉండాలనీ అప్పుడే భార్యాభర్తల మధ్య నిజమైన ప్రేమ వర్ధిల్లుతుందనీ నా విశ్వాసం

శార • (చప్పట్లు కొట్టి) హియర్ హియర్ కాస్టింగ్ వోట్ ఎటు వేయాలో మరి !

రాజే సరిగా ఆలోచిస్తే కదూ నా వాదనలో పస తెలిసేది.

గిరి . అదుగో మళ్ళీ ఆలోచన అంటావు ఆలోచన ఎప్పుడూ మనిషిని పెడ దారి తొక్కిస్తుందోయ్ జడదారీ మెదడు అన్న తర్వాత వక్రించకుండా ఉండదు ఈ ప్రచ్ఛన్నయుద్ధాలూ, వైషమ్యాలూ, ఉద్రిక్తతా, తీవ్రతా—ఇవన్నీ ఆలోచనాఫలితాలు కావూ ? అందుకే మును ములు వట్టి బుద్ధిజాడ్యజనితోన్మాదు లన్నాడు పెద్దన.

రాజే అందుకని పశుప్రాయమైన జీవితం గడపాలా ?

గిరి ఏది పశుప్రాయ జీవితం ? కేవలం ఉద్రేకాల్ని, వాసనల్ని అనుసరించటమైతే కావచ్చు కానీ, అదికాదు నా ఉద్దేశం హృదయస్పందనం ఏ పరిస్థితిలో నైనా ఎవరికైనా ఆలోచనకి ఏమాత్రం ఆస్కారంలేని చక్కటి సలహా ఇస్తుంది అది వెంటనే విసం ఆలోచన ప్రారంభిస్తాం. ఇహ అది పెద్ద సముద్రపు టలలా విరుచుకుపడి మనసుని, ఒడ్డును కోస్తుంది ఇంకేముంది మనిషి వింతపశువైపోతాడు

రాజే థాంక్స్. నీ ఉపన్యాసం వినటానికి కింక టైం లేదు త్వరగా వెళ్ళాలి

గిరి టిక్కట్టు ప్లీజ్ .

రాజే ఒకటి చాలు.

గిరి థాంక్స్. మరి శ్రీమతి రాజేశ్వర్—

రాజే మా శారద. డాన్సు ఇష్టంలేదు.

గిరి : ఐసీ.

శార నాకు తల నొప్పిండీ నృత్యంగురించి నాకేం తెలియదు నిలా ఆనందించగలను

గిరి రాజేశ్వర్ వంటి కళాప్రియుడు, రసికశిఖామణికి సహధర్మచారిణీయ్యుండీ—

రాజే హుష్ ! గిరీ ! ఏమిటా ధోరణి ?

గిరి . ధోరణి ! ఈనెల నృత్యభారతి పత్రికలో ఊర్వశి నాట్యం గురించి అంత బ్రహ్మాండంగా వ్రాశావే. నాకు తెలియదనుకున్నావా ?

రాజే • నే వ్రాశానా ?

గిరి మారుపేరుతో వ్రాస్తే ఎవరి తెలియదనుకున్నావు కదూ ? ఊర్వశి టాంటాం వేశేసిందిలేవోయ్

రాజే అబ్బే ఆమె పొరబాటుపడి ఉంటుంది

గిరి అచ్చువేసేముందు వ్రాతప్రతికి ఆమె అనుమతి దొరికిందని కూడా తెలుసు మహాశయా ?

రాజే నీ కెవరో అబద్ధాలు చెప్పారు.

శార ఆమెది ఈ ఊరేనా ?

గిరి అవునండి నాట్యం కూడా ఇక్కడనే నేర్చుకున్నది ఇప్పుడిప్పుడే ప్రదర్శన లిస్తోంది అదృష్టవశాత్తు రాజేశ్వర్‌లాంటి సద్విమర్శకుల మెప్పు లభించింది ఇంకేం ! ఆఘమేఘాలమీద పాకిపోదూ

రాజే . నేను రాయలే దంటూంటే వినవుగద !

గిరి చూశారా శ్రీమతి రాజేశ్వర్‌గారూ ఎలా బుకాయించేస్తున్నాడో ! మీరు నా పక్షం వహించాలి

శార రాజేశ్వర్ వైపు చూస్తూ) ఏమండి మీకు నృత్యంగురించి అంత బాగ తెలుసని నా కెప్పుడూ చెప్పలేదు కదూ!

గిరి వాట్ ఇది మీకూ రహస్యమే ! మై గుడ్‌నెస్.

రాజే రహస్యానికి ఇందులో ఏముంది ?

గిరి మరి అబద్ధం ఎందుకోయ్ సుబుద్ధీ.

రాజే (పొరపాటు తెలుసుకొని) పబ్లిసిటీ బాధలు నీకు తెలియవూ ?

శార గిరిగారూ, మా శ్యామకు చెప్పండి బ్యాంకింతా టాంటాం వేసేస్తుంది

రాజే అందుకే కదూ నీకు చెప్పలేదు.

శార పోన్లెండి దాచుకోండి రహస్యం

రాజే అబ్బే, అదికాదు నిన్ననే కదూ పత్రికవచ్చింది చెబుదామనుకుంటూనే మర్చిపోయాను

శార (పత్రికలో 'నృత్య భారతి' వెతికి వ్యాసం చూస్తూ) మర్చిపోరూ !

గిరి మరుపును ప్రసాదించి దేవుడు మనిషికి ఎంత చెరుపు చేశాడో !

శార (వ్యాసం చూసి) ఏమిటండీ మీ మారుపేరూ ? 'విశారద్' బాగుంది సుమండీ

రాజే (ప్రసన్నుడై సొంతంగా పేరు పెట్టుకునేటప్పుడు 'శారద' ని ఎలా మర్చిపోతాను శారూ అందుకే 'విశారద్ !'

శార • (అత్యంత సంతోషభరితురాలై) తెలుసుకోలేకపోయానండీ !

గిరి . ఆమాటకొస్తే రాజేశ్వర్ ఎత్తుగడలు ఎవరూ తెలుసుకోలేరండోయ్ ! క్లబ్బులో అతనితో డంకా పలాస్ ఆడినవాడి కొంప క్లోజ్ !

రాజే గిరీ ! ఏమిటా అనవసరప్రసంగం !

శార : (అమాయకంగా) డంకాపలాస్ ఏమిటండీ ?

గిరి అదొక జూద విశేషం.

శార జూదమా !

రాజే అతని మాటల కేమిటిలే శారూ. ఏదో అసందర్భంగా మాటాడుతూంటాడు. గిరీ, క్లబ్బులో నేను బ్రిడ్జి తప్ప ఇంకేమైనా ఆడుతుంటే చూశావా ? ఎక్కడ, ఎప్పుడు హాస్యమాడాలో కూడా తెలియదా ! ఊం—శారూ, గిరికి వో యాభై రూపాయలు తెచ్చివ్వు. ఇంక శలవు పుచ్చుకుంటాడు

శార . అలాగే (మధ్య ద్వారం నుంచి నిష్క్రమణ.)

రాజే అబ్బబ్బ గిరీ చంపేశావు కో ఆడవాళ్ళ దగ్గర కొంచెం ఆలోచించి మాట్లాడకూడదూ ?

గిరి · అదే పొరబాటు. మళ్ళీ ఆలోచన అంటావు. నేను అన్నదాంట్లో తప్పేముంది ?

రాజే · నీకో నమస్కారం. సరేగానీ, నేనే నీ దగ్గరికి వద్దామనుకుంటున్నాను· ఆడబోయిన తీర్థ మెదురైంది. ఓ చిన్న సహాయం చేయగలవూ ?

గిరి · పరోపకారార్థ మిదం శరీరం.

రాజే · జనరల్ మర్చెంటు శరభయ్య నెరుగుదువు కదూ ?

గిరి . బాబోయ్, ఆయనతో లావాదేవీ నావల్లకాదు. ఆ మళ్ళాగుళ్ళాలు నేను పడలేను. మరే సహాయమైనా కావాలంటే అడుగు.

రాజే సరే. నాకో యాభై వేలు అప్పివ్వగలవూ ?

గిరి (ఆశ్చర్యంగా) యాభై వేలే ? ఎందుకూ ?

రాజే శరభయ్య బ్యాంకుకి బాకీ ఉన్నాడు అది వాయిదా మీరిపోయింది ఇప్పుడు ఇన్‌స్పెక్షను జరుగుతోంది ఆ అప్పు అలా ఉండటం నా రికార్డుకి పెద్ద మచ్చ.

గిరి అయితే నీకు అప్పు ఎందుకూ ?

రాజే శరభయ్య ఇవాళ బాకీ తీరిస్తే సరేసరి తీరుస్తాడనే అనుకుంటాను. ఒకవేళ మొత్తం జతపడలేదని తాత్సారం చేస్తే ఉపయోగించుదామని అడుగుతున్నాను.

గిరి నీ కేమైనా చాదస్తమా ! అనవసరంగా చిక్కులు కొనితెచ్చు కుంటున్నావు బాకీ తీర్చకపోతే హామీ సరుకు అమ్మేస్తానని బెదిరించు.

రాజే ఆ వివరాలన్నీ నువ్వు నాకు చెప్పాలా ?

గిరి మొహమాటాలకి పోవద్దని చెబుతున్నాను.

రాజే నేను తెలివితక్కువ వాడినా ! బ్యాంకులో మీ శ్రీమతి పేర యాభై వేలు ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్ ఉంది కదూ ? ఏమంటావు, మరి ?

గిరి పెద్ద యిరకాటంలో పడేశావు నువ్వనుకున్నంత సులభసాధ్యం కాదు బ్రదర్

రాజే గిరీ మీ ఆవిడ నీ మాట సులభంగా తోసేస్తుందని నే ననుకోను

గిరి మా ఆవిడకి నామీదా, డబ్బుమీదా కూడా సమానమైన ప్రేమే మరి !

రాజే ఆ డబ్బు కాస్త గల్లంతయితే, ఆ ఖాళీలో నీమీద ప్రేమ వ్యాపించటానికి అవకాశం ఉంటుందిలే

గిరి అబ్బే ! ఆ ఖాళీ నా వేపుకే విస్తరిస్తుంది

రాజే వేళాకోళానికేంగాని, ఆపత్సమయంలో నువ్వు నన్నాదుకోవాలి.

గిరి . ఆపత్తు, సంపత్తు ఒకటిగానే చూడాలనేది మన సంప్రదాయం.

రాజే సంప్రదాయాల కేమిటిలే నయాన కాకపోతే భయాన్నయినా మీ శ్రీమతిని ఒప్పించి నాకే సహాయం చెయ్యాలి గిరి

గిరి స్త్రీ ప్రేమ పంచదార బస్తాలాంటిదోయ్ జడివాన కురిస్తే అది కాస్త కరిగిపోతుంది భయపెడితే అసలుకే మోసం

రాజే నువ్వేమైనా అను. అవసరమైతే చెప్తాను. నువ్వు తప్పక నన్నాదుకోవాలి

గిరి ప్రయత్నిస్తాను.

(శారద ప్రవేశం.)

శారద . ఇదిగోనండీ యాభై రూపాయలు.

గిరి థాంక్స్ వస్తానండీ. రాజేశ్వర్, సెలవు (నిష్క్రమణ.)

శార . ఏమిటండీ ఈ దుబారా ? నిన్న కాక మొన్న వందరూపాయలు పారేసుకున్నారు.

రాజే (చుబుకం స్పృశించి) పర్వాలేదులే శారూ. నాకోసం ఎవరైనా వస్తే ఇప్పుడే వస్తానని చెబుతావు కదూ !

(రాజేశ్వర్ నిష్క్రమిస్తాడు. శారద కాసేపు పత్రిక తిరగవేసి బల్లమీద పడేస్తుంది తర్వాత ఉద్యోగపు ఉత్తర్వుని మరోసారి చదివి పెదవి విరిచి కవర్లో పెట్టి బల్లమీదికి గిరవాటేస్తుంది. ఆ తర్వాత రేడియో స్విచ్ ఆన్ చేస్తుంది. ఏదో నిరుత్సాహకరమైన గీతం వినిపిస్తూంటుంది. కుర్చీలో జారగిలబడి ఆ పాట వింటూ ఏదో ఆలోచిస్తూంటుంది.

మాధవ్ ప్రవేశం. ఇరవై ఏళ్ల యువకుడు. బీదదుస్తులు, వెలిసిపోయిన స్లాక్, పాంట్)

మాధవ్ నమస్కారమండీ . . నమస్కారమండీ

శార (తలెత్తి పరధ్యానంగానే అతనివైపు చూసి మళ్లీ చూపులు కిందికి వాల్చి) ఎవరు ?

మాధ బీదవిద్యార్థినండీ. కాలేజీలో బి. ఏ ఆఖరిసంవత్సరం చదువుతున్నాను

శార . (నిర్లిప్తంగా) ఏం కావాలి ?

మాధ చాలా యిబ్బందుల్లో ఉన్నానండీ ఫీజు కట్టటానికి డబ్బు లేదు· కాలేజీనుంచి పేరు తీసేశారు.

శార నేనేం చెయ్యను ?

మాధ ఏదైనా సహాయం చేస్తే మీ మేలు మర్చిపోనండీ.

శార ఏంలేదు. వెళ్ళు.

మాధ తమలాంటివాళ్ళే అలా అంటే—

శార · నీక్కాదూ చెప్పేది ?

మాధ దయతలిచి ఏమైనా ఇస్తే చాలా సహాయం చేసినవా రవుతారండీ.

శార అబ్బా, కాకిగోల !

మాధ మీకు విసుగు కలిగిస్తే క్షమించండి.

శార . (కోపంగా) ఎందుకలా ప్రాధేయపడతావు. ఎంత బీదవాడివైతే మాత్రం కాస్త ఆత్మాభిమానం ఉండొద్దూ ? (రేడియో ఆపి లేచి అతని దగ్గరగా వచ్చి) నువ్వసలు విద్యార్థివేనా ? (క్షణం అతనివైపు తేరపార చూసి) నువ్వు . నువ్వు ఎవరు ? ... నీ పేరు ?

మాధ · (ఆమెవైపు దీక్షగా చూస్తూ) నా పేరు మాధవ్ అండీ.

శార మాధవ్ · (ఆలోచనగా) మీ నాన్నపేరు ?

మాధ వెంకటప్పయ్యగారు

శార ఏం ఉద్యోగం ?

మాధ · ఎలిమెంటరీ స్కూల్ టీచర్ చేసేవారండీ.

శార అంటే ఇప్పుడు లేరా ?

మాధ . చనిపోయి తొమ్మిది సంవత్సరాలైందండీ

శార : అయ్యో. మీదేవూరు ?

మాధ : రాచవరప్పాడండీ. మా నాన్న పోగానే ఆ ఊరు వదిలి వచ్చేశాం.

శార : రాధ, గోపి కూడా ఇక్కడే ఉన్నారా ?

మాధ : (ఆశ్చర్యంగా) ఆఁ ! మమ్మల్ని మీ రెరుగుదురా ?

శార : నే నెవరో గుర్తులేదా ?

మాధ (పోల్చుకుంటూ) మీరు .... మీరు . ..

శార అంతగా మారిపోయానా ? నేను శారదక్కని కాదా మాధవ్ ?

మాధ : (చప్పున గ్రహించి) శారదక్కా ! ఎన్నాళ్లకు చూశానూ ?

శార. (కన్నీళ్లు గిర్రున తిరుగగా) మాధవ్! ఇలా చితికిపోయిందా మీ కుటుంబం!

మాధ కాదక్కా! మా కుటుంబం సంగతి అడగాలా?

శార రాధ ఏం చేస్తోంది?

మాధ స్కూల్‌ఫైనల్ చదువుతోందక్కా

శార గోపీ?

మాధ ఫోర్తుఫారం

శార అమ్మ ఇక్కడే ఉందా?

మాధ: ఉంది

శార. మరి మీ జీవనం?

మాధ అమ్మ ఎక్కడో వంట చేస్తుంది నేను కాయకష్టం చేసి ఏదో సంపాదిస్తాను.

శార కాయకష్టమా?

మాధ అదే! ఏదో పని.

శార అంటే!

మాధ ఏముందీ! అదే, ట్యూషన్లూ అవీ చెబుతా.

శార ఎలా సరిపోతుంది మాధవ్?

మాధ: సరిపోతే ఇలా ఎక్కే గడపా, దిగే గడపా ఎందుకక్కా?

శార (గాద్గదికంగా) ఇలా చితికిపోతారని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు.

మాధ (సంతోషం తెచ్చుకుంటూ) శారదక్కా, నువ్వు సుఖంగా ఉన్నావు అంతే చాలు ఒకప్పుడు అంతస్థులు తెలియవు ఇప్పుడు తెలిసే నువ్వు నన్నిలా ఆదరిస్తుంటే ఏదో తెలియని సంతోషం కలుగుతోంది

శార అంతస్తుల కేమిటిలే మాధవ్ ఇవాల్టి రాజు రేపు బిచ్చగాడు కావచ్చు మాధవ్. గోపీ ఎలా ఉన్నాడు? ఎప్పుడూ ఎత్తుకు మోసేదాన్ని నన్ను వదిలి వెళ్ళేవాడు కాడు

మాధ వాడి కిప్పుడు నువ్వు గుర్తుండవు శారదక్కా

శార. (నిట్టూర్చి) వాడిని ఒక్కసారి చూడాలని ఉంది మాధవ్.

మాధ తప్పకుండా తీసుకొస్తాను.

శార అబ్బ, రాధ ఎంత చిలిపి పిల్ల మహా గడుగ్గాయి అబ్బో పట్టి మొండి ఘటం ఒకసారి ఆటలో ఓడిపోతే ఎలా కొరికిందో—చేతిమీద ఇంకా ఆ మచ్చ పోలేదు

మాధ ఇప్పుడా మొండితనమూ, చిలిపితనమూ అన్నీ కరిగిపోయాయి శారదక్కా. వాళ్ళ వంచి చాకిరీ చేస్తోంది పాపం (గాద్గదికంగా) ఎంత కష్టానికైనా ఓర్చి మా రాధకి మంచి చదువు చెప్పిస్తా నక్కా

శార. నీ చదువుకే యిబ్బంది పడ్తున్నావు కదు మాధవ్?

మాధ. ఎలాగో ఇబ్బందిపడి బి ఎ పూర్తిచేస్తే ఉద్యోగం వస్తుందని ఆశగా ఉందక్కా నాకు ఫస్టుమార్కులు వస్తున్నాయి క్లాసు వస్తే, మంచి ఉద్యోగం వస్తే. మా అమ్మ కష్టాలు గట్టెక్కుతాయి. మా రాధకీ, గోపీకి, చదువు వస్తుంది అక్కా నీకు నవ్వు వస్తోందా?

శార (దుఃఖం ఆపుకొని) లేదు మాధవ్ లేదు నవ్వేటంత దుర్మార్గురాలా మీ శారదక్కా?

మాధ. ఛీ. అలా అనుకోవద్దక్కా ఊరికే అన్నాను.

శార: మాధవ్ చిన్నప్పుడు నువ్వెంతో ధీమాగా దర్పంగా ఉంటేవాడివి భలే కోతలు కోసేవాడివి అప్పుడు నవ్వాను కాని ఇంత దైన్యావస్థలో నిన్ను చూస్తా ననుకోలేదు. ఇది రంపపుకోత మాధవ్.

మాధ విచారించకక్కా. ఎవరి కర్మానికి ఎవరు కర్తలు? 'సరేగాని శారదక్కా, ఒకవేళ నేను బి ఎ చదవటం మానేస్తే మరి బావగారితో చెప్పి ఉద్యోగం ఇప్పించగలవూ?

శార (భరించలేక) మాధవ్ నువ్వు చదువు మానాలిసిన అవసరం లేదు. ఆ విషయంలో నిశ్చింతగా ఉండు ఇలా లోపలికి రా ఇలా కూర్చో. ఇప్పుడే వస్తాను.

(మాధవ్ కూర్చుని పత్రిక తిరగేస్తుంటాడు శారద లోపలికి వెళ్ళి కొద్ది క్షణాల్లో ఒక ప్లేట్లో లడ్లు, బిస్కట్లు, కాఫీ కప్పుతో ఫ్లాస్క్‌తో ప్రవేశం)

మాధ ఇవన్నీ ఇప్పు డెందు కక్కా?

శార. పర్వాలేదు. తీసుకో

మాధ (తీసుకొంటూ) నాటికి—నేటికి మళ్ళీ నువ్వే పెట్టావక్కా నాకు బాగా జ్ఞాపకం పెళ్లి పందిట్లో నేను తారట్లాడుతుంటే, పిలిచి దోసిలినిండా లడ్లు పెట్టావు పదేళ్ళతర్వాత మళ్ళీ నువ్వు పెడితేనే లడ్లు తింటున్నా నక్కా.

శార (కన్నీళ్ళు ఆపుకుంటూ) మాధవ్, కష్టాలు కాపుర ముండవు బాబూ.

మాధ అబ్బే, అది కాదు ఊరికే జ్ఞాపకం వస్తే అన్నాను అంతే అక్కా బావగార్ని అప్పుడు చూడటమే చూడటం ఇప్పుడు చూస్తే గుర్తు పట్టలేనేమో అన్నట్టు అప్పుడుకూడా ఆయనతో నే నసలు మాట్లాడలేదు

శార ఇప్పుడు మాట్లాడుదువు గానిలే

మాధ అబ్బో. ఆఫీసర్ని చూస్తే నాకు భయం

శార. ఆయన్ను చూస్తే భయపడక్కర్లేదులే చెవులు మెలెయ్యరు.

మాధ. (నవ్వి) అయితే నువ్వే బావగారి చెవులు మెలేస్తున్నావా?

శార (నవ్వి) బాగుంది వరస కానీ, ఆ రెండు తినేసెయ్యి

మాధ ఎక్కువ తినటం అలవాటులేదక్కా సరె, నీ మాట తీసెయ్యను.

శార మాధవ్ ఇందాక కాయకష్టం అని ఇంతలో మాట తప్పించావు. నిజం చెప్పు నువ్వేపని చేస్తున్నావు?

మాధ చెప్పాను కదూ ట్యూషన్స్

శార. అది కాయకష్టం ఎలా అవుతుంది?

మాధ. ఏదో నోరుజారి అన్నాను. అంతే ట్యూషన్సే నక్కా.

శార. ఆ ట్యూషన్లు మానేసి గట్టిగా చదివితే క్లాసు తప్పక వస్తుంది కదూ? (కాఫీ కప్పులో కాఫీ పోసి యిస్తుంది)

మాధ ఓ, ఎందుకురాదూ? కాని ఎలా?

శార ఆ విషయం నాకు వదిలెయ్యి ఇంకో ఆరునెలల్లో పరీక్ష లైపోతాయి. ఈ ఆరు నెల్లకే ఎంత కావలసి ఉంటుంది?

మాధ ఏమిటక్కా నువ్వనేది?

శార చెప్పు.

మాధ వో అయిదువందలు సరిపోతాయి.

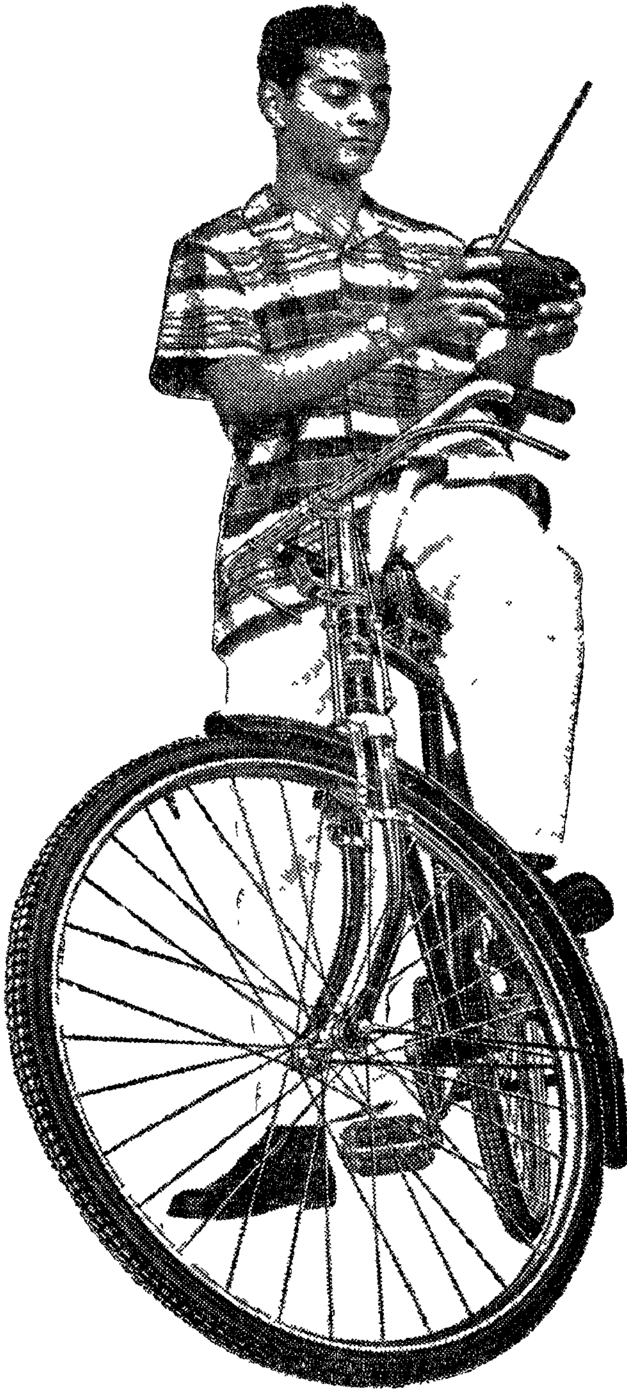
శార ఆ మొత్తం నే నిస్తాను మాధవ్.

మాధ (ఆశ్చర్యంగా) అక్కా

శార అవును మాధవ్

మాధ ఒద్దక్కా జీతం కట్టటానికి సహాయం చెయ్యి పోనీ.

శార అలా కాదులే. నెలకో వందయిస్తాను. బాగా చదివి క్లాసు తెచ్చుకొని, మంచిఉద్యోగం సంపాదించి, రాధకి, గోపీకి పెద్ద చదువులు చెప్పించు మాధవ్. నాకు తృప్తిగా ఉంటుంది.

PHILLIPS

మాధ : (కృతజ్ఞతాభారంతో) శారదక్కా, చుట్టరికం ఏమీ లేకపోయినా, కొంతకాలం ఇరుగు పొరుగుగా కలిసి మెలిసి ఉన్న అనుబంధాన్ని జ్ఞాపకం ఉంచుకొని ఇంతమేలు చేస్తున్న నీ ఋణాన్ని ఎన్ని జన్మ లెత్తినా తీర్చుకోలే నక్కా. తీర్చుకోలేను. వొద్దక్కా మాట చాలు. నన్ను వెళ్లనియ్యి (కాఫీకప్పు బల్లమీద పెట్టేస్తాడు.)

శార : వెళ్లవచ్చులే మాధవ్ భోజనంచేసి పోదువుగాని.

మాధ : ఇప్పుడు కాదక్కా. తర్వాత వస్తానుగా.

శార : ఫీజు ఎంత కట్టాలి ?

మాధ ఒక యాభై తక్కువైందక్కా.

శార : అది నే నిచ్చేస్తాను ట్యూషన్లు తప్పక మానేసెయ్యి. మొహమాట పడి నీ జీవితాన్ని, నీమీద ఆధారపడిన వాళ్ల జీవితాల్ని నాశనం చెయ్యకు. ఇంకా నన్ను పరాయిదాన్నిగానే చూస్తున్నావా మాధవ్ ?

మాధ ఎంతమాటన్నా వక్కా !

శార మరి నేను చెప్పినట్టు చేస్తానని మాట ఇయ్యి

మాధ (తటపటాయిస్తూ) బావగా రేమైనా అంటారేమో నక్కా.

శార : వారిసంగతి నేను చూసుకుంటానుకదూ

మాధ . కానీ—

శార ఆయన డబ్బులేని నిరుపేద కాదు. నెల కయిదు వందలు సంపాదించే ప్రముఖ ఉద్యోగి ఉన్నతభావాలు కలవారు. వెన్నంటి మనసు. మాధవ్, నిజంగా వారిది అమృతహృదయం అలాంటివారు నూటికి కోటికి ఒకరు అందులో ఇది నాకు సంబంధించిన విషయమని తెలిస్తే ఇహ అడ్డుచెప్పేప్రశ్నే లేదు. ఇంకా ఇంతతక్కువ ఇచ్చావని నన్నే ఎత్తి పొడుస్తారు గానీ, దుబారా చేశావని పల్లెత్తు మాట కూడా అనరు. వారే విషయంలోనూ నన్నెప్పుడూ తప్పు పట్ట లేదు. మాధవ్ ఇంక నువ్వు సందేహించకు.

మాధ అక్కా, అంత మంచి హృదయం గల భర్త లభించటం నిజంగా నీ అదృష్టం

శార అదే నా గర్వకారణం మాధవ్. డబ్బు తెస్తాను. ఉండు.

మాధ : అప్పుగా ఇవ్వక్కా.

శార సరే, నీ యిష్టం వచ్చినట్టే చెయ్యవచ్చులే.
(లోపలికి వెడుతుంది.)

మాధవ్ లేచి గది నాలుగు మూలలా తిరిగి, రేడియో టేబిల్ దగ్గ రికి వచ్చి నిలబడి పుస్తకాలు చూస్తూంటాడు రాజేశ్వర్ తిరిగి ప్రవేశం.)

రాజే :ఎవరది ?

మాధ : (వెనక్కి తిరిగి తొట్రుపడి) నమ .. స్కార .... మండి.

రాజే ఎవరు నువ్వు ?

మాధ : నేనండి ... నేను ......

రాజే అవును. నువ్వే ? నువ్వెవరూ, ఇక్కడి కెందుకు వచ్చావు. ఇక్కడ ఏం చేస్తున్నావూ అని అడుగుతున్నాను.

మాధ ....నేను.. .బీద విద్యార్థిని

రాజే బీదవిద్యార్థివైతే ఇంట్లో జొరబడి సామాన్లన్నీ చక్క బెట్టాలా? స్టుపిడ్

మాధ క్షమించండి ...

రాజే క్షమించేదేమిటి ? ఆ మాత్రం డీసెన్సీ ఉండక్కర్లే. సమయానికి వచ్చాను , మక సరిపోయింది. లేకపోతే ఏదో వుచ్చుకుని ఉడాయించే వాడివే. ఒట్టి స్కౌండ్రల్స్ దొరికారు. శారూ.... శారూ....

శార . (ప్రవేశించి వస్తున్నా నండి. అప్పుడే వచ్చేశారే ఏమిటి అరుస్తున్నారు, ఎవరి మీద ? ఇదిగో మాధవ్, ఈ యాభై రూపాయలు తీసుకో (ఇవ్వ బోతుంది)

రాజే : ఆగు శారూ, ఏమిటూ వితరణ ? ఇతనెవరు ?

శార తర్వాత చెప్తాలెండి. తీసుకో మాధవ్

రాజే నీక్కాదూ చెప్పేది. వినిపించుకోవేం ?

శార : చెప్తానండి. ఏమిటూ హడావిడి ? తీసుకోవేం మాధవ్.

మాధ : (విషణ్ణుడై) అక్కా.

శార : ఇతని పేరు మాధవ్ అండి.

రాజే : ఎవరా మాధవ్ అని అడుగుతున్నాను.

శార : చెప్పేదాకా ఆగలేరా ?

రాజే : అన్నీ తీరిగ్గా కూచుని వినటానికి నాకు టైం ఎక్కడేడిసింది. త్వరగా చెప్పరాదూ ?

మాధ నేను చెప్తానండి నేను ఇక్కడ కాలేజీలో బి ఎ ఆఖరి సంవత్సరం చదువుతున్నాను. బీదవాడిని. ఫీజు కట్టటానికి డబ్బులేక సహాయం అర్థించాను. వారు దయతలచి ఏదో ఇస్తామన్నారు.

రాజే మరి ఆ మాట చెప్పటాని కింత రాద్ధాంత మెందుకు ? తీసుకో వో రూపాయో, రెండో. దటీస్ ఆల్

శార రూపాయో, రెండో కాదండీ. యాభై రూపాయ లిస్తున్నాను.

రాజే నీ కేమైనా మతి పోయిందా ? యాభై రూపాయలా ?

శార చిన్నప్పటినుంచీ వీళ్ల కుటుంబంతో, మా కుటుంబము సన్నిహిత ముగా మెలిగింది తర్వాత పరిస్థితులు ప్రతికూలించి వాళ్లు చితికి పోయారు. చావ చిరిగి చదరయినా కాని సంసారం కుటుంబ భార మంతా మాధవ్ నెత్తిమీద పడ్డదండీ పాపం పదేళ్ల తర్వాత ఇవాళే కనుపించాడు చదువు పూర్తిచేసుకోటానికి అయిదువంద లిస్తానని వాగ్దానం చేశాను.

రాజే . అయిదు వందలా !

శార : అవునండీ.

రాజే : అందుకోసమన్నమాట ఈ కట్టుకథంతా.

శార కట్టుకథేమిటండీ ?

రాజే : లేకపోతే ఇదంతా నిజమనుకున్నావా ?

శార ఏదంతా ?

రాజే . ఈ బీదరికమూ ఎట్సెట్రా !

శార వాళ్ల పరిస్థితులు నాకు తెలుసు.

రాజే పిచ్చి శారూ. నీలాంటి అమాయకు లుండబట్టే దోచుకునేవాళ్లలా దోచుకుంటున్నారు

శార మాధవుని అలా అనకండీ అతని సంగతి మీకు తెలీదు.

రాజే మాధవ్, మాధవ్ అంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది ఆమధ్య కాలేజీలో ఎవరో అమ్మాయికి ప్రేమలేఖ రాసినందుకు సస్పెండు చేసింది నిన్నే కదూ ?

మాధ (తెల్లబోయి) నేనా, ప్రేమలేఖా ?

రాజే అవును. ప్రేమలేఖే. అలా తెల్లబోతావేం ? నాకెలా తెలిసిందనా ? వోరి పిచ్చివాడా. ఇలాంటి సంగతులు ఊరుఊరంతా మారుమోగి పోవూ ? చెవులు మూసుకున్నా వినపడకమానవే.

మాధ క్షమించండి

రాజే : నే నెందుకు. ఆ ప్రిన్సిపాల్ని క్షమించమను.

మాధ మీరు పొరబడుతున్నారు.

రాజే షటప్. కాలేజీ రోల్సునుంచి నీ పేరు తీసేశారా లేదా ?

మాధ · తీసేశారండీ.

రాజే అలా అలా దారికి రా.

శార : మాధవ్ !

రాజే : చూశావా శారూ. సంగతి బయటపడ్డది.

మాధ · కాని, కారణం మీరు చెప్పింది కాదు. జీతం కట్టలేదని తీసేశారు.

రాజే అబ్బాయి, మనిషికి నిజాయితీ ఉండాలి. క్షణంలో మాట మార్చటం బాగుపడేవాళ్ల లక్షణం కాదు.

శార ఫీజు కట్టనందువల్ల పేరు తీసేశారని నాతో మొదటే చెప్పాడండీ.

రాజే . అబ్బ, ఇంత అమాయకపు మనిషి నెక్కడా చూడలేదు. ఎవరన్నా, నేను ప్రేమలేఖ రాశాను, అందుకని నన్ను కాలేజీనించి వెళ్లగొట్టారు, మీరు అయిదొందలిస్తే మే మిద్దరం పెళ్లి చేసుకుంటాం అని చెబుతారా ?

మాధ : సార్, అనవసరంగా అభాండాలు వేస్తున్నారు. నేను మీకేం అపకారం చేశాను ? ఇదిగో ప్రిన్సిపాల్‌గా రిచ్చిన సర్టిఫికేటు. మీ ఆరోపణల్ని ఉపసంహరించుకుంటారని ఆశిస్తున్నాను (జేబులోంచి సర్టిఫికెట్ తీసి చూపిస్తాడు.)

రాజే సర్టిఫికేట్ల కేమిటి ఎన్నయినా సృష్టించవచ్చు. కోకొల్లలు.

మాధ · ఇది నేను సృష్టించా నంటారా ?

రాజే పోనీ, మీ ప్రిన్సిపాల్ ఇచ్చాడే అనుకుందాం దానికి విలువేమిటి, ఏదో ప్రాధేయపడితే ఇచ్చిఉండవచ్చు ఆమాటకొస్తే, నేను కాలేజీలో చదివే రోజుల్లో బ్రహ్మాండమయిన స్ట్రయిక్ లీడ్ చేశాను. కాండక్టు శాటిస్‌ఫాక్టరీ అని సర్టిఫికెట్టిచ్చాడు అంతమాత్రంలో ఫాక్ట్ ఫాక్ట్ కాక పోతుందా ?

మాధ క్షమించండి. మీపే రేమిటో తెలియదు. తెలిస్తే కలకాలం జ్ఞాపకం ఉంచుకుంటాను.

శార . మాధవ్ !

రాజే తల పొగరు మంచి మోతాదులోనే ఉంది సరే, జ్ఞాపకం ఉంచుకో, రాజేశ్వర్.

మాధ · రాజేశ్వర్ (ఏదో జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ) రాజేశ్వర్ ! క్షమించండి. నా నిజాయితీ ఏమిటో మీకు తప్పక ఋజువు చేసుకోగలను సెలవు. వస్తానక్కా (నిష్క్రమణ).

శార · మాధవ్ ఏమండీ అతన్నలా అవమానించటం మీకు తగదు పిలవండీ (ద్వారం దగ్గరకు వెడుతుంది).

రాజే : ఆ మూర్ఖుడితో ఏమిటి శారూ ! ఎప్పుడో నీకు పరిచయం ఉంటే ఉండవచ్చు. ఇన్ని సంవత్సరాలతర్వాత మనిషి ఎలా మారిపోవటానికి అవకాశముందో గ్రహించవేం ?

శార · ఇంత కఠినంగా ప్రవర్తిస్తారని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు కనీసం నా ముఖం చూసైనా, నా మర్యాద నిలబెట్టటం కోసమైనా కాస్త తమా యించుకోలేక పోయారు.

రాజే నువ్వలా అనుకుంటే క్షమించు శారూ. అవినీతిని నేను సహించలేను. అందుకే అలా ప్రవర్తించాను. పోనీ, ఓ యాభై రూపాయలు అతని కివ్వాలని నీకు గట్టిగా యుంటే కాలేజీకి మనియార్డరు చేస్తాను. ఏం, సరా ?

శార : చేసిన అవమానం చాలకనా ?

రాజే మనసులో ఉన్నది ముఖాన అనటం నా కలవాటు అంతేకానీ, అతన్ని అవమానించాలని నేనేమీ అభాండాలు వేయలేదు. నాకేం అవసరం ?

శార · మిమ్మల్ని గురించి అతనితో ఎంతో గొప్పగా చెప్పాను. అతనివైపు చూడటానికే ముఖం చెల్లలేదు.

రాజే (అనునయంగా) నీకు లోకం పోకడ తెలీదు శారూ నల్లనివన్నీ నీళ్లు, తెల్లనివన్నీ పాలు అనుకుంటావు. ఈ మాధవ్‌లాంటి జులాయిగాళ్లు చదువు సంధ్యలు లేక తలిదండ్రుల్ని ఎలా నానా అవస్థలూ పెట్టి వేపుకుతింటారో, అమ్మాయిల్ని ఎలా అల్లరిపాలు చేస్తారో నీకు తెలీదు. అలాంటివాళ్లని చూస్తే నాకు పరమ అసహ్యం.

శార అంతా తెలిసినట్టు మాట్లాడుతున్నారు. అతన్ని గురించి వాకబు చెయ్యాల్సిన అవసరం మీ కెప్పుడు ఎందుకు కలిగింది ?

రాజే వాకబుచేయాలా వేరే. నా స్నేహితుల్లో ఎంతోమంది కాలేజీ లెక్చరర్లున్నారు ఆ సంగతు లన్నీ నాకు తెలుస్తూనే ఉంటాయి నీకు నామీద నమ్మకం లేకపోతే నేనేం చెయ్యను పోనీ అతని మాటలే నమ్ము నా దురదృష్ట మనుకుంటాను.

శార మీ అనుమతి లేకుండా అతనికి సహాయం చేస్తానని వాగ్దానం ఇవ్వటం నాదే తప్పు.

రాజే అంటే నేను ముష్టి డబ్బుకోసం లోభించానంటావా ?

శార లోభించటం కాదు. మీకు తెలియకుండా మాటివ్వటానికి నాకేం అధికారం ఉందని ?

రాజే ఏమిటి శారూ ? ఖర్చుకి నిన్నెప్పుడైనా లెక్కలడిగానా ? ఇది ఇలా ఎందుక చేశావని ప్రశ్నించానా ?

శార ఆ అవసరం రాలేదు ఇంతవరకూ.

రాజే ఇప్పుడు ?

శార రాత్రింబగళ్ళు చాకిరీచేసి సంపాదిస్తున్నారు. ఏదో ఆవేశంకొద్దీ అతనికి సహాయపడా లనుకున్నానే గాని, ఆ డబ్బులో నేను చెమటోడ్చి సంపాదించింది ఒక్క పైస కూడా లేదని నాకు తట్టలేదు

రాజే ఇంత సంకుచితంగా ఆలోచిస్తావనుకుంటే నే నసలు నోరెత్తేవాడినే కాదు శారూ

శార మిమ్మల్ని తప్పులు పట్టటంలేదండీ. నా విప్రయోజకత్వాన్ని గురించి చెప్పాను. అంతే. గుండె ఎంత కొట్టుకులాడినా, కన్నీరు మున్నీరైనా, ఒక్క సానుభూతివాక్యం తప్ప నా దగ్గర మరే ఆస్తి లేదని నా కసలు తట్టనే లేదండీ.

రాజే శారూ నువ్వలా బాధపడితే నేను భరించలేను. ఆ కుర్రాడిని వెతికి తెచ్చి నీముందే ఆ అయిదు వందలూ యిచ్చేస్తాను. అప్పటికైనా నా హృదయం నీకు తెలిస్తే నా మనసు తేలపడుతుంది.

శార క్షమించండి మిమ్మల్ని బాధించాలని నేనేమీ అనటంలేదు ఈ విషయం ఇంతటితో వదిలేద్దాం.

రాజే · వదిలేద్దాం.. (డ్రాయర్ తెరచి చెక్కు పుస్తకం తీసి వ్రాయటానికి సమకడుతూ) ఇదిగో, ఇంకొక వంద కలిపి ఆరు వందలకి చెక్కు రాస్తున్నాను. అతని పేరు మాధవ్ కదూ. ఇంటిపేరు.

శార · (స్తబ్ధురాలై, తేరుకుని) ఎందుకండీ అంత కోపం ?

రాజే కోపమా ? భగవాన్, నన్నెవరూ అర్థంచేసుకోరా ?

శార (దగ్గరికి వచ్చి అనునయంగా) నామాట వినండి. చెక్కూ వద్దు. ఏమీ వద్దు.

రాజే ఇంటిపేరు ?—సరే తర్వాత నువ్వే పూర్తిచెయ్యి. సంతకం పెట్టే స్తాను (సంతకంచేసి చెక్కు పత్రున చింపి ఆమె చేతిలో బలవంతాన పెట్టి) ఇదిగో శారూ. ఆ మాధవ్‌కి అందచేయి.

శార (తల అడ్డంగా తిప్పుతూ) వద్దండీ. మీకంటె నా కెవరూ ఆప్తులు లేరు మీకంటే నాకు ఎక్కువ తెలీదు మీకేది మంచిదని తోస్తే నాకూ అదే మంచిది తెలివితక్కువగా మీ మనసు గాయపరిచాను. క్షమించండి

రాజే నీకు మరీ చాదస్తం ఎక్కువైపోతుంది శారూ సరే నీ యిష్టం. నా ధర్మం నేను నెరవేర్చాను అదే నాకు తృప్తి.

శార . (చెక్కు డ్రాయర్లో పడేసి) ఇంక ఈ విషయం మర్చిపొండి అన్నట్టు త్వరలోనే వచ్చేశారు ఆ ఇన్‌స్పెక్టరూ, వాళ్ళూ కనిపించలేదా ?

రాజే ఇన్‌స్పెక్టరు పొద్దున్నే ఎక్కడికో వెళ్ళాట్ట శరభయ్య కూడా పని మీద వెళ్ళాడన్నారు అర్జంటుగా రమ్మని అతనికి కబురు పెట్టాను. వస్తూ ఉండాలి ఈ కాఫీ కప్పులు ఫ్లాస్కో తీసి లోపల పెట్టు శారూ ఇన్‌స్పెక్టర్ని కాఫీకి ఇన్‌వైట్ చేస్తాను మంచి టిఫిన్, కాఫీ తయారు చేస్తావు కదూ !

శార ఓ స్వీట్, కాషూనట్స్, సాల్టెడ్ కాఫీ.

రాజే మై గాడ్ మనఆతిథ్యం జన్మాంతం మర్చిపోడు

శార టేబిల్‌సాల్ట్, పంచదార పక్క పక్కనే ఉన్నాయండోయ్ అన్నంత పనీ జరిపేను

రాజే అయితే మన సాల్టెడ్ కాఫీ మంచి ప్రచారంలోకే వస్తుంది

(ఇద్దరూ నవ్వుతారు శారద కాఫీ కప్పూ, ప్లేటూ, ఫ్లాస్కూ తీసుకొని మధ్య ద్వారంగుండా నిష్క్రమిస్తుంది రాజేశ్వర్ కొంచెం ఇంపేషంట్‌గా గదిలో తిరుగుతూ, రేడియో సెట్ దగ్గిర ఆగి స్విచ్ ఆన్‌చేసి మరు క్షణంలో ఆర్పేస్తాడు

(బ్రాంచి ఇన్‌స్పెక్టర్ గోవిందరావు ప్రవేశం ఖరీదైన స్లాక్, పాంట్, బూట్స్, కళ్ళజోడు ఉంటుంది చాలా స్ట్రయిట్‌గా మాట్లాడే స్వభావం),

గోవిం హలో, మిస్టర్ రాజేశ్వర్ గుడ్‌మార్నింగ్

రాజే (తృళ్ళిపడి` వెరీ వెరీ గుడ్‌మార్నింగ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ గోవిందరావుగారూ కమ్ ఎలాంగ్ రండి, ఇలా కూర్చోండి పొద్దున టి. బి కి వచ్చాను. అప్పటికే మీరు వెళ్ళిపోయారని తెలిసింది. (ద్వారం దగ్గరికి వెళ్ళి) శారూ ఇన్‌స్పెక్టరుగారికి కాఫీ తెచ్చిపెట్టు.

గోవిం అవునండీ కొద్దిగా పని ఉండి వెళ్ళాను మీరు వచ్చి వెళ్ళారని ప్యూన్ చెప్పాడు వెంటనే యిలా వచ్చేశాను

రాజే కబురుచేస్తే నేనే వచ్చేవాడిని. శ్రమ తీసుకున్నారు.

గోవి శ్రమేముందీ ? ఆ—న్‌స్పెక్షను పూర్తయిపోయిందండి ఆ శర భయ్య వ్యవహారం ఏం చేశారు ? అదొక్కటే మిగిలిపోయింది

రాజే పొద్దున కబురు చేశాను ఇంట్లో లేడట రాగానే ఇక్కడికి రావలసిం దని చెప్పమన్నాను.

గోవిం . (కొంచెం నిరాశగా) డబ్బుచెల్లిస్తాడా ?

రాజే చెల్లిస్తాడని నాకు బాగా నమ్మకముంది.

గోవిం నిజం చెప్పాలంటే నాకా నమ్మక మేమాత్రం లేదు.

రాజే అతను యోగ్యుడేనండీ

గోవిం కావచ్చు కానీ, అతని వ్యాపారం చిక్కుల్లో పడ్డదని విన్నాను.

రాజే . అది ఒకవేళ నిజమైనప్పటికీ మన అప్పుకేం ముప్పు లేదు.

గోవిం : ఎలా ?

రాజే అతన్ని నేను వ్యక్తిగతంగా బాగా ఎరుగుదును. ముందు మన బాకీ తీర్చే మిగతా బాకీదారుల సంగతి ఆలోచిస్తాడు.

గోవిం యు ఆర్ హొపింగ్ ఎగైన్స్ట్ హోప్, ఐ యామ్ ఎఫ్రయిడ్.

రాజే ఏమైనా ఈ బాకీపూర్తిగా పరిష్కారం చేయించే పూచీ నాది.

గోవిం మీదే కావచ్చు. కానీ హెడ్ ఆఫీసుకి పరిస్థితులు తెలియక తప్పదు.

రాజే తప్పదా ?

గోవిం నా ధర్మం నేను నెరవేర్చక తప్పదు

రాజే , దానివల్ల అన్యాయంగా కొందరి జీవితాలు నాశనమౌతాయని మీకుతెలుసు.

గోవిం ' మిస్టర్ రాజేశ్వర్. బాధ్యతాయుతమైన ఉద్యోగంలో ఉన్నారు. తప్పు చేసి తప్పుకోడం ఉద్యోగధర్మానికే కాక మానవధర్మానికి కూడా వ్యతిరేకం

రాజే తప్పా ? ఎవరు చేసారు తప్పు ?

గోవిం రెడ్డొచ్చె మొదలాడమన్నాట్ట. నిన్న జరిగింది రాత్రి మర్చిపోయారా? మిస్టర్ రాజేశ్వర్, జ్ఞాపకం చేస్తాను. నిన్న సెక్యూరిటీ చెకింగ్‌కి, మీరూ, నేనూ, గోడవున్ కీపర్ నరసింహం గోడవున్ల దగ్గరికి వెళ్ళాము. శరభయ్య తీసుకొన్న యాభైవేల అప్పు హామీగా కొన్ని వందల నూనె డబ్బాలు ఉంచాడు. టెస్ట్ చెకింగ్‌కి ఒక డబ్బా విడ గొట్టమన్నాను. మీర చూస్తూనే ఉన్నారు. విడగొట్టిన డబ్బాలో ఏముంది ?

రాజే నూనె

గోవిం కరెక్ట్ రాండమ్‌గా మరొకటి విడగొట్టమన్నాను మీర నన్నా ప్రయత్నంనించి విరమింపజేయటానికి ప్రయత్నించారు నేను పట్టు బట్టాను డబ్బా విడగొట్టారు అందులో ఏముంది ?

రాజే (తల ప్రక్కకు తిప్పుకొని నీళ్ళు

గోవిం నీళ్ళ డబ్బాల హామీమీద యాభైవేల రూపాయలు అప్పిచ్చారా ?

రాజే నూనె డబ్బాలని మోసపోయిన మాట నిజం.

గోవిం ఇందుకు బాధ్యు లెవరు ?

రాజే టెక్నికల్‌గా నేనే కాదనటంలేదు కానీ ముఖ్యంగా గోడవున్‌కీపర్ బాధ్యుడు

గోవిం రాజేశ్వర్ గారూ ఒక అమాయకుణ్ణి, అధికార్లకి అత్యంత విధే యంగా ప్రవర్తించే ఒక బీద ఉద్యోగిని ఇందులో అనవసరంగా ఇరి కించకండి.

రాజే (కోపంగా) అయితే నేను కుట్ర పన్నాననా మీ అభిప్రాయం ?

గోవిం శాంతించండి నేను విచారణ చేశాను. నరసింహాంని టెస్ట్ చెకింగ్ లేకుండా సర్టిఫై చెయ్యమని మీరు అడిగారు

రాజే రభయ్యకి అనేకసార్లు అప్పిచ్చాము పాత కాతాదారే కదా నమ్మక ముంటే వెంటనే సర్టిఫై చెయ్యమన్నాను. అంతే దాన్ని మీరు డిస్టార్ట్ చేస్తున్నారు

గోవిం మిస్టర్ రాజేశ్వర్. ఆఫీసర్ల సూచనల్ని అర్థంచేసుకుని అడుగులకు మడుగులొత్తే దౌర్భాగ్యం ఆర్థిక వ్యవస్థావరప్రసాదం పాపం నర సింహం అందుకు మినహాయింపు కాడు. కానీ లాభం పొందింది మీరు.

రాజే లాభమా ? మీ ఉద్దేశం ?

గోవిం . ఏదైనా కావచ్చు.

రాజే మీరు చాలా అమర్యాదకరంగా ప్రవర్తించటమే కాక, ఘోరమైన అభాండాన్ని నామీద వేస్తున్నారు. ఇన్స్పెక్టర్

గోవిం క్షమించండి

రాజే : ఇందుకు మీరు తర్వాత చాలా పశ్చాత్తాపపడాలిసొస్తుంది.

గోవిం . తప్పు చేశానని తెలిస్తే తప్పక పశ్చాత్తాపపడతాను ఫలితాన్ని సంతోషంగా స్వీకరిస్తాను

రాజే వ్రాతపూర్వకమైన క్షమాపణ కూడా ఇవ్వవలసి వస్తుంది

గోవిం . అలాగే. వెంటనే దర్యాప్తు ప్రారంభించవలసిందని ఇప్పుడే హెడ్ క్వార్టర్స్‌కి రాసేస్తాను.

రాజే (కొంచెం తగ్గి) కానీ, దానివల్ల కలిగే దుష్ఫలితాన్ని గురించి ఆలోచించండి. బ్యాంకు పరపతి ఎలా దెబ్బతింటుందో మీకు తెలుసు. బ్యాంకు ఉద్యోగులమై ఉండి మనం బ్యాంకుకి అలా ద్రోహం చెయ్యటం తగనిపని

గోవిం ఏమిటి, మీ ధర్మపన్నాలు రాజేశ్వర్ ? మీకు బొత్తిగా సాధారణ జ్ఞానం కూడా లోపించిందని అనుకోవలసి వస్తుంది

రాజే ఇన్స్పెక్టర్ అతివిశ్వాసంవల్ల ఒక పొరపాటు జరిగిపోయింది దానివల ఎవరికీ ఏవిధమైన కీడూ జరగకుండా సర్దుబాటు చేయాలని నేనూ విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నాను మీరు సహకరిస్తే నా ప్రయత్నం ఫలిస్తుంది. కొందరి జీవితాల్ని విద్యుక్తధర్మంపేరుతో అమానుషంగా నాశనం చెయ్యటంకంటె మానవత్వంతో సరిదిద్దటం మేలు కదా!

గోవిం అయితే మీ తప్పులకి నేను, నా ఉద్యోగ ధర్మాన్నీ, ఉద్యోగ భద్రతనీ త్యాగం చేయాలన్నమాట

రాజే త్యాగమైతే కావచ్చు కానీ, ఇందుకు మీరు జీవితంలో ఎప్పుడూ విచారించాల్సిన అవసరం రాదని చెప్పగలను.

గోవిం . అంటే, ఋణం తీర్చుకుంటారా ?

రాజే చేతనైతే, వీలైతే తప్పకుండా.

గోవిం (వెటకారంగా) త్యాగం ఆన్ డిమాండ్ ప్రామిసరీ నోటుమీద దొరికే వస్తువు కాదు మిస్టర్ రాజేశ్వర్

రాజే . కాదని తెలుసు కానీ, ఈ ప్రపంచాన్ని, ఇందులోని మనుషుల్నీ, కనీసం ఒక్క మనిషినైనా ప్రేమించినవాడు ఎంతో కొంత త్యాగం తప్పకుండా చెయ్యగలడు.

గోవిం (ముఖ కవళికలు మారుతాయి) ప్రపంచాన్నీ, మనుషుల్ని ప్రేమించినవాడు! (నిట్టూర్చి) మిస్టర్ రాజేశ్వర్,, మీ మాటలు నా హృదయంలో ఏ సున్నిత ప్రదేశాన్ని తాకి బాధించాయో మీకు తెలియదు సరే మీకు తప్పక అవకాశ మిస్తాను ఇవాళ నా ప్రయాణం బుక్ అయిపోయింది ఈ మధ్యాహ్నంలోపల శరభయ్య బాకీ పరిష్కారమైతే ఈ రహస్యం నేను బయటపెట్టను. కానీ, బాకి మాత్రం తప్పక పరిష్కారం కావాలి

రాజే థాంక్స్ ఆ ప్రయత్నంలోనే యున్నాను తర్వాత దైవానుగ్రహం

(శారద కాఫీ ట్రేతో ప్రవేశం)

దిసీజ్ మిసెస్ శారదారాజేశ్వర్ వీరు బ్రాంచి ఇన్స్పెక్టర్ శారూ.

గోవిం : నమస్కారమండీ

శార (తలెత్తి చూస్తూ నమస్కారమండీ.

(శారద గాభరాపడిపోతుంది గోవిందరావు ఆమెవైపు రెప్పవేయక చూస్తాడు. ఆమె అతనివైపు చూస్తుండగా తటాలున ట్రే క్రింద పడి పోతుంది.)

గోవిం . అరెరె ....

శార : (తేరుకుని సారీ

రాజే . ఏమిటి శారూ, ఏం జరిగింది (ట్రే బల్లమీద పెడతాడు)

శార ఏంలేదండీ ఎందుకో శరీరం కొంచెం తూలింది. మళ్ళీ కాఫీ తెస్తా నుండండి (నిష్క్రమణ)

రాజే సారీ, ఇన్‌స్పెక్టర్.

గోవిం : మీకు చాలా శ్రమ కలిగిందాను.

రాజే నో, నో, నో మా శారదకి కొంచెం నర్వస్ వీక్నెస్ ఉంది అప్పుడప్పుడు అలా వస్తుంది. అంతే. మీరేమీ బాధపడకండి.

(ఫ్లాస్కుతో, ఒక కప్పు సాసర్లతో శారద తిరిగి ప్రవేశించి కప్పుల్లో కాఫీ పోసి యిస్తుంది.)

గోవిం థాంక్స్

రాజే నో మెన్షన్.

గోవిం (కాఫీ సిప్‌చేస్తూ) కాఫీ చాలా బాగుందండీ.

రాజే (సిప్‌చేస్తూ) నేను షుగర్ తక్కువ వేసుకుంటాను మీరు స్వీట్ లైక్ చేస్తారనుకుంటాను. శారూ, కొంచెం షుగర్.

శార ఇదిగోనండి, తెచ్చాను (బల్లమీద కప్పు పెడుతుంది)

గోవిం (వేసుకోబోయి ఆగి) ఓ మీరు చాల నెర్వస్‌గా యున్నారు దిసీజ్ టేబిల్‌సాల్ట్ ప్లీజ్

రాజే (నిర్ఘాంతపోయి శారదవైపు చూసి) ఏమిటి శారూ, ఒంట్లో బాగా లేదా ?

శార పొరపాటండీ వెరీసారీ (లోపలికి వెళ్లిబోతూ) సుగర్ అనుకున్నాను. ఇప్పుడే తెస్తా నుండండి

గోవిం వద్దండీ డోంట్ వర్రీ. తాగేశాను నిజాని నాకు షుగర్ తక్కువే ఇష్టం మిస్టర్ రాజేశ్వర్, శరభయ్య వస్తే ఆ విషయం పరిష్కారం చేసెయ్యండి ఏ విషయమూ నాకు చెప్తారుకదూ. లేకపోతే నేనే మళ్లీ వస్తాను ఈలోపల వ్యవహారం చక్కబెరిచేస్తారు కదూ.

రాజే అలాగే.

గోవిం శలవు సెలవండీ, మిసెస్ రాజేశ్వర్

శార నమస్కారమండీ

(ఇన్‌స్పెక్టరు గోవిందరావు నిష్క్రమిస్తాడు.)

రాజే ఏమిటి శారూ, అన్నంతపని చేశావు.

శార నాకు మతి పోయిందండీ.

రాజే . ఎప్పుడూ ఎంతో జాగ్రత్తగా యుండేదానివి. ఆ ట్రే ఎందుకలా జారి పోయింది ?

శార ఆ ఇన్‌స్పెక్టరు పేరేమిటన్నారు?

రాజే గోవింద రావు

శార అవును. అతనే. సందేహం లేదు.

రాజే . (ఆశ్చర్యంగా) నీ కతను తెలుసా?

శార ; (తల ఊపుతుంది) తెలుసు.

రాజే · ఎలా?

శార నేను ఇంటర్ జూనియర్ చదువుతున్నప్పుడు ఆ కాలేజీలో నే అతను బి. ఎస్సీ సీనియర్ చదువుతూండే వాడు.

రాజే ఐ సీ.

శార · చాలా తెలివిగల వాడని పేరు.

రాజే ఓహో

శార డిబేట్సులో మాట్లాడే వాడు. బాగా మాట్లాడ గలడండీ.

రాజే · ఊఁ.

శార తప్పక ఫస్ట్ క్లాస్ వస్తుందనుకునే వారు.

రాజే . రాలేదా?

శార సెకండు క్లాసులో ప్యాసయ్యాడుట.

రాజే · కారణం.

శార చిత్త చాచల్యం

రాజే కొంచెం స్పష్టంగా చెబుదూ.

శార చదువుకునే రోజుల్లో అతనొక అమ్మాయిని ప్రేమించాడుటండీ.

రాజే ఊహూ—గ్రంధసాంగుడే అన్నమాట.

శార దాంతో చదువు మూలబడ్డదట.

రాజే ఆ అమ్మాయి సంగతి?

శార · ఆ అమ్మాయి సలక్షణంగా చదివి ఇంటరు ప్యాసయింది. ఫస్ట్ క్లాసు కూడా వచ్చింది.

రాజే పాపం చెడ్డది అతనే నన్నమాట.

శార . లేని పోని వ్యామోహాలు పెంచుకొని తెలివితక్కువగా వ్యవహరిస్తే వి వహాతుంది మరి

రాజే ఆ అమ్మాయికి అతని మీద ప్రేమ లేదు కాబోలు.

శార అమ్మాయిలు అబ్బాయిలంత తెలివితక్కువ వాళ్ళు కారులెండి.

రాజే ఆమె తిరస్కరించిందన్న మాట.

శార . అంతే కాదు

రాజే పాదరక్షణ ప్రయోగం కూడా జరిగిందా?

శార · అదొక్కటే తరువాయి.

రాజే బాగా బుద్ధి చెప్పింది.

శార · పాపం కాలేజీ నుంచి సస్పెండయాడు కూడా.

రాజే . ఎందుకూ?

శార : లేబరేటరీలో, లైబ్రరీలో, పిక్‌నిక్‌లో కలిగిన స్వల్ప పరిచయాన్ని పురస్కరించుకొని ఒక లావు ప్రేమ లేఖ వ్రాసేశాడు

రాజే ఊహూ—అంతవరకు సాహసించాడూ?

శార ఆ అమ్మాయికి బేజారెత్తి ప్రిన్సిపాల్‌కి రిపోర్ట్ యిచ్చింది. ఇంకేముంది సస్పెన్షన్.

రాజే పూర్ ఫెలో.

శార : పాపం, తర్వాత నాకు చాలా జాలి వేసిందండీ.

రాజే · నీకా!

శార ఎవరైతే మాత్రం జాలి కాదండి బాగుపడవలసిన వాడు అలా వ్యామోహంలో పడి పిచ్చిపని చేసి ఎదురు దెబ్బ తిం టే!

రాజే . అంత వ్యామోహంలో పడటానికి ఆ అమ్మాయి అంత అపురూప సుందరి మరా?

శార , ఏమో, మీరే చెప్పాలి.

రాజే (ఆశ్చర్యంగా) నేనా?

శార (కొంటెగా) మీరే!

రాజే మై గాడ్ ఆ భువనమోహిని లావణ్య సుందరీ మణి నా శాఖామేనా! వాట్ ఎ థ్రిల్!

శార (నవ్వి) దూరపు కొండలే నునుపులెండి.

రాజే ఇన్‌స్పెక్టరుకి నా మీద మహాకోపంగా ఉండి ఉంటుంది.

శార మీ మీదెందుకు కోపం?

రాజే మాత్సర్యం.

శార అతని కోపం మిమ్మల్ని ఏం చేస్తుంది లెండి

రాజే ఇంకొకప్పుడైతే ఈ మాత్సర్యానికి మహాసంతోషించే వాడిని నుంచి ఆసమయంలో ఈ ఇంటర్వ్యూ జరిగిందే.(ఆలోచనగా) శారదా, అనుమాన లేదు. గోవింద రావు నాకు తప్పక అపకారం చేస్తాడు.

శార అతను మీకు చెయ్యగల అపకార మేముంటుందండీ.

రాజే అదే, ఆ శరభయ్య అప్పులేదు? ఇందాక చెప్పానుగా ఆ విషయంలో హెడ్‌క్వార్టర్స్‌కి నా మీద లేని పోని వన్నీ కల్పించి రిపోర్టు రాస్తాడు సందేహం లేదు.

శార పాపం, అత నలాటివాడు కాదండీ.— ఆ రోజుల్లో అందరూ అతనంత మంచివాడు లేడనేవారు ఏమాట కామాటేనండీ, నేనంత అపకారంచేసినా పాపం, అతను నన్ను గురించి ఒక్క చెడుమాటలు కూడా అనలేదండీ. నేను కనిపిస్తే తల వంచుకొని వెళ్ళి పోయేవాడు చాలా జాలి వేసిందండి

రాజే అన్నట్టు ఇప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది. అతను ముప్ఫయి ఏళ్ళు వచ్చినా ఇంకా పెళ్ళి చేసుకో లేదట

శార (ఆశ్చర్యంగా) ఆఁ— నిజమా?

రాజే నిజమే

శార (విచార స్వరంతో) నేను తిరస్కరిస్తే, జీవితాంతం బ్రహ్మచారిగా ఉండి పోతానని ఆ ఉత్తరంలో రాశాడండీ పాపం నిజంగా అంత పని చెయ్యడు కద!

రాజే (ఆలోచనగా) మనిషి ఆదర్శవంతుడుగానే కన్పిస్తాడు శారదా.

శార (జాలిగా) మీరు నచ్చ చెప్ప కూడదూ?

రాజే (ఆమె జాలిని కనిపెట్టి)ఇవి చాలా సున్నిత విషయాలు శారదా, అనవసర జోక్యంవల్ల ఫలితం లేక పోగా పరిస్థితి వక్రించటం, విషమించటం జరగొచ్చు.

శార అయితే పాపం, అతని జీవితం ఇంతేనా?

రాజే అతనెందుకు వివాహం చేసుకోలేదో మనం ఊహాగానం చెయ్యటమే గాని అసలు కారణం మనకేం తెలుసు ఒక వేళ మంచి కట్నం కోసం ఆగా డేమో. ఎవరి మనసుల్లో సంగతులెవరికి తెలుస్తాయి శారదా?

శార మనసుల్లో తెరల్లేక పోతే మనుషుల్లో అంతస్తులకీ, అన్యాయాలకీ అవకాశమే లేదు కదండీ

రాజే బాగా చెప్పావు. సరే గానీ ఇవాళ ఇలా కబుర్లు పెట్టుకున్నావు మాకు నోట్లో వెళ్లేనా?

శార వంటామె మీద సూపర్ విజనే కదండీ నేను చేసే ఘనకార్యం పోతున్నా లెండి

(శారద నిష్క్రమిస్తుంది రాజేశ్వర్ ఆలోచనగా నిమగ్న మానసుడౌతాడు. శరభయ్య ప్రవేశం యాభై ఏళ్ళ వయస్సు. మీసకట్టు. జరీ అంచు కండువా. లాల్చీ, దోవతి. కళ్ళ జోడూ. బ్రాహ్మ. సంస్కారం దుస్తుల్లోనే కానీ మాటలో అంతగా కనిపించదు. నవ్వి నప్పుడు పెద్దగా వికటంగా నవ్వుతాడు)

శరభయ్య : నమస్కారం ఏజంటు గారూ.

రాజే : (అతన్ని చూచి ముఖంలో సంతోషం తాండవించగా) ఓ శరభయ్యగారా, నమస్కారం. అనుకుంటూ ఉండగనే వచ్చారు. రండి ఇలా కూర్చోండి.

శర పొద్దున్నే ఇంటికాణ్ణి కొచ్చేళ్లారంటగా.

రాజే అవునండీ. బ్యాంకు ఇన్‌స్పెక్షను జరుగుతోంది. మీ బాకీ ఒకటి వాయిదా మీరిపోయింది. గుర్తున్నది కదూ!

శర గుర్తుండకేంటండోయ్. అదే గుర్తు లేకపోతే వ్యాపారమేం చేస్తాం. అందులో బ్యాంకు బాకీ గొంతుమీద గండ కత్తెర కదూ(నవ్వుతాడు)

రాజే ఇవాళ తీర్చేస్తారా?

శర ఆ ప్రయత్నంమీదే ఉన్నానండీ తస్సాదియ్యా, మనీ మార్కెట్టు మహా టైటుగా ఉందండీ ఏజంటుగారూ. మీకు తెలియం దేముఅదీ? రూపాయేమిటి, రెండురూపాయ లిచ్చినా పెగల్లేం లేదంటే నమ్మండి

రాజే నిజమే కానీ, బాకీ ఇంక ఆపటానికి వీల్లేదు మీకు తెలుసుగదూ మా యిబ్బందులు

శర తేలికేం మీ సొంతమా ఏమన్నానా? అందులో హెడ్డాఫీసోళ్లాళు కుంటారా? ఏం చేద్దాం చెప్మా సొమ్ము జతపడలేదే

రాజే అలా అంటే కాదు. తలతాకట్టు పెట్టయినా ఎక్కడో తేవాలి

శర తలేంటండోయ్? తాకట్టు పెట్టటానికి మరేం లేనట్టు! (నవ్వి) కొనే మగాడుండాలే కానీ, కొట్టమ్మితే గించున్న పళాన నాలుగు లక్షలు రాల్తాయ్యండోయ్ ఆఁ

రాజే కబుర్లకేం లెండి, పని కావాలి, పని

శర ఏజంటుగారూ. చెన్నపట్నం నించి నిన్ననే వచ్చాను రొస్తంత వూపిరి పీల్చుకోనివ్వండిసార్

రాజే : క్షమించాలి ఆరు నూరైనా ఈ బాకీ యివాళ పరిష్కార మైతేనే మీ మాట నా మాట దక్కుతాయి

శర అహా—మరీ అంత కరెక్టుగా మాట్లాడితే ఎట్లా చెప్పండి చెన్న పట్నంలో వసూలైన బాకీ అలా టి టి మీద ఎకౌంటుకి మార్పించ చేసినా బాగుండిపోయేది. తస్సాదియ్య వ్యాపారం బుద్ధి వ్యాపారం బుద్దే మంచి సరుకు సరసంగా దొరికితే వ్యాగను బుక్ చేసేసి వచ్చా. దాని సిగ్గోసిరి ఈ బాకీ సంగతి సమయానికి గుర్తుకి రాలేదు. సుమండీ.

రాజే : (విసుగ్గా) ఇంతకీ ఏమిటంటారు?

శర : ఏజంటుగారూ, మీరు నన్నెరగరా, మిమ్మల్ని నే నెరగనా! బ్యాంకుకి ఈనాటి కాతాదార్నా చెప్పండి. వేలకి వేలు ఓవరు డ్రాఫ్టు లిచ్చారే ఎప్పుడన్నా తభావ తొచ్చిందీ? అహా— మాట వచ్చింది కనుక అడుగు తున్నా. చెప్పరేం? అవసరమైతే, పోరి హెడ్ ఆఫీసుకు రాయండి. భయమేముంది?

రాజే : (కోపంగా) ఏం రాయాలిట హెడ్డాఫీసుకి?

శర : రాయండి. ఈ బాకీదార్ని నిలవేస్తే అయిదు అక్షల కరెంటు డిపా జిట్టు బ్రరున విత్‌డ్రా చేసి పారేస్తారు. ఆసాములు అని రాయండి. ఆమాత్రం పలుకుబడి లేదంటారేంటండోయ్

రాజే ఈ అనవసర ప్రసంగంవల్ల ఏం లాభం లేదండీ. ఇన్‌స్పెక్టరు వచ్చి నెత్తిమీద కూచున్నాడు.

శర రమ్మనండి భయమేంటి ? కావాలంటే చెయిర్మాన్ చేత చెప్పిస్తాను, చాల్దంటే ఎం ఎల్. ఏ, అదీ చాల్దంటే ఎం. పి. చేత చెప్పిస్తాను. ఏం, మినిస్టర్‌దాకా పోవాలంటా రేమిటి ?

రాజే. వాళ్లెవరూ ఏం చేయలేరు. ఇది బ్యాంకు వ్యవహారం. జరూరుగా సర్దుబాటు కావలసిందే

శర : (కోపంగా) సరే, అమ్ముకోండి సరుకు (లేవబోతాడు) తూనాబొడ్డు.

రాజే సరు కమ్మితే ఏం జరుగుతుందో మీకు తెలుసు.

శర ఏం జరుగుతుం దేమిటి ?

రాజే : కొన్నవాడు కోర్టుకు పోతే మీకు బేడీలు పడతాయి.

శర ఆఁ ! ఏంటండోయ్.

రాజే : శరభయ్యగారూ నూనె డబ్బాలు హామీ యిస్తానని, నీళ్ల డబ్బాలు పెట్టి మోసం చేస్తారా ? సి. ఆర్ పి సి ప్రకారం ఫ్రాడ్ క్రింద మిమ్మల్ని అరెస్టు చేయిస్తాను

శర (నవ్వి) ఏజంటుగారూ, అరెస్టు చేయిస్తారూ ? అందుకేనా వెంఖ్యు లంచం పారేసింది

రాజే నిజాయితీ ఉండాలి. నీళ్ల డబ్బాలు హామీపెడ్తానని నాతో చెప్పారా ? అలాంటి మోసానికి నేను చస్తే ఒప్పుకునేవాడినా ?

శర వేరే చెప్పాలేంటండి ? గుళ్లో దేవుడికి కొబ్బరికాయ కొడితే పూజారి కెందుకండీ భాగం

రాజే ఛీ మీతో వ్యవహారమే బుద్ధితక్కువ అర్జంటుగా అప్పుకావాలి, లేకపోతే వ్యాపారం బాగా నష్టపడి పోతుందని ప్రాధేయపడితే దయ తలచి ఇచ్చాను గానీ, లేకపోతే మీ ముఖం చూసేవాడినా ? బెన్స్ చెకింగ్ లేకుండా స్టాక్ రిసీట్ తెప్పించేవాడినా ? ఇంత దగాకో రనుకోలేదు.

శర రచ్చగొడితే నేను మనిషిని కానండోయ్.

రాజే. లేకపోతే మనిషైనట్టు

శర ఏంటీ (లేవబోతాడు.)

రాజే కూర్చోండి

శర (కూర్చుని) కొంచెం మర్యాదా ఇచ్చి పుచ్చుకోండి, ఏజంటుగారూ. ఇవాళ యిబ్బందుల్లో ఉన్నానని మాటలు జారుస్తున్నారు. వచ్చే సంవత్సరం ఈపాటికి నేను బ్యాంకు డైరెక్టర్నై మీ సంగతి అంతు తేలుస్తాను. ఆఁ !

రాజే అందాకా కటకటాల వెనుక జపం చెయ్యండి. ఇక్కడే ఉంటారు కదూ పోలీస్ ఇన్‌స్పెక్టరుతో సహా యిప్పుడే వస్తాను (లేస్తాడు.)

శర (కాళ్ల వేరాని కొచ్చి) ఏజంటుగారికి అంత ఆగ్రహం వస్తే మాలాంటి వాళ్లు ఎలా బతకాలండీ ?

రాజే లాభంలేదు. చర్య తీసుకోక తప్పదు

శర. ఇవి చేతులు కావు కాళ్లనుకోండి

రాజే అయితే ఎలాగో బాకీ తీర్చేయండి త్వరగా.

శర. నిజం చెప్తున్నాను. ఇప్పుడు నాకు దమ్మిడీ అప్పు పుట్టటంలేదండి

రాజే తాకట్టుపెట్టండి. వడ్డీ ఎక్కువ యివ్వండి. అప్పు దొరక్కేం చేస్తుంది.

శర. అప్పు ఇప్పించండి. మీరు చెప్పినట్టే చేస్తాను.

రాజే నేనా ఇప్పించవలసింది.

శర. మరి నాకు దొరక్కపోతే నన్నేం చెయ్యమంటారు.

రాజే సరే, ప్రయత్నిస్తాను తాకట్టు ఏం పెడతారు ?

శర కొట్టంతా తాకట్టుమీదే ఉంది ఏల్నాటి శని.

రాజే అయితే నేను విన్నది నిజమేనన్నమాట.

శర ఏం విన్నా రేంటి ?

రాజే శరభయ్య పూర్తిగా అప్పుల్లో మునిగిపోయాడని—

శర : ఛ ఛ. అదేంటండి అంతమాటన్నారు. డబ్బంతా ఎక్కడి దక్కడ బిగిసిపోబట్టి గానీ, ఆస్తి అప్పులకి మించే ఉందండోయ్. రెండో తాకట్టుపెడదాం, దానికేం.

రాజే • ఒక అరగంట ఆగి వస్తారా ?

శర చిత్తం అలాగే దయుంచండి చిక్కుల్లో ఉన్నాను అనుకున్నది అనుకున్నట్టు జరిగితే బాకీ తీర్చేద్దును. ఏల్నాటి శని లెండి ప్చ్. సెలవు ఏజంటుగారూ (నిష్క్రమణ) రాజేశ్వర్ ముఖంలో కళ బాగా తగ్గిపోతుంది నిరాశతో శూన్యదృక్కులు చూస్తూ గదిలో అటూ యిటూ తిరుగుతూ, మధ్య మధ్య హస్తవిన్యాసాలతో, తల తిప్ప టంతో ఆశా నిరాశల సంఘర్షణని వ్యక్తం చేస్తాడు తర్వాత ఒక నిశ్చయానికి వచ్చినట్టు ముఖ కవళికలు వ్యక్తం చేస్తాయి.)

రాజే శౌరూ, శౌరూ,

శౌర • (ప్రవేశించి) ఎందుకండీ పిలిచారు

రాజే ఆ శరభయ్య ఇప్పుడే వచ్చి వెళ్ళాడు.

శౌర బాకీ తీర్చేస్తా నన్నాడా?

రాజే లేదు. గడువు కావాలిట.

శౌర గడువిస్తే మీకు మాట వస్తుందా?

రాజే. ఉద్యోగమే ఊడి పోవచ్చు

శౌర : (చకితు రాలై) ఆఁ ! అదేమిటండీ?

రాజే • అవును శౌరూ ఈ అప్పు ఇవ్వటంలో పెద్ద పొరపాటు జరిగింది కొంచెం అశ్రద్ధగా ఉండడం వల్ల సరైన హామీ లేకుండా పోయింది కింది ఉద్యోగుల మీద వదిలి పెట్టడం బుద్ధి పొరపాటు అయిపోయింది.

శౌర అలా ఎందుకు చేశారండీ?

రాజే. బుద్ధి గడ్డి తిని

శౌర (బాధగా మరి ఇప్పుడేం చేద్దాం?

రాజే అదే తోచటం లేదు సమయానికి ఇన్‌స్పెక్టర్ వచ్చి సవారీ చేస్తున్నాడు.

శౌర ఇన్‌స్పెక్టర్‌కి ఈ విషయం తెలిసిందా ?

శౌర సంగతంతా అతనితో చెప్తే అర్థం చేసుకోలేడూ ?

రాజే. చెప్పలేదంటావా ? ఇవ్వాళ లోపల బాకీ పరిష్కారం కాకపోతే హెడ్ ఆఫీసుకి రిపోర్టు చేస్తానని మంకు పట్టు పట్టాడు ఇది నా రికార్డుకి తీరని మచ్చ రిమార్కు చేస్తారు సందేహం లేదు. ఉద్యోగం పోయినా పోవచ్చు కూడా

శౌర రిమార్కు చేస్తే మాత్రం నామర్దా కాదుటండీ.

రాజే. కాకపోతే ఘనత ఎలా అవుతుంది.

శౌర అంతకంటే రాజీనామా చెయ్యటం నయం.

రాజే • రాజీనామా! అవునవును అంతేమరి. యు ఆర్ రైట్.

శౌర అయితే ఇది ఇన్‌స్పెక్షన్ చేతుల్లో ఉందంటారా ?

రాజే ప్రస్తుతం అతని చేతుల్లోనే ఉంది. కొంత గడువిస్తే ఎలాగూ అతను బాకీ చెల్లిస్తాడు. బెడద వదిలిపోతుంది. అన్నట్టు శౌరూ. నే చిన్న

అయిడియా. నువ్వేమీ అనుకోకపోతే. ఇన్‌స్పెక్టరు నీ మాట వింటా డనుకుంటాను

(ఆమెవైపు చూడకుండా మరో దిక్కుకి చూస్తాడు.)

శార నా మాటా ?

రాజే పరిచయం ఉందంటున్నావు. కనుక ఓ మాట అంటే తప్పేముంది.

శార · (దీక్షగా అతనివైపు చూస్తుంది.)

రాజే ఏమంటావు ?

శార ఎంత విచిత్రపరిస్థితి !

రాజే నిజమే. నాకూ ఇష్టంలేదు పోనీ వద్దులే.

శార (మాట్లాడదు.)

రాజే వసుదేవుడు గాడిదకాళ్ళు పట్టుకొన్నాట్ట (లేని నవ్వు తెచ్చుకొని) అలాగే ఉంటుందికదు శారూ ?

శార (మాట్లాడకుండా అతనివైపే చూస్తుంది.)

రాజే ఏమిటి శారూ అలా చూస్తున్నావు మాటాడవేం ? సలహా చెప్పవూ?

శార మీకు సలహా చెప్పగలిగినదాన్ని కాను — కానీ —

రాజే కానీ ?

శార ఏం లేదు.

రాజే నాకేమీ పాలుపోవటంలేదు నువ్వే ఏదో ఆలోచన చెప్పి బయట పడే ఉపాయం చూడాలి శారూ.

శార ఏ విధం చెడ్డా ఫలం దక్కదేమో.

రాజే మధ్యాహ్నం అతన్ని ఎలాగా భోజనానికి పిలుస్తాను కదూ ఆ సందర్భంలో అతను పాతపరిచయం ఎలాగూ తిరగేస్తున్నాడు. వీలైతే ఓమాట అనటంలో నష్టమేముంది.

శార (నిర్లిప్తంగా) మీ ఇష్టం.

రాజే గిరిని అడిగాను. వీలైతే వో యాభైవేలు సరభయ్యకి సర్దమని ప్రయత్నిస్తానన్నాడు

శార యాభైవేలు ఎవరిస్తారండి. మీ పిచ్చిభ్రమ కాకపోతే ?

రాజే గిరి సంగతి నీకు తెలీదు శారూ. ప్రాణం ఇచ్చే స్నేహితుడు. ఒకసారి అలా అతని దగ్గరకు వెళ్ళి వస్తాను. దగ్గరే ఇల్లు. ఇప్పుడే వచ్చేస్తాలే. శరభయ్య వస్తే కూర్చోమని చెప్పు (నిష్క్రమణ.)

(శారద ముఖంలో దైన్యం ప్రస్ఫుటమౌతుంది. ఇన్‌స్పెక్టరు గోవిందరావు తిరిగి ప్రవేశం.)

గోవిం మిసెస్ శారదా రాజేశ్వర్ !

శార (ఉలిక్కిపడి ఓ—ఇన్‌స్పెక్టర్ ! కూర్చోండి వారు బయటికి వెళ్ళారు. త్వరలో వచ్చేస్తారు. (స్వరం మామూలుగా ఉండేట్టు ప్రయత్నిస్తూ) నిలబడే ఉన్నారు. కూర్చోండి.

గోవిం పరవాలేదు.

శార (ఏం మాట్లాడాలో తోచక) కాఫీ తెస్తాను.

గోవిం నో థాంక్స్

శార · త్వరగా మాట్లాడాలసిన పని ఉన్నది కాబోలు. వారు ఇప్పుడే బయటికి వెళ్ళారు.

గోవిం చూశాను

శార · (ఆశ్చర్యంగా) ఆ !

గోవిం శార . మిసెస్ శారదా ! గోవిందరావుని ఎప్పుడూ ఎరగనట్టు ప్రవర్తిస్తున్నారు. మర్చిపోయారా ?

శార : (క్షణం ఆగి) లేదు.

గోవిం : (థాంక్స్ గాడ్ నిట్టూర్చుస్తూ) చాలా సంతోషంగా ఉంది.

శార : కాని, కొన్ని విషయాలు మర్చిపోవటం చాలా మంచిది కదండీ

గోవిం అవును అందుకే ఆ సంఘటన—అంటే నా సస్పెన్షన్—మర్చిపోవటానికే ప్రయత్నిస్తాను

శార మీకు అపకారం చేశాను. క్షమించండి

గోవిం లేదు లేదు మీ మనసు తెలుసుకోలేక నేనే అపచారం చేశాను. మీరే క్షమించాలి.

శార మీకు బి ఎస్‌సి లో ఫస్ట్ క్లాస్ తప్పిపోయినందుకు చాల విచారించాను.

గోవిం ఓ, వెరీ కైండ్ ఆఫ్ యూ

శార . నేను తెలిసి కావాలని ఎవరికీ అపకారం చేయలేదు కాని, ఆ సంఘటన నా మనసుని కోత పెడ్తుందండీ.

గోవిం మీకు నామీద అంత జాలి ఉందనుకోలేదండీ

శార అనాలోచితంగా ప్రవర్తించాను కేవలం ఏదో భయావేశంవల్ల అలా చేశానని తరువాత అర్థమైంది మీరు చాలా బాధపడ్డారా ?

గోవిం . (విషాదంగా నవ్వి) ఆ విషయం అడక్కండి

శార నావల్లే మీకు క్లాసు తప్పిపోయింది కదూ ?

గోవిం కాదు కాదు నా దురదృష్టానికి మీరెలా కర్తవుతారు (క్షణంలో తేరుకున్నట్టు) క్లాసు రాకపోయినా ఇబ్బందేముంది లెండి. సి ఎ ప్యాసై మంచి ఉద్యోగంలోనే ఉన్నాను కదా

శార మా వారికి ఆ ఉదంతం చెప్పాను

గోవిం (ఆదుర్దాగా) చెప్పారా? అరె! రాజేశ్వర్‌తో ఆ ప్రసక్తి తేవద్దని మిమ్మల్ని వేడుకోవటానికే వచ్చానండి.

శార చెప్తే తప్పేముందండి?

గోవిం మీ ఆంతరంగిక వ్యవహారాల్లో జోక్యం కలుగజేసుకొంటున్నానను కోకండి— రాజేశ్వర్ ఆ విషయాన్ని ఎలా తీసుకున్నారు ?

శార మీ విషయం విని బాధ పడ్డారు

గోవిం : ఆయన యోగ్యుడే కావచ్చు కానీ ఇలాంటి సంగతులు మరిచిపోటమే మంచిది లేకపోతే ఎక్కడెక్కప్పుడు అవి ములుకుల్లా గుచ్చుకుంటాయి.

శార ఎవరికి?

గోవిం ఈ సందర్భంలో రాజేశ్వర్‌కి

శార వారిది అంత నీచమైన మనస్తత్వం కాదండీ గోవిందరావు గారూ

గోవిం సంతోషమే ఆయన్నేమి అనటం లేదు నేను జాగ్రత్త కోసం చెప్పాను మీతో చెప్పవచ్చో చెప్పకూడదో తెలియదు ఇందులో ఇంకో చిక్కుంది అది బ్యాంకు వ్యవహారం. మీకు తెలిసే ఉంటుందేమో

శార చెప్పండి.

గోవిం రాజేశ్వర్ శరభయ్య అనే ఆసామీకి యాభై వేల రూపాయలు అప్పు మంజూరు చేశాడు ఆ బాకీ వాయిదా దాటి పోయింది శరభయ్య ఇంత వరకు బాకీ చెల్లించలేదు. వాయిదా మీరితే బ్యాంకు వాళ్లు హామీ ఉంచిన వస్తువుల్ని అమ్మి బాకీ జమకడతారు కాని రాజేశ్వర్ ఆ పని చేయలేదు

శార వారిది సుతి మెత్తని మనసండీ. శరభయ్య కాళ్లా వేళ్లా పడి బతిమాలుకొని ఉంటాడు

గోవిం . అసలు విషయం అది కాదు ఈ అప్పుకి శరభయ్య నూనె డబ్బాలు హామీ ఇచ్చాడు. కానీ వాటిలో ఉన్నది నూనె కాదు, నీళ్లు.

శార . (ఉలిక్కిపడి) నీళ్లా! మా వారు అననే అన్నారు

గోవిం . (అనక్తిగా) అన్నారా? ఎప్పుడు? జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని చెప్పండి ఎప్పు డన్నారు రాజేశ్వర్.

శార ఇవాళే నండీ. ఇంత క్రితమే.

గోవిం ఇవాళేనా? కానీ అతనికి అంతకుముందే ఈ మోసం తెలుసునని నా అభిప్రాయం

శార ఏమిటి మీరనేది? తెలిస్తే అప్పు ఎలా ఇస్తారు ?

గోవిం అదే వచ్చిన పేచీ సారీ శారదా దేవి. ఇదంతా లాలూచీ.

శార మీకు మా వారిని గురించి బొత్తిగా తెలియదు, గోవిందరావు గారూ. పూర్వ పరిచయాన్ని పురస్కరించుకొని నెమ్మదిగా చెప్తున్నాను. మరొకరైతే ఈ మాట లన్నందుకు తక్షణం ఇంటినించి పొమ్మనే దానిని.

గోవిం కనువిప్పు కలిగేదాకా భర్తల్ని గురించి భార్యలు అలాగే అనుకుంటారు. సహజమే

శార వారు అందరిలాంటి వారు కాదు అత్యంత యోగ్యులు. గోవిందరావు గారూ వారిలాంటి మంచివారు నూటికి కోటికి ఒకరు

గోవిం ' భర్త పట్ల భార్యకి అలాంటి అభిప్రాయం ఉండటం మంచిదే

శార మీరు వ్యంగ్యంగా మాట్లాడవలసిన అవసర మేమీ లేదు

గోవిం లేదు శారదా దేవీ, నేనెప్పుడూ చాలా సూటిగా మాట్లాడతాను సరే అసలు విషయంలోకి వస్తాను. టెస్ట్ చెకింగులో ఈ హామీ బండారం బయటపడిపోయింది ఇదంతా హెడ్‌క్వార్టర్స్‌కి రిపోర్టు ఇవ్వటం నా ఉద్యోగ ధర్మం కానీ దీనివల్ల రాజేశ్వర్‌కి బ్లాక్ మార్కు వస్తుంది తప్పకుండా దివర్టు చేస్తారు. చివరికి ఆనింద నేను మోయ వలసి వస్తుంది. ధైర్యంగా భరిస్తాను మీపై ద్వేషం వల్ల నేనీ పని చేసానని రాజేశ్వర్ మీతో చెబుతాడేమోనని ఎందుకో ఒక అధైర్యం కలిగింది ఇప్పటికే నన్ను మీ రపార్థం చేసుకున్నారనే దిగులు గుండెల్లో గూడు కట్టుకుని ఉంది ఇంక మీ మీద ద్వేషం పెంచుకున్నానని కూడా మీరు నమ్మితే అది నా హృదయానికి రంపపు కోత అది నేను భరించలేను అందుకే నిజం చెప్పటానికి వచ్చాను. నా మాట విశ్వసిస్తారు కదూ?

శార (నెమ్మదిగా) మిమ్మల్ని అపార్థం చేసుకోను గోవిందరావు గారూ.

గోవిం ఎంత చల్లని మాట అన్నారు! ఈ పదేళ్ల బడబానలం ఈ ఒక్క మాటతో చల్లారిపోయింది శారదా దేవి

శార పదేళ్ల బడబానలం! ఆ విషయాన్ని అలాగే మననం చేసుకుంటూనే ఉన్నారా మీరు?

గోవిం గాయం గాయమే.

శార ఈ సంఘటన మీ శ్రీమతికి చెప్పారా? (దీక్షగా అతనివంక చూస్తుంది)

గోవిం నాకు వివాహం కాలేదు

శార కాలేదా? ఇంకా సంబంధాలు చూస్తూనే ఉన్నారా!

గోవిం లేదు

శార కారణం?

గోవిం మీకు రాసిన ఉత్తరంలో ఏమి రాశాను?

శార గోవిందరావు గారూ!

గోవిం శారదా దేవి, నేను నిజాయితీలేని మనిషిని కాను.

శార (ఆవేదన దాచుకోనటానికి ముఖం పక్కకి తిప్పుకొని) ఇలా మీ జీవితం ధ్వంసం చేసుకుంటారా?

గోవిం జీవితం బహుముఖమైంది. వివాహంతోనే అది ముడిపడలేదు. సాధించవలసినవి చాలా ఉన్నాయి.

శార · జీవితంలో ఒక అవసరం వివాహం. సంపూర్ణజీవిత వికాసానికి వివాహం అవసరం గోవిందరావుగారూ చదువుకున్నవారు విజ్ఞతతో ప్రవర్తిస్తారని ఆశించాను. ఇలా మొండి పట్టుదలతో జీవితాన్ని వ్యర్థం చేసుకుంటారని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు.

శార . వ్యర్థం చేసుకున్నానని నేను అనుకోటంలేదు.

శార : దానికి కారణం మీకు నా మీద ఉన్న కసి, కోపం, అసూయ.

గోవిం శారదాదేవి!

శార · అవును ప్రేమ నిజాయితీ అనే పరదాల వెనుకాల మీరు దాచుకున్నది ద్వేషం దాంతో మిమల్ని మీరు హింసించుకుంటున్నారు ఇతరులను హింసిస్తున్నారు

గోవిం . శారదాదేవి! ప్రేమ అనేదొకటి స్వకపోల కల్పిత భావమని, అదొక భ్రమ అని మీ అభిప్రాయం! అంతేకదూ? ఇలాంటి అభిప్రాయానికి మీరు రావటానికి కారణం రాజేశ్వర్! అవును

శార మీ పరిశోధన ప్రజ్ఞకి అభినందనలు అలాంటి అభిప్రాయానికి నేను రావటానికి కారణం వారు కాదు— మీరు ఆ అభిప్రాయం క్రమంగా నేను మార్చుకోటానికి కారణం వారు

గోవిం (దెబ్బతిని) శారదాదేవి, రాజేశ్వర్ అదృష్టవంతుడు కానీ .. కాని నా ప్రేమను క్రూరంగా శంకించారు.

శార క్షమించండి కాంతి అద్దం మీద పడి పరావర్తనం చెందే విధంగా ఇద్దరి వ్యక్తుల మధ్య ప్రేమ ప్రకాశిస్తుంది స్త్రీ పురుషుల ఏక పక్ష ప్రేమ అర్థం లేదని నా అభిప్రాయం గోవిందరావు గారూ, మీరు వివాహం చేసుకుని సుఖమయమైన జీవితాన్ని గడిపితే నాకు సంతోషంగా ఉంటుంది.

గోవిం శారదాదేవి, మీ కంటె ఎక్కువ చదువుకున్నా నేమో కాని మీ నిశిత దృష్టి నాకు లేదు మీ మాటలు వింటే నాలో ఏదో మంచు కొండలా కరిగిపోతోంది కృతజ్ఞుణ్ని

శార ఏదో నోటికి వచ్చినట్లు మాటాడాను మీ మనసుకి నొప్పి కలిగితే క్షమించండి.

గోవిం లేదు, లేదు నా కళ్లు తెరిచారు మీ మేలు మర్చిపోలేను.

శార గోవిందరావు గారూ! స్నేహ ధర్మంలో అడుగుతున్నాను. నాకొక మేలు చెయ్య గలరా?

గోవిం (సంతోషంగా) నేను ధన్యుణ్ని శారదాదేవి అంతకంటేనా! నా వంటి అల్పుడు మీకు చేయగలిగిన మేలు ఏముంది ?

శార : ఆ శరభయ్య బాకీ విషయం. అతనికి కొంత గడువు ఇవ్వటానికి వీలు పడదా?

గోవిం . (నిట్టూర్చి) మిసెస్ శారదా రాజేశ్వర్.

శార ఓ, మన్నించండి వీల్లేక పోతే పోనివ్వండి.

గోవిం · ఇంత చిన్న సహాయం మీరు కోరితే వీల్లేక పోతుందా? ఒక కాగితం, కవరూ ఉంటే ఇస్తారా?

శార (డ్రాయర్ తీసి కాగితమూ, కవరూ ఇస్తూ) ఇవిగోనండి

గోవిం (కాగితం మీద త్వరత్వరగా ఏదో రాసి కవర్లో పెట్టి) కొంత గడువు దొరుకుతుంది (కవరు అంటించకుండానే ఆమెకిస్తూ) ఇది రాజేశ్వర్ కివ్వండి. శరభయ్య ఇవాళ డబ్బు చెల్లించక పోతే ఈ కవరు హెడ్ ఆఫీసుకి పోస్టు చేయించ మనండి. ఆ సంగతి నాకు సాయంత్రం లోపల టి.వి.కి కబురు పెట్టించమని చెప్పండి

శార మీ సహాయానికి ఎంతో కృతజ్ఞురాలి నండీ గోవిందరావు గారూ,

గోవిం నో మెన్షన్.

శార ఇవాళ మా యింట్లో భోజనం చేసి వెళ్ళాలి మీరు వారు కూడా చెప్పారు.

గోవిం థాంక్స్ కానీ ఇవాళ కాదు మరెప్పుడైనా కలుసుకునే అవకాశం లభిస్తే మీ ఆహ్వానాన్ని తప్పక వినియోగించుకుంటాను. సెలవు శారదాదేవి

శార · నమస్కారమండీ

(త్వర త్వరగా గోవిందరావు నిష్క్రమణ. శారద కవరు వైపు ఒక సారి చూసి డ్రాయర్లో పడేస్తుంది. గోడవున్ కీపర్ నరసింహం ప్రవేశం. నడి వయసు మనిషి దారిద్ర్యంతో కృంగిపోయిన శరీరం ముడుత పడిన ముఖం ఉన్న వయసును మించి చెబుతుంది. పాత కావి పట్టిన పంచె షర్టు, కండువా— చవకబారు చెప్పులు. పాతరకం ప్రేముగల కళ్ళ జోడు మాటల్లో అణకువ ప్రవర్తనలో, అంగ విన్యాసంలో నమ్రత ద్యోతకమవుతాయి.)

నరసింహం నమస్కారమమ్మా.

శార నమస్కారం కూర్చోండి వారు పనిమీద బయటికి వెళ్ళారు వచ్చే వేళయింది

నర : వినయం (కూర్చోకుండానే) తమరు నన్నెప్పుడూ చూసి ఉండరేమో, నేను బ్యాంకు గోడవున్ కీపర్ని నరసింహం అంటారండి

శార · అలాగా (పేపరు టీపాయ్ మీద పడేసి) పేపరు చూస్తూ ఉండండి ఏజంటు గారు ఇప్పుడే వస్తారు (వెళ్ళబోతుంది)

నర వినయం (మర్యాదకి పేపరు తీసుకొన్నా దాని వైపు చూడకుండానే) తమతో ఒక్క మాట చెప్పుకో వచ్చా అమ్మా.

శార నాతోనా? ఆఁ— ఏమిటా విషయం?

నర నేను గొప్ప చిక్కుల్లో ఉన్నానమ్మా.

శార డబ్బేమైనా అవసరమా?

నర. డబ్బు ఎప్పుడూ అవసరమే. కానీ ఇప్పుడు ప్రత్యేకించి కలిగిన కష్టం అది కాదమ్మా.

శార: (నసుగుతూ) ఏదైనా బ్యాంకు వ్యవహారమైతే అది వారితో చెబితేనే మంచిది నాకా విషయాలేమీ తెలియవు.

నర. చిత్తం. తమరు చాలా దయగల వారని విన్నాను. మీతో చెప్పుకుంటే న్యాయం జరుగుతుందని ఆశ పడుతున్నానమ్మా.

శార: (అయిష్టంగా) ఏం జరిగిం దంటారు?

నర. చిత్తం చెప్తా మీరు వినే ఉంటారేమో శరభయ్య అనే ఆసామీ బ్యాంకులో ఒక లయా యాభై వేలు అప్పు తీసుకున్నాడమ్మా. వాయిదా మీరినా చెల్లించలేదు. ఇన్‌స్పెక్షనులో అతను హామీ ఉంచినది దగా సరుకని బయట పడ్డది.

శార మరి దగా సరుకో మంచి సరుకో చూసుకోకుండా అప్పు ఎలా ఇచ్చారు?

నర అక్కడే పొరపాటు జరిగి పోయిందండి.

శార ఎవరి వల్ల?

నర చిత్తం నా వల్లేనని ఏజంటు గారు రిపోర్టు తయారు చేశారని తెలిసింది.

శార బాధ్యత మీదే కాబోలు

నర. చిత్తం కానీ ఈ అప్పు విషయంలో నేనూ ఏజంటు గారి చిత్తం చొప్పునే వ్యవహరించానండి.

శార. (కొంచెం కోపంగా) అయితే తప్పు వారి దే నంటారా?

నర చిత్తం అంత మాట అనలేదండి

శార. నరసింహం గారూ. మీ తప్పుకి ఇతర్ల మీద నెట్టటం పెద్దమనిషి తరహా కాదు.

నర: గ్రహించకండి. ఏజంటు గారు భరోసా ఇచ్చారనుకొని మోసపోయాను.

శార: మోసపోయారా? వారు మీకు భరోసా ఇచ్చారా?

నర. చిత్తం శరభయ్య పాత కాతా దారేనని, నమ్మకస్తుడనీ అర్జంటుగా అప్పు ఇవ్వాలనీ ఏజంటు గారు నాతో ప్రత్యేకించి చెప్పకపోతే నేను సరుకు చెక్ చెయ్యకుండా ఎప్పటికీ సర్టిఫై చేసే వాడిని కాదండీ

శార నరసింహం గారూ, మీ రేం మాట్లాడుతున్నారో తెలుసా? వారు శరభయ్యతో లాలూచీ ఐ మిమ్మల్నీ, బ్యాంకునీ మోసం చేశారనేగా మీభావం?

నర రామ రామ. ఎంత మాట! మీ కలాటి భావం కలిగిస్తే నన్ను క్షమించండి. నేను చెప్పదలచుకున్నది ఏజంటు గారు నన్ను తొందర పెట్టక పోతే ఈపొరపాటు నా వల్ల జరిగేది కాదని మాత్రమేనండీ.

శార. సరే, అయితే ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యమంటారు?

నర: తమరు నన్ను రక్షించాలి శారదమ్మ

శార క్షమించండి ఇలాంటి వ్యవహారాల్లో నేను జోక్యం కలిగించుకో లేను.

నర: అలా అయితే నేనూ, నా కుటుంబమూ సర్వనాశనమై పోతామండి నా పరిస్థితులు మీకు తెలియవు ఇనుపగజ్జెల తల్లి నా పట్టింట్లో నిత్యం నాట్య మాడుతోంది అష్ట కష్టాలంటారే, అవన్నీ నాకు నిత్యమూ అనుభవైనవేద్యమే. ఈ ఉద్యోగం పోతే నేను అడుక్కు తినవలసిందే

శార. కష్టాలు ఎవరికి లేవు నరసింహం గారూ? పోనీ మీ రన్నట్టు నేను వారికి ఈ విషయంలో కనికరం చూప మని చెప్పినా ఫలితం ఉంటుందనుకోను.

నర. మీరు దయతలిస్తే వారు నా మీద ఈ బాధ్యత మోపకుండా చేయగలరని నాకు ధైర్యం ఉందమ్మా

శార: అంటే ఈ బాధ్యత అంతా వారే స్వీకరించాలని కదూ మీ అభిప్రాయం?

నర. అమ్మా, తలుచుకుంటే ఇది ఎవరి మీదికీ రాకుండా ఉప్పున ఊదేయగల స్తోమత వారికి ఉంది

శార మన్నించండి నేను వారిని ఈ విషయంలో ఒత్తిడి చేయలేను.

నర: అమ్మా, ఈ జీవితంమీద భరించలేని బరువులు ఎన్నో పడి కుంగిపోయాను. ఇంకొక్క గడ్డిపోచ పడినా నడుము విరిగిపోతుంది. అప్పుడు నాకు ఆత్మహత్యే శరణ్యం.

శార ఆత్మహత్య!

నర అంతకంటె నాకు దారి లేదు.

శార. బెదిరిస్తున్నారా నరసింహంగారూ?

నర: కాదమ్మా, జరగబోయే దేదో చెప్పుకుంటున్నాను మీకూ, పిల్లలున్నారు. వాళ్లెంతో అభివృద్ధిలోకి రావాలనీ, మిమ్మల్నీ, దేశాన్నీ, ప్రపంచాన్ని ఉద్ధరించాలని ఎన్నో కలలు కంటారు. నా కలలు ఏమిటో తెలుసా? నా రక్తం పంచుకున్న నా బిడ్డలు కూటికీ, గుడ్డకీ కటకట లాడిపోకుండా పదికాలాలపాటు బతికి ఉంటె చూడాలనే అతి సామాన్యమైన కలలు వాటిని దూది పింజల్లా చెదరగొట్టకండని వేడుకుంటున్నాను

శార. (చలించి) నరసింహంగారూ ఇందులో మీ తప్పేమీ లేకపోతే నేను చేయగలిగింది చేస్తాను

నర నాకు మాట ఇవ్వండి శారదమ్మా.

శార. ప్రయత్నిస్తా నన్నానుగా

నర అలా కాదు వారు రాసిన రిపోర్టు నా కళ్లముందే చింపించివేస్తేనే నాకు మనశ్శాంతి.

శార. మీరు మొండిగా మాట్లాడితే ప్రయోజనం ఉంటుందనుకుంటున్నారా?

నర. నా మనసు మనసులో లేదమ్మా. కానీ, ఏజంటుగారికి నేను నిర్దోషినని తెలుసు. వారు ఆ మాట నా ముఖంమీద చెప్పకపోతే నాకు ఆత్మహత్యే శరణ్యం.

శార సరె, మీ యిష్టం (ముఖం చిట్లించుకుంటుంది.)

నర ఆఁ! అయితే మీరు వాగ్దాన మివ్వలేరా? శారదమ్మా. ఎంతో ఆశతో ఆఖరు ప్రయత్నంగా మీ దగ్గరికి వచ్చాను. ఇది మీ కుటుంబానికి ఎంత మాత్రం శ్రేయస్కరం కాదమ్మా. ఒక నిర్దోషి ఎలా క్షోభ పడుతున్నాడో గ్రహించండి తనపరువు ప్రతిష్ఠలకోసం, తన ఉద్యోగ భద్రతకోసం, రాజేశ్వర్‌గారు నా ఉద్యోగానికి ముప్పు తెచ్చి నా పరువు ప్రతిష్ఠల్ని మంటగలపటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఒకరి తప్పు మరొకరిమీద నెట్టటం పెద్దమనిషి తరహా కాదన్నారు మీరు అంతే కాదు అది ఘోరమైన ద్రోహం విశ్వాసఘాతుకత్వం శారదమ్మా, వినటానికి మీకు కష్టం కలగవచ్చు కానీ చెప్పకతప్పదు.

(రాజేశ్వర్ ప్రవేశిస్తూ, నరసింహాన్ని చూసి ఒకక్షణం తలుపు దగ్గర ఆగుతాడు.)

ఆ శరభయ్య దగ్గిర వెయ్యిరూపాయలు లంచం తీసుకుని రాజేశ్వర్ గారు బ్యాంకుకళ్లల్లో దుమ్ము కొట్టారు. బయటపడేసరికి లోకువగా ఉన్నానని నామీదికి—

రాజే (తటాలున నరసింహం దగ్గరికి దూకి) రాస్కెల్, ఏమిటి వాగుతున్నావ్? (షర్టు కాలరు పట్టుకుని) లంచం తీసుకొన్నానా? ఇడియట్ (కొట్టబోతాడు.)

శార (కలగజేసుకుని) ఏమిటండీ ఇది ? ఆగండి (చెయ్యి పట్టుకుని విడదీస్తుంది) తొందరపడకండి ఎవరి పాపాన వాళ్లే పోతారు

రాజే బతికిపొయ్యావు పో. పో, నా కళ్లముందు నించి. నిన్ను డిస్‌మిస్ చేయించి పారేయకపోతే నాపేరు రాజేశ్వర్ కాదు

శర (తమాయించుకొని, దృఢంగా, ఆవేశంలో) అవును డిస్‌మిస్ చేయిస్తారు చిన్న చేప పెద్దచేపను మింగలేదు గనుక పెద్ద చేప చిన్న చేపను మింగుతుంది అదే యుగధర్మం. ఏజంటుగారూ, నిన్న ఇన్‌స్పెక్టర్‌గారి దగ్గిర మీరు నామీద ఎంత అరిచినా, ఏం నేరం మోపినా నేను కిమ్మనలేదు కారణం వారి ముందు మీ గౌరవాన్ని కాపాడటం నా విధిగా భావించటమే అది మీరు అపార్థం చేసుకున్నారు. వ్యవహారం ఏదోవిధంగా మీరు సర్దుబాటు చేస్తారనుకన్నాను. కానీ, నా మీదికి తప్పంతా తోసేశారూ ఒక బీదవాడిని, చిన్న ఉద్యోగిని నేనేం చెయ్యగలను నోరు మూసుకుని సహిస్తానని ఈ అన్యాయం తలపెట్టారు. రాజేశ్వర్‌గారూ ఒక నిరపరాధిని మీరు ఇంచుమించుగా హత్య చేస్తున్నారు ఆదోషం జీవితాంతం దుస్స్వప్నంలా మీ వెంటబడి తరిమి తరిమి మీకూ, మీ భార్య బిడ్డలకూ సుఖమూ, శాంతిలేకుండా వేధించక మానదని తెలుసుకోండి సెలవు. (నిష్క్రమణ.)

(శారద ప్రాన్పడిపోతుంది.)

రాజే ఏడిశాడు. ఇంకా ఏం కూశాడు శారూ వీడు ?

శార (తేరుకుని) ఏమిటండీ ఈ గొడవంతా ?

రాజే అతను చెప్పలేదా ?

శార అందుకే అడుగుతున్నాను ఎటువంటి నింద వేశారండీ (గాద్గదికంగా) అదంతా ఒట్టిదని చెప్పండి ఏం, ఒట్టిదే కదూ ? నాకు తెలుసండీ ఎక్కడో ఏదో పొరబాటు జరిగిందని అంతా మీ మీదకి విరుచుకుపడుతోంది అంతే కదూ ?

రాజే పిచ్చి శారూ అంతే, అంతే నువ్వివన్నీ మనసుకి ఎక్కించుకోకు. ఈ బ్యాంకు గొడవలు నాకు నిత్యం ఉండేవే కొత్తేమీ లేదులే

(శరభయ్య తిరిగి ప్రవేశం)

శర ఏజంటుగారింట్లోనే ఉన్నారే ఉన్నారో లేరో అని అనుమానిస్తూ వచ్చాను బాకీసంగతేంచెప్తారో, ఏంటో అని ఒకటే యావ అనుకోండి శ్లేష్మంలో పడ్డ ఈగలా గిజగిజ .. ..

రాజే శరభయ్యగారూ, ఈ బాకీ ముమ్మాటికీ ఇవాళ పరిష్కారమై పోవలసిందే మీరేం తిప్పలు పడతారో నాకనవసరం మీకు డబ్బు సమకూర్చవలసిన బాధ్యత నాకేమీ లేదు అది మీ బాధ్యత బాకీ పరిష్కారం కాకపోతే, పోలీసు రిపోర్టిచ్చి తీరుతాను.

శర ఏజంటుగారూ మనిషి వచ్చీ రాగానే అట్లా విరుచుకుపడితే గుండె పగిలి చావాల్సిందేనా !

రాజే నన్ను విసిగించకండి.

శర చూడండమ్మా (శారదతో) కాస్త మీరు చెప్పండమ్మా మనిషి వూబిలో దిగబడ్డాడు, కాస్తంత చేయూత, ఇద్దాం అని, లేకపోతే ఎట్లా ?

రాజే చెయ్యూతిస్తే ఇచ్చినవాడిని వూబిలోకి దిగలాగేది మీలాంటివాళ్లే.

శర . అనండి. అనండి. ఏల్నాటి శని. ఎన్నిమాటలు పడాలో.

రాజే మధ్యాహ్నం రెండు గంటల దాకా గడువిస్తున్నాను

శర ఆ ఇన్‌స్పెక్టర్‌కేదో పారేద్దాంలెండి

శార ఆ ఇన్‌స్పెక్టర్ అలాంటివారు కారు

శర అబ్బో, పై కందరూ అంతేలెండమ్మా. ఏజంటుగారూ [illegible] అనండి ... నేను లొంగదీస్తా.

శార . ప్రయోజనం ఉండదు

శర · అది మనిషినిబట్టి ఉంటుందండీ టాక్టు ఉండాలి టాక్టు.

రాజే శరభయ్యగారూ, నా కాలం వృథా చేయ్యకండి రెండు గంటల లోపల బాకీ పరిష్కారం కావాలి మళ్లీ చెబుతున్నాను లేకపోతే పోలీసు రిపోర్టిచ్చి తీరుతాను చేతులు కాలింతర్వాత ఆకులు పట్టుకుంటే ప్రయోజనంలేదు.

శర మీ రలా నిర్దయగా నా పరువు తీయాలని చూస్తే, మరి నేనూ— (శారదవైపు చూసి ఆగుతాడు)

రాజే (చప్పున తగ్గి) అహా—ఇది నా సొంతడబ్బు కాదుకదటండీ.

ర అందుకే అంత జబుర్దస్తీ ఎందుకూ అంట ?

రాజే అది ఉద్యోగధర్మం

శర నేనేం ఎగ్గొడతానా ? పరాయి సొమ్ము దగ్గర మీకూ నాకూ పేచీ ఎందకండి ?

రాజే పరాయి సొమ్ముకదా అని ఉపేక్షిస్తామా ?

శర ఎందు కుపేక్షిస్తాం ? స్వంత డబ్బులాగే చూసుకుంటున్నాం.

రాజే శరభయ్యగారూ మీరు నన్నిలాంటి ఇరకాటంలో పడేస్తారనుకుంటే మీకు పైసా అప్పు మంజూరు చేసేవాడినికాదు (నుదురు పట్టుకుని ఛీ

ర ఊరికే ఇటు పారేసినట్టే మాట్లాడుతున్నారే !

రాజే (ముఖం చిట్లించుకుని) పోవయ్యా బాబూ, పో, నీకో నమస్కారం.

శర రమ్మంటే వచ్చాను పొమ్మంటే పోతాను పోను మరీ డబ్బులో మునిగితే మనుషులికి డబ్బు కావాలి గానీ, మనుషు లెందుకూ ? వెయ్యిరూపాయలు జేబులో పడేసినప్పుడు—

శార · (దిగ్భ్రాంతితో) ఆఁ!

రాజే (గట్టిగా) శరభయ్యా అతిగా మాట్లాడితే ఇప్పుడే వారంటు తెప్పిస్తాను నువ్వూ, నీ వ్యాపారమూ, నీ పరువూ సర్వనాశనమై క [illegible] జన్మస్థానంలో మగ్గిపోతావు జాగ్రత్త తాహతెరిగి మసలుకో—

(గిరి ప్రవేశం)

గిరి రాజేశ్వర్, ఏమిటి భయద జీమూత ఫెళఫెళార్భటలు ! పిల్లలు భయపడిపోయేరు ! ఎవరు ? ఓ—శరభయ్యగారా శుభం భవతు శరభయ్యగారూ ?

శర · ఏ శుభమో, ఇంటికి పిలిచి గంయి మంటున్నారు ఏజంటుగారు.

గిరి ఏమిటి రాజేశ్వర్ ఈ ప్రచండ యుద్ధకాండ ?

రాజే గిరీ. ఇప్పుడే మీ యింటి వెళ్లి వచ్చాను నువ్వు లేవు అప్పు సంగతి ఏం చేశావు ?

గిరి అప్పు ఇప్పించలేని నా అప్రయోజకత్వాన్ని ఒప్పుకోటానికే ఇప్పుడిలా వచ్చాను రాజేశ్వర్

రాజే ఆఁ ! (నిరాశతో) వాట్ ఎక్సైసిస్ ! ఎంత విషమ పరిస్థితి

గిరి వెరీ సారీ డియర్ రాజేశ్వర్

(శరభయ్య చల్లగా జారుకుంటాడు.)

రాజే దుష్కాలం ప్రవేశించింది దూళొవా ? ఆ శరభయ్య ఎలా చల్లగా జారుకున్నాడో ! వట్టి నక్కజిత్తుల మనిషి. తెలుసుకోలేకపోయాను.

గిరి మనుషుల్ని సరిగా అంచనా కట్టటం అందరికీ అందుబాటులో లేని విద్య రాజేశ్వర్.

రాజే ఈ బ్యాంకుతో నాకు ఋణం తీరింది ఇహ నా ఉద్యోగానికి తిలోదకాలే. సంవత్సరంలో ఇన్నిరోజు లుండగా ఆ ఇన్‌స్పెక్టర్ ఇదే సమయంలో రావటం నా దురదృష్టం నువ్వయినా సమయానికి తప్పక ఆదుకుంటావని ఆశపడ్డాను, గిరీ ఇలా మొండిచెయ్యి చూపిస్తావని అనుకోలేదు.

గిరి నా సమస్త విషయాలు నీకు కూలంకషంగా తెలుసు.

రాజే ఆఫ్‌కోర్స్. తెలుసు.

గిరి శ్రీమతి రాజేశ్వర్. కొంచెం కాఫీ ఇస్తే మీకు పుణ్యం ఉంటుంది.

శార ఓ తప్పకుండా (నిష్క్రమణ.)

గిరి ఇవాళ కొన్ని ముఖ్య విషయాలు తెలుస కున్నాను, రాజేశ్వర్

రాజే అంత అకస్మికంగా తెలుసుకున్న ఆ ముఖ్య విషయా లేమిటి ? నేను వట్టి పరమదౌర్భాగ్యుడైన ఆఫీసర్‌నని !

గిరి : (తెల్లబోయి) నీ విషయాలు కావు.

రాజే ఓ అయితే సరే ఊ చెప్పు.

గిరి నేను ప్యాసైంది వట్టి బి. ఎ.—అనీ థర్డ్‌క్లాసనీ.

రాజే మైగాడ్—ఆఫ్టర్ ట్వెల్వ్ ఇయర్స్ !

గిరి ఆ డిగ్రీ సర్టిఫికెట్ ఇన్నేళ్లనించీ నన్ను చూసి, నవ్వుతూనే ఉందని !

రాజే · మిస్టికల్.

గిరి నాకు ఉద్యోగంలేదు

రాజే · వాట్ డు యు మీన్ ! నీకు ఉద్యోగం లేకపోవట మేమిటి ! ఎక్కడ డాన్సు పర్‌ఫార్మెన్స్ జరిగినా, ఎవరు నాటకం వేసినా, ఎప్పుడు ఎవరికి కవి సన్మానం జరిగినా, ఏ సభ ఎందుకు ఏర్పాటైనా—చక్రం తిప్పేది మిస్టర్ గిరి కాకపోతే మరెవరు ?

గిరి : క్షణం తీరికా, దమ్మిడీ ఆదాయం లేని ఉద్యోగం చేస్తున్నానని ఇవాళ తెలిసింది.

రాజే : అదేమిటోయ్ ఆస్తిమీద అజమాయిషీచేసి కూడ చెబుతున్నావుగా.

గిరి . నాకు సెంటు భూమి లేదు.

రాజే పే రెవరిదైతే ఏం ? నీ భార్యదైతే నీదికాదూ ?

గిరి ఒకరి ఆస్తి ఇద్దరి దెలా అవుతుంది బ్రదర్ !

రాజే . అంటే ఏదో పేచీ వచ్చిందంటావా ?

గిరి : పేచీ పెట్టుకునే స్వభావం కాదు నాది. నీకు తెలుసు.

రాజే : మరి అకస్మాత్తుగా ఈ జ్ఞానోదయం ఎలా కలిగింది.

గిరి · ఎంత ఆప్తమిత్రుడైనా, అతడు ఎటువంటి చిక్కులో ఉన్నా, నా హృదయం ఎంత ఆరాటపడినా నేను చేయగలిగింది శూన్యం

రాజే ఓ అదా ! డోంట్ వర్రీ మిసెస్ గిరికి ఇష్టం లేకపోతే బలవంతమేముంది. నిన్ను అపార్థం చేసుకునేటంత అల్పుణ్ణా గిరి.

గిరి కాదు, కాదు, రాజేశ్వర్. నేను చెప్పేది నా స్వవిషయం. ఇవన్నీ నేనెప్పుడూ ఆలోచించలేదు.

రాజే : ఆలోచించే అలవాటు నీకు లేదుగా.

గిరి : తప్పదు. దేవుడు మెదడు పెట్టింది ఆలోచించటానికే నట ! తెలుసుకున్నాను. కాని, అందులో క్రాస్‌రోడ్లు బిలిబిలిగా పెట్టేశాడోయ్. చీకట్లో చిక్కుపడినట్టు చిక్కుపడిపోవలసిందే.

రాజే : నువ్వేదో వేదాంతం మాట్లాడుతావు. నా కర్థంకాదు.

గిరి అయితే గప్‌చిప్. నాకీ ఉద్యోగం చూసిపెడుదూ !

రాజే ఇద్దరం జాయింటుగా వెతుక్కోవచ్చు. నేనూ ఇక వాంటెడ్ కాలమ్సు చూడవలసిందే.

గిరి అయితే పద పోదాం, దేశం మీదికి.

రాజే మా శ్రీమతికి, నీకూ ఒక్కసారే ఉద్యోగం పిచ్చి పట్టినట్టుంది.

గిరి : పిచ్చి పట్టాలే గానీ పడితే వదల్దు.

రాజే గ్రహశాంతి చేయిద్దాంలే

గిరి (నవ్వి వోం శాంతి శ్శాంతి .

(శారద కాఫీ కప్పులతో ప్రవేశం.)

శార · కాఫీ ప్లీజ్.

గిరి థాంక్స్

శార : ఏమిటి స్వస్తి పలుకుతున్నారు ?

గిరి గ్రహశాంతికిలెండి.

శార . దుష్టగ్రహాలు ఆవేశించటమంటే ఏమిటో అనుకునేదాన్ని ఇవాళ తెలిసింది

రాజే ఆశ్చర్యంగా) ఏమిటి శారూ ఆ మాటలు ?

శార ఈ యింటిని ఏదో గ్రహం పట్టి పీడిస్తుందండి.

గిరి ఆ! రాత్రిళ్లు ఏవైనా చప్పుళ్లు వినిపిస్తాయా ?

శార ఇక రాత్రింబగళ్లు వినిపిస్తాయి.

రాజే . శారూ ! ఏమిటి నీ ధోరణి ?

శార భయపడకండి. భూతవైద్యుడి అవసరం ఏం లేదు.

రాజే (గిరితో) ఇందాక మా శారూకి నెర్వస్ బ్రేక్ డౌన్ వచ్చిందోయ్ గిరీ. వెంటనే తిప్పుకుం దనుకో లేకపోతే చాలా ప్రమాద మయేది

శార పాపం, వారు చాలా భయపడిపోయారు.

గిరి మా రాజేశ్వర్ వట్టి పిరికండి. వట్టి మేకపోతు గాంభీర్యం అంతే !

శార మగవాళ్లంతా అంతేనేమోలెండి.

గిరి నేను ఎక్సెప్షనండోయ్.

రాజే . అంటే నువ్వు బ్లాక్‌షీప్ అన్నమాట.

గిరి అదే మా శ్రీమతి అభిప్రాయం. సరే, మీరు మంచి మందు పుచ్చుకోవాలండి నెర్వస్‌నెస్ మహా డేంజరస్ డిసీజ్. ఆ చప్పుళ్లు అవి ఉన్నాయి. చూశారూ, అదంతా భ్రాంతి. నరాల బలహీనతవల్ల అలా భ్రమ కలుగుతుంది. అంతే.

రాజే . అంతే శారూ ! ఉట్టి భ్రమ. ఏదో కల్పించుకుని బాధపడటం ఆ వ్యాధి లక్షణం

శార వ్యాధి నిర్ణయ విద్య ఎప్పుడు నేర్చుకున్నారు ? నాకు చెప్పనేలేదే ?

రాజే : అబ్బో. మనవాడి దగ్గర రహస్యాల పుట్ట ఉందండోయ్.

శార : (విషాదంగా నవ్వి) ఇప్పుడిప్పుడే తెలుస్తోంది లెండి.

గిరి : హిప్నొటైజ్ చేస్తేగాని ఆ రహస్యాలన్నీ బయటికి రావండి.

శార · ఆ విద్య నేర్చుకుంటాలెండి, అయితే !

గిరి శుభస్య శీఘ్రం లేకపోతే రాజేశ్వర్‌ని పట్టపగ్గాలుండవు.

రాజే . గిరీ ! నీ నాలుక మహా పదునైంది సుమా. బలే ప్రమాదకరం.

శార . రెండు నాలుకల కంటె ప్రమాదకరం కాదులెండి.

గిరి బాగా చెప్పారు. మా శ్రీమతి నాలుక్కి రెండు వైపులా పదునైనా, రెండు నాలుకలు లేవని సంతోషిస్తున్నాను

రాజే : మా శారూ నాలుక్కి అసలు పదునే—లేదు పాపం !

గిరి ఉంటే నువ్విలా ఎందుకుంటావు ? మరి నేను వస్తా—హిప్నాటిజం మీద మంచి పుస్తకాలు పంపిస్తారెండి శారదాదేవిగారూ. రాజేశ్వర్ అంతు తేల్చేద్దాం.

శార (నవ్వి) థ్యాంక్స్.
(గిరి నిష్క్రమణ)

రాజే ఏమిటి శారూ, నీకేమైనా పిచ్చా ?

శార : ఏమో, మీరే చెప్పాలి. పిచ్చివాళ్లకు తాము పిచ్చివాళ్లమని తెలుస్తుందా ?

రాజే : నువ్వనవసరంగా అపోహలు పెంచుకుంటున్నావు

శార అయితే క్షమించండి.

రాజే నా పరిస్థితి కొంచెం గమనించు ఎంత మానసిక సంక్షోభంలో పడి కొట్టుకులాడుతున్నానో గ్రహించలేదా ? నలుగురితో నువ్వా నన్ను అపార్థం చేసుకొని మనసుని కోత పెడితే నేనేం కావాలి ? ఈ విపత్తు నించి ఎలా తప్పుకోవాలో తెలీక నేను అవస్థపడుతుంటే సలహా ఇవ్వటం మాని నువ్వా ఒక రాయి విసుర్తావా ?

శార క్షమించండి కాని, ప్రస్తుతం మీ ఉద్యోగానికేం భంగం రాదేమో.

రాజే ఎందుకు రాదు ఆ ఇన్‌స్పెక్టర్ పట్టి మొండి ఘటం తప్పక రిపోర్టు రాస్తాడు. నాకు వెంటనే సస్పెన్షన్ రావటం ఖాయం.

శార గడువు ఇస్తే శరభయ్య బాకీ చెల్లిస్తా డన్నారుగా.

రాజే గడువిచ్చే దాత ఏడీ ? ఎక్కడ ఉన్నాడు ?

శార టి. బి. లో.

రాజే : ఆ ! నీ అభిప్రాయం !

శార ఇన్‌స్పెక్టర్ !

రాజే ఇన్‌స్పెక్టరా ?

శార : (డ్రాయరులోంచి కవరు తీసి అతనికిస్తూ) ఈ కవరు హెడ్ ఆఫీసుకి పంపిస్తే గడువిస్తారట ఇన్‌స్పెక్టర్ మిమ్మల్ని ఈ ఉత్తరం పోస్టు చేయించమన్నాడు.

రాజే (అర్థంకాక) హెడ్ ఆఫీసు గడువివ్వట మేమిటి ? గడువిచ్చేది, నేను.

శార (ఆశ్చర్యంగా) ఆఁ ! అయితే మరి ఆ ఉత్తరం ?

రాజే తమాషాగా ఉంది. చూద్దాం ఏం రాశాడో ? (ఉత్తరం తీసి చదువుతుంటే ముఖ కవళికలు మారతాయి) ఇదేమిటో తెలుసా శారూ ?

శార ఏమిటి ?

రాజే : ఇన్‌స్పెక్టరు గోవిందరావు రాజీనామా.

శార : (ఆశ్చర్యంగా) రాజీనామా !

రాజే అవును ఇన్‌స్పెక్టర్ ఇక్కడికి ఎప్పుడు వచ్చాడు ?

శార మీరు వెళ్లిన కాసేపటికి

రాజే . బాకీ పరిష్కారానికి గడువు కావాలని అడిగావన్నమాట.

శార అవును అడగమన్నారుగా.

రాజే : ఊఁ. రాజీనామా ఎందుకు చేయవలసి వచ్చిందో ఆశ్చర్యంగా ఉంది.

శార ఆశ్చర్య మేముంది ? గడువు కావాలంటే అదొక్కటే మార్గం కాబోలు.

రాజే . ఇది త్యాగమేనా ?

శార కాదు. తల వెర్రి !

రాజే : తెడ్డుండగా చెయ్యి కాల్చుకుంటారా ?

శార . తెడ్డుకి వంటకం గుణం అబ్బుతుందా ?

రాజే ఇంత త్యాగానికి కారణం ?

శార . అతని మంచితనం.

రాజే : అంతేనా ?

శార : ముంజేతి కంకణానికి అద్దం కావాలా ?

రాజే ఓ, సరే. ఈ ఉత్తరాన్ని నన్ను పోస్టు చెయ్యమంటావా ?

శార అది మీ యిష్టం.

రాజే పోస్టు చెయ్యమని అతను చెప్పాడుగా !

శార అవసరమైతే—

రాజే అలా చెప్పటంలో అతని భావం ?

శార మీ ఆపదని వారించాలనే.

రాజే : తనే పోస్టు చేయకూడదా ?

శార : ఆలోచిస్తే ఆపనే చేసి ఉండేవాడేమో.

రాజే పిచ్చి శారూ ! ఈ ఉత్తరం నువ్వు చదువుతావనీ, రాజీనామాకి నువ్వు ఒప్పుకోవనీ అతని ఉద్దేశం. సహాయం చేసినట్టుండాలి ఎవ్వరికీ తెలియ కూడదు. కానీ, తనత్యాగం చిరస్మరణీయం కావాలి హుఁ.

శార పుణ్యానికి పోతే పాపం ఎదురైందట

రాజే కవరు అంటించకుండా ఇవ్వటంలో ఉద్దేశం ?

శార మీరు బి ఎల్ ప్యాసైనట్టు అతనికి తెలీదేమో.

రాజే ఎందుకు శారూ ఈ మద్దతు ? అతనిమీద గౌరవమా, లేక మనకార్యం సాధించాననే అహమా ?

శార . మీకుగానీ, నాకుగానీ అహమే ఉంటే, అతన్ని ఈ భిక్ష అడగటమే సంభవించేది కాదు.

రాజే భిక్ష !

శార భిక్ష కాదా ? ప్రాణం చచ్చిపోయింది ఎలా అడిగానో నాకే తెలియదు.

రాజే నువ్వలా కించపడతావంటే అడగమనేవాడినే కాదు. శారదా ! నా కష్టసుఖాల్లో, నా మానావమానాల్లో సంతోషంగా పాలు పంచుకుంటా వనుకున్నాను.

శార పొడవండి, సూదుల్లాంటి మాటలతో

రాజే అదికాదు శారూ. ఇష్టంలేని పని చెయ్యమని నిన్నెప్పుడైనా బలవంతం చేశానా ?

శార . మీ కర్తం కాదు. కాదు.

రాజే . క్షమించు శారూ. నేను లోతుగా ఆలోచించలేదు. మనస్సు సంక్షోభంలో ఉన్నప్పుడు ఏమో చేస్తాము అంతమాత్రానికే మనిషి పనికి మాలినవాడై పోతాడా ?

శార ఎందుకండీ, లేనిపోని మాటలు !

రాజే నీ వేదన అర్థమైంది శారూ కానీ, ఈ రాజీనామా నేను పోస్టు చేస్తాననే అనుకుంటున్నావా ?

శార ఇంక మీరు దాన్ని ఏమి చేసినా నా కనవసరం.

రాజే అంతేనా ?

శార అంతే.

శార నా వ్యవహారాల్లో నీకేమీ అభిరుచి లేదన్నమాట.

శార : మీ వ్యవహారా లేమిటో నాకు తెలియవు.

రాజే తెలుసుకోటానికి ఎప్పుడన్నా ప్రయత్నించావా ?

శార మీరు చెప్పనివిషయాల్లో నా కాసక్తి లేదు.

రాజే . గురువిందగింజ తన ఎరుపే గాని నలుపెరుగదట.

శార . (తీక్షణంగా) స్పష్టంగా చెప్పండి.

రాజే వేరే చెప్పట మెందుకు ?

శార (ఆవేశంతో) చెప్పక్కర్లేదు. మీ అభిప్రాయం తెలుసు ఛీ. ఇంత క్రూరంగా మాట్లాడగలరని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు. మీతో చెప్పకూడని విషయాలు నా కేమీ లేవని మీకు తెలియదా ? చెప్పండి, తెలియదా ?

రాజే శారూ, ఆవేశపడకు. ఒకర్ని ఒకరం నిందించుకోటంవల్ల ప్రయోజనంలేదు. ప్రశాంతంగా ఉన్న సంసారతటాకంలో గులకరాయి విసరటం, ఎవరు విసిరినా, అది అందర్నీ క్షోభపెడుతుంది.

శార . నిజం చెప్పారు. మీరు విసిరిన గులకరాళ్లకి లేగిన అలలు సమసిపోటానికి చాలాకాలం పట్టవచ్చు. కానీ, ఓర్పుతో వేచిఉంటాను.

రాజే ఏమిటి శారూ, నేను విసిరిన గులకరాళ్లు ?

శార . ఇన్‌స్పెక్టర్‌తో, నరసింహంతో ఏ మ్మల్ని గురించి నేను అన్న మాటల్ని తలుచుకుంటే సిగ్గు వేస్తోంది.

రాజే : ఓహ్ ! (నిట్టూర్పు).

శార : "వారిది సుతిమెత్తని మనసు వారిలాంటి మంచివారు నూటికి కోటికి ఒకరు." అని అంటున్నప్పుడు ఇన్‌స్పెక్టర్ కళ్లలోని అవహాస్యాన్ని చూసి ఫెడేలున చెంపదెబ్బ కొట్టాలనుకున్నాను. కొట్టానుకూడా. నయం

రాజే : (బాధగా) శారూ!

శార . "నరసింహంగారూ, మీ తప్పుని ఇతరులమీదికి పెట్టటం పెద్దమనిషి తరహా కాదు" అన్నప్పుడు నా గర్వాన్ని అతను లోలోపల ఎంత పరిహసించాడో ఇప్పుడు తలుచుకోటానికి భయం వేస్తుంది "పెద్దమనిషి తరహా కాదు అది ఘోరమైన ద్రోహం, విశ్వాస ఘాతుకత్వం" అని నరసింహం మీమీద నేరారోపణ చేస్తుంటే, ఆ అబద్ధానికి అతను భస్మమై పోవాలని శపించాను. (గాద్గదికంగా) నన్ను క్షమించండి. నేనే భస్మమై పోకూడదూ !

రాజే శారూ దీనంగా) నీ కెంతబాధ కలిగించాను !

శార . ఆ శరభయ్య అలా దౌర్జన్యంగా మాట్లాడుతుంటే మీరు చెప్పిన తగ్గిపోతే ఉక్రోషంతో నేనే అతన్ని చెప్పుతో కొట్టి గెంటాలనుకున్నాను. కాని....కాని....అలానే కసిగా, బలంగా గ౦డెలో బాకుల్లాంటి మాటలతో ఒక్కపోటు పొడిచాడు. అంత నా నే నెలా బతికున్నానో నా కాశ్చర్యంగానే ఉంది.

రాజే . శారూ నేను తప్పు చేశాను. నిజమే ఆ తప్పుని ఇంకొకరిమీదికి నెట్టటానికి కూడా ప్రయత్నించాను. ఇప్పుడు పశ్చాత్తాపపడుతున్నాను.

శార . ఇంత జరిగినా ఇంకా క్షణం కిందటిదాకా నేను భ్రమలోనే ఉన్నాను. బయట పడిపోయినప్పుడు హుందాగా రాజీనామా పారేస్తా రనుకున్నాను కనీసం ఆ గొప్పతనాన్ని తలుచుకు నయినా గర్వించగల ననుకున్నాను. కానీ, మీ ఉద్యోగం నిలవటానికి న్స్పెక్టరు రాజీనామా ఇచ్చాడు.

రాజే ఓహో ఇప్పుడు తెలిసింది శారూ నాకంటె తన ఉదాత్తుడని చాటుకోటానికే, నీమీద కసి తీర్చుకోటానికే రాజీనామా యిచ్చాడు.

శార . మ్రొక్కబోతే గుడి విరిగి మీద పడిందట !

రాజే . (కోపంగా,అసూయతో) సరే నాకంటే అతనే యోగ్యుడు. నేను ఉద్యోగం ఎలాగైనా నిలబెట్టుకోవాలని తాపత్రయపడే అధముణ్ని. హు! శారూ నా భార్యా పిల్లలు కలకాలం సుఖపడాలనే ప్రబల వాంఛ నన్ను తాళ్లు పెట్టి కట్టి పడేసి నా అభిమానాన్ని కుటుంబక్షేమం ముందు బలి పెట్టిందని తెలుసుకోలేక పోయాను. ఈ బంధమే లేకపోతే, డబ్బుకోసం నానా అవస్థలు, ఈ మానసికసంక్షోభం, ఈ రంపపు కోత ఇవన్నీ నా దరి దాపులకి రాగలిగేవా ?

(మాధవ్ తిరిగి ప్రవేశం)

మాధ . శారదక్కా.

శార : మాధవ్.

మాధ నా నిజాయితీని బుజువు చేసుకోవటానికి వచ్చానక్కా.

శార . నీ నిజాయితీ నే నెప్పుడు శంకించలేదు మాధవ్

మాధ : నాకు తెలుసక్కా. రాజేశ్వర్ గారూ, క్షమించండి. ఈ మధ్య మీ డబ్బేమైనా పోయిందా?

శార . అవును మాధవ్ పోయింది.

మాధ వారిని చెప్పనివ్వక్కా.

రాజే : అవును పోయింది. ఆ సంగతి నీకెలా తెలుసు?

మాధ : ఎంత కాలం కిందట పోయింది?

రాజే ఏడీ, మొన్నేగా.

మాధ : ఎంత డబ్బు పోయిందండీ?

రాజే . వంద చిల్లరనుకుంటాను. ఏం శారూ? అంతేనా?

శార : అవునండీ

గుండె జలుబును పోగొట్టుకోండి ఇదుగో

అమృతాంజనము

శమనం కల్గించే పది రకాల ఔషధాలు చేరిన మందు కాబట్టి అమృతాంజన్ అమోఘమైన శ్రమ నివారిణి. అతి కొంచెమే చాలు కాబట్టి ఒకే సీసా నెలల తరబడి వస్తుంది మీకు 70 ఏళ్లు పేరుమోగిన నమ్మకమైన ఇంటి మందు. అమృతాంజన్ కండల నొప్పులకు, బెణుకు, తలనొప్పి, ఇతర నొప్పులు, జలుబులు బాధలకు కూడా అమోఘమైనది. వాతావరణంలో మార్పు సంసార తాపత్రయాలు నొప్పులు, జలుబులు ఇతర బాధలు కలిగిస్తాయి. అవసరానికి అందుబాటుగా అమృతాంజన్ సీసా ఒకటి ఇంట్లో ఉంచండి.

అమృతాంజన్ 10 రకాల
ఔషధాలు చేరిన మందు

అమృతాంజన్ క్రొత్తగా అట్ట పెట్టెలో వస్తూంది. సీసా 'అలూ' క్యాప్‌తో సీలు చేయబడి ఉంటుంది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
మద్రాసు - బొంబాయి - కలకత్తా - ఢిల్లీ

JWT/AM 2381

మాధ ఎక్కడ పోయి ఉంటుందీ చెప్పగలరా?

రాజే బాగుంది. అది తెలిస్తే వెళ్ళి తెచ్చుకునే వాడిని.

మాధ : బహుశా—

రాజే బజార్లోనే

మాధ ఆఖరిసారి డబ్బు జేబులోంచి ఎప్పుడు తీసి ఉంటారు?

రాజే (విసుగ్గా) వివరాలన్నీ ఎందుకు? నీకు దొరికిందా?

మాధ దయచేసి చెప్పండి

రాజే జ్ఞాపకం లేదు హోటల్లో కాఫీ తాగి, చిల్లర డబ్బులు షర్టుజేబులో వేసుకున్నాను పర్స్ పాంట్ జేబులో పెట్టుకున్నాను. తర్వాత ఏం చేశానో తెలియదు రిక్షా ఎక్కాననుకుంటాను.

మాధ పగలా— రాత్రా?

రాజే రాత్రే

మాధ ఎన్ని గంటలకి?

రాజే సుమారు ఏడింటికి.

మాధ ఏడింటికి ఇంటికి వస్తుంటే ఎవరో కొట్టేసి ఉంటారా?

రాజే ఇంటికి అప్పుడే రాలేదు సినిమాకి వెళ్ళాను.

మాధ : సినిమాకు వెళ్ళారా?

రాజే అవును.

మాధ అబద్ధం

రాజే వాట్ డు యు మీన్?

మాధ డాక్టర్ ఊర్వశి ఇంటికి వెళ్ళారు.

రాజే : షటప్

మాధ నిజం చెప్పండి.

రాజే యు స్కౌండ్రల్ (కొట్టబోతాడు)

శార ఆగండి (ఆపుతుంది)

మాధ కొట్టండి అభ్యంతరము లేదు కానీ నిజం దాయకండి. హోటలునుంచి రిక్షాలో సరాసరి ఊర్వశి ఇంటికి వెళ్ళారు.

శార నీ కెలా తెలుసు? మాధవ్

మాధ : ఆ రిక్షావాలా—

శార నీకు స్నేహితుడా?

మాధ : దాచి ప్రయోజనం లేదు అక్కా. ఆ రిక్షా వాలా నేనే.

శార మాధవ్! (అతని జుట్టు నిమురుతుంది) ఇదా నీ కాయకష్టం.

రాజే నువ్వా!

శార 'నువ్వా' అంటున్నారు మీరు వెళ్ళింది నిజమే నన్నమాట.

రాజే (తల దించుకొని) ఊఁ

శార సినిమాకని అబద్ధ మాడారు!

మాధ అక్కా వారిని బండిలో పెట్టుకు ఆ ఇంట్లోకి వెళ్ళేటప్పుడు పర్స్ పాంట్ జేబులోంచి రిక్షాసీటుమీదికి పడిపోయింది గావును. ఆయన లోపలికి వెళ్ళిన తరువాత దిండు సర్దుతూ చూశాను పర్సూను ఆ యింటికి వెడితే ఆ ఇల్లు ఫలానా వారిదని తెలిసింది 'పర్స్' ఇవ్వటానికి బిడియపడ్డాను.

ఇచ్చినా అది అసలువారికి చేరుతుందని నమ్మకం లేక పోయింది. చీకట్లో వీరిని సరిగా చూడలేదు—కానీ లీలగా గుర్తుంది పర్స్ మీద 'రాజేశ్వర్' అని పేరుఉంది. వీరి పేరు వినగానే చప్పున గుర్తొచ్చింది రాజేశ్వర్ గారూ, క్షమించండి. నా నిజాయితీని శంకించటం లేదు కదూ! ఇదిగో మీ పర్స్.

(పర్స్ ఇవ్వబోతే రాజేశ్వర్ తీసుకోడు మాధవ్ పర్స్ బల్ల మీద పెడతాడు)

శార మాధవ్, వారు నిన్ను అన్న మాటల్ని మర్చిపో వారిని గురించి నేను చెప్పిన మాటల్ని కూడా మర్చిపో కానీ నా వాగ్దానం మాత్రం నెరవేరుస్తావు, ఇక ఈ రిక్షా లాగటం మానేస్తావు కదూ?

మాధ తప్పేముందక్కా?

శార చదువు ముఖ్యం మాధవ్

మాధ చదువుతూనే ఉన్నా అక్కా నువ్వేం బాధపడకు. మళ్ళీ ఎప్పుడైనా కనిపిస్తా సెలవక్కా సెలవండీ (నిష్క్రమిస్తాడు)

రాజేశ్వర్ నిశ్చేష్టితుడై నిలబడి పోతాడు. ముఖం ఎర్రబడుతుంది శారద అతనివైపు ఓసారి చూసి లోపలికి వెడుతుంది రాజేశ్వర్ ఆలోచనగా ఆమె వెళ్ళినవైపే చూస్తాడు. కొద్దిక్షణాల్లో ఆమె తిరిగి ప్రవేశిస్తుంది చేతిలో హాండ్ బ్యాగ్ ఉంటుంది)

శార (హాండ్ బ్యాగ్ తెరచి తాళం చెవి ఒకటి బయిటికి తీసి బల్లమీద పెడుతూ) వంట చేసిపెట్టింది వంటావిడ వడ్డిస్తుంది మీరు భోజనం చేసెయ్యండి ఆఫీసు టైమవుతోంది

రాజె (ఆమె వంక చూడకుండానే) నువ్వు?

శార నేను ఒర్కింగ్ ఉమెన్స్ హాస్టల్లో ఉంటాను ఆఫీసుకి సెలవు పెట్టి వచ్చాను మర్చిపోకండి ఇదిగో డూప్లికేటు కీ.

రాజె ఎక్కడికైనా వెడుతున్నావా?

శార అవును మహిళామండలికి

రాజె మహిళామండలికా?

శార ఊc ఉద్యోగంలో చేరమని చెప్పలేదండీ.

రాజె శారూ

శార అడ్డు చెప్పరు కదూ.

రాజె ఊహూc అడ్డు చెప్పను శారూ.

శార చాలా కృతజ్ఞురాలి నండీ

రాజె నీ మనసుకు కష్టం కలిగించానని తెలుసుకున్నాను అంతే కాదు, నీకు అన్యాయం కూడా చేశాను నేను మన పెళ్ళినాటి రాజేశ్వర్‌ని కాను గ్రహించాను శారూ ఇద్దరమూ ఒక్కటైన ఆ పవిత్ర ముహూర్త సమయంలో నాద స్వర సరిగమల కంటే శ్రావ్యంగా, మధురమంజులంగా హృదయం స్పందించింది ఆ స్పందన క్రమక్రమంగా పెరటం నిర్విష్ట్యం చేశానని తెలుసు కరగ్రహణ వేళ శుక్లపక్ష షష్ఠమి, అర్ధచంద్రుడు తొంగి చూశాడు. వెంటనే నీ వైపు చూశాను. జీవితం అర్ధవంతమై నేను చరితార్థుడి నయ్యానని భావించాను. మరొక రహస్యం, శారూ నెలవంక రెండో సగం ఆకృతి అస్పష్టంగా రేఖా మాత్రంగా కనిపించింది ప్రకాశించే నెలవంక ఆ రెండో సగాన్ని పౌర్ణమి నాటికి దీప్తివంతం చేసి సంపూర్ణ సమత సాధిస్తుంది ప్రకాశించే నెలవంక నువ్వనీ, ఆ అస్పష్ట ఆకృతి నేననీ ఊహించాను కాని శారూ, నేను ఆ ప్రకాశించే నెలవంకనై, రెండో ఆకృతిని నిర్దాక్షిణ్యంగా స్వార్థ చింతనతో చీకట్లోనే నుగ్గి పోనిచ్చాను వివాహం నాడు లేని అహం క్రమంగా తలెత్తింది నా ఆదర్శాలు చంద్రబింబంలోకి ఎగిరిపోయి నేనొక పురుషున్నాగా మిగిలి పోయాను ఎందుకిలామారానో తెలుసా శారూ? ఇంటి వచ్చిన వాడికి నీరెప్పుడూ లోకువే ఇష్టమైతే హాయిగా తేలిపోతాడు. లేకపోతే చిందగొడతాడు మగవాడూ అంతే సంపాదిస్తాడు తాగి లేస్తాడు ఇష్టం వచ్చినట్టు తిరుగుతాడు అడిగేదెవరు? భార్య సహించలేకపోతే మాత్రం ఏం చేస్తుంది ఏం చెయ్యటానికి ఈ ప్రపంచంలో డబ్బుండారి దారంలేని గాలిపటాన్ని గాలి ఇష్టం వచ్చినట్టు విసిరికొడుతుంది అంతే శారూ నా అంతరాంతరాల్లో ఏవీ ఇలాంటి దురూహ లున్నాయేమో ఆరోపించుకున్న అధికారంతో నిన్ను మూనుషిని ప్రవర్తించాను అంతరంగం బాధపెడుతూనే ఉంది కాని, దొంగనిద్ర పోయేవాడిని ఎవరు మాత్రం లేపగలరు? శారూ, ఉద్యోగం చెయ్యి అప్పకుండా చెయ్యి అలాంటి అవసరం ఎప్పుడూ నీకు కలిగ చూ కున్నాను కానీ, నేనే అందుకు కారణమయ్యాను నాకు తెలుసు కానీ శారూ, ఒక్కటి మాత్రం నిజం నేను నిన్ను ఎంతగా ప్రేమి స్తూనే ఉన్నాను నువ్వు నన్ను అమితంగా ప్రేమిస్తున్నావని తెలుసు శారూ సమయానికి నాకు బుద్ధి తెచ్చావు కలిగించావు అప్పకుండా ఈ ఉద్యోగాని రాజీనామా ఇస్తాను నా పరువూ, నీ పరువూ ఎప్పుడూ కాపాడుకుంటాను శారూ!

శార (కన్నీళ్ళు చెంపమీదికి జారుతుండగా) నన్ను క్షమించండి ఏదో అన రాని మాట అన్నాను మీ ఇష్ట ప్రకారమే ఉద్యోగం చేస్తానండీ, కాని ఆవేశంతో, ఉద్రేకంతో, కోపంతో కాదు ఆ విధంగా చేసి చేస్తాను నన్ను ఆశీర్వదించండి

రాజె నా శారూని దేవుడు చల్లగా చూస్తాడు. వెళ్ళిరా శారూ. (బరువుగా నిశ్వసిస్తాడు)

(శారద తలుపుదాకా వెళ్ళి క్షణం ఆగి వెనక్కి తిరిగి రాజేశ్వర్ వైపు చూస్తుంది రాజేశ్వర్ చిరునవ్వు నవ్వాడు శారద నిష్క్రమిస్తుంది రాజేశ్వర్ ఎడమవైపు గదిలోకి నిష్క్రమిస్తాడు క్షణం ఆగి తెర పడుతుంది.)

ప్రతాపరుద్రీయ నాటకము

శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి

విద్యానాథ విరచితమైన ప్రతాపరుద్రీయయశోభూషణములోని నాటకోదాహరణమున కాకతీయుల నాటి చరిత్రమునకు సంబంధించిన ప్రధానాంశములు కొన్ని కానవచ్చుచున్నవి చరిత్రకారులు తెలిపెడి చరిత్రాంశములే యయినను, సమకాలిక శాసనాదివాక్యములను, సారస్వతమునుండి తెలియవచ్చెడి విషయములను ఆధారముగా దీసికొని, ఆ విషయములకు రచయిత యూహలను జోడించి, కూర్చిపెట్టినవియే యగనుగాని అన్య మెన్నడును కాజాలవు ప్రతాప చరిత్రము సిద్ధేశ్వర చరిత్రము సోమదేవ రాజీయము స్థానికచరిత్రము అనునవి తెలుగు భాషలో నుండిన కాకతీయులచరిత్రమునకు సంబంధించిన సారస్వత గ్రంథములు ఇవి యన్నియు 16 మొదలు 18 వ శతాబ్ది తుదివరకు గల కాలములో బయలుదేరినవి కావున ఈ గ్రంథములు నాలిగింటిలో వినికిడి మాటలే హెచ్చుగ వచ్చిచేరినవి వీనివలన దెలియవచ్చెడి చరిత్రాంశములకు, ఆ యా కాలములందుండెడి తామ్ర శిలా శాసనముల వలన దెలియవచ్చెడి చరిత్రాంశములకును అంతర మెంతయో కానవచ్చుచున్నది

ఈ విధముగనే ప్రతాపరుద్రుని కాలమునాడు ఓరుగల్లు పాలకుల పాలన విధానమును ప్రత్యక్షముగ జూచి, వారి వారి చరిత్రమును ప్రత్యక్షముగ నెరిగి, ఆనాటి సంప్రదాయములను బాగుగ దెలిసి రచించిన ప్రతాపరుద్రయశోభూషణమున విద్యానాథుడు కూర్చిపెట్టిన విషయములకును, 19, 20 శతాబ్దులలో చరిత్రకారు లూహించిన విషయములకును నెంతో యంతరము కాన్పించుచున్నది విద్యానాథుని వాక్యములకు, ఆతనికి సమకాలికుడుగా నుండవలసిన రావిపాటి త్రిపురాంతకుని ప్రేమాభిరామము లోని వాక్యములకు నొకదానితో నొకటికి విసంవాదము కానవచ్చుచున్నది రావిపాటి త్రిపురాంతకుని కాలము నిదమిత్థమని నిర్ణయించుట వీలుపడదని పెద్దలే తెలిపియున్నారు వినుకొండవల్లభామాత్యుడు, త్రిపురాంతకుని ప్రేమాభిరామమును తెలుగు బాస చేసితినని తాను రచించిన క్రీడాభిరామమున దెలిపియుండుటచేతను, క్రీడాభిరామములో దెలిపిన కాకతీయచరిత్రాంశము లీ నాటికిని ఓరుగల్లు కోటలోని శిథిలములలో గానవచ్చుచుండుటచేతను, ప్రేమాభిరామ ప్రతాపరుద్రయశోభూషణములు రెండును రెండవప్రతాపరుద్రుని పాలమునాడు బయలుదేరినవనియే చెప్పవచ్చును కాదనువా రుందురేని, ఆ కోటలోనికిబోయి పరికింపవలయునని నా మనవి ఈ రెండిటిటను విసంవాదముగల విషయములను గొన్నిటిని తెలిపెదను

ప్రతాపరుద్రుని కోరుగల్లు నగరములో పట్టాభిషేకము జరుగనైయున్నపుడు ముందుగ ప్రతీహారి యొకడు వచ్చి బంగారు బెత్తముచేతబట్టి సంకులముగా నుండిన జనమును తొలగించుచు నిట్లనును

రే! రే! నరేశ్వరాః!

దన్తివ్యూహ ముపాయనీకృత మముం కుర్వన్తు పురా, బహి
ర్యస్యో ద్యద్బృంహితై ర్ఘటికా ఘంటా ధ్వనిః శ్రూయతే,
దూరే చాస్తు రథాశ్వమేతదఖిలం యస్యాతి సమ్మర్దతో
నిష్క్రామ త్ప్రవిశచ్చ నాగరకులం నస్వైర మా చేష్టతే
ప్రతా. నాటకము. 4 అం 1 శ్లో.

రాజులారా! కానుకలుగా గొని తెచ్చిన ఈ ఏనుగుల గుంపును పట్టణమునకు బయట బెట్టుడు. ఈ గజములు గట్టిగా ఘీంకరించుచుండుటచే గడియారమునుండి వినవచ్చెడి ఘంటాధ్వని వినవచ్చుటలేదు అనగా ప్రొద్దు గడియలను దెలుపుటకై ప్రయోగించిన గంటల చప్పుడు వినబడుట లేదనుట మఱియు మీరు గొనివచ్చిన రథములు, గుఱ్ఱములు అన్నియు దూరముగ నుంచవలెను వీని తొడ త్రొక్కిడి వలన వచ్చిపోయెడి పురజనులు స్వేచ్ఛగ తిరుగలేకున్నారు—అని ఈ శ్లోకమునకు భావము దీనినిబట్టి యా నాడోరుగల్లు కోటలో గడియల ప్రొద్దును దెలుపుటకై ఘంటానాదము చేయు గడియారముండెడిదని తెలియవచ్చుచున్నది. ఇంతేగాక రథములు గుఱ్ఱములు మున్నగునవి సంకులముగా తిరుగుచుండుటచే రాచబాటలో జనులు సంచరించుటకు తొడ త్రొక్కిడిగా నుండెడిదనియు తెలియుచున్నది ఈ విషయములను క్రీడాభిరామములోని ఈ క్రింది పద్యములవిషయములు విసంవదించుచున్నవి

ఉడు వీధిన్ శిఖరావలంబియగు సంధ్యోర్వీశు మోసాలపై
గడియారంబున మ్రోసె రెండెనిమిదుల్ ఘంటాఘణాత్కారముల్
క్రీడా 155 ప

ఓరుగల్లు కోటలోని గడియారములో మధ్యాహ్నమగుసరికి పదునాఱు గంటల మ్రోతలు వినవచ్చె ననుటచే, ఆ ఘటికాగారములో గడియ కొక్కొక్కటి చొప్పున ఘంటాధ్వని ప్రయోగింపబడుచుండెడిదని తెలియవచ్చుచున్నది. మఱియు ఓరుగల్లు పట్టణమునందున్న రాతికోటలోనికి మంచెన శర్మ ప్రవేశమిట్లు చిత్రింపబడియున్నది

సప్త పాతాళ విష్టప మహాప్రస్థాన
ఘంటాపథంబైన గనప పరిఖ
తారకా మండల స్తబకావతంసమై
కనుచూపు గొనిన ప్రాకార రేఖ
పుంజీభవించిన భువన గోళము భంగి
సంకులాంగణమైన వంక దార
మెఱుగు టెక్కెలతోడి మేరు శైలము బోలు
పెనుపైడి తలుపుల పెద్ద గవని
చూచె జేరె ప్రవేశించె జొచ్చె వీథి
సఖుడు దానును రథఘోట శకట కరటి
యూథ సంబాధముల కొయ్య నోసరిలుచు
మందగతి నోరుగల్లు గోవిందశర్మ
క్రీడా 112 ప.

ప్రవేశించి టిట్టిభ నామధేయుండైన కోమటిసెట్టిగారితో నాతడిట్లనియె.

రాజమార్గంబు వారణఘటా ఘోటక
శకటికా భట కోటి సంకులంబు
ధరణిధరప్రస్తరశేణి బహుళంబు
గావున మనమందుఁ బోవవలదు . . .

క్రీడా 113, 114

ఈ వర్ణనమునందలి విషయముల గుర్తులు శిథిలావశిష్టమైన ఓరుగల్లు రాతికోటకు వెనుక ముందులలోఁ గొన్ని కానవచ్చుచున్నవి కోట చుట్టును కందకము, చుట్టు తిరిగి వచ్చిన నాలుగు క్రోసుల మేరగల యెత్తయిన ప్రాకారము ప్రవేశ ద్వార ప్రదేశములో మలుపులు, పెద్ద పెద్ద తలుపులు గల ద్వారములు ఆనాటి విభవము నీనాఁడు కూడ స్మరింపఁజేయునవిగనే నిలిచియున్నవి మరి యా నాఁడా రాజమార్గము గుఱ్ఱపు దళములు ఏనుగుల గుంపులు రథములు తిరుగుచుండు నపు డెంత సంకులముగా నుండెడిదో? ఆ విషయమును మన మీ నాఁ డూహించుట శక్యముగాదు మట్టికోట రాతి కోటలలోని ద్వార ప్రదేశముల ఎత్తు చూచి యూహ చేయగలిగిన విద్యానాథ త్రిపురాంతకు లిరువురు సత్యమునే తెలిపినారని యనిపింపక మానదు

క్రీ. శ 1423 ప్రాంతమున ప్రతాపరుద్ర సామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమై ఓరుగల్లుకోట ధ్వంసమై పోయిన తరువాత, నడుమ చితాబఖాను శాసనములోఁ గాక, ఆ కోటకు సంబంధించిన విషయము లేవి వెలికి వచ్చినను అవన్నియు పైనుండి యూహించి గతానుగతికముగా జనులు చెప్పుకొను మాటలేగాని, ఆనాఁటి శాసనాద్యాధారములకుఁగాని, ప్రతాపరుద్రయశోభూషణ ప్రేమాభిరామముల విషయములకుఁగాని సరిపడునవిగాఁ గానరావు. ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరించునంతవరకు మహమ్మదీయులతో సంబంధములేని భారతీయున కెవ్వనికి నా కోటలో ప్రవేశించుటకుఁగాని, ఆ శిథిలములం దవశిష్టమైన చారిత్రక విషయములను స్వేచ్ఛగ పరికించుటకుఁగాని యవకాశమే లభింపలేదను విషయము ఓరుగల్లుకైఫియతులోని తుది వాక్యములు చెప్పుచునే యున్నవి ప్రేమాభిరామమును తెనుఁగు చేసిన వల్లభామాత్యుఁ డా కోటలోనికిఁ బ్రవేశింపకున్నను, సంస్కృత రూపకమును రచించిన త్రిపురాంతకుఁ డా కోటలోని విషయములను దా నెఱుఁగకుండ రచియించె ననుట మాత్రము సరిపడనిదియే యగును. ఈ విషయము పొసగదను వారుందురేని, వారొక మా రా కోటలోనికిఁ బోయి శిథిలావశిష్టమైన శిలాఖండములను పరికించి, విషయములను సమన్వయించుకొని కాదనుట బావ్యమని నా మనవి

ప్రతాపరుద్రీయనాటకములో ఆ ప్రతీహారి మఱికొన్ని మాటలనును "అధి కృతాః! కిమి దానీ మార భధ్వే? కిముపక్రాన్తః స్వయంభూదేవ సమారాధన విధిః? కచ్చి ద్దత్తాః పురదేవతాభ్యోబలయః? . భూపాలాః యథావకాశ మాధ్వమ్ సజ్జీ కురుధ్వ ముపాయన జాతమ్ నవ్వధానమ్మర్షం సహతేమమ వేత్ర యష్టిః "

ప్రభుకార్యనియుక్తులారా! మీరిప్పుడే పనిప్రారంభించుచున్నారు? స్వయంభూదేవ సమారాధన క్రమము ముగిసెనా? పట్టణదేవతలకు బలులిచ్చుట జరిగెనా? రాజులారా! మీ యవకాశానుసారముగా నుండుఁడు. కానుకలు సిద్ధము చేసికొని యుండుఁడు. నా చేతిబెత్తము వట్టి యలజడిని సహింపదని—యీ వాక్యముల భావము. కాకతీయప్రభువులలో గణపతి దేవునకు రుద్రమకు ప్రతాపరుద్రునకు గూడ స్వయంభూదేవుడు కుల దేవత కావున వారి కాలమునం దోరుగల్లు కోటలో జరిగెడి యుత్సవము లన్నియు స్వయంభూదేవ సమారాధన పూర్వకముగనే జరుగుచుండెడివను విషయమును ప్రతాపరుద్రీయ నాటకముద్ఘోషించుచున్నది. స్వయంభూదేవుఁడు రుద్రమదేవికి స్వప్నమున గానవచ్చి, ప్రతాప రుద్రుని యువరాజుగా పట్టాభిషేకము చేయుమని యాజ్ఞాపింపగా జరుగ మొదలుపెట్టిన దీ ఈపట్టాభిషేక మహోత్సవము. ఇక నా పట్టణాధిష్ఠానదేవతలు, భైరవుడు, వీరభద్రుఁడు, మైలార దేవుడు, కాకతి ఏక వీర మున్నగు క్రీడాభిరామమునందు ఉదాహృతులైన దేవతా మూర్తులు కావలయును. క్రీడాభిరామములోని యీ క్రింది పద్యములో నానాటి గ్రామదేవతల యుత్సవ మిట్లు వర్ణింపబడినది.

అదిగో యెత్తిన వారు పట్టణము మధ్యక్షోణి సింహధ్వజం
బదిగో కట్టిన వారు నింబదళమాల్యాతోరణవ్రాతముల్
విదితంబయ్యె మహోత్సవంబు నెఱయన్ వీథీ విటంకంబులం
దదిగో నిల్చినవారు పూర్ణకలశం బాబాల వృద్ధాంగనల్.

క్రీడా 146

పురదేవతల కుత్సవములు జరుగు నపుడు పురమధ్యమున సింహ ధ్వజము నెత్తుట, ఆ దేవతలు పార్వతీ దేవి కపరమూర్తులని నిరూపించుటకే. వేప కొమ్మలతోఁ దోరణములు వ్రేలాడ గట్టుట, వీధుల కొనలందు పిల్లలు మొదలుగ వృద్ధులవరకు స్త్రీలు జలముతో నిండిన కలశములు పట్టి అమ్మవారికి వార పోయుటకు నిలిచి యుండుట యానాఁడు గలదని యీ పద్యము చెప్పుచున్నది. ఈనాఁటికిని ఆయా పురదేవతల యుత్సవములలో నీ విధానము లన్నియు గాన వచ్చుచునే యున్నవి. ఓరుగల్లు కోటలో శిథిలములై చెదరిపడియున్న శిలా ఖండములలో సింహముల వరుసలు, ఏనుగులపై సింహములు, సింహముల నోళ్ళలో మరల నేనుగులు చిత్రించిన విలక్షణమైన శిల్పములు గాన వచ్చుచున్నవి అవి యేయే దేవాలయములకు సంబంధించినవో? ఇంకను నాట్యభంగిమలున్న స్త్రీప్రతిమలు గల శిలాఖండములు రాతికోట తూర్పు ద్వారము మొదలు ఉత్తరద్వారము వఱకు ప్రాకారపు గోడమీదఁ బడవేసి యున్నవి అవన్నియు నేయే తావులనుండి పెకలింపఁ బడి యా తావునకుఁ జేరినవో? అవి యేయే దేవళములకు చెందినవో? చూచి గుర్తించెడివా రుండిన బాగుండునని నా మనవి.

మఱియు నిట్టి పురదేవతల యుత్సవములలో, ఆ సాదులు మద్యములు త్రావి, ఘటములో గరగలో తలపైఁ దాల్చి, తప్పెట్లు తాళములు మ్రోగుచుండగా నృత్యము సాగింతురు. ఈ పరిపాటి నాఁడ ఓరుగంటిలో నా నాఁడుగలదని క్రీడాభిరామమునం దీ క్రింది విధముగా నభివర్ణితమైనది

అకలంక స్థితి సీధుపానరతులై యా సాదులుప్పొంగి యో
యకలో యమ్మకలో యమక్కలో యదీ యట్టట్టకో యంచుఁ బా
యక తప్పెట్లును దక్కె తాళములు నింపై సొంపు రంజిల్లఁగాఁ
జుక జుం జుంజుక జుంజు జుమ్మమనుచు సాగుం గడున్వాద్యముల్

ఈ విధమైన వాద్యముల మ్రోఁతతో నా సాదులుప్పొంగి నృత్యము చేయుట, తెలుగునాటనీనాటికిని గ్రామ దేవతల యుత్సవములలోఁ దరుచు గాన వచ్చుచునే యున్నది మరియు నిట్టిపురాధిష్ఠాన దేవతలకు వివిధములయిన బలుల నిచ్చుట కూడఁ బలు తావు లందుఁ గాన వచ్చుచునే యున్నది.

ప్రతాపరుద్రీయనాటకోదాహరణమునందే, పట్టాభిషేక మహోత్సవము జరిగిన తరువాత ప్రతాపరుద్రుడాస్థానిలో మంత్రుల మాటలమీద సింహాసనమునం దుపవిష్టుడై, తన్ను సేవింపవచ్చిన వారి కందఱకు దర్శనమిచ్చి, వారి మెప్పుల నందుకొని, సముచిత సంభాషణము నెఱపి నట్టులును, ఈ క్రమములో ప్రతీహారి వచనానుసారముగ పనులు సాగినట్లు తెలియుచున్నది ప్రతాప రుద్ర మహారాజు సింహాసనోపవిష్టుడైన తరువాత ప్రతీహారి, రాజుల పేరులు చెప్పి వారిచే గానుకలర్పింపజేసెను ఆ వెనుక పురోహితులు రాజునకు స్వస్తి వచనములు పలుకుదురు పిమ్మట నాయా వర్ణవృద్ధులు ప్రవేశించి యాశీర్వదించెదరు. ఆ తరువాత వ్రక్కృతులు దండనాథులు సామంత రాజులు ప్రవేశించి వరుసగా స్వస్తివచనములు పలుకుదురు. అనంతరము మరలఁ బురోహితులు ఆలయాస్థాన విద్వాంసులు రాజునకు వివిధ దేవతానుగ్రహము లభించుఁగాక యని యాశీర్వదించెదరు. ఈ క్రమ మంతయు మానసోల్లాస నిరూపిత విషయమునకు సరిపడుచున్నది.

పశ్చిమచాళుక్య ప్రభువైన కుమార సోమేశ్వరుడు రచించిన మానసోల్లాసములో ఆస్థానీభోగమను నధ్యాయము 105 శ్లోకములు గలది. ఒక ప్రభువు తనపాలనము నందున్న జనులందఱకుఁ బ్రీతిని గలిగించుటకై ఆస్థానీభోగము నెట్లనుభవింప వలెనో? యీ విషయము నీయధ్యాయమున వివరించి యున్నాడు. ఆస్థాన మండపమును రాజు సింహాసనోపవిష్టుడై యెవ్వరిచే నే విధముగ గొలువ

బడ వలెనో? యెవ్వరి నే విధముగ గౌరవింప వలెనో? యా విషయములను బ్రపంచించి యున్నాడు

అధునాస్థాన భోగోఽయం కధ్యతే జనవల్లభః
చామరై ర్వ్యజనై రేవం వీజ్యమానో మహీపతిః
ఆస్థానమండపన్యస్త వరసింహాసన స్థితః
సమాహూయ ప్రతీహారం సర్వ్యాహ్వానం సమాదిశేత్

ఆస్థానగతులైన జనులందరకు తుష్టినిచ్చెడి యాస్థానభోగమును గూర్చి చెప్పుచున్నాము. భూపతి వింజామరలతోను విసన కర్రలతోను వీచ బడుచు, ఆస్థాన మండపము నందుంచిన సింహాసనమునగూర్చుండి, ప్రతిహారునిచే నంద ఱను బిలిపింపవలెను. ఇట్లుపక్రమించి, ఆస్థానిలో క్రమముగా నెవరెవరిని బ్రవేశ పెట్టవలెనో! వారినేయే స్థానములందు గూర్చుండ బెట్టవలెనో? వారినేయే విధముగ సంభావింపవలెనో? తెలిపియున్నాడు.

1 ముందుగ నంతః పుర స్త్రీలు ప్రవేశింపవలెనని తెలుపుచు, వారి యాభరణములు వస్త్రమాల్యాదికము, వారి యవయవవిన్యాసములు, వారు వచ్చి ఆస్థానమున బ్రవేశింప వలసిన పద్ధతి, వారెక్కి రావలసిన యాన సాధనములు వారు చేసెడి చేష్టలు, వివిధ దేశములకు సంబంధించిన స్త్రీల రూప గుణాదికములు నిరూపితమైనవి అట్టి వనితలు జనుల దృష్టుల నాకర్షించుచు వచ్చి, నగుమొగములతో రాజున కిరు ప్రక్కలం జేరి యాసనములందు గూర్చుండ వలెను

2. తరువాత రాజ కుమారులు వచ్చి, రాజునకు నమస్కరించి యుచితాసనములందు దగ్గఱగాం గూర్చుండ వలెను.

3 పిమ్మట రాజ పురోహితుడు శుభ్రమైన వస్త్రములు రత్నకుండలములు ధరించి రాజ కుమారులకు సమీపమునం గూర్చుండ వలెను.

4 ఆ వెనుక — అమాత్యులు, మంత్రులు, సచివులు నిరువైపులమండలాధీశ్వరులు, సామంత రాజులు వారి మంత్రులు రాజాజ్ఞతో నాసనములపై గూర్చుండ వలెను

5. క్రమముగా — ధర్మార్థ కామ పురుషార్థాధి కారులు, సైన్యములు, దుర్గములు, వస్త్రములు, భూషణములు, నాణెములు, రంగులు, తూకములు, ముద్రలు, ధరలు, చారులు, దుష్టశిక్షణము, రేవులు, నావలు, త్రోవలు, ద్వారములు, ద్వీపములు, మోతలు, ద్వారపాలకులు, మల్లులు, చతురంగ బలములు, యుద్ధములు, దేవాలయములు, శాస్త్రములు, దానము, దండము, గజములు, అశ్వములు, రథములు, ప్రాణములు, ఆయుధములు, ధనస్సులు, మృగములు, స్నానములు, వంటకములు, నీళ్ళు, దీపములు, నూనెలు, గోవులు, నివాసములు, పాలు, విద్యలు, నృత్య గీత వాద్యములు, చిత్తరువులు, గనులు, సుంకములు, రాళ్ళు, ముద్రలు, — మున్నగు విభాగముల మీద నధికారము గల వారు, పచ్చనిరంగు గల, పొడుగు చేతుల అంగీలు ధరించి, తలపాగలు చుట్టుకొని కనకాభరణములు దాల్చి, భక్తినమ్రులై రాజ సమీపమునం గూర్చుండ వలెను

ఇంకను కవులు దైవజ్ఞులు చక్కగ మాట్లాడువారు చదువు వారు, కథలు చెప్పు వారు, భట్టులు, సూతులు, మాగధులు, వందులు వాగ్గేయ కారులు, గాయకులు, వేణు వీణావాదకులు, వాద్యకారులు, నర్తకులు, నటులు, వైతాళికులు, చాటువులను పలుకు వారు—ఇత్యాదిగా వివిధ కళావిభాగములకు జెందిన వారు వచ్చి రాజునకు విజయమును బలుకుచుండవలెను ఈ వచ్చిన వారిలో దేశాధిపతులను పతీహారి పేరు పేరున బిలువగా వారు వచ్చి రాజునకు సాష్టాంగ నమస్కారము చేయ వలెను

కాంశ్చి త్ప్రసన్నయా దృష్ట్యా కాంశ్చిన్మధుర భాషితైః
కాంశ్చి త్ప్రభూత దానేన కాంశ్చిన్మానేన హర్షయేత్.

ఆస్థానికి వచ్చిన వారిలోం గొందఱను ప్రసన్నమయిన చూపుతో, కొందఱను తీయని మాటలతో, కొందఱకు తగిన వస్త్రాభరణాది దానములతో కొంద ఱను గౌరవము తోను రాజు సంతోషపెట్టవలెను.

ఈ విధమైన క్రమమును పాటించియే ప్రతాపరుద్రమహారాజు ఆస్థానమండపమున సింహాసనోపవిష్టుడైనపుడు మంత్రి సామంత పురోహిత వర్ణవృద్ధామాత్యాదులు ప్రవేశించి, ప్రతాపరుద్రునకు విజయమును బలికిన వెనుక రాజు వారికి యథార్హముగ బరమేశ్వర ప్రీతిగా దానములు గావించి నట్లులు నాటకము లోని యీ క్రింది వాక్యములు తార్కాణించు చున్నవి

రాజా: ప్రసీదతు భగవాన్ స్వయం భూదేవః ఇతి పురోహితా వర్జిత కనకకలశ సలిల ధారా పురస్సరం సకలభోగసమగ్రాన్ గ్రామాన్ విప్రసాత్కరోతి. అన్యేషామపి నగరవాసినాం యథా ప్రధానం సంభావనా మాచరితి ''

భగవంతుడైన స్వయం భూ దేవుడనుగ్రహించు గాక యని, పురోహితులు బంగారు కలశములనుండి జలధారలు వదులు చుండ, సకల భోగ సమన్వితములైన గ్రామములను రాజు విప్రులకు దానము చేయును మిగిలిన నగర వాసులకుఁ గూడ తగు విదమున సత్కారము గావించును— అని యీ వాక్యములభావము

పశ్చిమ చాళుక్య ప్రభువులనుండి వచ్చిన సామంత మాండలి కాధి కారము క్రమముగా పెరిగి త్రిలింగాధిపత్యమును వహించిననాఁడు కూడ కుమార సోమేశ్వర విబద్ధమైన సరణి కాకతీయులచే ననుసరింప బడెనని పైని దెలిపిన విషయమును బట్టి తెలియ వచ్చుచున్నది. ఈ క్రింది విద్యానాథుని వాక్యములు, వానికి కుమార స్వామి సోమయాజి చేసిన వివరణము దీనికి సుపోద్బలకములై యున్నవి.

మంత్రిణః సాంప్రతం యథార్హ మర్హణయా మాననీయాః
పౌరాణాం శ్రేణయః.
రాజా సానన్దాదార్యం —
జాగర్తు రాజ శబ్దోఽయం మమ్యే వాజ్ఞాఫలైకభూః
రాజ్యోపభోగవిభవః సర్వ సాధారణో హి నః

ప్రభుశక్తి ఫలమగు అనుగ్రహాదికమునకు ప్రధాన స్థానమైన యీ రాజ శబ్దమే నాకుండుఁ గాక రాజ్యభోగవిభవము మన కందఱకు సమానమే యగుఁ గాక యని యీ శ్లోక భావము ఆజ్ఞాశ్రయుడు ప్రభువే యగునని మాన సోల్లాస విషయముతో వ్యాఖ్యాత యిట్లు సమర్థించి యున్నాడు.

తదుక్తం మానసోల్లాసే—
అనుగ్రహే నిగ్రహేచ దానేచాదానకర్మణి
ప్రవృత్తౌ చ నివృత్తౌ చ గ్రహణే మోక్షణే తథా
స్వయం సమర్థో యస్సోఽయం రాజా సాజ్ఞా నిరర్థకా
ఆజ్ఞామాత్రమేవ మేవ భూయాత్ అనుభవః పునరస్మాకం సర్వేషా మితి వాక్యార్థః

నిగ్రహానుగ్రహములకు, ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటకు, పని చేయుటకు, మానుటకు, పట్టు కొనుటకు, వదలుటకు, స్వయముగ సమర్థుడైన వాఁడే రాజు. అతని యాజ్ఞయే నిరర్థకమై వెలయును అట్టి ఆజ్ఞామాత్రమే నాకుండు గాక. ఇట్టి ప్రభుశక్తి వలనఁ గలిగెడి రాజ్య భోగానుభవము ప్రకృతు లందరకు పౌరు లందరకు సమానముగ లభించు గాక యని యీ వాక్యముల భావము. దీనిని బట్టి యానాఁడు శ్రుతి స్మృతి సమ్మతమైన రాజకీయ పరిపాటి యెట్లు పాటింపబడినదో తెలియుచున్నది.

మరియొక విషయమునఁ గూడ నీ మానసోల్లాసవిషయమెట్లు సమన్వితమగునో పరికింతము. ఈ నాటకోదాహరణ ప్రారంభమునందే రుద్రమదేవికి కుల దేవతయైన స్వయంభూదేవుడు స్వప్నమునందుఁ గర్తవ్యోపదేశమును జేసెనని తెలిపి నపుడు, పురోహితు లామె పలుకుల నభినందించుచు నీ క్రింధివిధముగఁ దెలిపెదరు.

స్వైవోత్థూచేతి నిర్దిష్టా సోతూ చేతి ప్రథా మగాత్.
తవ మాతా శివా సాక్షా ద్దేవో గణపతిః పితా

గణపతి దేవునకు బుత్ర సంతానము లేనికారణమున రుద్రమక 'రుద్రు' డను నామకరణము చేసి పుత్రరూపమున వ్యవహరించినట్లు నీ శ్లోకము తరువాత వాక్యములు తెలుపుచున్నవి. అందుచే నీ నాటకమున రుద్రమ దేవిని 'మహారాజ' యని సంబోధించుట జరిగినది. మహారాజా! నీ తల్లి ఉమ అనియు సోమ అనియు నిర్దేశింపబడినది అనగా తొలుత ఉమ్మక్క యనియు తరువాత సోమాంబ యనియు వ్యవహారము కలదనుట అట్టి నీ తల్లి సాక్షాత్తు పార్వతియే నీ తండ్రి గణపతి దేవుడు ప్రథమ గణాధిపతియగు పరమ శివుడే— అని యీ శ్లోకభావము. కావుననే రుద్రమదేవి తలిదండ్రులకు పార్వతీ పరమేశ్వరులకు నభేదమని వ్యాఖ్యాత తెలిపి యున్నాడు

ఈ శ్లోకమునకు ముందున్న శ్లోకములో రుద్రమదేవి పలుకులలో 'అస్మాకం నిజదోః ప్రసూతి మధునా ధన్యా మజో మన్యతే' అనుటనుబట్టి రుద్రమదేవి తల్లికూడ క్షత్రియవంశమునకు జెందినదియేయై యుండ వలెను కాని యామె యే కులమునుండి వచ్చినదో యిదమిత్థమని తెలియ వచ్చుటలేదు ఆమె క్షత్రియవంశమునకుఁ జెందినదియే కావలె ననుట నిశ్చయము కుమార సోమేశ్వరుఁడు మానసోల్లాసము యోషిద్భోగప్రకరణములో నీ క్రింది విధముగఁ దెలిపియున్నాఁడు.

క్షత్రియాన్వయ సంభూతాశీలాచార గుణాన్వితా
సురూపా చానుకూలాచ తరుణీ శుభలక్షణా
మృగీవా పద్మినీ వాపి చిత్రిణీ వడవాథవా
దేవాద్యంశక సంభూతా రాజ్ఞీ కార్యామహీభుజా
వైశ్యశూద్ర కులోత్పన్నా రూప యౌవన సంయుతాః
గీత నృత్త కలాదక్షా శ్చిత్తజ్ఞాః ప్రేమ నిర్భరాః
అవరోధ వధూః కాన్తాః కుర్యా ద్భోగాయ భూపతిః.

క్షత్రియ వంశమందుఁ బుట్టి, శీలము, ఆచారము, మంచిగుణములు గలిగి, చక్కని యాకారముగలదై, అనుకూలవతియై, శుభలక్షణములు గల తరుణిని మృగిమొదలైన మంచి జాతికిఁజెందిన దానిని, దేవాద్యుత్తమాంశ వలన జన్మించిన దానిని, భూపాలకుఁడు పట్టపురాణినిగాఁ జేయవలెను ఈ రెండు శ్లోకములలోని విశేషణములు విశేష్యము ఏకవచనాంతములు గావున పట్టపు రాణి యగు తరుణి యొక్కతయే యుండు ననుట నిశ్చయము ఇతర కులములందు జన్మించి రూప యౌవనములు గలవారై, గీత నృత్త కళలలో సమర్థులై, మనసు నెఱిగినవారై, ప్రేమనిర్భరలైన తరుణులను భూపతి భోగానుభవమునకై అంతఃపుర కాంతలనుగాఁ జేయవలయునను నది స్మృతి సమ్మతమైన నిబంధనము 'కృతాభిషేకా మహిషీ భోగిన్యోన్యాః కులస్త్రియః' అనెడి అమరకోశ నిర్వచనమును బట్టి కూడ నీ విషయము సమర్థిత మగుచున్నది విధివిహితముగఁ బెండ్లాడిన స్వసమానకులస్త్రీ యందే మహీపతి సంతానమును గనవలె ననియు, అట్టి ధార్మికసంతానమునకే, తరువాత రాజ్యము సంక్రమించునను నది కూడ నానాటి స్మృతిసమ్మతమైన నిబంధనమే కాకతిగణపతిదేవుని తరువాత రుద్రమదేవియే కాకతీయ సామ్రాజ్యాధికారిణి యగుటచే, పట్టమహిషికి జన్మించిన ప్రథమసంతానము రుద్రమదేవియే యగుట, ఆమె తల్లి సోమాంబ సమాన క్షత్రియ వంశ సంజాత యగుటయు నిశ్చితమే ఆమె యే వంశమునకుఁ జెందిన దగునో యించెము పరికించెదము

కాకతీయసామ్రాజ్యము మొదటిరుద్రుని పాలనమునాఁడే త్రిలింగ సామ్రాజ్యముగ రూపొందినది త్రిలింగ సామ్రాజ్యమునకు సన్నిహితముగా నుండినది యాదవవంశమువారిచేఁ బాలింపఁబడుచున్న సేవణ దేశము. దేవగిరి వారికి రాజధాని త్రిలింగసామ్రాజ్యమును స్థాపించిన వెనుక రుద్రుఁడు యాదవులమీఁదికి దండెత్తిపోఁగా, జైత్రపాలునిచే నాతఁడు రణరంగమున నిహతుఁ డయ్యెనని, హేమాద్రి రచించిన 'చతుర్వర్గ చింతామణి' యను ధర్మ శాస్త్ర నిబంధనగ్రంథమున వ్రతఖండప్రారంభములోని యీ క్రింది శ్లోకములవలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. హేమాద్రి యాదవరాజులకు మంత్రిగా నుండి యీగ్రంథమును రచించుచు నా రాజప్రశస్తిని విపులముగఁ దెలిపి యున్నాఁడు.

దీక్షిత్వా రణరఙ్గ దేవయజనే ప్రోద్యన్త శస్త్ర స్రువః
శ్రేణీభి ర్గతిపతీ న్హుతవతా యేన ప్రతాపానలే
త్రైలిఙ్గాధిపతేః పశోర్విశసనం రౌద్రస్య రుద్రాకృతేః
కృత్వా పూరుషమేధయజ్ఞ విధినా లబ్ధ స్త్రిలోకీ జయః.

జైత్రపాలుఁడు (జైతుగి) అను యాదవభూపతి, రణరంగవిహార మను యజ్ఞమునందు దీక్షవహించి, శస్త్రమను స్రువము (హోమ సాధనము) నెత్తి, ప్రతాపమను అగ్నిలో భూపతులను హోమముచేయుచు, రౌద్రమైన యాకారము గల రుద్రుఁడను త్రిలింగ దేశాధిపతిని, పురుషమేధ విధానమున విశసనము (వధ) చేసి త్రిలోక విజయమును సంపాదించెనని యీశ్లోక భావము. దీనినిబట్టి జైత్రపాలునితో యుద్ధము చేయుచు రుద్రుఁడు వీరస్వర్గము నొందెనని తెలియవచ్చుచున్నది

రుద్రుని తరువాత నాతని సోదరుఁడైన మహాదేవుఁడు కూడ యాదవులతోడి గజ యుద్ధములో వీరస్వర్గము నలంకరించినట్లును, మహాదేవ సుతుఁడైన గణపతి వారితోఁ దలపడి, యుద్ధములోఁ బట్టుబడి విడువఁ బడినట్లును, ఈ క్రింది శాసన శ్లోకముల వలన దెలియ వచ్చుచున్నది

జాతో మాధవభూపతిర్గుణగిరి స్తస్మాన్మహీవల్లభాత్
యస్సప్త్యసుమహాహవే గజవధూ కుమ్భద్వయు స్యోపరి,
ప్రఖ్యాతాప్సరసస్తనద్వయతటే ప్రాబోధి యోధాగ్రణీ
లోకే ఖ్యాతవిశాలనిర్మలయశా వీరశ్రియా మాశ్రయః1,

గణపతిదేవుని కుమార్తె కోటగణాంబ నెలకొల్పిన యెనమదల శాసనములోని దీ శ్లోకము. ప్రోలునివలన గుణగిరి యైన ఉమాధవభూపతి— అనఁగా మహాదేవ భూపతి జన్మించెను. యోధాగ్రణియైన ఆతఁడు సంకుల యుద్ధములో ఆఁడేనుఁగు కుంభస్థలముల రెండింటి మీఁద నిద్రించి, ప్రసిద్ధమైన అప్సరస స్తనద్వయప్రదేశమునందు మేల్కొని లోకములో మహావీరుఁ డను యశస్సు నార్జించుకొని విఖ్యాతుఁ డయ్యెనని ఈశ్లోక భావము

అనగా మహాదేవ మహారాజు గజ యుద్ధములో వీర స్వర్గ మలంకరించె ననుట మఱియు యాదవ వంశములోని సింఘన నెలకొల్పిన బహాల శాసనములో జైత్రపాలుని ప్రశస్తిని దెలుపు శ్లోక మిట్లున్నది

హిమమయూఖ మయూఖ విశృంఖలా
ఖిల యశోభర శోభితదిక్చయః,
గణపతిం పతి మంధ్రభువో వ్యధా
ద్యధి ధృతం కరుణా వరుణాలయః 2

జైత్రపాలుఁడు చంద్రకిరణకాంతివలె వ్యాపించిన యశోభారముచే దిగ్వలయమును శోభింపఁ జేయుచు, దయాసముద్రుఁడై యుద్ధములోఁ బట్టుబడిన గణపతి దేవు నాంధ్రభూమి కధిపతినిగాఁ జేసెనని ఈ శ్లోక భావము. దీనిని బట్టి యాదవులతో యుద్ధమునకుఁ దలపడినపుడు గణపతిదేవుఁడు వారిచేఁ బట్టుబడి మరల విడుమ బడుట జరిగెననియు, యాదవ భూపాలుఁ డీతని వదిలివేయుచు త్రిలింగ సామ్రాజ్యాధిపత్యము నీతని కిచ్చెననియు దెలియ వచ్చుచున్నది. ఇంతే కాదు గణపతిదేవుని పాలన సమయమంతటిలోను మరల యాదవులతో కాకతీయులకు యుద్ధము నే విధముగను జరిగినటు కూడఁ దెలియ రాదు కాన జైత్రపాలుఁడు గణపతి మీఁద దయచూపించి రాజ్యము నిచ్చుటయే గాక తన కూఁతును గూడ నిచ్చెనని యూహింపవలసి వచ్చుచున్నది. గణపతి తరువాత రుద్రాంబ రాజ్యము చేయునపుడు, యాదవులతో యుద్ధము చేయుట సంభవించెననియు, ఆ యుద్ధములో మహాదేవ నృపతి రుద్రమదేవికి సంబంధించిన సైన్యమును, ఏనుఁగులను పంచ మహా శబ్దములను దీసికొని రుద్రమదేవిని వదలివేసినట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది ఈ విషయమును దెలుపు శ్లోకము హేమాద్రి రచించిన యాదవరాజప్రశస్తిలో నీ క్రింది విధముగ నున్నది

వాహానా మపి యస్య వైరివిషయే స్యాతస్వతాం ధన్వినా
మాతిల్లిజ్ఞ న్నృపాజ్ఞ నాదపహృతం బా(వా?) ద్యాది(ల?) లీలా భవత్,

1 Epi. Ind, Vol. III p.p 97.
2 Epi. Ind Vol. III p p 111.

యస్త్స్యైశ్వరగోజహార కరిణ స్త్వత్పఞ్చశబ్దాది కాన్
యస్త్స్యాజ వధూ వధా దుపరత స్త్రద్రు . జారుద్రమహాన్ 3

ఈ శ్లోకమును తమ దక్షిణ దేశచరిత్రలో నుదాహరించిన భండార్కరు గారే ఈ శ్లోక పాఠము తప్పులతో నిండియుండెనని తెలిపియున్నారు త్రిలింగ దేశమునకు రాణియైన రుద్రమదేవి వలుకు యుద్ధమున కుద్యుత్తులైన వారి గుఱ్ఱములను ధనుర్ధారులను గజములను హరించి వేయుట మహాదేవ మహీపాలున కొక క్రీడ యయ్యెననియు, రుద్రమదేవితో వచ్చిన యుద్ధములో ఆమెకు గల యేనుఁగులను పంచ శబ్దాది బిరుదములను అపహరించెననియు, స్త్రీ వధ చేయుట భావ్యము కాదని యామెను వదలివేసెననియు నీ శ్లోకమువలన నూహింప హింప నగుచున్నది.

ఈ చరిత్రమునందే మఱియొక క్రమమున నీ రాజప్రశస్తిని దెలుపు వపుడు ఈ క్రింది శ్లోకము ఉదాహరింపఁ బడినది.

అయం శిశు స్త్రీ శరణాగతానాం
హన్తా మహాదేవనృపో నజాతు,
ఇత్థం వినిశ్చిత్య తతోఽతి భీత్యై
రంధ్రైః పురస్త్రీనిహితా నృపత్వే — రాజప్రశస్తి శ్లో 14

మహాదేవ భూపాలుఁడు చిన్నపిల్లలను స్త్రీలను శరణాగతులను నెన్నడుఁ చంపఁ డని నిశ్చయించి, ఆంధ్రులాతనికి భయపడి స్త్రీని పాలకత్వ ము నందుంచి వారని ఈ శ్లోక భావము ఇది యాలంకారిక క్రమమున నిరూపించు విషయమైనను, అతని నాఁ డాంధ్రదేశ పాలన స్థానమందున్న రుద్రమదేవి వాతఁడు చంపకుండ వదలివేసినట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది మఱియు యుద్ధములోఁ బట్టుబడిన యామెను గూడ, జైతుగి గణపతిని వదలినట్లే మహాదేవుఁడు వదలివేసినట్లు తెలియుచున్నది. ఈ వర్ణన క్రమమును పరికించినను గణపతి దేవుని సమయములో మరల యాదవులతో నాతనికిఁ దలపడుట తటస్థింప లేదనియు యూహింపనగుచున్నది యాదవ వంశ సంజాతయైన 'రుద్రమ' యను నామెను గణపతిదేవునకిచ్చి యాదవభూపతి వివాహము చేసినట్లును, ఆమెకు ఉమ్మక్కయను కూఁతురు పుట్టినట్లును, ప్రతాపచరిత్రము మొదలయిన గ్రంథములు తెలుపుచున్నవి తల్లి కూఁతుళ్ల నామములు వ్యత్యస్తములైనవన్నమాట కాని, గణపతికిఁ బట్టపు రాణిగా నుండిన యామె యాదవ వంశమున బుట్టిన వనితయనుట కీ ప్రతాపచరిత్రాదులు సహకరించుచునేయున్నవి. యాదవవంశము చంద్రవంశమను మాటను హేమాద్రి రాజప్రశస్తిలో స్పష్టము చేసియే యున్నాడు ఈ స్థానిక చరిత్రలైన ప్రతాపచరిత్రాదులలో, గణపతిదేవుడు జాయపసేనాని సోదరీలయిన నారమ పేరమలను బెండ్లాడెనని యుండెను గదా! వా రేమి కావలయునను ప్రశ్న జనింపక మానదు. ఈ విషయమును గూర్చి జాయపసేనాని దివి దుర్గమున నెలకొల్పిన గణపేశ్వరాలయ శాసనమును పరికించిన, వారు అయ్యకులమునకుఁ జెందిన స్త్రీలనియు, ఆ నారమ పేరమల నిరువురను కాకతి గణపతిదేవుఁ డంతఃపుర కాంతలనుగాఁ జేసెనని తెలియవచ్చుచున్నది అచటి శ్లోకము లిట్లున్నవి.

స్త్రీరత్న పుంరత్న గజాశ్వరత్న, నానాశిలారత్నచయం సమన్తాత్
ఆహృత్యచాస్మై ద్వెలనాండు దేశా, ప్రావేశయత్స్వంపుర మేవ భూపః 35

అధ రూపవిలాస విభ్రమై, రసమానే భువనత్రయేఽప్యమూ
గణపత్యవనీపతిర్వ్యధా దయితే నారమ పేర మాహ్వయే 36

గణపతిదేవుఁడు, దివి దుర్గముతో సహ వెలనాఁడను జయించినప్పు డా ప్రభువులు అర్పించిన స్త్రీపురుష గజాశ్వ శిలారత్నములను (వాని వానిలో శ్రేష్ఠమైన వానిని) ఓరుగలు నకుఁ బంపిన వెనుక, రూపవిలాస విభ్రమములతో ముల్లోకములందు సాటిలేని నారమ పేరమలను జాయపసేనాని సోదరీలను ప్రేయసు లనుగాఁ జేసెనని యీ శ్లోకములభావము జాయపసేనాని కుల మయ్యకులమని యీ శాసనములోని 16 వ శ్లోకము తెలుపుచున్నది 4 అయ్యకులము చతుర్థకులమను విషయమును గుడివాడలోని కుందేశ్వరస్వామి దేవాలయమునందలి శాసనములోని 5 విషయము తెలుపుచున్నది.

ఆ శాసనములోని వాక్యములు కొన్ని యుదాహరించెదను —

కుందేశాయాతి భక్త్యా ప్రధి కవితిథౌ నాగసూనుర్బలాఢ్యః
గుండః పద్మాసనాంఘ్రిద్వయభవకులజో నాంగమాంబాసుపుత్రః.

శక వర్షంబులు 1165 నేంట్ని పౌష్య శుద్ధ చతుర్దశీ శనివారము నాం డుత్తరాయన సంక్రాంతి నిమిత్తముగాను చామెనబోయని కొడుకు నాగనబోయండు, నాగని బోయని నాగసానికొడు కయ్యకులము వాండే శివాలయము గట్టించిన మల్లెబోయుండు మేనల్లుడు గుండెబోయుండు గుడివాడ కుందేశ్వర శ్రీ మహాదేవరకుం బెట్టిన నఖండదీప మొక్కటి.

కావున అయ్యకులమునకుఁ జెంది, వెలనాటి విజయమున కానుకలుగా లభించిన స్త్రీరత్నములైన నారమ పేరమలను గణపతిదేవుఁడు 'దయితే వ్యధాత్' అనుటచే అంతఃపురకాంతలనుగాఁ జేసె ననుట నిశ్చయము ఈ విషయము మానసోల్లాస విషయాను సంధానముచే సమన్విత మగును

ప్రతాపచరిత్రము సిద్ధేశ్వరచరిత్రము సోమదేవరాజీయము ఓరుగల్లు కైఫీయతు ఇవి యన్నియు గతాను గతికములైన కట్టుకతలతో నిండి యున్న గ్రంథములు వీనిలోఁ గొన్ని విషయములు సమకాలిక చారిత్రక నిదర్శనములకు సరిపడునవిగను, కొన్ని సరిపడునవిగను నుండును. గణపతిదేవుని తండ్రి మహాదేవరాజు యాదవులతో వచ్చిన యుద్ధములో వీరగతి నొందెనని సిద్ధేశ్వర చరిత్రములోని యీ క్రింది ద్విపదలు,

గతులచే గజయాధతతులచే నొచ్చి
యుతులితహతిచే మహాదేవ విభుఁడు
గతిఁ బొందె సంతట గణపతిరాజు

తెలుపుటచేఁ దెలియుచున్నది

అసువులఁ బాపైఁ దా మసలక రాజు
నెసగంగఁ జంపెను నసరుంబుతోడ
నెస దేవగిరి రాజు లపుడు .
తమ తమ జతగూడ తగు కానుకలును
నమరంగ రుద్రమ్మ యను కన్య నిచ్చి
గణపతిరాజుకు కల్యాణ మపుడు
గణన కెక్కఁగఁ జేయు

సిద్ధేశ్వర చరిత్రము పుటలు 112—113

దీనినిబట్టి గణపతిదేవుని పట్టపురాణి యాదవవంశజనితయైన కన్య యని తెలియుచున్నది కాని, గణపతిదేవుని భార్య రుద్రమ, ఆమె కూఁతురు ఉమ్మక్క అని యీ చరిత్రములు చెప్పుచున్నవి గాని, ప్రతాపరుద్రయశోభూషణమున విద్యానాథుఁడు తెలిపిన విషయమునకు, శాసనాద్యాధారముల వలనఁ దెలియవచ్చెడి విషయమునకు నిది సరిపడదు వీనిలో నెచట నైనను రుద్రమ గణపతిదేవునకు కూతు రైనట్లులే గాని రాణి యైనటు తెలియవచ్చుటలేదు. కావున ఉమ్మక్క, ఆమెయే సోమాంబ గణపతిదేవునకు పట్టమహిషి యనియు ఆమెయే జైత్రపాలుని తనయ యనియు, రుద్రమ ఆమెకుఁ దనయ యనియు నిర్ణయించుకొనిననాఁడు నీ వ్యత్యాసము దూరమై, మానసోల్లాస ప్రతిపాదితవిషయము కూడ సమన్విత మగునని నా మనవి సహృదయులగు వారిందరి సామరస్యమును గ్రహింప వేఁడికోలు

3 See Early History of the Dekkan, R. G. Bhandarkar page 160

4. Epi. Ind. Vol. III pp. 87.

5 S. I. I. Vol V. No. 218.

వసంతాగమనము

శ్రీ స్వామి

సీ॥ నిదురబోయెడు ముగ్ధహృదయాల మేల్కొల్పి
పూలపొట్లలతేనె పాలనింపి
రజతసమాధిలో రాజిల్లు కీటక
యోగిని రమణీయ భోగిజేసి
తెలిమంచు తెఱలలో చలిగాలి వడకు భూ
జములకు చిగురు పచ్చడముగప్పి
స్వాదుగీతాల వసంతు నాహ్వానింప
అమృతమ్ము పికకంఠమందుబోసి.

తే॥గీ తనువునిండుగ పులకలందముగ మెరయ
కులుకు నడకల నొయ్యార మొలుకుచుండ
ధారుణీదేవి సుస్వాగతమ్మొసంగ
మాధవుడు వచ్చె చైత్రమాసాధిపతిగ.

ఉ. ఎంత నుతింపవచ్చు మనసింతగ దోచిన యీ వసంతమిం
తింతనరాని ప్రేమ నుదయింపగజేసెను సర్వదంపత
స్వాంతములందు; నీధరణి సర్వము దివ్యవిహారభూమిగా
వింతు నటంచు నెంచి సుమవృష్టి నెలర్చిన కంతువింతయై.

చ. తరుణ విలాసవేషమును దాల్చి రమాసతి వెంటవచ్చు సుం
దరతరమూర్తి మాధవువిధంబున బంభరగానమాధురీ
భరిత మనోహర ప్రసవ భాసురభూషిత ధారుణీ మన
స్సరసిజ భాస్కరుండగు వసంతుడు వచ్చె సమంచితంబుగన్.

మ. రమణీయోజ్జ్వల కాంతిమూర్తియగు స్వర్గస్వామి విల్ బూని దు
ర్దమ బాధాకర శైత్యరాక్షసుని గర్వంబున్ విదారించి వా
నిమదిన్ భీతిని పాదుకొల్ప భువిపై నిల్పంగ నవ్వింటి వ
ర్ణములం గౌరవమొప్ప దాల్చెనో యనం రాజిల్లెడిన్ పుష్పముల్.

ఉ. రాజుల పూజచేసి కవిరాజుల కంఠముల న్నటించి నీ
రేజ ముఖీలలామలకు ప్రీతినిగూర్చితి లన్నినాళ్లు వి
భ్రాజిత పుష్పమూర్తు లికరండు సెబాసన దేశభక్తితో
రాజిలునట్టి వారి పదరాజిని గొల్వగ నిండువేడుకన్.

సినిమా సాహిత్యం

పీ రా జీ

నవల, నాటకము, ప్రబంధము, సినిమా, వంటి గద్య, పద్య దృశ్యకావ్యమేదైనా అందులో ఉండవల్సినది, ఉండేది కూడా కథ అగ్రశ్రేణి నిర్మాత, దర్శకుడు వి. శాంతారాం కూడా 'సినిమాకు కథ ఆత్మ వంటిది' అన్నాడు కథ అనే పదానికి శబ్దరత్నాకరం చూసినా "ఇంచుక సత్యమును కలిగిన కల్పిత ప్రబంధము" అని ఉంటుంది అందుచేత 'కథ' లో యించుక సత్యము ఉండాలి, అది సమకాలీన జీవితవిధానాలనుంచి గ్రహింపబడటమూ అవసరము అతే 'సినిమా' వరకూ మన చర్చ పరిమితం చేసుకుంటే, మనకు పౌరాణిక, జానపద, చరిత్రాత్మక, సాంఘికములనే సినిమాకథలు తటస్థపడతాయి వీటిలో పౌరాణిక, జానపద కథలలో ఉండవల్సిన 'యించుక సత్యం' గురించి చర్చించవల్సిన అగత్యము లేదనుకుంటాను చరిత్రాత్మకమైన కథలు కూడా మనకు సినిమాలలో చాలా కొంచెం అగపిస్తున్నాయి రానురాను సినిమాలలో ఎక్కువభాగము సాంఘికమనే ముద్రను వేసుకుని విడుదల అవుతున్నాయి మన తెనుగులో ఇటీవల వస్తున్న చాలా సినిమాలలో బెంగాలీ, తమిళ కథలు ఎక్కువగా ఉంటున్నాయి ఇది శోచనీయమైన విషయము కొందరు పిన్నలు, పెద్దలు కూడా ఈ విషయములో ఒక ప్రశ్న వేస్తున్నారు "కథలలో తెనుగు కథ, తమిళకథ, బెంగాలీ కథ అని ఉంటాయా ?"

నిజమే, యీ ప్రశ్న నిస్సందేహంగా సమాధానించవల్సిన ప్రశ్నే ప్రజలు, వారే భాషవారైనా, ఏ జాతివారైనా, దుఃఖం, సంతోషము, భయము, ప్రేమా వంటి మానసిక శారీరక ఉద్రేకాలు సామాన్యమైనవిగానే ఉంటాయి గనుక, కథ లన్నింటా లక్షణ లక్ష్యముల సామ్య మున్నదని చెప్పవచ్చును కాని, భాష ఒక్కటే గాక, ఆర్థిక, సామాజిక, నైసర్గిక ప్రభావంతోబాటు, 'కథ'కు చెందిన ప్రాంతీయత లేక జాతీయత, అక్కడి ప్రజల సంస్కార, సంపర్కముల ప్రభావం కూడా కథకు 'పుష్టి' నిస్తాయి—'సమకాలీనజీవితాన్ని చిత్తశుద్ధితో ప్రతిబింబించడం మంచి సాహిత్య లక్షణమే గాక లక్ష్యం కూడా కావలెనని అంటారు కదా ! ఐతే సాంఘికములు అని చెప్పబడుతూ ఉన్న ఎన్నో తెనుగు సినిమాలలో సాంసారికమైన విషయాలకు ప్రాధాన్యత లభిస్తున్నదే కాని సామాజికత అనేది చాలా చాలా తక్కువగా కనిపిస్తున్నది ఎక్కువగా సినిమా నిర్మాతలు తెనుగు కథలలోని యీ లోపానికి, ప్రేక్షకుల అభిరుచిని ఒక కారణంగా పేర్కొంటూ ఉంటారు కానీ, సినిమాల స్థాయి పెరిగితేనే తప్ప ప్రేక్షకుల అభిరుచి మారదు, అనే వాదం కూడా ఉన్నది

"సినిమాలు అక్షరాస్యులు, నిరక్షరాస్యులు, చిన్నవారూ, పెద్దవారూ అందరూ చూస్తారు. సాహిత్య గ్రంథాలలోని 'వస్తువు' కన్నా యీ సినిమా కథలోని 'వస్తువు', దాని ఉదాత్తత' కూడా మరింత శ్రద్ధతో రూపొందించవలసి ఉన్నది వాస్తవానికి సాహిత్యరంగంలో కొంత పేరూ—ప్రఖ్యాతి సాధించిన ప్రతిభావంతులు, కవులు, సినిమారంగంలో అడుగు పెడుతున్నారు సినిమా కథలకు మాటలు, పాటలు వ్రాస్తున్నారు. కొందరు కథలను కూడా కూర్చుతున్నారు కాని, కథలో గల ముఖ్యమైన లోపాలను—సామాన్య ప్రేక్షకుడు మొదలు, ఆసుభవజ్ఞులైన విమర్శకుల వరకూ ప్రతిఒక్కరూ పేర్కొంటూ ఉన్న బలహీనతలను వీ రెవ్వరూ సంస్కరించలేక పోతున్నారు.

సినిమాకి టెలివిజను, నాటకమూ, లేక మరో రకమైన వ్యాపకమూ అలాంటి పోటీ బొత్తిగా లేని మన దేశంలో కూడా సినిమాకథ, సినిమా స్థాయి—ఉత్తమ ప్రమాణాలను సాధించలేకపోవడం విచారించదగ్గ విషయమే! సినిమాను కేవలం 'కళ' గాను సంఘోద్ధరణకు పూనుకునే ఉపకరణం గానూ రూపొందించమని ఎవరూ అనలేరు కాని, అధికసంఖ్యాకులు చూసి ప్రభావితులు కాగల యీ 'వ్యాపారం' లో కూడా ప్రజల నైతికస్థాయి పట్ల ప్రత్యేకమైన బాధ్యత ఒకటి ఉండటం ఆరోగ్యప్రదమని అందరూ ఒప్పుకుంటారు. తెనుగులో మంచి కథలు లేవు అని కొంద రంటున్నారు ప్రజలు వారికొక భాష, సంస్కార సంస్కృతులు, ఆర్థిక విధానము, నైసర్గిక పటు బాటు ఉన్నవి కదా ! వీటిని ప్రతిబింబించగల సన్నివేశాలను ఏర్పకూర్చ కలిగితనే 'కథ' వస్తుంది అంచేత శ్రద్ధ, ఆసక్తి, బాధ్యతపడి ప్రయత్నంచేస్తే మంచి కథలు రూపొందుతాయి అలా గాక, బెంగాలీకథనో లేక, తమిళ కథనో తెనుగులో మలిచినప్పుడు పాత్రల తత్వం పరాయిదిగానే ఉండిపోయి కేవలం యివి తెనుగుదనంలేని తెనుగు సినిమాలుగా ఉండిపోతున్నాయి కారణం సినిమాలో 'ఆత్మ' వంటిదైన కథ తెనుగుది కాపోడంవల్ల, బెంగాలీ, లేక తమిళ తత్వమే తెనుగు కథలోకి "పరకాయప్రవేశం" వేయడంవల—మాటలు తెనుగువే అయినా భావాలుమాత్రం "తర్జుమా గ్రంథం" గా ఉంటున్నాయి ఇది కొన్ని కథల సంగతి

ఇక మరికొన్ని కథలలో పాత్ర కల్పన, సన్నివేశాలరూపమూ కూడా కృత్రిమంగా ఉంటున్నవి నిర్మాతలు ప్రేక్షకుల బలహీనతలను దోచుకుని వారిలోని నిద్రాణమైన కోర్కెలకు మేతగా ఉండగల నాలుగైదు సంఘటన లను ఏర్పి కూర్చ మనడంవలన—సినిమా రచయిత యీ కృతకమైన కథలను రాస్తున్నాడు అన్నమాటలో కొంత సత్యము, కొంత అసత్యము ఉండవచ్చు నేమోగాని, నిర్మాతపట గల బాధ్యతలో సగమైనా 'కవి' కి ప్రేక్షకుని ఎట్ల కూడా ఉండాలి అని మనం కోరడం బెసబబు కాదనుకుంటాను ఎక్కువగ యిటీవల విడుదల అవుతున్న తెనుగు సినిమా కథలలో 'ప్రేమ' 'అనుమానం' అనే రెండు 'పదార్థాల'ను విపరీతంగా వాడుతున్నారు ప్రేమ జయించడం—అనుమానానికి ఆధారం లేకపోవడం, అనే నీతిని బోధించె యీ కథల్లోని సంఘటనలన్నీ వినోదాన్ని విపరీతమైన సానుభూతిని కలిగించగల (1) అవాస్తవిక (2) దైవికమైన సంఘటనలతో మాత్రం రూపొందిస్తున్నారు

స్వాతంత్ర్యం రాకపూర్వం గల సినిమాలలో "ప్రజంటేషను వాల్యూ" కొంతవరకూ ఉండేదని విజ్ఞు లంటారు ఈమధ్య వస్తున్న 'సినిమాలలో 'ఎక్స్‌ప్లాయిటేషను' ఎక్కువైనది నిర్మాతలు లక్షలకొద్దీ ధనం వ్యయం చేసి నిర్మించే సినిమాలక్ష్యం 'ధనం' మే అయినా వాటి ప్రయోజనం కూడా కొంత ఉండి తీరాలి ఇది మంచికథలు ఎన్నుకున్నప్పుడె సాధ్యమవుతుంది.

ప్రేక్షకులలో అమాయికులు, నిరక్షరాస్యులు యెక్కువ అక్షరాస్యులలో లలో కూడా అనేకమందికి ఆశలు తీరగల అవకాశాలు తక్కువ సినిమా నుంచి మనమంతా వినోదమే ఆశిస్తున్నాము' అన్న మాటలో కూడా సత్యమే ఎక్కువ అయినా, ప్రేక్షకులలో అన్ని తరగతులవారూ సినిమాలో 'కథ' ఉండాలి అని కోరుతున్నారు 'మీకు సినిమాలో ఏమి కావాలి ?' అని అడిగినప్పుడు "మాకు మంచి కథ కావాలి" అని ఎక్కువమంది అంటున్నారు 'కథ' సినిమాకు కూడా ఆత్మవంటిది అని నిర్మాతలు అంటున్నారు అందుచేతనే 'చిత్తశుద్ధి' అవసరమంటాను ఉత్తమస్థాయి చిత్రాల నిర్మాణానికి, ఉత్తమ కథల అవసరము,

ఉత్తమ కథలరచనకు చిత్తశుద్ధి, బాధ్యత గల పరిశీలన, పరిశోధన కూడా అవసరము అని అనుకోవాలి

తెలుగు సినిమాలో సంభాషణల మధ్య నినాదరూపంగా సందేశమూ, వినోద రూపంలో 'విమర్శా' అగుపిస్తున్నాయి కాని పాత్రలతత్వాన్ని సన్నివేశాల ద్వారా చూపించగలిగితేనే తప్ప సందేశంలోని ఉదాత్తత, విమర్శ లోని స్థాయి ప్రయోజనానికి రావు

వర్తమానంలో వస్తున్నకథలలో ఎక్కువ మేరకు, అన్నీ ఒకే మూసలో పోసిన పాత్రలకు, వేర్వేరు రగిలీలు, డిజైనులు వేసినట్లు ఉంటున్నా యంటే అతిశయోక్తి కాదు

సాంఘికమైన కథలు గగన మనుకున్నాము ఇక సాంసారికమైన కథలలో కూడా నేటి మన సినిమాలు యదార్థానికి ఎడంగా ఉంటు న్నాయి. సమస్యలను సేర్కొని వాటికి అవసరమైన సంఘర్షణను రేకెత్తించి—పర్యవసానం చూపడానికి బదులు సమస్యలను ఆధారంగా చేసు కొని కృతకమైన మలుపుల ద్వారా, దైవికమూ, యాదృచ్ఛికమూ కాగల పతాక సన్నివేశాలతో దగా చేయగల కథలు వస్తున్నాయి.

కథలోని బలహీనత, సంభాషణలలోను, సంగీతంలోను, నటనలో కూడా వికృతమైన ఫలితాలను చూపుతాయి కథలో బలం లేదని రచయిత సంభాషణలలో 'బూతు' కాదని బుకాయించగల ద్వంద్వార్థాలను, పాటల సాహి త్యంలో సన్నివేశాని కతకని ముతుక శృంగారరసాన్ని చొప్పించవలసి వస్తున్నది ఇందుకు బాధ్యత ప్రేక్షకులది అనడంకన్నా కథకులది నిర్మాతలదీ అనడమే భావ్యమేమో ..

ఒక చిత్ర నిర్మాణ వ్యయం ఏడు నుంచి పది దాకా లక్షల రూపాయ లలో ఉంటే—అందులో కథ'కు అది తెరపై ప్రదర్శించడానికి వేకూర్చు కునే హంగులకూ ఎంత వ్యయం చేస్తున్నారు'' అన్న ప్రశ్నకి రాగల సమా ధానంలోనే మంచి కథల రహస్యం యిమిడిఉందని చెప్పాలి

మన సినిమా కథలలో తెనుగుదనం లోపించడానికి తమిళ సినిమాల ప్రభావం సంభాషణల పద ఎక్కువగా ఉన్నది అని చెప్పవచ్చును కథలో అంటే పాత్రల రూపకల్పనలో కూడా యీ లోపం ఉంటున్నది అందుకు బెంగాలి చిత్రాలప్రభావం కారణం తమిళ చిత్రాలు తమిళంలోను, బెంగాలీ సినిమాలు ఆ భాషలోను గొప్పవి కావని ఎవరూ అనరు కాని, వాటి అనుకరణ తెలుగు సినిమా స్థాయిని పెరుగదీసిందన్నమాట అబద్ధంకాదు

మంచి కథలకు ప్రేక్షకులలో వాటికి లభ్యంకాగల ప్రాచుర్యమే కొలత బద్ధ అయితే కాశీ మజిలీ కథల కన్నా జానపద చిత్రాలకన్నా మంచి సాంఘిక చిత్రాలను మనం యిప్పటో ఆశించలే మనుకోవాలి మన సాంఘిక చిత్రాల లోని తత్వం మారితే తప్ప యిప్పుడు వస్తున్న సాహిత్యంలో ఔచిత్య ప్రసక్తికి తావుండదు

కేవలం వేషధారణ, ఆధునికమైన సెట్టింగులు చిత్రాన్ని ఎంతమాత్రమూ సాంఘికం చెయ్యలేవని నిర్మాతలు, కథకులు గుర్తించాలి అంటే ప్రేక్ష కుల అభిరుచి, కథలకు ఔచితి యీ రెండింటకి కనిష్ఠ ప్రమాణ మొకటి ఉండాలి

సాంఘిక చిత్రాలలోని కథలు వ్యూహించి, బాక్సాఫీసు సూత్రాలను పెంజావేసి తయారుచేస్తున్నంత కాలమూ బలమైన కథ తయారుకాదు సరి కదా, తారాబలం, మిగిలిన హంగుల అవసరం యింకా యింకా పెరగగల ప్రమాద మున్నది మంచి కథకు మంచి సంభాషణలు, మంచి సన్నివేశాలు రూపొందుతాయి నటీనటులకు యిది దోహద మిస్తుంది నటీనటుల పేరు బలంమీద గాక కథలోని ఉదాత్తత ద్వారా ప్రేక్షకుల నాకట్టుకునే ప్రయత్నం

విజంగా తారాబలాన్ని పారిశ్రై చేసేవ్యయాన్ని తగ్గించడమే కాదు, చిత్ర నిర్మాణ వ్యయాన్ని కూడా తగ్గించవచ్చును

ప్రస్తుతం మన దేశంలో ఒక రాష్ట్రంలో శతదినోత్సవం చేసుకున్న సినిమా వెండితెర హక్కులను సంపాదించి ఆవిధంగా విజయవంతం కాగల చిత్రాన్ని నిర్మించాలనే అభిలాష, ఆశయం, రాజ్యమేలుతున్నాయి. 'కథ' దారి కథది దానికి తెనుగు ప్రాణం పోసే రచయిత రచన దారి దానిదే "మరొకని కథ, తన రచన, నిర్మాత యిష్టం, ప్రేక్షకుని అదృష్టం— ఈవిధంగా సాగుతున్న సినీ సాహిత్య క్షేత్రంలో—ఏ రచయిత నుంచేనా మనం పూర్తి ప్రతిభను పొందలేము ఐతే తప్పంతా నిర్మాతదేనని రచయిత తప్పుకోడం భావ్యం కాదు సినిమాభాష, సినిమా శైలి, సినిమా ఫక్కీ, సినిమా సాహిత్యం అంటూ 'కృతకమైన ప్రతీ దానిని' చులకన చేయడ మొకటి సంప్రదాయ మయిపోతున్నదీ అంటే అందుకు సినీమా రచయితలు కూడా బాధ్యత వహించవల్సినదే !

సాంఘికచిత్రాలలో యీటీవల వస్తున్న కథ లన్నింటా ఆర్థిక వ్యత్యాసాన్ని సన్నివేశాల రూపకల్పనకూ కులతత్వాలను రాజకీయమైన సంకుచిత తత్వాలను సంభాషణల 'వడి' కీ వాడుకోడం ఎక్కువ అవుతున్నదే గాని, సమస్యలకు యివ్వదగ్గ "సీరియస్ అప్రోచ్" ఉండటంలేదు

మొదటి, రెండవ ప్రపంచ యుద్ధాలు తెచ్చిన ఎన్నో అనర్థాలతో పాటు, శాస్త్ర, వైద్య రంగాలలో నూత్న ఆవిష్కరణలను, ఔషధాలను కూడా ప్రజలకు యిచ్చాయి. యుద్ధం ఎంత అపకారం చేస్తుందో—అంత 'చైతన్యం' కూడా తెస్తోంది— అనే సత్యాన్ని కళ్ళక కట్టినటు ఎన్నో ఇంగ్లీషు సినిమాలు వచ్చాయి. ఆ విధంగా స్వాతంత్ర్యం రాక మునుపు, అది సిద్ధించిన వెను మనదేశంలో వచ్చిన అనేకమైన ఆర్థిక, సామాజిక మార్పులలోని మంచి, చెడ్డలను, ప్రతిబింబించగల కథలు ఈ పదిహేను సంవత్సరాలలో వేళ్ల మీద లెక్క పెట డానికైనా లేవు. అంటే నేటి మన సినిమా సాహిత్య స్థాయి ఆశాజనకంగా లేదు అన్న సత్యం తేట తెల మవుతున్న ది

ఉత్తమ సాంఘిక చిత్రములంటే వర్తమాన చరిత్రను చెప్పగల చిత్రమని చెప్పాలి దీనికి పరిశీలనా శక్తి, ఓపిక, రెండూ ఉండాలి. కథను తయారు చేయడంలో శరవేగ నిర్మాణ పథకాలు హానికరమైనవి. సినిమా నిర్మాణంలో కథ; దాని మీదచర్చ, కథా సృష్టి చాలా తక్కువ వ్యవధిలో పూర్తిఐపోతాయని వింటున్నాము. ఒక సినిమా నిర్మాణంలో నటీనటుల ఆలస్యానికి కాల్‌షీట్లు ఇవ్వలేక పోవడం, ఇతరమైన సాంకేతికమైన ఏర్పాట్లలో జాప్యం— వీటి ఇబ్బందులే ఎక్కువ అని కూడా వింటున్నాము కథ'కు కూడా చాలినంత పరిశోధన జరగాలి

విద్యార్థి సమస్య గలవని చెప్ప బడుతూ ఉన్న చిత్రాలని కొన్ని విడుదల అవుతున్నాయనుకోండి ఇందులో యువతీ యువకుల ప్రణయ కలాపాల పవిత్రత మీద ఉపన్యాసాలు ఉంటున్నాయి కాని వాటి చిత్రీకరణంలో, పాటలయొక్క సాహిత్యరచనలోను కూడా ఈ ప్రేమయొక్క పరువు, పవిత్రత, రెండూ భంగపాటుకు గురిఔతున్నాయి పైగా నేటివిద్యార్థులకు ప్రేమ కన్నా పెద్ద సమస్య లేదనడం ప్రేమ పర్యవసానం యెప్పుడు సుఖాంతమో, విషాదాంతమో ఐ పవిత్రతను సాధించటమే అవడము ఈ సినిమాల "సాంఘికత" గా చూస్తున్నాం. ఇటువంటి కథలలో వినోదానికి అవకాశాలున్నాయి. నిజమే ! కాని వాటిని వినోద చిత్రాలని ఎందుకనగూడదు? సాంఘిక మనడ మెందుకు "

మత సామరస్యం, కుల ఐకమత్యం, కార్మిక ధనిక వర్గాల వైషమ్యం మొదలైన సామాజిక వస్తువును నేటి సినిమాలు తమ స్వప్రయోజనానికి ఎక్కువగా వాడుకుంటున్నాయి కథలన్నింటిపైన పేర్కొన్న విషయాల ప్రసక్తి ఉంటుంది వాటి నిజ స్వరూప ప్రతి బింబం మాత్రం ఛాయా లేశమైనా ఉండదు ఈ కథలలో ముగింపు బహు కృత్రిమంగా ఉండటాన్ని ఏ తెనుగు సినిమా కథనైనా బుజావుగా చూసి మనం గ్రహించ వచ్చును

కార్మిక సమస్యల పేరిట విడుదల అయ్యే చిత్రాలలో కార్మికులు అపార్థం చేసుకోడం— పెట్టుబడిదారు పశ్చాత్తాప పడటం— అనే 'సెంటిమెంటల్' పరిష్కారం యథార్థానికి భిన్నంగా ఉంటుంది. కాని తెనుగు సినిమా కథలో కార్మిక సమస్యలు రైతు సమస్యలు కూడా ఆ రెండు రకాల దైనందిన జీవనవిధానాలకు దూరంగా ఉండటమే గాకుండా, వారికీ ధనికవర్గానికీ గల వైషమ్యాన్ని కేవలం 'స్త్రీ' మూలకమైనదిగా చిత్రించడం కూడా మనం చూస్తున్నాం

సెక్సును అన్నిరకాల సమస్యలకూ ఒక ఆలంబనగా వాడుకునే తెనుగు సినిమా సాహిత్యంలో ఔచిత్యం పాలు లోపిస్తున్నది. ఈ మధ్య వచ్చిన సినిమాలలో పురుష పాత్రలకు పురాణ కథలలోని పురుష పాత్రలకు దుస్తులలోను వేషధారణలోను మార్పు మాత్రమే చూస్తున్నాము స్త్రీ పవిత్రమైన తన శీలాన్ని రుజూ చేసుకునేటందుకు సాంఘిక చిత్రంలో కూడా పడరాని కష్టాలు పడుతున్నది పురుషుడు పర స్త్రీలోలుడు అవడం మొదలు త్రాగుడు జూదం మొదలైన వ్యసనాలన్నీ రుచి చూసి తిరిగి శీలవతిగా తనకై వేచివున్న భార్యను స్వీకరించడం— సాంఘిక ప్రగతి ఎంత వరకు కాగలదో రచయితలు విజ్ఞులు ఆలోచించవలసిన విషయమే. ఈ సాంఘిక మనబడే కథలలో కన్నా పౌరాణిక చిత్రాలలోనే స్త్రీ ప్రతిపత్తిని ఎత్తి చూపగల మంచి సన్ని వేశాలు దొరుకుతున్నాయేమో

రచయిత, తన ఉనికిని వ్యక్తిత్వాన్ని కూడా పుస్తక రచన ద్వారా ఏవిధంగా ఉత్తమ స్థాయిలో నిలుపుకోవాలనుకుంటాడో, అదే విధంగా సినిమాలకు రచన చేస్తున్నప్పుడు కూడా, నిర్మాతకు ఒక్కనికే గాక, ప్రేక్షకునికి కూడా బాధ్యుడై యుంటేనే తప్ప తెనగులో మంచి సాంఘిక కథలు రావని చెప్పాలి.

తెనుగు నాట నవలల్లో కొంచెం మాత్రమే వింధ్య రాణి బారిష్టర్ పార్వతీశం, దత్తత, పూజారి, కాలాతీత వ్యక్తులు మొదలగునవి)— చిత్రాలుగా రూపొందాయి. వీటి చిత్రీకరణ చూస్తే ఈ ప్రయత్నం ఎన్ని చిత్రాలలో సార్థకమైందో బోధపడుతుంది వేరే వ్యాఖ్యానమే అక్కరలేదు

తెనుగులో వస్తున్న ఆధునిక నవలలలో కొన్ని సినిమాలకు పనికి రావు— అందుకు కారణం 'సినిమా టెక్' మలుపులు సంఘటనలు ఆయా నవలలో లేవు అంటారు. మరికొన్ని నవలలు సినిమాలను అనుకరించి రాస్తున్నారు కేవలం ఇవి సినిమాలకు 'కాపీలు' కనుక వెంటనే "మార్కెట్ వాల్యూ" ఉండదు వెంటనే సినిమాలుగా రూపొందజాలవు అంటున్నారు. ఈ రెండు రకాల కథలలో మొదటి రకం కథలను సినిమాలకు మల్చుకోడం చేత సినిమా సాహిత్యానికి మంచి ప్రమాణాలు సాధ్యం కాగలవు

ఇంగ్లీషులో 'ఓల్డ్‌మాన్ అండ్ ది సీ' (Old man and the sea) బెంగాలీలో పథేర్‌పాంచాలీ, మొదలైన కథలు సినిమాలుగా తియ్యవచ్చునని ఎవరేనా అనుకోగలరా? కాని వాటిని ఉత్తమ చిత్రాలుగా రూపొందించ గలిగారా? లేదా? ప్రయత్నమూ, ప్రత్యేక శ్రద్ధ, ఉంటే కొంచెం పరిశ్రమతో, అవార్డులను అందుకోగల మంచి చిత్రాలు తెనుగు పరిశ్రమకు కూడా సాధ్యమవుతాయి

రచయితలు సంభాషణల విషయంలో శ్రవ్య నాటకాలలో మనం వినే సంభాషణలకన్న పొడుగైన, విపులమైన, సంభాషణలు వ్రాస్తున్నారు. నటీనటులకు వీటి కారణంగా తమ ప్రతిభను వ్యక్తం చేయగల అవకాశం కుంటుపడుతున్నది. గంభీరమైన సన్నివేశాలలో కూడా హాస్య రసాన్ని, వినోద పుష్టికై చేర్చడం ఔచిత్యానికి భంగం కలిగించడమే గాక ప్రేక్షకునికి విసుగు కూడా తెప్పించుతుంది

మన తెనుగు సినిమాలలో కథలోనూ సంభాషణలలోనూ శ్రద్ధ, పరిశీలన, పరిశోధన ప్రతిబింబించిన చిత్రాలు లేకపోలేదు. గిరీశం అన్నట్టు "మన వాళ్ళు ఉత్త వెధవాయ్‌లోయ్" అంటూ బెంగాలీ కథల వేటకు పోనక్కర లేదనీ, తమిళ సంభాషణల తీరు అలవర్చుకో నక్కర లేదని గత పదిహేను సంవత్సరాలలో విడుదలైన కొన్ని చిత్రాలు ధైర్యం చెబుతాయి మచ్చుకి కొన్ని పాత్ర రూపకల్పనలోను, చిత్రీకరణలోను, ఉదాత్తను చూపిన 'మల్లీశ్వరి', రసపుష్టిగల 'బంగారు పాప' చిత్రాలు సినిమాలు కళాత్మక మనీ, ధనాత్మకమనీ వాదించ నక్కర లేదని రుజూ చేశాయి. షావుకారు' పెద్దమనుష్యులు, తోడుదొంగలు' 'కన్యాశుల్కం' 'ఏదినిజం' లాంటి చిత్రాలు మనదీ అని పించుకున్న మంచి 'చెడ్డ' తత్వాల ప్రతిబింబాలను మనదే అని అనిపించుకోగల తీరులో చెప్పగలిగాయి. ఒక్క సినిమా

లోనే నవరసాలు, అష్టాదశపురాణాలు జొప్పించి ఒలికించాలనే ప్రయత్నంలో "చాచా" "కదంబం" కాగల చిత్రాలు విడుదల అవుతున్న దశలో 'తెనాలి రామకృష్ణ', 'బాటసారి' చిత్రాలు విడుదల అయ్యాయి

ముఖ్యమైన కథ ఒకటి పిట్టకథలు బోలెడు ఉండితీరాలి అనే వాదానికి పైన పేర్కొన్నలాంటి చిత్రాలు జవాబు చెప్పాయి 'పెళ్లినాటి ప్రమాణాలు', 'నమ్మినబంటు' చిత్రాల్లో, వినోదాన్ని, సాంఘిక చిత్రంలో 'స్థాయి' గా జొప్పించడం చూశాము నమ్మినబంటు చిత్రంలో వేర్వేరు రచయితలు తొలి మలి భాగాలను రచించినప్పుడు రాగల శైలిలోని తేడా స్పష్టంగాఉన్నా ఇటువంటి చిత్రాలు ప్రేక్షకుల అభిరుచిని తమ స్థాయిని కూడా సంతృప్తికరంగా ఎదుర్కొని నిలిచాయి.

'మాయాబజార్', 'సీతారామ కళ్యాణం' లవకుశ చిత్రాలు పౌరాణిక సినిమా కథలకు రచనకు కూడా పరిశ్రమ, పరిశోధన ఎంత అవసరమో, ఎంత దోహదమో తెలియజేసిన విజయవంతమైన చిత్రాలు. తెనుగులో మంచి ప్రయత్నాలుగా 'పదండి ముందుకు'—'తిమ్మరుసు' చిత్రాలను పేర్కొనాలి.

ఈవిధంగా చూస్తే తెనుగుసినిమా ప్రేక్షకుని అభిరుచి మంచి సినిమాలకు ప్రతిబంధకం కాదని, రచయితల పట్టుదల, నిర్మాతల పూనిక తెనుగు సినిమాకు మంచి ప్రమాణాలను తేగలదని ఆశించవచ్చును హాస్యమూ, అవాస్తవికతా లేనిదే చిత్రనిర్మాణం చేయలేమూ అనుకునే నిర్మాతలకు పూర్తిగా అటువంటి చిత్రాలనే తీయడం మేలు అనే సలహా యివ్వడానికి ఉదాహరణగా 'వద్దంటే డబ్బు', 'దేవాంతకుడు', 'ప్రక్కింటి అమ్మాయి' లాంటి చిత్రాలను పేర్కొనవచ్చును. పైన పేర్కొన్న చిత్రాలు గాక మరికొన్ని మాత్రమే యీ కోవలో పేర్కొనవచ్చును అంటే మన 'ప్రగతి' చాలదనే కదా ?

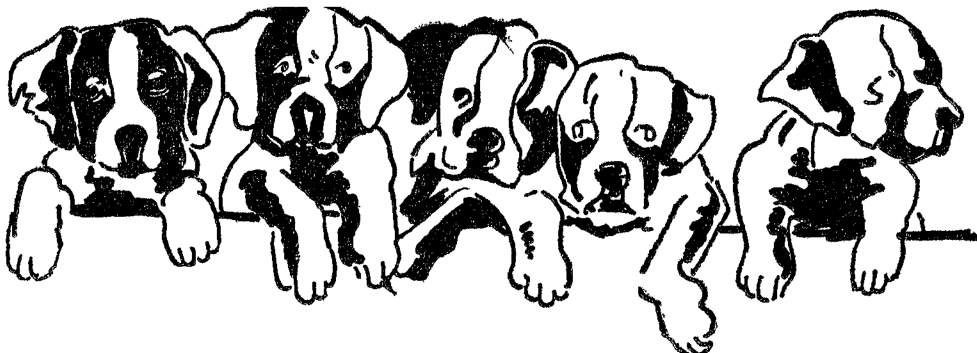
వాస్తవికంగా ఉండగల చిత్రాలలో డాక్యుమెంటరీ చిత్రాలయొక్క 'యిది' (తత్వం ఉంటుందని, సత్యజిత్‌రాయ్ లాంటి వాళ్ళు డాక్యుమెంటరీ చిత్రాలనే తీస్తారనీ అనుకునేవారు సాంఘిక చిత్రాలను మాని జానపద పౌరాణిక చిత్రాలను తీయడమే మేలు హాస్యం పేరిట ముతకశృంగారం సాంఘిక చిత్రంలో ప్రవేశపెట్టడం అనుచితమనే చెప్పాలి

తెనుగు సినిమాపాటలలో ఇటీవల మూడు విశేషాలు అగుపిస్తున్నాయి హిందీ పాటల సాహిత్యప్రభావం, కథకు అతకని పాత్రల తత్వానికి చెందని ముతక శృంగారపదజాలం అనేవి రెండు ఇవిగాక తేలికైన తేట తెనుగు పదాల కూర్పుతో పాటలను యిటీవలి రచయితలు చేస్తున్నారు వెనుక శ్రీయుతులు సముద్రాల, పింగళి, మల్లాది, కృష్ణశాస్త్రి మున్నగువారు పాటల సాహిత్యానికి ఒక ఒరవడి పెట్టారు వారిప్పుడూ రచనలు చేస్తున్నారు వారి ఫక్కీకి భిన్నంగా జంట పాదాలు అంత్యప్రాసాలు గల పాటలను యిప్పటి సినీ రచయితలలోని యువతరమంతా విజయవంతంగా చేస్తున్నారు వీరు వ్యావహారికమైన పదజాలంతో చిన్న చిన్న మాటలతో పాటలను సులువుగా చెయ్యగల కిటుకులను అలవర్చుకున్నారు. శ్రీయుతులు ఆరుద్ర, దాశరథి, నారాయణ రెడ్డి మొదలైనవారి సాహిత్యంలో, చిన్నమాటలలో పెద్ద భావాలను పొదిగే ప్రయత్నం—సుదీర్ఘమైన సమాసాలతో గాక, పొడిపొడి మాటలను ఏర్చి, కూర్చి 'వడి' సాధించగల నేర్పరితనం అగుపిస్తున్నది శ్రీ ఆరుద్ర వీరిలో ఎక్కువ గడుసుతనం చూపిస్తున్నారు శ్రీ ఆత్రేయ పాటలలో యిటీవల (ఆత్మబలం మొదలగునవి) మోతాదు మించిన శృంగారరసం అగుపిస్తున్నది. శ్రీయుతులు కొసరాజు, ఆత్రేయ రచనలలో నినాదంతోపాటు కమ్మని తెనుగు నుడికారం కూడా లేకపోలేదు.

కాని, మన సినిమాలలో పాటలలోని సాహిత్యానికి, పాత్రల తత్వానికి పొందిక సాధారణంగా కుదరడంలేదు. కారణం వేటికవే వేర్వేరు ప్రయోజనాలను ఆశించి చిత్రీకరించడం చాతనేమో ...

ఇక ఈ ఏడాది ఉగాదిలోగా విడుదలైన చిత్రాలలో పునర్జన్మ (హిందీ కథ) 'ఆత్మబలం' (బెంగాలీ అని, చిత్రంలో పేర్కొన్నారు కాని ఆంగ్లంలో 'రేజ్ ఇన్ హెవెన్' చిత్రం చూసినవారు అసలు మూలకథ అదే అనుకోవచ్చును) 'పూజాఫలం' (పూజారి అనే తెనుగు కథ)లు మూడు చిత్రాలు ఉన్నాయి వీటిని సైకలాజికల్ చిత్రాలు అంటున్నారు కాని, మూడు చిత్రాలలోను 'మతిభ్రమణం' వస్తువుగా ఉన్నది ఈ చిత్రాలలో అది ఒక్కటే కొత్తదనంగా అగుపించినది కాని మనస్తత్వ విశేషాలు, మానసిక వ్యాధులకు చెందిన చిత్రాలు మనవాళ్ళు నిగ్రహంతో చాలినంత పరిశ్రమ చేసి నిర్మించడానికి ఇంకా కొన్ని రోజులు పట్టవచ్చునేమో తర్జుమా చిత్రాలలో మొదటి రకం ఇతివృత్తాన్ని తీసుకుని పునర్నిర్మించేవి కొన్నైతే, 'డబ్' చేసేవి రెండో రకం వీటిలో తెనుగుదనం కొరవడినా ఫర్వాలేదు తమిళ చిత్రాన్ని తెనుగులో అర్థంచేసుకోగల మేరకు సరళమైన సంభాషణలు చాలు అందుచేత డబ్బింగ్ చిత్రాలవలన సాహిత్యము, స్థాయి, చిత్రముల విలువలు పడిపోతున్నాయీ అనే వాదానికి, తెనుగు సినిమాలో సాహిత్యస్థాయి పడిపోడానికి ఎటువంటి సంబంధమూ లేదని వేరే చెప్పనక్కరలేదు తెనుగు చిత్రాలలో మంచి కథలు రావడానికి కొత్త నిర్మాతలు ప్రయత్నించడం కన్నా, పెద్ద సంస్థలు పది విజయవంతమైన చిత్రాలను నిర్మించిన భారీ నిర్మాతలూ కృషిచేస్తే, తెనుగు సినిమా ప్రతిసారి కేవలం ప్రాంతీయ సర్టిఫికేటుకే గాక, మంచి చిత్రాల అవార్డుకి కూడా పోటీ చేయగలదని ఆశించవచ్చును

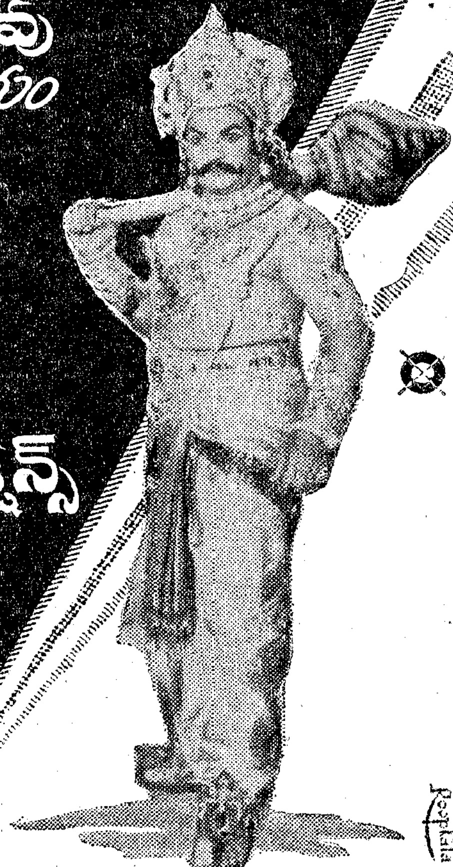
'కథ' లో చైతన్యం స్వభావికత తేగల ప్రయత్నం జరిగేటంత వరకూ తెనుగు సినిమా సాహిత్యంలో కొత్త 'కళ' రాదు. అది రావాలని రాగలదని ఆశిస్తున్నాను.

ప్రప్రథమంగా
N.T.రామారావు
ద్విపాత్రాభినయం

సురేష్ ప్రొడక్షన్స్

VIJAYA PUBLICITY

రాముడు-భీముడు

దర్శకత్వం
చాణక్య
నిర్మాత
D.రామానాయుడు
అసోసియేట్ ప్రొడ్యూసర్
జె.సుబ్బారావు..

విజయ రిలీజ్

నీరాజనము

శ్రీ కుమార్

శ్రీవాణీ మృదు పాద పద్మయుగళిన్ సేవించి శ్రీనాథ వి
ద్యావైశద్యము మ్రొక్కి, పెక్కు తెరగుల్ తత్పాండితీ వైభవ
శ్రీవర్ణించి, తదీయ దివ్య కవితాసీమంతినీ లాస్య కే
ళీవిన్యాస విలాస వైఖరుల నోలింబూని కీర్తించెదన్.

'హరవిలాసము' మనోహర విలాస మధుర
కాసార కల్హార భాసురంబు,
'కాశికాఖండ' మఖండ భావోత్తుంగ
వీచీ మహోల్లాస విశ్రుతంబు,
'భీమఖండంబు' గంభీర మహోదార
వాగర్థ గౌరవ భాసితంబు,
'శృంగార నైషధ' శ్రీ విద్వ దౌషధ
భవ్య కావ్యంబు సంపత్కరంబు,
పాట లందు మేటి పలనాటి చరితంబు,
సీటు గోటు లడరు చాటు కవిత,
సరస మధుర వాణి 'శాలివాహన సప్త
శతి' నెసంగు సుకవి సార్వభౌమ!

భారత సత్కవిత్రితయ భంగులు సుందర సుందరంబులై
భూరి విలాస భాసురము, పూర్ణ వికాసితమై త్వదీయ వా
గ్ధోరణులందు దోచినవి, కోవిద వందిత సత్కవీంద్ర! నీ
చారు కవిత్వ సంపద పసందగు విందగు తెల్గువారికిన్.

తెలుగును సంస్కృతంబు పలుతీరుల నీ కవితా తరంగిణీ
లలిత తరంగ మాలికల లాస్య మొనర్చెడు, నేర్చికూర్చు నీ
పలుకు కడాని కానికలు వాణికి భాసుర కంఠహారముల్
తలుకుమిటారి మేల్గాయలు కుప్పలు తెప్పలు నీదు కైతలన్.

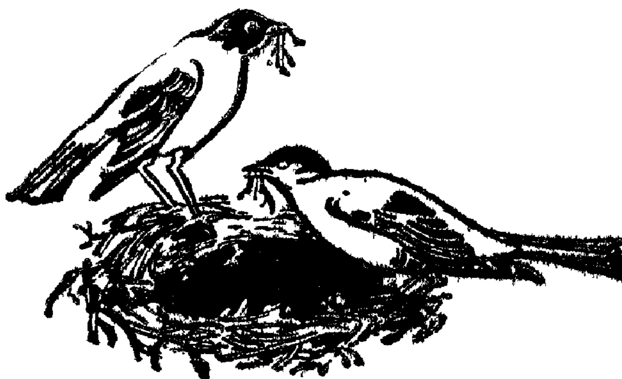
కైతల కేవలగాని బహూగాథల విశ్రుతమై రహింపు నీ
చేతలు వింతలై మదికి జేకుర జేయు ముదంబు సత్కవీ !
ఏతరినైన గాని భయ మించుకలేక జరించు వైఖరుల్
లాతికి చేతగావు, సుకళాభిగతిజ్ఞ నినుబోల దెవ్వడున్.

రాజుల కొల్వులందు కవిరాజుల గెల్చెడు దర్పరేఖయున్
తేజ మెసంగ వెల్గినది దీవ్యదఖండ తటిల్లతాభమై
లాఘలు జల్లి వైదువలు రాయులు దాగనశాఖిపీకముల్
రాజిత భంగిజేసె భళిరా ! కవిరాజ మనోజ సుందరా !

నిను వర్ణింప దరంబె నాకు కవితానీరాజనం బెత్తి నీ
ఘనతం గూరిచి నేర్చినంత యిటు పల్కంజాలు నా పూనికిన్
గనియుం జూడను నిన్నువంటి సుకవిన్ గీర్తి ప్రభామూర్తి వం
దనమున్ జేయుట కర్హమాను గదె నానాదేశ సంకీర్తితా !

నీ సౌఖ్యంబులు నీదు తీయుటను లన్నా ! నీ భోగ భాగ్యావళుల్
నానాదేశ విహారముల్ సుకవితా నాట్య ప్రకారంబులున్
నానా వాద వినోద వైఖరులు, సన్మానార్థ సంపత్తి, న
న్నానందింపగ జేయు సంతతము శ్రీనాథాంధ్ర విద్వన్మణీ !

అవునవు నబ్బురం బటవె ! యచ్చర మిన్నలు కిన్నరీ సతుల్
అవిరళ లాస్య హాస్య సముదంచిత వైఖరి సంచరించుటల్
భవ దనవాన చిత్రణల పాటలు పాడుట లాట లాడుటల్
కవికుల సార్వభౌమ ! నిను గన్న ధరిత్రి పవిత్ర మెంతయున్.

కోహళీయ భరతము

(కోహళీయ నాట్యం)

శ్రీ జగన్నాధ శర్మ

భారతి యనుట సరస్వతీదేవికి—ఇంకొక్క పేరు.

తొల్లి భరతమునియొక్క పరిశ్రమవలన నెంతో ఉత్తేజకత నందినది కాఁగా భారతియనుపేరు లోకవ్యవహారమునకు అంది వచ్చినది భరత సంకలితమైన గాంధర్వవేదము నాట్యశాస్త్రము హైందవ సంగీత సాహిత్య సంస్కృతు లన్నిటికిని మూలకందం. ఈ యంశమును నాట్యశాస్త్ర వివరణ కారులయి యుండిన సనాతనులగులోల్లిట, శంకుక, భట్టనాయక— అభినవ గుప్త ప్రభృతులయొక్క యుల్లేఖనములు విశ్రుతపఱచుచున్నవి ఇట్టి దృక్పథంబుండి ప్రాచీనసంస్కృత వాఙ్మయోదంతము పట్ల పరిశోధనము నకు దొరకొందుమేని భామహ, దండి, ఉద్భట వామనరుద్రట, వల్లభదేవ— వేమిసాను, ఆశాధర, ఆనందవర్ధన, రాజశేఖర, ధనంజయ, ధనిక, కుంతల, క్షేమేంద్ర, భోజ, మహిమ్న భట్ట, మమ్మట భట్టాదులయొక్క సాహిత్యో పాసనా పరమైన బీజకీలకాదు లెల్ల భరతపరమయినవే! ముని విస్మయపడును. సంస్కృత వాఙ్మయచరిత్రముయొక్క లోతుపాతు లెఱిఁగిన శోధకు లెల్ల రును ఈ వాస్తవమును విశ్వసించియున్నారు. నాట్యశాస్త్రము అనుశాసించిన విధముగ నాయికా నాయకాది విరహితమైన రచన యిట్టి దానికి(నృత్తమునకు) నేనే కాలచక్రము—ఆ గిమస్థానమున సుఖాసన మిచ్చుచున్నది. కాబట్టి యీ నృత్తసారము ఇత్యాదులకు సంబంధించిన లక్ష్య లక్షణములను ప్రసం గింతము.

నృత్తము ఒక్కదానిని ప్రత్యేకరీతిగా అభ్యసింప బూనువారికి భర తుని నాట్యశాస్త్రము ప్రయోజనము మిక్కిలి తక్కువ. వారిని రచనముగ నున్న సంగీత మేరువు అవసరము ఎంతేని ఎక్కువ అని చెప్ప దగియున్నది శృంగియగు భట్టతండుని నృత్తవిధమును జగుగా ప్రకార ముగనకుఁ దెచ్చి నాతఁడు వి పలుకు డానికి ననుసరించెదము. శీగత్తు అను వారు పద్ధతిలోఁ బ్రయుకవగాఁ జూపట్టు చతుర్వింశతి వర్తనలు- హస్త విన్యాస రీతులు—భరతుని నాట్య శాస్త్రములోఁ జెప్పఁబడలేదు అవి కోహళునిచే వివృతము లయినవి మఱి నీ కోహళీయ ముత్తునందు వి శోభాభరసంభృతంబు లనుదగిన హస్తరేచకములు (చేతి విసురులు) తీరు మానపువంపులు నాట్యశాస్త్రమున చెప్పఁబడలేదు అట్టి రేచకపంచా శత్తును చాలకములు అను పేరఁ కోహళుఁడు స్వీకరించి యుండెను "శిలాబిం బిట్టం" అని పెద్దలవలను జెప్పఁబడుచు నున్న బరతనాట్యకుని ఆం దిన ఆటలో తఱచుగా చూపట్టు మధుపనారీలు—పాదచాలకములు ఇఱువది యొన్ని దింటని కోహళుఁ డొక్కరుఁడే సంగ్రహించి యుంచెను. త్రివిష్టప పాంప్రదాయానుగుణ్యముగా నుండు లక్ష్య గ్రంథముగా ఈ వర్తనలను—హస్త విన్యాసములను, చాలకములను (చేతి విసురులను) పదని కుట్టుకొలను అడ

వలను దివ్యర్షియగు నారదునుండి, శంభునినుండి —మతంగుని నుండి హనుమంతుని నుండి— క్షేమరాజు నుండి- లోహితభట్టు నుండి - మొదట శృంగి యగు తండునందికుఁడు ఏర్చి కూర్చిన మీదట వానిని కోహళుఁడు సేకరించి శతర్ద్యాలుఁడను నతనికి నేర్పినట్లు నాట్యవాఙ్మయ శోధనవలనఁ దెలియ వచ్చును.

భరతనాట్య ప్రసిద్ధిం దనర్చుచున్న శీయగత్తు శాస్త్రీయము సంప్ర దాయశుద్ధము నగు వర్తనాపంక్తి గలది మంచి అందచందాలు గలది. తళుకు బెళుకు కులుకు మిటారింపులతో నొప్పారునది. ఆతీ జోలో వివిధహస్త వర్తనలును వర్తనానుసరణములయిన నేత్రాలును పాదకుట్టనికములును అందులకు అనుగమించి మంచి తీరికలును ప్రదర్శితము లగును. అట్టి వర్త భ్యాస పరులకు అలవడఁజేయు క్రమమున వర్తనముల విధు అందింపఁజేయుబడు మన్నవి ఎట్లనఁగా ఉదాహరణకు 1. ఉద్వృత్త వర్తన: హంసపక్ష హస్తము లను తాలవృంతమున్నట్లు వివర పద్ధతిలోఁ జలింపఁజేయుచు వక్షస్థలాభి ముఖముగ ఒకదాని క్కటి ఎడ మొడముగాఁబట్టి అక్కడనే చేర్చి పట్టి క్రిందు మీదులకుఁ జలింపఁజేసి ఒకదానిని గుండెలమీద జేర్చి రెండవదానిని అధోముఖముగాఁ బోనిచ్చుట ఈ హంసపక్షద్వయచాలనము నతల నత్తున విడి గించుట బహుధా ఆచారము.

ఇందులకు విశ్వంకుఁడు :—

(శ్రీ. చతురస్రీ) కృతః పాణ్యోః
కృతయోర్వంస వక్షయోః
ఉత్తానోధో ప్రజత్వేనో
వక్షో ఒన్యో యాంత్యధో ముఖః
యదుస్యా తాంత ధోన్యృతౌ
తాళవృంత విరూపణే
తానేవతాళ వృంతాఖ్యా
వవదన్నృత్త కోవిదాః.

2. హంసపక్షౌ సమ్మృతౌ హస్తౌ
వ్యావృత్తౌ తాళ వృంతవత్.
ఉద్వృత్తా విత్తి—విష్ణుధర్మ భరతము.

3. ప్రాఙ్ముఖే హంసపకాభ్యా
వ్యావృత్త పరివర్తితౌ ఉద్వృత్తౌ సంగీత రత్నాకర.

4. యహోద్వృత్తౌ నృత్తహస్తౌ
పూర్వవ్రదేవ వర్తితౌ

ౖ తథ్తిౌ శ్చ వృత్తా హాసౌ
వర్తం ఉద్విరేరితే — కోపి కం.

5. హంసపక్ష కళావక్ష ప్రముఖత్వ ముపాశ్రితౌ
పరస్పరేణ విశ్లేష్టౌ కరోప్యు ద్వృత్తనామకః.

భరత కల్పలత—

6. ఉరసో గేహంసపక్షౌ వన్యోన్యాభి ముఖీకృతౌ
భవే దుద్వృత్తహస్తః .... దర్పణము.

7. అధరోత్తరయో రేక సమయే హంస పక్షయోః
ఉద్వృత్త ఇతి విఖ్యాత.— దర్పణకారుడు.

8. హంస పక్షాకృతౌ హస్తౌ
వ్యావృత్తౌ త తవృంతవత్
ఉద్వృత్తా వితి విజ్ఞేయౌ
అథవా తాలవృంతకౌ— భరత.

వ్యావృత్త చాలనము ఉరవక్షస్థలోపరి శిరః పర్యంతావధిగా హంస పక్షాకృతి ర వర్తనకు ప్రాణము. ఈ వర్తనము నారంభించునప్పుడు పతాక హస్తములను మొట్టమొదటఁ బట్టి అందుండి సర్ప శీర్షికా కృతులను రెండుచేతులకు ఒదవించి పిమ్మట హంసపక ము లనబడు ముద్రాద్వయము ప్రభవింపఁజేయుటే?

* * * *

తలముఖ వర్తన :— రొమ్మున కెదుట మీఁదికి ఎత్తబడిన పతాకలు అభిముఖమలయి చలింపఁబడఁగా అవ్వానిని పునః పున ప్రచాలనము రేచింపఁబడుట ఈ వర్తనయందు ముఖ్య లక్షణము. ముండి నర్తనము—మత్స్య నటనము—భుజంగ నాట్యము—ముఖచాళీయము ఈ విధములగు నృత్యములందు ఈ వర్తన తఱచుగా దృశ్యమగును :—

కటకా ముఖాత్మికముగా నుండు చతురశ్ర వర్తన మీఁదుగా తలముఖ వర్తన మొదలించుట కొందఱు ఆచార్యుల సంప్రదాయము. పూర్వోక్తంబైన హంసపక్ష కర ఉద్వృత్త వర్తనము యొక్క ఉత్తరరూపంబుగా తల ముఖాన వర్తన మొదలించుట పెక్కండ్రు నాట్యాచార్యుల యభిమతము.

1 చతురశ్ర కరౌ హంస పక్షౌ వన్యోన్య సన్ముఖౌ
తిర్యక్ వక్షః స్థల స్థౌతు కరౌ తలముఖే మతౌ

దిగంబర—

2. చతరశ్రీ కృతౌ హస్తౌ హంసపక్షీ కృతౌ తథా
తిర్యఙ్ముఖా పూర్ధ్వతలౌ జ్ఞేయౌ లఘుముఖావితి

— విష్ణుధర్మ భరతము—

3. చతురస్ర స్థితౌ హస్తౌ హంసపక్ష కృతౌ తథా
తిర్యక్ స్థితౌ చాభిముఖీ జ్ఞేయౌ తలముఖావితి —భరత—

4. భూతోద్వృత్తౌ పితే త్ర్యస్రౌ
హంసపక్షౌ స్వపార్శ్వయోః
జాతౌ మిథః సమ్ముఖ స్థతలౌ
తలముఖే మతౌ
బుధై రభి దధా తేతౌ
మధురే మర్దళధ్వనౌ. —నిశ్శంక వర్తనము—

5. కరౌ పతాక నామానౌ సమ్ముఖేతు పరస్పరం
పునః పునః ప్రచలితా వ్మృతస్తల ముఖాఖ్యయోః —దర్పణకార—

6. పతాకౌ—అన్యోన్యాభిముఖీ కృతౌ
చలితే చోత్తలముఖః ప్రోక్తో భరతవేదిభిః.

7. వక్షః పురస్తా దుద్వృత్తౌ
కరౌ త్వభిముఖాయది
వామ్నా తలముఖస్త్వ —భరతకల్ప లతాకారః—

ఈ రీతిగ లక్షణకారుల యర్థము నెఱిఁగి బహు సాధకము మీఁద నేర్పడు పొందికతో ఈ వర్తనలను ప్రదర్శింపఁగల యట్టి తీరు తెన్నులన్నిటి నాట్యాచార్యుఁడు విద్యార్థులచేత శ్రమ చేయింపవలసి యుండును—ఈ సందర్భములో,

క్రమోనామ నర్తన శిక్షాభ్యాస ఉచ్యతే —చెతుర.

విద్యారంభ సంప్రదాయక్రమ విధాన మిట్టిది జరిగినది మొదలుగా అభ్యాసకులను చాళీయ పద్ధతిలో అంగ ప్రత్యంగ సాధకములందుఁ ప్రవేశపెట్టఁ దగును. నర్తనము నభ్యసించు ఫక్కికలు అనేక తెఱంగులుగా నుండి ఒకదాని కొకటి పోలిక లేకుండ దేశదేశీచ లక్షణమ్ముగా నున్నది. ఇన్నిటిలో చాళీయ విధానము అభ్యాస సౌలభ్యము గలిగినదై యున్నది చిరకాలాగత బహుధా ప్రసిద్ధిగలదిగా నొప్పారుచున్నది ఈ చాళీయ శబ్దము—చారి శబ్దపర్యాయమని చెప్పవచ్చును.

"కేవల పాదాది క్రియాత్మికా చారీ" —లక్షణం.

ఈ సాధకమువలన తాండవ ఫక్కిక పాదక్రియ అందు శాస్త్రీయముగా స్థిరపడును.

"ఉద్ధత కరణాంగ విక్షేపమ్
అరభటీ వృత్తి ప్రధానం.—తాండవమ్. —లక్షణం.

తండువను నాయసవలన ఉద్ధతప్రాయ చరణ ద్వంద్వాహత ప్రయోగజనకముగా నిర్మితమ్మైన హడవల పద్ధతికి తాండవమని పేరేర్పడినది. ఈ తాండవమునకు అనుకూల ప్రతిఫక్కిక లాస్య మనఁబరుగును.

"కోమల కరణాంగ విక్షేపమ్
కైశికీ వృత్తి ప్రధానం లాస్యం" —లక్షణం.

నృత్తము అనఁగా లాస్య తాండవములు కలగలుపు అని చెప్పఁదగినది మార్గప కాతిస్వరములను గచ్చి ఎత్తిన ఆట పద్ధతి .. నృత్తమనఁబరుగును కేవలము మృదులమ్మైన ఆట వలన సదస్యులకుఁ ప్రీతి జనింపజదు కేవల ప్రౌద్ధతి వలనను జనింపదు. మృదులమ్మైన ఉరఃకటి శీర్షాపాంగ చాలనమువలన లాస్యగతి యేర్పడును. ఆ కోమల విలాస చాలనము—తుండ కైశిక మనునట్టి అల్ప ప్రౌద తిలో లీనమయి—అధిక ప్రౌద్ధతిలో విరమించును. ఈ త్రివిధ నర్తన పద్ధతిని అభ్యాసకులకు మొదటినుండియు ఆచార్యుఁడు గఱపం దగును. ఈ త్రివిధనర్తన పద్ధతినే చాళీయ తాండవ శిక్షణ ఫక్కికగాఁ ప్రాచీన కాలమునుండియు మన పెద్దలు వాకొనుచున్నారు. ఈ చాళీయ లక్షణము ఇట్లు నిర్వచింపఁబడినది.

రేఖా ప్రమాణ గాంభీర్యం
త త తాళ లయాన్వితం
ఉరఃకట శిరోపాంగం
కోమలం యదిచాలయేత్
అర్థాచాళీయ కశ్చాధ
చాళీ హస్త యుతో యుది.

ఇటు నృత్తమునకై ప్రాథమిక శిక్షణా అభ్యాసపరులకు అందింపఁదగినవి. చతురశ్రజాతి త్రిపుట—త్రిశ్రజాతి త్రిపుట యొక్క విలంబిత ద్రుతగతులలో పాద—హస్త విన్యాసములు అలోళిత శిరోవిధి—రేచిత వర్తనానుబంధము ఏం

హంసపక్ష—అలపద్మ—అలపల్లవ హస్తముల వ్యావృత్త పరివృత్త ఉద్వేష్టిత నావేష్టిత క్రియలు—అలపల్లవ వర్తనానుబంధులగు కటి గ్రీవారేచకములు—రేచితవర్తనాను సరణము గల 1 ఉద్వృత్త, 2. తలముఖ, 3. అర్ధరేచిత, 4 లతా, 5. దండపక్ష, 6 ఉరోమండల, 7 ఉద్వేష్టితాల పద్మ, 8 ఉల్బణ, 9 లలిత, 10. వళిత, 11. పర్యమాస, 12 అవహిత్థ.

వర్తనలు

స్తుతి—వైష్ణవ సానకము. రేఖా ప్రమాణము, చతురశ్రముఖ, సౌష్ఠవము వర్తనారంభ సంప్రదాయము, సభారంభ సంప్రదాయము, చిత్తైకాగ్రత క్రియారంభ సంప్రదాయము, త్రివిధ నిర్తనములు, పూర్వరంగ ఉత్తరరంగ విజ్ఞానము, అలారింపు పుష్పాంజలి, క్షైపాడ, పీఠిక, భావ సాంప్రదాయము, లాస్యాంగములు.

శిక్షగతిలో సంప్రదాయశుద్ధముగా అభ్యాసము లంఘించిన యెడల 10—12 ఏళ్ల వయస్సు గల విద్యార్థినులకు 10 మాసముల నాటికి అమర దగిన పాఠ్య పరిమితి ఇది ఈ లెక్కను అలారింపు వఱకు నేర్పినట్లయితే అటుపిమ్మట నేర్ప దగిన గ్రంథము—జతి—శబ్దము— — తిల్లానా—వర్ణము—పదము—జావడి మున్నగునవి. అట్టి గ్రంథమంతయు పదు పదునాలు శిక్షకలు గల సాధకములయందును ఉత్కృష్టత నెపసిన పిమ్మట అభ్యసింపజేయ దగినది—సామాన్యముగా మొదటి దినాలలో విద్యార్థినులకు నడవ నేర్పునపుడు కాలి అడుగు క్రమబద్ధము గాక సమగతిలో పోకపోవచ్చును. తప్పటడుగులే వేసి రుదు రనుకొందము. అంతమాత్రాన ఆ బాలిక—నృత్య విద్యకు పనికిరాదా! అభిరుచి ఉన్నదని చెప్పి అభ్యాసికను గాని, అట్టి బాలుని గాని ఆసనశాలనుండి నిరసింప జేయ దగినదేనా? ఇది అనేక విద్యార్థులను గూర్చి నృత్యశాలలో ఆచార్యునికి తెలియగా సంక్రమించునట్టి ప్రశ్న ఇందులకు భరత మునియే ఇట్లు సదుత్తర మిచ్చియున్నాడు.

బాలానామపి కర్తవ్య
స్వచ్ఛంద పదవిక్రమా—
వర్తవ్యం సౌష్ఠవంకార్యం
ప్రమాణం న ప్రయోక్తృభిః నాట్యశాస్త్రము 12 193

"బాలానాం పీఠ—తద్భావ గమనా దితి
యథేవరూపం యోగ్యత్వం తత్త్వ తద్గతిః
విపర్యయ పరిగ్రహేచ విశేషార్థః."

—అభినవ గుప్తపాదులు.

అనిర్దిష్టమైన గతిలో బాల—బాలికలు శ్రీశివ పక్కగా అడుగుల పెట్టునా రగుటయే మిక్కిలి ప్రాయికముగా జూపట్టు లక్షణము. అట్టివారు ఆచార్యుని చేతి దండిక యొక్క సమగతి కాహతి ననుసరించి ప్రతియడుగును ఎత్తి దించి లయానుసారులు కానప్పుడు—ఆచార్యుడు అతిశ్రేష్ఠ చేయి తనచేతి దండికాహతిని—విద్యార్థినులలో ఒక్కొక్కరియొక్క అనిర్దిష్టగతి ననుసరించి విషమగతికముగా సాధకములు చేయింపవచ్చును అంతమాత్రాన అభ్యాసకులతో అవలయ స్థిరపడి పోగలదను భీతి పొంద నక్కరలేదు హెచ్చు తగ్గులుగా అడుగు విడుటలో ఆ యడుగుల జాడతో—దండికాహతిని సమీకరింపజేయుటలో ఆచార్యుడే అప్రమత్తుడు కాదగును. అట్లు చేయగల్గిన ఆచార్యుడే సమర్థుడు

సమర్థులగు నాట్యాచార్యు లరుదుగ నుందురు పూర్వాచార్యులందు గుణ విశేషము లిట్లు వినుబడుచుండును. భరత శాస్త్రాభిజ్ఞుడును—అభినయోపదేష్టయు—గాత్ర విక్షేపము మున్నగు వివిధాంగిక చాలనములను లయాశ్రయముగా నేర్పుటలో నేర్పరియైన యుండునట్టి నృత్త తత్త్వజ్ఞుడును గీతవాద్యములు రెంటియొక్క ఉపక్రమోపసంహారములను బాగుగా నెఱిఁగినవాఁడును—తాన పద్ధతిలోని సమాతాతానాగత గ్రహ పణతులనుభవ మున్న వాఁడును— వాద్యప్రకారవిజ్ఞానముగ గలిగినవాఁడును, రూపవంతుడును, శాస్త్ర సంప్రదాయ రహస్యజ్ఞుండును, నాద మాధుర్య తత్త్వవేత్తయును, రాగావయవాధిక్య న్యూనతాభిజ్ఞుఁడును—ద్రుత విలంబితాది లయల సమలోమ విలోమములుగా ఎలవఱచుకొన్నవాఁడును—లయ లయాంతర—తాళ తాళాన్తర కథనాను భవము కలవాఁడును—వాద్య ప్రబంధ నిర్మాతయు—మురజాది వాద్యోద్భవ వర్ణ సంధాన చాతుర్యము గలవాఁడును—తాళధారికిం గొలుకువ నందిచ్చు ప్రీతి గల వాఁడును—శిష్య విద్యా సంరక్షణ దక్షుఁడును—దేశిమార్గ నృత్తములు బోకడ లన్నింటి నెఱిఁగినవాఁడును—పాత్ర హృదయ సన్నివిష్ట ప్రతిభ నెలకొల్పువాఁడును జనాకర్షణముగా మంచు తెరలగున అభినయము నేర్పుటందు శాస్త్రగోష్ఠి విడువకుండువాఁడును—నృత్తదోషవిధానజ్ఞుఁడునై—తల్లక్ష్య లక్షణ తత్త్వజ్ఞ—అనుకరణములందివ్వఁ గలుగువాఁడును అయి యుండుట నాట్యాచార్యుని లక్షణము.

Edited, Printed and Published by S. Radhakrishna at the Andhra Patrika Press, 6 & 7 Thambuchetty Street Madras-1. Editor. S. Sambu Prasad.

శ్రీరస్తు - శ్రీ త్రిపురసుందరీ పరశివాభ్యాం నమః

శ్రీ క్రోధినామ సంవత్సర పూర్ణశాస్త్రీయ (ఆంధ్రపత్రికా) పంచాంగమ్

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమత్పిడపర్తి చినపూర్ణార్యసిద్ధాన్తినః ద్వితీయ పుత్రేణ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిణా ప్రణీతమ్

సహారచయితారౌ. తత్తనయౌ చినకృష్ణమూర్తిశాస్త్రీ, సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రీచ

విఘ్నేశ విధిమార్తండ చంద్రేంద్రోపేంద్ర వందిత । నమో గణపతే తుభ్యం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పతే.

వేదమయీం నాదమయీం పరపదోద్య బిందుమయీం

మంత్రమయీం తంత్రమయీం ప్రకృతిమయీం నౌమి విశ్వవికృతిమయీం.

గమనిక

ఈ సంవత్సరమున రాజు శని మంత్రి చంద్రుడు సర్వసస్య సముదాయమగు ౧౬ వీసములలో ౧౦ వీసములవంటు పండును బలరాముడు పశుపాలకుడు గావున సర్వదేశములయందు సువృష్టి తృణ సస్యవృద్ధి, మధ్యదేశమున అతివృష్టియు కలుగును పాటియం దార్ద్రా ప్రవేశము ఒక కుంచము వర్షము పౌష బ ౩౦ వ్య సోమ మహోదయ పుణ్యకాలము అధిక చైత్ర శు ౨ ఆదివారం గంగానదీ పుష్కరప్రవేశము ఫాల్గున బ ౪ ఆదివారం నర్మదానదీ పుష్కర ప్రవేశము జ్యేష్ఠ శు ౧౫ మ బుధవారం, మార్గశీర్ష శు ౧౫ మ శనివారం సంభవించు చంద్రగ్రహణములు ఆంధ్ర ప్రదేశమునందు కనుబడును.

మౌఢ్యములు

అధికచైత్ర బ ౧౧ బుధవారం (8-4-1964) లగా॥ నిజచైత్ర బ ౧౩ ఆదివారం (10-5-64) వరకు గురుమౌఢ్యం. జ్యేష్ఠ శు ౬ సోమవారం 15-6-64 లగా॥ జ్యేష్ఠ శు ౧౫ (25-6-64) గురువారం పర్యంతం శుక్రమౌఢ్యం. తిరుగ మాఘ బ ౧౨ ఆది॥ 28-2-65 లగా॥ ఆవత్సరం శుక్రమౌఢ్యం.

కల్యాద్యబ్దాః	౫౦౬౫
శాలివాహనశకః	౧౮౮౬-౮౭
ఫసలీసన్	౧౩౭౩-౭౪
హిజరీసన్	౧౩౮౩-౮౪
క్రీస్తుశకం	1964-65
భారతస్వాతంత్ర్య శకః	15-16

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, మద్రాసు-1.

పంచాంగ పద్ధతి వివరణము

ఇందు కాలమానము యథాప్రకారముగ విజయవాడ, గుంటూరు, ఏలూరు మొదలగు ఆంధ్రప్రదేశ మధ్య భాగమునకు చూపబడినది తిథి, నక్షత్రములు ఘటికలలోను, గంటలలోను కూడ చూపబడినవి శుభ ముహూర్తములు—దుర్ముహూర్తములు—వర్జ్యములు—మహాపాతలు గంటలలో మాత్రం చూపబడినవి యోగకరణ, అమృత, గ్రహ ప్రవేశములు ఘటికలలో మాత్రం చూపబడినవి భారతప్రభుత్వముచే నియమింపబడిన కాలెండరు రిఫార్మ్ కమిటీవారి నిర్ణయము ననుసరించి ప్రకటింపబడిన ఇండియన్ ఎఫెమెరీసు—అందు నాటికల్ ఆల్మనాక్కునకు సరిపడునట్లు చూపబడినవి నూతన వేధశాలలయందు కనుగొనబడిన భూ కేంద్రమునకు సరిపడు వాస్తవిక రవి చంద్రులచే సాధించబడిన తిథ్యాధికము, గ్రహసంచారము ఇందు ప్రాధాన్యముగ చూపబడినవి ఈ తిథ్యాది గ్రహ సంచారములే పంచాంగమున వ్రాసినట్లు ఆకసమున సరిపడుచున్నవి న్యాయమును లోకము తెలుసుకొనుటకొరకు భేదమును గుర్తించగలందులకు పూర్వ పద్ధతి పంచాంగం కూడ ఇందు సంగ్రహముగ చూపబడినది. ఇందు చూపబడిన పూర్ణ శాస్త్రీయ పద్ధతియే శాస్త్రీయమని గ్రహించగునని మా నిశ్చితాభిప్రాయము ఇందు తిథ్యాది ఘటికలు, ఉదయాస్తమయము, శుభ ముహూర్తములు, విజయవాడ, గుంటూరు, ఏలూరు ప్రాంతములకు చూపబడినవి ఇందు లగ్నాంత కాలములు, నిరయణ గ్రహస్ఫుటములును చూపబడినవి దేశాంతర చక్రములును చూపబడినవి- ఇందు వేదాంగ జ్యోతిషమున సూచించబడిన అశ్విన్యాదిని గ్రహించి ఈ పంచాంగ రచన చేసియున్నాము—గావున వైదికమును సనాతనము గూడ యగుచున్నది. 10 అక్షాంశ అగాయతు 30 అక్షాంశవరకు లగ్న ప్రమాణములు ఇవ్వబడినవి. శాస్త్రమునకు ప్రత్యక్షమునకు సముచితమ్మై యొప్పు ఈ పంచాంగమును గ్రహించి శ్రౌత స్మార్త కర్మల నాచరింప గోరుచున్నాము.

దేశాంతర చక్రము

	చైత్ర మేష	వైశాఖ వృషభ	జ్యేష్ఠ మిథున	ఆషాఢ కర్కాట	శ్రావణ సింహ	భాద్ర కన్యా	ఆశ్వయుజ తులా	కార్తిక వృశ్చిక	మార్గశిర ధను	పౌష మకర	మాఘ కుంభ	ఫాల్గున మీన
మైసూరు	—౩౯	—౪౯	—౫౬	—౫౯	—౫౬	—౪౯	—౩౯	—౩౦	—౨౩	—౨౦	—౨౩	—౩౦
బెంగుళూరు	—౩౦	—౩౮	—౪౪	—౪౭	—౪౪	—౩౮	—౩౦	—౨౨	—౧౬	—౧౪	—౧౬	—౨౨
అనంతపురం	—౩౦	—౩౪	—౩౭	—౩౯	—౩౭	—౩౪	—౩౦	—౨౬	—౨౩	—౨౧	—౨౩	—౨౬
బళ్లారి	—౩౭	—౪౦	—౪౩	—౪౪	—౪౩	—౪౦	—౩౭	—౩౪	—౩౨	—౩౧	—౩౨	—౩౪
కర్నూలు	—౨౬	—౨౭	—౨౮	—౨౯	—౨౮	—౨౭	౨౬	—౨౪	—౨౩	—౨౨	—౨౩	—౨౪
హైద్రాబాదు	—౨౧	—౨౦	—౧౮	—౧౮	—౧౮	—౨౦	౨౧	—౨౩	—౨౫	—౨౫	—౨౫	—౨౩
వరంగల్లు	—౧౦	— ౭	— ౪	— ౩	+ ౪	— ౭	—౧౦	—౧౩	—౧౬	—౧౭	—౧౬	—౧౩
తిరుపతి	—౧౩	—౧౯	—౨౪	—౨౭	—౨౪	—౧౯	—౧౩	— ౭	— ౨	+ ౦	— ౨	— ౭
నెల్లూరు	— ౬	—౧౧	—౧౪	—౧౬	—౧౪	—౧౧	— ౬	— ౨	+ ౨	+ ౪	+ ౨	— ౨
కుంభకోణం	—౧౨	—౨౪	—౩౪	—౩౮	—౩౪	—౨౪	—౧౨	— ౦	+ ౯	+౧౩	+ ౯	— ౦
కాంచీపురం	— ౯	—౧౭	—౨౪	—౨౬	—౨౪	—౧౭	— ౯	— ౧	+ ౬	+ ౮	+ ౬	— ౧
మద్రాస్	— ౪	—౧౧	—౧౭	—౨౦	—౧౭	—౧౧	— ౪	+ ౪	+౧౦	+౧౨	+౧౦	+ ౪
భద్రాచలం	+ ౩	+ ౫	+ ౭	+ ౮	+ ౭	+ ౫	+ ౩	+ ౦	— ౨	— ౩	— ౨	+ ౦
బందరు	+ ౫	+ ౫	+ ౪	+ ౪	+ ౪	+ ౫	+ ౫	+ ౬	+ ౭	+ ౭	+ ౭	+ ౬
రాజమండ్రి	+౧౧	+౧౩	+౧౩	+౧౪	+౧౩	+౧౩	+౧౧	+౧౦	+ ౯	+ ౯	+ ౯	+౧౦
విజయనగరం	+౨౮	+౩౨	+౩౪	+౩౬	+౩౪	+౩౨	+౨౮	+౨౪	+౨౧	+౨౦	+౨౧	+౨౪
బరహాంపురం	+౪౨	+౪౮	+౫౩	+౫౫	+౫౩	+౪౮	+౪౨	+౩౬	+౩౧	+౨౯	+౩౧	+౩౬

సూచన

విజయవాడనుండి భారత ప్రభుత్వము వారిచే నిర్ణయింపబడిన చైత్రాది మాసారంభము (అనగా మేషాది సాయన మాసారంభము) ల యందు కలుగు దేశాంతర విఘటికలు యీ పై చక్రమునందు చూపబడినవి. స్వగ్రామమునకు సమీపమందున్న పట్టణమునకు అభీష్ట మాసాదియందు గల విఘటికలను యీ చక్రమననుసరించి విజయవాడకు పశ్చిమదేశములయందుండువారు యీ పంచాంగమందలి తిథ్యాదులలో తీసివేయగాను, ప్రాగ్దేశములవారు కలుపగాను స్వస్థానమునకు సూర్యోదయాది తిథ్యాదికాలము లగుచున్నవి. యీ విజయవాడ యామ్యోత్తర రేఖకు సమీపమందుగల దక్షిణోత్తర దేశములవారు ఇందు ఆయామాసములలో చూపిన +,— ధనర్ణ చిహ్నలను గుర్తించి సంస్కరించుకొన వలయును - ఇందు చూపిన విఘడియలు మాసాదియందు చూపబడినవి. మాసమధ్యయందు త్రైరాశికముచే దేశాంతరమును గ్రహించి సంస్కరించినచో సూర్యోదయాది స్ఫుటతిథ్యాది కాలములగును. ఇష్టగ్రామమునకు సూర్యోదయ గంటలు పై ప్రకారము దేశాంతర విఘటికల కగు నిమిషములను ఈ విజయవాడ కగు సూర్యోదయ గంటలలో ధనర్ణ చిహ్నలకు వ్యత్యస్తముగా (అనగా విజయవాడకు పశ్చిమదేశమం దుండువారు కలుపగను, ప్రాగ్దేశవాసులు తీసివేయగను) సంస్కరించినయెడల స్టాండర్డ్ టైము ననుసరించి ఇష్టగ్రామమునకు సూర్యోదయ గంటలగును; ఈ ప్రకారము సూర్యాస్తమయ కాలమును చేయదగదు.

లగ్నాంతసారణియందు దేశాంతర చక్రము

	మీన	మేష	వృష	మిథు	కర్క	సింహ	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుంభ
మైసూరు	+19	+22	+24	+23	+20	+17	+13	+10	+ 8	+ 9	+11	+15
బెంగుళూరు	+14	+17	+19	+18	+16	+13	+10	+ 7	+ 5	+ 6	+ 8	+11
అనంతపురం	+13	+15	+15	+15	+14	+12	+11	+ 9	+ 9	+ 9	+10	+21
బళ్లారి	+16	+17	+17	+17	+16	+15	+14	+13	+12	+13	+13	+15
కర్నూలు	+11	+11	+12	+11	+11	+10	+10	+ 9	+ 9	+ 9	+10	+10
హైద్రాబాదు	+ 8	+ 7	+ 7	+ 7	+ 8	+ 8	+ 9	+10	+10	+10	+ 9	+ 9
వరంగల్లు	+ 3	+ 2	+ 1	+ 1	+ 2	+ 4	+ 5	+ 6	+ 7	+ 6	+ 5	+ 4
తిరుపతి	+ 7	+ 9	+11	+10	+ 8	+ 6	+ 3	+ 1	— 0	+ 0	+ 2	+ 5
నెల్లూరు	+ 4	+ 5	+ 6	+ 6	+ 5	+ 3	+ 1	— 1	— 1	— 1	+ 0	+ 2
మదరాస్	+ 4	+ 6	+ 8	+ 7	+ 5	+ 2	— 1	— 4	— 5	— 4	— 2	+ 1
కుంభకోణం	+ 9	+13	+15	+14	+11	+ 6	+ 1	— 3	— 5	— 4	— 1	+ 4
కాంచీపురం	+ 6	+ 9	+10	+10	+ 7	+ 4	+ 1	— 2	— 3	— 3	— 0	+ 3
భద్రాచలం	— 2	— 3	— 3	— 3	— 2	— 1	— 0	+ 1	+ 1	+ 1	+ 0	— 1
బందరు	— 2	— 2	— 2	— 2	— 2	— 2	— 2	— 3	— 3	— 3	— 3	— 2
రాజమండ్రి	— 5	— 5	— 5	— 5	— 5	— 5	— 4	— 4	— 4	— 4	— 4	— 4
విజయనగరం	—12	—14	—14	—14	—13	—12	—10	— 9	— 8	— 8	— 9	—11
బరహాంపురం	—19	—21	—22	—22	—20	—17	—15	—13	—11	—12	—14	—16

ఇందు చూపబడిన లగ్నాంతకాలములు స్టాండర్డుటైము ననుసరించి విజయవాడకు లగ్నాంతకాలము లగుచున్నవి. ఇతరదేశములవారు, ఈ చూపబడినదేశాంతర చక్రము ననుసరించి, ఆయాలగ్నాంత కాలములకు చూపబడిన నిమిషములను, విజయవాడకు పశ్చిమదేశమున నుండు వారలు ఆయా కాలములలో కలుపగాను, ప్రాగ్దేశములయం దుండువారు తీసివేయగను, స్టాండర్డు టైముననుసరించి ఇష్టమగు ఆయా నగరములకు లగ్నాంత కాలము లగును.

భారతదేశమున ఆ యా అక్షాంశ ప్రదేశములకు మేషాది నిరయణ రాశి ప్రమాణములు — ఘటికలు-విఘటికలు-పరలు.

అక్షాంశ	మేషము	వృషభము	మిథునము	కర్కాటకము	సింహము	కన్య	తుల	వృశ్చికం	ధనుస్సు	మకరం	కుంభం	మీనం
	ఘ.విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.	ఘ విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.	ఘ విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.	ఘ విఘ.పర.	ఘ.విఘ.పర.
10	౪-౩౫-౧౬	౫- ౮-౧౦	౫-౨౮-౧౧	౫-౨౦- ౧	౫- ౨-౧౯	౪-౫౭-౫౧	౫-౧౧-౧౩	౫-౨౭-౨౧	౫-౨౦-౫౧	౪-౫౦-౧౬	౪-౨౨-౧౭	౪-౧౬-౧౪
11	౪-౩౩-౨౬	౫- ౭-౧౦	౫-౨౮-౩౫	౫-౨౧-౩౨	౫- ౪-౨౨	౪-౫౯-౫౯	౫-౧౩- ౪	౫-౨౮-౨౦	౫-౨౦-౨౮	౪-౪౮-౪౪	౪-౨౦-౧౪	౪-౧౪- ౬
12	౪-౩౧-౩౪	౫- ౬-౧౧	౫-౨౮-౫౭	౫-౨౩- ౫	౫- ౬-౨౬	౫- ౨- ౮	౫-౧౪-౫౫	౫-౨౯-౨౦	౫-౨౦- ౫	౪-౪౭-౧౨	౪-౧౮-౧౦	౪-౧౧-౫౭
13	౪-౨౯-౪౧	౫- ౫-౧౧	౫-౨౯-౨౦	౫-౨౪-౩౮	౫- ౮-౩౧	౫- ౪-౧౮	౫-౧౬-౪౭	౫-౩౦-౨౧	౫-౧౯-౪౨	౪-౪౫-౩౮	౪-౧౬- ౫	౪- ౯-౪౮
14	౪-౨౭-౪౮	౫- ౪- ౯	౫-౨౯-౪౪	౫-౨౬-౧౨	౫-౧౦-౩౮	౫- ౬-౨౮	౫-౧౮-౪౧	౫-౩౧-౨౧	౫-౧౯-౧౯	౪-౪౪- ౪	౪-౧౩-౫౯	౪- ౭-౩౭
15	౪-౨౫-౫౩	౫- ౩- ౯	౫-౩౦- ౭	౫-౨౭-౪౭	౫-౧౨-౪౫	౫- ౮-౩౯	౫-౨౦-౩౬	౫-౩౨-౨౩	౫-౧౮-౫౫	౪-౪౨-౨౯	౪-౧౧-౫౨	౪- ౫-౨౫
16	౪-౨౩-౫౮	౫- ౨- ౭	౫-౩౦-౩౦	౫-౨౯-౨౩	౫-౧౪-౫౩	౫-౧౦-౫౩	౫-౨౨-౩౧	౫-౩౩-౨౫	౫-౧౮-౩౧	౪-౪౦-౫౩	౪- ౯-౪౩	౪- ౩-౧౨
17	౪-౨౨- ౧	౫- ౧- ౩	౫-౩౦-౫౫	౫-౩౧- ౧	౫-౧౭- ౨	౫-౧౩- ౮	౫-౨౪-౨౮	౫-౩౪-౨౮	౫-౧౮- ౭	౪-౩౯-౧౬	౪- ౭-౩౪	౪- ౦-౫౭
18	౪-౨౦- ౩	౪-౫౯-౫౯	౫-౩౧-౨౦	౫-౩౨-౩౯	౫-౧౯-౧౩	౫-౧౫-౨౪	౫-౨౬-౨౭	౫-౩౫-౩౨	౫-౧౭-౪౨	౪-౩౭-౩౭	౪- ౫-౨౩	౩-౫౮-౪౧
19	౪-౧౮- ౩	౪-౫౮-౫౪	౫-౩౧-౪౫	౫-౩౪-౧౯	౫-౨౧-౨౬	౫-౧౭-౪౧	౫-౨౮-౨౭	౫-౩౬-౩౭	౫-౧౭-౧౭	౪-౩౫-౫౮	౪- ౩- ౯	౩-౫౬-౨౪
20	౪-౧౬- ౧	౪-౫౭-౪౮	౫-౩౨-౧౦	౫-౩౬- ౦	౫-౨౩-౪౧	౫-౨౦- ౧	౫-౩౦-౨౮	౫-౩౭ ౪౨	౫-౧౬-౫౩	౪-౩౪-౧౬	౪- ౦-౫౫	౩-౫౪- ౫
21	౪-౧౩-౫౮	౪-౫౬-౪౧	౫-౩౨-౩౬	౫-౩౭-౪౩	౫-౨౫-౫౭	౫-౨౨-౨౨	౫-౩౨-౩౧	౫-౩౮-౪౯	౫-౧౬-౨౭	౪-౩౨-౩౩	౩-౫౮-౩౯	౩-౫౧-౪౪
22	౪-౧౧-౫౨	౪-౫౫-౩౪	౫-౩౩- ౨	౫-౩౯-౨౭	౫-౨౮-౧౫	౫-౨౪-౪౫	౫-౩౪-౫౬	౫-౩౯-౫౭	౫-౧౬- ౧	౪-౩౦-౪౯	౩-౫౬-౨౧	౩-౪౯-౨౧
23	౪- ౯-౪౫	౪-౫౪-౨౫	౫-౩౩-౨౮	౫-౪౧-౧౪	౫-౩౦-౩౫	౫-౨౭-౧౦	౫-౩౬-౪౩	౫-౪౧- ౭	౫-౧౫-౩౩	౪-౨౯- ౩	౩-౫౪- ౧	౩-౪౬-౫౬
24	౪- ౭-౩౭	౪-౫౩-౧౪	౫-౩౩-౫౫	౫-౪౩- ౨	౫-౩౨-౫౮	౫-౨౯-౩౭	౫-౩౮-౫౩	౫-౪౨-౧౭	౫-౧౫- ౬	౪-౨౭-౧౫	౩-౫౧-౩౯	౩-౪౪-౨౮
25	౪- ౫-౨౫	౪-౫౨- ౨	౫-౩౪-౨౩	౫-౪౪-౫౨	౫-౩౫-౨౨	౫-౩౨- ౬	౫-౪౧- ౩	౫-౪౩-౨౯	౫-౧౪-౩౯	౪-౨౫-౨౫	౩-౪౯-౧౪	౩-౪౧-౫౯
26	౪- ౩-౧౧	౪-౫౦-౪౮	౫-౩౪-౫౨	౫-౪౬-౪౪	౫-౩౭-౫౦	౫-౩౪-౩౮	౫-౪౩-౧౭	౫-౪౪-౪౩	౫-౧౪-౧౧	౪-౨౩-౩౨	౩-౪౬-౪౭	౩-౩౯-౨౭
27	౪- ౦-౫౪	౪-౪౯-౩౪	౫-౩౫-౨౦	౫-౪౮-౩౯	౫-౪౦-౧౯	౫-౩౭-౧౩	౫-౪౫-౩౪	౫-౪౫-౫౮	౫-౧౩-౪౧	౪-౨౧-౩౮	౩-౪౪-౧౭	౩-౩౬-౫౩
28	౩-౫౮-౩౫	౪-౪౮-౧౭	౫-౩౫-౫౧	౫-౫౦-౩౫	౫-౪౨-౫౨	౫-౩౯-౫౦	౫-౪౭-౫౩	౫-౪౭-౧౪	౫-౧౩-౧౨	౪-౧౯-౪౧	౩-౪౧-౪౪	౩-౩౪-౧౫
29	౩-౫౬-౧౪	౪-౪౬-౫౮	౫-౩౬-౨౧	౫-౫౨-౩౫	౫-౪౫-౨౭	౫-౪౨-౩౧	౫-౫౦-౧౫	౫-౪౮-౩౩	౫-౧౨-౪౧	౪-౧౭-౪౧	౩-౩౯- ౯	౩-౩౧-౩౪
30	౩-౫౩-౪౮	౪-౪౫-౩౮	౫-౩౬-౫౨	౫-౫౪-౩౮	౫-౪౮- ౬	౫-౪౫-౧౪	౫-౫౨-౪౦	౫-౪౯-౫౪	౫-౧౨-౧౦	౪-౧౫-౩౯	౩-౩౬-౨౯	౩-౨౮-౫౧

N. B. పది అక్షాంశ ప్రదేశముల గల పూర్వ ప్రాంతములు మొదలు ముప్పది అక్షాంశ ప్రదేశముల గల పశ్చిమ ప్రాంతములకు ఈ మేషాది నిరయణ లగ్న ప్రమాణములను గ్రహించవచ్చును. భారతదేశమున పాలీభాగము వరకు ఈ లగ్న ప్రమాణములను మా-ది గ్రహించవచ్చును.

విజయవాడ ప్రాంతములకు
మేషాది నిరయణ లగ్నప్రమాణములు—పుష్కరలు

	లగ్న ప్రమాణములు			పుష్కర ప్రమాణములు	
మేషము	౪-౨౩	గం 1-45	మేషము	౩- ౪	గం 1-14
వృషభము	౫- ౨	గం 2-1	వృషభము	౨-౨౦	గం 0-56
మిథునము	౫-౩౦	గం 2-12	మిథునము	౪-౨౪	గం 1-46
కర్కాటకము	౫-౩౧	గం 2-12	కర్కాటకము	౧-౧౭	గం 0-31
సింహము	౫-౧౬	గం 2-6	సింహము	౩-౪౧	గం 1-28
కన్య	౫-౧౨	గం 2-5	కన్య	౨-౨౬	గం 0-58
తుల	౫-౨౪	గం 2-10	తుల	౪-౧౯	గం 1-44
వృశ్చికం	౫-౩౪	గం 2-14	వృశ్చికం	౧-౧౮	గం 0-31
ధనుస్సు	[illegible]	గం 2-7	ధనుస్సు	౩-౪౩	గం 1-29
మకరం	[illegible]	గం 1-52	మకరము	[illegible]	గం 0-52
కుంభము	౪- ౮	గం 1-39	కుంభము	౩-౧౮	గం 1-19
మీనము	౪- ౨	గం 1-37	మీనము	౦-౫౬	గం 0-22

గత లగ్నాంత కాలములో ముహూర్తలగ్న సంబంధమైన పుష్కర గంటలను కలిపిన శుభ ముహూర్త లగ్నమందు పుష్కర సమయము వచ్చును.

రాజమండ్రి ప్రాంతములకు
మేషాది నిరయణ రాశిప్రమాణములు

మేషస్య	౪-౨౨	తులాయాః	౫-౨౪
వృషభస్య	౫- ౧	వృశ్చికస్య	౫-౩౫
మిథునస్య	౫-౩౧	ధనుషః	౫-౧౮
కర్కాటకస్య	౫-౩౧	మకరస్య	౪-౩౯
సింహస్య	౫-౧౭	కుంభస్య	౪- ౮
కన్యాయాః	౫-౧౩	మీనస్య	౪- ౧

విజయనగర ప్రాంతములకు
మేషాది నిరయణ రాశిప్రమాణములు

మేషస్య	౪-౨౦	తులాయాః	౫-౨౭
వృషభస్య	౫- ౦	వృశ్చికస్య	౫-౩౬
మిథునస్య	౫-౩౧	ధనుషః	౫-౧౭
కర్కాటకస్య	౫-౩౩	మకరస్య	౪-౩౮
సింహస్య	[illegible]	కుంభస్య	౪- ౫
కన్యాయాః	[illegible]	మీనస్య	౩-౫౮

అయనాంశలు { ఇండియన్ ఎఫిమెరిస్ ప్రకారం (పితామహప్రోక్త ధనిష్ఠాద్యయనాంశలు 23°-21'-10'' చైత్రపక్షాయనాంశలు 23°-20'-24'' వార్షికఅయనగతి 50''-26

మి వృ మే మీ

రా		శు	అ చం గు బు ర
	వర్షలగ్నం		కు
			శ
			కే

మి వృ మే మీ

ల రా	శు	ర చం గు బు	కు
	జగల్లగ్నం		
			శ
			కే

వర్షలగ్నాధిపతియగు గురుడు లగ్నమందుండెను చతుర్థ సప్తమాధిపతియగు బుధుడు, లగ్నరాజ్యాధిపతి యగు గురుడు, పంచమాధిపతియగు చంద్రునితో కలసి లగ్నమందుండెను తృతీయాష్టమాధిపతియగు శుక్రునకు ధనస్థితి లాభ వ్యయాధిపతియగు శనికి లాభస్థితి నలుగురు కేంద్రాధిపతులకు, పంచమాధిపతికి షష్ఠాధిపతియగు రవితో సంబంధము ధన భాగ్యాధిపతియగు కుజునకు వ్యయస్థితి విచారణచేయగా రాష్ట్రప్రభుత్వమునందు అధిక వ్యయము కాగలదనిపించుచున్నది సాంద్ర వ్యవసాయ పద్ధతి ప్రణాళికలు అమలు జరుపుటకు కొంత ఋణము చేయుట, ఎక్కువ శ్రమ వ్యయప్రయాసలు కల్గినను, ఒక రూపము పొందించి కృతకృత్యత పొందగలవు జగల్లగ్నాపేక్షయా లగ్న చతుర్థాధిపతియగు బుధుడు, ధనాధిపతియగు చంద్రుడు, తృతీయాధిపతియగు రవి, సప్తమ రాజ్యాధిపతియగు గురుడు కలసి లాభమందు యుండెను షష్ఠ లాభాధిపతియగు కుజుడు రాజ్యమందుండెను అష్టమ భాగ్యాధిపతియగు శనికి అష్టమస్థితి పంచమ వ్యయాధిపతియగు శుక్రునకు వ్యయస్థితి లగ్నమునకు రాహు సంబంధము కావున భారత ప్రభుత్వము ఇంకను ఎక్కువ చిక్కు సమస్యలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చును కొంత వ్యయ భారము తప్పదు భారతదేశం చేపట్టిన అలీన విధానము, శాంతిభద్రతలు జయమును పొందినట్లు అన్ని దేశములవారును అంగీకరింతురు పార్లమెంటరీ విధానమునందు కొన్ని మార్పులురాగల సూచనలు తట్టుచున్నవి. దేశరక్షణ చక్కగ జరుగగలదు ముఖ్యముగ ప్రభుత్వముపట్ల ఆర్థిక విధానము పట్ల ప్రజలకు అసంతుష్టి, విముఖత ఏర్పడుటకు సావకాశము లేకపోలేదు ఇతర ఖండములయందు వాణిజ్యములు వగైరా బృహత్పథకములయందు కొంత లాభమును పొందగలదు ప్రభుత్వము ఎన్ని కొత్త సమస్యలను ఎదుర్కొన్నను చివరకు అనుకొన్న ప్రకారం అంచనాలు నెరవేరుటవలన కార్యసిద్ధి పొందినది యగును రాష్ట్రప్రభుత్వమునందు, భారత ప్రభుత్వము నందును అధికారపక్షమును తోసిరాజనగల ప్రతిపక్షము ఉండుట అసంభవము మొత్తంమీద అనుకూల పరిణామము గలిగి ప్రజలు ప్రభుత్వము సుఖింతురు

సంవత్సర ఫలమ్

ఈ సంవత్సరమున రాజు శని, మంత్రి చంద్రుడు, సేనాధిపతి అర్ఘాధిపతి సూర్యుడు, మేఘాధిపతి రసాధిపతి శుక్రుడు, సస్యాధిపతి గురుడు, ధాన్యాధిపతి కుజుడు, నీరసాధిపతి బుధుడు ఇట్లు తొమ్మిది ఆధిపత్యములలో 5 అధిపత్యములు శుభుల కయినవి. బలరాముడు పశుపాలకుడు, గోష్ఠ ప్రాపకుడు శ్రీకృష్ణుడు, గోష్ఠబహిష్కర్త యముడు పగటియందు ద్వార్ద్రాప్రవేశము ఒక కుంచము వర్షము వత్సరాది మొదలు నిజ చైత్ర బ. 3 గురువార పర్యంతం బాల్య వయోవిశిష్ట గణికా (వేశ్య) హస్తమునందు, తత్ప్రభృతి ఆషాఢ బ. 8 శని పర్యంతము యౌవన వయో విశిష్ట గణికా హస్తమునందు, తత్ప్రభృతి పుష్య బ 4 గురువార పర్యంతం పునః బాల్య వయోవిశిష్ట గణికా హస్తమునందు, తత్ప్రభృతి ఆ వత్సరం తిరిగి యౌవన వయో విశిష్ట గణికా హస్తమునందు కుంచ ముండును. సర్వ సస్య సముదాయమును 16 వీసములలో 10 వీసముల పంట పండును దేవమాతృక నదీమాతృక భూములు సమానముగ ఫలించును అధిక చైత్ర బ 11 బుధవారం (8—4—1964) ప్రభృతి నిజచైత్ర బ. 13 ఆదివారం (10—5—64) పర్యంతం గురు మౌఢ్యం జ్యేష్ఠ శు 6 సోమవారం (15—6—1964) ప్రభృతి జ్యేష్ఠ శు 15 గురువారం (25—6—1964) పర్యంతం శుక్ర మౌఢ్యం మాఘ బ. 12 ఆదివారం (28—2—1965) ప్రభృతి ఆ సంవత్సరం తిరుగ శుక్రమౌఢ్యం జ్యేష్ఠ శుద్ధ 15 బుధవారం గ్రస్తాస్తమయ ఖచ్ఛన్న చంద్రగ్రహణము మార్గశిర శు 15 శనివారమున సంభవించు ఖచ్ఛన్న చంద్రగ్రహణము బెజవాడ మొ. పశ్చిమ దేశములు దాటిన తరువాయివి దృశ్య మగును బెజవాడ ప్రాంతములవారికి దృశ్యాదృశ్య మగును రాజమండ్రి, విజయనగరం మొదలగు ప్రాగ్దేశములకు కనుపడదు అధిక చైత్ర శు విదియ ఆదివారం (15—3—64) సార్ధ త్రికోటి తీర్థసహిత గంగానదీ పుష్కర ప్రవేశము, ఫాల్గుణ బ 4 ఆదివారం (21—3—1965) సార్ధ త్రికోటితీర్థ సహిత నర్మదానదీ పుష్కర ప్రవేశము గలుగును పౌష బ 30 స్య సోమవాసరమున మహోదయ పుణ్యకాలము సంభవించును సర్వేషాం సమస్త సన్మంగళానిభవంతు—శ్రీ శ్రీ శ్రీ

వర్షఫల సారాంశము

అధిక చైత్ర శుక్లమున మేఘాడంబరము అధికముగ నుండును బహుళములో ఉత్తరార్ధమున చటపట గాలితో గూడిన వర్షములు గలుగును నిజ చైత్రమునందు, అద్యంతముల యందు ఎండలు గాయుచున్నను, మధ్య మధ్య దభాలు వానలు గలుగును వైశాఖ మాసమునందు సస్యానుకూలమగు తొలకరి వర్షములు పడును జ్యేష్ఠ శుక్లములో సస్యోచిత వృష్టియు, బహుళములో గాలి దుమారములును గలుగును ఆషాఢ మాసమున ఆంధ్రదేశ ప్రాగ్భాగమున కర్షకులు వర్షమునకై తహతహ లాడుదురు. శ్రావణ మాసమున మధ్య మధ్య తెరిపిగలిగినను, గోదావర్యాది నదులు వచ్చును భాద్రపద మాసమున సస్యోచితమగు మంచి వర్షములు పడును అమావాస్యకు ఉభయ ప్రాంతములయందు అనుకూల వర్షములు పడును ఆశ్వయుజ శుక్లమున పెద్ద వానలు గురియునా యనిపించుచున్నది పూర్ణిమ దాటినది లగాయతు తెరిపిగ నున్నను, తిరుగ అమాప్రాంతమున గాలితో గూడిన స్వల్ప వర్షములు కలుగునట్లు తోచుచున్నది కార్తిక మాసమున సస్యోచితముగ నుండును మార్గశిర్ష మాసమున మధ్య మధ్య వర్షములు పడును పుష్య మాసమున చెదురు చెదురు మబ్బులు, అనుకూల వాయువు కలుగును మాఘ మాసమున శివరాత్రి ప్రాంతమునందు మబ్బులు, వర్ష సూచనలు కలవు. ఫాల్గుణములో అమా ప్రాంతమందు సామాన్య వర్షములు పడును.

చంద్ర గ్రహణము

ఏ తత్సంవత్సర జ్యే శు 15 బు 25—6—1964 A M. గ్రస్తాస్తమయ ఖచ్ఛన్న చంద్ర గ్రహణము—కేతుగ్రస్తము కృష్ణవర్ణము—.

I. S. T.

స్పర్శకాలము	తె గం A M,	4—39
చంద్రాస్తమయకాలము	,,	5—36
సూర్యోదయకాలము	,,	5—39
పరదినమున నిమీలన కాలము	,,	5—45
మధ్యకాలము	,,	6—36
ఉన్మీలనకాలము	,,	7—27
శుద్ధ మోక్షకాలము	,,	8—33
ఆద్యంత పుణ్యకాలము	,,	3—54—ప్రాగాస్త్యేయ మధ్యే స్పర్శః.

నిత్యభోజన ప్రత్యాబ్దిక నిర్ణయము

ఇది గ్రస్తాస్తమయ చంద్రగ్రహణ మగుటచే ప్రతి ప్రత్యాబ్దికములు, పాడ్యమిరోజున గ్రహణ శుద్ధ మోక్ష స్నానము చేసి, పాకారంభముచేసి యథాకాలమందు చేయవలెను నిత్య భోజనము సాయంత్రం శుద్ధ చంద్రబింబమును చూచి స్నానముచేసి పాకమునుచేసి నిత్యభోజనమును నిర్వర్తించవలెను ఇందుకు ప్రమాణము ''గ్రస్తే చంద్రేఽస్తంగతేచేత్ తద్దిన్నేకుర్యా ప్రత్యబ్దం యథాకాలమేవ! గ్రస్తేవాస్తమావం తు రవీందూ ప్రాప్నుతోయది! ఉభయోః పరేద్యురుదయే స్నాత్వా భ్యవహరేన్నరః' ఇతి—గ్రహణఫలము గోచారము వద్ద చూడుడు.

వరంగల్లు లగాయతు-పశ్చిమ దేశములకు కనపడు ఖచ్ఛన్న చంద్రగ్రహణము

19—12—1964 A M

ఏ తత్సంవత్సర మార్గశిర్ష శు. 15 శనివారం గ్రస్తాస్తమయ చంద్రగ్రహణము. రాహుగ్రస్తము తత్కాలమున ధూమ్రవర్ణము ఖచ్ఛన్నం

స్పర్శకాలము	19—12—1964	ఉ గం	6—29
నిమీలనకాలము		ఉ గం	7—37
మధ్యకాలము		ఉ గం	8— 7
ఉన్మీలనకాలము		ప గం	8—37
శుద్ధమోక్షకాలము		ప గం	9—45
ఆద్యంత పుణ్యకాలము		ప గం	3—16

ఈ గ్రహణము బెజవాడ లగాయతు ప్రాగ్దేశములకు అనగా రాజమండ్రి, విశాఖపట్టణం మొదలగు ప్రదేశములకు కనుపడదు విజయవాడకు దృశ్యాదృశ్య మగును విజయవాడ లగాయతు పశ్చిమ దేశములకు అనగా వరంగల్లు—హైద్రాబాదు మొదలగు దేశాలకు కనుపడును గావున గ్రహణము దృష్ట మగు ప్రదేశములందు మాత్రము రాత్రి శుద్ధ చంద్ర బింబమును చూచి స్నానముచేసి పాకాదుల నాచరించి నిత్య భోజనమును చేయవలెను శాస్త్రముచే మోక్షానంతరము స్నానముచేసి పాక క్రియ లను నిర్వర్తించి యథాకాలమునందు ప్రతిప్రత్యాబ్దికములను ఆచరించవలెను వారివారికి గ్రహణ ఫలము గోచారములో చూపబడినది

ధర్మశాస్త్ర నిర్ణయము - పోలావ్రతము

(శ్రావణ బ అమా ఆది ౧౦—౧౨ పోలావ్రతము

ఈ పోలావ్రతము కుహూ అమావాస్యరోజున చేయతగినది వ్రతరాజమున గల కల్పమునందు పిగులు అమావాస్య రోజున చేయతగినదని చెప్పబడినది 'ద్విముహూర్తా(త్రిసన్న్య)' అను ప్రమాణమును అనుసరించి అమావాస్య త్రిముహూర్తాల్ప మగునపుడు పూర్వ దినమున ఆచరించవలెను ప్రకృతం పరదినమున అమా వాస్య త్రిముహూర్తాధిక మగుటచే పరదినమునందు—ఆదివారమునందే—పోలావ్రతమును ఆచరించవలెను చతుర్దశీ శనివారమునగాని, భాద్ర బ 30 నాడు గాని చేయుట ధర్మశాస్త్ర నిషిద్ధము.

సామవేదులకు ఉపాకర్మ

సామవేదులకు ముఖ్య కాలము భాద్రపదము—గౌణకాలము శ్రావణము—ముఖ్య కాలమునకు సంక్రాంత్యాది దోషములు గలుగుట సంభవించిన గౌణకాల మగు శ్రావణములో చేయుట న్యాయము సామవేదుల యందును ఇట్లుగనే ఆచారము అనూచాన సాంప్రదాయముగ వచ్చుచున్నది సామవేదుల సామవేదుల యందును ఇట్లుగనే ఆచారము అనూచాన సాంప్రదాయముగ వచ్చుచున్నది సామవేదుల యొక్క గుహ్య సూత్ర భాష్యమునందును, ధర్మ సింధు నిర్ణయ సింధ్వాది నిబంధన గ్రంథముల యందును ఏకరూపముగనే చెప్పబడినది. గావున, ఇట్టి దోషములు లేకపోవుటచే ముఖ్యకాలముగు భాద్రపదములోనే సామవేదులకు ఉపాకర్మ ఆచరణీయమని శాస్త్రసిద్ధము.

విజయదశమి

న గు ౧౮—౪౦ (శ ౫౦—౫౭ విజయదశమీ ద శు ౨౨—౧౩

ఇచట ఉభయదిన అపరాహ్ణములయందు దశమి కలదు పూర్వ దిన అపరాహ్ణమున స్వల్పము గను—పరదిన అపరాహ్ణమున అధికముగను గలదు గావున విజయదశమీ ప్రయుక్త అపరాజితాదేవీపూజా శమీపూజ ఎప్పుడు చేయవలెను అనునపుడు నిర్ణయసింధు ధర్మసింధు మొదలగు నిబంధన గ్రంథములయందు ఇట్లు వివరణ చేయబడినది. ముఖ్య కాలము అపరాహ్ణము. గౌణకాలము సాయంకాలము. ముఖ్య గౌణకాలములలో పూర్వ దినమున యున్న ఆరోజుననే విజయదశమి యని నిష్కర్ష. శ్రవణ సంబంధము గూడ అపరాహ్ణ కాలమున కలిగిన నిస్సందేహము. గావున ప్రకృతం పూర్వ దినమున అపరాహ్ణ కాలమున దశమికి శ్రవణ సంబంధము—మరియు అధికముగ గౌణకాల వ్యాప్తి యున్నది గావున నవమీ గురువారం రోజుననే చేయనగును ''యత్రాధికా సామతా''యను పైతృక తిథిని బట్టి నిర్ణయం చేయకూడదు—అట్లు చేయుట నిబంధనగ్రంథ విరుద్ధము—

దుర్గాదేవ్యుద్వాసనము

వర్షకృత్య దీపకమునందు పూర్వదినమున చేయవలెనని యున్నది నిర్ణయ సింధువునందు పర దినమున చేయవలెనని యున్నది ఇట్టి సందర్భములో ధర్మసింధువునందు నక్షత్ర వశమున చేయు దుర్గా దేవ్యుద్వాసనమని దశమి వశమున చేయు దుర్గాదేవ్యుద్వాసనమని రెండు విధముల యున్నట్లు చెప్పుచు నక్ష త్రానురోధేన చేయు దుర్గాదేవ్యుద్వాసనము పూర్వ దినమునందు, దశమ్యనురోధేన చేయు దుర్గాదేవ్యుద్వా సనము పరదినమున చేయవలెనని చెప్పబడుటవలన మంత్ర శాస్త్రజ్ఞులు వారి వారి ఆచార ప్రకారం రెండు దినములయందును దుర్గాదేవ్యుద్వాసనం చేయుట ధర్మమని మేము తిథులలో రెండు దినముల యందును ''స్వాచారతో దుర్గాదేవ్యుద్వాసనమ్'' అని వ్రాసినాము గావున ఎవరి ఆచార ప్రకారము వారు చేసుకొనుట ధర్మము.

మహోదయ పుణ్యకాలము

పౌష బ 38 32 (శ 58 50

''అమార్క పాత శ్రవణైర్యుక్తా చేత్పౌషమాఘయోః, అర్ధోదయస్స విజ్ఞేయః కించిన్న్యూనో మహోదయః'' అను భారత వచనములో కించిన్న్యూనో మహోదయః అను స్థలమునందు ''భానోర్వారే త్వేషవార్ధోదయ స్స్యాదింద్రో ర్వారే త న్మహత్వార్వ మాహుః'' అని వివరణ చేయబడిన స్మృత్యంతర ప్రమాణవచనమును అనుసరించి మధ్యాహ్నము 12—36 నిమిషములు దాటిన తరువాయిని అమావాస్య—శ్రవణము—వ్యతీపాత సోమవారం కలియుటచే మహోదయ పుణ్యకాలము సంభవించినది. ఇందు సముద్ర స్నానం, మహోదయ వ్రతం—ఇందు దానములు చేసి తరించవలెను

సహృదయులకు మనవి

శ్రీ భారత ప్రభుత్వమువారిచే ప్రకటింపబడు ఆల్మనాకుకు సరిపడునటులను, మరియు గత వంద సంవత్సరముల నుండియు మా పూర్వులు చేసిన నిర్ణయముల ననుసరించి, శ్రీ మా నాయనగారు మేము కూడా చేసినవిమర్శల ననుసరించి, ఏభై సంవత్సరములు పైబడిన అనుభవము ననుసరించి మేము సర్వ సిద్ధాంత సమ్మతముగ ఈ పంచాంగమును రచించుచున్నాము మేము సనాతనమగు పూర్ణ శ్రౌతీయ పంచాంగమునకును, ఇటీవల చేయు (పూర్వ పద్ధతి) దశకలోన పంచాంగమునకును భేదము చూపుటకును, ద్వివిధ తిథ్యాధికమును చూపుచు పూర్ణశ్రౌతీయ పద్ధతియే శాస్త్ర ప్రమాణ సిద్ధమైనదని అనేక మారులు మనవి చేయుచున్నాము ఇట్టి సందర్భములో రెండు పద్ధతుల ప్రకటించుట ''పూర్వ పద్ధతి యందుండు యభిమానము చేతనే'' యనుచున్నారు అది న్యాయము గాదు. మరియు మా నాయన గారు మేము పూర్వమునుండి హవ్య కవ్యాదులయందు పూర్ణ శ్రౌతీయ పద్ధతి ననుసరించియే వ్యవహ రించుచుండగ, కొందరు తెలియనివారు దశకలోన పద్ధతిగ వ్యవహరించుచున్నామని అపప్రచారము చేయుట తగని పని యని మనవి చేయుచున్నాను మేము గ్రహించిన ఆర్యభట్టాది వేదాంగ జ్యోతిషము

పైత్తామహ సిద్ధాంతములందు చెప్పబడినటుల గ్రహించుటవలన వైదికము—సనాతనము గూడ యగుచున్నది. సాంప్రదాయసిద్ధమగు, పంచాంగ రచన ఏదియో తెలియని, ఇతర శాస్త్రజ్ఞులు జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు ధర్మనిర్ణయము చేయుట కడు సాహసము—దృక్సిద్ధ పంచాంగ మన నేమియో, సిద్ధాన్త పంచాంగ మన నేమియో తెలియనివారు ఈ నిర్ణయమునకు దిగి జ్యోతిశ్శాస్త్ర మర్యాదకు భంగము నాపాదించుటయే గాక భారతదేశమునకే అపఖ్యాతిని తెప్పించు చున్నారు. జ్యోతిశ్శాస్త్రమును సమగ్రముగ నభ్యసించిన పండితులు ఇంత అసమంజసముగ వ్యవహరించరు. అనవసరమగు కరపత్రములను తమకు సంబంధములేని దానిలో వ్రాయరు అట్టి నిర్ణయము లేకుండా ఇట్టి కరపత్రములను ప్రకటించుట ధర్మ మగువా కాదా యనునది పండితులు, పెద్దలు నిర్ణయించగలరని వారలకు వదలివేయు చున్నాను

ఇట్లు—విధేయుడు,

పంచాంగ కర్త.

శ్రీరస్తు—శ్రీ హయగ్రీవాయనమః.

శ్రీ క్రోధినామ సంవత్సర పంచాంగ పీఠికా

అచింత్యావ్యక్త రూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే। సమస్తజగదాధారమూర్తయే బ్రహ్మణేనమః॥౧॥ లంబోదరాంఘ్రి ద్వయ మంబుజ శ్రీ సర్వ స్వహార్యన్వహ మర్చయామః। యదర్చయా బ్రహ్మముఖామరేశా నిరంతరాయం సఫలీకృతార్థాః॥౨॥ ప్రావృట్ఛరన్మేఘనిభౌ భుజంగ శయ్యా విభూషౌ విహగోక్ష వాహనౌ। గోపాల మల్లేశ్వర దేవదేవౌ భజే ప్రియాదత్త హృదర్ధదేహౌ॥౩॥ వేదమయీం నాదమయీం బిందుమయీం పరపదోద్యదిందుమయీం। మంత్రమయీం తంత్రమయీం ప్రకృతిమయీం నౌమి విశ్వ వికృతిమయీం॥౪॥

గురుస్తుతిః॥ ఉచ్చైరాగ్రహ నిగ్రహం ప్రవితతః జ్యోతిః పదైకాశ్రయం, విద్యా గోచర మాహతోరుతమసంత్రయ్యాత్మకం నిస్సమం॥ శ్రీ మన్సూరి కులాగ్రణీ మణిమిమం శ్రీ సూర్యనారాయణం విద్వాంసంతమిమే వయం శుభధియా. నిర్విఘ్న మారాధ్నుమః॥ ౫॥ శబ్దాలంకరణాది శాస్త్రచణ మస్మద్దేశికం జ్యోతిషాచార్యం శ్రీ మురళీ ధరాఖ్యసుమహోపాధ్యాయ విద్వద్వరం, సిద్ధాంతార్థ విశేష బోధన విధౌ ప్రాజ్ఞోత్తమం సత్కృపం శిష్యేషు ప్రతిభా విశేష మహితం భక్త్యా సదారాధ్నుమః॥ ౬॥ దర్భాన్వయాబ్ధి శశినం సత్సాహిత్యామృతప్రదం బైరాగి శాస్త్రిణం వందేఽస్మద్గురుం శ్రీ శుకోపమమ్॥ ౭॥ చిలుకూర్యన్వయాబ్ధీందుం శబ్ద శాస్త్ర గురూత్తమమ్। ప్రక్రియాశేష దుర్మర్జ్ఞం వందే కొండయ్యశాస్త్రిణం॥౮॥

స్వీయ వంశక్రమః॥ శ్రీ కౌండిన్య సగోత్రే పిడపర్త్యాఖ్యాన్వయే ప్రసిద్ధతమే, త్రిస్కంధ శాస్త్ర కృతినోభవంతి శశ్వద్బహవః కాలాత్॥౯॥ చలమాఖ్య వేంకట చలాఖ్యస్తత్రాభవద్విబుధః। యోలుప్తమాస విషయకవాదే వాగణ యదపిచ విశ్వపతిం॥౧౦॥ తస్యసుతస్తత్స దృశః శేషాచల దైవ విత్ప్రవరః జజ్ఞాతేతస్య సుతౌ పూర్ణౌ విద్యాసుపరిపూర్ణౌ। తయోర్ద్వితీయోఽద్వితీయ ప్రతిభావాన్మధోత్తమః। శ్రీ పూర్ణార్యః పుష్కరాది సంప్రాప్తోజ్జ్వలద్యశాః ॥౧౨॥ తదనుగ్రహాత్త విద్యాః పంచ సుతాస్తస్య శంభు వక్త్ర సమాః। శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్ర్యాహ్వయో ద్వితీయోహ మేషుమయా॥౧౩॥ గురువర కరుణావశతః సిద్ధాంతీకృత్య నిఖిల సంసత్సు। స్వమతంత ధాద్యక్రియతే పంచాంగం ధర్మ కర్మార్థం॥౧౪॥

సంవత్సరాదికృత్యమ్

అబ్దాదౌ మిత్ర సంయుక్తో మంగళ స్నానమాచరేత్। అలంకృతో గణాధ్యక్షంవాణీం దైవ విదంగ్రహాన్। గురూన్విప్రాంశ్చ సంపూజ్య ముదితో బ్రహ్మ జన్మతః। సంవత్సర ఫలం శృత్వా సుకృతానాం ఫలం లభేత్॥౧౯॥ యద్వర్షాదౌ నింబసుమం శర్కరామ్ల ఘృతైర్యుతం। భక్షితం పూర్వయామే స్యాత్తద్వర్షం సౌఖ్యదాయకమ్ ॥౨౦॥

బ్రహ్మాయుః ప్రమాణాదికం

బ్రహ్మణ స్సౌరమానేన తృటికాల ప్రమా॥ మా ౫ దిన ౨౭ ఘ ౬ విఘ ౪౦॥ లవకాల ప్రమా॥ సం ౪౯ దిన ౧౭ ఘ ౪౬ విఘ ౪౦॥ నిమేషకాల ప్రమా॥ సం ౧౪౪౧ మా ౫ దిన ౨౩ ఘ ౨౦॥ గుర్వక్షరోచ్చార కాలప్రమాణం సం॥ ౪౦ సహస్రాణి॥ ప్రాణకాల ప్రమా॥ సం ౪ లక్షాః విఘటికా ప్ర॥ సం॥ ౨౪ లక్షాః ఘటిప్ర॥ సం॥ ౧౪ కో ౪౦ ల॥ దిన ప్రమాణం సం॥ ౮౬౪ కోటయః అనేన బ్రహ్మాయుః ప్రమాణ సౌరాబ్దాః ౩,౧౧,౧౪,౦౦౦ కోటయః॥ వర్తమానస్యాస్య బ్రహ్మణః పరాఖ్యస్యాయుషోర్ధః గతం ద్వితీయ పరార్ధే. ప్రథమ వర్షే—ప్రథమ వాసరే ౧౩ ఘ ౪౨ విఘం ప్రాణ ౭ గుర్వక్షరోచ్చారకాం ౧౯ నిమేష ౧౫ ల ౯ తృటయః ౫౪ సంప్రతి పంచా శత్త ౨ మే తృటికాలే గత సౌర మాసాదయః మా ౩ దినా ౨౧ ఘ౬విఘ౪౦ బ్రహ్మణ స్సౌర మానేన వయోగత సంవత్సరాః ౧౫౫౨౧౯౭ కో ౨౯ ల ౪౯ సహ ౬౫ ఇదానీం తనశ్వేత వరాహకల్పేసప్తమే—వైవస్వత మన్వంతరే సప్త వింశతి మహాయుగా గతాః॥ సప్తర్షీంద్ర మనూనా మపిస్వమానే నాయుర్వర్ష శతమేవ॥ తచ్చైకసప్తతి మహాయుగమితం తత్ప్రమాణ సౌరాబ్దాః ౩౦ కో ౬౭ ల ౨౦॥సహ॥ తత్సంవత్సర ప్రమాణం ౨౦౫౫ సహ ౬౦౦ సం॥ అహోరాత్ర ప్రమాణం ౭౫౨౦ సం॥ అహః ప్రమాణం ౪౨౬౦ సం॥ ఘటీ ప్ర ౧౪౨ సం॥ వర్తమాన స్యాస్య వైవస్వత మనోర్వ్యయోగత వత్సరాః ౧౨ కో ౫ ల ౩౩ సహ ౬౫ ఏష్యాబ్దాః ౧౮ కో ౬౧ ల ౯౬ సహ ౯౩౫ శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాద పూజ్యావతారాబ్దాః ౨౦౩౬ కలి గతాబ్దాః ౫౦౬౫ శ్రీ శాలివాహన శకాబ్దాః ౧౮౯౬ ప్రభవాది గతాబ్దాః ౩౭ ఏష్యాబ్దాః ౨౩.

వ్యవహార నిరూపణం

అథాస్మిన్దేశే లోక వ్యవహారార్థం చాంద్రమానబ్దో గ్రాహ్యః వింధ్యస్యోత్తర దేశే బార్హస్పత్యమానాబ్దో గ్రాహ్యః అయమేవ సర్వత్ర ఫల ప్రదర్శనార్థం మాసనామ్నా గ్రాహ్యః చాంద్రమానవ శాదయం క్రోధినామ సంవత్సరః బార్హస్పత్య మానవ శాదయం పింగళనామ సంవత్సరః అయమేవ కార్తికాబ్దః ప్రభవాది షష్టి సంవత్సరేషు ద్వాదశ యుగాని భవన్తి, తత్ర విశ్వే దేవతా కమష్టమయుగం వర్తమానం తత్ర చంద్ర దేవతాకేదావత్సరాఖ్యః క్రోధినామ సంవత్సరః అస్మిన్వస్త్రదానం విశేషతః కర్తవ్యం తదుక్తం విష్ణు ధర్మోత్తరే ఇదా పూర్వేచ దాత్రూనాం వస్త్రదానం మహాఫలమ్ ఇతి యుగఫలంచ చత్వారి మధ్యానిచ మధ్యమాని సంవత్సర ఫలం ప్రభూతతోయాధికతా తృతీయే కించ "తృతీయో బహుదోష దోబ్ద ఇతి బార్హస్పత్యమానేన పింగళనామ సంవత్సరస్య ఫల ముక్తం వరాహ సంహితాయా ఆద్యేతు వృష్టిర్మహతీస చౌరాశ్వాసో హనూకంప యుతశ్చకాసః.

క్రోధి సంవత్సర ఫలం

శ్లో. క్రోధిని శరది నిరంతర క్షితిపతి కలహైర్విహీన ధనాః
ఫలమూలాశన వశగాస్తథా పిలోకాశ్చ వర్ధంతే.

బార్హస్పత్యమానాబ్ద ఫలం

శ్లో. రాజక్షోభో ల్పవృష్టిశ్చ పలితా ధాన్య జాతయః
వ్యాధితాశ్చ జనాస్సర్వే పింగళాబ్దే భయార్దితాః.

గురుదయాబ్ద ఫలం

శ్లో. పీడాస్యాత్కార్తికే వర్షే వహ్నిగోరథ జీవినాం
శస్త్రాగ్ని క్షుద్భయం వృద్ధిః పుష్పకౌ సుంభజీవినాం.

తా॥ ఈ సంవత్సరమునకు ఇదా వత్సర నామధేయము, మరియు క్రోధి యనియు పేరు. ఇందు వస్త్రదానము మహాఫలము—విశ్వదేవతాకమగు నీ యష్టమయుగమున మూడవది యగు నీ క్రోధి సంవత్సరమున అధిక వృష్టి కలుగును. మూడవది గాన బహు దోషములు గలుగును. క్రోధి వత్సరమునందు ప్రజలు రాజులు కలహములచే పీడింపబడుదురు. ఫల మూలాదులను తిను వారికి అభివృద్ధి కలుగును. బార్హస్పత్య మానాబ్దముచే పింగళనామ సంవత్సరమున రాజక్షోభము, అల్పవృష్టి కలుగును జనులు వ్యాధులచే పీడింపబడుదురు. అగ్ని, గోవులు, రథములు, వీట్లచే జీవించువారలకు శస్త్రి భయము, అగ్నిభయము, క్షుద్భయము గలుగును. పుష్పములు, కుసుంభములు వీట్లచే జీవించువారలకు అభివృద్ధి కలుగును.

రాజాది నిర్ణయము

రాజాశని:	పరీక్షకో బుధః	వరాధిపతి స్సూర్యః
మంత్రీ చంద్రః	గణకశ్శుక్రః	గ్రామనాయకో బుధః
సేనాధిపతి స్సూర్యః	గ్రామపాలక స్సూర్యః	వస్త్రాధిపతి శ్శుక్రః
సస్యాధిపతి ర్గురుః	దైవజ్ఞ స్సూర్యః	రత్నాధిపతిః స్సూర్యః
ధాన్యాధిపతిః కుజః	రాష్ట్రాధిపతి శ్శనిః	వృక్షాధిపతిః కుజః
అర్ఘాధిపతి స్సూర్యః	సర్వదేశోద్యోగాధిపతి శ్చంద్రః	జంగమాధిపతి ర్బుధః
మేఘాధిపతి స్సూర్యః	అశ్వాధిపతి శ్చంద్రః	పర్వాధిపతి శ్శుక్రః
రసాధిపతి శ్శుక్రః	గజాధిపతి ర్గురుః	మృగాధిపతి స్సూర్యః
నీరసాధిపతి ర్బుధః	పశూనామధిపతి స్సూర్యః	శుభాధిపతి శ్శనిః
పురోహితో గురుః	దేవాధిపతి ర్గురుః	స్త్రీణామధిపతి స్సూర్యః

1 రవి—సేనాధిపతి—అర్ఘాధిపతి—మేఘాధిపతి—మరియు గ్రామ పాలకుడు—దైవజ్ఞుడు—పశువులకు అధిపతి—వరాధిపతి—రత్నాధిపతి—మృగాధిపతి—స్త్రీణా మధిపతి అయ్యెను.

2 చంద్రుడు—మంత్రి మరియు సర్వ దేశోద్యోగాధిపతి—అశ్వాధిపతి అయ్యెను.

3 కుజుడు—ధాన్యాధిపతి మరియు వృక్షాధిపతి అయ్యెను

4 బుధుడు—నీరసాధిపతి మరియు పరీక్షకుడు గ్రామ నాయకుడు జంగమాధిపతి అయ్యెను.

5 గురుడు—సస్యాధిపతి మరియు పురోహితుడు—గజాధిపతి—దేవాధిపతి అయ్యెను.

6 శుక్రుడు—రసాధిపతి మరియు గణకుడు వస్త్రాధిపతి—పర్వాధిపతి అయ్యెను.

7 శని—రాజు మరియు రాష్ట్రాధిపతి—శుభాధిపతి అయ్యెను

30 ఆధిపత్యములలోను 17 ఆధిపత్యములు శుభులకు అయినవి 13 ఆధిపత్యములు పాపులకు అయినవి. నవ నాయకులలోను 5 ఆధిపత్యములు శుభులకును 4 ఆధిపత్యములు పాపులకు వచ్చినవి. రవికి ప్రత్యేకం 10 ఆధిపత్యములు వచ్చినవి విమర్శించగా పంటలు అర్ధాధికముగ ఫలించును కార్తులు చాల భాగము శని వారాది వారములు యగుటచే మధ్యే మధ్యే వర్ష ప్రతిబంధకములు—సస్య పీడ కలుగును.

నవనాయక ఫలములు

రాజు శనిఫలము

శ్లో. మధ్యాని సస్యాని విచిత్ర వృష్టిశ్చోరాహవ ప్రోద్ధతరాజ కోపః
యదుత్తరం సస్యభయం కుధాన్యకం సంపూర్ణమస్మి ప్రవిజేబ్దనాథే

తా॥ సస్యములు సామాన్యము విచిత్ర వృష్టి, చోర భయము, యుద్ధ భయము కలుగును చిరు ధాన్యములు సమృద్ధిగ నుండును.

మంత్రి చంద్రుడు ఫలము

శ్లో॥ సువృష్టి స్సర్వ సస్యానాం ఫలితావృక్ష జాతయః
క్షేమారోగ్యే సుభిక్షంచ శశాంకే సచివేసతి

తా॥ సస్య సమృద్ధమగు సువృష్టి వృక్షజాతులు ఫలించును క్షేమము—ఆరోగ్యము—సుభిక్షము కలుగును.

సేనాధిపతి సూర్యుడు ఫలము

శ్లో॥ అన్యోన్య యుద్ధం క్షితి పాలకానాం అల్పాంబుదావారి ధరాస్సనాతాః
రక్తాని సస్యాణి ఫలని భూమౌ సైన్యాధిపత్యే దిశప్రేశ్వరస్య.

తా॥ రాజులకు పరస్పర యుద్ధము, గాలిచే కొట్టబడిన మేఘములవలన స్వల్పవర్షము ఎర్రటి సస్యములు ఫలియించును కలుగును [illegible]

సస్యాధిపతి గురుడు ఫలము

శ్లో॥ యవగోధూమ చణకాః ఫలితాస్సర్వ మహీతలే
పీ తథాత్రీ సుఫలితా గురౌ సస్యాధిపే సతి.

తా॥ యవలు, గోధుమలు, శనగలు, పచ్చ భూమియు ఫలించును.

ధాన్యాధిపతి కుజుడు ఫలము

శ్లో॥ ఫలన్తి శూకధాన్యాని రక్తధాన్యాని యానిచ
రక్తభూమి స్సుఫలితా భౌమే ధాన్యాధి పేసతి.

తా॥ పొట్ట ధాన్యములు, ఎర్ర ధాన్యములు, ఎర్రటి భూమి ఫలించును.

అర్ఘాధిపతి సూర్యుడు ఫలము

శ్లో॥ అవర్ష శ్చాల్ప వృష్టిశ్చ ప్రజానాం క్షుద్భయం తథా
రాజ్ఞాం పరస్పర క్రోధ స్సూర్యేర్ఘాధిపతే సతి.

తా॥ ధరలు హెచ్చుట, అల్ప వృష్టి, క్షుద్భయము, రాజులకు పరస్పర క్రోధము కలుగును.

మేఘాధిపతి సూర్యుడు ఫలము

శ్లో॥ మహద్భయం ఫలం స్వల్పం వర్షంస్యాత్ఖండ మండలే
రక్తసస్యం సుఫలితం సూర్యే మేఘాధిపే సతి

తా॥ మహద్భయము, పంటలు తక్కువ, ఖండ వృష్టి, ఎర్ర ధాన్యములు ఫలించుటయు కలుగును

రసాధిపతి శుక్రుడు ఫలము

శ్లో॥ సుగంధ వస్తూని సితే రసేశే నిర్గంధవస్తూని రసాదికాని
క్షారాణి సర్వాణి చ కందమూల ఫలానిపుష్పాణి బహూని సస్యః

తా॥ సుగంధ వస్తువులు, నిర్గంధ వస్తువులు, రస వస్తువులు, క్షార పదార్థములు, కందమూల ఫలములు, పుష్పములు సమృద్ధముగ నుండును

నీరసాధిపతి బుధుడు ఫలము

శ్లో॥ శశితనయే నీరస పే మరకత మాణిక్య వజ్ర నీలాని
మధు వృక్షాస్స్యుః ఫలితాశ్చాధివ్యా ధ్యన్వితా లోకాః.

తా॥ మరకతములు, మాణిక్యములు, వజ్రములు, నీలములు వృద్ధియగును. ఇప్పచెట్లు ఫలించును. జనులు మనోవ్యధ తోడను, వ్యాధుల తోడను ఉందురు.

పురోహితాద్యధిపతి ఫలము

శ్లో॥ క్రూర గ్రహఫలం క్రూరం శుభగ్రహ ఫలం శుభం
పురోహితాది సర్వేషాం భవేదీశ సముద్భవం

తా॥ పురోహితాదులు క్రూరులగుచో హాని, శుభు లగుచో శుభ ఫలము నిత్తురు.

మేఘాధినిర్ణయము ఫలము

ద్రోణ నామక మేఘము—సువృష్టి—ప్రాగ్దిశి మేఘోత్పత్తి—చతుర్మేఘ పక్షమున సంవర్తనామ మేఘము వెనుక సిరివానలు—వాయుస్తావరక వాయువు—అనావృష్టి—సౌదామిని అనెడి మెరుపు—సువృష్టి స్థలిత మనెడి ఉరుము—సువృష్టి—క్షారమనెడి సముద్రము—గాలితో కూడిన వర్షము—అనంతుడ అను శేషుడు భూమిని వహించెను. సంతృప్తి సువృష్టి సుభిక్షము కలుగును. [illegible]

27—4—1964 విజ చైత్ర బ 1 సో॥ సావన వర్షారంభః

సావన వర్షాధిపతి చంద్రుడు

శ్లో. ధారాధరాశ్చా మఖిలాం ప్రకుర్యుః ధరాధరాం క్షేమసుఖం సుభిక్షం
సంపూర్ణ సస్యాని భవన్తి భూమౌ నిత్యోత్సవాశ్చాబ్దపతౌ శశాంకే

తా॥ భూమియందంతట సువృష్టి, సర్వ సస్య సమృద్ధి, సుభిక్షము కలుగును.

పశుపాలకాది నిర్ణయము ఫలము

ఈ సంవత్సరమున బలరాముడు పశుపాలకుడు సర్వ దేశములయందు సువృష్టి. తృణ సస్య వృద్ధి, మధ్య దేశమున నతివృష్టియు కలుగును—దొడ్డి పెట్టువాడు శ్రీకృష్ణుడు—క్షీర సమృద్ధి—సస్య సమృద్ధియు గలుగును. దొడ్డినుండి విప్పువాడు యముడు—క్షీరములు తక్కువ పశువులకు పీడయు గలుగును.

వర్ష నిర్ణయము—ఆఢకాది నిర్ణయము ఫలము

ఒక కుంచము వర్షము సువృష్టి దీని విభాగమునందు తొమ్మిది భాగములు సముద్రముల యందు, అయిదు భాగములు, పర్వతముల యందు, ఏడు భాగములు భూమియందును వర్షించును ఆఢక ప్రమాణం షష్టియోజన విస్తీర్ణం, శతయోజన మున్నతం ఆఢకస్య ప్రమాణంతు దేవ మానేన గణ్యతే వత్సరాది లగాయతు విజచైత్ర బ 3 గురువార పర్యంతం బాల్య వయోవిశిష్ట వేశ్య హస్తమునందు, తత్ప్రభృతి ఆషాఢ బ 8 శనివార పర్యంతం యౌవన వయో విశిష్ట వేశ్య హస్తమునందు, తత్ప్రభృతి పుష్య బ 4 గురువారపర్యంతం. పునః బాల్య వయో విశిష్ట గణికా హస్తమునందు, తత్ప్రభృతి ఆ సంవత్సరం తిరిగి యౌవన వయోవిశిష్ట గణికా హస్తమునందు కుంచముండును కుంచము వేశ్య హస్తమందున్న ధర అధికముగ నుండును బాల్యమున అనావృష్టి—యౌవనమున సువృష్టి గలుగును.

అథవర్ష ధాన్య ప్రమాణాని - వింశోపకములు

వర్షం 9 ధాన్యం 17 శీతం 17 తృణం 19 ఉష్ణం 13 మారుతః 3 ప్రజావృద్ధి 15 నా 15 రాజవిద్వరం 11 ఉగ్రం 5 పుణ్యం 5 పాపం 5(19) వ్యాధయః 11 ఉపశమనం! 7 ఆచారః 13 అనాచారః 21 మరణాని 15 జన్మాని 21 దేశోపప్లవః 21 దేశ స్వాస్థ్యం 13 చోర భయం 17 నా 19 అగ్ని భయం 21 నా 7 మృగోపద్రవః 13 నా 7 కీటక భయం 7 నా 15 మూషిక వృద్ధి 17 నా 7 సర్ప వృద్ధి 9 నా 5 కామః 13 లోభః 17 మోహః 17 మదః 13 మత్సరః 5 సుఖం 11 దుఃఖం 15 భోగః 17 విడంబః 17 మనో వ్యథా 15 ద్వేషః 11 ప్రతిష్ఠా 5 అప్రతిష్ఠా 15 ద్యూతః 7 ప్రమాదః 15 నరోత్పత్తిః 5 స్త్ర్యుత్పత్తిః 11 ధాతువాదః 17 భయం 5 శౌర్యం 9 దుష్టనిగ్రహః 13 శిష్ట ప్రతిపాలనం 17 సత్యం 21 అసత్యం 7 విశ్వాసః 9 అవిశ్వాసః 11 దయా 13 నిర్దయా 15 న్యాయః 17 అన్యాయః 19 (21) గోమాయు వృ 7 నా 7 కీటక వృ 9 నా 7 శలభ వృ 9 నా 11 మశక వృ 7 నా 7 మత్కుణ వృ 11 నా 3 వృశ్చిక వృ 11 నాశ 11 వ్యాఘ్ర వృ 3 నా 7 సస్య వృ 10 నా 9 శుక వృ 6 నా 9 పికవృ 8 నా 5 కుక్కుట వృ 8 నా 8 ఖగ వృ 6 నా 4 గో వృ 2 నా 5 శుక వృ 6 నా 9 పికవృ 8 నా 8 కుక్కుట వృ 8 నా 8 అశ్వ వృ 5 నా 4 గజవృ 6 నా 6 ఉష్ట్ర వృ 2 నా 6 విప్ర వృ 2 నా 5 క్షత్రియ వృ 3 నా 6 వైశ్య వృ 6 నా 3 శూద్ర వృ 2 నాశ 4 మ్లేచ్ఛ వృ 5 నా 5 సంకర వృ 4 నా 2 వజ్ర వృ 4 వైడూర్య వృ 6 గోమేధిక వృ 3 పుష్యరాగ వృ 4 మరకత వృ 5 మాణిక్య వృ 1 నీల వృ 1 మౌక్తిక వృ 1 ప్రవాళ వృ 1 సువర్ణ వృ 4 రజత వృ 14 తామ్ర వృ 12 కాంస్య వృ 14 లోహ వృ 8 లోయావృ 2 త్రపు వృ 10 సీసవృ 10 రస వృ 6 జ్ఞానం 3 అజ్ఞానం 19 కాపట్యం 19 నిష్కాపట్యం 15 ధార్మికత్వం 7 అధార్మికత్వం 1 అండజ వృ 9 నా 9 స్వేదజ వృ 9 నా 19 ఉద్భిద వృ 13 నా 7 జరాయుజ వృ 15 నా 15 స్థావర వృ 11 నా 5 జంగమ వృ 5 నా 5 వ్రీహి 12 శాలి వృ 14 కులుత్థ వృ 12 తిల వృ 16 మాష వృ 16 ముద్గ వృ 12 సర్షప వృ 10 చణక వృ 16 ఆఢక వృ 10 గోధూమ వృ 18 కోద్రవ వృ 10 ప్రియంగు వృ 16 యావనాళ వృ 18 శ్యామాక వృ 12 రాజమాష వృ 6 నీవార వృ 16 శింబిధాన్య వృ 12.

రవిచార ఫలము

13—4—64 విజచైత్ర శు ౧ సోమే అశ్వి ౧ మేషే ఉచ్చేరవిః ౧౮—౪౫ మేష సంక్రమణ కాలిక తిథ్యాది ఫలములు. పాడ్యమి శుభప్రదము—సోమవారము సుభిక్షము—అశ్విని అభివృద్ధి—విష్కంభము జల సమృద్ధి, బవ సౌఖ్యము, పగలు ధర అతిశయించుట, కలహము మధ్యాహ్నమున మేష వివాహం—పూర్వాషాఢ లగాయతు 9 నక్షత్రములుగాన శుభము గలుగును.

ఆర్ద్రా ప్రవేశకాలిక తిథ్యాది ఫలము

21—6—1964 జ్యేష్ఠ శు ౧౨ ఆది ఆర్ద్రా ౧ రక్షః ౩౩—౫౬ ద్వాదశి ఉత్తమ ఫలము. భాను వారము పశుపీడ—విశాఖ రోగ భయము సిద్ధ యోగము సుభిక్షము. బాలవ కరణము సుభిక్షము—దివార్ధ సస్యహాని తులా లగ్నము సస్య వృద్ధి చతుర్థ మండలము గాన సస్య వృద్ధియు గలుగును.

మకర సంక్రాంతి పురుష లక్షణము

అష్టకర్ణో విశాలాక్షో లంబ భ్రూర్దీర్ఘ నాసికః। అష్టబాహుశ్చతుర్వక్త్ర స్సంక్రాంతి పురుషస్మృతః।
శతయోజనమౌన్నత్యం విస్తీర్ణం ద్వాదశస్మృతం। ఏవం రూపంహి విజ్ఞేయం సంక్రాంతి పురుషాకృతిః॥
శు ౧౦ ఒ౧౦—౩౦ కృత్తి—౩౨ శుభ ౪౮—౪౨ గర ౧౧—౩౦ ఉషా ౨ మకరే శ్రుతుస్థార్క్యః ౪౨—౬

ఈ పురుషునకు మంద నామధేయము రాజులకు అరిష్టము కుంకుమోదక స్నానము—స్త్రీల కరిష్టము. చణకా (శలగ) క్షతధారణం చణక నాశనం. చర్మ వస్త్రం భూత బాధా సింధూర గంధం యుద్ధం భవతి. మాధవీ పుష్పం యశోహానిః — పుష్యరాగా భరణం అశుభం— కాంస్య పాత్రే చిత్రాన్న భోజనం కాంస్య నాశనం, క్షుద్భక్ష్యయంచ— బిల్వఫల భక్షణము అతివృష్టి అశ్వ వాహనము అశ్వపతి నాశనము. కుంతా యుధము కొంచెము యుద్ధము. మయూర పింఛ ఛత్రము లేఖకరిష్టము. పన్నగధారణము శిశువుల కరిష్టము. ఈశాన్య దిగ్యానం, తద్దేశ శిష్టము. చింతా చేష్ట ప్రజలకు సుఖము కూర్చుండెను—సుఖము.

పక్ష ఫలము

శుక్లపక్షే యదా పౌషే మకరస్థో దివాకరః ప్రజానాం వ్యాధి పీడాచ నృపాణాం సమరం భవేత్.

తిథ్యాది ఫలము

ఏకాదశి సుఖము, బుధవారము శుభము, కృత్తికా నక్షత్రము వృష్టి, శుక్లయోగము అతి వృష్టి, విష్టికరణము వృష్టి వినాశనము. కన్యాలగ్నము ధరలు హెచ్చు, స్వల్ప సుఖము. 22 వ ముహూర్తము రాజుల కరిష్టము. రాత్రి రాక్షసులకు, హాని.

సౌరార్ఘ్యలు

మేష-సింహ-కన్యా-తులా-ధనుః-మకర-మీన మాసముల యందు యావనాళో యాలకి, కుంకుమ-హింగు-కాంస్య-తైల రండ గోధూమకస్తూర్యాదీనాం శూన్యార్ఘః ధాన్యాజ్య చణక వస్త్ర కర్పూర లవణ తామ్రకులత్థ లవంగ పుష్ప సీసాదీ నామత్యర్ఘః. సువర్ణ రజత కార్పాస-మాష-ముద్గ-మరీచ-నాగవల్లి వల జీర-జాజి పట్టా వికాయస శ్రీగంధ క్రముక శర్కరాదీనాం సమార్ఘః వృషభ వృశ్చిక మాసయోః యవనాళా దీనాం సమార్ఘః ధాన్యా దీనాం శూన్యార్ఘః సువర్ణాదీనా మత్యర్ఘః మిధున కర్కాట కుంభ మాసేషు యావనాళా దీనామత్యర్ఘః, ధాన్యాదీనాం సమార్ఘః, సువర్ణాదీనాం శూన్యార్ఘః

చంద్ర చారః

జ్యేష్ఠ శు పాడ్యమి గురువారము గావున సుభిక్షము క్షేమము ఆరోగ్యము సస్యవృద్ధి సువృష్టి క్షీర సమృద్ధియు గల్గును ఆషాఢ శుక్లపక్షమున పంచమి సోమవారము గాన జలసమృద్ధి గలుగును ఈ శుక్ల పక్షమున స్వాతి నవమితో కూడినది గాన వాయుపీడ, బీజావాపనము చెయ్యకూడదు ఈ కృష్ణపక్షమున రోహిణి దశమ్యేకాదశులతో కలసినది గావున సస్య వృద్ధియు కలుగును

మరియు అధిక చైత్రమునందు 5 శనివారములు వైశాఖమునందు 5 మంగళవారములు శ్రావణ మాసమునందు 5 శనివారములు, 5 ఆదివాసరములు కూడ అశ్వయుజమున 5 మంగళవారములు, మార్గశిరమున 5 శనివారములు పౌష మాసమున 5 ఆదివాసరములు మాఘ మాసమున 5 మంగళ వారములు సంభవించినవి

5 ఆదివారములు అగుచో దుర్భిక్షము 5 మంగళవారములు అగుచో యుద్ధ భయము శనివారములు అయిదు యున్న జననాశనము-దుర్భిక్షము-భూకంపము మొదలగు ఉపద్రవములు కలుగును

చాంద్రార్ఘ్యలు

అధిక చైత్ర-వైశాఖ-భాద్రపద-కార్తీక-పౌష-మాసముల యందు యావనాళాదులకు సమార్ఘము ధాన్యాదులకు శూన్యార్ఘము సువర్ణాదులకు అత్యర్ఘము

నిజచైత్ర-ఆషాఢ-శ్రావణ-అశ్వయుజ-మార్గశీర్ష-మాఘ-ఫాల్గుణముల యందు-యావనాళాదులకు శూన్యార్ఘము ధాన్యాదులకు అత్యర్ఘము సువర్ణాదులకు సమార్ఘము

జ్యేష్ఠ మాసమునందు యావనాళాదులకు అత్యర్ఘము ధాన్యాదులకు సమార్ఘము సువర్ణాదులకు శూన్యార్ఘము.

కుజచార ఫలము

కుజుడు అశ్వినిలో ఉదయించి ఉత్తర ఫల్గునిలో వక్రించెను గావున అశుభముఖము. ఫలము సుఖము, వృష్టి, సస్యము, రసాదికము వీట్లకు హాని నక్షత్ర సంచార ఫలము వృష్ట్యనావృష్టి ప్రకరణమున చూపబడగలదు.

బుధచార ఫలము

నిజ చైత్ర బ 8 మం. అశ్వినీ నక్షత్రే ప్రాగుదయం (వైశాఖే దర్శనం) జ్యేష్ఠ బ 30 గు పుష్యమీ నక్షత్రే పశ్చాదుదయం కార్తీక శు 4 ఆ అనూరాధా నక్షత్రే పశ్చాదుదయం మార్గశీర్ష బ 6 గురు జ్యేష్ఠా నక్షత్రే ప్రాగుదయం (పౌషే దర్శనం) వైశాఖ-ఆషాఢ-శ్రావణ-అశ్వయుజ-కార్తీక-పౌష-మాఘ మాసములయందు బుధ దర్శనమైన భయము-అగ్నిపీడ-కష్టద్భయము-మొదలగునవి గలుగును వర్షములు పడుచున్నపుడు బుధ దర్శనమైన వర్షములు తగ్గును. వర్షములు లేనపుడు బుధ దర్శనమైన వర్షించును (1) వైద్యులకు, అశ్వములకు, సాహుకార్లకు హాని. (2) రోగము అనావృష్టి, దుర్భిక్షము, రాజ విద్వేషం కలుగును (3) నూనె, వేము, బెల్లం మొదలగు రసవస్తువులు సర్వజన సులభము అగును గోవులకు పీడ (4) అనిష్ట ఫలము కలుగును

గురుచార ఫలము

ఈ సంవత్సరమునందు (1) మేష (2) వృషభరాసులయందు సంచారము. ఫలము (1) మేకలకు పీడ, ఈతిబాధ, చోరభయం కలుగును అయినను ప్రజలు సుఖింతురు (2) పశువులకు, స్త్రీలకు, బాలురకు హాని. సస్య పీడ. రాజులకు యుద్ధ భయము, మధ్య వృష్టియు కలుగును.

శుక్రచార ఫలము

జ్యేష్ఠ శు 6 సోమవారం ఉత్తర మార్గమున గజవీధియందు ఆర్ద్రా నక్షత్రమున పడమర దిశను అస్తమించి జ్యేష్ఠ శు 15 గు ఆ మార్గమున ఆ వీధియందే మృగశీర్షా నక్షత్రమున తూర్పు దిశను ఉదయించెను. ఉత్తర మార్గమున సుభిక్షము, శ్రేయస్సు కలుగును. గజవీధియందు ఏనుగులకు పీడ. శుక్ల పక్షమున గుర్రములకు, ఏనుగులకు, రాజపుత్రులకు పీడచేయును ఆద్యమండలమున జల సమృద్ధి కలుగును క్రూర స్వభావులకు బ్రాహ్మణులకు విశేష పీడ మాఘ బ 12 ఆదివారం మధ్య మార్గమున బారద్గవ వీధియందు ధనిష్ఠా నక్షత్రమున తూర్పుదిశను అస్తమించెను మధ్య మార్గమున యధాతథముగ నుండును జారద్గవ్య వీధియందు విద్వాంసులకు హాని కృష్ణపక్షమున గుర్రములకు, గజములకు, రాజపుత్రులకు అభివృద్ధిని చేయును షష్ఠ మండలమున శుభఫలమున ధన, పశు, సస్య సమృద్ధియు గలుగును అచటచట భీతియు గలుగును.

శనిచార ఫలము

ఈ వత్సరమున కుంభరాశియందు శని సంచారము. ఫలముః అనావృష్టి, రాజులకు యుద్ధ భయము, సస్యహాని వైద్యులకు, కవీశ్వరులకు, ధనవంతులకు పీడయు కలుగును వత్సరాది లగా. భాద్రపద శు 10 మంగళ పర్యం. తిర్గి మార్గశిర శు 12 లగా. ఆ సంవత్సరం శతతార నక్షత్రమందు శని సంచారము ఫలము వైద్యులకు, కవులకు, రాజులకు, మంత్రులకు హాని. భాద్రపద శు 10 ప్ర మార్గశిర శు 12 బుధ ప 11 ధనిష్ఠా నక్షత్రమున శని సంచారము. ద్రవ్య సమృద్ధి, తక్కువ ధరలు, వర్షభీతియు కలుగును. ద్వినక్షత్ర సంచారము మధ్యమ ఫలదము

కూర్మచక్ర వశమున ఫలము

సరస్వతీ-జాలంధర-వరాహ-శృంగ గిర్యాది వాయవ్య దేశములకు, మరియు నేపాళ, కాశ్మీర, కాశీ, కేదార, హిమవత్పర్వత ప్రాంత ఉత్తర దేశములకున్ను అరిష్టము

రాహుచార (గ్రహణమాస) ఫలము

జ్యేష్ఠ మాసమున గ్రహణము (రాహు దర్శనము) గావున బ్రాహ్మణ స్త్రీలకు, రాణివాస స్త్రీలకు పీడ. సస్యహాని అనావృష్టి.

దేశారిష్టయోగములు

(1) వత్సరాది ప్ర॥ జ్యేష్ఠ శు 9 గు॥ పర్యం॥ కాలసర్పయోగము-ఫలము-ప్రభువులకు దేశమునకు కీడు కలుగచేయును

(2) వత్సరాది ప్ర॥ ఆషాఢ శు 10 సో ప॥ శని గురువులకు తృతీయైకాదశ స్థితి-ఫలము-వింధ్య పర్వతమునకును లంకకును మధ్య భాగమున విశేష జననష్టము.

(3) నిజ చైత్ర బ 3 గు. ప్ర ఆషాఢ బ 8 శ ప॥ కుంభ మధ్యే శనిః॥ ఫలము-దుర్భిక్షము

(4) జ్యేష్ఠ శు 6 సో ప్ర॥ ఆషాఢ శు 2 శ॥ ప॥ శుక్ర శని గ్రహద్వయ వక్రం-ప్రభువులకు సంక్షోభము కల్గును

(5) ఆషాఢ శు 11 సో ప్ర॥ శ్రావణ బ 13 శు॥ ప॥ కుజ రాహు సమాగమః. ఫలము-అంగ వంగ కళింగ దేశములయందు సస్యహాని-భూకంపము-ప్రభువులకు యుద్ధములును కలుగును

(6) శ్రావణ శు 9 ఆ ప్ర॥ భాద్రపద శు 10 గు॥ ప॥ రవి శని సమసప్తకం-ఫలముః అనావృష్టి కలుగును.

(7) శ్రావణ శు 12 బు॥ ప్ర॥ భాద్రపద శు 5 శు ప॥ బుధ శని గ్రహద్వయ వక్రం. 4 పయో. చూడుడు.

(8) ... అశ్వయుజ శు 13 ... గురు ... వక్రం. 4
... ఫలము.

(9) అశ్వయుజ ఐ ... ప్రా॥ మార్గశీర్ష ఐ 13 గు. ప॥ కుజ శన్యోస్సమ సప్తకం ఫలము— ... మధ్యవాసులకు దుర్భిక్షము, శస్త్ర భయము కలుగును.

(10) అశ్వయుజ శు 6 సో ప్రా॥ కార్తీక శు 10 ఆ. వ. రవి, గురు సమ సప్తకం (6 యో చూ)

(11) కార్తీక శు 15 సు ప్రా॥ మార్గశీర్ష శు 9 ఆ. వ గురు శుక్ర సమ సప్తకం ఫలము ప్రజలకు జ్వరము—అగ్ని—రోగము—అన్నహీనము—చోరులు—సర్పములు—రాక్షసులు—పీట్ల వలన భయము కలుగును.

(12) మార్గశీర్ష శు 5బు ప్రా॥ మార్గశీర్ష ఐ 11మం॥ ప॥ గురు, శని గ్రహద్వయ వక్రం (4వ యో చూ)

(13) పౌష శు 4 గు ప్రా॥ ఆ వత్సరం కుంభ మధ్యే శనిః॥ ఫలము 3 వ యో చూడుడు

(14) మాఘ ఐ 10 గు॥ ప్రా॥ ఫాల్గుణ శు 12 ఆ॥ ప॥ రవి, కుజ సమసప్తకం. ఫలం॥ (6 వ యో చూ.)

(15) మాఘ ఐ 10 గు ప్ర. ఆ వత్సరం కుజ శని సమ సప్తకం ఫలం (9 వ యో చూ)

(16) మాఘ ఐ 10 గు॥ ప్రా॥ ఆ వత్సరం సింహరాశౌ వక్రీ కుజః ఫలము గుర్రములు, ఏనుగులు, మనుష్యులు, గోవులు 3 వ వంతు మిగులును.

(17) ఫాల్గుణ శు 12 సో॥ ప్రా॥ ఆ వత్సరం కుజ, బుధ గ్రహద్వయ వక్రం (4 వ యో చూ)

మౌఢ్య నిర్ణయము

అధిక చైత్ర ఐ 11 బు (8—4—1964) ప్రభృతి నిజ చైత్ర ఐ 13 ఆది (10—5—1964) పర్యం॥ గురుమౌఢ్యం. జ్యేష్ఠ శు 15 గురువార (25-6-1964) పర్యం॥ శుక్ర మౌఢ్యం మాఘ ఐ 12 ఆది (28—2—1965) ప్రభృ॥ ఆ వత్సరం పునశ్శుక్ర మౌఢ్యం. శేషమాసాశ్శుద్ధాః.

సస్య విచారము

సర్వసస్య సముదాయతః షోడశ సుభాగేషు (10/16) దశభాగాః ఫలన్తి నాయక వశాద్విచారే పూర్వ సస్యానామల్పతా ప్రతిభాతి సస్యజాతకరీత్యా విచార్యమాణే శరత్సస్యాపేక్షయా గ్రైష్మిక సస్యానాం అధికా నిష్పత్తిః అన్తతః విచార్యమాణే దేవమాతృకాణాం నదీ మాతృకాణాం క్షేత్రాణాం సమానా నిష్పత్తిర్భవతీయతే.

ఆదాయ వ్యయము

మేష వృశ్చికయోః ఆ ౧౪ వ్య ౧౪	సింహస్య ఆ ౮ వ్య ౮
వృషభతులయోః ఆ ౮ వ్య ౮	ధనుర్మీనయోః ఆ ౨ వ్య ౮
మిథున కన్యయోః ఆ ౧౧ వ్య ౫	మకర కుంభయోః ఆ ౫ వ్య ౨
కర్కటస్య ఆ ౫ వ్య ౫	సర్వాదాయః ౫౩ సర్వ వ్యయః ౫౬

కందాయ ఫలములు

అశ్వి	భర	కృత్తి	రో	మృ	ఆర్ద్రా	పున	పుష్య	ఆశ్రే	మఘ	పూఫ	ఉఫ	హ	చిత్ర
౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౧	౩	౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨

స్వా	విశా	అనూ	జ్యే	మూ	పూషా	ఉ షా	శ్రవ	ధని	శత	పూ భా	ఉ భా	రేవ
౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౪	౧	౩	౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨	౪	౧	౩

రాజపూజ్యావమానే

మేషస్య రా ౩ అ ౬	సింహస్య రా ౧ అ ౫	ధనుషః రా ౬ అ ౧
వృషభస్య రా ౬ అ ౬	కన్యాయాః రా ౪ అ ౫	మకరస్య రా ౨ అ ౪
మిథునస్య రా ౨ అ ౨	తులాయాః రా ౭ అ ౫	కుంభస్య రా ౫ అ ౪
కర్కటస్య రా ౫ అ ౨	వృశ్చికస్య రా ౩ అ ౧	మీనస్య రా ౧ అ ౭

సంవత్సర ఫలము

అశ్విని—పుష్య—స్వాతి—అభిత్తు	వారలకు	రోగభయం
భరణి—ఆశ్రేష—విశాఖ—శ్రవణ	,,	ఆయుర్వృద్ధిః
కృత్తి—మఘ—అనూరాధ—ధనిష్ఠ	,,	అర్థలాభము
రోహిణి—పూ ఫల్గుని—జ్యేష్ఠ—శతతార	,,	మనస్తాపం
మృగశిర—ఉ ఫల్గుని—మూల—పూ భాద్ర	,,	రాజపూజ్యం
ఆర్ద్రా—హస్త—పూషా—ఉభా	,,	యుద్ధభయం
పునర్వసు—చిత్ర—ఉషా—రేవతి	,,	అలంకార ప్రాప్తిః.

ఫలస్తుతి

యశ్శృణోతి మధు శుక్ల పక్ష కే వర్షవాద సచివాదికం ఫలం। ప్రాప్నుయాద్దురిత ముక్త విగ్రహాశ్శాయు రర్థమతులం యశస్సుఖం॥ కాలాను పరాగాదీనుక్త్వా పుణ్యానికారయే ద్యస్తు। తేషాం మంశం దశమం నియమేనా ప్నోతి దైవజ్ఞః॥ ఆయుర్వృద్ధిం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిం విత్యారోగ్యం మంగళం నిర్వ్యపాయం। అభ్నిన్నానా ముత్పవానా మ వాప్తిం యచ్ఛేంత్యేతే వత్సరాదీశ ముఖ్యాః॥

శుభ ముహూర్తములు

ఈ వత్సరమునందు దోషరహితములైన ముహూర్తములే గ్రహించబడినవి మరియు దోషమునకు పరిహారమున్న ముహూర్తములను గ్రహించబడినవి గావున అథవా (2) ముహూర్తములు విడివిపెట్టబడినవి. గ్రహించగోరుచున్నాము—

అధిక చైత్రము

14 శుద్ధ—పాడ్య—శని—పూ భా—నవ వస్త్రాభరణ ధారణాదులకు, వర్తకులకు చిర్రా వర్జ్యాలు ప్రారంభించుటకు వృషభము వ గం 10—32

15 విది—ఆది—ఉభా—అన్నప్రాశనాదులకు మేషము వ గం 9—0 ఠిః ఫ చంద్రుడు వృషభ మున్ను మతాం వ గం 10—32 రేవ—హల కర్మకు మకరము రాగం 3—32.

16 తది—సోమ—రేవ—అన్నప్రాశన హల కర్మలకు మేషము మతాం వ గం 8—56 ద్వాదశచంద్రుడు అశ్వి విట్లకు లోగ పం 10—24 ద్వాదశ చంద్రుడు

19 షష్ఠి—గురు—రోహి—అన్నప్రాశన హల కర్మలకు మేషం వ గం 8—45.

21 అష్ట—శని—పున—హల కర్మకు మకరం రా గం 3—7 షష్ఠ న రాహు చంద్రుడు.

22 నవ ఆది—పున—అన్నప్రాశన హల కర్మలకు మేషము వ గం 8—33 పుష్య హల కర్మకు మకరము రా గం 3—2

25 ద్వాద—బుధ—మఘ—హల కర్మకు వ గం 8—21

28 పూర్ణి—శని—చిత్ర—హల కర్మకు మకరం రా 2—40.

29 బ పా చిత్ర—అన్నప్రాశన హల కర్మలకు వ గం 8—5

ఏప్రిల్ 5॥ అష్ట॥ ఆది॥ ఉషా॥ హల కర్మలకు మకరం రా గం 2—8 ల చే.

నిజ చైత్రమాసము —16 శు పం గు రోహి అన్న ప్రా॥ హల కర్మలకు వృషభము వ గ 8—24 ల చంద్రుడు మృగశిర హల కర్మకు మకరము మతాం రా 1—27 షష్ఠ చంద్రుడు. 24 త్ర. శు హస్త హల కర్మకు మకరము మతాం రా గం 12—55 25 చతు శ చిత్ర. హల కర్మకు మకరము రాజసం రా గం 12—52 26 పూర్ణి ఆది స్వాతి అన్నప్రాశన హలకర్మకు వృషభము ఉ. గం 7—45 షష్ఠ చంద్రుడు 29 బ తది బు. అనూ. హలకర్మకు వృషభము లోగవ గం 7—33 మే 2 పం శ. ఉషా హలకర్మకు మీనము రాజ పం రా గం 3—23 4 వ సో శ్ర సీమంతాన్నప్రాశనాదులకు వృషభం హోరం ఉ గం. 7—13

వైశాఖ మాసము :— మే 13 శు విది బు రోహి అన్నప్రాశ, కేశఖండన, వివాహాదులకు, వృషభము 6—40 లగ్న చంద్రుడు. మృగ వివాహాదులకు మీనము రాగం 2—43 16 పం శ పుష్య నవ వధూ ప్రవేశాదులకు మీనము రా గం 2—29 20. న. బు. ఉష నవ వధూ ప్రవేశాదులకు మీనము రా గం 2—13 21 ద. గు హస్త నవవధూ ప్రవేశాదులకు మీనము చోర పం. రా గం 2—9 22 ఏకా శు. హస్త. అన్నప్రాశన వివాహాదులకు కర్కాటకము రోగ పం ప గం 9—50 చిత్ర నవవధూ ప్రవేశాదులకు మీనము రా గం. 2—6 24 త్ర ఆది స్వాతి అన్నప్రాశన వివాహాదులకు కర్కాటకము. ప గం 9—42 30. బ చవి శని. ఉషా వివాహ నవగృహారంభ ప్రవేశాదులకు మీనము రా గం 1—13 31 పం ఆది శ్ర వివాహాదులకు మీనము రా. గం 1—30 జూన్ 1 షష్ఠి సో శ్ర అన్నప్రాశనాదులకు కర్కాటకము ప గం. 9—11.

జ్యేష్ఠ మాసము —జూన్ 11 శు పా గు పున నవవధూ ప్రవేశాదులకు మీనము రా గం 12—47. 12 విది. శుక్ర పుష్య. నవవధూ ప్రవేశాదులకు మీనము రాజ పం రా. గం. 12—44 13 తది శని. పుష్య. అన్నప్రాశనకు కర్కాటకము ప గం 8—25 లగ్నచంద్రుడు. 18 నవ. గురు హస్త. అన్నప్రాశనకు కర్కాటకము ప. గం 8—5 20 ఏకా. శని. స్వాతి. సీమంతాదులకు కన్య ప గం. 12—33. 28 బ. తది. ఆది శ్రవ. అన్నప్రాశనాదులకు కర్కాటకము ఉ. గం 7—26 ధని వివాహ, గర్భాధానములకు మీనం రా. గం. 11—40. 29 చవి సో ధని అన్నప్రాశనాదులకు కర్కా మతాం ఉ గం. 7—22 వివాహ గర్భాధానాదులకు మకరం మతాం రా గం. 8—35 సంగ్రహ చంద్రుడు జూలై 1 షష్ఠి. బుధ ఉ. భా వివాహాదులకు మేషము రా గం 1—55 రిః ఫ చంద్రుడు. 2 సప్త. గురు ఉభా వివాహాదులకు మకరం రాజ పం. 8—25 రేవ వివాహాదులకు మేషము చోర పం రా 1—52 రిః ఫ చంద్రుడు 3 అష్ట. శుక్ర రేవ వివాహాదులకు మకరం రా గం 8—20 మీనము రహితం రా గం 11—21 లగ్నచంద్రుడు వక్షత్రసంధి అశ్వి వివాహాదులకు మేషము రాగం 1—48 లగ్న చం.

ఆషాఢ మాసము :—జూలై 19 శు దశ ఆది అనూడోలారోహణాదులకు కన్యా మతాం ప గం 10—50. 20 ఏకా సోమ అనూ సీమంతాదులకు కన్య ప గం 10—46 25 బ పా శని శ్ర అన్నప్రాశనకు కన్య ప గం 10—26 కుజదృష్టి. 26 విది ఆది ధని అన్నప్రాశనకు కన్య ప గం 10—20 కుజ దృష్టి ఆగస్టు 3 దశ సో రోహి అన్నప్రాశనాదుల కన్య రాజ పం ప గం. 9—51 కుజదృష్టి.

శ్రావణ మాసము :— ఆగస్టు 9 శు విది ఆది పూ ఫ గర్భాధానమునకు మేషము రా గం 11—23 10 తది. సోమ ఉ ఫ గర్భాధానాదులకు మీనము 8—52 11 చవి మం ఉఫ వివాహాదులకు వృషభము చోర పం. రా 12—44 12 పం బుధ చిత్ర వివాహాదులకు మేషము 11—11 షష్ఠ చంద్రుడు 16 నవ ఆది. అనూ వివాహ గర్భాధానాదులకు మీనము రా గం 8—27 20 ద్వాద గురు ఉషా నవ వధూ ప్రవేశాదులకు కర్కాటకము మతాం రా. గం 3—53 21 త్ర శుక్ర శ్ర వివాహాదులకు మీనము రా గం 8-9 మేషమున్ను రా. గం 10—36 22—చతు శని ధని అన్నప్రాశన వివాహాదులకు తుల ప గం. 11—26 వివాహాదులకు మీనము రా గం. 8—4 24 బ ప సో పూభా గర్భాధానమునకు మేషము రా. గం 10—24. 26 తది బుధ ఉభా అన్నప్రాశనాదులకు కన్య ప గం 8—21 వివాహాదులకు తుల ప. గం. 11—11రేవ వివాహాదులకు మేషము రా గం 10—16 ద్వాదశ చంద్రుడు కూపారంభాదులకున్ను కర్కాటకము మతాం రా. గం. 3—31. 27 చవి. గురు రేవ అన్నప్రాశనాదులకు కన్య మతాం ప. గం. 8—17. అశ్వి వివాహాదులకు మీనం పా గం 7—46 మేషమున్ను రా గం. 10—13 లగ్న చంద్రుడు వృషభమున్ను రాజపం రా. గం 11— 40ద్వాదశ చంద్రుడు కూపారంభాదులకు కర్కాటకము రా గం 3—27. 30 అష్ట ఆ రోహి వివాహాదులకు మీనం రా. గం. 7—33 మేషమున్ను రా గం. 10—0 వృషభమున్ను మతాం రా. గం. 11—27 లగ్నచంద్రుడు.

భాద్రపద మాసము :— సెప్టెంబరు 9 శు తది బుధ చిత్ర సీమంతాన్నప్రాశనాదులకు కన్య ఉ గం 7—25 10 [illegible] స్వాతి అన్నప్రాశనకు కన్య ఉ. గం. 7—18.

ఆశ్వయుజ మాసము :— అక్టోబరు 7 శు విది. బుధ, స్వాతి వివాహ గర్భాధానములకు వృషభము రా గం. 8—[illegible] [illegible] చంద్రుడు. 14 శు. బు. ఉషా. నవవధూ ప్రవేశమునకు వృషభము రా. గం. 8—31

15 నవ గు శ్ర విజయదశమి గావున నూతన వస్త్రాభరణ ధారణాదులకు తుల ఉ గం 7—ఎం వర్జ్య స్పర్శ వివాహ గర్భాధానాదులకు వృషభము రా. గం 8—27.17 ఏకా శ. శత సీమంతాదులకు ప గం 8—43 నవ వధూ ప్రవేశాదులకు వృషభము రా గం 8—19 సంగ్రహ చంద్రుడు 19 పూర్ణి బు. అశ్వి వివాహ నవవధూ ప్రవేశాదులకు వృషభము రోగ పం రా గం 8—52 23 బ తది శు. రోహి వివాహాదులకు కన్య తె గం 4—27 24 చ శని రోహి అన్నప్రాశనాదులకు వృశ్చికం ప 8—15. 25 పం. ఆది ఆర్ద్రా. గర్భాదానమునకు వృషభము రా గం 7—47 27 ప మం పుష్య నవవధూ ప్రవేశాదులకు కన్య రోగ పం తె గం 4—12

కార్తీక మాసము :—నవంబరు 5 శు పా గు అనూ గర్భాధానమునకు వృషభము మతాం సా గం 7—4 11 సప్త. బు. శ్ర. యాత్రకు వృషభము రోగం 6—41 కన్య మతాం. రా గం 3—13. 12 అష్ట. గురు. శ్ర అన్నప్రాశనకు వృశ్చికం ప. గం. 7—0. 15 దశ ఆది ఉభా. నవవధూ ప్రవేశాదులకు కన్య రా గం. 2—58. 16 ఏకా సోమ రేవ వివాహాదులకు కర్కాటకం రా గం. 10—8 22 బ తది ఆది ఆర్ద్ర గర్భాధానమునకు కర్కాటకము. రా. గం. 9—14 ద్వాదశ చంద్రుడు 25 సప్త. బుధ. మఘ. వివాహమునకు కర్కాటకము రా గం 9—33. తుల రహి తె గం. 5—37 సంగ్రహ చంద్రుడు. 27 నవ శుక్ర ఉఫ వివాహ గర్భాదానాదులకు కర్కాటకము మతాం రా. గం. 9—25 వివాహాదులకు తుల తె గం 5—0 28 దశ. శని హస్త. వివాహ గర్భాధానాదులకు కర్కాటకము రా గం 9—21.

మార్గశిర మాసము :—డిశం 9 శు పం బు శ్ర అన్నప్రాశన వివాహాదులకు ధనుస్సు రాజ పం ప. గం 8—27 10 ష గు శత నవవధూ ప్రవేశాదులకు కన్య రా గం 1—20 అరింట సంగ్రహచంద్రుడు 11 సప్త శు శత గర్భాధానమునకు మిధునము మతాం 7—32 12 అష్ట శ. పూభా మిధునం రహి రా గం 7—29 ఉభా నవవధూ ప్రవేశాదులకు కన్య మతాం రా గం 11—11 వివాహాదులకు తులరాగ గం 4—1 షష్ఠ చంద్రుడు. 13 నవ ఆది ఉ భా అన్నప్రాశన వివాహ నవగృహారంభాదులకు ధనుస్సు ప గం. 8—11 వివాహ గర్భాధానములకు మిధునము రా గం 7—25 కర్కాటకమున్ను మతాం రా గం 8—22 నవ వధూ ప్రవేశాదులకు కన్య రాగం 1—8 14 దశ సోమ రేవ అన్నప్రాశన వివాహ నవగృహారంభ ప్రవేశాదులకు ధనుస్సు బలిష్ఠ 8—7 వివాహ నవవధూ ప్రవేశాదులకు మిధునం మతాం సా గం 7—22 కర్కాటకమున్ను రా గం. 8—19. 17 త్ర. గురు రోహి వివాహ. నవవధూ ప్రవేశాదులకు రా గం 8—6 కన్యయున్ను రా. గం 12—52 వీట్లకు సరాహు చంద్రుడు 23 బ పం బు మఘ వివాహమునకు కర్కాటకము మతాం రా గం 7—44 సంగ్రహ చంద్రుడు.

పౌష మాసము —1965 జన. 6 శు తది బుధ ధని అన్నప్రాశనకు మకరం మతాం ప గం 8—1 లగ్నచంద్రుడు

మాఘ మాసము :—ఫిబ్ర 5 శు చవి శుక్ర పూభా విద్యారంభమునకు మేషము ప. గం. 11—37 రిః ఫ చంద్రుడు. 6 పం శని ఉభా. అన్నప్రాశన వివాహములకు మేషం ప గం. 11—33 ద్వాదశ చంద్రుడు 13 ద్వా శని పున అన్నప్రాశనాదులకు మేషము ప. గం. 10—4 గర్భాధానమునకు తుల రా. గం. 11—54 17 బ. విది బుధ పూఫ విద్యారంభాదులకు మేషము ప గం. 10—49. 19 చ. శుక్ర చిత్ర. వివాహ గర్భాధానాదులకు తుల రా గం. 11—31 ద్వాదశ చంద్రుడు. వివాహాదులకు మకరం బలి తె గం. 5—10 20 పం శ చిత్ర అన్నప్రాశనాదులకు మేషము ప. గం. 10—37. 22 సప్త సో. అనూ. నవవధూ ప్రవేశాదులకు తుల రా. గం. 11—8.

ఫాల్గున మాసము :—మార్చి 10. శు సప్త బు రోహి అన్నప్రాశనకు మీనము ఉ. గం.6—54. 17పూర్ణి బు. ఉఫ అన్నప్రాశనకు మేషము ప గం. 8—53.

సర్వేజనా స్సుఖినోభవన్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

వధూవరగుణమేళనచక్రము (వరనక్షత్రము)

వధూ	అశ్వ	భ	కృ 1	కృ 3	రో	మృ 2	మృ 2	ఆర్ద్ర	పున 3	పున 1	పుష్య	ఆశ్లే	మఖ	పుబ్బ	ఉఫ 1	ఉఫ 3	హ	చి 2	చి 2	స్వా	వి 3	వి 1	అనూ	జ్యే	మూ	పూషా	ఉషా 1	ఉషా 3	శ్ర	ధ 2	ధ 2	శత	పూభా 3	పూభా	ఉభా	రే
అశ్వ	28	33	28	18	21	22	26	17	18	22	31	27	20	26	17	11	9	13	22	26	22	19	26	15	13	27	24	26	26	21	21	15	16	14	24	25
భర	34	28	29	19	22	13	17	26	26	30	23	24	21	19	28	21	19	6	14	29	22	19	17	19	21	20	27	28	26	10	10	20	24	22	16	28
కృ 1	27	27	28	16	9	15	19	20	21	25	26	23	17	21	22	15	15	18	27	15	19	16	20	26	24	19	14	15	11	25	25	27	19	17	19	11
కృ 3	18	18	19	28	19	25	16	17	18	22	23	20	19	23	24	21	21	23	22	10	14	21	25	31	20	13	9	14	10	22	29	31	23	20	22	14
రో	23	23	10	19	28	36	27	23	23	27	26	13	12	26	28	25	26	20	19	15	9	16	30	24	14	20	11	17	18	20	26	24	30	27	26	19
మృ 2	23	13	18	26	34	28	20	25	23	26	19	22	21	17	25	23	27	13	10	25	17	23	22	25	15	11	18	21	24	13	19	27	29	26	17	27
మృ 2	27	18	21	18	25	20	28	33	31	19	11	15	24	20	28	30	34	21	14	27	19	14	11	13	23	18	24	20	25	12	13	21	23	27	17	27
ఆర్ద్ర	19	27	21	18	24	26	34	28	25	13	20	13	23	29	22	24	24	27	20	27	20	13	17	4	16	27	27	22	22	17	20	11	16	19	26	27
పున 3	19	26	22	19	23	24	32	24	28	16	23	16	22	27	21	23	24	25	18	27	21	13	20	5	13	26	27	27	23	17	18	11	17	19	27	28
పున 1	21	28	23	20	24	25	19	10	14	28	35	28	16	20	14	17	18	20	20	27	20	19	26	10	8	20	21	28	27	21	12	7	11	17	25	25
పుష్య	30	21	26	23	24	17	10	18	21	35	28	30	18	14	23	26	27	12	11	26	21	20	19	22	17	11	22	26	25	13	4	14	18	24	18	27
ఆశ్లే	25	23	22	19	12	21	13	12	15	28	28	28	15	15	17	20	22	26	25	11	16	15	20	26	22	10	8	13	13	27	8	18	12	18	20	12
మఖ	21	21	17	18	11	19	22	22	21	16	18	16	28	30	26	16	16	22	25	11	17	24	26	34	24	21	11	5	4	18	24	25	18	17	18	12
పుబ్బ	27	19	21	22	25	17	20	28	27	21	16	16	30	28	34	24	22	8	11	25	19	26	24	24	19	19	27	21	18	4	11	19	24	23	16	24
ఉఫ 1	16	27	22	23	27	25	28	21	21	16	25	18	26	34	28	18	16	14	17	26	17	24	30	19	10	27	28	22	20	11	18	12	13	15	26	24
ఉఫ 3	13	21	16	21	25	23	30	23	23	19	28	21	17	25	19	28	25	24	16	25	16	18	27	13	15	28	29	26	25	16	16	10	14	18	29	27
హ	10	20	16	21	26	26	33	23	23	19	28	23	17	22	17	26	28	27	19	26	17	19	26	12	14	26	27	23	24	19	19	8	14	19	27	27
చి 2	13	6	19	25	20	12	19	26	24	20	12	26	23	9	15	24	27	28	20	19	26	28	11	25	28	13	21	17	19	18	18	24	18	22	11	21
చి 2	22	15	28	23	20	12	13	20	18	20	12	26	25	10	17	17	20	21	28	27	34	24	7	21	28	13	21	25	27	26	20	26	20	15	4	13
స్వా	27	29	17	12	16	27	27	26	26	28	28	15	13	25	25	25	27	21	28	28	20	10	23	18	23	26	18	22	23	7	21	20	25	20	20	13
విశా 3	22	22	20	15	10	18	19	21	21	22	21	19	17	19	18	17	18	27	34	18	28	18	17	21	28	21	13	17	17	32	26	26	22	16	13	5
విశా 1	16	16	14	19	14	22	13	14	14	19	18	15	21	23	21	18	19	28	23	8	17	28	27	31	23	16	9	12	12	27	27	26	22	21	18	9
అనూ	24	14	19	24	27	20	11	16	21	26	18	21	24	20	29	26	27	12	7	22	17	28	28	31	16	14	22	25	26	12	12	22	24	24	18	27
జ్యేష్ఠ	12	18	24	29	22	22	13	3	6	10	20	26	31	23	16	13	12	25	20	17	20	31	30	28	15	17	17	20	20	21	25	18	11	10	21	21
మూల	12	20	24	19	13	14	21	15	12	8	17	24	35	19	9	13	13	27	27	21	27	24	16	16	28	27	25	15	15	21	25	21	11	17	25	27
పూషా	27	20	19	13	20	12	18	26	26	23	13	17	21	19	27	27	26	11	11	26	19	18	18	19	27	28	34	24	23	8	15	22	29	32	23	32
ఉషా 1	25	27	14	8	11	18	24	26	26	23	24	9	11	27	28	28	27	20	20	19	12	11	25	19	25	34	28	18	15	15	22	22	28	31	32	23
ఉషా 3	28	29	16	14	17	22	20	22	22	27	28	13	6	22	23	26	25	17	24	23	16	14	28	22	16	25	19	28	25	25	17	17	23	30	32	23
శ్రవ	27	26	13	10	17	26	23	21	23	28	26	15	17	18	20	23	24	18	25	23	16	14	28	23	16	25	15	24	28	30	20	18	23	32	31	24
ధని 2	20	10	26	23	20	12	8	17	17	22	13	28	18	5	12	16	17	16	24	26	30	28	14	28	21	9	16	25	21	28	18	23	21	26	15	22
ధని 2	20	11	26	30	27	19	10	20	19	14	5	20	25	11	19	17	21	18	19	22	25	28	12	26	29	16	13	18	21	20	28	33	28	18	7	14
శత	15	21	28	32	25	25	18	10	10	7	15	20	26	20	13	11	8	25	26	19	26	26	21	19	22	23	23	18	18	25	33	28	19	9	17	16
పూభా 3	18	25	20	24	31	31	24	17	17	13	20	14	19	25	17	15	17	18	19	28	21	21	7	12	15	30	29	24	25	20	27	19	28	18	23	20
పూభా 1	14	21	16	19	26	26	25	18	18	18	25	18	16	22	14	16	18	19	12	19	14	21	27	11	15	31	30	28	30	25	17	7	16	28	33	30
ఉభా	24	15	18	21	25	17	16	25	27	26	19	20	17	15	25	27	26	9	5	19	12	19	20	22	24	22	30	29	29	14	6	16	21	33	28	34
రేవతి	25	24	11	14	17	26	25	24	25	24	27	13	12	22	22	24	26	20	13	11	5	12	27	22	27	30	21	19	22	22	14	16	18	20	33	28

బ్రాహ్మణులకు గ్రహమైత్రియును, క్షత్రియులకు గణకూటమును, వైశ్యులకు రాశికూటము లేక స్త్రీ దీర్ఘకూటము, శూద్రులకు యోనిపొంతనము శుభముగా నుండి ౧౮ గుణములకు పైన వచ్చినచో వివాహమునకు అధిక శుభం

విషయము	తిథులు	వారములు	నక్షత్రములు	లగ్నములు	విశేషములు
గృహారంభం	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు శు	అశ్వి రో మృ పున ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	వృ. మి. కన్య. ధ. కుం. మీ. (సిం. వృశ్చిక)	అష్టమశుద్ధి. కర్తరిమీన మిథున ధనుర్మాసములు నింద్యములు
గృహప్రవేశం	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు శు	రో మృ ఉత్తరాత్రయం చి అనూ ధ శత రే (పుష్య)	వృ. మి. సిం. క. వృ. ధ. కుం. మీ.	అష్టమశుద్ధి కలశ చక్రశుద్ధి (చతుర్థశుద్ధి)
నిషేకము	౨-౩-౫-౧౦	సో-బు-గు శు (శ)	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయ హ చి స్వా అనూ మూ శ్ర ధ శత రే	శుభయుతదృష్టములు.	సంధ్యాపర్వ ప్రదోష వ్రత శ్రాద్ధదినములు నింద్యములు
గర్భాధానము	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౩	ఆ-సో-బు గు-శు	రోమృపునపుఉత్తరాత్రయహచిస్వా అనూశ్రధశఆర్ద్రాపూర్వాత్రయంవిశా	,,	సంధ్యాపర్వ వ్రత శ్రాద్ధదినములు నింద్యములు
పుంసవనం / సీమంతము	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-మం-బు గు-శు	మృ పున పు హ అనూ శ్ర ధ శత రే (అశ్వి రో చి స్వా ఉత్తరాత్రయం)	మే. వృష. మి. తు ధ. కుం. మీ.	పుంసవనమునకు 3 మాసం. సీమంతం ౪, ౬, ౮ మాసములు
జాతకర్మ / నామకరణము	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు హ చి స్వా అనూఉత్తరాత్రయం శ్ర ధ శత రే	శుభలగ్నములు	అష్టమశుద్ధి
డోలారోహణము	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-సో-బు గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి అనూ రే స్వా శ్ర	,,	,,
నిష్క్రమణం	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩	సో-బు-గు శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ రే	మే. వృష. కర్క. తు. ధ. మీ.	౪ మాసం శుభం ౩ వ మాసమున్ను శుభము
అన్నప్రాశనం	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౩-౧౫	ఆ-సో-బు గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	మీన. మే. వృశ్చి వినా	దశమశుద్ధిపూర్వాహ్ణం పురుషులకు సరి నెలలు, స్త్రీలకు బేసి
కర్ణవేధ	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి శ్ర ధ అనూ రే (ఆర్ద్ర)	వృ. మి క. క తు. ధ. మీ. (మే. మ.)	౬-౭-౮ మాసములు అష్టమశుద్ధి
కేశఖండనం	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౩-౧౫	సో-బు-గు శు	అశ్వి మృ పున పు హ చి స్వా శ్ర ధ శత రే (జ్యే)	శుభలగ్నములు	ఉత్తరాయణం పూర్వాహ్ణం విషమవర్షములు అష్టమశుద్ధి
అక్షరాభ్యాసము	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౨-౧౩	సో-బు-గు శు	అశ్వి పున పు హ చి స్వా అనూ శ్ర రే (ఆర్ద్ర మృ ధ శ)	మి. కన్యా. ధ. మీ.	అష్టమశుద్ధి ఉత్తరాయణం ౫-వ సంవత్సరము శుభము
విద్యారంభం	౨-౩-౫-౧౦-౧౧- ౧౨	బు-గు-శు	అశ్వి మృ ఆర్ద్ర పున పు ఆశ్రే పూర్వాత్రయంహచిస్వామూశ్ర (ధశతఅనూ)	మే. మి. క. క. తు. ధ. మ. మీ.	దివాభాగము
ఉపనయనం	౨-౩-౫-౧౦-౧౧- (౬-౧౨)	సో-బు-గు శు	అశ్విరోమృపునపుఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శ రే	శుభలగ్నములు	అష్టమశుద్ధిమీనచైత్రముశుభం
వివాహం	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౨-౧౩-౧౫	బు-గు-శు	రో మృ మ ఉత్తరాత్రయం హ స్వా అనూ మూ రే (అశ్వి శ్ర చి ధ)	శుభలగ్నములు.	జామిత్రశుద్ధి మీనచైత్రము నింద్యము
నవవధూ ప్రవేశము	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩	సో-బు-గు శు	అశ్విరోమృపునపుమ ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ మూ శ్ర ధ శత రే	,,	ద్వాదశశుద్ధి విషమవర్షమాసములు
నవవస్త్రాభరణ ధారణం	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౩-౧౫	బు-గు-శు	అశ్వి హ చి స్వా వి అనూ ధ రే (నరస్యైవ, రో పున పు ఉత్తరాత్రయం)	వృ. మి క. క. తు. ధ. మీ.	తృతీయశుద్ధి
వాపీకూపాదికము	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు శు	అశ్విరోమృపుష్య మ ఉత్తరాత్రయం హ అనూ మూ శ్ర ధ శ రే (జ్యే)	కర్క. మ. కుం. మీ.	అగ్ని, దక్షిణ, నిర్రృతి, వాయు దిక్కులగృహమధ్యం కూడవు
బీజావాపం	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు శు	రోపుష్యమ ఉత్తరాత్రయం హ స్వా అనూ మూ శ్ర శ రే అశ్వి మృ పున ధని	వృ. కర్క. సిం. మ. (తు. మి. కుం.)	అష్టమశుద్ధి 3-౬లలో శుభులు కూడగు
వృక్షలతాది స్థాపనం	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు శు	అశ్విరో మృపుష్యమ ఉత్తరాత్రయం హ చి వి అనూ మూ శ్ర శత రే	శుభలగ్నములు.	చతుర్థమునకు శుభదృష్టి వలయును
దేవతా ప్రతిష్ఠ	౨-౩-౫-౭-౮ ౧౦-౧౧-౧౨-౧౩	ఆ-సో-బు గు-శు	అశ్విరోమృపున పు ఉ త్తరాత్రయ హ చిస్వాఅనూ శ్ర ధ శ రే (దేవనక్షత్ర)	వృష. వృ. సిం. మి. కన్యా. ధ. కుం. మీ.	సౌమ్యదేవతలకుఉత్తరాయణం ఉగ్రదేవతలకు దక్షిణాయణం
యాత్ర	౨-౩-౫-౭-౧౦- ౧౧-౧౩	బు-గు-శు	అశ్వి మృ పున పుహ అనూ ధ శ్ర రే (రో ఉత్తరాత్రయం మూ శ)	మే. వృష. కర్క. తు. ధ. మ. మీ.	పంచమశుద్ధి సుశకునం
హలకర్మ	౨-౩-౫-౭-౧౦ ౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-మం-బు గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా వి అనూ మూ శ్ర ధ శ రే	వృ. మి. కన్యా. వృ. ధ మీ.	కర్తరి కూడదు.

శుభముహూర్తములకు మహాదోషములను విడువవలయును. ఆయాశుభకర్మలకై ఇందుచెప్పబడినవియు తత్కాలమునకున్నవియు నగు తిథి (పక్షాదిగ లెక్కింపవలెను) నక్షత్ర, వార, లగ్న సంఖ్యలను గలిపి 9 చే భాగింప నగు శేషము 1 మృత్యు, 2 అగ్ని, 4 రాజ, 6 చోర, 8 రోగములను చేయును. 1, 2 శేష మగుట మిక్కిలి దోషము. 3, 5, 7 ,9 శేషమగుట శుభము. గత తిథిసంఖ్యను లగ్న సంఖ్యను గలిపి 9 చే భాగించుట మతాంతరము. ధ్రువశ మును చేర్పరాదు.

నవగ్రహములు ద్వాదశస్థానములందు నుండునపు డిచ్చెడి గోచారఫలములు

	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని	రాహువు	కేతువు
౧	స్థానచలనం	సౌజన్యం	ఖేదం	బంధం	గమనం	ఆరోగ్యం	ఆపత్	భయం	భయం
౨	భయం	వ్యయం	వ్యయం	లాభం	ధనలాభం	భాగ్యం	హాని	కలహం	విరోధం
౩	సంపద	లాభము	లాభము	వ్యయము	ఆపద	సౌఖ్యము	సంపద	సుఖం	సుఖం
౪	మానభంగం	రోగము	శత్రుపీడ	శత్రుభయము	నాశనము	సుఖము	కుక్షిరోగము	మానహాని	మానహాని
౫	భయం	కార్యనాశనం	రిపుభయం	దారిద్ర్యం	సంపద	పుత్రలాభం	పీడ	ధనవ్యయం	ధనవ్యయం
౬	శత్రుక్షయం	ధనం	ధనలాభం	భూషణం	క్లేశము	మానహాని	ఐశ్వర్యము	సుఖము	సుఖము
౭	దేహపీడ	లాభము	కలహము	వ్యసనము	ఆరోగ్యము	క్లేశము	రాజదండం	భయము	భయము
౮	వ్యాధి	వ్యయము	భయము	సంతోషము	హాని	భయము	దుఃఖము	మృత్యువు	హాని
౯	భయము	వ్యాకులత	వ్యయము	దుఃఖము	ధనప్రాప్తి	ధనలాభం	వ్యాధి	సంతోషం	కలహము
౧౦	లాభం	లాభం	చలనం	సుభం	హాని	హాని	జాడ్యం	కలహం	కలహం
౧౧	ఆరోగ్యం	సుఖం	లాభం	సుఖం	సంతోషము	సౌఖ్యము	లాభము	లాభము	ధనలాభం
౧౨	వ్యయము	దుఃఖము	వ్యాధి	వ్యయము	పీడ	లాభం	క్లేశం	హాని	హాని

శుభకర్మలయందు విడువదగిన మహాదోషములు దుష్టతిథి వార నక్షత్ర యోగ కరణములు (విష్కం, అతిగం, శూ, గండ, వ్యా, వజ, వ్యతీ, పరి, వైధృ, దుష్టయోగములు. విష్టి, శకుని, చతు, నాగ, కింస్తుఘ్నకరములు.) సంక్రాంతి, అయనదినములు, పాపాక్రాంత పాపదృష్టలగ్నములు, అష్టమ కుజుడు, షష్ఠశుక్రుడు, పాపగ్రహకర్తరి, జన్మలగ్న చంద్రలగ్నములకు అష్టమ లగ్నము, షష్ఠాష్టద్వాదశముల చంద్రుడు, సగ్రహచంద్రుడు, వేధ క్రాంతలు. గ్రహణతిథి నక్షత్రము. వర్జ్యగుర్మహూర్తములు, తిథినక్షత్ర లగ్న సంధులు, మహాపాతలు—ఇవి విడువదగినవి.

అమృతాది యోగములు

	అశ్వి	భ	కృ	రో	మృ	ఆర్ద్ర	పున	పు	ఆశ్లే	మ	పుబ్బ	ఉఫ	హ	చి	స్వా	విశా	అనూ	జ్యే	మూ	పూషా	ఉషా	శ్ర	ధ	శత	పూభా	ఉభా	రే
ఆది	సి	ప్ర	అసి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	మ	సి	అ	అసి	సి	సి	ఉ	మ	మ	అ	సి	అ	అ	మ	సి	సి	అ	అ
సోమ	సి	సి	మ	అ	అసి	సి	సి	అ	సి	మ	సి	సి	సి	ప్రఅ	అ	మ	సి	సి	సి	ఉ	మ	అ	సి	సి	మ	సి	సి
మంగళ	అసి	సి	సి	అ	సి	మ	సి	సి	సి	స	సి	అ	సి	సి	సి	మ	అసి	ఉ	అ	సి	ప్రఅ	అ	సి	మ	మ	అ	సి
బుధ	మ	సి	అ	సి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	అ	అ	మ	సి	సి	సి	అస	సి	మ	అ	అ	సి	ప్రఅ	అసి	అ	సి	ఉ
గురు	అ	సి	మ	ఉ	మ	మ	అ	అసి	సి	అ	సి	మ	సి	సి	అ	సి	సి	ప్రఅ	సి	సి	సి	సి	సి	మ	సి	సి	సి
శుక్ర	అ	సి	సి	సి	సి	మ	సి	సి	మ	మ	సి	సి	అ	సి	సి	సి	సి	మ	అ	ప్రఅ	సి	మ	సి	సి	సి	సి	ఉ
శని	సి	సి	అ	అ	సి	సి	సి	సి	మ	అ	సి	ఉ	మ	మ	అ	సి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	అ	మ	మ	ప్రఅ

అ=అమృతయోగము, సి=సిద్ధయోగము, అసి=అమృతసిద్ధయోగము, ఉ=ఉత్పాతయోగము, మ=మరణయోగము, ప్రఅ=ప్రబలారిష్టయోగము

బల్లిపాటునకు ఫలములు

శిరస్సు - కలహము, ముఖము - బంధుదర్శనము, కనుబొమ్మల నడుమ - రాజానుగ్రహము, పై పెదవి - ధనవ్యయము, క్రింది పెదవి - ధనలాభము, ముక్కు చివర - రోగము, కుడిచెవి - దీర్ఘాయువు, ఎడమ చెవి - వర్తకలాభము, నేత్రము - ఖైదు, గడ్డము-రాజదండనము, నోరు - భయము, కంఠము - శత్రుహాని, కుడిభుజము - ఆరోగ్యము, ఎడమ భుజము - స్త్రీసంగమము, కుడిముంజేయి - కీర్తి, ఎడమముంజేయి - రోగము, స్తనయుగ్మము-దోషము, ఉదరము - ధాన్యలాభము, రొమ్ము, నాభి -ధనలాభము, ప్రక్కలు - సుఖము, పాదము - ప్రయాణము, వీపు - శుభము, గోళ్లు - ధనవ్యయము, లింగము - దారిద్ర్యము, జుట్టు కొన - మృత్యువు. ఈ ప్రదేశములయందు తొండ ప్రాకినను ఫలమిట్లే యని తెలియునది.

కాకి శకునము

ఒక కాకి తీర్చినయెడల మంచిది. రెండు కాకులు తీర్చిన శుభ ఫలము, మూడు కాకులుతీర్చిన రాజ్యలాభము, తీర్చికట్టిన యెడల కష్టము, తీర్చక కట్టనయెడల దైన్యమును కలుగును. పలుమారు కట్టిన, తీర్చిన కార్యసిద్ధి యగును. దూరమునుండి తీర్చె నేని ఆలస్యముగ కార్యసిద్ధి యగును. సమీపమునుండి తీర్చె నేని మేలు గలుగును. ఊరినుండిగాని యింటినుండిగాని బయలు వెడలునపుడు కాకి తీర్చె నేని మేలు గలుగును. ఊరిముందరగాని యింటిముందరగాని ప్రవేశించునపుడు కట్టె నేని మేలు గలుగును. కాకి శకునమును గూర్చి మార్గమధ్యమందు విచారింప నక్కర లేదు. ఊరి ముందరను ఇంటిముందరను మాత్రమే కాకి శకునమునుగూర్చి పరీక్షించవలయును. కాకులు మైథునమును చేయునపుడు రక్తమువలె యెఱ్ఱగ కనబడినయెడల ౧౦ మాసములలో మరణము గలుగును. తద్దోష పరిహారార్థము శాంతి చేసికొనవలయును.

స్త్రీకి సుడివలన కలుగు శుభాశుభము

పిరుదుమీద సుడియుండిన పర గృహమున చాకిరి చేయును. కంఠమునందు సుడియుండిన నిస్సంతురాలు, ముఖమునందు సుడియుండిన వితంతు వగును. గడ్డమునందు - మీసమునందును భుజములయందును-చెవుల యందును వెంట్రుకలు లేకుండిన స్త్రీ సర్వసౌఖ్యము లనుభవించును.

వివాహమునకు ముందు చూడవలసిన

పొంతనములు

౧ నాడీకూటము

ఆద్యనాడీ నక్షత్రములు :—జ్యేష్ఠ, మూల, ఉ-ఫ, హస్త, ఆర్ద్ర, పున, శత, పూభా, అశ్విని.

మధ్యనాడీ నక్షత్రములు :— పుష్య, మృగ, చిత్త, అనూ, భరణి, ధనిష్ఠా, పూఫ, ఉ-భా

అంత్యనాడీ నక్షత్రములు

స్వాతి, కృత్తిక, ఆశ్లే, ఉషా, విశా, రోహి, మఘ, శ్రవ, రేవతి- ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును ఒకేనాడియందున్నచో అనిష్టము గలుగు. భిన్న నాడీగత నక్షత్రము లైనచో శుభప్రదములు

౨. గణకూటము

దేవగణ నక్షత్రములు: అనూ, పున, మృగ, శ్రవ, రేవ, స్వాతి, అశ్వి, హస్త, పుష్య.

రాక్షస గణనక్షత్రములు

మఘ, ఆశ్లే, ధని, జ్యేష్ఠ, మూల శత, కృత్తి, చిత్త, విశాఖ.

మనుష్యగణ నక్షత్రములు

పూఫ, ఉఫ, పూషా, ఉషా, పూభా, ఉభా, రోహి, భర, అర్ద్ర.

౩ యోనికూటము

అశ్వినీశతతార లశ్వములు. భరణీరేవతులు గజములు. కృత్తికాపుష్యలు మేకలు. రోహిణీ మృగశిర్షలు సర్పములు. ఆర్ద్రామూలలు శునకములు. పునర్వసు ఆశ్లేషలు మార్జాలములు. మఘ పుబ్బ లెలుకలు. ఉత్తర ఉత్తరాభాద్రలు గోవులు. హస్తస్వాతు లెనుబోతులు. చిత్రావిశాఖలు పెద్దపులులు. అనూ జ్యేష్ఠలు లేళ్ళు, పూషా శ్రవణములు కోతులు. ధనిష్ఠా పూర్వాభాద్రలు సింహములు. ఉషాభిజిత్తులు ముంగిసలు, ఇట్లు యోచించి విరోధి జంతునక్షత్రములు లేని స్త్రీ పురుషులకు వివాహము చేయవలయును. విరోధ జంతువులు. కుక్కలు లేళ్లు, పాములు ముంగిసలు, సింహగజములు, గుఱ్ఱము లెనుబోతులు, గోవ్యాఘ్రములు, పిల్లు లెలుకలు విరోధజంతువులు.

ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును ఒకే గణమందున్నచో అత్యంతానురక్తులై యుందురు. ఒకటి దేవగణములోనిది, రెండవది మనుష్యగణములోనిది అయినయెడల సామాన్యమైన అనురాగముగలవా రగుదురు. ఒకటి రాక్షసగణములోనిదై, రెండవది మనుష్యగణములోనిదైనను, దేవగణములోనిదైనను అశుభకరము.

ఉపయుక్త విషయములు

1. రజస్వలవిషయమై దుష్టతిథి వారనక్షత్రములు,

శుక్లపక్షమందును, కృష్ణపక్షమందును పాడ్యమి, చవితి, నవమి ద్వాదశి, చతుర్దశులును, అమావాస్య, ఆది, మంగళ, శనివారములును. భరణి, కృత్తిక, ఆర్ద్ర, ఆశ్లేష, మఘ, పూఫ, పున, జ్యేష్ఠ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర ఈ నక్షత్రములును దుష్టములు. వీటియందు ప్రథమ రజస్వలయినచో శాస్త్రోక్తశాంతిజేసి, తిరుగ మంచికాలమందు రజస్వలయగువరకు గర్భాధానము సేయింపజనదు. నక్షత్రము దుష్టమయినచో హోమవిధానముగ శాంతిచేయవలయును. నక్షత్రము మంచిదై, తక్కినవి చెడుగైనచో సామాన్యశాంతి చేయవలయును. మరియు వ్యతీపాత, వైధృతి, పరిఘాపూర్వార్థము, సంక్రాంతి, గ్రహణకాలము, నిద్రాసమయము ఇవి యును శుభమగునవి కావు. మరియు ప్రాతఃకాలమున సౌభాగ్యవతి, పూర్వాహ్ణమందు గోత్రలు చెయునది, మధ్యాహ్నమున పుత్రవతియు ధనవతియు, సాయంకాలమున జారిణి, సంధ్యలయందు దుశ్చేష్టురాలును, అర్ధరాత్రియందు విధవయును, ఉషఃకాలమున సౌభాగ్యరహితయు నగును.

2. జననవిషయమై దుష్టతిథి వార నక్షత్రాదులు

అశ్విని ౧ పాదము, మఘ ౧ పాదము, రేవతి ౪ పాదము ఇవి శిశుగండము. భరణి ౩ పాదము, కృత్తిక ౩ పాదము, పుష్య ౨, ౩ పాదములు, మఘ ౩ పాదము, ఉత్తర ౧ పాదము (కొంద రుత్తరాషాఢ యందురు) హస్త ౩ పాదము, చిత్ర ౧,౨ పాదములు, పూర్వాషాఢ ౩ పాదము, ఇవి పురుషుడైన పితృగండము స్త్రీ శిశువైనచో మాతృగండం.

రోహిణి ౧, ౨ పాదములు తల్లికిని, మేనమామకును, ౩-౪ పాదములు కేవలం మేనమామకును గండములు. ఆశ్లేష ౨ పా॥ ధనహాని. ౩ పా॥ తల్లిగండము. ౪ పా॥ తండ్రిగండము. ౧ పా॥ దోషముకాదు. మూల ౧ పా॥ తండ్రిగండము. ౨ పా॥ తల్లిగండము. ౪ పా॥ దోషము గాదు. ౩ పా॥ ధనహాని. అందును మూల ౧ పాదములో మొదటిసగము మిక్కిలి దోషమయినది. జ్యేష్ఠయొక్క నక్షత్రాద్యంతమును ౧౦ చే భాగింపవలయును. అందేభాగమైనదో ఆభాగముయొక్క ఫలమును తెలుసుకొనవలయును. ౧ భా॥ మాతా మహిగండం॥ ౨ భా॥ మాతామహగండం॥ ౩ భా॥ మేనమామ గం॥ ౪ భా॥ తల్లి గం॥ ౫ భా॥ శిశుగం॥ ౬ భా॥ గోత్రనాశనం॥ ౭ భా॥ ఉభయకులనాశనం॥ ౮ భా॥ సోదర గం॥ ౯ భా॥ శ్వశుర గం॥ ౧౦ భా॥ సర్వనాశనము చేయును. ౧౦ భా॥ మిక్కిలి దుష్టమయినది. విశాఖ పురుషుడైన భార్యానుజ గం॥ స్త్రీ శిశువైనచో భర్తయొక్క సోదరునకు గండము.

మీనమేషములకును, కర్కాట సింహములకును, వృశ్చిక ధనుస్సులకును సంధి అరగడియ ప్రబల శిసుగండము.

పంచమి షష్ఠులకును, దశమ్యేకాదశులకును, పూర్ణిమా ప్రతిపత్తులకును, అమావాస్యా ప్రతిపత్తులకును సంధి ౨ గడియలును, బహుళ ౧౪ శిలో మొదటి ౬ వ వంతు గాక తక్కిన భాగములును దుష్టములైనవి. వ్యతీపాత, వైధృతి, పరిఘ, వ్య. ప్ర. వై. ప్ర మహాపాతలును, సంధ్యాకాలము, అమావాస్య, తల్లి తండ్రి సోదరుడు వీరి నక్షత్రములైనను గ్రహణకాలమయినను గూడ శాంతి జేయవలయును.

పైన జెప్పబడిన నక్షత్రములందు ఆయాపాదములయందు జననమయినచో మహాదోషము గాన హోమములు, సమారాధనము మొదలగు సంపూర్ణశాంతి చేయవలయును. చెప్పబడిన పాదములుగాక తక్కిన పాదములయినను సామాన్యశాంతి చేసికొనుట యుక్తము. నక్షత్రము మంచిదై తక్కిన తిథి మొదలగునవి చెడుగైనను సామాన్యశాంతి చేసికొనవలయును.

మరియు మృగశిర ౧ పా॥ విశాఖ ౪ పా॥ అనూరాధ ౩ పా॥ ధనిష్ఠ ౨ పా॥ శతతార ౧ పా॥ ఉత్తరాభాద్ర ౪ పా॥ ఇవైనను సామాన్యశాంతి చేసికొనుట యుక్తము.

అధోముఖ నక్షత్రములు

భరణి, కృత్తిక, మఘ, విశాఖ, పూర్వాత్రయం, ఆశ్లేష, మూల—ఇవి వాపీకూప తటాకాదులకు శుభములు.

తిర్యఙ్ముఖ నక్షత్రములు

అశ్వి, పున, హస్త, చిత్త, స్వాతి, అనూ, జ్యేష్ఠ, రేవతులు, స్తంభప్రతిష్ఠాదులకు శుభములు.

ఊర్ధ్వముఖ నక్షత్రములు

రోహిణి, ఆర్ద్ర, పుష్య, ఉత్తరాత్రయం, శ్రవణం, ధనిష్ఠ, శతతారలు వృక్షులతా స్థాపనాదులకు శుభములు.

మృతివిషయమై చెడునక్షత్రములు మొదలగునవి

౧-౨-౬-౮ ౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈ తిథులు ; ఆది మంగళ శుక్ర శనివారములు ; కృత్తిక రోహిణి మృగశీర్ష పున మఘ ఉఫ చిత్ర విశా ఉషా ధని శత పూభా ఉభా రేవతి ఈ నక్షత్రములును దోషములు. వీటియందు మృతి సంభవించినచో గృహమునకు దోషము. నక్షత్రము చెడుగయినచో అధికదోషము నక్షత్రము మంచిదై మిగిలినవి చెడుగైనచో స్వల్పదోషము.

వృషభ చక్రము

గృహారంభ గృహప్రవేశముల విషయమై వృషభ కలశచక్రములు గమనింపదగినవి. వృషభ చక్రమునకు సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదలుకొని చంద్రు డున్న నక్షత్రమువరకు అభిజిత్తును గలిపి లెక్కించి ఈ ఫలము తెలియవలయును.

౩ మృత్యువు	౪ స్థైర్యం	౪ ధనలాభం	౩ సంపత్తు
౪ దుర్దశ	౩ భ్రమణం	౪ ధాన్యం	౩ పశువృద్ధి

కలశ చక్రము

ఇందభిజిత్తును కలుపనక్కరలేదు. తక్కినది వృషభచక్రమువలె.

౧ హాని	౪ అభయం	౪ నిరసం	౩ లక్ష్మి
౪ ప్రవాసం	౪ ధాన్యం	౪ గర్భస్రావం	౩ ఆయుర్వృద్ధి

శకం 1886 చైత్రమాసమున (1964 మార్చి–ఏప్రిల్)

అయనాంశలు 23°–21'–08" నిరయనరవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

1886 చైత్రమాసము	1964 మార్చి / ఏప్రిల్	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	21	11- 7- 3	2- 8-52	11- 0- 2	11-14-40	0- 1-24	0-21-42	10-6-18
2	22	11- 8- 3	2-22-46	11- 0-49	11-16-39	0- 1-38	0-22-47	10-6-25
3	23	11- 9- 2	3- 6-30	11- 1-36	11-18-39	0- 1-51	0-23-52	10-6-31
4	24	11-10- 2	3-22- 4	11- 2-23	11-20-37	0- 2- 5	0-24-57	10-6-38
5	25	11-11- 1	4- 3-29	11- 3- 9	11-22-34	0- 2-19	0-26- 2	10-6-43
6	26	11-12- 1	4-16-48	11- 3-56	11-24-29	0- 2-33	0-27- 6	10-6-51
7	27	11-13- 0	4-29-46	11- 4-43	11-26-22	0- 2-47	0-28-10	10-6-57
8	28	11-13-59	5-12-37	11- 5-30	11-28-13	0- 3- 1	0-29-14	10-7- 3
9	29	11-14-59	5-25-14	11- 6-17	0- 0- 1	0- 3-17	1- 0-17	10-7- 9
10	30	11-15-58	6- 7-38	11- 7- 3	0- 1-46	0- 3-29	1- 1-20	10-7-16
11	31	11-16-57	6-19-50	11- 7-50	0- 3-26	0- 3-44	1- 2-23	10-7-22
12	1	11-17-56	7- 1-51	11- 8-37	0- 5- 3	0- 3-58	1- 3-25	10-7-28
13	2	11-18-55	7-13-43	11- 9-23	0- 6-35	0- 4-12	1- 4-28	10-7-34
14	3	11-19-55	7-25-31	11-10-10	0- 8- 3	0- 4-26	1- 5-30	10-7-40
15	4	11-20-54	8- 7-20	11-10-57	0- 9-25	0- 4-40	1- 6-31	10-7-46
16	5	11-21-53	8-19-14	11-11-43	0-10-42	0- 4-55	1- 7-32	10-7-52
17	6	11-22-52	9- 1-19	11-12- 0	0-11-53	0- 5- 9	1- 8-33	10-7-58
18	7	11-23-51	9-13-41	11-13-16	0-12-59	0- 5-23	1- 9-33	10-8- 3
19	8	11-24-50	9-26-24	11-14- 2	0-13-58	0- 5-37	1-10-33	10-8- 9
20	9	11-25-49	10- 9-32	11-14-49	0-14-52	0- 5-52	1-11-33	10-8-15
21	10	11-26-48	10-23- 9	11-15-35	0-15-39	0- 6- 6	1-12-32	10-8-21
22	11	11-27-47	11- 7- 9	11-16-22	0-16-20	0- 6-20	1-13-30	10-8-26
23	12	11-28-46	11-21-34	11-17- 8	0-16-54	0- 6-34	1-14-28	10-8-32
24	13	11-29-44	0- 6-16	11-17-54	0-17-22	0- 6-49	1-15-26	10-8-37
25	14	0- 0-43	0-21- 7	11-18-40	0-17-44	0- 7- 3	1-16-24	10-8-42
26	15	0- 1-42	1- 5-58	11-19-27	0-17-59	0- 7-18	1-17-20	10-8-48
27	16	0- 2-41	1-20-42	11-20-13	0-18- 8	0- 7-32	1-18-17	10-8-53
28	17	0- 3-39	2- 5-13	11-20-59	0-18-10	0- 7-47	1-19-12	10-8-58
29	18	0- 4-38	2-19-27	11-21-45	0-18- 7	0- 8- 1	1-20- 7	10-9- 3
30	19	0- 5-37	3- 3-24	11-22-31	0-17-57	0- 8-15	1-21- 2	10-9- 8
31	20	0- 6-35	3-17- 3	11-23-17	0-17-42	0- 8-30	1-21-56	10-9-13

శకం 1886 వైశాఖ మాసమున (1964 ఏప్రిల్ - మే)

అయనాంశలు 23°-12'-21" నిరయనరవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29 4 లకు

1886 వైశాఖ మాసము	1964 ఏప్రిల్ / మే	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	21	0- 7-34	4- 0-26	11-24- 8	0-17-28	0- 8-44	1-22-49	10- 9-18
2	22	0- 8-32	4-13-34	11-24-49	0-16-58 వక్రి	0- 8-59	1-23-42	10- 9-23
3	23	0- 9-31	4-26-29	11-25-34	0-16-29	0- 9-13	1-24-34	10- 9-28
4	24	0-10-29	5- 9-12	11-26-20	0-15-57	0- 9-27	1-25-26	10- 9-33
5	25	0-11-28	5-21-44	11-27- 6	0-15-22	0- 9-42	1-26-16	10- 9-37
6	26	0-12-26	6- 4- 5	11-27-52	0-14-45	0- 9-56	1-27- 6	10- 9-42
7	27	0-13-24	6-16-16	11-28-37	0-14- 6	0-10-11	1-27-55	10- 9-46
8	28	0-14-23	6-28-19	11-29-23	0-13-26	0-10-25	1-28-44	10- 9-51
9	29	0-15-21	7-10-13	0- 0- 8	0-12-46	0-10-39	1-29-31	10- 9-55
10	30	0-16-19	7-22- 3	0- 0-54	0-12- 7	0-10-54	2- 0-18	10- 9-59
11	1	0-17-17	8- 3-50	0- 1-39	0-11-29	0-11- 8	2- 1- 3	10-10- 4
12	2	0-18-16	8-15-39	0- 2-23	0-10-54	0-11-22	2- 1-48	10-10- 8
13	3	0-19-14	8-27-33	0- 3-10	0-10-20	0-11-37	2- 2-32	10-10-12
14	4	0-20-12	9- 9-38	0- 3-55	0- 9-50	0-11-51	2- 3-15	10-10-16
15	5	0-21-10	9-21-59	0- 4-41	0- 9-23	0-12- 5	2- 3-57	10-10-20
16	6	0-22- 8	10- 4-38	0- 5-26	0- 9- 0	0-12-20	2- 4-38	10-10-23
17	7	0-23- 6	10-17-44	0- 6-11	0- 8-41	0-12-34	2- 5-18	10-10-27
18	8	0-24- 4	11- 1-17	0- 6-56	0- 8-27	0-12-48	2- 5-56	10-10-31
19	9	0-25- 2	11-15-19	0- 7-41	0- 8-16	0-13- 2	2- 6-34	10-10-34
20	10	0-26- 0	11-29-47	0- 8-26	0- 8-11	0-13-17	2- 7-10	10-10-38
21	11	0-26-58	0-14-37	0- 9-11	0- 8-10 ఋజుగతి	0-13-31	2- 7-45	10-10-41
22	12	0-27-56	0-29-41	0- 9-56	0- 8-14	0-13-45	2- 8-18	10-10-44
23	13	0-28-54	1-15-50	0-10-41	0- 8-22	0-13-59	2- 8-51	10-10-48
24	14	0-29-52	1-29-53	0-11-26	0- 8-36	0-14-13	2- 9-22	10-10-51
25	15	1- 0-50	2-15-42	0-12-11	0- 8-53	0-14-27	2- 9-51	10-10-54
26	16	1- 1-48	2-29-13	0-12-56	0- 9-15	0-14-41	2-10-19	10-10-57
27	17	1- 2-46	3-13-21	0-13-40	0- 9-41	0-14-55	2-10-45	10-11- 0
28	18	1- 3-44	3-27- 6	0-14-25	0-10-12	0-15- 9	2-11- 9	10-11- 2
29	19	1- 4-41	4-10-29	0-15- 9	0-10-46	0-15-23	2-11-32	10-11- 5
30	20	1- 5-39	4-23-32	0-15-54	0-11-25	0-15-37	2-11-53	10-11- 8
31	21	1- 6-37	5- 6-17	0-16-38	0-12- 7	0-15-51	2-12-12	10-11-10

శకం 1886 జ్యేష్ఠమాసమున (1964 మే-జూన్)

అయనాంశలు 23°-21'-16" నిరయనరవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29 4లకు

1886 జ్యేష్ఠమాసము	1964	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	22 (మే)	1- 7-34	5-18-47	0-17-23	0-12-53	0-15- 5	2-12-29	10-11-12
2	23	1- 8-32	6- 1- 5	0-18- 7	0-13-42	0-16-19	2-12-44	10-11-15
3	24	1- 9-30	6-13-18	0-18-51	0-14-35	0-16-33	2-12-57	10-11-17
4	25	1-10-27	6-25-18	0-19-36	0-15-31	0-16-46	2-13- 9	10-11-19
5	26	1-11-25	7- 7- 7	0-20-20	0-16-31	0-17- 0	2-13-18	10-11-21
6	27	1-12-22	7-18-57	0-21- 4	0-17-34	0-17-14	2-13-24	10-11-23
7	28	1-13-20	8- 0-44	0-21-48	0-18-39	0-17-27	2-13-29	10-11-25
8	29	1-14-18	8-12-33	0-22-32	0-19-48	0-17 41	2-13-31 వక్రం	10-11-26
9	30	1-15-15	8-24-24	0-23-16	0-21- 0	0-17-54	2-13-31	10-11-28
10	31	1-16-13	9- 6-22	0-24- 0	0-22-15	0-18- 8	2-13-28	10-11-30
11	1 (జూన్)	1-17-10	9-18-30	0-24-44	0-23-32	0-18-21	2-13-23	10-11-31
12	2	1-18- 8	10- 0-52	0-25-27	0-24-53	0-18-35	2-13-16	10-11-32
13	3	1-19- 5	10-13-32	0-26-11	0-26-16	0-18-48	2-13- 6	10-11-34
14	4	1-20- 2	10-26-34	0-26-55	0-27-42	0-19- 1	2-12-54	10-11-35
15	5	1-21- 0	11-10- 1	0-27-30	0-29-10	0-19-15	2-12-40	10-11-36
16	6	1-21-57	11-23-55	0-28-22	1- 0-42	0-19-28	2-12-23	10-11-37
17	7	1-22-55	0- 8-15	0-29- 6	1- 2-16	0-19-41	2-12- 4	10-11-38
18	8	1-23-52	0-22-59	0-29-49	1- 3-53	0-19-54	2-11-42	10-11-38
19	9	1-24-50	1- 8- 0	1- 0-33	1- 5-32	0-20- 7	2-11-19	10-11-39
20	10	1-25-47	1-23-11	1- 1-16	1- 7-14	0-20-20	2-10-53	10-11-40
21	11	1-26-44	2- 8-22	1- 1-59	1- 8-59	0-20-33	2-10-26	10-11-40
22	12	1-27-42	2-23-23	1- 2-42	1-10-45	0-20-46	2- 9-56	10-11-41
23	13	1-28-39	3- 8- 6	1- 3-26	1-12-36	0-20-59	2- 9-25	10-11-41
24	14	1-29-36	3-22-27	1- 4- 9	1-14-28	0-21-11	2- 8-52	10-11-41
25	15	2- 0-34	4- 6-23	1- 4-52	1-16-23	0-21-24	2- 8-18	10-11-41
26	16	2- 1-31	4-19-52	1- 5-35	1-18-20	0-21-37	2- 7-43	10-11-41(వ)
27	17	2- 2-28	5- 2-57	1- 6-18	1-20-19	0-21-49	2- 7- 7	10-11-41
28	18	2- 3-26	5-15-40	1- 7- 1	1-22-20	0-22- 2	2- 6-30	10-11-41
29	19	2- 4-23	5-28- 5	1- 7-43	1-24-24	0-22-14	2- 5-52	10-11-40
30	20	2- 5-20	6-10-16	1- 8-26	1-26-29	0-22-26	2- 5-15	10-11-40
31	21	2- 6-17	6-22-16	1- 9- 9	1-28-36	0-22-39	2- 4-37	10-11-39

శకం 1886 ఆషాఢమాసమున (1964 జూన్-జూలై)

అయనాంశలు 23°-21' 21" నిరయనరవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

1886 ఆషాఢమాసం	1964	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	22 (జూన్)	2- 7-15	7- 4- 9	1- 9-51	2- 0-45	0-22-51	2- 4- 0	10-11-39(వ)
2	23	2- 8-12	7-15-58	1-10-34	2- 2-54	0-23- 3	2- 3-23	10-11-38
3	24	2- 9- 9	7-27-46	1-11-17	2- 5- 4	0-23-15	2- 2-47	10-11-37
4	25	2-10- 6	8- 9-35	1-11-59	2- 7-15	0-23-27	2- 2-11	10-11-36
5	26	2-11- 3	8-21-28	1-12-41	2- 9-26	0-23-39	2- 1-37	10-11-35
6	27	2-12- 1	9- 3-27	1-13-24	2-11-38	0-23-50	2- 1- 5	10-11-34
7	28	2-12-58	9-15-33	1-14- 6	2-13-49	0-24- 2	2- 0-34	10-11-33
8	29	2-13-55	9-27-51	1-14-48	2-15-59	0-24-14	2- 0- 4	10-11-32
9	30	2-14-52	10-10-21	1-15-31	2-18- 9	0-24-25	1-29-36	10-11-30
10	1 (జూలై)	2-15-49	10-23- 6	1-16-13	2-20-18	0-24-37	1-29-11	10-11-29
11	2	2-16-46	11- 6- 9	1-16-55	2-22-25	0-24-48	1-28-47	10-11-27
12	3	2-17-44	11-19-33	1-17-37	2-24-32	0-24-59	1-28-26	10-11-25
13	4	2-18-41	0- 3-19	1-18-19	2-26-36	0-25-10	1-28- 7	10-11-24
14	5	2-19-38	0-17-26	1-19- 1	2-28-40	0-25-21	1-27-50	10-11-22
15	6	2-20-35	1- 1-55	1-19-42	3- 0-41	0-25-32	1-27-36	10-11-20
16	7	2-21-33	1-16-41	1-20-24	3- 2-41	0-25-43	1-27-25	10-11-18
17	8	2-22-30	2- 1-39	1-21- 6	3- 4-39	0-25-54	1-27-15	10-11-16
18	9	2-23-27	2-16-42	1-21-47	3- 6-35	0-26- 5	1-27- 8	10-11-14
19	10	2-24-24	3- 1-41	1-22-29	3- 8-30	0-26-15	1-27- 3	10-11-11
20	11	2-25-21	3-16-27	1-23-11	3-10-22	0-26-26	1-27- 0	10-11- 9
21	12	2-26-19	4- 0-53	1-23-52	3-12-13	0-26-36	1-27- 0(ఋ)	10-11- 6
22	13	2-27-16	4-14-56	1-24-33	3-14- 1	0-26-46	1-27- 2	10-11- 4
23	14	2-28-13	4-28-32	1-25-16	3-15-48	0-26-57	1-27- 7	10-11- 1
24	15	2-29-10	5-11-42	1-25-56	3-17-33	0-27- 7	1-27-13	10-10-58
25	16	3- 0- 8	5-24-27	1-26-37	3-19-16	0-27-17	1-27-22	10-10-56
26	17	3- 1- 5	6- 6-52	1-27-18	3-20-57	0-27-26	1-27-33	10-10-53
27	18	3- 2- 2	6-19- 1	1-27-59	3-22-36	0-27-36	1-27-46	10-10-50
28	19	3- 2-59	7- 0-58	1-28-40	3-24-13	0-27-46	1-28- 1	10-10-47
29	20	3- 3-57	7-12-49	1-29-21	3-25-48	0-27-55	1-28-18	10-10-44
30	21	3- 4-54	7-24-36	2- 0- 2	3-27-21	0-28- 5	1-28-36	10-10-41
31	22	3- 5-51	8- 6-25	2- 0-43	3-28-58	0-28-14	1-28-57	10 10-37

శకం 1886 శ్రావణ మాసమున (1964 జూలై - ఆగస్టు)

అయనాంశలు 23-21'-26'' నిరయన రవ్యాదిస్ఫుట గ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము 5-29.4 A-M లకు

1886 శ్రావణమాసం	1964 జూలై / ఆగస్టు	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	23	3-6-48	8-18-18	2-1-24	4-0-22	0-28-23	1-29-19	10-10-34
2	24	3-7-46	9-0-19	2-2-5	4-1-48	0-28-32	1-29-43	10-10-31
3	25	3-8-43	9-12-29	2-2-45	4-3-15	0-28-41	2-0-9	10-10-27
4	26	3-9-40	9-24-50	2-3-26	4-4-38	0-28-50	2-0-36	10-10-24
5	27	3-10-38	10-7-23	2-4-6	4-6-0	0-28-58	2-1-5	10-10-20
6	28	3-11-35	10-20-8	2-4-47	4-7-19	0-29-7	2-1-35	10-10-17
7	29	3-12-32	11-3-7	2-5-27	4-8-37	0-29-15	2-2-6	10-10-13
8	30	3-13-30	11-16-21	2-6-8	4-9-52	0-29-23	2-2-39	10-10-9
9	31	3-14-27	11-29-48	2-6-48	4-11-5	0-29-31	2-3-14	10-10-5
10	1	3-15-24	0-13-31	2-7-28	4-12-15	0-29-39	2-3-49	10-10-1
11	2	3-16-22	0-27-30	2-8-8	4-13-23	0-29-47	2-4-26	10-9-57
12	3	3-17-19	1-11-43	2-8-48	4-14-29	0-29-55	2-5-4	10-9-54
13	4	3-18-17	-1-26-10	2-9-29	4-15-32	1-0-2	2-5-43	10-9-50
14	5	3-19-14	2-10-47	2-10-8	4-16-33	1-0-10	2-6-23	10-9-45
15	6	3-20-12	2-25-30	2-10-48	4-17-31	1-0-17	2-7-5	10-9-41
16	7	3-21-9	3-10-12	2-11-28	4-18-25	1-0-24	2-7-47	10-9-37
17	8	3-22-6	3-24-46	2-12-8	4-19-17	1-0-31	2-8-30	10-9-33
18	9	3-23-4	4-9-6	2-12-48	4-20-6	1-0-38	2-9-14	10-9-29
19	10	3-24-2	4-23-6	2-13-27	4-20-50	1-0-44	2-9-59	10-9-20
20	11	3-24-59	5-6-43	2-14-7	4-21-33	1-0-51	2-10-45	10-9-24
21	12	3-25-57	5-19-55	2-14-47	4-22-11	1-0-57	2-11-32	10-9-16
22	13	3-26-55	6-2-42	2-15-26	4-22-45	1-1-3	2-12-19	10-9-11
23	14	3-27-52	6-15-9	2-16-5	4-23-15	1-1-9	2-13-8	10-9-7
24	15	3-28-50	6-27-18	2-16-45	4-23-41	1-1-15	2-13-57	10-9-3
25	16	3-29-47	7-9-15	2-17-24	4-24-2	1-1-20	2-14-47	10-8-58
26	17	4-0-45	7-21-5	2-18-3	4-24-18	1-1-26	2-15-37	10-8-54
27	18	4-1-43	8-2-53	2-18-42	4-24-29	1-1-31	2-16-28	10-8-49
28	19	4-2-41	8-14-44	2-19-21	4-24-35	1-1-36	2-17-20	10-8-45
29	20	4-3-38	8-26-42	2-20-0	4-24-36వ	1-1-41	2-18-12	10-8-40
30	21	4-4-36	9-8-51	2-20-39	4-24-31	1-1-46	2-19-5	10-8-36
31	22	4-5-34	9-21-14	2-21-18	4-24-20	1-1-51	2-19-59	10-8-31

శకం 1886 భాద్రపదమాసమున (1964 ఆగస్టు - సెప్టెంబరు)

అయనాంశలు 23°-21'-31'' నిరయన రవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము 5-29-4 A-M లకు

భాద్రపదమాసము	1964 ఆగస్టు / సెప్టెంబరు	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	23	4-6-32	10-3-51	2-21-57	4-24-8	1-1-55	2-20-53	10-8-27
2	24	4-7-29	10-16-44	2-22-36	4-23-40	1-2-1	2-21-48	10-8-22
3	25	4-8-27	10-29-51	2-23-14	4-23-12	1-2-4	2-22-43	10-8-18
4	26	4-9-25	11-13-11	2-23-53	4-22-38	1-2-8	2-23-39	10-8-13
5	27	4-10-23	11-26-43	2-24-31	4-21-59	1-2-11	2-24-35	10-8-9
6	28	4-11-21	0-10-25	2-25-10	4-21-14	1-2-15	2-25-32	10-8-4
7	29	4-12-19	0-24-16	2-25-48	4-20-26	1-2-18	2-26-30	10-7-59
8	30	4-13-17	1-8-14	2-26-26	4-19-34	1-2-21	2-27-27	10-7-55
9	31	4-14-15	1-22-19	2-27-5	4-18-39	1-2-24	2-28-26	10-7-50
10	1	4-15-13	2-6-30	2-27-43	4-17-42	1-2-27	2-29-24	10-7-46
11	2	4-16-11	2-20-46	2-28-21	4-16-45	1-2-30	3-0-23	10-7-41
12	3	4-17-9	3-5-5	2-28-59	4-15-48	1-2-32	3-1-23	10-7-37
13	4	4-18-7	3-19-22	2-29-37	4-14-54	1-2-35	3-2-23	10-7-33
14	5	4-19-6	4-3-34	3-0-15	4-14-2	1-2-37	3-3-23	10-7-28
15	6	4-20-4	4-17-36	3-0-53	4-13-15	1-2-38	3-4-24	10-7-24
16	7	4-21-2	5-1-22	3-1-31	4-12-33	1-2-40	3-5-25	10-7-19
17	8	4-22-0	5-14-50	3-2-8	4-11-57	1-2-42	3-6-26	10-7-15
18	9	4-22-59	5-27-56	3-2-46	4-11-30	1-2-43	3-7-28	10-7-11
19	10	4-23-57	6-10-40	3-3-24	4-11-10	1-2-44	3-8-30	10-7-7
20	11	4-24-55	6-23-6	3-4-1	4-10-58	1-2-45	3-9-32	10-7-2
21	12	4-25-54	7-5-14	3-4-38	4-10-56	1-2-45	3-10-34	10-6-58
22	13	4-26-52	7-17-11	3-5-16	4-11-3	1-2-46	3-11-37	10-6-54
23	14	4-27-51	7-29-1	3-5-53	4-11-20	1-2-45	3-12-41	10-6-50
24	15	4-28-49	8-10-49	3-6-30	4-11-45	1-2-46వ	3-13-44	10-6-46
25	16	4-29-47	8-22-42	3-7-7	4-12-19	1-2-46	3-14-48	10-6-42
26	17	5-0-46	9-4-43	3-7-44	4-13-2	1-2-46	3-15-52	10-6-38
27	18	5-1-45	9-16-58	3-8-26	4-13-54	1-2-45	3-16-56	10-6-34
28	19	5-2-43	9-29-31	3-8-58	4-14-58	1-2-44	3-18-1	10-6-30
29	20	5-3-42	10-12-22	3-9-35	4-15-59	1-2-43	3-18-6	10-6-26
30	21	5-4-40	10-25-34	3-10-11	4-17-12	1-2-42	3-20-11	10-6-23
31	22	5-5-39	11-9-3	3-10-49	4-18-30	1-2-41	3-21-16	10-6-19

శకం 1886 ఆశ్వయుజమాసమున (1964 సెప్టెంబరు-అక్టోబరు)

అయనాంశములు 23°-21'-33" నిరయన రవ్యాదిస్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము 5-29.4 A-M లకు

1886 ఆశ్వయుజమాసం	1964 సెప్టెంబరు నెల / అక్టోబరు నెల	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	23	5-6-38	11-22-49	3-11-24	4-19-54	1-2-39	3-22-22	10-6-16
2	24	5-7-36	0-6-46	3-12-1	4-21-22	1-2-38	3-23-28	10-6-12
3	25	5-8-35	0-20-51	3-12-37	4-22-55	1-2-36	3-24-34	10-6-8
4	26	5-9-34	1-5-0	3-13-13	4-24-31	1-2-34	3-25-40	10-6-5
5	27	5-10-33	1-19-10	3-13-50	4-26-10	1-2-31	3-26-47	10-6-2
6	28	5-11-32	2-3-18	3-14-26	4-27-51	1-2-29	3-27-54	10-5-58
7	29	5-12-31	2-17-24	3-15-2	4-29-34	1-2-26	3-29-1	10-5-55
8	30	5-13-30	3-1-27	3-15-38	5-1-19	1-2-23	4-0-8	10-5-52
9	1	5-14-29	3-15-26	3-16-14	5-3-4	1-2-20	4-1-15	10-5-49
10	2	5-15-28	3-29-20	3-16-49	5-4-51	1-2-17	4-2-23	10-5-46
11	3	5-16-27	4-13-6	3-17-25	5-6-37	1-2-13	4-3-31	10-5-43
12	4	5-17-26	4-26-42	3-18-1	5-8-25	1-2-9	4-4-38	10-5-40
13	5	5-18-25	5-10-6	3-18-36	5-10-12	1-2-6	4-5-47	10-5-38
14	6	5-19-24	5-23-16	3-19-11	5-11-59	1-2-1	4-6-55	10-5-35
15	7	5-20-23	6-6-8	3-19-47	5-13-46	1-1-57	4-8-4	10-5-32
16	8	5-21-23	6-18-44	3-20-22	5-15-33	1-1-53	4-9-12	10-5-30
17	9	5-22-22	7-1-3	3-20-57	5-17-19	1-1-48	4-10-21	10-5-28
18	10	5-23-21	7-13-8	3-21-32	5-19-5	1-1-43	4-11-30	10-5-25
19	11	5-24-21	7-25-3	3-22-6	5-20-50	1-1-38	4-12-39	10-5-23
20	12	5-25-20	8-6-52	3-22-42	5-22-35	1-1-33	4-13-49	10-5-21
21	13	5-26-19	8-18-40	3-23-16	5-24-19	1-1-28	4-14-58	10-5-19
22	14	5-27-19	9-0-31	3-23-51	5-26-2	1-1-22	4-16-8	10-5-17
23	15	5-28-18	9-12-33	3-24-25	5-27-45	1-1-17	4-17-17	10-5-15
24	16	5-29-18	9-24-49	3-25-0	5-29-27	1-1-11	4-18-27	10-5-13
25	17	6-0-17	10-7-25	3-25-34	6-1-8	1-1-5	4-19-37	10-5-12
26	18	6-1-17	10-20-23	3-26-8	6-2-49	1-0-59	4-20-48	10-5-10
27	19	6-2-16	11-4-45	3-26-42	6-4-29	1-0-53	4-21-58	10-5-9
28	20	6-3-16	11-17-31	3-27-16	6-6-9	1-0-46	4-23-8	10-5-7
29	21	6-4-16	0-1-38	3-27-50	6-7-48	1-0-40	4-24-19	10-5-6
30	22	6-5-15	0-16-0	3-28-23	6-9-26	1-0-33	4-25-30	10-5-5

శకం 1886 కార్తికమాసమున (1964 అక్టోబరు-నవంబరు)

అయనాంశలు 23-21'-37" నిరయన రవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము 5-29.4 A-M లకు

1886 కార్తికమాసం	1964 అక్టోబరు నెల / 1964 నవంబరు నెల	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	23	6-6-15	1-0-32	3-28-57	6-11-3	1-0-27	4-26-40	10-5-4
2	24	6-7-15	1-15-6	3-29-30	6-12-40	1-0-20	4-27-51	10-5-3
3	25	6-8-15	1-29-38	4-0-4	6-14-17	1-0-13	4-29-3	10-5-2
4	26	6-9-14	2-14-3	4-0-36	6-15-53	1-0-6	5-0-14	10-5-1
5	27	6-10-14	2-28-17	4-1-10	6-17-28	0-29-58	5-1-25	10-5-1
6	28	6-11-14	3-12-19	4-1-43	6-19-3	0-29-51	5-2-37	10 5-0
7	29	6-12-14	3-26-9	4-2-16	6-20-37	0-29-44	5-3-48	10-5-0
8	30	6-13-14	4-9-47	4-2-49	6-22-11	0-29-36	5-5-0	10-4-59
9	31	6-14-14	4-23-12	4-3-21	6-23-45	0-29-28	5-6-12	10-4-59
10	1	6-15-14	5-6-25	4-3-54	6-25-18	0-29-21	5-7-24	10-4-59
11	2	6-16-14	5-19-25	4-4-26	6-26-50	0-29-13	5-8-36	10-4-59ఋ
12	3	6-17-14	6-2-12	4-4-58	6-28-23	0-29-5	5-9-48	10-4-59
13	4	6-18-14	6-14-46	4-5-30	6-29-54	0-28-57	5-11-0	10-4-59
14	5	6-19-15	6-27-8	4-6-2	7-1-26	0-28-49	5-12-12	10-4-59
15	6	6-20-15	7-9-18	4-6-33	7-2-56	0-28-41	5-13-25	10-5-0
16	7	6-21-15	7-21-17	4-7-6	7-4-27	0-28-33	5-14-37	10-5-0
17	8	6-22-15	8-3-9	4-7-38	7-5-57	0-28-25	5-15-49	10-5-1
18	9	6-23-16	8-14-56	4-8-8	7-7-27	0-28-17	5-17-2	10-5-2
19	10	6-24-16	8-26-42	4-8-39	7-8-56	0-28-9	5-18-15	10-5-2
20	11	6-25-16	9-8-33	4-9-10	7-10-25	0-28-1	5-19-28	10-5-3
21	12	6-26-17	9-20-32	4-9-41	7-11-53	0-27-53	5-20-40	10-5-4
22	13	6-27-17	10-2-46	4-10-12	7-13-21	0-27-44	5-21-53	10-5-5
23	14	6-28-17	10-15-19	4-10-42	7-14-48	0-27-36	5-23-6	10-5-7
24	15	6-29-18	10-28-14	4-11-13	7-16-15	0-27-28	5-24-19	10-5-8
25	16	7-0-18	11-11-36	4-11-43	7-17-41	0-27-20	5-25-33	10-5-9
26	17	7-1-19	11-25-25	4-12-13	7-19-7	0-27-12	5-26-46	10-5-11
27	18	7-2-19	0-9-40	4-12-42	7-20-32	0-27-4	5-27-59	10-5-13
28	19	7-3-20	0-24-17	4-13-12	7-21-56	0-26-56	5-29-12	10-5-14
29	20	7-4-20	1-9-8	4-13-41	7-23-19	0-26-48	6-0-26	10-5-16
30	21	7-5-21	1-24-7	4-14-12	7-24-41	0-26-40	6-1-39	10-5-18

శకం 1886 మార్గశిరమాసమున (1964 నవంబరు-డిశంబరు)

అయనాంశలు 23°-21'-41" నిరయన రవ్యాదిస్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము 5-29.4 A-M లకు

1886 మార్గశిరమాసం	నవంబరు నెల / 1964 డిశంబరు నెల	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	22	7-6-21	2-9-5	4-14-40	7-25-3	0-26-32	6-2-23	10-5-20
2	23	7-7-22	2-23-53	4-15-8	7-27-22	0-26-24	6-4-7	10-5-22
3	24	7-8-23	3-8-27	4-15-37	7-28-41	0-26-16	6-5-20	10-5-24
4	25	7-9-23	3-22-42	4-16-6	7-29-58	0-26-8	6-6-34	10-5-27
5	26	7-10-24	4-6-37	4-16-34	8-1-18	0-26-0	6-7-48	10-5-29
6	27	7-11-25	4-20-11	4-17-2	8-2-26	0-25-53	6-9-2	10-5-32
7	28	7-12-26	5-3-25	4-17-31	8-3-36	0-25-45	6-10-15	10-5-34
8	29	7-13-26	5-16-23	4-17-57	8-4-44	0-25-38	6-11-29	10-5-37
9	30	7-14-27	5-29-4	4-18-25	8-5-48	0-25-30	6-12-43	10-5-40
10	1	7-15-28	6-11-32	4-18-52	8-6-49	0-25-23	6-13-57	10-5-43
11	2	7-16-29	6-23-49	4-19-19	8-7-46	0-25-16	6-15-11	10-5-45
12	3	7-17-30	7-5-56	4-19-45	8-8-38	0-25-9	6-16-26	10-5-49
13	4	7-18-31	7-17-55	4-20-12	8-9-25	0-25-2	6-17-40	10-5-52
14	5	7-19-32	7-29-48	4-20-38	8-10-6	0-24-55	6-18-54	10-5-55
15	6	7-20-33	8-11-36	4-21-4	8-10-39	0-24-49	6-20-8	10-5-59
16	7	7-21-33	8-23-23	4-21-29	8-11-5	0-24-42	6-21-23	10-6-2
17	8	7-22-34	9-5-11	4-21-55	8-11-23	0-24-36	6-22-37	10-6-6
18	9	7-23-35	9-17-3	4-22-20	8-11-31	0-24-30	6-23-51	10-6-9
19	10	7-24-36	9-29-2	4-22-45	8-11-29	0-24-23	6-25-6	10-6-13
20	11	7-25-37	10-11-14	4-23-9	8-11-16	0-24-18	6-26-20	10-6-17
21	12	7-26-38	10-23-43	4-23-33	8-10-51	0-24-12	6-27-34	10-6-21
22	13	7-27-39	11-6-31	4-23-57	8-10-15	0-24-6	6-28-49	10-6-25
23	14	7-28-40	11-19-45	4-24-21	8-9-28	0-24-1	7-0-3	10-6-29
24	15	7-29-41	0-3-25	4-24-44	8-8-30	0-23-55	7-1-18	10-6-33
25	16	8-0-42	0-19-32	4-25-7	8-7-23	0-23-50	7-2-32	10-6-37
26	17	8-1-43	1-2-6	4-25-30	8-6-8	0-23-45	7-3-47	10-6-42
27	18	8-2-44	1-17-1	4-25-52	8-4-48	0-23-41	7-5-2	10-6-46
28	19	8-3-46	2-2-10	4-26-14	8-3-25	0-23-36	7-6-16	10-6-50
29	20	8-4-47	2-17-24	4-26-36	8-2-3	0-23-32	7-7-31	10-6-55
30	21	8-5-48	3-2-33	4-26-57	8-0-43	0-23-27	7-8-46	10-7-0

శకం 1886 పౌషమాసమున (1964 డిశంబరు—1965 జనవరి)

అయనాంశములు 23°—21'—47" నిరయన రవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డు టైము 5—29.4 A-M లకు

1886 పౌషమాసం	1964 డిశంబరు నెల / 1965 జనవరి నెల	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
		రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	22	8-6-49	3-17-29	4-27-18	7-29-29	0-23-23	7-10-0	10-7-4
2	23	8-7-50	4-2-3	4-27-39	7-28-22	0-23-19	7-11-15	10-7-9
3	24	8-8-51	4-16-12	4-27-59	7-27-25	0-23-16	7-12-30	10-7-14
4	25	8-9-52	4-29-54	4-28-19	7-26-37	0-23-12	7-13-45	10-7-19
5	26	8-10-53	5-13-11	4-28-39	7-26-0	0-23-9	7-14-59	10-7-24
6	27	8-11-54	5-26-4	4-28-58	7-25-34	0-23-6	7-16-14	10-7-29
7	28	8-12-56	6-8-36	4-29-17	7-25-18	0-23-3	7-17-29	10-7-34
8	29	8-13-57	6-20-55	4-29-35	7-25-13	0-23-0	7-18-44	10-7-39
9	30	8-14-58	7-2-58	4-29-53	7-25-16	0-22-58	7-19-59	10-7-45
10	31	8-15-59	7-14-54	5-0-10	7-25-29	0-22-55	7-21-14	10-7-50
11	1	8-17-0	7-26-45	5-0-27	7-25-49	0-22-54	7-22-29	10-7-56
12	2	8-18-1	8-7-33	5-0-44	7-26-17	0-22-52	7-23-43	10-8-1
13	3	8-19-3	8-20-20	5-1-0	7-26-51	0-22-50	7-24-58	10-8-7
14	4	8-20-4	9-2-9	5-1-15	7-27-31	0-22-49	7-26-13	10-8-12
15	5	8-21-5	9-14-2	5-1-30	7-28-16	0-22-47	7-27-28	10-8-18
16	6	8-22-6	9-26-0	5-1-45	7-29-6	0-22-46	7-28-43	10-8-24
17	7	8-23-7	10-8-6	5-1-59	8-0-0	0-22-46	7-29-58	10-8-29
18	8	8-24-8	10-20-22	5-2-13	8-0-57	0-22-45	8-1-13	10-8-35
19	9	8-25-10	11-2-52	5-2-26	8-1-58	0-22-45	8-2-28	10-8-41
20	10	8-26-11	11-15-38	5-2-38	8-3-2	0-22-44 (ఋ)	8-3-43	10-8-47
21	11	8-27-12	11-28-24	5-2-50	8-4-9	0-22-44	8-4-58	10-8-53
22	12	8-28-13	0-12-12	5-3-2	8-5-17	0-22-45	8-6-13	10-8-59
23	13	8-29-14	0-26-4	5-3-13	8-6-28	0-22-45	8-7-28	10-9-6
24	14	9-0-15	1-10-22	5-3-23	8-7-41	0-22-46	8-8-43	10-9-12
25	15	9-1-16	1-25-2	5-3-33	8-8-56	0-22-47	8-9-58	10-9-18
26	16	9-2-17	2-10-2	5-3-42	8-10-12	0-22-48	8-11-13	10-9-24
27	17	9-3-18	2-25-14	5-3-48	8-11-30	0-22-49	8-12-28	10-9-31
28	18	9-4-20	3-10-27	5-3-58	8-12-49	0-22-50	8-13-43	10-9-37
29	19	9-5-21	3-25-33	5-4-5	8-14-9	0-22-52	8-14-58	10-9-43
30	20	9-6-22	4-10-21	5-4-12	8-15-31	0-22-54	8-16-13	10-9-50

శకం 1886 మాఘమాసమున (1965 జనవరి - ఫిబ్రవరి)

అయనాంశలు 23°-21'-52" నిరయన రవ్యాదిస్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డు టైము 5-29.4 A-M లకు

1886 మాఘమాసం	1965 జనవరి / ఫిబ్రవరి నెల	రవి రా-భా-లి	చంద్రుడు రా-భా-లి	కుజుడు రా-భా-లి	బుధుడు రా-భా-లి	గురుడు రా-భా-లి	శుక్రుడు రా-భా-లి	శని రా-భా-లి
1	21	9-7-23	4-24-44	5-4-18	8-16-53	0-22-56	8-17-28	10-9-56
2	22	9-8-24	5-8-39	5-4-23	8-18-17	0-22-58	8-18-43	10-10-3
3	23	9-9-25	5-22-4	5-4-28	8-19-41	0-23-1	8-19-58	10-10-10
4	24	9-10-26	6-5-2	5-4-32	8-21-6	0-23-3	8-21-13	10-10-16
5	25	9-11-27	6-17-36	5-4-37	8-22-33	0-23-6	8-22-28	10-10-23
6	26	9-12-28	6-29-50	5-4-38	8-24-0	0-23-9	8-23-43	10-10-30
7	27	9-13-29	7-11-51	5-4-39	8-25-27	0-23-12	8-24-58	10-10-36
8	28	9-14-30	7-23-42	5-4-41	8-26-56	0-23-16	8-26-14	10-10-43
9	29	9-15-31	8-5-29	5-4-41	8-28-25	0-23-20	8-27-29	10-10-50
10	30	9-16-32	8-17-15	5-4-40	8-29-55	0-23-23	8-28-44	10-10-57
11	31	9-17-33	8-29-8	5-4-39	9-1-26	0-23-27	8-29-59	10-11-4
12	1	9-18-33	9-10-58	5-4-37	9-2-58	0-23-32	9-1-14	10-11-11
13	2	9-19-34	9-23-0	5-4-35	9-4-30	0-23-36	9-2-29	10-11-18
14	3	9-20-35	10-5-9	5-4-31	9-6-3	0-23-41	9-3-44	10-11-25
15	4	9-21-36	10-17-7	5-4-27	9-7-37	0-23-46	9-4-59	10-11-32
16	5	9-22-37	10-29-56	5-4-23	9-9-11	0-23-50	9-6-14	10-11-39
17	6	9-23-38	11-12-37	5-4-16	9-10-46	0-23-55	9-7-29	10-11-46
18	7	9-24-39	11-25-30	5-4-9	9-12-22	0-24-1	9-8-44	10-11-53
19	8	9-25-39	0-8-37	5-4-2	9-13-59	0-24-6	9-9-59	10-12-0
20	9	9-26-40	0-22-1	5-3-54	9-15-36	0-24-12	9-11-14	10-12-7
21	10	9-27-41	1-5-42	5-3-45	9-17-15	0-24-18	9-12-29	10-12-14
22	11	9-28-42	1-19-43	5-3-35	9-18-54	0-24-24	9-13-44	10-12-22
23	12	9-29-42	2-4-4	5-3-24	9-20-34	0-24-30	9-14-59	10-12-29
24	13	10-0-43	2-18-43	5-3-13	9-22-15	0-24-36	9-16-14	10-12-36
25	14	10-1-43	3-3-34	5-3-1	9-23-56	0-24-43	9-17-29	10-12-43
26	15	10-2-44	3-18-33	5-2-48	9-25-39	0-24-49	9-18-44	10-12-50
27	16	10-3-45	4-3-29	5-2-34	9-27-22	0-24-56	9-19-59	10-12-58
28	17	10-4-45	4-18-14	5-2-20	9-29-6	0-25-3	9-21-14	10-13-5
29	18	10-5-46	5-2-39	5-2-5	9-0-51	0-25-10	9-22-29	10-13-12
30	19	10-6-46	5-16-39	5-1-49	10-2-38	0-25-17	9-23-44	10-13-19

శకం 1886 ఫాల్గుణమాసమున (1965 ఫిబ్రవరి-మార్చి)

అయనాంశలు 23°-21'-56" నిరయన రవ్యాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డు టైము 5-29.4 A-M లకు

1886 ఫాల్గుణమాసం	1965 ఫిబ్రవరి / మార్చి నెల	రవి రా-భా-లి	చంద్రుడు రా-భా-లి	కుజుడు రా-భా-లి	బుధుడు రా-భా-లి	గురుడు రా-భా-లి	శుక్రుడు రా-భా-లి	శని రా-భా-లి
1	20	10-7-47	6-0-10	5-1-33	10-4-25	0-25-25	9-24-59	10-13-27
2	21	10-8-47	6-13-15	5-1-16	10-6-12	0-25-32	9-26-14	10-13-34
3	22	10-9-47	6-25-53	5-0-58	10-8-1	0-25-40	9-27-29	10-13-41
4	23	10-10-48	7-8-11	5-0-40	10-9-51	0-25-48	9-28-44	10-13-49
5	24	10-11-48	7-20-12	5-0-21	10-11-42	0-25-56	9-29-59	10-13-56
6	25	10-12-49	8-2-4	5-0-1	10-13-33	0-26-4	10-1-14	10-14-3
7	26	10-13-49	8-13-51	4-29-47	10-15-25	0-26-12	10-2-29	10-14-11
8	27	10-14-49	8-25-38	4-29-20	10-17-18	0-26-21	10-3-43	10-14-18
9	28	10-15-49	9-7-30	4-28-59	10-19-12	0-26-29	10-4-58	10-14-25
10	1	10-16-50	9-19-30	4-28-38	10-21-7	0-26-38	10-6-13	10-14-33
11	2	10-17-50	10-1-41	4-28-16	10-23-2	0-26-47	10-7-28	10-14-40
12	3	10-18-50	10-14-4	4-27-53	10-24-57	0-26-56	10-8-43	10-14-47
13	4	10-19-50	10-26-39	4-27-31	10-26-53	0-27-5	10-9-58	10-14-54
14	5	10-20-50	11-9-27	4-27-8	10-28-48	0-27-14	10-11-13	10-15-2
15	6	10-21-51	11-22-27	4-26-45	11-0-44	0-27-24	10-12-28	10-15-9
16	7	10-22-51	0-5-37	4-26-21	11-2-39	0-27-33	10-13-42	10-15-16
17	8	10-23-51	0-18-59	4-25-58	11-4-34	0-27-43	10-14-57	10-15-24
18	9	10-24-51	1-2-31	4-25-34	11-6-27	0-27-52	10-16-12	10-15-31
19	10	10-25-51	1-16-14	4-25-10	11-8-19	0-28-2	10-17-27	10-15-38
20	11	10-26-50	2-0-9	4-24-47	11-10-10	0-28-12	10-18-42	10-15-45
21	12	10-27-50	2-14-16	4-24-23	11-11-58	0-28-22	10-19-56	10-15-53
22	13	10-28-50	2-28-35	4-24-0	11-13-48	0-28-32	10-21-11	10-16-0
23	14	10-29-50	3-13-2	4-23-36	11-15-26	0-28-43	10-22-26	10-16-7
24	15	11-0-50	3-27-35	4-23-13	11-17-4	0-28-53	10-23-41	10-16-14
25	16	11-1-50	4-12-7	4-22-50	11-18-59	0-29-4	10-24-55	10-16-21
26	17	11-2-49	4-26-31	4-22-27	11-20-9	0-29-14	10-26-10	10-16-28
27	18	11-3-49	5-10-42	4-22-4	11-21-34	0-29-25	10-27-25	10-16-35
28	19	11-4-49	5-24-32	4-21-42	11-22-53	0-29-36	10-28-39	10-16-43
29	20	11-5-48	6-8-0	4-21-20	11-24-7	0-29-47	10-29-54	10-16-50
30	21	11-6-48	6-21-3	4-20-59	11-25-14	0-29-57	11-1-9	10-16-57
చైత్ర 1	22	11-7-47	7-3-43	4-20-38	11-26-14	1-0-9	11-2-23	10-17-4

శకం 1886 (1964, 65) యురేనస్ (వరుణ) నెప్ఫ్యూన్ (ఇంద్ర)

నిరయన గ్రహములు — ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము 5.29.4 A.M.-లకు

		యురేనస్ (వరుణ) రా-భా-లి	నెప్ఫ్యూన్ (ఇంద్ర) రా-భా-లి
1964	22	4-13-41	6-24-12 వ
మార్చి	30	4-13-23	6-24- 3
ఏప్రెల్	7	4-13- 8	6-23-53
	15	4-12-55	6-23-42
	23	4-12-45	6-23-30
మే	1	4-12-38	6-23-17
	9	4-12-34 (బు)	6-23- 4
	17	4-12-34	6-22-51
	25	4-12-37	6-22-38
జూన్	2	4-12-44	6-22-26
	10	4-12-54	6-22-15
	18	4-13- 7	6-22- 6
	26	4-13-23	6-21-57
జూలై	4	4-13-42	6-21-51
	12	4-14- 3	6-21-46
	20	4-14-26	6-21-43
	28	4-14-52	6-21-42
ఆగస్టు	5	4-15-19	6-21-43బు
	13	4-15-47	6-21-47
	21	4-16-17	6-21-52
	29	4-16-47	6-21-59
సెప్టెం	6	4-17-17	6-22- 8
	14	4-17-47	6-22-19
	22	4-18-16	6-22-32
	30	4-18-45	6-22-46
అక్టో	8	4-19-12	6-23- 1
	16	4-19-38	6-23-17
	24	4-20- 2	6-23-35

		యురేనస్ (వరుణ) రా-భా-లి	నెప్ఫ్యూన్ (ఇంద్ర) రా-భా-లి
1964	1	4-20-23	6-23-52
నవంబర్	9	4-20-42	6-24-10
	17	4-20-58	6-24-28
	25	4-21-11	6-24-46
డిశంబర్	3	4-21-21	6-25- 8
	11	4-21-27	6-25-20
	19	4-21-29	6-25-36
	27	4-21-28 వ	6-25-49
1965	4	4-21-23	6-26- 2
జనవరి	12	4-21-15	6-26-13
	20	4-21- 3	6-26-22
	28	4-20-49	6-26-30
ఫిబ్రవరి	5	4-20-32	6-26-35
	13	4-20-14	6-26-38
	21	4-19-54	6-26-39వ
మార్చి	1	4-19-33	6-26-37
	9	4-19-12	6-26-34
	17	4-18-52	6-26-28
	25	4-18-32	6-26-21

నిరయన రాహువు

శకం 1886 (1964-65 A.D)

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము 5-29-4 A.M. లకు

		నిరయన రాహువు రా-భా-లి			నిరయన రాహువు రా భా లి
1964 మార్చి	26	2-13-30	అక్టో	2	2- 3-26
ఏప్రి	5	2-12-59		12	2- 2-54
	15	2-12-27		22	2- 2-23
	25	2-11-55	నవం	1	2- 1-51
మే	5	2-11-23		11	2- 1-19
	15	2-10-51		21	2- 0-47
	25	2-10-20	డిసెం	1	2- 0-15
జూన్	4	2- 9-48		11	1-29-44
	14	2- 9-16		21	1-29-12
	24	2- 8-44		31	1-28-40
జూలై	4	2- 8-12	1965జన	11	1-28- 8
	14	2- 7-41		21	1-27-37
	24	2- 7- 9		31	1-27- 5
ఆగస్టు	3	2- 6-37	ఫిబ్ర	11	1-26-33
	13	2- 6- 5		21	1-26- 1
	23	2- 5-33	మార్చి	3	1-25-29
సెప్టెం	2	2- 5- 2		13	1-24-58
	12	2- 4-31		23	1-24-26
	22	2- 3-58			

గరుత్మంతుని శకునము

ప్రయాణ సమయమందు గరుత్మంతుడు కట్టిన యెడల కష్టములు గలుగును చుట్టినయెడల శుభఫలములు గలుగును తిర్చిన యెడల ధనలాభము గలుగును (కుడినుండి యెడమకు బోవుట తిర్చుట యనియు, యెడమనుండి కుడికి బోవుట కట్టుట యనియు తెలిసి కొనునది) ఉదయ కాలమున కనులు తెరచుచుండగనే గరుడపక్షియే ప్రథమమున గన బడునెడల మిక్కిలి శుభమును, ఆయుర్వృద్ధియును కలుగును

అవయవములు అదురుటవలన శుభాశుభములు

కుడిప్రక్క అదరిన మేలు, ఎడమప్రక్క మధ్యమ ఫలము, నడినెత్తిన మృష్టాన్నము, నొసలు మేలు కుడిచెంప రాజభయము, ఎడమచేయి ఉద్యోగము, స్త్రీలకు కుడికన్ను కీడు, ఎడమకన్ను మేలు, పురుషులకు ఎడమకన్ను కీడు, కుడికన్ను మేలు, రెండు కన్నులు అదిరిన మేలు, ముక్కు రోగము, పై పెదవి కలహము, క్రిందిపెదవి భోజనసౌఖ్యము, గడ్డము లాభము, కుడిచెక్కిలి ధనము, ఎడమచెక్కిలి దొంగలభయము, కుడిభుజము సంభోగము, ఎడమభుజము కీడు, బొమ్మ ధనము, చేతులు వాహనలాభము, అఱచేయి సంతానము, కుడితొడ రాజభయము, మోకాళ్లు జాడ్యము, మీగాళ్ళు ధాన్య లాభము, అరికాళ్ళు సౌఖ్యము, ప్రక్క ఆభరణ ప్రాప్తి.

సంవత్సరములు 60

ప్రభవ, విభవ, శుక్ల, ప్రమోద, ప్రజాపతి, ఆంగీరస, శ్రీముఖ, భావ, యువ, ధాత, ఈశ్వర, బహుధాన్య, ప్రమాధి, విక్రమ, వృష, చిత్రభాను, సుభాను, తారణ, పార్థివ, వ్యయ, సర్వజిత్తే, సర్వధారి, విరోధి, వికృతి, ఖర, నందన, విజయ, జయ, మన్మథ, దుర్ముఖి, హేవిళంబి, విళంబి, వికారి, శార్వరి, ప్లవ, శుభకృత్, శోభకృత్, క్రోధి, విశ్వావసు, పరాభవ, ప్లవంగ, కీలక, సౌమ్య, సాధారణ, విరోధికృత్, పరీధావి, ప్రమాదీచ, ఆనంద, రాక్షస, నళ, పింగళ, కాళయుక్తి, సిద్ధార్థి, రౌద్రి, దుర్మఖి, దుందుభి, రుధిరోద్గారి, రక్తాక్షి, క్రోధన, అక్షయ

గౌరీ పంచాంగం కాలము ౧—కి

గడియలు ౩. ౩/౪ ఘంట ౧ నిమిషములు ౩౦

పగటి ముహూర్తములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగం	విషం	విషం	రోగం	విషం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యో	అమృ	ఉద్యో	జ్వరం	అమృ
౩	విషం	ఉద్యో	జ్వరం	విషం	జ్వరం	అమృ	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఉద్యో	లాభం	కలహం	ఉద్యో
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషం	సుఖం	లాభం
౭	అమృ	లాభం	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్వరం	అమృ	లాభం

రాత్రి ముహూర్తములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	శుభం	రోగం	జ్వరం	లాభం	శుభం	అమృ	విషం
౨	అమృ	లాభం	ఉద్యో	రోగం	రోగం	జ్వరం	ఉద్యో
౩	జ్వరం	ఉద్యో	కలహం	విషం	కలహం	కలహం	విషం
౪	రోగం	ధనం	లాభం	ఉద్యో	లాభం	లాభం	అమృ
౫	కలహం	రోగం	రోగం	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహం
౬	లాభం	అమృ	లాభం	లాభం	జ్వరం	ధనం	రోగం
౭	ఉద్యో	విషం	ఉద్యో	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ
౮	రోగం	జ్వరం	ధనం	లాభం	ఉద్యో	విషం	లాభం

ర్ద్రి	ఆశ్లే	ఉత్త	స్వా	జ్యే	ఉషా	శత	రే	కృ
పున	మ	హ	విశా	మూ	శ్ర	పూభా	అ	రో
పు	పు	చి	అనూ	పూషా	ధ	ఉభా	భ	మృ

ఇది జ్వరవిషయమైన చక్రము. జ్వరమున రవి, చంద్ర జన్మ నక్షత్రములు ఏకరేఖయందుండిన రోగి జీవింపడు.

ఆనందాది యోగములు

ఆ	సో	మం	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	
అ	మృ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	శత	ఆనందయోగము ౧౫ దినములలో కార్యసిద్ధి
భ	ఆ	మ	చి	జ్యే	అ	పూ	కాలదండయో. ౧౬ దినములలో కార్యసిద్ధి అపశకునం
కృ	పున	పు	స్వా	మూ	శ్ర	ఉ	ధూమ్రయో. ౧౫ ది. పగటు పనికాదు. సౌఖ్యనష్టం
రో	పు	ఉ	వి	పూషా	ధ	రే	ధాత్రీయో. ౧౫ది.లో కార్యమగును. నీళ్లకుండలు కనబడును
మృ	ఆ	హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	సౌమ్యయో. ౧౬ ది లో కార్యమగును. సర్వసౌఖ్యము
ఆ	మ	చి	జ్యే	అ	పూ	భ	ధ్వాంక్షయోగము, కార్యహాని దుఃఖప్రాప్తి
పు	పుభ	స్వా	మూ	శ్ర	ఉ	కృ	ధ్వజయోగము ౨౬ ది లో కార్యసిద్ధి వేశ్యాగమనము
పుష్య	ఉ	వి	పూ	ధ	రే	రో	శ్రీవత్సయోగము లాభము
ఆ	హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	వజ్రయో. కార్యనాశనం చచ్చిన జంతువులు కనిపించును
మ	చి	జ్యే	అ	పూ	భ	ఆర్ద్ర	ముద్గరయోగము కలహము గుపశకునము
పు	స్వా	మూ	శ్ర	ఉభా	కృ	పున	ఛత్రయో. ౨౬ ది స్త్రీలాభము కమలదర్శనము
ఉ	వి	పూ	ధ	రే	రో	పుష్య	మిత్రయో. ౨౬ ది లో తీర్థదర్శనము సన్మిత్రలాభము
హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	ఆశ్లే	మానసయోగము కార్యలాభము
చి	జ్యే	అ	పూ	భ	ఆ	మ	పద్మయోగము ౧౫ దినములలో ఐశ్వర్యప్రదము
స్వా	మూ	శ్ర	ఉ	కృ	పు	పు	లంబయోగము కార్యవిలంబము అపశకునము
వి	పూ	ధ	రే	రో	పు	ఉఫ	ఉత్పాతయోగము ద్రవ్యనాశనం అవమానం
అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	ఆ	హ	మృత్యుయోగము హాని సర్పదర్శనము
జ్యే	అ	పూ	భ	ఆర్ద్ర	మ	చి	కాణయోగము అవమానము వృద్ధబ్రాహ్మణ దర్శనము
మూ	శ్ర	ఉ	కృ	పున	పు	స్వా	సిద్ధయో. ౧౪ ది లో పని యగును సువాసినీ దర్శనము
పూషా	ధ	రే	రో	పు	ఉ	వి	శుభయోగము ౧౪ దినములలో పని యగును
ఉషా	శ	అ	మృ	ఆశ్లే	హ	అనూ	అమృతయోగము కార్యసిద్ధి వస్త్రలాభము
అ	పూ	భ	ఆర్ద్ర	మ	చి	జ్యే	ముసలయోగము దుఃఖము
శ్ర	ఉ	కృ	పున	పు	స్వా	మూ	గదాయోగము చెరుపు కలుగును
ధ	రే	రో	పు	ఉ	వి	పూ	మాతంగయోగము అశ్వలాభము బ్రాహ్మణదర్శనము
శత	అ	మృ	ఆశ్లే	హ	అనూ	ఉషా	రాక్షసయోగము చెపడి మిత్రకలహము
పూ	భ	ఆర్ద్ర	మ	చి	జ్యే	అ	చరయోగము దుర్వాక్యశ్రవణము
ఉ	కృ	పున	పు	స్వా	మూ	శ్ర	స్థిరయోగము శుభాశుభమిశ్రమము కత్తి కనిపించును
రే	రో	పుష్య	ఉ	వి	పూ	ధ	వర్ధమానయోగము శివాదర్శనము ఉత్తమము

రాహు, గుళికకాలము. యమగండకాలములు
సూర్యోదయము 6 ఘంటలకు అయ్యెడి దినములకు

వారములు	రాహుకాలము మొదలు	వరకు	గుళికకాలము మొదలు	వరకు	యమగండము మొదలు	వరకు
ఆదివారము	4-30	6	3	4-30	12	1-30
సోమవారము	7-30	9	1-30	3	10-30	12
మంగళవారము	3	4-30	12	1-30	9	10-30
బుధవారము	12	1-30	10-30	12	7-30	9
గురువారము	1-30	3	9	10-30	6	7-30
శుక్రవారము	10-30	12	7-30	9	3	4-30
శనివారము	9	10-30	6	7-30	1-30	3

తారాబలము చూచుకునేర్పము

జన్మనక్షత్రము లగాయితు నిత్యనక్షత్రమువరకు లెఖ్ఖపెట్టి 9 చే భాగించగ మిగిలిన శేషం 1 జన్మతార 2 సంపత్తార 3 విపత్తార 4 క్షేమతార 5 ప్రత్యక్తార 6 సాధనతార 7 నైధనతార 8 మిత్రతార 9 పరమమిత్రతార అగుచున్నవి. ఈ తారలలో 2–4–6–8–9 తారలు మంచివి. 1–3–5–7 తారలు దుష్టములు అగును కృష్ణపక్షంలోను—స్త్రీలకు తారాబలం ముఖ్యము—7 తార. మిక్కిలిదుష్టం.

చంద్రబలము చూచునేర్పము

తనజన్మరాశిలగాయతు చంద్రుడున్నరాశి వఱకు గణనచేయగ 1–3–6–7–10–11 రాసులయందుచంద్రుడుండగా శుభమునుచేయును—మిగతారాసులయందు—మంచిదికాదు విశేషమేమనగా శుక్లపక్షమున 2–5–9 రాసులయందు కృష్ణపక్షమున 4–8–12 రాసులయందు చంద్రుడుండగ తల్లి కుమారుని రక్షించినట్లు చంద్రుడు మనలను రక్షించును శుక్లపక్షములోను పురుషులకు చంద్రబలము ముఖ్యము—

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం.తే		శక తే	గ్రహ.	శ్రీ క్రోధినామసంవత్సర ఉ॥ చైత్రమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1964 (చాంద్రమాన మాధవః వసంతర్తుః)
6-18	6-16	14		౨౪	శు	●అమా. శ ౩-౩౬ ఉ 7-44 వి పాశ్వ ౫౪-౪౫ సు.పా. తె 5-39 పూభా ౧౭-౪౫ 1-7 శుభ ౫౦-౪౧ నాగ ౩-౩౬ రావ 10-9ల 11-40 దినకు ౫౮-౫౫ అశ్విని మేషే మిత్రస్థో సురుః ౫౦-౩౦ రక్రాం. శుక్రాం ౧౦ పపిండపితృయజ్ఞః. యాగకాలః అబ్దాదిస లాభ్యంగః బింబకుసు మక్కకుంభం త్రయస్త్రింశదపూప వ్రతారంభః వత్సరాది త్వేనవ వస్త్రాభరణధారణాదీనాం వృషభః 10-32 భుం ౧చ ౫౮ ఉదు 7-54 కు
6-17	6-16	15		౨౫	పా. బు	పి. ఆమ ౨౬ తె 8-16 ఉ భా ౧౩-౨౬ ద 11-40 సుకృ ౨౧-౧౨ బా ౨౫-౨౩ అమృ ౨-౫౮ రావ 10-49ల 12-18కు దిన ౫౮-౫౦ వై ప్రరాగం 8-10ల 12-24 కు ఉ భా ౧ బుధః ౧౭-౩౬ చంద్రదర్శన ము త్తరశృంగమత్యర్ఘః అన్నప్రాశనాదీనాం మేషః ప 9-0 వృషభో మతాం ప గం 10-28 హాలకర్మణో మకరో మతాం రాగం 3-30 భుం ౦-౫౮ చ ౩౦ పాదు 4-40ల
6-16	6-16	16		౨౬	కు. బు. శు	త సో ౪౬-౩ రా 12-42 రేవ ౫౮-౧౧ ప 9-57 బ్రహ ౩-౧౦ తె ౧౫-౧౪ అమృ ౩-౧౭ పునరమృ ౪౭-౫౬ రావ 4-25ల 5-53కు దిన ౩౦-౦ ఉ భా ౩ కుజః ౪౦-౫౫ ఉ భా ౨ బుధః ౫౦-౨౦ భరణ్యాం శుక్రః ౨౪-౭ ఉ తమమన్వాదిః. అన్నప్రాశనహాలకర్మణో ర్మేషో మతాం ప గం 8-56 వృషభో వపుః ప గం 10-24 భుం ౧౭ చ గజలభాజ పదు 12-40ల పుదు 3-4ల
6-15	6-16	17		౨౭	ర	చ. మం ౩౮-౩౬ రా 10-7 అశ్వ ౪-౩౩ ప 8-59 వ ౫-౦ వై ధృతి ౫౧-౩౬ వణి ౧౨-౪౮ ప వ 4-58ల 6-27కు అమృ ౪౦-౫౫ దిన ౩౦-౨ ఉ భా ౧ రక్కః ౧౩-౪౪ భౌమవర్క్రప్రదోషః భు ౦-౨౫ చ ౨ పదు 8-39 ల రాగు 11-4ల
6-14	6-16	18		౨౮	బు	పం బు ౩౩-౨౧ సా 7-36 భ ౦-౨ ఉ 6-15 కృతి ౫౧-౪౨ తె 4-33 విష్కు ౪౮-౪౬-౨౦ సా వ 5-24 ల 6-53 కు అమృ ౫౦-౧౦ దిన ౩౦-౪ ఉ భా ౩ బుధః ౩౦-౩౩ శ్వేతవరాహకల్పః భుం ౦-౨౨ చ ౩ పదు 11-51 ల
6-14	6-16	19		౨౯		ష. శు ౨౭-౩౨ సా 5-15 రోహి ౫౧-౫౭ రా 3-1 ప్రీ ౪౧-౩౪ కాం ౦-౨౭ రావ 7-12ల 9-2కు అమృ ౪౪-౨౭ దిన ౩౦-౬ భా ౩ శుక్రః ౨౫-౧౯ అన్నప్రాశన హాలకర్మణో ర్మేషః 8-45 భుం ౦-౪౧ చ ౪ పదు 10-14ల పుదు 3-4ల
6-13	6-16	20	1964 మార్చి నెల	౩౦	ర శు బు	స. శు ౨౧-౧౪ ప 3-7 మృ ౪౦-౪౪ రా 1-43 ఆయు ౩౪-౩౨ వణి ౨౧-౧౪ పవ 8-18ల 9-49కు అమృ ౨౦-౦ దినం ౩౦-౦ మేషాయనం ౩౩-౩౪ ఉ భా అర్కః ౩౪-౪౨ పూభా ౪ మీనే మిత్రస్థః కుజః ౫౫-౫౩ ఉ భా ౪ బుధః ౧౦-౨౩ రాక్రాం కేవే ౪౮ ఊలిథిద్వయం ఉభయానధ్యాయః మధ్యాహ్నోత్పరతో విషువత్పుణ్యకాలః భు ౦-౪౮ చపు పగు 8-35ల పుగు 12-38ల సౌరమాధవ మాసప్రారంభః.
6-12	6-16	21		౧	బు	అ. శ ౧౭-౩౪ ప 1-15 ఆర్ద్రా ౪౬-౫౮ రా 12-41 సౌభా ౨౭-౫౭ బ ౧౭-౩౪ పవ 9-45ల 11-17కు అమృ ౨౨-౧౪ దిన ౩౦-౧౧ రేవతి బుధః ౫౦-౨౦ రాక్రాం. కేవే ౪౭ ప హాలకర్మణో మకరః రాగం 3-7 భు ౦-౫౬ చ ౬ ఉదు 7-47కు
6-11	6-16	22		౨	శు	న. ఆ ౧౩-౩౪ ప 11-38 పున ౪౪-౫౮ రా 11-56 శోభ ౨౧-౫౮ కౌ ౧౩-౩౪ పవ 12-18ల 1-51 కు అమృ ౩౦-౩౦ దిన ౩౦-౧౩ భరణ్యాం శుక్రః ౨౦-౩౩ అన్నప్రాశనహాలకర్మణో ర్మేషః పగం ౦-౩౩ హాలకర్మమకరః రాగం 3-౨ భు ౧-౪ చ ౨౭ సాదు 4-41 ల.
6-10	6-16	23		౩	ర బు	ద సో ౧౦-౧౭ రా 10-18 పుష్య ౪౩-౨ రా 11-26 అతి ౧౬-౩౪ గ ౧౦-౧౭ ఉవ 7-45ల 9-19కు అమృ ౨౭-౨౭ దినం ౩౦-౧౬ ఉ భా ౩ రక్కః ౫౬-౨౫ రేవ ౨ బుధః ౪౭-౨౭ రేవే పంచ ౪౩ ఊభు ౧-౧౨ చ ౨౦ పగు 12-38ల పుదు 3-3 ల
6-10	6-17	24		౪	శ	వికా. మం ౭-౪౨ ప 9-15 ఆశ్లే ౪౨-౩౭ రా 11-13 సుక ౧౧-౪౨ వి ౭-౪౨ పవ 12-7 ల 1-42 కు అమృ ౩౦-౩౮ దిన ౩౦-౧౦ శత ౧ శనిః ౧౮-౫౩ రేవే పంచమతిత్రయ ౧౧ శీ భు ౧-౨౦ చ ౧౩ పగు 8-34ల రాదు 11-2 ల
6-9	6-17	25		౫	కు. బు. శు.	ద్వా బు ౫-౪౫ ప 8-29 మఘ ౪౨-౫౪ రా 11-19 గృ ౭-౨౪ బా ౫-౪౫ పవ 11-15ల 12-51కు అమృ ౩౬-౫౧ దినం ౩౦-౨౦ ఉ భా ౧ కుజః ౧౧-౫౨ రేవ ౩ బుధః ౨౨-౧౪ కృ ౧ శుక్రః ౩౪-౭ హాలకర్మణో మేషః పగం 8-21 భు ౧-౩౦ చ ౧౦ పగు 11-48 ల
6-8	6-17	26		౬		త్ర. గు ౪-౪౨ ప 8 2 పూఫ ౪౩-౫౮ రా 11-45 కౌ 3-43 తై ౪-౪౨ ఉవ 7-28 ల 9-6 కు అమృ ౨౭-౪౧ దిన ౩౦-౨౩ భు ౧-౩౬ చ ౧౧ పదు 10-10ల పుగు 3-3ల
6-7	6-17	27	సౌమ్యగోళం కుంభం 2 వ శని నెల	౭	ర. పా. బు	చతు. శు ౪-౩౫ ప 7-58 ఉఫ ౪౬-౪ రా 12-34 గం ౦ ౪౮ వృద్ధి ౫౭-౫౧ వణి ౪-౩౫ ఉవ 7-11ల 8-50కు అమృ ౨౭-౨౭ దిన ౩౦-౨౫ ఉ భా ౪ రక్కః ౧౦-౩౫ వృశ్చప్రరాగం 12-3ల తె గం 4-47కు రేవ ౪ బుధః ౭-౫౦ పశ్చాదుదితో బుధః ౪౨-౧౦ రవే. కువే ౪౬ ఊ అన్వాధానం రాచ్యమన్వాదిః భు ౧-౪౪ చ ౧౨ పగు 8-33ల పుదు 12-37ల త్యా 0-50
6-7	6-18	28		౮	బు. శు	○పూర్ణి శ ౫-౨౭ ప 8-18 హ స్తర్క-౧౮ రా 1-51 ధ్రువ ౫౭-౫౮ బ ౫-౨౭ పవ 9-24ల 11-5కు అమృ ౩౩-౩౦ దినం ౩౦-౨౭ అశ్విని మేషే సమస్తో బుధః ౫౭-౪౮ కృత్తికా వృషే స్వక్షే శుక్రః ౪౨-౦ రవే కువే ౫౦ పయాగకాలః హాలకర్మణో మకరః రాగం 2-40 భు ౧-౫౨ చ ౧౩ ఉదు 7-44 కు
6-6	6-18	29		౯	కు. శు. రా.	బ. పా. ఆ ౭-౩౨ ప 9-7 చిత్రా ౫౩-౪౪ రా 3-36 వ్యా ౫౭-౧౪ కౌ ౭-౩౨ పవ 10-25ల 12-8కు అమృ ౩౬-౩౩ దిన ౩౦-౩౦ ఉ భా ౨ కుజః ౨౦-౨౭ అశ్వి ౨ గురుః ౧౦-౧౩ ఆర్ద్రా ౨ రాహుః మూ ౪ కేతు ౧౪-౪౨ రేవే ౫౪ ఊలనధ్యాయః హాలకర్మణో మేషః పగం 8-5 భు ౨-౦ చ ౧౪ సాదు 4-40 ల
6-5	6-18	30		౧౦	శ. బు	వి. సో ౧౦-౪౮ ప 10-26 స్వా ౫౮-౧౮ తె 5-50 హర్ష ౫౭-౫౭ గ ౧౦-౪౮ రవ 9-43 ల 11-29కు అమృ ౩౫-౧౫ దిన ౩౦-౩౨ రేవ ౧ రక్కః ౪౧-౭ అశ్వి ౨ బుధః ౫౨-౧౦ రేవే ౬౦ ప భు ౨-౦ చ ౧౦ పదు 12-36ల పుదు 3 3 ల
6-4	6-18	31		౧౧	శు	త. మం ౧౫-౨౪ ప 12-15 విశా ౬౦-౦ (24-0) వజ్రం ౪౮-౩౧ భి వ ౧౫-౨౩ పవ 12-2ల 1-49 కు అమృ ౪౧-౩౫ దిన ౩౦-౩౬ కృత్తి ౩ శుక్రః ౫౩-౧౦

మీ	వృ	మే	మి
రా		శు బు	ర బు
	శుక్ర శు॥ మీనే కుజః ౧౫౩॥ వృషే శుక్రః మేషే బుధః		కు.శ
			కే

						చతుర్థ తిథిః భు. ౨౧-౬ చ ౧౬ పగు 8-31ల రాదు 11-1ల
6- 4	6-19	1964 ఏప్రిల్ నెల	1	అధిక చైత్ర బహుళం ౧౨		చ.బు ౨౧-౯ ప 2-30 విశా ౬-౨ ప8-30 సిద్ధి ౬౦-౦ బా ౨౧-౨ పవ 1-0ల 2-48 కు అమృ ౪౪-౨౦ దిన ౩౦-౩౭ శూన్యతిథిః అన్నప్రాశన హలకర్మ గోర్వ్యుపః పగం 9-21 భు ౨-౨౪ చ ౧౭ పదు 11-46ల
6- 4	6-20		2	౧౩	శు. బు	పం గు ౨౭-౧౫ సా 5-2 అనూ ౧౩-౩౨ ప 11-29 సిద్ధి ౧-౪౭ తై ౨౭-౨౫ సావ 5-49 ల 7-37 కు అమృ ౫౬-౩౦ దినం ౩౦-౩౯ ఉభా 3 కుజః ౪౫-౪౨ అశ్వి 3 బుధః ౧-౪౭ పంచమీ తిథిః భు ౨-౩౨ చ ౧౮ పదు 10-8ల పుదు 3-3 ల [ప్రదోషః భు ౨-౪౦ చ ౪౯ పదు 8-29ల పుదు12-34ల
6- 3	6-20		3	౧౪	ర	ష.శు ౩౪-౨ రా 7-40 జ్యే ౨౧-౨౨ ప 2-33 వ్య ౪-౨౨ గ ౦-౪౩ రావ 11-37 ల 1-25కు దినం ౩౦-౪౧ శేవ ౨ రక్కు ౪-౦ శ్రాం ౨౧ ఊ ఉభయ
6- 2	6-20		4	౧౫	బు శు	స ౯ ౪౦-౧౭ రా 10-9 మూ ౨౯-౫౭ సా 5-37 వరీ ౬-౫౦ విషి ౭-౧౦ అమృ ౧౦-౫౩ పవ 3-49ల 5-37కు. తెవ4-18ల దిన ౩౦-౪౨ అశ్వి ౪ బుధః ౨౫-౫౪ కృ ౪ శుక్రః ౭-౨౭ రా వే ౨౯ ఊ క్షేత్రాం ౩౦ ప భు ౨-౪౯ చ ౨౦ ఉదు 7-40కు
6- 2	6-20		5	౧౬	ర	అ. ఆ ౪౫-౨౯ రా 12-13 పూషా ౩౫-౪౦ రా 8-18 పరి ౯-౫౨ బా ౧౨-౫౧ శేవ 6-4 కు అమృ ౨౨-౨౦ తెవ 5-0ల దిన ౩౦-౪౫ షడశీతిముఖం ౭-౩ రావే ౩౬ప శైవనక్రం హలకర్మణోర్ముకరః రాగం 2-8 భు ౨-౫౫ చ ౨౧ సాదు 4-41 ల
6- 1	6-20		6	౧౭	ర	న. సోర్ర ౯-౯ రా 1-40 ఉషా ౪౦-౫౭ రా 10-24 శివ ౯-౫౫ తై ౧౭-౧౭ శేవ 6-44కు అమృ ౨౩-౩౨ రావ 2-38ల 4-20కు దిన ౩౦-౪౭ శేవ౩రక్కు ౨౭-౧౪ అన్నప్రాశన హలకర్మణోర్వ్యుపః పగం 9-1 భు 3-3 చ ౨౨ పగు 12-34 పుదు 3-2 ల
6- 1	6-20		7	౧౮	శు బు శు	ద.మం౫౦-౪౯ రా 2-20 శ్ర ౪౪-౨౩ రా 11-46 సిద్ధ ౯-౩౯ వణి ౧౯-౫౭ అమృ ౧౭-౧౩ రావ 3-52ల 5-30కు దిన ౩౦-౫౦ ఉభా ౪ కుజః ౩-౪౪ బ౧ బుధః ౧౭-౪౭ రోహి ౧ శుక్రః ౨౫-౩౫ భు ౩-౧౧ చ ౨౩ పదు 8-26ల రాదు 10-59ల
6- 0	6-20		8	౧౯	గు	ఏకా బు ౫౦-౧౯ రా 2-8 ధని ౪౫-౪౭ రా 12-19 సాధ్య ౭-౪౫ బ ౨౦-౩౪ అమృ ౧౯-౧౦ వర్జ్యములేదు దిన ౩౦-౫౨ పశ్చాదస్త మితోగురుః ౩౭-౨౯ శ్రాం ౪౬ ఊ మత్త్రయ ౧౧ శి భు ౩-౧౯ చ ౨౪ పదు 11-43ల
5-59	6-21		9	౨౦	ర	ద్వా గు౪౭-౪౯ గ 1-7 శత ౪౫-౧౦ రా12-3 శుభ౪-౧౩ శుక్ల ౫౪-౩౯ కౌ ౧౯-౨౦ ఉవ 7-25 ల 9-0 కు అమృ ౨౭-౩౬ దిన ౩౦-౫౪ శేవ ౪ రక్కు ౫౦-౫౦ శ్రాం ౪౬ పద్వాదశీ హానివాసరః ౪-౪౨ ప్రదోషః భు ౩-౨౭ చ ౨౫ పదు 10-3 ల పుదు 3-2 ల
5-58	6-21		10	౨౧	పా. శు	త్ర శు ౪౩-౨౯ గ 11-21 పూభా ౪౮-౪౦ ర 11-2 బ్ర ౫౨-౩౦ గ ౧౫-౩౯ ఉవ 6-10ల 7-42కు అమృ ౨౩-౩౦ దిన౩౦-౫౭ వైప్రపగం11-14ః3-49కు రోహి ౨ శుక్రః ౪౯-౧౪ కుక్రాం ౪౩ ఊ మాసశివరాత్రిః భు ౩-౩౫ చ ౨౬ పదు 8-24ల పుదు 12-33ల
5-57	6-21		11	౨౨	శు బు	చతు శ ౩౭-౩౨౦ 8-58ఉభా ౩౯-౩౭ రా9-24వి ౪౪-౪౨ విష్టిః ౧౦-౩౦ పవ7-58కు 9-28 అమృ ౨౭-౨౬ దిన ౩౦-౫౯ శేవ ౧ కుజః ౨౨-౩౯ భర౨బుధః ౩౩-౪౪ రక్రాం ౩౯ ఊ కుక్రాం ౨౩ప పుష్యకుక్రాం ౩౯ ఊ నాజపనేయా ౩౦ సా. శైవనక్రం భు ౩-౪౩ చ౨౭ ఉగు7-24కు
5-57	6-21		12	౨౩	గు	● అమా.అ ౩౦-౨౫ సా 6-7 రేవ ౩౩-౨౨ సా 7-18 వైధృ ౩౫-౫౭ చతు ౩-౫౭ పవ 8-21 ల 9-49 కు అమృ ౨౭-౫౪ దిన ౩౧-౧ అశ్వి 3 గురుః ౨౦-౫౯ రక్రాం. కుక్రాం ౩౪ప అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః కూర్మకల్పః భు ౩-౫౧ చ ౨౮ సాదు 4-41 ల

శక 1885-86 శ్రీ క్రోధి సంవత్సరం అధిక చైత్రమాసమునందు నిరయన లగ్నాంత కాలములు - గంటలు - నిమిషములు

1964 సంవత్సరం మార్చి నెల	శక తేది (ఫాల్గుణం / చైత్రం)	పగటియందలి లగ్నాంతకాలములు: మీ	మే	వృ	మి	కర్క	సిం	రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు: కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మకర	కుం
14	౨౪	7-54	9-39	11-40	1-52	4-3	6-10	8-14	10-23	12-37	2-44	4-35	6-14
15	౨౫	7-50	9-35	11-35	1-48	3-59	6- 5	8-10	10-19	12-33	2-40	4-31	6-10
16	౨౬	7-46	9-31	11-31	1-44	3-55	6- 1	8- 6	10-15	12-29	2-36	4-27	6- 6
17	౨౭	7-42	9-27	11-28	1-40	3-51	5-57	8- 2	10-11	12-25	2-32	4-23	6- 2
18	౨౮	7-38	9-23	11-24	1-36	3-47	5-54	7-58	10- 7	12-21	2-28	4-19	5-58
19	౨౯	7-34	9-19	11-20	1-32	3-43	5-50	7-54	10- 3	12-17	2-24	4-15	5-54
20	౩౦	7-30	9-15	11-15	1-28	3-40	5-46	7-50	9-59	12-13	2-20	4-11	5-50
21	౧	7-26	9-11	11-12	1-24	3-35	5-42	7-46	9-56	12- 9	2-16	4- 7	5-46
22	౨	7-22	9- 7	11- 8	1-20	3-32	5-38	7-42	9-52	12- 5	2-12	4- 4	5-43
23	౩	7-18	9- 3	11- 4	1-16	3-28	5-34	7-38	9-48	12- 1	2- 8	4- 0	5-39
24	౪	7-14	8-59	11- 0	1-12	3-24	5-30	7-34	9-44	11-57	2- 4	3-56	5-35
25	౫	7-10	8-55	10-56	1- 8	3-20	5-26	7-30	9-40	11-53	2- 0	3-52	5-31
26	౬	7- 7	8-51	10-52	1- 4	3-16	5-22	7-26	9-35	11-49	1-56	3-48	5-27
27	౭	7- 3	8-48	10-47	1- 0	3-12	5-18	7-22	9-32	11-45	1-52	3-44	5-23
28	౮	6-59	8-44	10-44	12-56	3- 8	5-14	7-19	9-28	11-41	1-48	3-40	5-19

1964 సంవత్సరం ఏప్రిల్ నెల	శక తేది (చైత్రం)	పగటియందలి లగ్నాంతకాలములు: మీ	మే	వృ	మి	కర్క	సిం	రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు: కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం
29	౯	6-55	8-40	10-40	12-52	3-4	5-10	7-15	9-24	11-37	1-44	3-36	5-15
30	౧౦	6-51	8-36	10-36	12-48	3-0	5- 6	7-11	9-20	11-33	1-40	3-32	5-11
31	౧౧	6-47	8-32	10-32	12-44	2-56	5- 2	7- 7	9-16	11-29	1-36	3-28	5- 7
1	౧౨	6-43	8-28	10-28	12-40	2-52	4-58	7- 3	9-12	11-25	1-32	3-24	5- 3
2	౧౩	6-39	8-24	10-24	12-36	2-48	4-54	6-59	9- 8	11-21	1-28	3-20	4-59
3	౧౪	6-35	8-20	10-20	12-33	2-44	4-50	6-55	9- 4	11-18	1-24	3-16	4-55
4	౧౫	6-31	8-16	10-16	12-29	2-40	4-46	6-51	9- 0	11-14	1-21	3-12	4-51
5	౧౬	6-27	8-12	10-12	12-25	2-36	4-43	6-47	8-56	11-10	1-17	3- 8	4-47
6	౧౭	6-23	8- 8	10- 8	12-21	2-33	4-39	6-43	8-52	11- 6	1-13	3- 4	4-43
7	౧౮	6-19	8- 4	10- 4	12-17	2-29	4-35	6-39	8-49	11- 2	1- 9	3- 1	4-40
8	౧౯	6-15	8- 0	10- 0	12-13	2-25	4-31	6-35	8-45	10-58	1- 5	2-57	4-36
9	౨౦	6-12	7-56	9-57	12- 9	2-21	4-27	6-31	8-43	10-54	1- 1	2-53	4-32
10	౨౧	6- 8	7-52	9-53	12- 5	2-17	4-23	6-28	8-37	10-50	12-57	2-49	4-28
11	౨౨	6- 4	7-48	9-49	12- 1	2-13	4-19	6-24	8-33	10-46	12-53	2-45	4-24
12	౨౩	6- 0	7-45	9-45	11-57	2- 9	4-15	6-20	8-29	10-42	12-49	2-41	4-20

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం. తే	ఱ. తే.	గ్రహ.	శ్రీ క్రోధినామసంవత్సరం నిజ చైత్రమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1964 (చాంద్రమస్సురః గ్రీష్మర్తుః)
5-56	6-21	13	౨౪	ర	శు.పా.సో ౨౨-౩౬ ప 2-59 అశ్వి ౨౭-౩౦ సా 4-56 విష్కం ౬౬-౪౨ బ ౨౨-౩౬ అమృ ౧౧-౧౬ పవ 1-20ల 2-46కు రావ 1-32ల 2-58కు దిన ౩౧-౪ అశ్వి ౧ మేషేఉచ్చస్థోఽర్కః ౧౪-౪౭ రక్రాం ౧౫ఉ౦ ఆపరితిథిద్వయం. యాగకాలః వాసంతనవరాత్రప్రారంభః ప్రపాదానం. చంద్రదర్శనము త్రిశృంగం సమర్ఘః ప్రవేశా త్పూర్వతః పరతశ్చ విషువాఖ్యమేష సంక్రమణ పుణ్యకాలస్సమర్ఘః భు ౩-౫౯ భు ౪-౨ చ ౯ పదు 12-32ల పుదు 3 2ల
5-55	6-21	14	౨౫	శు	ద్వి.మం ౧౪-౩౦ ప 11-43 భర ౨౧-౨౦ ప 2-27 ప్రీ ౧౭-౧౫ కౌ ౧౪-౩౦ అమృ ౧౦-౩౪ రావ 1-15ల 2-41కు దిన ౩౧-౫ రోహి 3 శుక్రః ౧౬-౨౦ ఉమాశివాగ్నిపూజా. ఉత్తమమన్వాదిః భు ౦-౬ చ ౧ జలపేజ్ పదు 8-22ల రాదు 10 58 ల
5-55	6-22	15	౨౬	శు	త.బు ౬-౨౭ ప 8-30 విశాఖ ౫౨-౨౨ చ. తై 5-27 కృ ౧౫-౧౫ ప 12-2 ఆయు ౭-౫౦ సౌభా ౫౦-౫౭ గ౬-౪౨ అమృ ౯-౫౩ రావ 2-33ల 4-3కు దిన ౩౧-౯ రేవ ౨కుజః ౪౨-౫౫ సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం. సౌభాగ్యశయన వ్రతం. మాసగౌరీవ్రతం. శివడోలోత్సవః గణేశపూజా. భు ౦-౧౫ చ ౨ పదు 11-41 ల
5-54	6-22	16	౨౭	ర	చం.శు ౫౨-౪ రా 2-43 రోహి ౯-౪౮ ప 9-49 శోభ ౫౦-౯౪ బ ౨౫-౨౫ అమృ ౨-౩౦ పవ 2-58ల 4-26కు అమృ ౪౪-౪౭ దిన ౩౧-౧౦ అశ్వి ౨ రక్షః ౩౯-౯ నాగపూజా. శ్వేతవరాహకల్పః శ్రీ ౫మి. అన్నప్రాశన హాలకర్మణోర్వృషభః పగం 8-25 హాలకర్మణోమకరః మతాం రాగం 1-27 భు ౦-౨౩ చ ౩ పదు 10-1ల పుదు 3-2ల
5-53	6-22	17	౨౮	బు శు	ష.శు ౪౬-౧౦ రా 12 21 మృ ౫-౫ ప 7-55 అతి ౪౨-౪౫ కౌ ౧౯-౫ పవ 3-48ల 5-18కు అమృ ౩౭-౫౭ దిన ౩౧-౧౨ బుధవక్రారంభః ౨-౧౬ వక్రారంభే రాశ్యాదిబుధః ౧-౧౮-౧౦-౭ రోహి ౪ శుక్రః ౪౪-౨౩ రాక్రాం ౫ ఊర్ధ్వపదోషాభావః భు ౦-౩౨ చ ౪ పదు 8-20ల పుదు 12-31ల
5-53	6-22	18	౨౯		స.శ ౪౧-౨౨ రా 10 26 ఆర్ద్ర ౧-౨౨ ఉ 6-25 పున ౫౭-౨౨ తై 5-23 శుక ౩౬-౫ గర ౧౩-౪౫ సావ 5-54ల 7-26కు అమృ ౫౩-౦ దిన ౩౧-౧౪ రాక్రాం ౨ ప శేవే ౧ ఊ ౫౯ ప సూర్యపూజా భు ౦-౪౦ చ ౫ ఉదు 7-29కు
5-52	6-22	19	౩౦	బు	అ.ఆ ౩౭-౪౬ రా 8-59 పుష్య ౫౭-౨౨ తై 4 49 ధృ ౩౦-౨౦ విష్టిః ౯-౩౪ పవ 1-11ల 2-45కు అమృ ౪౧-౪౪ దిన ౩౧-౧౬ పశ్చాదస్తమితో బుధః ౧౫-౫౪ భవానీయాత్రా. అశోకరుద్రపూజా. అశోకకలికాప్రాశనం పుష్యార్క యోగః భు ౦-౪౮ చ ౬ సాదు 4-42 ల
5-52	6-23	20	౩౦	ర.శు	న.సో ౩౫-౨౫ రా 8-1 ఆశ్లే ౫౭-౬ తై 4-42 శూ ౨౫-౩౨ బా ౬-౩౬ సావ 5-33 ల 7-9కు అమృ ౫౩-౭ దిన ౩౧-౧౮ వృషాయనం 3-3 అశ్వి 3 రక్షః ౩-౨౪ రేవ 3 కుజః ౩-౩౬ మత్రయ శ్రీరామనవమి. జయన్తీచ. ప్రవేశాత్పరతో హరిపదపుణ్యకాలః భు ౦-౫౭ చ ౭ పదు 12-30 ల పుదు 3-2ల సౌరగ్రీష్మర్తు ప్రారంభః శుక్రమాసారంభశ్చ.
5-51	6-23	21	౧	శు	ద.మం ౩౪-౬ సా 7-30 మఘ ౫౮-౦ తై 5-8 గం ౨౧-౪౦ తై ౪-౪౬ సావ 4-52ల 6-30కు అమృ ౫౧-౫౫ దిన ౩౧-౨౦ మృగ ౧ శుక్రః ౩౪-౦ రవే ౫ ర ఊర్ధ్వరాజ ౧౦ మి. భు ౧-౬ చ ౮ పదు 8-19ల రాదు 10-57 ల
5-50	6-23	22	౨	పా. బు	ఏ.కా.బు ౩౪-౦ సా 7-26 పూఫ ౫౯-౫౭ తై 5-49 వృద్ధి ౧౮-౪౨ వణి ౪-౩ పవ 1-18ల 2 57కు అమృ ౪౩-౨౮ దిన ౩౧-౨౨ వ్యపపగం 7-56 ల 1-15 కు భ ౧ వక్రీబుధః ౩౬-౫౫ రవే మత్రయ ౧౧ శి. కృష్ణడోలోత్సవః రుక్మిణీపూజా చ. భు ౧-౧౪ చ ౯ పదు 11-40ల
5-50	6-23	23	౩	ర	ద్వా.గు ౩౪-౫౫ సా 7-48 ఉఫ ౬౦-౦ ధ్రు ౧౬-౩౫ బ ౪-౨౬ పవ 1-22ల 3-3కు అమృ ౪౪-౨ దిన ౩౧-౨౪ అశ్విరక్షః ౯-౮ రవేః పదు వేగ ఊవామన ౧౨శి అన్నప్రాశనహాలకర్మణోర్వృషభః రాజా ఉగం 7-57 హాలకర్మణోమకరః రాగం 12-59 భు ౧-౨౩ చ ౧౦ పదు 9-59ల పుదు 3-2ల
5-49	6-23	24	౪	శు	త్ర.శు ౩౬-౫౨ రా 8-34 ఉఫ ౨౫౭ ఉ 7-0 వ్యా ౧౫-౧౭ కౌ ౫-౫౩ పవ 3-57 ల 5-39కు అమృ ౫౦-౫౬ దిన ౩౧-౨౬ రేవ ౪ కుజః ౨౫-౧౨ రవే 3 ప అనంగపూజా. హాలకర్మణోమకరోమతాం రాగం 12-55 భు ౧-౩౧ చ ౧౧ పదు 8-18ల పుదు 12-30 ల
5-48	6-24	25	౫	శు	చతు. శ ౩౫-౫౨ రా 9-45 హ ౬-౫౭ ప 8-38 హ ౧౪-౪౭ గర ౮-౨౨ సావ 5-14ల 6-58కు అమృ ౫౪-౩౪ దిన ౩౧-౨౮ మృ ౨ శుక్రః ౨౭-౫౪ శైవ ౧౪శి దమనేన శివపూజా. కర్దమక్రీడా. హాలకర్మాదీనాం మకరో రాజా రాగం 12-51 భు ౧-౪౦ చ ౧౨ ఉదు 7-26కు
5-48	6-24	26	౬	ర. శు	○ పూర్ణి. ఆ ౪౩-౫౦ రా 11-20 చిత్రా ౧౧-౫౨ ప 10-33 వజ్ర ౧౫-౨విష్టిః ౧౧-౫౧ పా ౯ 4-42ల 6-28కు అమృ ౫౩-౩౮ దిన ౩౧-౩౦ భర్గ్రః ౫౪-౨౭ అశ్విరవః ౧౫-౯శి వే ౧౧ ఊ అన్వాధానం శౌచ్యమన్వాదిః చిత్రవస్త్రదానం-దమనేనేంద్రాది సర్వదేవపూజా. మహాచైత్రీత్యలభ్యయోగః. అన్నప్రాశనహాల కర్మాదీనాం వృషభః ఉగం 7-45 భు ౧-౪౮ చ ౧౩ సాదు 4-43ల త్యా 0-51 [పదు 12-30ల పుదు 3-2ల
5-47	6-24	27	౭		బ. పా. సో ౪౮-౪౫ రా 1-17 స్వాతి ౭-౪౭ ప 12-54 సిద్ధి ౬-౫౨ బా ౬-౧౭ సావ 7-8ల 8-55కు అమృ తాభావః దిన ౩౧-౩౨ శేవేగా పయాగకాలః భు ౧-౫౭ చ ౧౪
5-47	6-24	28	౮	శు. బు	ద్వి.మం ౫౪-౨౭ రా 3-34 విశా ౨౪-౩౦ ప 3-3 వ్యతీ ౧౭-౪౫ తై ౨౧-౩౬ అమృ ౦-౨౮ వ 8-4ల 9-52కు దిన ౩౧-౩౪ అశ్వి ౧ మేషే స్వర్క్షే కుజః ౪౭-౧౩ అశ్వి రవక్రీబుధః ౯-౩౫ శేపంచ ౨౪ ఊ భు ౨-౫ చ ౧౫ ఉదు 8-16ల రాదు 10-57 ల
5-46	6-25	29	౯	శు	తి. బు ౬౦-౦ (24-0) అనూ ౩౧-౫౭ పా 6-33 వరీ ౨౦-౫ వణి ౨౭-౩౯ అమృ ౨-౫౮ రావ 12-52ల 2-40కు దిన ౩౧-౩౬ మృ ౩ మిధునే మిత్రస్థః శుక్రః ౩౬-౩౧ శేపంచ ౩౩ పహాలకర్మణోర్వృషభో రాజా ఉగం 7-33 భు ౨-౧౪ చ ౧౬ పదు 11-39ల
5-46	6-25	30	౧౦	ర. శ	తి. గు ౦-౪౮ ఉ 6-5 జ్యే ౩౯-౪౫ రా 9-40 పరి ౨౨-౩౪ భద్రం-౪౮ అమృ ౧౪-౫౭ వర్జ్యము లేదు దిన ౩౧-౩౮ భర అర్కః ౨౦-౪౭ శత ౨౫ని ౭-౫౯ కేక్రాం ౪౦ పోథు

1964 సంవత్సరం జూన్ నెల

సౌమ్యగోళం (గ్రీష్మఋతువు) 1 న శాఖా

మి	వృ	మే	మీ
శు, రా		ర. శు శు. బు.	
	శు 3గు॥ వృషే రవిః బ ౧౦ గు॥ వృషే బుధః		కే
			కే

					౨-౨౨చ౧౭ పదు9-57లపుదు3-2ల
5-45	6-25	1	౧౧		చ. శు ౭-౨౫ప8-43మూ ౪౭-౩౭ రా12-48శివ౨౫-౨౨బా౭-౨౫ ఉవ6-43ల8-31కు అమృ౨౮-౩౧రా వ10-59ల12-48కు దిన ౩౧-౪౦రాపే ౪౭ఊ కేంద్ర క్రాం శూప భు౨-౩౧చయ పదు8-14లపుదు12-29ల
5-44	6-25	2	౧౨		పం. శ ౧౩-౪౭ప11-15పూషా ౫౪-౫౫రా8-43సిద్ధ౨౭-౨౪తై ౧౩-౪౭పవ11-33ల1-21కు అమృ౪౧-౫ దిన౩౧-౪౨రా పే౨౬. షష్ఠీతిథిః మత్స్య జయన్తీ హలకర్మణోమినారాజా రాగం3-23భు౨-౩౯చగఉదు7-24కు
5-44	6-26	3	౧౩	ర.శు బు	మ. ఆ ౧౯-౨౨ప1-29ఉ షాటం-౦(24-0)సాధ్య౫-౪౧వణి౧౯-౨౨పవ12-33ల2-19కు అమృ౪౩-౩౪దిన౩౧-౪౩భర ౩౬ః ౪౭-౨౨అశ్వి౫ కుజః౧౨-౧౬అశ్వి౩ వక్రీబుధః ౧౯-౨౨సప్తమీతిథిః కర్కరీ ప్రవేశః భు౨-౪౦చ౨౦పాదు4-44ల
5-44	6-26	4	౧౪	శు	స. పో ౨౩-౪౩ప3-13ఉ షా౧౧-౧౩ఉ6-13శుభ౩౦-౫౫బ౨౩-౪౩పవ10-32ల 12-16కు అమృ౩౭-౫౪దిన౩౧-౪౫అమృ౪కు క్రః౬౬-౧౭శూన్యాతిథిః శైవనక్తం ఉత్త యానధ్యాయః సీమంతోన్న ప్రాశనాదీనాం వృషభకోర్వరః ఉగం7-13భు౨-౫౬చ౨౦పదు12-29లపుదు3-3ల
5-43	6-26	5	౧౫	పా.బు	ఆ. మం ౨౬-౨౦సా4-15శ్ర౬-౦ప8-7శు౫౯-౫౦కౌ౨౬-౨౦పవ12-19ల 2-0కు అమృ౪౧-౩౭దిన౩౧-౪౭వై ప్రరాగం12-15ల ప్రాగుదితో బుధః ౯-౪అష్టమీతిథిః భు౩-౪చ౨౨పదు8-14లరాదు10-57ల
5-43	6-26	6	౧౬	పా	న. బు ౨౬-౫౫ప4 29శ్ర౫-౫౦ప9-15బ్రహ్మ౭-౩౮గ౨౬-౫౫సావ4-32ల6-9కు అమృ౫౧-౨౪దిన ౩౧-౪౮వై. అన్తః ఉ గం 6-31కు శక్రాం ౯ఊ భు ౩-౧౩ చ ౨౩ పదు11-38ల
5-42	6-27	7	౧౭	ర.శు	ద. గు ౨౫-౨౨ప3-51శత౯-౪౦ప9-34వం ౨౩-౪౭భద్ర౨౫-౨౨పవ3-50ల5-24కు అమృ౪౮-౪౮దిన౩౧-౫౧భరరర్కః ౧౩-౪౭పశ్చాదుదితః కుజః ౨౨-౧౪అశ్వి ౩కుజః౩౭-౪౯శక్రాంగం ప దశమీతిథిః భు౩-౨౧ చ౨౪ పదు 9-56ల పుదు3-3 ల
5-42	6-27	8	౧౮		ఏ. శు ౨౧-౪౨ ప2-23పూభా౫-౨౨ ప9-8వైధ్రు౧౯-౧౫బా౨౧-౪౨ సావ6-8 ల 7-39కు అమృ౫౩-౫౦దిన౩౧-౫౨ తిథిద్వయం వత్రయ ౧౧ శీ భు3-30 చ౨౫ పదు8-14 ల పుదు12-30 ల
5-41	6-28	9	౧౯	బు	ద్వా. శ ౧౬-౧౫ప 12-11ఉ భా౫౧-౨౦ ఉవ7-46 ల విష్క౧౧-౧౫తై౧౬-౧౫ సావ 6-48 ల 8-16కు అమృ ౫౪-౫౧ దిన౩౧-౫౪ బుధ వక్రత్యాగః ౫౬-౫౦ వక్రత్యాగేంశాద్యధిబుధః ౦-౮-౧౧-౨ అర్ద్రా౧శుక్రః ౯-౫౩ త్రయోదశీతిథిః శని౧౩ శీ ప్రదోషః వరాహజయన్తీ భు3-3౮ చ౨౬ ఉదు7-22 క
5-41	6-28	10	౨౦	శు	త్ర. ఆ ౯-౫౨ ప 9-22రేవం-౨౨ఉ5-50అశ్వి౫౩-౫౬ తె3-25ప్రీ౨-౫౭ఆయు౫౦-౨౨వణి౯-౫౨ అమృ ౩౮-౮రావ11-48 ల 1-14కు దిన ౩౧-౫౬ కృ౧ర్కః ౪౦-౩౬భాగుకః ౧౪-౧౧ ప్రాగుదితో గురుః ౬౬-౨౩ కుక్రాంగఊ౫౫ప శైవనక్తం. మాసశివరాత్రిః మృద్దారుశిలాగృహకర్మాణి వర్జ్యాణి భు3-౪౭ చ౨౭ పాదు4-46 ల
5-41	6-28	11	౨౧		చతు. పో ౧-౦ ఉ 6-5 విష్కు౫౧-౭ అమా తె2-32 భర ౪౭-౩౩ రా12-42 సౌభా ౪౩-౩౦ శకు ౧-౦ పవ 11-55 ల 1-20కు అమృ ౩౬-౪౩ దిన ౩౧-౫౮ ర్క్రాం ౪౭ ఊసర్వేషాం ౩౦ ప్యా. అన్వాధానం. పిండపితృయజ్ఞః అమా సోమవారవ్రతం. శివసన్నిధిస్నానం. కూర్మకల్పః భు ౩-౫౫ చ ౨౮ పగు12-30ల పుదు3-4ల

శక 1886 (శ్రీ) క్రోధినామసంవత్సరం నిజచైత్రమాసమునందు నిరయన లగ్నాంతకాలములు గంటలు - నిమిషములు

ఇ. తే	శక తేది	పగటియందు లగ్నాంతకాలములు మే	వృష	మిథు	కర్క	సిం	కన్య	రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ
13	౨౪	7-41	9-41	11-54	2- 5	4-11	6-16	8-25	10-38	12-45	2-37	4-16	5-52
14	౨౫	7-37	9-37	11-49	2- 1	4- 7	6-12	8-21	10-34	12-41	2-33	4-12	5-48
15	౨౬	7-33	9-33	11-45	1-57	4- 3	6- 8	8-17	10-30	12-37	2-29	4- 8	5-44
16	౨౭	7-29	9-29	11-41	1-53	3-59	6- 3	8-12	10-26	12-32	2-25	4- 4	5-40
17	౨౮	7-24	9-25	11-37	1-49	3-55	5-59	8- 9	10-21	12-28	2-21	4- 0	5-36
18	౨౯	7-20	9-21	11-33	1-45	3-51	5-54	8- 5	10-18	12-25	2-17	3-56	5-32
19	౩౦	7-16	9-17	11-29	1-41	3-47	5-51	8- 1	10-14	12-21	2-12	3-51	5-28
20	౩౧	7-12	9-13	11-25	1-37	3-43	5-47	7-57	10-10	12-17	2- 8	3-47	5-24
21	౧	7- 8	9- 9	11-21	1-33	3-39	5-43	7-53	10- 6	12-13	2- 4	3-43	5-20
22	౨	7- 4	9- 5	11-16	1-29	3-35	5-39	7-49	10- 2	12- 9	2- 0	3-39	5-16
23	౩	7- 0	9- 1	11-13	1-25	3-31	5-35	7-45	9-58	12- 5	1-56	3-35	5-12
24	౪	6-56	8-57	11- 9	1-21	3-27	5-31	7-40	9-54	12- 1	1-52	3-31	5- 8
25	౫	6-52	8-53	11- 5	1-17	3-22	5-27	7-37	9-50	11-57	1-48	3-27	5- 4
26	౬	6-48	8-49	11- 1	1-13	3-19	5-23	7-33	9-46	11-53	1-44	3-23	5- 0
27	౭	6-44	8-45	10-57	1- 9	3-15	5-19	7-29	9-42	11-49	1-40	3-19	4-56

1964 సంవత్సరం ఏప్రిల్

ఇ. తే	శక తేది	పగటియందలి లగ్నాంతకాలములు మే	వృష	మిథు	కర్క	సిం	రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ
28	౮	6-40	8-41	10-53	1- 5	3-11	5-15	7-25	9-38	11-45	1-37	3-16	4-52
29	౯	6-37	8-37	10-49	1- 1	3- 7	5-11	7-21	9-34	11-41	1-33	3-12	4-48
30	౧౦	6-33	8-33	10-45	12-57	3- 3	5- 8	7-17	9-30	11-37	1-29	3- 8	4-44
1	౧౧	6-29	8-29	10-41	12-53	2-59	5- 4	7-13	9-26	11-33	1-25	3- 4	4-40
2	౧౨	6-25	8-25	10-37	12-49	2-55	5- 0	7- 9	9-22	11-29	1-21	3- 0	4-36
3	౧౩	6-21	8-21	10-34	12-45	2-51	4-56	7- 5	9-18	11-25	1-17	2-56	4-33
4	౧౪	6-17	8-18	10-30	12-41	2-47	4-52	7- 1	9-15	11-21	1-13	2-52	4-29
5	౧౫	6-13	8-14	10-26	12-37	2-44	4-48	6-57	9-11	11-18	1- 9	2-48	4-25
6	౧౬	6- 9	8-10	10-22	12-33	2-40	4-44	6-53	9- 7	11-14	1- 6	2-44	4-21
7	౧౭	6- 6	8- 6	10-18	12-29	2-36	4-40	6 49	9- 3	11-10	1- 2	2-41	4-17
8	౧౮	6- 2	8- 2	10-14	12-26	2-32	4-37	6-46	8-59	11- 6	12-58	2-37	4-13
9	౧౯	5-58	7-59	10-11	12-22	2-28	4-33	6-42	8-55	11- 2	12-54	2-32	4-10
10	౨౦	5-54	7-55	10- 7	12-19	2-25	4-29	6-38	8-51	10-59	12-50	2-29	4- 6
11	౨౧	5-50	7-51	10- 3	12-15	2-21	4-25	6-35	8-48	10-55	12-47	2-26	4- 2

1964 సంవత్సరం మే

(శ్రీ) క్రోధినామ సం॥ వైశాఖమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1964 (చాంద్రః శుచిః గ్రీష్మర్తుః)

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం.తే	శక తేది	గ్రహ	
5-40	6-28	12	౨౨	శు	శు.పామం ౪౨-౫౭ రా10-51 కృ ౪౦-౨౫ రా9-50 శోభ ౩౩-౧౫ కిం ౧౭-౩౩ పవ 11-16 ల 12-40కు అమృ ౩౫-౮ దిన ౩౧-౫౯ అశ్వరకుజః ౪-౨౭ ర క్రాం ౪౧ ప. యాగకాలః ధర్మఘటాదిదానం. భు ౪-౪ చ౭౯ పదు 8-12ల రాదు 10-57ల
5-40	6-29	13	౨౩		వి. బు ౩౩-౫౭ సా 7-13 రో ౩౩-౨౨ సా 7-1 అతి ౨౩-౦ బాల-౭౪ పవ 11-57 ల 1-22 కు అమృ ౨౬-౧౮ రావ 12-1ల 1-27కు దిన ౩౨-౧ చంద్రదర్శనముత్తరశృంగ మత్స్యర్క్షః. అన్నప్రాశన కేశఖండన వివాహాదీనాం వృషః ఉగం6-40 వివాహాదీనాం మీనః రాగం 2-43 భు ౪-౧౭ చ ౩౦ పదు 11-38ల
5-40	6-29	14	౨౪	ర	త.గు ౨౫-౨౦ ప 3-48 మృ ౨౬-౫౩ సా 4-25 సుః ౧౩-౫ గర ౨౫-౨౦ అమృ ౭-౧౪ రావ 12-3ల1-30కు పునరమృ ౫౮-౩౮ దిన ౩౨-౨ కృత్తి ౨ వృషేశ్రుతస్థోర్కః ౭-౪౨ ర క్రాం ౨౬ ఊ తిథిద్వయం అక్షయ ౩ యాదశ్యన్న వ్యాజనచ్ఛత్ర పాదుకోపాన హదానాని ఉదకుంభదానం. గౌరీపూజా. లక్ష్మీనారాయణపూజా త్రేతాయుగాదిః త్రిలోచనయాత్రాః బలరామజయన్తీ. సింహాచలక్షేత్రే చందనమహోత్సవః. మధ్యాహ్నాత్పూర్వతో హరిపదాఖ్య వృషభసంక్రమణ పుణ్యకాలో ద్వాపరయుగాంతస్సనూర్క్షః భు ౪-౨ భు ౪-౨౩ చ౧ మొహర్రం ౧౩-౮౪ హిజరీ ప్రారంభః పదు 9-55ల పుదు 3-4ల
5-39	6-29	15	౨౫	శు	చ.శు ౧౭-౪౨ ప12-44 ఆర్ద్రా ౨౧-౨౦ ప2-11 గ ౩-౫౫ శూ ౫౧-౨౭ భద్ర ౧౭-౪౨ రావ1-18ల 2-47 కు దిన ౩౨-౪ ఆర్ద్రా ౨ శుక్రః ౧౯-౨౭ రాక్రాం ౨౨ ప. కేవేం౧ ఊ పంచమీతిథిః నాగ ౪ ర్థీ భు౦-౮ చ ౨ పదు 8-12ల పుగు 12-30 ల
5-39	6-30	16	౨౬	శు	పం శ౧౧-౧౭ ప10-8 పున ౧౬-౫౫ ప12-25 గం ౪౮-౫౭ బా౧౧-౧౭ అమృ ౧౧-౨౨ రావ8-1ల9-32కు పునరమృ ౫౮-౪౫ దిన ౩౨-౬ భ౧ కుజః ౩౨-౫౮ కేశేరాప శ్రీమజ్జగద్గురు శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదాచార్యాణా మవతారః నవవధూప్రవేశాదీనాం మీనః రాగం2-29 భు౦-౧౭ చ౩ ఉదు7-20కు
5-39	6-30	17	౨౭	ర.పా బు	ష.ఆ ౬-౭ ప8-6 పుష్య ౧౩-౫౩ ప11-18 వృద్ధి ౪౨-౩౦ తైతి ౬-౮ వ11-43ల1-17కు దిన ౩౨-౭ కృత్తి ౩ ర్క్షః ౩౫-౧౦ వ్యప్రసాగం6-4ల రా1-22కు అశ్వరబుజర్క్షః ౩౬-౨౩ గంగోత్పత్తిః విద్యారణ్యజయన్తీ. పుష్యార్క యోగః భు౦-౨౭ చ ర సాదు4-48ల
5-39	6-30	18	౨౮	౦	స.సో ౨-౩౩ ఉ 6-40 ఆశ్లే ౧౧-౨౮ ప10-38 ధృ ౩౭-౫౦ వణి ౨-౩౩ అమృ ౮-౩౪ రావ10-39ల 12-15కు దిన ౩౨-౯ అగస్త్యాస్తమయః ౩౨-౧కు వేసవ ౧౨ ఊ అపరాజితాదేవీపూజా భు౦-౩౭ చ ౫ పగు12-30ల పుగు3-5ల త్యా౦ 52
5-38	6-30	19	౨౯		అ.మం ౦-౩౭ ఉ 5-53 ను మఘ ౧౨-౩౭ ప10-41 వ్యా ౩౪-౨౫ బ ౦-౩౭ అమృ ౬-౩౬ సావ6-54ల 8-33 కు పునరమృ ౫౭-౫౦ దిన ౩౨-౧౦ కు వేసవ ౧౩ ప చంకి కాదేవీ పూజా. స్వాధ్యాయః భు ౦-౪౭ చ ౬ పదు 8-12ల రాదు 10-58ల [భు ౦-౫౬ చ ౭ పదు 11-38ల
5-38	6-31	20	౩౦		న.బు ౦-౧౫ ఉ5-44 పూఫ ౧౪-౧౭ ప11-21 హర్ష ౩౨-౧౫ కౌం ౦-౧౫ సావ5-55ల 8-36కు అమృ ౫౮-౨౭ దిన ౩౨-౧౧ నవవధూప్రవేశాదీనాం మీనః రాగం 2-13
5-38	6-31	21	౩౧	ర. శు.	ద.గు ౧-౨౦ ఉ 6-10 ఉ ఫ౧౭-౨౨ ప12-35 వజ్ర ౩౧-౧౨ గర ౧-౨౦ రావ 9-35ల11-18కు దిన ౩౨-౧౩ మిథునాయనం ౧-౪౬ కృ ౪ ర్క్షః ౩-౫ భర ౨ కుజః ౧-౫౫ ప్రవేశాత్పర తప్తపశీతిపుణ్యకాలః నవవధూప్రవేశాదీనాం మీనశ్చోరః రాగం 2-9 భు౧-౬ చ పదు9-55ల పుదు 3-5ల
5-38	6-31	22	౧	బు	ఏకా. శు ౩-౪౮ ఉ7-9 హ ౨౧-౪౫ ప2-20 సిద్ధి ౩౧-౮ భద్ర ౩-౪౮ అమృ ౫-౪౦ రావ11-4ల 12-49కు దిన ౩౨-౧౪ భ౧ బుధః ౩౦-౩౬ మత్రయ ౧౧శీ అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం కర్కాటకో వసుః పగం 9-46 నవవధూప్రవేశాదీనాం మీనః రాగం2-6 భు౧-౬ చ పదు8-11ల పుదు 12-30ల సౌరశు చిమాసప్రారంభః
5-38	6-32	23	౨		ద్వా.శ ౭-౨౫ ప8-36 చిత్త ౨౭-౧౦ ప4-30 వ్యతీ ౩౧-౫౫ బా ౭-౨౫ అమృ ౯-౪౪ ర వ10-42ల12-28కు దిన ౩౨-౧౫ శివేం౭ ఊ శని ౧౩ శీ ప్రదోషః పరశురామ ౧౨ శీ భు ౧-౫ చ౧౦ ఉగు7-20కు
5-37	6-32	24	౩	ర	త్ర. ఆ ౧౨-౨ ప10-23 స్వా ౩౩-౩౨ సా7-2 వరీ ౩౩-౨ తై ౧౨-౭ అమృ ౯-౧౩ రా1-17ల3-4కు దిన ౩౨-౧౭ రోహిం ర్క్షః ౩౧-౧౪ భర ౨ గురుః ౩౧-౫౭ వేశాఖ మత త్రయ శ్రీనృసింహజయన్తీ. అన్నప్రాశనవివాహాదీనాం కర్కాటకోమతాం పగం9-42 భు౧-౩ చ౧౧ పాదు4-50ల
5-37	6-33	25	౪	శు	చతు. సో ౧౭-౨౫ ప12-35 విశా ౪౦-౩౫ రా9-51 పరి ౩౫-౨౫ వణి ౧౭-౨౫ అమృ ౧౫-౨౮ రావ2-21ల4-9కు దిన ౩౨-౮ భర ౩ కుజః ౩౨-౪ వేపంచ ౪౦ ఊ పూర్ణిమా తిథిః భు౧-౪౫ చ౧౨ పగు12-31ల పుగు3-3ల
5-37	6-33	26	౫	బు	○ పూర్ణి. మం ౨౩-౨౫ ప2-59 అనూ ౪౮-౮౮ రా12-52 శివ ౩౭-౫౦ బ ౨౩-౨౫ అమృ ౧౮-౫౧ వర్జ్యము లేదు దిన౩౨-౯ భర ౨ బుధః ౬-౪౦ ఆర్ద్రా ౩ శుక్రః ౨౧-౨౫ కుపేపంచర్ణప కూర్మావతారతిథిః అన్వాధానం మహావైశాఖీ దద్యన్న వ్యజనచ్ఛత్రపాదుకోపానహదానాని. కృష్ణాజినదానం. ఉదకుంభదానం, సంపద్గౌరీవ్రతం భు౧-౫౪ చ౧౩ పగు8-12ల రాగు10-59ల
5-37	6-33	27	౬	ర	బ.పా. బు ౨౯-౪౫ సా5-31 జ్యేష్ఠ ౫౫-౫౫ రా3-59 సిద్ధ ౪౦-౩౦ కౌ ౨౯-౪౫ ఉ వ7-12ల9-0కు అమృ ౩౧-౩ దిన ౩౨-౨౦ రోహిణ్యర్క్షః ౫౮-౩౮ కేక్రాం౫౬ ఊ యాగకాలః కర్కరీత్యాగః భు౨-౪ చ౧౪ పదు11-39ల
5-37	6-33	28	౭		వి. గు ౩౬-౧౦ రా 8-5 మూ ౬౦-౦ (24-0) సాధ్య ౪౩-౧౩ తై ౧౨-౫౭ ప వ 1-1 ల 2-49 కు అమృ ౪౫-౩౬ తె వ 5-17 ల దిన ౩౨-౨౦ కేక్రాం ౨-౧౩ చ ౧౫ పదు 9-55 ల పుగు 3-7 ల
5-37	6-33	29	౮	బు.శు	త. శు ౪౨-౨౩ రా10-34 మూ ౩-౪౦ ఉ7-5 శుభ ౪౫-౪౩ వణి ౯-౧౬ శే వ7-5కు సావ5-52ల 7-40కు అమృ ౫౭-౩౬ దిన ౩౨-౨ భర ౩ బుధః ౯-౩ శుక్ర వక్రారంభః వక్రారంభే తాం జ్యాదిశుక్రః ౨-౧౩-౩౧-౦ వరశఊ కేక్రాంరప. పార్థివకల్పః. ప్రదోషాభావః భు౨-౨౩ చ౧౬ పదు8-11ల పుదు12-31ల

1964 మే నెల

వైశాఖ ౨౨ ౨౩ వైశాఖము ౨౪

సూర్యోదయం ౧ జ్యేష్ఠము ౨ ౧౨ ౨౭ ౨౨ ౨౩

మి	వృ	మే	మీ
కే. రా		ర. శు బు. గు	
	కుం ౩ సు॥ వృషభే రవిః		♁
	బ ౧౦ సు॥ వృషభే బుధః		
			♁

5-37	6-34	30	౯	శు	చ. శ ౪౭-౫౯ రా12-48పూ.షా ౧౧-౫౪ప10-3 శుక్ల ౪౭-౫౭ బ౧౫-౧౦ సా వ5-56ల8-43కు దిన 3౨-౨3 భర ౪కు జా౫-౧౭ రావె౧౨ప. వివాహానవగ్రహారంభ ప్రవేశాద నాం మీనః రా గం1-34 భు౨-33 చ౧౭ ఉదు7-19కు
5-37	6-35	31	౧౦	ర. పా / బు. రా	పం. ఆ ౫౨-3౮ రా2-39 ఉ.షా ౧౭-౪౫ప12-43 బ్రహ్మ-3కౌ ౨౦-౧౮ అమృ ౦-౧ సా వ5-5 ల6-50కు పు॥ అ౫౪-౫3 దిన3౨-౨౪ రోహి 3ర్క్యః ౫౨-౧౨ వైప్ర ఉ గం7-56ల సా గం7-56కు భర ౪ బుధః ౫౦-౧౧ ఆర్ద్రాగిరాహుః మూ3 కేతుః ౧౦-3 అభిజిద్ర వే ౧ఉ౨3 పవివాహాదీనాం మీనః రా గం1-30 భు౨-౪౨ చ౧౮ సాదు 4-51 ల
5-37	6-35	1	౧౧	శు	ష. సో ౫౫-౫౦ రా3-57 శ్ర౨3-౧౮ ప2-56 ఐంద్ర-౧౮ గర ౨౪-౧౭ సా వ7-13ల8-55కు అమృ౫౯-3౬ దిన3౨-౨౫ ఆర్ద్రా ౨ వక్రీకుక్రః ౨౭-౨౦ అన్న ప్రాశనవివాహాదీ నాం కర్కాటకః పగం9-7 భు౨-౫ ౨ చ౧౯ పదు12-31ః పుదు3-7ల [8-11 ల రాదు 11-0 ల
5-37	6-35	2	౧౨		స. మం ౫౭-౨౫ తె4-35 ధ ౭౭-౨3 సా 4-34 వైధృ ౪౮-౧౮ విష్టిః ౨౬-3౭ రా వ 12-3 ల 1-43కు దిన 3౨-౨౬ శుక్రాం ౨౭ ఊ భు 3-౧చ౨౦ పదు
5-37	6-36	3	౧౩	ర. శు. / బు	అ. బు ౫౭-౮ తె4-28 శత౯-౪౦ సా5-29 విష్కు ౪౫-౪౮ బా౭౭-౧౬ అమృ౧౧-౦ రా వ11-56ల1-33కు దిన3౨-౨౭ రోహిణి౪ర్క్యః ౫౭-౬ కృ౧ కుజః 3౯-౧3 కృ౧ బుధః ౧౬-3 శ్రీ౧ కౌం3౦ప శైవన కుంభు3_౧౧చ౨౧ పదు11-39ల [పదు 9-56ల పుదు 3-9ః
5-37	6-36	4	౧౪		న.గు ౫౪-౫3 రా 3-34 పూ.భా 3౦-౮ సా 5-40 ప్రీ ౪౧-౪౫ తై౭౬-౦ అమృ౧౦-౦ రా వ 3-2ల 4-36కు దిన 3౨-౨౮ చండికా దేవీపూజా భు 3-౨౧ చ ౨౨
5-37	6-36	5	౧౫	బు	ద శు ౫౦-౪3 రా1-54 ఉ.భా ౨౮-3౮ సా5-4 ఆయు3౬-౧౦ వణి ౨౭-౪౮ అమృ౧౬-౫౬ తెవ4-24ల దిన3౨-౨౯ కృష్ణ పక్షే మిత్రర్క్షే బుధః 3౨-౧౨ భు3-3౦ చ౨3 పదు 8-12 ల పుదు 12-33 ల [చ ౨౪ ఉదు 7-20 కు
5-37	6-37	6	౧౬		వికా. శ ౪౪-౫3 రా 11-34 రేవ ౨౫-౨౦ ప 3-45 సౌభా ౯-౧౦ బ ౧౭-౪౮ రేవ 5-55 కు అమృ ౧౯-౪౦ దిన 3౨-3౦ మత్త్రయ ౧౧ శి భు 3-౪౦
5-37	6-37	7	౧౭	ర బు	ద్వా. ఆ. 3౭-3౫ రా8-39 అశ్వి౨౦-33 ప1-50 శోభ౨౦-౫3 కౌ౧౧-౧౪ అమృ౪-౦ ప వ10-9ల11-37కు రా వ10-28ల11-54కు దిన3౨-3౦ మృ౧ర్క్యః ౬-౪కృ3 బుధః 3౯-౨౮ భు3-౫౦ చ౨౫ సాదు4-54ల
5-37	6-37	8	౧౮	కు.గు.	త్రి. సో ౯-౧౦ సా5-17 భ౧౪-3౦ ప11-25 అతి౧౧-3౫ గ3-౨౨ అమృ3-౪3 రా వ10-2ల11-27కు దిన3౨-3౧ కృష్ణపక్షే సమస్తః కుజః ౧౪-౪3 భర3 గురుః ౨౬-౪౭ శుక్రాం ౧౪ ఊ శైవ కృం మాసశివరాత్రిః అనధ్యాయః భు3-౫౯ చ౨౬ పదు12-33ల పుదు3-10ల
5-37	6-38	9	౧౯	బు	చతు.మం౨౦-౫ ప1-39 కృ౭-3౫ ప8-39 సుక ౧-33 కృర్క-౨౦ శకు౨౦-౫ అమృ౨-౧౭ రా వ10-43ల 12-7కు పునరమృ ౫3-౧౭ దిన 3౨-3౨ కృ ౪ బుధః 3౯-౪౨ శుక్రాం ర స తిథిద్వయం. సర్వేషాం 3౦స్యా అన్వాదానం. కృష్ణాంగార ౧౪ శి భు ౪-౯ చ౨౭ పదు8-12ల రాదు 11-1ల
5-37	6-38	10	౨౦	ర. పా	● అమా.బు ౧౦-3౮ ప9-58 రోహి ౦-౧౮ ఉ5-44 వృ౫౨-౨3 రా2-48 నా౪౦-౪3 నాగ౧౦-3౮ ప వ10_39ల12-3కు అమృ33-౪౦ దిన3౨-3 ౨ అమృ ౨ర్క్యః ౫౫-౧౨ వృ ప్ర సా గం4-31ల ర క్రాం ౧ ఊ ౫౪ప రా క్రాం౫3 ఉ పిండపితృయజ్ఞః యాగకాలః భు ౪-౧౮ చ ౨౮ పదు11-41ల

Vertical margin labels beside rows 30–31: వైశాఖము / క్రోధి

Vertical margin label beside rows 2–7: 1964 జూన్

శక 1886 శ్రీ క్రోధినామ సంవత్సర వైశాఖమాసమునందగు నిరయన లగ్నాంత కాలములు గంటలు - నిమిషములు

ఇం.తే	శక తేది	మే	వృ	మిథు	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మకర	కుంభ	మీ
		పగటియందు లగ్నాంత కాలములు						రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు					
12	౨౨	5-47	7-47	9-59	12-11	2-17	4-22	6-31	8-44	10-51	12-43	2-22	3-58
13	౨౩	5-43	7-44	9-55	12- 7	2-13	4-18	6-27	8-40	10-47	12-39	2-18	3-54
14	౨౪	5-40	7-40	9-52	12- 4	2-10	4-14	6-23	8-37	10-44	12-35	2-14	3-50
		వృ	మిథు	కర్క	సింహ	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మకర	కుంభ	మీన	మేష
15	౨౫	7-36	9-47	12- 0	2- 6	4-10	6-19	8-33	10-40	12-31	2-10	3-45	5-31
16	౨౬	7-31	9-43	11-55	2- 2	4- 5	6-15	8-22	10-35	12-26	2- 6	3-42	5-27
17	౨౭	7-27	9-39	11-51	1-57	4- 1	6-11	8-24	10-31	12-22	2- 1	3-38	5-23
18	౨౮	7-23	9-35	11-47	1-53	3-57	6- 6	8-20	10-27	12-18	1-57	3-34	5-19
19	౨౯	7-19	9-31	11-43	1-49	3-53	6- 2	8-16	10-22	12-14	1-53	3-30	5-15
20	౩౦	7-15	9-27	11-39	1 45	3-49	5-58	8-12	10-17	12-10	1-49	3-26	5-10
21	౩౦	7-11	9-23	11-34	1-41	3-45	5-54	8- 7	10-14	12- 6	1-45	3-22	5- 6
22	౧	7- 7	9-19	11-30	1-35	3-41	5-50	8- 3	10-10	12- 2	1-41	3-17	5- 1
23	౨	7- 3	9-15	11-26	1-32	3-37	5-46	7-59	10- 6	11-58	1-37	3-13	4-57
24	౩	6-59	9-11	11-22	1-28	3-33	5-42	7-55	10- 1	11-54	1-33	3- 9	4-54
25	౪	6-55	9- 7	11-18	1-24	3-29	5-38	7-51	9-58	11-50	1-29	3- 5	4-50
26	౫	6-51	9- 3	11-14	1-20	3-25	5-34	7-47	9-54	11-46	1-25	3- 1	4-45
27	౬	6-47	8-59	11-10	1-16	3-21	5-30	7-43	9-50	11-42	1-21	2-57	4-42

Vertical margin labels beside rows 15–27: 1964 మే / వైశాఖము / క్రోధి

ఇం.తే	శక తేది	వృ	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృ	ధను	మకర	కుంభ	మీ	మే
		పగటియందు లగ్నాంత కాలములు						రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు					
28	౭	6-43	8-55	11- 6	1-18	3-16	5-26	7-39	9-46	11-38	1-17	2-54	4-38
29	౮	6-39	8-51	11- 3	1- 9	3-13	5-21	7-36	9-41	11-34	1-13	2-50	4-35
30	౯	5-35	8-47	10-59	1- 5	3- 9	5-18	7-32	9-39	11-30	1- 9	2-46	4-31
31	౧౦	6-31	8-43	10-55	1- 1	3- 5	5-15	7-28	9-35	11-26	1- 5	2-42	4-27
1	౧౧	6-27	8-39	10-51	12-57	3- 1	5-11	7-24	9-31	11-22	1- 1	2-38	4-23
2	౧౨	6-23	8-35	10-47	12-53	2-58	5- 7	7-20	9-27	11-19	12-58	2-34	4-19
3	౧౩	6-19	8-31	10-43	12-49	2-54	5- 3	7-16	9-23	11-15	12-54	2-30	4-15
4	౧౪	6-15	8-28	10-39	12-45	2-50	4-59	7-12	9-19	11-11	12-49	2-25	4-11
5	౧౫	6-12	8-24	10-35	12-41	2-46	4-55	7- 8	9-16	11- 7	12-46	2-21	4- 7
6	౧౬	6- 8	8-20	10-31	12-38	2-42	4-51	7- 5	9-12	11- 3	12-42	2-17	4- 4
7	౧౭	6- 4	8-16	10-28	12-34	2-38	4-48	7- 1	9- 8	10-59	12-38	2-14	4- 0
8	౧౮	6- 0	8-12	10-24	12-30	2-35	4-44	6-57	9- 4	10-55	12-35	2-11	3-56
9	౧౯	5-57	8- 9	10-20	12-26	2-31	4-40	6-53	9- 0	10-51	12-31	2- 7	3-52
10	౨౦	5-53	8- 5	10-17	12-22	2-27	4-36	6-50	8-56	10-48	12-27	2- 4	3-49

Vertical margin labels beside rows 2–5: జూన్ / వైశాఖము

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం. తే	శక. తే	గ్రహ	శ్రీ క్రోధినామ సంవత్సర॥ జ్యేష్ఠమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1964 (చాంద్రనభోమాసః వర్షర్తుః)
5-37	6-38	11	౨౧	పా. బు శు	శు.పా ౫౧-౧౮ఉ6-8 విష్కం ౫౧-౧౦ విదితె 2-36ఆర్ద్రా ౪౬-౨౭రా12-4 ౫౦-౦ బ౧-౧౭ పవ10-14ల11-39కుఅమృ ౨౪-౦ దిన ౩౨-౩౩వృ. అంతఃపక౦11-44కురోహిణి౧బుధః ౩౪-౧ ఆర్ద్రా౧వక్రీశుక్రః ౫౧-౪౨ ర్కాం ౪౭ప కేవేరః ఊసోపపదం. స్వాధ్యాయః చంద్రదర్శన ముత్తరశృంగం శూన్యార్ఘః నవవధూప్రవేశా దీనాం మీనః రాగం 12-47 భుర౪-౨౭ చ ౨౯ పగు 9-57ల పుగు3-10ల
5-37	6-38	12	౨౨	శు	త.శు ౪౪-౩౦రా11-25పునర్వ౦-౫రా9-39వృద్ధి౨౦-౫౫ తైతి౮-౩౦పవ10-52ల12-18కుఅమృ ౩౪-౪౨ తెవ6-0ల దిన ౩౨-౩౩ కృ౩కుజః౫౨-౮ కీ వెరగప. రంభావ్రతం. ప్రదోషాభావః నవవధూప్రవేశాదీనాం మీనోరాజా 12-44భుర౪-౩౮ చ౧పఫర్ పగు8-13ల పుగు12-34ల
5-37	6-39	13	౨౩	బు	చ.శ ౩౭-౪౫రా8-43పుష్య౩౫-౧౫ర 7-43 ధ్రువ౧౨-౧౫ వణి౧౧-౭ శేవ6 29కుఅమృ ౨౦-౩౩దిన ౩౨-౩౪ రోహి౨ బుధః౨౩-౨౬ ఉమాపూజా. అన్నప్రాశనస్యకర్కాటకః. పగం8-25భుర౪-౪౭ఉగు7-21కు
5-37	6-39	14	౨౪	ర	పం.ఆ౩౨-౩౦సా6-37 ఆశ్రే౩౧-౫౭సా6-24 వ్యాఘ౪-౪౫ హర్ష ౫౩-౪౮బవ-౭ పవ7-49ల9-20కు అమృ౨౮-౧౦ దిన ౩౨-౩౪మృగ౩ మిథునే సమస్తోర్కః ౨౪-౨౬ మధ్యాహ్నోత్పరతష్షడశీత్యాఖ్య మిథునసంక్రమణపుణ్యకాల శూన్యార్ఘః భుర౪-౫౭ భు౫-౭చ౩ పాగు4-56ల
5-38	6-39	15	౨౫	బు.శు శ.	ష.సో ౨౮-౫౭సా5-13మఘ౩౦-౨౦సా5-46వజ్ర౫౩-౪౮కౌం-౪౩ ఉవ6-5ల 7-38కు అమృ ౨౪-౩౦ రావ 1-48ల 3-25కుదిన౩౨-౩౪రోహి౩బుధః ౮-౩౩ప్రాగస్తమితోబుధః ౧౦-౪౪ పశ్చాదస్తమితశ్శుక్రః ౮౪-౪౦ శని వక్రారంభః ౫౪-౫౦వక్రారంభేరాశ్యాదిశనిః ౧౦-౧౧-౪౧-౧ వింధ్యవాసినీ. శివపూజా భుం-౬చ౪పగు12-35 పుగు 3-11ల
5-38	6-39	16	౨౬	బు	స.మం౨౭-౨౦ప4-34పూఫ ౩౦-౩౫సా5-52సిద్ధి౫౦-౩౮వణి౨౭-౨౦ అమృ ౧౪-౩౧ రావ1-19ల 2-59కు దిన ౩౨-౩౫ రోహి ౪ బుధః ౫౦-౪ ఉభయానధ్యాయః భుం-౧౭చ౫ పదు8-14లరాదు 11-3ల
5-38	6-40	17	౨౭	ర. శు. శు	అ.బు ౨౭-౩౫ప4-40ఉఫ౩౨-౪౩సా6-43వ్యతీ౪౮-౫౩బ౨౭-౩౫అమృ౧౪-౫రావ3-39ల 5-21కుదిన౩౨-౩౫మృ౪ర్కః ౫౩-౪౮ కృ౪కుజః౩౨-౧౩ మృగరవక్రీ శుక్రః ౪౩-౧౩బుధారామీ. శుక్లాదేవీపూజా భుం-౨౭చ౬పగు11-43ల
5-38	6-40	18	౨౮	బు	న.గు ౨౯-౩౫సా5-28హ ౩౬-౩౩రా8-15 వరీ౪౮-౩౦కౌ ౨౯-౩౫ అమృ౨౦-౩౬ తెవ 4-57 ల దిన ౩౨-౩౫ మృ ౧ బుధః ౨౮-౩౮ బ్రహ్మాణీదేవీపూజా. అన్నప్రాశనస్యకర్కాటకోమతాం పగం8-5భుం-౩౮చ౭పగు9-59ల పుదు 3-12ల
5-38	6-40	19	౨౯		ద.శు ౩౩-౧౨సా6-54 చిత్తా౩౧-౫౧రా10-22 పరిఘ౧౭ తైతి-౨౪ శేవ6-42కు అమృ ౨౪-౨౬ తెవ 4-34 దిన ౩౨-౩౫ శవేర౨ ఊ-దశపాపహర ౧౦మీ. సేతు బంధనరామేశ్వరప్రతిష్ఠా భుం-౪౮చ౮పగ8-15 పదు 12-35ల
5-38	6-40	20	౩౦	బు	ఏ.శ ౩౭-౫౫రా8-49స్వాతి౪౮-౧౫రా12-56శివ ౫౦-౫౨ వణి౫-౩౪శేవ 6-20కు అమృ౨౩-౫౪దిన౩౨-౩౫ మృ౨బుధః ౫-౪౨కు వేపంచ౪౮-ఊశ వేర్లపమత్రయ ౧౧శి. నిర్జలైకాదశీ సీమంతాదీనాం కన్యా పగం 12-43భుం-౫౯ చ౯ ఉదు 7-22కు
5-39	6-41	21	౩౧	ర బు	ద్వా.ఆ ౪౩-౧౫రా11-5విశాఖ౫౨-౫౮రా8-50సిద్ధ౫౩-౭బవ౧౧-౪౭ఉవ7-12ల 9-0కుఅమృ౩౦-౩౫దిన ౩౨-౩౫ కర్కటాయనం ౨౨-౧ ఆర్ద్రా౧ ర్కః ౨౩-౨౬ మృగ౩మిథునే స్వర్కే బుధః ౩౮-౪౭కు వేపంచ౫౬ప రామలక్ష్మణద్వాదశీ ప్రదోషః. శ్రీమజ్జగద్గురు శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదాచార్యాణాం కైలాస గమనం. ప్రవేశాత్పూర్వతో దక్షిణాయన పుణ్యకాలః భుం౧-౧౦చ౧౦సాదు4-56ల సౌరవర్షర్తు ప్రారంభః సౌరనభో మాసప్రారంభశ్చ.
5-39	6-41	22	౧	శు	త్ర.సో ౪౯-౫౦రా1-35అనూ౬౦-౦ (24-0) సాధ్య౫౫-౪౩కౌ౧౬-౪౪పవ8-21ల 10-9కు అమృ ౩౩-౪౯ దిన ౩౨-౩౫ రోహి ౧ కుజః ౧౧-౩౬ శ్రీమజ్జగద్గురు విద్యారణ్యస్వామి వారారాధనం. భుం౧-౨౦చ౧౧పదు12-37ల పుదు 3-13ల
5-39	6-41	23	౨	బు శు	చతు. మం ౫౬-౧౭రా4-8అనూ౩-౧౦ఉ6-55శుభ౫౮-౨౭గ౨౩-౧పవ1-15ల 3-3కు అమృ౪౬-౫మృ౪బుధః౧౧-౩౬మృగ ౩వక్రీశుక్రః ౪-౩౨భుం౧-౩౦చ౧౨ పదు8-16లరాదు11-5ల
5-39	6-41	24	౩	ర.పా. బు. గు.	○పూర్ణి. బు ౬౦-౦(24-0)జ్యే౧౦-౫౫ప10-2శుక్ల ౬౦-౦విష్టిః ౨౯-౨౪రావ7-3ల8-51కు అమృతాభావఃదిన౩౨-౩౫ఆర్ద్రా౨ర్కః ౫౩-౧౧వై ప్రపసాగం4-24ల ఆర్ద్రా౧బుధః౪౩-౨౯ భరణిగురుః౨౫-౪౨శుక్రాం ౧౦ఉఅన్వాధానం ఘాత్యమన్వాదిః సావిత్రీవ్రతం. తిలపాత్రదానం మహాజ్యేష్ఠీత్యతః తిలపాత్ర చ్ఛత్రాదిదానం గ్రస్తాస్తమయఖచ్ఛన్న చంద్రగ్రహణం కేతుగ్రస్తః సూర్యాస్తమయాది స్పర్శకాలః ౨౪-౫౫తెగం4-39 చంద్రాస్తమయకాలః తెగం5-36పరదినే నిమీలనకాలః ౦-౧౨ఉగం5-45 మధ్యకాలః ౨-౨౦ పగం 6-35 ఉన్మీలనకాలః ౪-౨౭ఉ గం 7-27 శుద్ధమోక్షకాలః ౭-౧౨పగం 8-33ఆద్యంతపుణ్యకాలః ౯-౪౪గం3-53 ప్రాగ్నైఋత్యమధ్యేస్పర్శః భుం౧-౪౦చ౧౩పదు11-44ల
5-40	6-42	25	౪	పా. శు	పూ. గు ౨-౫౫ ఉ 6-38 మూల౧౮-౩౩ప1-5శుక్ల౧-౩బవ౨-౫౫అమృ౦-౩౧పవ11-17ల1-5కురావ11-50ల1-37కుదిన౩౨-౩౫వై ॥ అంతః రాగం11-25కు ప్రాగుదిత శుక్రః ౨-౧౫ర వే.రావేరాఉశుక్రాం౧౯ప. యాగకాలఃగుర౧౫రా. వృషభపూజా. హలప్రవాహః భుం౧-౫౨చ౧౪పదు10-0లపుగు3-13ల
5-40	6-42	26	౫	శు.బు.	బ. పా. శు ౮-౧౫ప8-58పూషా౨౫-౪౦ప3-56బ్ర౩-౨౦కౌల-౧౫అమృ౧౨-౧౫రావ12-47ల2-33కుదిన౩౨-౩౫రోహి౨కుజః౫౪-౧౩ఆర్ద్రా౨బుధః౧౫-౧౪ వే. రావే౬ప అనధ్యాయః భు౨-౨చ౧౫పదు8-17లపుగు12-37ల
5-40	6-42	27	౬	బు	వి. శ ౧౩-౨౫ప11-2ఉషా౩౨-౭సా6-31 ఐ ౫౧౦గ౧౩-౨౫అమృ ౧౪-౨౫రావ10-53ల12-38కుదిన౩౨-౩౪ఆర్ద్రా౩బుధః౪౬-౨౯ అభిజిత్కువే ౧౫ఉ౩౭ప భు౨-౧౨చ౬పదు7-24కు

1964 సంవత్సరం జూన్ నెల

వర్షర్తువులో 1-౬ నెల ఆషాఢము

మి	వృ	మే	మీ
శు. రా	ర శు బు	గు	
	శు ౫ఆ॥ మిథునే రవిః ౧౨ ఆ॥ మిథునే బుధః బర సో॥ వృష ఢేవక్రీ శుక్రః బ ౧౦ ఆ॥ కర్కటే బుధః		శ.
			కే

5-40	6-42	28	1964 సంవత్సరం మే	౭	ర	శ. ఆ ౧౭-౪౨ప12-45క్రి౩౭-౩౭రా8-43వృ ధృతి-౧౭ భద్ర౧౭-౪౨అమృ-౧౧రావ1-0ల2-43పుదిన౩౨-౩౪ఆర్ద్ర౩౪ర్క ఃబుధ చతుర్దీ తిథిః అన్నప్రాశనాదీనాం కర్కాటకః ఉగం7-26వివాహగర్భాధాన నవగృహ ప్రవేశాదీనాం మీనః రాగం11-40భు౨౩చం సాదు4-58ల
5-41	6-42	29		౮	బు. శు	చ. సో ౨౦-౪రాప2-0గని ౪౭-౦రా10-29విష్క ౬౩౭బా౨౦-౫౦అమృ౧౪-౭ త్యాజ్యాభావః దిన౩౨-౩౪ఆర్ద్ర౪బుధః౧౯-౩౦మృగ౨ వృషేవక్రీ శుక్రః ౨౭-౧౦శ్రాం ౪౭ఉ అపరాహ్ణంతిః ౨౬-౨పంచమీ తిథిః అన్నప్రాశనాదీనాం కర్కాటకో మతాం7-22 వివాహగర్భాధానాదీనాం మకరో మతాం రాగం 8-35భు౨౩౪పదు12-37లపుదు3-13ల
5-41	6-42	30		౯	బు	పం. మం ౨౨-౪౦ప2-45శత౪౫-౩రా11-42ప్రీ౫౫ తై ౨౨-౪౨ఉవ6-3ల7-44పుఅమృ ౭౬-౧౦దిన౩౨-౩౩పునర్బుధః ౫౧-౨౦శ్రాం ౪౬ప అపరాహ్ణ దిః ౯-౩౧షష్ఠ్యాతిథిః భు౨-౪౪ చ౯-పదు8-18లరాదు11-5ల
5-41	6-42	1		౧౦	ర. శు	స. బు ౨౩-౫ప2-55పూర్వాభా౪౬-౪౦రా12-21ఆయు౪-౧౦వ౨౩-౫ఉవ6-17ల7-54పుఅమృ౭౬-౭దిన౩౨-౩౩ఆర్ద్ర౪ర్క ః౫౭-౪౫రోహి౩కుజః౩౭-౩౬అపరాహ్ణంతిః ౭౬-౧తిథిద్వయం వివాహాదీనాం మేషః రాగం1-55భు౨౫చ౨౦పదు11-45ల
5-41	6-42	2	జూన్	౧౧	బు	స. గు ౨౧-౫ప2-28ఉభా౪౬-౪౭రా12-22సౌభా౧-౧౪శోభ౫౫-౩౦బ౨౧-౫౭పవ9-57ల11-33పుఅమృ౩౪-౪౨దిన౩౨-౩౩పున౨బుధః౨౫-౩౨అపరాహ్ణ దిః ౯-౩౦అష్టమీతిథిః శైవనక్తం-ఉభయానధ్యాయః వివాహాదీనాం మకరో రాజా రాగం8-25 మేషశ్చ్వరః రా1-52భు౩౫చ౨౧పదు10-1లపుదు3-14పు
5-42	6-42	3		౧౨	ర	అ. శు ౯-౧౩ప1-28 రేవ౪౫-౧౦రా11-46అతి ౫౧-౨౫కౌ౯-౧౩పవ12-4ల1-38పుఅమృ౩౯-౨౦దిన౩౨-౩౨ షడశీతిముఖం ౧౬-౨౨ త్రిలోచనపూజా వివాహాదీనాం మకరః రాగం8-20మీనరా11-21 మేషః రాగం1-48భు ౩-౧౬చ౨పదు8-18లపుదు12-38ల
5-42	6-43	4		౧౩	బు	న. శ ౧౪-౫౫ప11-41అశ్వి౪౨-౧౭రా10-35సుక౪౪-౪౩గర౧౪-౫౫అమృ౫౬-సావ6-47ల8-18పుదిన౩౨-౩౧పున౩బుధః౧-౧౩భు ౩-౨౬చ౨౩ఉదు7-26పు
5-42	6-43	5		౧౪	ర. బు	ద. ఆ ౯-౧౭ప9-25భర౩౭-౫౨రా8-51ధృ౧౬-౫౫భద్ర౯-౧౭ఉవ 7-29ల8-58పుఅమృ ౭౬-౪౪దిన౩౨-౩౧పునర్క ః ౨౨-౨౭పునర్కర్క శే శత్రుసోష్ణ బుధః ౩౯-౫ స్మార్తగాంశి భు౩-౩౭చ౨౪సాదు 4-58ల
5-43	6-43	6		౧౫	శు	వికా. సో౨-౨౩ఉ6-40విష్కు౫౨-౭ ద్వాత౬3-31 కృ౩౨-౨౩ సా6-40శూ౨౭-౧౦ బా ౨-౨౩పవ7-45ల 9-12పుఅమృ౭౬-౫౯దిన౩౨-౧౦రోహి౪కుజః౨౪-౫౨ శుక్రాం౩౨ఉ శ్రీవైష్ణవమాధ్వగాంశి కూర్మజయంతీ ప్రదోషః భు౩-౪౭చ౨౫పదు12-39ల పుదు 8-15ల
5-43	6-43	7		౧౬	పా బు	త్రి.మం౪౫-౫౭ రా12-6రోహి౭౬-౮ సా4-10గం౯-౪౩కర౨౦-౧౪పవ9-0ల 10-26పుఅమృ౧౯-౫౮రావ 9-9ల 10-34పు పునర్వసు౫౯-౫౨ దిన౩౨-౫ కృత్ర రాగం 8-50ల పుష్యగబుధః ౯-౭కౌ ౨౧-౭ప మాసశివరాత్రిః భు ౩-౫౮చ ౫ పదు 8-19లరాదు11-8ల
5-43	6-43	8		౧౭	బు శు	చ.బు ౩౭-౫౭రా8-33ల మృగ౯-౨౫ప1-29 వృద్ధి౫౩ ధృతి౫౦-౦బా౧౧-౩౨ రావ8-55ల 10-20పు అమృ౫౦-౭౭దిన౩౨-౫ పున౨ర్క ః౫౭-౯వృషభాంతః ప9-45పు రాత్రాం౯ ఉపావాజనమేయా ౩౦స్యా. శైవనక్తం భు౪-౫౮చ౭౭పదు 11-48ల
5-44	6-43	9	1964 సంll జూన్	౧౮	బు	● అమా. గు౨౮-౧౩సా5-1 ఆర్ద్రా౧౨-౩౫ప10-46 వ్యాఘ్ర౯-౦చతు౨-౨౮రావ9-28ల 10-53పు అమృతాభావః దిన ౩౨-౫ పుష్య౨బుధః౧-౪౭పశ్చాదుదితో బుధః ౫౩-౩౨ర శ్రాం కేవేగ౨ఉరా శ్రాం౧౩ప. అన్వాధానం. పిండపితృయజ్ఞః వటసావిత్రీవ్రతం. భు౪-౯చ౫పదు 10-4ల పుదు3-15ల

శక. 1886 శ్రీ క్రోధినామ సంవత్సర జ్యేష్ఠ మాసమునందు లగ్నాంతకాలములు గంటలు - నిమిషములు

ఇ. తే	శక తేది	పగటియందలి లగ్నాంతకాలములు వృ	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మే
11	౨౧	5-49	8- 1	10-13	12-19	2-23	4-32	6-46	8-53	10-44	12-23	2- 0	3-45
12	౨౨	5-45	7-57	10- 9	12-15	2-20	4-29	6-42	8-40	10-40	12-20	1-56	3-41
13	౨౩	5-42	7-53	10- 5	12-11	2-16	4-25	6-38	8-45	10-37	12-16	1-52	3-37
14	౨౪	5-38	7-49	10- 1	12- 7	2-12	4-21	6-33	8-41	10-33	12-12	1-48	3-33
1964 సంవత్సరం మే		మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీన	మే	వృ
15	౨౫	7-46	9-57	12- 3	2- 8	4-17	6-30	8-37	10-29	12- 8	1-44	3-29	5-30
16	వృషభ ౨౬	7-42	9-53	11-59	2- 4	4-13	6-26	8-33	10-25	12- 4	1-40	3-25	5-26
17	౨౭	7-38	9-49	11-55	2- 0	4- 9	6-22	8-29	10-21	12- 0	1-36	3-21	5-20
18	౨౮	7-34	9-45	11-51	1-56	4- 5	6-18	8-25	10-17	11-56	1-32	3-17	5-17
19	౨౯	7-30	9-41	11-47	1-52	4- 1	6-14	8-21	10-13	11-52	1-28	3-13	5-13
20	౩౦	7-26	9-37	11-43	1-48	3-57	6-10	8-17	10- 9	11-48	1-24	3- 9	5- 9
21	౩౧	7-22	9-33	11-39	1-44	3-53	6- 6	8-13	10- 5	11-44	1-20	3- 5	5- 6
22	౧	7-18	9-29	11-35	1-40	3-49	6- 2	8- 9	10- 1	11-40	1-16	3- 1	5- 2
23	౨	7-14	9-25	11-31	1-36	3-44	5-58	8- 5	9-5 7	11-36	1-11	2-57	4-58
24	౩	7-10	9-20	11-27	1-32	3-41	5-54	8- 1	9-5 3	11-32	1- 8	2-53	4-54

ఇ॥ తే	శక తేది	పగటియందలి లగ్నాంతకాలములు మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృ
25	౪	7- 6	9-18	11-24	1-28	3-37	5-50	7-57	9-49	11-28	1- 4	2-49	4-50
26	౫	7- 2	9-14	11-20	1-24	3-33	5-46	7-53	9-45	11-24	1- 0	2-45	4-44
27	౬	6-58	9- 8	11-16	1-20	3-29	5-43	7-49	9-41	11-20	12-56	2-41	4-42
28	౭	6-54	9- 6	11-12	1-16	3-25	5-39	7-45	9-37	11-16	12-52	2-37	4-38
29	౮	6-50	9- 2	11- 8	1-12	3-21	5-35	7-41	9-33	11-12	12-49	2-33	4-34
30	౯	6-46	8-58	11- 4	1- 8	3-18	5-31	7-38	9-29	11- 8	12-45	2-29	4-30
1	మిథున ౧౦	6-42	8-54	11- 0	1- 4	3-14	5-27	7-34	9-25	11- 4	12-41	2-26	4-26
2	౧౧	6-38	8-50	10-56	1- 1	3-10	5-23	7-30	9-21	11- 0	12-37	2-22	4-22
3	౧౨	6-35	8-46	10-52	12-57	3- 6	5-19	7-26	9-18	10-56	12-33	2-18	4-18
4	౧౩	6-31	8-42	10-48	12-53	3- 2	5-15	7-22	9-14	10-53	12-29	2-14	4-14
5	౧౪	6-27	8-38	10-44	12-49	2-58	5-11	7-18	9-10	10-49	12-25	2-10	4-10
6	౧౫	6-23	8-34	10-41	12-45	2-54	5- 7	7-14	9- 6	10-45	12-21	2- 6	4- 7
7	౧౬	6-19	8-31	10-37	12-41	2-50	5- 3	7-10	9- 2	10-41	12-18	2- 2	4- 3
8	౧౭	6-15	8-27	10-33	12-37	2-46	5- 0	7- 6	8-58	10-37	12-14	1-59	3-59
9	౧౮	6-11	8-23	10-29	12-33	2-43	4-56	7- 3	8-54	10-33	12-10	1-55	3-55

1964 సంవత్సరం మే / జూన్

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ (పూర్వపద్ధతి) అధికచైత్ర శుక్లపక్షః క్రీ శ. 1964

1964 మార్చి

15	శు.పా. ఆ ౧-౯ విశాఖ ౫౬-౧౫ ఉత్తరాభాద్ర ౬౬-౨౫ రావ12-20 ల1-56కు వత్సరాది
16	త. సో ౫౨-౫౫శే ౧౩-౫౬ త్యాజ్యాభావః
17	చ మం ౪౭-౨౭ అశ్వి ౧౧-౦ ఉవ 6-53ల8-24కు సా వ7-41ల 9-11కు
18	పం బు ౪౧-౪౪ భర ౭-౯ రావ8-23ల9-53కు
19	ష. గు ౩౫-౪౩ కృ౩-౨౧ రో౫౫-౩౬ రావ 10-27ల11-56కు
20	స. శు ౨౯-౪౧ మృ౫౪-౫౯ పవ 11-6ల12-35కు
21	అష్ట. శ ౨౩-౫౭ ఆర్ద్ర ౫౧౯ పవ12-4ల1-34కు తిథిరామి
22	నవ ఆ ౧౮-౯ పునర్వ౭-౪౫ పవ1-59ల3-29కు తిథిద్వయం
23	ద. సో ౧౩-౪౨ పుష్య ౪౫-౮ వ3-56ల12-28కు శల్యపిళ్లె తి॥న॥
24	ఏ మం ౯-౩౪ ఆశ్రే ౪౩-౧౪ వ12-37ల2-10కు మత్రయ ౧౧ శ
25	ద్వా. బు ౬-౨౩ మఘ ౪౨-౯ పవ 11-18ల12-53కు
26	త్ర. గు ౪-౧౭ పూఫ ౪౨-౪౧ ఉవ 7-10ల8-47కు
27	చతు. శు ౩-౯ ఉఫ ౪౪-౯ ఉవ6-36ల8-15కు అన్వాధానం రంగనాచ్చియార్ ॥ సంజీయర్ తి॥ న॥
28	○పూర్ణి శ ౩-౪౧ హస్త౫౪ పవ 8-24ల10-4కు యోగకా॥ తిరుప్పెరుమాళ్ తిగన॥

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ (పూర్వపద్ధతి) అధికచైత్ర కృష్ణపక్షః క్రి. శ 1964

1964 ఏప్రిల్

29	బ.పా. ఆ ౫-౧౭ చిత్రా ౫౦-౫౯ ప. వ 9-25 ల 11-7కు
30	వి. సో ౮-౯ స్వా. ౫౫-౫౬ ప.వ 8-33ల10-17కు
31	త. మం ౧౨-౩ విశా ౬౦-౦ ప. వ10-37ల12-23కు
1	చ. బు ౧౬-౪౫ విశా ౨-౩ ప.వ 11-19ల1-5కు పంచమీతిథిః
2	పం. గు ౨౨-౧ అనూ ౮-౨ సావ3-39ల5-25కు శూన్యతిథిః
3	ష. శు ౨౭-౧౨ జ్యే౧౫-౨ రావ 8-53ల10-39కు తిథిషష్ఠీ
4	స. శ ౩౨-౧ మూ ౨౧-౧౭ ప. వ12-47ల2-33కు రావ1-3ల2-48కు
5	అ. ఆ ౩౬-౫ పూషా ౨౬-౫౩ రావ 1-24ల3-8కు షడశీతిముఖం
6	న సో ౩౯-౧౪ ఉషా ౩౧-౩౪ రావ 10-52ల 12-34కు
7	ద మం ౪౧-౯ శ్ర ౩౫-౯ రవ 12-12ల 1-52కు
8	ఏ.బు ౪౧-౩ ధ ౩౭-౨౧ తే.వ 4-15ల 5-53కు మత్రయ ౧౧ శ
9	ద్వా గు ౪౦-౫౯ శత ౩౮-౨౬ రావ 3-43ల 5-19కు
10	త్ర. శు ౩౮-౫౭ పూభా ౩౮-౧౧ త్యాజ్యాభావః మాసశివరాత్రి
11	చతు. శ ౩౫-౫౮ ఉపా ౩౬-౫౯ ఉవ 6-37ల8-11కు వాజసనేయిా౩౦ సా
12	●అమా. ఆ ౩౧-౫౫ రేవ ౩౪-౪౪ పవ 8-17ల 9-49కు అన్వా॥ పిండపితృయజ్ఞః.

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ (పూర్వపద్ధతి) నిజచైత్ర శుక్లపక్షః క్రీ.శ 1964

1964 ఏప్రిల్

13	శు. పా. సో ౨౭-౧౨ అశ్వి ౩౧-౪౮ పవ 2-30ల 4-21కు రావ3-40ల 5-10కు మేషసంక్ర ౧౧-౩౬ యోగకాలః ఉభయతః పుణ్యకాలః
14	వి. మం ౭౧-౪౮ భర ౨౮-౧౩ తే.వ 4-24ల తిథిద్వయం వేద॥ వ్యా॥తి॥
15	త బు ౧౬-౧ కృ ౨౪-౧౭ శేవ 5-54కు చతుర్థీ తిథిః
16	చవి. గు ౧౦-౪ రో ౨౦-౧౧ ఉవ 6-30ల 8-0కు సావ 7-10ల 8-39కు
17	పం శు. ౩-౫౬ విషా ౫౪-౨౭ మృ ౧౬-౨ రావ 8-9ల 9-39కు
18	స. శ ౫౨-౨౨ ఆర్ద్ర ౧౨-౮ రావ 10-2ల 11-32కు ఉడయవర్ తి॥న॥
19	అ. ఆ ౪౭-౩౦ పున ౮-౪౦ సావ 4-56ల 6-28కు మొదలియాండాన్ తి॥న॥
20	న సో ౪౩-౧౬ పుష్య ౫-౫౦ ర వ8-32ల 10-5కు మత్రయ శ్రీరామనవమీ జయంతీచ కవీంద్రతి॥ పు॥
21	ద మం ౪౦-౭ ఆశ్రే ౩-౪౮ సావ 7-8ల 8-43 కు
22	ఏ బు ౩౭-౫౩ మఘ ౨-౪౩ ప.వ 2-54ల 4-30కు మత్రయ ౧౧ శ
23	ద్వా. గు ౩౬-౫౮ పూఫ ౨-౪౩ ప వ 2-14ల 3-52కు
24	త్ర. శు ౩౭-౮ ఉఫ ౩-౫౭ సావ 4-8ల 5-48కు దేవ॥ పె॥తి॥న॥ సత్యప్రియతీ॥ పు॥
25	చతు. శ ౩౮-౪౪ హ ౬-౨౫ సావ 4-51ల 6-33కు
26	○ పూ. ఆ ౪౧-౭౬ చిత్రా ౧౦-౪ సావ 3-54ల 5-37కు అన్వాధానం మధురకవి యాళ్వార్ తి॥ న॥

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ (పూర్వపద్ధతి) నిజచైత్ర కృష్ణపక్షః క్రీ శ 1964

మే

27	బ పా. సో ౫-౧౦ స్వాతి ౧౪-౫౬ సావ 5-53ల 7-38కు యోగకాలః
28	వి మం ౪౯-౫౦ విశా ౨౦-౪౦ సావ 6-27ల 8-13కు
29	త బు ౫౫-౧ అనూ ౨౭-౧ రావ 10-46ల 12-33కు వాగీశతీ॥ పు॥
30	చ గు ౬౦-౦ జ్యే ౩౩-౩౭ తే వ 4-2 ల
1	చ. శు ౦-౧౧ మూ ౩౯-౫౯ శేవ 5-48కు సావ 7-58ల 9-44కు
2	పం శ ౪-౫౫ పూషా ౪౫-౫౧ పవ 8-15ల 10-0 కు
3	ష ఆ ౮-౫౫ ఉషా ౫౦-౪౩ ప. వ 8-42ల 10-26 కు
4	స సో ౧౧-౫౨ శ్ర ౫౪-౩౭ ఉవ 6-15ల 7-57కు
5	అ. మం ౧౩-౪౨ ధని ౫౭-౮ ఉవ 7-43ల 9-23కు
6	న. బు ౧౪-౧౦ శత ౫౮-౩౬ పవ 11-55ల 2-33కు
7	ద. గు ౧౩-౨౬ పూభా ౫౮-౩౨ పవ 11-31ల1-7కు
8	ఏ శు ౧౧-౯ ఉభా౫౭-౮ పవ2-32ల 4-6కుమత్రయ ౧౧ శ సత్యాభిజయ తి॥ పు॥
9	ద్వా. శ ౮-౨౬ రేవ౫౫-౨౬ సావ4-15ల 5-48కు పెరి॥ పె॥తి॥
10	త్ర. ఆ ౪-౨౨ విషా్య౫౫-౧౪ అశ్వ౫౨-౨౯ రావ10-55ల12-27కు మాస॥శి॥ రాత్రిః వసుహ నంబి॥ తి॥
11	●అమా సో ౫౪-౯ భర ౪౯-౯ పవ 11-45 ల 1-13కు అన్వాధానంపిండపితృయజ్ఞః సర్వ ౩౦ సా

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) వైశాఖ శుక్లపక్షః క్రీ.శ 1964

1964 మే నెల

12	శు. పా మం ౪౦-౧౪కృ౪౫-౧౫ వ12-32ల2-2కు యాగకాలః ఉయ్యకొండార్ తి॥న॥
13	వి బు ౪౭-౩ రోహి౪౧-౩పవ2-39 ల 4-8కు రావ3-19 ల 4-48
14	త గు ౩౬-౨మృ౩౬-౫౦ తె వ 4-16ల అక్షయ ౩యా విద్యాధిరాజ తీ॥ ప్ర॥ వృషే రవిః 5-5 మధ్యాహ్నాత్పూర్వతః పు॥
15	చ శు ౩౦-౫ఆర్ద్ర౩౭-౫౯ శేవ 5-45కు నాగచతుర్థి [జయ ని
16	పం. శ ౨౪-౩౬పునర్వ-౨౩ఉవ6-7 ల 7-37కు రావ12-59ల2-30కు తిథిద్వయం శంకర
17	ష. ఆ ౧౯-౩౪ పుష్య ౨౬-౨౩ తె వ 4-30 ల అపరాహ్ణాదిః ౧౯-౧౫ తిథి ౩మీ రామ చంద్రతీ॥ పు॥
18	స. సో ౧౫-౧౩ ఆశ్రే౨౪-౧౧ శేవ3-3కు రావ3-1 ల 4-34కు
19	అ. మం ౧౧-౫౩ మఖ౨౨-౫౦ రావ10-44 ల 12-19కు
20	న. బు ౯-౩౩ పూఫ౨౨-౩౦ రావ9-59 ల 11-37కు
21	ద. గు ౭-౩౦ ఉఫ౨౩-౩౩ ర వ11-45 ల 1-25కు
22	ఏ. శు ౭-౧౬ హ౨౫-౪౫ రావ11-29 ల 1-11కు మత్రయ ౧౧౹
23	ద్వా శ ౧౦-౧౩ చిత్త౨౯-౯ రావ11-17ల
24	త. ఆ ౧౨-౩౭ స్వా౩౩-౪౫ రావ1-13ల 2-58కు స్మార్త మాధ్వ శ్రీ నృ॥ జయంతి
25	చతు సో ౧౬-౧౬ విశా౩౯-౧౩ రావ1-41 ల 3-27కు తిథి ౧౫ మానవామ్మాళ్వార్ తి॥వ॥ శ్రీ వై॥ నృ॥ జయంతి
26	○ పూర్ణి మం ౨౦-౪౩ అనూ ౪౫-౨౭ శూ॥ తిథి॥ అన్వాధానం పెరియభట్టర్

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) వైశాఖ కృష్ణపక్షః క్రీ.శ. 1964

1964 జూన్ నెల

	శ్రీరామపిళ్ళె తి॥ న
27	బ పా బు ౨౫-౪౩ జ్యే ౫౨-౫ ఉవ6-0 ల 7-45కు ప్రతిపత్తిథిః యాగకాలః
28	వి గు ౩౦-౫౪ మూ౫౭-౩౩ప వ11-18ల1-4కు రావ3-16ల5-2కు
29	త శు ౩౫-౩౧ పూషా౬౦-౦ప వ3-35ల5-21కు
30	చ శ ౩౯-౩౧ పూషా౪-౭౩సావ4-3ల5-47కు
31	పం ఆ ౪౨-౩౬ ఉషా౯-౩౭ప వ1-40ల3-22కు
1	ష సో ౪౪-౧౩ శ్ర౧౩-౩౫పవ3-12ల 4-53 కు
2	స- మం ౪౪-౫౬ ధ ౧౬-౨౫సావ 7-32 ల 9-10కు
3	అ బు ౪౪-౧౪ శత ౧౭-౦సావ7-14 ల 8-50 కు
4	న గు ౪౨-౪ పూభా౧౭-౨౧ రావ10-24ల 11-59కు
5	ద శు ౩౭-౫౩ ఉభా౧౩-౩౪రావ12-16 ల 1-49కు
6	ఏకా. శ ౩౪-౫౫ రేవ ౧౫-౪౭ త్యాజ్యాభావః మత్రయ ౧౧ శ్రీ
7	ద్వా ఆ ౩౦-౧ అశ్వ౧౩-౧౦ ఉప7-2 ల 8-33 కు సావ7-55 ల 9-26 కు
8	త్ర సో ౨౪-౩౬ భర ౯-౫౧ రావ8-45 ల 10-16కు తిథిద్వయం మాసశివరాత్రి
9	చతు. మం ౧౭-౪౩ కృ ౬-౫ రావ 10-55 ల 12-25కు అమా తిథిః అన్వాధానం సర్వే ౩౦ స్యాత్ తిరుక్కోట్టియూర్నంబి॥ తి॥ న॥
10	● అమా బు ౧౨-౩౪ రో ౧-౫౭ మృ ౫౫-౪౬ పవ 11-35 ల 1-6 కు పిండ॥ పి॥ యా॥ యాగకాలః

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) జ్యేష్ఠ శుక్లపక్షః క్రీ శ. 1964

1964 జూన్ నెల

11	శు. పా. గు ౬-౨౩ ఆర్ద్ర౫౩-౪౭ప వ12-31ల2-1కు
12	వి శు ౦-౨౪ వి పున ౪౧-౧౧ పునర్వ-౫౬ప వ1-55ల3-25కు సత్యసంధ తీ॥ ప్ర
13	చ. శ ౪౯-౩౧ పుష్య౪౬-౪౯పవ9-10 ల 10-41కు [పు॥ కా॥
14	పం ఆ ౪౫-౬ ఆశ్రే౪౪-౨౧ పవ12-36 ల 2-8కు మిథునే రవిః ౩౩-౩౯ మధ్యాహ్నాత్పరతః
15	ష సో ౪౧-౪౩ మఖ౪౨-౫౩ప వ11-3ల12-37కు
16	స మం ౩౯-౨౫ పూఫ౪౨-౧౬ ఉవ6-41ల 8-16కు
17	అ బు ౩౩-౫౫ ఉఫ౪౨-౫౨ ఉవ5-47ల7-24కు
18	న గు ౩౩-౪౯ హస్త౪౪-౪౦ ఉవ7-24 ల 9-3కు
19	ద. శు ౩౯-౧౧ చిత్త౪౩-౫౩ ఉవ7-55ల 9-36 కు
20	ఏ. శ ౪౧-౪౫ స్వా౫౨-౧౪ ఉవ6-47ల8-30కు మత్రయ ౧౧ పెరియాళ్వార్ వకుళ తిరువడిపిళ్ళె తి॥ న॥
21	ద్వా ఆ ౪౫-౧౫ విశా౫౩-౨౯ప వ8-33ల10-21కు
22	త్ర సో ౪౩-౪౩ అనూ౬౦-౦ పవ9-1ల10-47కు శ్రీమన్నాథముని తి॥ న॥
23	చతు. మం ౫౪-౪౦ అనూ౩-౪౯పవ3-22ల4-58కు సత్యాభినవ తీ॥ పు॥
24	○ పూ బు ౫౯-౩౩ జ్యే౧౦-౧౯ సావ6-38 ల 8-24కు అన్వాధానం శఠగోపరామానుజ జియ్యర్ తి॥ న॥ శ్రీరంగక్షేత్రే జ్యేష్ఠాభిషేకః గ్రస్తాస్తమయ చంద్రగ్రహణం

శ్రీ క్రోధినామ (పూర్వపద్ధతి) సం॥ర॥ జ్యేష్ఠ కృష్ణపక్షః క్రీ శ. 1964

1964 జూలై నెల

25	బ పా గు ౬౦-౦ మూ౧౬-౪౯పవ10-35ల12-2కు రావ10-56 ల 12-42కు
26	పా. శు ౪-౭౪ పూషా౨౨-౫౪ రావ11-31 ల 1-18కు
27	వి శ ౭-౨౧ ఉషా౨౭-౧౪ రావ9-25ల11-9కు సత్యపూర్ణ తీ॥ పు॥
28	త ఆ ౧౧-౨౧ శ్ర౩౨-౩౧ రావ10-52ల12-33కు రఘువర్య తీ॥ పు॥
29	చ. సో ౧౩-౧౦ ధని౩౫-౪౩ రావ3-21ల5-0కు
30	పం మం ౧౩-౪౪ శత౩౩-౩౧ వ3-8ల4-45కు
1	ష బు ౧౩-౦ పూభా౩౯-౧౦ త్యాజ్యాభావః
2	స. గు ౧౧-౫ ఉభా౩౩-౩౩ ఉవ6-26ల8-1కు
3	అ శు 8-3 రేవ౩౬-౧పవ8-23ల9-57కు షడశీతిముఖం ౩౭-౪౩
4	న శ ౪-౬ అశ్వ౩౫-౧౭ అశ్వ౩౩-౨౭పవ3-15ల4-47కు తెవ4-10ల
5	ఏ ఆ ౫౩-౫౬ భర౩౦-౧౯ శేవ5-41కు లెవ5-4ల స్మార్త ౧౧శ్రీ
6	ద్వా సో ౪౩-౫౩ కృ౨౬-౩౪ శేవ3-34కు శ్రీవైష్ణవమాధ్వ౧౧శ్రీ
7	త్ర మం ౪౧-౪౯ రో౨౨-౩౩ ఉవ7-14 ల 8-44కు సావ7-55ల9-24కు మాసశివరాత్రి
8	చతు బు ౩౫-౩ మృ౧౭-౨౦ రావ8-41 ల 10-11కు వాజసనేయా౩౦స్యాత్
9	● అమా గు ౨౯-౩౦ ఆర్ద్ర ౧౪-౧౫ రావ 10-26 ల 12-9 కు అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

శ్రీక్రోధినామసంవత్సరం ఆషాఢమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః1964 (చాంద్రన భస్యమాసః వర్షర్తుః)

మి	వృ	మే	మీ
ర రా	కు శు.	గు	
బు	శుః బు కర్కాటకే రవిః 13 సింహే బుధః ౨౨ కు మిథునేశుక్రః బు ౧౧ నో వృషేగురుః		శ
			కే

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం.తే	శక తేది	గ్రహ.	
5-44	6-43	10	౧౯	బు	శు.పా క ౧౯-౫౦పి1-39పునర్వ-౫ప 8-10 హర్ష ౩౯-౪౦ బ ౧౯-౫౧ అమృ ౦-౪౪పవ3-23ల4-50కుఅమృ౪౫-౪౯ దిన౩౭-౨౭ పుష్య౩ బుధః౪౭-౩౨ర్క్రాం. కేవేఠప తిథిద్వయం. యాగకాలఃచంద్రదర్శనముత్తరశృంగం సమోర్ధ్వః భుర-౩౦చ౯పదు8-20లపుదు12-33ల
5-44	6-43	11	౨౦	శు. శు.	ద్వి.శ౧౭-౧౭ప10-37పుష్యం-౧౭ఉ5-51 ఆర్ద్రౌ౫-౨౦ తె3-59వజ్ర ౩౧-౧౦ కౌ ౧౭-౧౫సావ5-39ల7-8కు అమృ ౫౧-౫౪దిన౩౭-౨౬మృగగకుజః౧౩-౩ శుక్రవక్రత్యాగః౨౭-౨౬వక్రత్యాగేరాత్యాదిశుక్రః౧-౨౭-౦-౧౦ జగన్నాథస్వామినాంరథోత్సవఃభుర-౪౦చగరబ్బీలవ్వల్ ఉదు7-28కు
5-45	6-43	12	౨౧	ర.బు గు	త ఆశ్లే-౪౭ప8-3మఘు౫౭-౨౭రా2-43సిద్ధి౨౩-౪౦గర౫-౪౭పవ3-21ల4-52కు అమృ౪౬-౪౪దిన ౩౭-౨౫పున౩ర్కః ౨౦-౫౭పుష్య౪బుధః౩౬-౩౪కృ౧కరుః౨౧-౩౨భుర-౫౧చ౨సాదు4-59ల
5-45	6-42	13	౨౨		చ సో ౦-౫౫ఉ6-7విష్యా౫౬-౫౫పం తె4-53పూఘు౫౧-౦వ్యతీ౧౭-౩౫ భం-౫౫ పవ10-32ల12-5కు అమృ ౩౫-౨౭ దిన౩౭-౨౪స్కందసప్తమి. భు౫-౧చ౩పదు12-39లపుదు3-15ల
5-45	6-42	14	౨౩	బు	ష.మం౫౬-౪౫ తె4-27ఉఘు౫౧-౩౦రా2-21వరీ౧౩-౦కౌ౨౭-౧౭పవ9-25ల11-2కు అమృ౩౩-౨౭ దిన౩౭-౨౩ ఆర్ద్రే ౧బుధః ౨౬-౧౦ కుమారషష్ఠీభు౫-౧౭చ౪ పదు8-20ల రాదు 11-8 ల
5-45	6-42	15	౨౪	ర	స బు ౫౭-౪౦ తె4-49హ౫౪-౦రా3-21పరి౧౦-౦గర౨౭-౧౩ పవ11-6ల12-46కు అమృ౩౫-౨౩ దిన ౩౭-౨౨పునర్వ కర్కాటకే మిత్రస్థోఽర్కః ౫౧-౨౫ వివస్వత్సప్తమీ మధ్యాహ్నోత్పరతో యసాఖ్య కర్కాటక సంక్రమణ పుణ్యకాలశ్చూన్యార్ఘః భు౫-౨౭భు ౫-౩౦చ౫పదు11-48ల
5-46	6-42	16	౨౫	కు.బు	అ.శు ౬౦-౦ (24-0) చిత్రా ౫౮-౨౦ తె5-5శివ౫-౩౭ విష్టి౯-౦పవ11-56ల1-39కుఅమృ౪౧-౧౦దిన౩౭-౨౧మృగ౨కుజః ౩-౨౦ ఆర్ద్రే౨బుధః ౨౫-౪౦శేషేన ఊమహిషాసురమర్దనీదేవీపూజా. భుం-౧చ౬పదు10-4లపుదు3-15ల
5-46	6-42	17	౨౬		అ.శుం-౨౫ఉ5-56స్వా౬౦-౦(24-0) సిద్ధ౫-౫౦బం-౪౦పవ11-15ల 1-0కు అమృ ౪౦-౦ దిన ౩౭-౨౦ శవే. ఐంద్రదేవీపూజాస్వాధ్యాయః భు ౦-౧౭చ౭ పదు 8-21 ల పుదు 12-39ల
5-46	6-42	18	౨౭	బు	న.శ ౪-౪౭ఉ7-41స్వా౪-౧౭ఉ7-27సాధ్య౫-౫౦కౌ౪-౪౭ పవ 1-42ల 8-30కు అమృ ౪౬-౪౦ దిన౩౭-౧౯ ఆర్ద్రే౩బుధః ౨౬-౪౮శవే ౫ పచాతుమనన్వాదిః భు ౦-౨౩ చ ౮ ఉదు 7-30 కు
5-47	6-42	19	౨౮	ర	ద.ఆ ౧౦-౨౦ప9-55విశా౧౧-౧౩ప10-16శుభ౧౧-౫౫ గ ౧౦-౨౦ పవ2-46ల4-34కుఅమృ ౪౯-౩౦దిన౩౭-౧౮పుష్య౧ర్కః ౨౦-౫౮మహాలక్ష్మీవ్రతారంభః శాకవ్రతారంభః డోలారోహణాదీనాం కన్యాపగం10-50భుం-౩౩చ౯సాదు4-58ల
5-47	6-42	20	౨౯	పా. కు బు	విసో. ౧౬-౩౫ప12-25 అనూ౧౮-౫౭ప1-20కు శుక్ల ౧౪-౩౦భద్ర౧౬-౩౫రావ7-40ల 9-28కు అమృతాభావః దిన౩౭-౧౭ వైప్రపగం 2-14ల రాగం 11-46కు మృగ౩మిథునే శత్రుస్థకుజః ౫౫-౫౧ఆర్ద్రే౪బుధః౩౭-౪౬ రవే ౯ ఊద్వాదశీతిథిః. మత్త్రయ ౧౧శీ. శయన ౧౧శీ. గోపద్మవ్రతారంభః. సీమంతాదీనాం కన్యా పగం 10-42 భు ౦-౩౩చ౯ సాదు4-58ల
5-47	6-42	21	౩౦		ద్వా. మం ౨౩-౦ ప 2-59 జ్యే ౨౬-౪౭ సా 4-28 బ్ర ౧౭-౧౭ బా ౨ ౩-౦ అమృ ౧-౪౯ రా వ 1-27 ల 3-15కు దిన ౩౭-౧౫ రవే ౨౭ ప క్షేక్రాం ౨౬ ఊ శూన్యా తిథిః వాసుదేవ౧౨శీ. ప్రస్వాపన మహోత్సవః. చాతుర్మాస్య వ్రతారంభః భు ౦-౫౪ చ ౧౧ పదు 8-21ల రాదు 11-7ల
5-48	6-41	22	౩౧	ర. బు.	త్ర.బు౯-౫సా5-26మూ౩౪-౦౦సా7-28ఐ౯-౫అమృ౧౬-౧౭సావ5-40ల7-28కుదిన౩౭-౧౪సింహాయనం ౪౯-౧ పుష్య౨ర్కః ౫౦-౩౮ మఘా ౧ సింహే మిత్రస్థో బుధః ౪౪-౩౦ రావే ౩౪ ఊ శ్రేక్రాం ౩౫ ప. త్రయోదశీ తిథిః స్వాధ్యాయః ప్రవేశాత్పరదినే హరిపద పుణ్యకాలః భు ౧-౫ చ ౧ ౭ పదు 11-48 ల
5-48	6-41	23	౧		చతు. గు ౩౪-౩౫సా7-38పూషా౪౧-౨రా10-13వైధృ ౨౧-౫ ౫౧-౫౧ఉవ 6-10ల7-57కు అమృ౯-౪౦దిన౩౭-౧౩కు వేళ౧ఊరా వేళ౭ప-శివపవిత్రార్చనం భు౧-౧౫చ౧౩పదు10-5పుదు3-14లసౌరనభస్యమాసారంభః
5-48	6-41	24	౨	కు	○ పూర్ణి. శు ౩౯-౧౦రా9-28ఉషా౪౭-౨రా12-37విష్కు౨౩-౨౦విష్టిః౬-౫౩ఉవ7-1ల8-46కు అమృ౯-౨౬తెవ4-57లదిన౩౭-౧౧మృగ౩మిథునే బుజాశృక్రః౩౯-౦కువే౩౧ప-అన్వాధానం-మహాపాక్షీవ్యాసపూజా శివశయనం కోకిలావ్రతం - అన్నపానాదిదానం - అన్నప్రాశనస్య కన్యా 10-30భు౧-౨౬ చ౧౪పదు8-22లపుదు12-39ల
5-48	6-40	25	౩	కు బు	బ పా. శ౪౭-౪౦రా10-52శ్ర౫౭-౦రా2-36ప్రీ౪-౦బాలు ౧౦-౫౫ శేవ6-40కుఅమృ౨౩-౫౦దిన౩౭-౧౦మృగ౪కుజః౫౦-౯మఘా౨బుధః౭-౫౦యాగకాలః అన్నప్రాశనస్య కన్యా పగం10-26భు౧-౩౬చగ౫ఉదు7-32కు
5-49	6-40	26	౪	ర	ది. ఆ ౪౫-౩రా11-50ధని౫-౪౭ తె4-8ఆయు౨౩-౪౩ తైతి౩-౫౦ఉవ6-51ల8-33కుఅమృ౨౭-౯దిన౩౭-౯ పుష్య౩ర్కః౧౯-౫౪శ్రేక్రాం౫౬-ఊచాతుర్మాస్య౨యా అన్నప్రాశనస్య కన్యాపగం10-22భు౧-౪౭చ౧౬సాదు4-55ల
5-49	6-40	27	౫	బు	త. సో ౪౬-౧౭రా12-20శత౫౮-౩౨ తె5-14సౌభా౨౨-౩౭వణి ౧౫-౪౧పవ11-41ల1-21కుఅమృ౩౯-౪౩దిన౩౭-౭మఘా౩బుధః౯-౩౦శ్రేక్రాం ౫౯-ప్రదోష భౌమః భు౧-౫౮చ౧౭పదు12-39లపుదు3-13ల

జూన్ 1964 సంవత్సరం జూలై (the ఇం.తే date column: జూన్ at 12–14, జూన్ 17–18, 1964 సంవత్సరం జూలై at 17–20)

ఆషాఢ శు ౧౯ (at rows 12–14); ఆషాఢ ౨౧ జూలై ౨౪ శ్రావణ (at rows 24–27)

5-49	6-39	28	శక. ౧౮౮౬ శ్రావణమాసం	౬		చ. మం ౪౬-౨౨ రా 12-22 పూ భా ౬౦-౦ (24-0) శోభ ౨౦-౩౭ బ ౧౬-౧౯ ప వ 11-48 ల 1-26 కు అమృ ౩౯-౩౫ దిన ౩౨-౫ ఘామ ర ర్ధ భు౨-౮ చ ౧౮ పదు 8-23 ల రాదు 11-7 ల
5-50	6-39	29		౭	ర	పం. బు ౪౫-౨౦రా11-57పూభా౦-౫౬ 5-52అతిగ౭-౪౮కౌ౧౫-౫౧పవ3-32ల5-9కుఅమృ౪౮-౨౯దిన౩౨-౪పుష్య౪ర్కః ౪౯-౧౩అన్నప్రాశనాదీనాంకన్యా 10-10భు౨-౧౯చ౧౯పదు11-48ల
5-50	6-39	30		౮	శు. బు	ష. గు ౪౩-౧౦రా11-6ఉభా౦-౩౫ఉ6-4సుక౧౩-౪౭గ౧౪-౧౭ సావ 5-57ల7-32కు అమృ౫౪-౪దిన౩౨-౨ఆర్ద్రా౧కుజః ౪౭-౧౮మఘా౪బుధః ౬-౩ ఉభయ ప్రదోషః భు౨-౯చ౨౦పదు10-6లపుదు3-18ల
5-50	6-38	31		౯	శు	స. శు ౩౯-౫౫రా9-48రేవ౦-౧ఉ5-50అశ్విని౫౮-౨౦తై5-10ధృ౯-౫విష్టిః ౧౧-౩౨అమృ౪౦-౫౦రావ1-16ల2-50కుదిన౩౨-౦మృగ౪శుక్రః౯-౫౧భు౨-౪౦చ౨౧ పుదు8-23లపుదు12-39ల
5-51	6-38	1		౧౦	శ	అ. శ ౩౫-౩౭రా8-5భర౫౫-౩౫తై4-4శూ౩-౨౭గ౦౫౩-౩౫బా౭-౪౬పవ2-20 ల3-5కుఅమృ ౪౪-౮దిన౩౧-౫౯శత౪వక్రీ శనిః౨౦-౩౬ శైవన క్తం ధర్మసావర్ణి మన్వాదిః భు౨-౫౦చ౨౨-ఉదు7-32ల
5-51	6-38	2		౧౧	ర.పా. బు.రా	న. ఆ ౩౦-౧౮సా5-58కృ౫౧-౫౨రా2-36వృ౪౯-౪౭ తై ౨-౫౭పవ3-20ల4-50కుఅమృ ౪౬-౧౪దిన౩౧-౫౭ఆశ్లే౧ర్కః ౧౮-౧౩వ్యప్ర సాగం 6-53ల12-53కు పూభ౧బుధః ౫౬-౩౦మృ౪రాహుః మూ౨కేతుః ౩-౧౧ ఐంద్రీదేవీపూజా భు౩-౧చ౨౩సాదు4-54ల
5-51	6-37	3	1964 సంవత్సరం అగస్టు నెల	౧౨	గు	ద. సో ౨౪-౭పవ3-30రోహి౪౭-౨౫రా12-49ధృ౪౧-౫౦భద్ర౨౪-౭సావ5-25ల6-53కు అమృ ౪౦-౧దిన౩౧-౫౫కృ౨వృషే శుక్రుష్టో గురుః ౪౧-౪౯ రాక్రాం ౪౭ఊతిథిద్వయంఅన్నప్రాశనవివాహాదీనాం కన్యా పగం9-51భు౩-౧౨చ౨౪పదు12-39లపుదు3-11ల
5-51	6-37	4		౧౩	కు	ఏకా. మం ౧౭-౧౨ప12-44 మృ౪౨-౧౫రా10-45వ్యా ౩౩-౨౫బా౧౭-౧౨ఉవ 5-56ల 7-24కు అమృ౨౨-౯దిన ౩౧-౫౪ఆర్ద్రా౨కుజః ౪౬-౨౨కుక్రాం౪౨ఊ రాక్రాం౪౩ప ద్వాదశీతిథిః-మతత్రయ౧౧శీ భు౩-౨౨చ౨౫పదు8-24లరాదు11-5ల
5-52	6-36	5		౧౪	ర. బు. శు	ద్వా. బు ౯-౪౮ప9-47ఆర్ద్రా౩౬-౪౦రా8-32హర్ష ౨౪-౫౩ తై ౯-౪౮ఉవ6-22ల7-49కుఅమృ౧౪-౦దిన౩౧-౫౨ఆశ్లే౨ర్కః ౪౭-౦ అగస్త్యోదయః ౩౨-౦ పూభ౨బుధః౬-౩౭ఆర్ద్రా౧శుక్రః౨౩-౧౬ శుక్రాం౩౭ప కేవే౩౭ ఊభు ౩-౩౩చ౨౬పదు11-47ల
5-52	6-36	6		౧౫		త్ర.గు ౨-౬ఉ6-42ఏవ్యా౫౨-౨౫చతు. తై3-40పున౩౧-౦సావ6-17వజ్రం౧౫-౩౫వణి౨-౬ఉ వ7-25ల8-52కుఅమృ౨౫-౩౬రావ1-34ల3-1కుదిన౩౧-౫౦కేశే౩౨ప శైవన క్తం. మాసశివరాత్రిః భు ౩-౪౩చ౨౭ పదు 10-6ల పుదు 3-11ల
5-52	6-36	7		౧౬		● అమా.శు౪౭-౧౭రా12-47పుష్య౨౫-౩౭సా4-7సిద్ధి౫౦వ్యతీ౫౧-౩౨చతు౨౦-౫౩అమృ౧౧-౩రావ3-58ల5-27కుదిన౩౧-౪౯ శుక్రాం౧౫ ఊసర్వేషాం ౩౦ స్యా-అన్వాధానంపిండపితృయజ్ఞః భు ౩-౫౪చ౨౮ పదు8-24ల పుదు12-39ల

శక 1886 క్రోధినామ సంవత్సరము ఆషాఢమాసమునందు నిరయన లగ్నాంత కాలములు - గంటలు - నిమిషములు

ఇ.	తే.	శక తేది	పగటియందు లగ్నాంత కాలములు: మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు: మక	కుంభ	మీన	మేష	వృష
జులై నెల	10	౧౯	6-7	8-19	10-25	12-29	2-39	4-52	6-59	8-50	10-29	12-6	1-51	3-51
	11	౨౦	6-3	8-15	10-21	12-26	2-35	4-48	6-55	8-46	10-25	12-2	1-47	3-47
	12	౨౧	6-0	8-11	10-17	12-22	2-31	4-44	6-51	8-43	10-22	11-58	1-43	3-42
	13	౨౨	5-56	8-7	10-13	12-18	2-27	4-40	6-47	8-39	10-17	11-54	1-39	3-39
	14	౨౩	5-52	8-3	10-9	12-14	2-23	4-36	6-43	8-35	10-13	11-50	1-35	3-36
	15	౨౪	5-48	8-0	10-6	12-10	2-19	4-32	6-39	8-31	10-10	11-46	1-31	3-32
		ఆషాఢమాసం	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీన	మేష	వృ	మి
	16	౨౫	7-56	10-2	12-6	2-15	4-29	6-35	8-27	10-6	11-43	1-27	3-28	5-40
	17	౨౬	7-52	9-58	12-2	2-11	4-25	6-32	8-23	10-2	11-39	1-24	3-24	5-36
	18	౨౭	7-48	9-54	11-58	2-8	4-21	6-28	8-19	9-58	11-35	1-20	3-20	5-32
	19	౨౮	7-44	9-50	11-55	2-4	4-17	6-24	8-15	9-54	11-31	1-16	3-16	5-28
	20	౨౯	7-40	9-46	11-50	2-0	4-13	6-20	8-12	9-50	11-27	1-12	3-12	5-24
	21	౩౦	7-36	9-42	11-47	1-56	4-9	6-16	8-8	9-47	11-23	1-8	3-8	5-20
	22	౩౧	7-32	9-38	11-43	1-52	4-5	6-12	8-4	9-43	11-19	1-4	3-5	5-17
	23	౧	7-29	9-34	11-39	1-48	4-1	6-8	8-0	9-39	11-15	1-0	3-1	5-13
	24	౨	7-25	9-31	11-35	1-44	3-57	6-4	7-56	9-35	11-11	12-56	2-56	5-9

ఇ	తే.	శక తేది	పగటియందు లగ్నాంత కాలములు: కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు: మక	కుంభ	మీన	మేష	వృష	మి
జులై	25	౩	7-21	9-27	11-31	1-40	3-54	6-0	7-52	9-31	11-8	12-52	2-53	5-5
	26	౪	7-17	9-23	11-27	1-36	3-50	5-57	7-48	9-27	11-4	12-48	2-49	5-1
	27	౫	7-13	9-19	11-23	1-33	3-46	5-53	7-44	9-23	11-0	12-45	2-45	4-57
	28	౬	7-9	9-15	11-19	1-29	3-42	5-49	7-40	9-19	10-56	12-41	2-41	4-53
	29	౭	7-5	9-11	11-16	1-25	3-38	5-45	7-36	9-15	10-52	12-37	2-37	4-49
	30	౮	7-1	9-7	11-12	1-21	3-34	5-41	7-33	9-11	10-48	12-33	2-33	4-44
	31	౯	6-57	9-3	11-8	1-17	3-30	5-37	7-29	9-8	10-44	12-29	2-29	4-41
శ్రావణమాసం	1	౧౦	6-53	8-59	11-4	1-13	3-26	5-33	7-25	9-4	10-40	12-25	2-25	4-37
	2	౧౧	6-47	8-55	11-0	1-9	3-22	5-29	7-21	9-0	10-36	12-21	2-21	4-34
	3	౧౨	6-45	8-51	10-56	1-5	3-18	5-25	7-16	8-56	10-32	12-17	2-18	4-30
	4	౧౩	6-41	8-47	10-52	1-1	3-14	5-21	7-13	8-52	10-28	12-13	2-14	4-26
	5	౧౪	6-38	8-44	10-48	12-57	3-10	5-17	7-9	8-48	10-24	12-9	2-10	4-22
అగస్టు	6	౧౫	6-34	8-40	10-44	12-53	3-6	5-13	7-5	8-44	10-20	12-5	2-6	4-18
	7	౧౬	6-30	8-36	10-40	12-49	3-2	5-9	7-1	8-40	10-16	12-1	2-2	4-14

శ్రీ క్రోధినామ సం॥రం॥ శ్రావణమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1964 (చాంద్రః ఇషః శరదృతుః)

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం.తే	శక తేది	గ్రహ	వివరములు
5-52	6-35	8	౧౭	బు	శు. పా. శ రం-౫౦॥ 10-12ఆ॥ శే ౨౦-౫౦ప2-12వరి ౫౦-౨౭ అమృ౧౭-౧౫రావ1-27 ల 2-57 కు దిన ౩౧-౪౭పూర్వ 3 బుధః ౫౧-౪౫క్రాం ౨౨ ప యోగకాలః భుర-౪ చ ౫ ఉదు 7-33
5-52	6-34	9	౧౮	ర.కు	ఆ. ఆ ౩౫-౩౦రా8-4 మఘ ౧౭-౨౪ 12-40పరి ౪౩-౪౦బా ౯-౧౦అమృ౧౧-౨౩ రావ8-21ల9-53కు పునరమృ ౫౯-౧౩ దిన౩౧-౪౫ ఆ॥ శే౩ర్క్క ౧౫-౩౮ఆర్ద్రా౩ కుజః ౪౭-౩౭ చంద్రదర్శన ము త్తరశృంగం సమర్ఘః గర్భాదానస్య మేషః రాగం 11-23 భు ౪-౧౫ చ ౩౦ సాదు 4-50 ల
5-53	6-34	10	౧౯	కు	త. సో ౩౧-౩౦సా 6-32పూ ఫ౪-౩౩ రా11-42 శివ ౩౯-౫ తై 3-33సావ6-49 ల 8-24కు అమృ ౫౬-౦ దిన ౩౧-౪౩ఆర్ద్రా అస్త॥ ౦-౧ మధుశ్రావణ వ్రతం ప్రదోషః గర్భాధానా దీనాం మీనః రాగం 8-52 భు ౪-౨౫ చ ౧ రభీసాని పదు 12-38ల పుదు 3-9 ల
5-53	6-33	11	౨౦		చ. మం ౫-౩౭సా5-42ఉ ఫ౧౩-౪౭ ప 11-24సిద్ధ౩౩-౫౭వణి౦-౩౬సావ7-57ల9-35కుఅమృ౫౯-౩౭ దిన౩౧-౪౧ భౌమ వర్గీ. నాగ చర్తి. దూర్వాగణపతివ్రతం మంగళగౌరీ వ్రతారంభః. వివాహాదీనాం వృషభశ్చోరః రా 12-44 భుర-౩౬ చ ౨ పదు 8-25ల రాదు11-6 ల
5-53	6-33	12	౨౧	ర	పం. బు ౫-౨౨ సా 5-38హ ౧౮-౫౫ప11-51సాధ్య౩౧-౫ బా ౫-౨౨ రావ 8-14ల 9-55కుదిన౩౧-౩౯ఆ॥ శే ౪ ర్క్క ౪౩-౫౫నా ౫ మీ. వివాహాదీనాం మేషః రాగం 11-11 వృషభోపి రాగం12-37భుర-౪౭చ౩పదు 11-46 ల
5-53	6-33	13	౨౨		ష. గు ౩౧-౧౫సా6-23 చిత్రాం౭-౫౭ప 1-4 శుభ ౩౦-౨౫ కౌ ౦-౧ అమృ౧౯-సావ7-7ల 8-51కు పునరమృ౫౯-౩ దిన౩౧-౩౭ శివేరా ఈ సూర్యపూజా ఉభయప్రదోషః భుర-౫౭ చ ర పదు 10-5ల పుదు 3-8 ల
5-54	6-32	14	౨౩	పా.కు బు.కు	స. శు ౩౪-౫౩సా7-51స్వా౨౨-౪ప 8-1 శుక్ల ౩౦-౪ గ ౩-౪రావ9-13ల10-59కు దిన౩౧-౩౬వై ప్రరాగం11-13లతెగం 5-8కు ఆర్ద్రా౪కుజః ౫౧-౪౩పూర్వ ౪బుధః౧౦-౧౭ఆర్ద్రా౩శుక్రః౧౮-౧౫ వేత౩ప భుర-౫ చ ౫ పదు8-25 ల పుదు 12-35ల
5-54	6-31	15	౨౪	ర.	అ. శ ౪౦-౨రా9-55విశా౫-౧౭సా5-35 బ్రహ్మ౨-౨౨విషః ౭-౫అమృ ౪-౫౧రావ10-4ల 11-52కు దిన౩౧-౩౪ భు౫-౧ చ ఉదు7-35కు
5-54	6-31	16	౨౫		న. ఆ ౪౬-౭రా12-21అనూ౩౬-౩౫రా 8-32ఐం౪-౪బా ౧౩-౪అమృ౭-౨౩రావ2-51ల 4-39కు దిన ౩౧-౩౨ మఘ ౧ సింహేస్సూర్యే ౭రక్కః ౧౭-౩ కామాగ్ని దేవీపూజా. మధ్యాహ్నాత్పూర్వతో హరి పదాఖ్య సింహసంక్రమణ పుణ్యకాలః కృతయుగాన్తస్సూర్యాః వివాహ గర్భాధానా దీనాం మీనఃరాగం 8-27 భు౫-౫ భు౫-౩౧ చ ౭సాదు 4-48 ల ప్రవరారంభః భు౦-౨ చ ర పదు12-36 ల పుదు8-7 ల
5-54	6-30	17	౨౬		ద. సో ౫౭-౩౭రా2-55 జ్యే ౪౪-౨౭రా11-39 వైధృ ౩౭-౫ తై ౧౯-౧౯ అమృ౧౯-౩౦త్యాజ్యాభావః దిన౩౧-౩౦ కేక్రాం ౪౪ఈ దధివ్రతారంభః. వేద
5-54	6-29	18	౨౭	కు	ఏకా. మం ౫౮-౪౦ తెల్ 22మూ౫౧-౫౫రా2-41విష్క ౩౯-౫౫వణి౫-౩౬పవ8-4ల10-28కు అమృ౩౩-౫౫రావ12-53ల 2-41కు దిన౩౧-౫ ఆర్ద్రా౪ శుక్రః ౧౨-౪౨ కు వే ౫౭ఉక్రాం ౫౩ప స్మార్తమాఘ ౧౧శీ మాధ్వానా మ పవాసద్వయం భుం-౧ చ పదు8-25ల రాదు11-2 ల
5-54	6-29	19	౨౮	ర బు కు	ద్వా బు ౬౦-౦(24-0)పూషా౫-౪౭ప్రీతి౨-౦ బ ౩౧-౨౦కవ 1-22 ల 3-9కు అమృ౪౫-౨౫ దిన ౩౧-౬ మఘ అర్కః ౪౦-౦ పునర్వ కుజః౫-౨౩ బుధ వక్రారంభః ౨౪-౪౫వక్రారంభే రాశ్యాధి బుధః౪-౨౪-౩౬-౩౨ కు వేళాప రావే ౫ ఈ శ్రీ వైష్ణవ౧౧శీ దామోదర ౧౨ శీ. విష్ణు పవిత్రారోపణం. ప్రదోషాభావః భుం-౫ పదు11-44ల త్యా0-50
5-55	6-28	20	౨౯		ద్వా. గు ౪-౦ఉ7-31 ఉషా౬౦-౦ (24-0) ఆయు౪౩-౧౭బా౪-౦ పవ2-12 ల 3-57కు అమృ౪౭-౦ దిన౩౧-౨౪ రావేళాప నవపధూప్రవేశా దీనాంకర్కాటకో మతాం రాగం 3-49 భుం-౩౯ చ ౧పదు10-4ల పుదు3-6 ల
5-55	6-28	21	౩౦		త్ర. శు ౯-౧౦ప9-11 ఉషా౪-౩౭ఉ 7-44సౌభా౪౩-౨౭ తై౯-౧౦పవ12-2ల1-45కు అమృ౪౧-౪దిన ౩౧-౨౨ రవేపంచూఈ వరలక్ష్మీవ్రతం. వివాహాదీనాం మీనః రాగం 8-9 పే.పోపిరాగం 10-36భుం-౪ చ౨పదు8-25లపుదు 12-35ల
5-55	6-27	22	౩౧	కు	చతు. శ ౧౧-౨ప10-20 శ్ర-౦ప9-31 శోభ౪౨-౩౭వణి ౧౧-౨ప1-43 ల 3-23కు అమృ౪౪-౪౫దిన ౩౧-౨౦పునగశుక్రః ౦-౧ర వే పంచూప. నవోపనీతానాం బహ్వృచానా ముపాకర్మ అన్నప్రాశనవివాహాదీనాం తులా. పగం 11-26వివాహాదీనాం మీనః రాగం 8-6భుం-౫ చ౨౩ఉదు7-35కు
5-55	6-26	23	౧	ర	◯పూర్ణి ఆ ౧౨-౩౦ ప10-55 ధని౭-౭ప10-46 అతి ౪౦-౪౫ బ౨-౩౦సావ6-11 ల 7-50కు అమృ౫౫-౨౪ దిన౩౧-౧౭ కన్యాయసంపుఖమఘ౩ర్కః ౭-౩౯ క్రాం ౧౨ఉపద్యస్కాలయాగః. హయగ్రీవోత్పత్తిః. నవోపనీతానాం తైత్తిరీయాణాం వాజసనేయినాం చోపాకర్మ. విషువనజయన్తీ. ప్రవేశాత్పరతఃప్రవడశీతి పుణ్యకాలః భుం౫-చ౦రసాదు4-44లసౌరశరదృతు ప్రారంభః ఇషమాసారంభశ్చ
5-55	6-26	24	౨	బు	బ.పా. సో ౧౨-౪౦ప10-59 శత౧౩-౫౫ప11-30 సుక౩౭-౫ఉకా౧౨-౪౦ సావ5-58ల7-35కు అమృ౫౪-౨౬ దిన౩౧-౧౬ పూర్వ౩ వక్రీబుధః ౪౨-౧౪క్రాం౧౫ప బృహతిల్వ౨యా. అశూన్యశయనవ్రతం. అనధ్యాయః గర్భాధానస్య మేషః 10-24భుం-౦ చ౫పదు 12-34ల పుదు3-3ల
5-55	6-25	25	౩	కు.కు	ద్వి. మం ౧౧-౩౭ప10-34 పూభా౧౮-౪౦ప 11-47ధృ ౩౪-౭ గర౧౧-౩౭రావ9-21 ల 10-56కు అమృతాభావః దిన౩౧-౧౩ పునఃకుజః ౭-౪౦పునఃశుక్రః౩౯-౨౩ భుం-౩౦ చ పదు8-24ల రాదు 11-9ల
5-56	6-24	26	౪	ర బు	త. బు ౯-౩౫ప9-46ఉభా ౧౮-౨౨ ప11-41శూ౫-౩౫ భద్ర౯-౩౫ అమృ౨-౬ రావ11-27 ల 1-1కు దిన౩౧-౧౧ మఘరక్కః ౩౫-౩పశ్చాదస్తమితో బుధః ౪౩-౫౫పంకష్టహర్తీ. అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం కన్యాపగం8-21వివాహాదీనాం తులా పగం11-11వివాహాదీనాం మేషః రాగం10-16 వాప్యాదీనాంచ

Left margin (vertical): 1964 ఆగస్టు 8 — 26 ; శ్రావణము — భాద్రపదం

మి	వృ	మే	మీ
కు కు రా	గు		
ర	కు ౯ ఆ సింహే రవిః బ ౧౦ మం కర్కాటే శుక్రః బగ౫కు కర్కాటేకుజః		కే.
బు			
			కే

						కర్కాటకోమతారాగం 8-31భుం-ఠం చం౭ పగు 11-43ల [పుగు3-4ల
5-56	6-23	27	1964 జూలై	శక. శ్రావణము	౫	చ. గు ఉ-రుఘప8-38రేవం౬-౧౭ ప11-15గం౨౪-30బా ఉ-రుఘ అమృ౭-౭౪పునఘర-3వర్జ్యము లేదు. దిన3౧-౫౨ అన్న ప్రాశనాదీనాం కన్యామతాం పగ8-17 వివాహాదీనాంమీనః సా గం7-42 మేషోపి రా గం10-13 వృషభశ్చేరాజా రా గం11-40 యాత్రాదీనాం కర్కాటకః రాగం3-27భుం-ఘం చం౮పదు10-5ల
5-56	6-23	28			౬ పా	పం. శు 3-౧ఘశ7-14 విశ్వ ఘఘ-ఘ౨ ష. తె 5-35 అశ్వి౧౧-3౨ప10-33 వృద్ధి౮-౪౭ తె3-౧ఘ ఉ శ6-40 ల 8-13కు ర వ7-47ల9-19కు అమృఘ౭-౪౨ దిన3౧-౭ వ్యాప ఉ7-20 ల 11-58కు శవేన ప్రగంగ్రణ భు౨-౧ చం౮పదు8-24ల పుగు 12-32ల
5-56	6-22	29			౭ బు.శు	స. శ ఘ౪-3౦ తె3-44 భర ౬-౧ఘప9-38 భుం౨-౪౦ విష్టిః ౨౬-౪౮ రావ9-4ల10-36కు దిన3౧-ఘపూర్వ౨ వక్రీబుధః ౨౮-౪౦పునర్వసుక్రః ౯-౪౧౮ వే స ప్తగంప టు౨-౧౧చ ౨౦ఉ7-35కు
5-56	6-21	30			౮ ర.శు	అ. ఆ ర్ణ-౨౭రా1-43 కృత్తి ౬-౨౮ప8-31 వ్యా ౬-౧౦వార్త ఘ3-౭బా ౨౧-ఘ౦ అమృం-౪ఘరా వ11-39ల1-10కు పునర్వసుఘఘ-3౮ దిన3౧-3 పూఫర్కః ౨-3 పునర్వసుజః ౧౯-౪౯ శ్రీవన కం. స్మార్తమాన్య శ్రీకృష్ణజయంతీ. దళపల్ల వతోరంభః దూర్వారామి. వివాహాదీనాం మీనః సాగం7-33 మేషోపి రా గం 10-0 వృషభోపిముతే రాగం11-27 చం౨౧సాదు4-40ల
5-56	6-22	31			౯	న. సో ౪౪-౦రా11-32రో3-౧౨ ప7-1 రవ్యు ఘ౬-౨౨ తె5-46 వజంఘ౨-ఘ తైతి ౬-౪3పవ12-28ల1-58కు అమృ3౮-౪౭ దిన3౧-౧రా క్రాం3 ఊటం ప. శ్రీ వైష్ణవ శ్రీకృష్ణ జయంతీ కౌమారీ దేవిపూజా. భు౨-3౧చ౨౨పగు12-31ల పుగు3-౦ల
5-56	6-20	1			౧౦ శు	ద. మం 3౮-౧౨రా9-13 ఆర్ద్రా ౧ఘఘ-3౭ తె4-11 సిద్ధి౪౪-3౭ వణి౧౧-౬పవ1-36ల అమృ3౨-౧౬ దిన3౦-ఘ౯ పునర్వసు కర్కాటే శుక్ర మస్తోస్మ్రకః 3ఘ-౧౨కు క్రాం కేవే ఘఘఊ భు౨-౪౧చ౨3పదు8-24ల రాదు10-56ల [శుక్రాం. కేవేఘ౨ప మతత్ర యగ౧శి భు౨-ఘచ౨౪పదు 11-41ల
5-56	6-19	2	1964 సెప్టెంబరు		౧౧ ర.బు	ఏకా. బు 3౨-౧౪సా6-౬ పునఘ౧-3౨రా 2-33 వ్యతీ3౭-౨బఘ-౧ఘప వ3-22ల4-52కు అమృ౪ఘ-ఘ౭ దిన3౦-ఘ౬ పూఫ౨ర్కః ౨౮-౪౨ పూఫవక్రీబుధః౪-౬
5-57	6-18	3			౧౨	ద్వా. గు ౨౬-౧౦ పుష్య౪౭-౨ఘరా12-56 వరీ౯-౨౦ తె తి౨౬-౧౦ప10-1ల11-30కు అమృ3౨-3౨ దిన 3౦-ఘ౪భు3-౨చ౨ఘపదు 10-2లపుగు2-58ల
5-57	6-18	4			౧౩ కు.శు.	త్రి. శు ౨౧-౨౦ క్రే శ్లే౪-౪౨ రా11-26పరి ౨౦-ఘగవణి ౨౦-౦ప వ12-56 ల 2-26కు అమృ3౯-ఘఘ దిన3౦-ఘ౨ పునర్వసు కర్కాటే నీచస్థః కుజః 3౪-ఘఘ పుష్యగ శుక్రః ఘఘ-ఘఘతిథిద్వయం. శైవన కం. మాసశివరాత్రిః. అనధ్యాయః భు3-౧౨ చ౨౬పగు8-24ల పుగు12-30ల
5-57	6-17	5			౧౪ ర.బు	చతు. శ ౧౪-ఘఘప11-55 మఘ౪౦-3౦రా10-9 శివ౧౪-౪ఘశకు౧౪-ఘఘపవ10-47ల 12-18కు అమృ3౪-౪౯ తెవ5-51 ల దిన3౦-ఘ౦ పూఫ3ర్కః ఘ౪-ఘ౬ మఘా ౪ వక్రీ బుధః ఘ౨-౨౮ క్రాం ౪౦ఊ సర్వేషాం 3౦ స్యా. అన్వాధానం రుద్రసావర్ణి మన్వాదిః భు3-౨౨ చ౨౭ఉదు7-36కు
5-57	6-17	6			౧౫	● అమా ఆ ౧౦-౧౭ ప10-4 పూఫ3౮-౧౨రా9-14 సిద్ధ ౧౭ నాగ౧౦-౧౭ శేవ7-23 కు అమృ౨-౨౯ తెవ4-19ల 5-53కు దిన3౦-౪౮ రక్రాం 3౯ప. పిండపితృయజ్ఞః. యాగకాలః కుశగ్రహణం. పోలాప్రతం శైవమానవ్రతం. భు3-33 చ౨౭సాగు 4-36 ల

శక 1886 (శ్రీ) క్రోధినామ సంవత్సర శ్రావణమాసమునందు లగ్నాంత కాలములు గంటలు - నిమిషములు

పగటియందు లగ్నాంత కాలములు | రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు

ఇం తే	శక తేది	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీన	మేష	వృష	మిథు
1964 ఆగస్టు 8	శక. శ్రావణము ౧౭	6-25	8-32	10-36	12-45	2-59	5- 5	6-57	8-36	10-12	11-57	1-58	4- 9
9	౧౮	6-22	8-28	10-32	12-41	2-55	5- 1	6-53	8-32	10- 9	11-53	1-54	4- 6
10	౧౯	6-18	8-24	10-28	12-37	2-51	4-57	6-49	8-28	10- 5	11-49	1-50	4- 2
11	౨౦	6-14	8-20	10-24	12-33	2-47	4-53	6-45	8-24	10- 1	11-45	1-46	3-58
12	౨౧	6-10	8-16	10-20	12-29	2-43	4-49	6-41	8-20	9-56	11-42	1-42	3-54
13	౨౨	6- 6	8-12	10-16	12-25	2-39	4-45	6-37	8-16	9-52	11-37	1-38	3-50
14	౨౩	6- 2	8- 8	10-12	12-21	2-34	4-40	6-33	8-12	9-49	11-32	1-34	3-46
15	౨౪	5-58	8- 4	10- 8	12-17	2-31	4-37	6-29	8- 8	9-45	11-28	1-30	3-42
		సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృ	మి	కర్క
16	౨౫	8- 0	10-4	12-14	2-27	4-34	6-25	8- 4	9-41	11-26	1-26	3-37	5-50
17	౨౬	7-56	10-0	12-10	2-23	4-30	6-21	8- 0	9-37	11-22	1-22	3-34	5-46
18	౨౭	7-52	9-57	12- 6	2-19	4-26	6-18	7-56	9-33	11-18	1-18	3-30	5-42
19	౨౮	7-47	9-53	12- 2	2-15	4-22	6-14	7-53	9-29	11-14	1-14	3-26	5-38
20	౨౯	7-44	9-49	11-58	2-11	4-18	6-10	7-49	9-25	11-10	1-11	3-23	5-34
21	౩౦	7-40	9-45	11-54	2- 7	4-14	6- 6	7-45	9-21	11- 6	1- 7	3-19	5-30
22	౩౧	7-37	9-41	11-50	2- 3	4-10	6- 2	7-41	9-17	11- 2	1- 4	3-15	5-26
23	భా ౧	7-33	9-37	11-46	2- 0	4- 6	5-58	7-34	9-13	10-58	12-59	3- 11	5-23

పగటియందు లగ్నాంత కాలములు | రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు

ఇం తే	శక తేది	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మేష	వృష	మి	కర్క
1964 ఆగస్టు 24	శక. భాద్రపదము ౨	7-28	9-33	11-42	1-56	4- 2	5-54	7-33	9-10	10-54	12-55	3- 7	5-19
25	౩	7-25	9-29	11-38	1-52	3-59	5-50	7-29	9- 6	10-50	12-51	3- 3	5-15
26	౪	7-20	9-25	11-35	1-48	3-54	5-46	7-25	9- 2	10-47	12-47	2-59	5-11
27	౫	7-17	9-21	11-31	1-44	3-51	5-42	7-21	8-58	10-43	12-43	2-55	5- 7
28	౬	7-13	9-17	11-27	1-40	3-47	5-38	7-17	8-54	10-39	12-39	2-51	5- 3
29	౭	7- 9	9-14	11-23	1-36	3-43	5-35	7-13	8-50	10-35	12-35	2-47	4-59
30	౮	7- 5	9-10	11-19	1-32	3-39	5-31	7- 9	8-46	10-31	12-31	2-43	4-55
31	౯	7- 1	9- 6	11-15	1-28	3-35	5-27	7- 6	8-42	10-27	12-27	2-39	4-51
1964 సెప్టెంబరు 1	౧౦	6-57	9- 2	11-11	1-24	3-31	5-23	7- 2	8-38	10-23	12-24	2-36	4-47
2	౧౧	6-53	8-58	11- 7	1-20	3-27	5-19	6-58	8-34	10-19	12-20	2-32	4-43
3	౧౨	6-49	8-54	11- 3	1-16	3-23	5-15	6-54	8-30	10-15	12-16	2-28	4-39
4	౧౩	6-45	8-50	10-59	1-12	3-19	5-11	6-50	8-26	10-11	12-13	2-24	4-35
5	౧౪	6-42	8-46	10-55	1- 8	3-15	5- 7	6-46	8-22	10- 7	12- 8	2-20	4-31
6	౧౫	6-38	8-42	10-51	1- 4	3-11	5- 3	6-42	8-18	10- 3	12- 4	2-16	4-27

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర భాద్రపదమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1964 (చాంద్రమానః శరదృతుః)

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం.తే	శక.తే	గ్రహా	
5-57	6-15	7	౧౬		శు. పా సో ౬-౪౫ఉ 8-39 ఉఫ ౩౭-౧౦రా 8-49 సాధ్య ౨-౪౦ శుభ ౫౫-౩౦ బ ౬-౪౫ అమృ ౧౯-౨౯ తె వ 5-17లదిన ౩౦-౪౬ అనధ్యాయః చంద్రదర్శన ముత్తరశృంగం అత్యర్ఘః భు ౩-౪౩ చ ౨౯ పదు 12-29ల పుదు2-56ల
5-57	6-14	8	౧౭	శు	ది. మం ౪-౩౫ఉ7-47హ౩౭-౩౭ రా 9-0 శుక్ల ౫౪-౫౫కౌ౪-౩౪ శేవ6-53కు అమృ ౨౨-౩౦ తెవ5-17ల దిన౩౦-౪౪ పుష్య ౨ శుక్రః ౧౨-౪రా నవోపనీతానాం సామగానా ముపాకర్మ. కల్కిజయన్తీ. తామసమన్వాదిః షోడశోమా వ్రతం. సువర్ణ గౌరీవ్రతం భు౩-౫౩చ౧ జమాదిలవ్వల్. పదు8-24 ల రాదు10-53 ల
5-57	6-14	9	౧౮	ర. పా కు. బు	త. బు ౪-౭ఉ7-36 చిత్తా ౩౯-౪౭రా9-52 బ్ర ౫౩-౭౫౪ ౪-౭ శేవ6-57కు అమృ ౨౩-౧౩ తెవ 3-50 ల5-32 కు దిన౩౦-౪౨పూఫర్క్షః ౨౦-౫౦ వైప్రపగం9-14ల1-54కు పుష్యం౧ కుజః౫౩-౨ప్రాగుదితో బుధః౨౨-౩౬ శవేరం ఊ హరితాళికా వ్రతం సిద్ధివినాయక వ్రతం శివార్ఘ. అగస్త్యార్ఘ్యం.అన్నప్రాశనాదీనాంకన్యా ఉ గం7-25భు౪-౩చ౨పదు 11-39 ల
5-57	6-13	10	౧౯		చ. శు ౫-౨౭పక-8స్వా౪౩-౪౪రా11-27ఐం౫౨-౪౪భద్ర౫-౨౭అమృ౨౦-౧౮ తెవ5-34 ల దిన౩౦-౪౦ శవేరప ఋషి ౫మీ. అప్రాశనస్య కన్యా 7-22భు౪-౧౪ చ ౩పదు10-1ల పుదు2-54 ల
5-57	6-12	11	౨౦	బు. శు	పం. శు ౮-౩౪పక-23విశా౪౯-౨౨రా1-42వై ధృ౫౩-౩౭బా౮-౩౪శేవ 7-20 కు అమృ౨౫-౩౯ దిన ౩౦-౩౭ బుధ వక్రారంభః ౧౪-౪౭వక్రత్యాగోంశ్యాదిబుధః ౪-౧౦-౫౮-౨౫పుష్య౩శుక్రః ౨౫-౩౯స్కందదర్శనం. పాదజయన్తీ. భు౪-౨౪చ౪పదు8-23ల పుదు12-27ల
5-57	6-11	12	౨౧	ర.	ష. శ ౧౩-౧౭పక11-16అనూ౬-౧౨ తె4-27విష్క ౫౫-౨౭ తై౩-౧౭ఉవ6-10ల7-57కు అమృ౨౭-౧౫దిన౩౦-౩౫ఉ ఫర్క్షః౪౬-౨౫ కు పేటఉ సూర్యషష్ఠీ అముక్తా భరణ౭మీ. భు౪-౩౪చఉదు7-35కు
5-58	6-10	13	౨౨		స. ఆ ౧౯-౭పక1-37జ్యే౬-౦(24-0) ప్రీ౭-౫౭వణిజ౧౯-౭ పవ10-46ల 12-34కు అమృ౫౩-౯దిన౩౦-౩౩కు వే కూనాష్టాతిథిః భానుసప్తమీ జ్యేష్ఠావ్రతం. మహాలక్ష్మీవ్రతారంభః సార్ధ శోడవింశతి ఘటికానంతరం నీలజ్యేష్ఠీత్యలభ్యయోగః ఉభయానధ్యాయః భు౪-౪౪చ౬సాదు4-32 ల
5-58	6-10	14	౨౩	సు. శు బు	అ. సో ౨౫-౩౫సా4-12జ్యే౩-౫౦ఉ7-30ఆయు౬-౦-౦బ ౨౫-౩౫సావ4-32ల6-19కు అమృ౫౩-౯దిన౩౦-౩౧గురు వక్రారంభః ౫౪-౪౫వక్రారంభరాశ్యాది గురుః ౧-౨-౪౬-౧౭పుష్య౪శుక్రః౩౬-౧౫వే రప. శుక్రాంశఉ అష్టమీతిథిః భు౪-౫౪చ౪పదు12-26ల పుదు 2-52 ల
5-58	6- 9	15	౨౪	శు	న. మం ౩౧-౫౫సా6-44మూ౧౧-౩౭ప10-35ఆయుం-౩౦కౌ౩౧-౫౫పవ8-46ల10-35కు రావ9-21ల11-9కు. దిన౩౦-౨పుష్య ౭కుజః౧౪-౪౬శుక్రాం ౧౨ ప. నందాదేవీపూజా. కేదారవ్రతం. భు౫-౫చ౨పదు8-23ల రాదు10-50ల
5-58	6- 8	16	౨౫	ర. శ	ద. బు ౩౭-౭రా8-57పూషా౧౯-౪౭ప1-28సౌభా౨-౪౭ తై౪-౪౧అమృ౫౯ రావ10-17ల12-3కు దిన౩౦-౨౬ ఉఫ ౨ కన్యాయాం పమస్యోర్కః ౧౧-౩౦ ధనిశవక్రీశనిః ౨౭-౫౭రా వేర్నఉ క్షీరవ్రతారంభః ప్రవేశాత్పరతష్షడశీత్యాఖ్య కన్యాసంక్రమణ పుణ్యకాలన్సమార్ఘః భు౫-౧౪ భు౫-౧౬ చపదు 11-37ల
5-58	6- 7	17	౨౬	బు. శు	ఏ. గు ౪౧-౪౫రా10-40ఉ షా౨౪-౫౦ప3-54శోభ౪-౧౭వణిజ౩౬అమృ౭-౧౨రావ8-12ల9-56కు దిన ౩౦-౨౪ పూఫ ౧బుధార్యృఫః ౧౯-౧౭ ఆర్ద్రా ౧శుక్రః ౪౩-౩౫రావేప గురు ౧౧శి మత్రయ౧౧శి. పరివ ర్తన౧౧శి కటదానం. భు౦-౧చ౧౦పదు10-0ల పుదు 2-50ల
5-58	6- 6	18	౨౭		ద్వా. శు ౪౪-౨౭రా11-45శ్ర౯-౨౪సా5-44 అతి౪-౩౪ప౩-౭అమృ ౧-౨౭రావ9-55 ల 11-36కు దిన౩౦-౨౧శ్రాం౯ఉకల్కి౧౨శి. శ్రవణ౧౨శి. వామన జయన్తీ. శక్రధ్వజోత్థాపనం. విష్ణుపరివర్తనమహోత్సవః శక్ర౧౨శిభు౦-౧౮చ౧౦పదు8-23లపుదు12-24ల
5-58	6- 6	19	౨౮	ర	త్ర. శ ౪౫-౨౨రా12-8 ధ ౩౭-౨౦ సా6-55సుక౩-౩౫ కౌ౧౪-౫౩అమృ౫-౩రావ2-16ల3-54కు దిన౩౦-౧౯ఉఫ౩ర్క్షః ౩౬-౩౨శక్రాం౩౩వశని౧౩శిప్రదోషః. భు౦-౨౯చ౧౨ఉదు 7-35కు
5-58	6- 5	20	౨౯	కు. బు శు	చతు. ఆ ౪౪-౪౨రా11-52 శత౩౩-౩౭సా7-26 ధృ౧-౨౦ శూల౫౬-౯ గర౫-౨అమృ౧౫-౧౪ రావ1-49ల 3-25కు దిన౩౦-౧౬పుష్య ౩కుజః ౩౯-౪౫పూఫ౨ బుధః ౩౨-౪౭ఆర్ద్రా శుక్రః ౪౮-౪౪అనంతవ్రతం భు౦-౩౯చ౩సాదు4-25ల.
5-58	6- 4	21	౩౦		○పూర్ణి సో ౪౨-౭రా11-1పూభా ౩౩-౯ సా7-22గం౫౩-౯విష్టి ౧౩-౪౦ అమృ౧౩-౩౨ తె వ4-45లదిన౩౦-౧౪ అన్వాధానం. ఉమామహేశ్వర పూజా ఉపాంగ లలితాగౌరీ వ్రతం. లోకపాలకపూజా. భు౦-౪౯చ౧౪ పదు12-23ల పుదు2-48ల.
5-58	6- 3	22	౧	ర. పా	బ.పా. మం ౩౯-౧౪రా9-40 ఉభా ౩౨-౭ సా6-49వృ౪౭-౩౪బా౧౦-౫౫ శేవ6-19కు అమృ౨౦-౨౩ దిన౩౦-౧౨ తులాయనం ౫౯-౩౨ద్విర్ధ్వపాతారంభః సా గం 6-7 స్ఫుటపాతారంభః రా9-5సమాప్తిః రాగం 11-44రవే ౩౨ఉరోయాగకాలః మహాలయ పక్షప్రారంభః ప్రవేశాత్పరదినే విభువత్పుణ్యకాలః భు ౧-౦ చ౧౫పదు8-22లరాదు 10-47ల
5-59	6- 2	23	౨	ర.బు శు	వి. బు ౩౫-౧ రా7-59 రేవ౨౯-౪౫సా5-53 ధృ౪౧-౧౭ తై ౭-౧పవ6-21 ల 7-58కు అమృ౨౪-౦ దిన౩౦-౯ఉ ఫర్క్షః ౧-౭పూఫ౩బుధః ౨-౫౩ ఆర్ద్రా౩శుక్రః ౫౧-౪౩రవ్వే౩౦ప. అశూన్యశయనవ్రతం. బృహత్యుమావ్రతం.బహుళావ్రతం భు౧-౧౦చ౧౬పదు11-34ల
5-59	6- 2	24	౩		త. గు ౩౦-౭సా6-2 అశ్వి౨౫-౪౭ సా4-42 వ్యా౩౪-౩౨వణి౨-౩౪ పవ12-54 ల 2-25కు రావ1-46ల3-16కు దిన౩౦-౭ విశాలాక్షీయాత్రా భు౧-౨౦ చ౧౭పదు 9-58లపుదు2-46ల సౌర ఊర్జమాసారంభః

1964 సెప్టెంబరు ౧౭ భాద్ర... క్రోధి

మి	వృ	మే	మీ
రా	గు		
శు కు	కుం ౧౦ బు॥క న్యాయా మర్కః బ రాబు॥కన్యా॥బుధః ,, సింహేశుక్రః		శ
ర బు			
			కే

5-59	6-1	25		౩	బు	చ శు ౨౪-౫౫ప3-57భ౦3-౨౫ ప3-21హర్ష ౨౭-౫౯ కౌ ౨౪-౫౫ అమృ౧౨-౫౦ వ2-59ల4-9కు దిన30-౫ పూర్ణబుధః ౧౪-౧౬చతుర్థీతిథిః పితృతిథిః మహా భరణీ భు౧-3౦చరాపగు8-26ల పుదు12-22ల
5-59	6-00	26		౪	ర శు శు	పం. శు ౧౯-3౨ప1-48 కృ౧౯-౫౫ ప1-57వ్యజం ౨౦-౧౭ తై ౧౯-3౨ అమృ౧౪-౧౬ తెవ5-1లదిన3౦-౪వ్యాఘ్ర॥ ౨౫-౧3పుష్యరకుజః ౯-3౪శు|శేరమ్ర॥ ౫౨-౪౧తిథిద్వయం చంద్రదృష్టి భు౧-౪౧చ౯-ఉదు7-35కు
5-59	5-59	27		౫	బు	ష ఆ ౧౪-౧౦ప11-39 రోహిణి ౨౭ప12-34 సిద్ధి౧3-౫వణి౧౪-౧౦ శేవ5-31కు అమృ౯-౫౫ సావ5-51ల7-22కు అమృ౫౨-౧౫దిన3౦-౦ ఉ౯౧బుధః ౬-౪3 ప్రాగ్ క్షమితో బుధః 3౧-౪౦రా|క్రాం౧౬ ఊసప్త మీతిథిః వ్యతీపాతమహాలయః త్రయోదశీఘటి కొర్ధ్వం కపిలాషష్ఠీత్యలభ్యయోగః భు౧-౫౧ చ౨౦ సాదు4-20ల
5-59	5-58	28		౬		స సో ౮-౫౪ప9-33 మృ౧3-౧ప11-12వ్యతీ౬-3వరీ౫3-3బా-౫౪రావ7-9ల8-40కు అమృ౪౬-దిన౯-౫౮రా|క్రాం౧౪ప శైవనక్తం సూర్యసావర్ణి మన్వాదిః మధ్యాష్టమీ ఆర్ద్రాష్టమీ త్ర్యంబక మహేశ్వరపూజా భు౨-౧చ౨౧పదు12-21 లపు౯2-44ల
5-59	5-58	29	ఆశ్వీజ / ౧౯౬౪ సెప్టెంబరు	౭	ర బు శు	అ మం 3-౪౯ప1-31విష్క౫౫-౭న తె5-34ఆరా ౯-౪౯ప9-55 పరి౫౨-౧౫కౌ 3-౪౯ రావ9-19ల10-50కు అమృతాభావః దిన౯-౫౬హా౨౪॥ ౪౮-౫౬ ఉపవాసవ్యయామ బుధః ౧3-౪౧మఘసింహే శుక్రః మృగ్ర॥ ౫౧-౪౮కేవేం౦ ఊఅహిరామి పితృతిథిః దుర్గాదేవ్యుత్థాపనం స్వాధ్యాయః భు౨-౧౧చ౨౨పదు8-22ల రాదు10-44ల
5-59	5-57	30		౮	ర	ద బు ౫౪-౧౯రా3-43 పున౬-౪౭ప8-42శివ౪౫-౪౦ వణి౬-3౬అమృ౧-3 సావ4-20ల5-52కు ప్రసరమృ౪౮-౪౪దిన౯-౫౪ మదశీతిముఖం 3౦-౫౪క్రాం౬ ఊకేవే ౭పభు౨-౨౨చ౨3పదు11-32ల
6-0	5-56	1	౧౯౬౪ అక్టోబరు	౯	శు బు	వికా గు ౫౦-౧౮2-0పుష్య౪-౦ ఉ7-36సిద్ధ3౯-౨౨బ౨౨-సావ7-54ల9-26కు అమృ౫౭-౪౯దిన౯-౫౧ ఆ|శ్లేకుజః౪3-3 ఉ౯3బుధః ౦-3౬శు|క్రాం౫ ప పునః శుక్రాం ౪3ఊశివేపం చరఉంగురు౧౧శి మత్రయం౧౧శి భు౨-3౨చ౨౪పగు9-57లపుదు2-42ల
6-0	5-55	2		౧౦	శు	ద్వా శు ౪౬-౧౨రా12-29 ఆ|శ్లే౧-3౭ఉ6-39 వఘ౫౮-౭ తె5-54సాధ్య3౩-౨౫కౌ౧౮-౬సావ6-16ల7-49కు అమృ౫3-౫౭దిన౯-౪౭వఘా౨|క్ర॥ ౪౯-౨౬ శు|క్రాం శివేపంచ౨ప ద్వాదశీహరివాసరః ౪-3ఉతిమహాలయః భు౨-౪౨చ౨౫పదు 8-32పుదు12-20ల
6-0	5-55	3		౧౧	ర బు రా	త్ర శు ౪3-౪రా11-14పూర్వఫ౫౮-3౨ తె5-25శుభ౨౭-౫౪పవ1-45ల3-19కు అమృ౪౨-౫3దిన౯-౪౫హ3ర్క॥ ౧౨-౧౦ ఘరబుధః ౦-౯మృగ3రాహుః మూ౧కేతుః ౫౭-౪౧శివ౧3శి ప్రదోషః మాసశివరాత్రిః గజచ్ఛాయా కలియుగాదిః భు౨-౫౨చ౨౬ ఉదు7-35కు
6-0	5-54	4		౧౨	సో బు	చతు ఆ ౪౦-౪౭రా10-19 ఉఫ౫౮-౧౪ తె5-18శుక్ల ౨3-౨ విష్టిః ౧౧-౫౬పవ12-35 2-11కు అమృ౪౦-౧౯ దిన౯-౪3వైధ్రుతి ప్ర సాగం7-15ల రాగం12-25కు హం౧బు ౫౨-౧3ర|క్రాం౫౮ఊశైవనక్తం శస్త్రహతమహాలయః భు3-3చ౨౭సాదు4-16ల
6-0	5-53	5		౧౩	శు	● అమా సో 3౯-3౨రా9-50హస్త౫౯-౨ తె5-38బ్రహ్మ౯-౦చతు౧౦-౧౦పవ1-49ల3-26కు అమృ౪3-౫౭దిన౯-౪౨మఘా3శు|క్ర॥ ౪౫-3౫౪|క్రాం౫౯ప సర్వేషాం 3౦ స్యా అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః అమాసోమవారవ్రతం కుశగ్రహణం భు3-౧3చ౯పగు12-18ల పుదు2-40కు

శక 1886 (శ్రీ) క్రోధినామసంవత్సరం భాద్రపదమునందు నిరయన లగ్నాంతకాలములు - గంటలు - నిమిషములు

ఇం	తే	శక లేది	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మేష	వృష	మి	కర్క
1964 సెప్టెంబరు	7	౧౬	6-34	8-38	10-47	1-0	3-7	4-59	6-38	8-14	9-59	12-0	2-12	4-23
	8	౧౭	6-30	8-34	10-43	12-57	3-3	4-55	6-34	8-10	9-55	11-56	2-8	4-19
	9	౧౮	6-26	8-30	10-39	12-53	2-59	4-51	6-30	8-7	9-51	11-51	2-4	4-15
	10	౧౯	6-22	8-26	10-35	12-49	2-55	4-47	6-26	8-3	9-47	11-48	2-0	4-12
	11	౨౦	6-18	8-22	10-31	12-45	2-51	4-43	6-22	7-59	9-44	11-44	1-56	4-8
	12	౨౧	6-14	8-18	10-27	12-41	2-48	4-39	6-18	7-55	9-40	11-40	1-52	4-4
భాద్రపదము	13	౨౨	6-10	8-14	10-24	12-37	2-44	4-35	6-14	7-51	9-35	11-33	1-48	4-0
	14	౨౩	6-6	8-10	10-20	12-33	2-40	4-31	6-10	7-47	9-32	11-32	1-44	3-56
	15	౨౪	6-2	8-6	10-16	12-29	2-37	4-27	6-6	7-43	9-28	11-28	1-49	3-52
	16	౨౫	5-58	8-2	10-12	12-25	2-33	4-23	6-2	7-39	9-24	11-24	1-36	3-48
			కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృష	మిథు	కర్క	సిం
	17	౨౬	7-58	10-8	12-21	2-28	4-19	5-58	7-35	9-20	11-20	1-32	3-44	5-50
	18	౨౭	7-54	10-4	12-17	2-24	4-15	5-54	7-31	9-16	11-16	1-28	3-40	5-45
	19	౨౮	7-50	10-0	12-13	2-20	4-11	5-50	7-27	9-12	11-12	1-24	3-36	5-42
	20	౨౯	7-46	9-58	12-9	2-16	4-7	5-46	7-23	9-8	11-8	1-20	3-32	5-38
	21	౩౦	7-42	9-52	12-5	2-12	4-3	5-42	7-19	9-4	11-4	1-16	3-28	5-34

ఇం	తే	శక లేది	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మేష	వృష	మిథు	కర్క	సిం
సెప్టెంబరు	22	౩౧	7-38	9-48	12-1	2-8	3-59	5-38	7-15	9-0	11-0	1-12	3-24	5-30
	23	౧	7-34	9-44	11-57	2-4	3-55	5-34	7-11	8-56	10-56	1-8	3-20	5-26
	24	౨	7-30	9-40	11-53	2-0	3-51	5-30	7-7	8-52	10-52	1-4	3-16	5-22
	25	౩	7-27	9-36	11-49	1-56	3-48	5-26	7-3	8-48	10-48	1-0	3-12	5-18
	26	౪	7-23	9-32	11-45	1-52	3-44	5-22	6-59	8-44	10-44	12-56	3-8	5-14
	27	౫	7-19	9-28	11-41	1-48	3-40	5-18	6-55	8-40	10-40	12-52	3-4	5-10
ఆశ్వీజ	28	౬	7-15	9-24	11-37	1-44	3-36	5-14	6-51	8-36	9-36	12-48	3-0	5-6
	29	౭	7-11	9-20	11-33	1-40	3-32	5-10	6-47	8-32	9-32	12-44	2-56	5-2
	30	౮	7-7	9-16	11-29	1-36	3-28	5-6	6-43	8-28	9-28	12-40	2-52	4-48
1964 అక్టోబరు	1	౯	7-3	9-12	11-25	1-32	3-24	5-2	6-39	8-24	9-24	12-36	2-48	4-44
	2	౧౦	6-59	9-8	11-21	1-28	3-20	4-58	6-35	8-20	9-20	12-32	2-44	4-40
	3	౧౧	6-55	9-4	11-17	1-24	3-16	4-54	6-31	8-16	9-16	12-28	2-40	4-36
	4	౧౨	6-51	9-0	11-13	1-20	3-12	4-50	6-27	8-12	9-12	12-24	2-36	4-32
	5	౧౩	6-47	8-56	11-9	1-16	3-8	4-46	6-23	8-8	9-8	12-20	2-32	4-28

శ్రీ క్రోధినామసం॥ ఆశ్వయుజమాసః శకః౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీ శ.1964 (చాంద్రఃసహోమాసః హేమంతర్తుప్రారం)

సూ ఉ	సూ అ	ఇం తే	శక తే	గ్రహ	వివరములు
6-00	5-52	6	౧౪	ర బు	శు పా మం ౩౯-౪౦రా9-52 చిత్తా ౬౦-౦ (24-0) వి ౧౫-౫౫ కిం౯-౩౭ పవ 1-55ల 3-35కు అమృ ౪౪-౪౧ దిన ౯-౪౦ హంస ౪౪౹ ౩౫-౧౦ హంబుధః ౪౪-౦ యోగకాలః దౌహిత్ర ప్రతిపత్ శారదనవరాత్రప్రారంభః కలశస్థాపనం స్వవృద్ధి గౌరీవ్రతం భు౩-౨౩ చ౯ పదు8-22ల రాదు10-42ల
6-00	5-51	7	౧౫	శు	వి బు ౪౧-౯రా౧౦-౩౦ చిత్తా ౧-౧౫ ఉ6-30 వై ధృ౧౩-౪౮ బా ౧౦-౨౭ పవ12-26ల 2-6కు అమృ ౪౧-౩౨ దిన ౯-౩౮ శ్రీఅరుజః ౨౧-౨౭ ద్వితీయా చంద్రదర్శనము త్తరశృంగం సమార్ఘః వివాహాదీనాం వృషభః రా 8-58 భు౩-౩౪ చ౩౦ పదు11-31ల
6-1	5-51	8	౧౬	బు శు	త గు ౪౪-౧౨రా11-46 స్వాతి-౫౦ప7-57 విష్కం౧౩-౭ తైతి ౪౭ పవ2-1ల3-41కు అమృ ౪౬-౦ దిన ౯-౩౬ హ౩బుధః ౩౬-౩౦ మఘూర్తశుక్రః ౪౦-౧౩ శవేసప్త మిఊ ప్రదోషాభావః గర్భాధానస్య మేషః 7-26 భు౩-౪౪ చ౧ జమాదిసాని పదు9-57ల పుగు2-39ల
6-1	5-50	9	౧౭	ర	చ శు ౪౫-౫౫రా1-36 విశాఖ-౫౫ప9-59 ప్రీతి౩-౯ వణిజ౬-౩రా పవ12-25ల 4-11కు అమృ ౪౭-౩౪ దిన ౯-౩౩ చిత్తా ౧౪౹ ౫౭-౨౪ కువేసప్తమిఊ శవే సప్తమిప భు౩-౫౪ చ౨ పగు8-22ల పుదు12-17ల
6-1	5-49	10	౧౮	బు	పం శ ౫౪-౪౪రా3-55 అనూ ౧౬-౨౦ ప 12-34 ఆయు ౩౪-౫౪ బ ౨౧-౫౧ సా వ6-52ల 8-39కు అమృ ౫౯-౦ దిన ౯-౩౧ హరబుధః ౩౦-౦ కు వేసప్తమిప ఉపాంగలలితా గౌరీవ్రతం నాగపూజా భు౪-౪చ౩ ఉదు7-35కు
6-1	5-49	11	౧౯	శు	ష ఆ ౬౦-౦ (24-0) జ్యే ౨౩-౪౫ప3-31 సౌభాగ్య౬-౫౯ కౌల-౦రా వ 12-34ల 2-22కు దిన ౯-౨౯ పూర్వ ౧ శుక్రః ౩౩-౫౩ కేంద్రౌ ౨౪౮ భు౪-౧౫ చ౪ సాదు 4-11ల
6-1	5-48	12	౨౦	బు	ష సో ౧-౧౯ ఉ6-32 మూ ౩౧-౩౫ సా6-39 శోభ౧౯-౩౭ తై ౧-౧౯ సా వ4-50ల6-39కు శేవ5-28ల దిన ౯-౨౬ చిత్తా ౧ బుధః ౨౪-౪౨ పుస్తక రూపాయాస్సర స్వత్యాః పూజా కేంద్రౌ౩౨ప భు౪-౫చ౫ పదు12-17ల పుదు2-37ల
6-1	5-47	13	౨౧	ర శు	స మం ౭-౫౫ ఉ8-11 పూషా ౩౯-౧౫రా9-43 అతి ౨౨-౧౦ వణి ౭-౫౫ శేవ7-17కు అమృ ౫౫-౪౪ దిన ౯-౨౪ చిత్తా ౨౯ అర్కః ౧౯-౩౧ ఆశ్లేషకుజః ౫-౧౭ రా ౧౩౯ దేవీత్రిరాత్రవ్రతం ఉభయానధ్యాయః భు౪-౩౫ చ౬ పదు8-22ల రాదు10-39ల
6-2	5-47	14	౨౨	బు శు	అ బు ౧౩-౫౫ప11-36 ఉషా ౪౬-౩రా12-27 సుక ౨౪-౭ బ౧౩-౫౫ పవ6-38ల8-55కు అమృ ౫౫ శేవ4-49ల దిన ౯-౨౨ చిత్తా ౨ బుధః ౨౦-౪౨ పూర్వ ౩ శుక్రః ౨౬-౩౩ రావేశప నవమీతిథిః మహార్ణవమీ మహానవమీ నవవధూప్రవేశ వృషభః రాగం 8-31 భు౪-౪౫ చ౭ పదు11-29ల
6-2	5-46	15	౨౩		న గు ౧౯-౫౦ప1-34 శ్రవ ౫౧-౨౦రా2-37 ధృ ౨౫-౧౦ బ ౧౯-౫౦ శేవ5-33కు అమృ ౨౩-౭ దిన ౯-౨౦కు వేపంచ శక్రోత్సవ అపరాహ్ణేంతః ౨౩-౨౦ దశమీ తిథిః స్వారోచిషమన్వాదిః శుక్లరూపాయాస్సరస్వత్యా ఉద్వాసనం విజయదశమీ అపరాజితా దేవీపూజా శమీపూజా స్వాచారతో దుర్గాదేవ్యుద్వాసనం దశరథగౌరీవ్రతం విజయదశమీశ్చైన నవవస్త్రాభరణధారణాదీనాం తులా ఉ గం7-53 వివాహ గర్భాధానాదీనాం వృషభః రాగం 8-27 భు౪-౫౫ చ౮ పదు9-56ల పుదు2-36ల
6-2	5-45	16	౨౪	ర బు	ద శు ౨౭-౩ప2-51 ధని ౫౬-౯ తె4-6 శూల ౨౪-౫౦ గర ౨౭-౩ ఉ వ6-52ల8-34కు అమృ ౨౭-౩౧ దిన ౯-౧౮ చిత్తా ౩ తులాయాం నీచస్థోర్కః ౪౧-౯ చిత్తా ౩ తులాయాం మిత్రసో బుధః ౧౮-౧౮ కు వేపంచశక్రోత్సవ అపరాహ్ణేడః ౧౭-౩౩ శూన్యతిథిః సోపపదం స్వాచారతోదుర్గాదేవ్యుద్వాసనం ద్విదళవ్రతారంభః మధ్యాహ్నోత్సవతో విష్ణువాఖ్య తులాసంక్రమణ పుణ్యకాలస్నానార్ఘః భు౫-౫ భు౫-౧౭ చ౯ పదు8-23ల పుదు12-16ల
6-2	5-45	17	౨౫	శు	ఏకా శ ౨౩-౧౭ ప3-22 శత ౫౫-౫౩ తె4-48 గం ౨౩-౦ భద్ర ౨౩-౧౭ పవ11-31ల1-10కు అమృ ౩౭-౨౦ దిన ౯-౧౫ పూర్వ ౩ శుక్రః ౧౭-౦౪ వేమకఊ ఏకాదశీ తిథిః మత్స్యత్రయోదశీ సీమంతాదీనాం వృశ్చికః పగం8-43 నవవధూప్రవేశాదీనాం వృషభః రాగం8-19 భు౦-౩ చ౧౦ ఉదు7-36కు
6-3	5-44	18	౨౬	పా శు బు	ద్వా ఆ ౨౨-౩౫ప3-5 పూర్వాభా ౫౬-౪౫ తె4-45 వృద్ధి ౧౯-౪౨ బా ౨౨-౩౨ పవ11-11ల12-47కు అమృ ౩౬-౪౦ దిన ౯-౧౩ వ్యత్ర9-37ల2-20కు ఆర్ద్రలకుజః ౫౫-౩ చిత్తా ౪ బుధః ౧౭-౬౪ వేమకప అపరాహ్ణేంతః ౨౭-౨౦ ద్వాదశీ తిథిః గోవత్స ద్వాదశీ దానఫలవ్రతారంభః భు౦-౧౪ చ౧౧ సాదు 4-8ల
6-3	5-43	19	౨౭		త్ర సో ౨౦-౨ప2-4 ఉత్తరాభా ౫౪-౫౫ తె4-1 ధ్రువ ౧౪-౫౫ తై ౨౦-౨ పవ2-3ల3-36కు అమృ ౪౩-౧౬ దిన ౯-౧౧ అపరాహ్ణేడః ౧౭-౩౧ తిథిద్వయం అనధ్యాయః వివాహాదీనాం వృషభోవసుః రాగం8-11 భు౫-౨౫ చ౧౨ పదు 12-15 పుదు 2-34ల
6-3	5-42	20	౨౮	ర బు శు	చతు మం ౧౫-౫౫ప12-25 రేవ ౫౧-౪౫ 2-45 వ్యాఘా ౪౧ వణి ౧౫-౫౫ పవ3-23 4-54కు అమృ ౪౬-౩ దిన ౯-౯ చిత్తా ౪౪ అర్కః ౨౩-౩౩ స్వాతిబుధః ౧౭-౩౫ పూర్ణశుక్రః ౧౯-౩౩ పూర్ణిమాతిథిః అన్వాధానం కౌముదీమహోత్సవం అక్షక్రీడా భు౦-౩౬ చ౧౩ పగు8-23ల రాదు10-38ల
7-4	5-41	21	౨౯		○ పూర్ణి బు ౧౦-౨౭ప10-15 అశ్వి ౪౭-౩౦ చరా1-4 హర్ష ౧-౩౦ వజ్రం ౪౨-౫౬ బ౧౦-౨౭ అమృ ౩౦-౪౦ రా వ9-20ల10-50కు దిన ౯-౭ యోగకాలః ఆగ్రయణం వివాహ నవవధూప్రవేశాదీనాం వృషభో వసుః రాగం8-2 భు౦-౪౭ చ౧౪ పగు11-38ల
6-4	5-41	22	౩౦	బు శు	బ పా గు ౪-౧౦ప7-44 భరణి ౪౩-౧౦ విడి తె 5-00 ధ్రువ ౨-౪౦ గం11-8 సిద్ధి ౪౫-౧౭ కౌల-౧౦ పవ9-53ల11-21కు అమృ ౩౧-౩౦ దిన ౯-౫ స్వాతిబుధః ౨౨-౫౩ ఉత్తర ౧ శుక్రః ౫౦-౧౭ అశూన్యశయనవ్రతం స్వాధ్యాయః భు౦-౫౭ చ౧౫ పదు9-55ల పుదు 2-33ల త్యా0-46
6-4	5-41	23	౧	ర	త శు ౫౦-౨౦రా2-12 కృత్తి ౩౭-౩౨రా9-5 వ్యతీ ౪౦ వణి ౨౩-౫౦ పవ10-6ల 11-34కు అమృ ౩౭-౩ దిన ౯-౨ వృశ్చికాయనం ౨౧-౫౬ స్వాత్యర్కః ౨౩-౨౭ చం ద్రోదయోమావ్రతం లలితాదేవీయాత్రా ప్రవేశాత్పూర్వతో మాసిపదపుణ్యకాలః వివాహ నక్షత్రారంభాదీనాం కన్యా తెగం4-27 భు౧-౭ చ౧౬ పదు 8-26 పుదు 12-16ల సౌర హేమంతర్తు ప్రారంభః సహోమాసారంభశ్చ

Margin notes (rotated, beside ఇం తే and శక తే columns): క్రీ. 1964 సం॥ అక్టోబరు ౧౭ ; శక ౧౮౮౬ ఆశ్వయుజ ౧౪ ; (అక్టో)

మి	వృ	మే	మీ
రా	గు		
కు	శుగం శనీచ స్థోర్కః ,, తులాయాంబుధః బర శసింహేకుజః ౫ఆ నీచే శుక్రః ఉస్ మేషేగురుః ౩౦బు వృశ్చికేబుధః		కే
శు			
ర బు			శ

శక 1886 శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ ఆశ్వయుజ మాసమునందు నిరయణ లగ్నాంతకాలములు—గంటలు - నిమిషములు

పగటియందు లగ్నాంతకాలములు | రాత్రియందు లగ్నాంతకాలములు

ఇం తే	శక తేది	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృ	మిథు	కర్క	సిం
6	౧౪	6-42	8-53	11-6	1-13	3-4	4-43	6-20	8-5	10-5	12-17	2-29	4-36
7	౧౫	6-39	8-49	11-2	1-9	3-0	4-39	6-16	8-1	10-1	12-13	2-25	4-32
8	౧౬	6-35	8-45	10-58	1-5	2-56	4-35	6-12	7-57	9-57	12-9	2-21	4-28
9	౧౭	6-31	8-41	10-54	1-1	2-53	4-31	6-8	7-53	9-53	12-5	2-17	4-24
10	౧౮	6-27	8-37	10-50	12-57	2-49	4-28	6-4	7-49	9-49	12-1	2-13	4-20
11	౧౯	6-24	8-33	10-46	12-53	2-45	4-24	6-0	7-45	9-45	11-58	2-9	4-16
12	౨౦	6-20	8-29	10-42	12-49	2-41	4-20	5-56	7-41	9-41	11-54	2-5	4-12
13	౨౧	6-16	8-25	10-39	12-45	2-37	4-16	5-52	7-37	9-38	11-50	2-1	4-8
14	౨౨	6-12	8-21	10-35	12-42	2-33	4-12	5-49	7-34	9-34	11-46	1-58	4-4
15	౨౩	6-8	8-18	10-31	12-38	2-29	4-8	5-45	7-30	9-30	11-42	1-54	4-0
16	౨౪	6-4	8-14	10-27	12-34	2-25	4-4	5-41	7-26	9-26	11-38	1-50	3-56
		తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృ	మిథు	కర్క	సిం	కన్య
17	౨౫	8-10	10-23	12-30	2-21	4-0	5-37	7-22	9-22	11-34	1-46	3-52	5-56
18	౨౬	8-6	10-19	12-26	2-17	3-56	5-33	7-18	9-18	11-30	1-42	3-48	5-52
19	౨౭	8-2	10-15	12-22	2-13	3-52	5-29	7-13	9-14	11-26	1-38	3-44	5-48
20	౨౮	7-58	10-11	12-18	2-9	3-48	5-25	7-9	9-10	11-22	1-34	3-40	5-44
21	౨౯	7-53	10-7	12-13	2-5	3-44	5-21	7-5	9-6	11-18	1-29	3-36	5-40

1964 అక్టోబరు — శక ఆశ్వయుజ

పగటియందు లగ్నాంతకాలములు | రాత్రియందు లగ్నాంతకాలములు

ఇం తే	శక తేది	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృష	మిథు	కర్క	సిం	కన్య
22	౩౦	7-49	10-3	12-9	2-1	3-40	5-17	7-1	9-2	11-14	1-25	3-91	5-3
23	౧	7-45	9-59	12-5	1-57	3-36	5-13	6-57	8-58	11-10	1-21	3-27	5-3
24	౨	7-41	9-55	12-1	1-53	3-32	5-9	6-53	8-54	11-5	1-17	3-23	5-2
25	౩	7-37	9-51	11-57	1-49	3-28	5-5	6-49	8-50	11-1	1-13	3-19	5-2
26	౪	7-33	9-47	11-53	1-45	3-24	5-1	6-45	8-46	10-58	1-9	3-15	5-2
27	౫	7-29	9-43	11-49	1-41	3-20	4-57	6-41	8-42	10-54	1-5	3-12	5-1
28	౬	7-26	9-39	11-46	1-37	3-16	4-53	6-38	8-38	10-50	1-2	3-8	5-1
29	౭	7-22	9-35	11-42	1-33	3-12	4-49	6-34	8-34	10-46	12-57	3-4	5-
30	౮	7-18	9-31	11-38	1-29	3-8	4-45	6-30	8-30	10-42	12-54	3-0	5-
31	౯	7-14	9-27	11-34	1-25	3-4	4-41	6-26	8-26	10-38	12-50	2-56	5-
1	౧౦	7-10	9-23	11-30	1-21	3-0	4-36	6-23	8-22	10-34	12-46	2-52	4-
2	౧౧	7-6	9-19	11-26	1-18	2-56	4-33	6-18	8-18	10-30	12-42	2-48	4-
3	౧౨	7-2	9-15	11-22	1-14	2-53	4-29	6-14	8-14	10-26	12-38	2-44	4-4
4	౧౩	6-58	9-11	11-18	1-10	2-49	4-25	6-10	8-10	10-22	12-34	2-40	4-4

1964 అక్టోబరు — శక కార్తీక — నవంబరు

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) ఆషాఢ శుక్లపక్షః క్రీ॥ శ 1964

10	శు. పా. శు ౨౩-౪౯ పునర్వసు సా వ5-27ల6-58కు తిథిద్వయం యోగకాలః
11	వి శ ౧౫-౪౧ పుష్య సా వ8-49ల10-25కు తదియాతిథి జగన్నాథస్వామి రథోత్సవః కూరనూరునంబి తి॥ న॥
12	త ఆ ౧౪-౧౪ ఆశ్లేష సా వ7-10ల8-43కు
13	చ సో ౧౦-౩౯ మఘ ప వ2-42ల4-4కు
14	పం. మం పూర్వఫల్గుని పవ1-45ల3-22కు
15	ష బు ఉత్తరఫల్గుని పవ3-18 ల 4-56కు [పుణ్యకాలః
16	స. గు హస్త పవ 3-41 ల 5-22కు కర్కాటకే రవిః ప్రవేశాత్పూర్వతః
17	అ శు చిత్త పవ2-26ల4-9కు
18	న శ స్వాతి సావ4-10 ల 5-54కు సత్యాధిరాజ తీ॥ పు॥
19	ద ఆ విశాఖ సావ4-31ల6-17కు
20	ఏ సో అనూరాధ వ8-43ల10-29కు ద్వాదశితిథి మతత్రయగాశి శయన గాశి
21	ద్వా మం జ్యేష్ఠ రావ1-58ల3-15కు శూన్యతిథి
22	త్రి బు మూల సావ5-57ల7-43కు త్రయోదశితిథి
23	చతు గు పూర్వాషాఢ వ6-20ల8-6కు
24	○పూ శు ఉత్తరాషాఢ వ 5-58 ల 8-43 కు తేవ4-45ల మహాషాఢీవ్యాస

1964 జూలై

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) ఆషాఢ కృష్ణపక్షః క్రీ శ 1964

	పూజా శ్రీ పుండరీకాక్షుర్ శ్రీ తిరువాందారు తి॥ న॥
25	బ పా శ శ్రవణ తేవ6-30కు యోగకాలః
26	వి ఆ ధనిష్ఠ వ6-30ల8-12కు
27	త సో శతభిష పవ11-9ల12-48కు
28	చ మం పూర్వాభాద్ర పవ11-1ల12-39కు
29	పం బు ఉత్తరాభాద్ర పవ2-27ల4-2కు జయతీ॥ పు॥
30	ష గు రేవతి సావ4-30ల6-4కు
31	స శు అశ్వని రావ11-26ల12-58కు
1	అ శ భరణి పవ12-22ల1-53కు
2	న ఆ కృత్తిక పవ1-19ల2-49కు
3	ద సో రోహిణి పవ3-31ల5-0కు రావ4-11ల5-40కు ఏకాదశితిథి
4	ఏ మం మృగశిర తేవ5-6ల మతత్రయ గాశి
5	ద్వా బు ఆర్ద్ర తేవ6-35కు
6	చతు గు పునర్వసు వ6-51ల8-21కు రావ1-38ల3-8కు మాసశివరాత్రి
7	●అమా శు పుష్య తేవ4-55ల అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః సర్వే త్రంసాం ప్రతివాదిభయంకరఅణ్ణన్ తి॥ సత్యాధీశ తీ॥ పు॥

1964 ఆగష్టు

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) శ్రావణ శుక్లపక్షః క్రీ శ 1964

8	శు. పా శ ఆశ్లేష తేవ6-26కు రావ3-12ల4-45కు యోగకాలః
9	వి ఆ మఘ రావ10-39ల12-13కు
10	త సో పూర్వఫల్గుని రావ9-36ల11-12కు ఆండాల్ తిరునక్షత్రం కం॥తో॥ తి॥ న॥
11	చ మం ఉత్తరఫల్గుని వ11-1ల12-39కు నాగచతుర్థి
12	పం బు హస్త రావ11-19ల12-59కు బదరీనా॥ పె॥ తి॥ న॥
13	ష. గు చిత్త వ9-56ల11-38కు
14	స శు స్వాతి రావ11-33ల1-17కు రఘువర్య తీ॥ పు॥
15	అ శ విశాఖ వ11-50ల1-36కు [పుణ్యకాలః
16	న. ఆ అనూరాధ రావ 3-58ల 5-44కు స్వర్ణే రవిః మధ్యాహ్నాత్పరతః
17	ద సో జ్యేష్ఠ త్యాజ్యాభావః
18	ఏ మం మూల పవ 9-10 ల 10-57కు రావ1-10ల2-56కు స్మార్త గాశి మాధ్వానాముపవాసద్వయం
19	ద్వా బు పూర్వాషాఢ పవ1-33ల3-19కు శ్రీ వైష్ణవ గాశి
20	ద్వా గు ఉత్తరాషాఢ పవ2-17ల4-3కు
21	త్రి. శు శ్రవణ పవ12-2ల1-16కు
22	చతు శ ధనిష్ఠ పవ1-51ల3-33కు బహ్వృచులకు వాజసనేయులకుపాకర్మ
23	○ పూ. ఆ శతభిష సావ6-32 ల 8-12కు యోగకాలః తైత్తిరీయోపాకర్మ

1964 ఆగష్టు

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) శ్రావణ కృష్ణపక్షః క్రీ శ 1964

24	బ పా సో శతభిష సావ6-33ల 8-11కు
25	వి మం పూర్వాభాద్ర రావ10-5ల11-41కు రాఘవేంద్ర తీ॥ పు॥
26	త బు ఉత్తరాభాద్ర రావ12-18ల1-52కు
27	చ గు రేవతి త్యాజ్యాభావః
28	పం శు అశ్వని వ7-20ల8-53కు రావ8-20ల9-51కు
29	ష శ భరణి రావ9-20ల10-51కు
30	అ ఆ కృత్తిక రావ 11-35 ల 1-5కు స్మార్తమాధ్వ శ్రీకృష్ణజయంతి పెరియవాచ్చాంపిళ్ళై తి॥ న॥
31	న సో రోహిణి మృగశిర వ12-16ల1-45ప శ్రీ వై॥ శ్రీ॥వృ॥ జయంతి పరవస్తుపట్టరభిరాన్ జియ్యర్ తి॥ న॥
1	ద మం ఆర్ద్ర పవ1-11ల2-40కు
2	ఏ బు పునర్వసు పవ2-55ల4-24కు మతత్రయగాశి
3	ద్వా గు పుష్య పవ9-38ల11-8కు తిథిద్వయం
4	త్రి శు ఆశ్లేష పవ12-51ల2-22కు చతుర్దశితిథిః మాసశివరాత్రిః
5	చతు శ మఘ పవ11-3ల12-36కు అన్వాధానం సర్వే త్రంసాం
6	● అమా ఆ పూర్వఫల్గుని వ6-27ల8-1కు తేవ5-18ల పిండపితృయజ్ఞః యోగకాలః పోలా వ్రతం.

సెప్టెంబరు

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) భాద్రపద శుక్లపక్షం క్రీ శ 1964

1964 సెప్టెంబరు

7	ష పా సో ౨_౨౬ ఉఫ ౪౦_౧౪ శేవ 6-54కు
8	వి మం ౫-౫౯ హ స ౪౧_౧౮ పవ8-35 ల 9-12కు
9	త బు ౫-౫౧ చిత్త ౪౩_౯ ఉవ6-45 ల 8-25కు
10	చ గు ౬_౫౭ స్వా౪౭_౫ శేవ6-58కు ఋషి ౫ మి
11	పం శు ౯-౨౨ విశా ౫౧-౩౬ ఉవ6-48 ల 8-32కు
12	ష శ ౧౨-౫౦ అనూ౫౭-౧౪ ఉవ5-58 ల 8-43కు
13	స ఆ ౧౨-౧౫ జ్యే౬౦-౦ ప వ 11-2ల12-48కు అష్టమితిథి
14	అ- సో ౨౨-౧౩ జ్యే౩-౩౨ సావ4-14 ల 6-1కు శూన్యతిథి
15	న మం ౩౭-౨౪ మూ౧౦-౫ ప వ8-13 ల 9-59కు రా వ 8-36ల10-24కు నవమితిథి
16	ద బు ౩౨-౧౮ పూషా ౧౬_౨౮ రా వ9-19ల11-4కు సత్యేష్టకామతీ॥ పు॥ కన్యాయా మర్కః ౪౧-౧౭ మధ్యాహ్నాత్పరతః పుణ్యకాలః
17	ఏ గు౩౬-౩౯ ఉషా౨౨-౧౯ సావ7-13 ల 8-57కు మత్రయగాశీ పరివర్తనగాశీ
18	ద్వా శు ౪౦-౦ శ్ర౨౭-౨౦ రా వ9-10 ల 10-52కు
19	త్ర శ ౪౨-౧౦ ధని౩౧-౧౫రా వ2-0 ల 3-40కు
20	చతు ఆ ౪౩-౭ శత౩౩-౫౯ రావ 2-7ల3-45కు అనంతవ్రతం
21	○ పూర్ణి సో ౪౨-౪౯ పూభా౩౫-౩౫ తెవ5-45ల అన్వాధానం

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) భాద్రపద కృష్ణపక్షః క్రీ శ 1964

1964 సెప్టెంబరు / అక్టోబరు

22	బ పా మం ౪౧_౪ ఉభా ౩౫-౩౮ శేవ7-22కు యోగకాలః మహాలయపక్ష ప్రారంభం
23	వి బు ౩౮-౧౩ రేవ౩౪-౪౦ ప వ8_2ల9-36 కు
24	త గు ౩౪-౩౧ అశ్వి ౩౨-౪౮ ప వ 3-13ల 4-46కు రావ4-45 ల 5-46కు బృహత్యుమా వ్రతం
25	చ శు ౨౯-౫౦ భర౩౦-౦ తెవ5-18 ల
26	పం శ ౨౪-౩౭ కృ౨౬-౩౮ శేవ6-49 కు పంచమితిథి
27	ష ఆ ౧౮-౫౩ రో ౨౨_౪౫ ఉవ7-35 ల 9-5రా వ 8-17 ల 9-46కు తిథిద్వయం
28	స సో ౧౨-౫౪ మృగ-౨౭ రావ9-14 ల 10-43 కు
29	అ మం ౬-౩౮ ఆర్ద్ర౧౪-౧౫ రా వ10-55 ల 12-25కు
30	న బు ౦-౫౩ ఏకాద ౫౪-౧౧ పున౧౦-౩౬ సా వ5-39ల7-9 కు షడశీతిముఖం ౫౬-౧౭
1	ఏ గు ౫౦-౧ పుష్య౬-౪౧ రా వ8-48 ల 10-19కు స్మార్త గాశీ
2	ద్వా శు ౪౫-౩౪ ఆశ్లే౩-౩౫ సావ6-56 ల 8-28కు శ్రీ వై॥ మా॥ గాశీ
3	త్ర శ ౪౨-౬ మఘ౧-౭ పూఫ౫౮-౪ ప వ2-13ల3-46కు మాసశివరాత్రి
4	చతు ఆ ౩౯-౩౨ ఉఫ౫౮-౫౧ ప వ12-54ల2- 29కు
5	● అమా సో ౩౮-౯ హస్త౫౯-౪౩ ప వ2-4 ల 3-41 కు సర్వేషాం ౩౦స్యా అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః మాధవతీ॥ పు॥

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) ఆశ్వయుజ శుక్లపక్షం క్రీ శ 1964

1964 అక్టోబరు

6	శు పా మం ౩౮-౧౦ చిత్త౬౦-౦ ప వ2-8ల3-47కు యోగకాలః శారదనవరాత్రప్రా॥
7	వి బు ౩౯-౨౬ చిత్త౧-౫౨ ప వ12-40 ల 2-21కు
8	త గు ౪౧-౫౨ స్వా౫-౧౧ ప వ2-5 ల 3-48కు
9	చ శు ౪౫-౪౦ విశా౯-౨౯ ప వ2-10 ల 3-55కు
10	పం శ ౪౯-౫౫ అనూ౧౪-౫౩ సావ6-8ల7-54కు
11	ష ఆ ౫౫-౪ జ్యే౨౧-౦ రా వ11-17ల1-3కు సరస్వతీపూజా
12	స సో ౬౦-౦ మూ౨౭-౩౦ ప వ3-15 ల 5-1కు రా వ3-39ల5-15 కు దేవీత్రిరాత్రవ్రతం సత్యనారాయణతీ॥ పు॥
13	స మం ౦-౯ పూషా౩౩-౫౭ తెవ4-25 ల
14	అ బు ౫-౧౮ ఉషా౪౦-౧ శేవ6-11కు రా వ2-23 ల 4-8 కు
15	న గు ౯-౩౮ శ్ర౪౫-౧౩ తె వ4-25ల విజయగం మిూసరస్వత్యుద్వాసనం తిరువేం॥ తి ॥న॥
16	ద శు ౧౩-౨ ధని౪౯-౩౦ శేషః 6-7కు దుర్గాదేవ్యుద్వాసం ప్రవేశాత్పరతః పు॥ కా॥
17	ఏ శ ౧౫-౧౭ శత౫౨-౨౭ ప వ9-24ల11-5కు తులాయామర్కః ౬-౫౮ మత్రయ గాశీ
18	ద్వా ఆ ౧౬-౧౫ పూభా౫౪-౧౭ ప వ9-38ల11-17కు
19	త్ర సో ౧౫-౫౬ ఉభా౫౪-౫౨ప వ1-28 ల 3-5 కు
20	చతు మం ౧౪-౨౧ రేవ౫౪-౧ ప వ3-50 ల 5-25కు అన్వాధానం
21	○ పూర్ణి బు ౧౧-౪౦ అశ్వి౫౨-౨౫రా వ11-9 ల 12-43కు యోగకాలః

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) ఆశ్వయుజ కృష్ణపక్షః క్రీ శ 1964

1964 అక్టోబరు / నవంబరు

22	బ పా గు ౮-౦ భర౪౯-౪౨ ప వ12-12 ల 1-44కు
23	వి శు ౩-౨౯ కృత్తి౫౫-౧ కృ౪౬-౨౬ ప వ1-18 ల 3-1ప చంద్రోదయోమా వ్రతం
24	చ శ ౫౨-౩౩ ప వ3-38ల5-8కు రావ4-20ల5-50 కు
25	పం ఆ ౪౬-౪౫ మృ౩౮-౨౮ తెవ5-17 కు
26	ష సో ౪౦-౪౦ ఆర్ద్ర ౩౪-౧౪ శేవ6-46 కు
27	స, మం ౩౪-౪౭ పున౩౦-౭ ఉవ6-58ల8-28కు రావ1-39ల8-9కు
28	అ బు ౨౯-౧౩ పుష్య౨౬-౨౨ తెవ4-35 ల
29	న గు ౨౪-౧౫ ఆశ్లే౨౩-౫ శేవ6-16కు రావ2-49ల4-21 కు
30	ద శు ౧౯-౫౯ మఘ౨౦-౩౧ రావ10-6 ల 11-39కు తిథిద్వయం
31	ఏ శ ౧౬-౨౯ పూఫ౧౮-౪౭ రావ8_45ల10-26కు ద్వాదశితిథి మత్రయగాశీ
1	ద్వా ఆ ౧౪-౮ ఉఫ౧౮-౭ రావ9-50 ల 11-27 కు
2	త్ర సో ౧౨-౫౪ హస్త ౧౮-౩౦ రా వ 9-47 ల 11-26 కు మాసశివరాత్రి అస్మిన్న పర రాత్రే నరకగాశీ స్నానం
3	చతు మం ౧౨-౫౬ చిత్త ౨౦-౧౪ రా వ8-6 ల 9-47 కు అన్వాధానం సర్వే౩౦ స్యా దీపావళి ౩౦స్యా ఉల్కాదానం
4	● అమా బు ౧౪-౧౫ స్వా౨౩-౯ రావ 9-24ల11-7 కు పిండపితృయజ్ఞః యోగకాలః బలిపూజా ఆకాశదీప ప్రారంభః

సూ.ఉ	సూ.అ	తే	ఇం.తే.	తె.తే.	గ్రహ	శ్రీ క్రోధినామ సంII కార్తీకమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరా: ౫౦౬౫ క్రీ॥శ॥ 1964 (చాంద్రసహస్యమాసః హేమంతఋతు)
6-8	5-35	5		౧౪ రా	శు	శు.పా గు౨౦-౨౨ప2-17విశా౫౫-౫౨ సా5-41సౌభా౩౦-౦౯బ౨౦-౨౨అమృ౪-౫౬రా వ10-7ల11-58కు దిన౫-౩౬ విశాగర్క్యః౪౩-౩౫ఉ అసృ్క౪౫౪-౪౦శీ వేసవ ఉపకూన్యాతిథిః యాగకాలః అఖండదీప ప్రారంభః మంగళమాలికా చంద్రదర్శన ముత రశ్యంగమత్యర్ఘ్యః గర్భాధానాదీనాం వృషభోమతాం పాగం 7-4 వివాహాదీనాం కన్యామతాం రాగం3-37 భు3-౫చ౫పదు9-58ల పుదు 2-31ల
6-9	5-35	6		౧౫	కు బు	వి కు ౨౫-౧౭నా4-16అనూ౩౫-౧౦రా8-13శోభ౩౧-౧౦కౌ౨౫-౧౭అమృ౬-౨౬రా వ2-29ల 4-16 కు దిన ౫-౩౪ మఘా౩కుజః-౫౩అనూ౧బుధః౧౪-౩౩ ద్వితీయా తిథిః యమ ద్వితీయా భగినీహస్త భోజనంభు3-3౯చ౧రజ్జు పదు 8-26ల పుదు 12-14ల
6-9	5-34	7	1964 నవంబరు నెల	౧౬		తి శ ౩౧-౧౫సా6-39జ్యేష్ఠ౨-౨రా11-6అతి౩౩-౫౮౩౧-౧౫అమృ౧౭-౪౫ వర్జ్యము లేదు దిన౫-౩౨ కే క్రాం ౪౨ఉ త్రిలోచనగౌరీ వ్రతం ఉభయప్రదోషః భు3-౫౦చ౨ఉదు7-42కు
6-10	5-34	8	౧౭	బు శు		చ ఆ ౩౭-౫౭రా9-18మూ౫౦-౧౨రా౦2-15సుక౩౫-౩౨ వణి ౪-౩౩ పవ8-9ల9-57కుఅమృ౩౨-౬ రా వ12-26 ల 2-14 కు దిన౫-౩౧అనూ౨బుధః౨౬-౫౫పశ్చాదుదితో బుధః ౩౫-౪౦హా౩శుక్రః ౪౦-౬ కే క్రాం ౫౧వ నాగ చతుర్థీ భు౪-౧చ౩ పాదు 4-1ల త్యా0-45
6-10	5-34	9		౧౮	ర	పం.సో ౪౪-౪౫రా12-3పూషా౫౮-౫౮ 5-24వృ౩౮-౭ బా౧౧-౧౭ పవ1-6ల 2-55కు అమృ ౪౪-౩౦ దిన౫-౨౯ విశాఖార్క్యః ౨-౪౧ రావేళ ఊనాగ మియ మ ౪-౧౨చరపదు12-15ల పుదు2-31ల
6-11	5-33	10		౧౯	బు	వ మం౫౧-౧౩రా2-40ఉ షా౬౦-౦ (24-0)శూ౪౦-౩౨కౌ౧౭-౫౮పవ2-24ల4-12కుఅమృ౪౭-౩౫దిన౫-౨౭అనూ౩ బుధః౪౧-౩౫ రావేళప భు౪-౨౩ చ౨౫ పదు8-28ల రాదు 10-35 ల
6-11	5-33	11		౨౦	శు	స బు ౫౬-౫౦ 34-55ఉ షా౫-౩౫ఉ8-25గం౪౭-౫౫గర౨౪-౧పవ12-51ల 2-37కుఅమృ౪౩-౧౬దిన౫-౨౬హస్త శుక్రః౨౪-౫౭కు పేపంచగంధాశ్రీమద్వ్యా శంకర భగవత్పాదతీర్థానాం లంబికాయోగప్రవేశః యాత్రాయాః వృషభోదయః సాగం6-41క న్యామతాం రాగం3-18 భు౪-౩౩చ౬ పదు 11-29ల
6-12	5-33	12		౨౧	ర పా / శు బు	అ శు ౬౦-౦(24-0) శ్ర ౧౨-౩పు11-1వృద్ధి౪౩-౦విష్టిః ౫-౫౩ పవ3-21ల 5-5కు అమృ౪౫-౫౩దిన౫-౨౩విశా౩ర్క్యః ౨౧-౨౬ వ్యతీపాతాం 9-40ల 4-15కు మహాశకుజః ౩౫-౧౧అ౯౪బుధః ౫౭-౪౬ ర వేసవ శక్రాం౧౨ ఊకు పేపంచగ౩పగోపారాయణ కార్తవీర్యోత్పత్తిః అన్నప్రాశనవృశ్చికఃఉగం 6-56భు౪-౪౪చ౭పదు9-59౦ పుదు 2-30ల
6-12	5-33	13		౨౨		అ శు౦-౫౭ఉ6-35శ్ర౧౭-౨పు1-1ధృతి౨-౫౦బ౦-౫౭రావ8-35ల10-16కు అమృతాభావః దిన౫-౨౧ర వేసవ శక్రాం౧౧వ కృతయుగాదిః విష్ణు త్రిరాత్ర వ్రతం స్వాధ్యాయః భు౪-౫౫చ౧పదు8-30లపుదు12-15ల
6-13	5-32	14		౨౩	శు	న శ ౩-౧౭ఉ7-30శత౨౦-౧౦ప2-17త్యశూ౦-౧౦కౌ౩-౧౭అమృ౧౧-౧౫రా8-48ల10-26కుదిన౫-౨౦ చిత్రా౩శుక్రః౯-౨౩ యాజ్ఞవల్క్య జయంతీ భు౫-౬చ౯ ఉదు 7-44 కు
6-13	5-32	15		౨౪	ర బు	ద ఆ ౩-౫౯ఉ7-35పూభా౨౧-౧౭ప2-44హర్ష ౩౬-౨౦౩-౫౯అమృ౦-౫౫రా వ12-11ల 1-45కు దిన ౫-౧౮విశాఖవృశ్చికే మిత్రసప్తోఽర్కః౪౦-౩ జ్యేగబుధః ౧౯-౩ స్మార ఏకాదశీ బోధన ఏకాదశీ దేవోత్థాపనం భీష్మపంచకవ్రతారంభః మధ్యాహ్నే త్పరతోహారిపదాఖ్యవృశ్చికసంక్రమణ పుణ్యకాలస్తేనాత యుగాంతోత్సర్గః నవవధూప్రవేశాదీనాం కన్యారాగం 2-58భు౫-౧౭భు౫-౨౮చ౦ పాదు4-1ల
6-14	5-32	16		౨౫	శు	వి సో౧౩౦ ఉ6-50 విష్ణు ౫౬-౧౫ద్వా 5-18 ఉభా౨౦-౨౦ ప2-22వజ్ర౩౦-౭భద్ర౧-౩౦అమృ౧-౩౩ రావ1-49ల 3-21 కు దిన౫-౧౬చిత్రా ౨శుక్రః ౫౩-౨౨ శ్రీవైష్ణవమహాద్వాదశీ స్వాయంభువమన్వాదిః క్షీరాబ్ధిద్వాదశీముక్కోటిద్వాదశీ యోగిద్వాదశీ సార్ధఘటికాపర్యంతంఅనంతైకాదశీత్యలభ్యయోగః ప్రదోషః వివాహాదీనాం కర్కాటకః రాగం10-8భు౦-౪౫చ౧పదు12-15ల పుదు2-30ల
6-14	5-32	17		౨౬	బు	త్ర మం ౫౭-౭రా3-5రేవ౧౭-౩౭ప1-17సిద్ధి ౨౪-౧౭కౌ౨౪-౫౩అమృ౧౧-౫౩ పునరమృ౫౬-౩౫ వర్జ్యము లేదు దిన౫-౧౫జ్యేష్ఠ బుధః౩౫-౧భు౦-౫౧చ౧౨ పదు8-31లరాదు10-37ల
6-15	5-32	18		౨౭	ర	చతు బు ౪౫-౧౨రా12-20అశ్వి౧౩-౧౭వ11-34వ్యతీ౬-౧౨తై౧౧-౪౦ఉవ7-51ల9-20కురావ8-17ల9-44కుఅమృ౫౬-౫౩దిన౫-౧౩అనూగర్క్యః౫౫-౨౦ర వే పంచుకురు వేసప౧౩ఊనవైకుంఠ చతుర్దశీ పాషాణ చతుర్దశీ ఉదయే విశ్వేశ్వర ప్రతిష్ఠా కార్తిక వ్రతోద్యాపనం భు౦-౬చ౩పదు11-30ల
6-15	5-32	19	2 వ నెల మార్గశిర మాసo	రా౩౦	బు / శు	○పూర్ణి గు ౩౬-౨౫రా 9-13భర౭-౪౭ప9-22 వరి౭-౧౨పరి౫౦-౨౦విష్టిః ౧౧-౧౫రా వ8-6ల9-32కుఅమృ ౫౬-౧౨దిన౫-౧౨ పూర్ణిమాకుజః౧౪-౨ జ్యేష్ఠా౩బుధః ౫౧-౧౯చిత్రా౩తులాయాంస్వాతేశుక్రః౩౬-౫౮ర వేపంచ౬ కు వేసప్తరూప అన్వాధానం గురునామా సాయంకార్తిక దామోదరపూజా రోహిణీసహిత చంద్రపూజా ముక్కోటి కానాంపూజా క్షీరసాగరదానంచ దక్షసావర్ణిమన్వాదిః మహాకార్తికీ వృషోత్సర్గః త్రిపురోత్సవః జ్వాలాతోరణం కేశబంధనగౌరీవ్రతం కుమారస్వామి దర్శనం ధాత్రీపూజా తులస్యుద్యాపనం భు౦-౩౧చ౧౪పదు10-1లపుదు2-31ల
6-16	5-32	20		౧	గు	బ పా కు ౨౯-౦సా5-52కృ౧-౩౦ఉ6-52రోహి ౫౩-౧౫ శి4-14శివ౪౭-౩౨ వా౩-౧౨రా వ9-6ల10-32కుఅమృ౪౭-౪౭దిన౫-౧౦ భరవక్రే గురుః౫౪-౫ రాక్రాం౫౨ఊయా-గకాలః భు౦-౪౪చ౧౫పదు8-38లపుదు2-15ల
6-16	5-32	21		౨ ౩౦		వి శ ౨౦-౩౦ప2-28౨ రుద్ర౨౦రా1-35సిద్ధ ౩౭-౪౧రా౨౦-౩౦పవ9-18ల10-39కు అమృ౫-౪౫దిన౫-౧౧ రాక్రాం౪౯ప తిథిద్వయం చాతుర్మాస్యద్వియా అశూన్యశయనవ్రతం భు౧-౦చ౬ఉదు7-48కు

మి	వృ	మే	మీ
రా		(వ) గు	
	శుం౧౦అII వృశ్చికేరవిః పూII గుII తులాయాం శుక్రః బ౭ బుధనుమిసమస్థో బుధః		శ
కు			
శు	బు		కే

6-17	5-32	22	౧	ర బు శు	త ఆ ౧౨-౧౨పవ11-10ఆర్ద్రా౪౪-౧౦రా11-8సౌభ్యాగ్య౭౭-౫అభద్ర ౧౨-౧౨పవ9-9ల10-37కుఅమృ౧౯-౪౪దిన౭౭-౭సుర్యనం౧౪-౪అనూ౭ర్క ౧౬-౨౨జ్యే ౪బుధః౭౬-౪౫చిత్రా౪శుక్రః౨౦-౬కే వేర౭ఊర్ధ్ర ప వేశాత్పరతష్టడశీతి పుణ్యాకాల గర్భాధానస్యకర్కటకోవ తాంరాగం9-40భు ౧-౧౨చ౧౭సాదు4-1ల
6-17	5-32	23	౨		చ పో ౪-3౦ప8-5విష్యా౫3-౧౨పం తె5-22పున3౬-౪౭రా9-0సుధ౧౯-౪ బా ౪-3౦పవ10-4ల11-31కుఅమృ 3౧-౧ తెవ4-25ల5-54కుదిన౭౭-౬కే వే3 ౭ప భు౧-౨3చరా పదు12-17లపుదు2-31ల
6-18	5-32	24	3		వ మం ౫౧-౫౭రా3-5పుష్య3౨-౨౫సా7-16శుక్ల౧౦-౨౦౪౭-౪అమృ౧౬-౨వర్జ్య సులేదు దిన౭౭-౫వైధ్రుత౧-12ల తెగ౦1-31కుర వేస స్త కేపంచ 3౨ఊభు౧-3౪చరా పదు8-34లరాదు10-38ల
6-18	5-32	25	౪	ర బు శు	స బు ౪౭-3౨రా1-20ఆశ్లేష౧౫ సా 6-1 బ్ర ౨-౫౫ 3-3౦వి౯-౪౪ ఉవ7-25ల8-45కు అమృ౨౫-౧ తెవ7-39ల దిన౭౭-3అనూ 3కర్క ౩౪-౧మూ ౧ ధనుషి సమస్తోబుధః ౧౬-3౧స్యా౧ శుక్రః ౧౫ రవేస ప్తశివేపంచ కంప సావిత్రీ కల్పః వివాహాస్య కర్కటకః రాగం 9-32 తులా చ తెగం5-7 భు ౧-౪౬ చ౨౦ పదు11-33ల [భు౧-౫౭చ౨౧పదు10-4ల పుదు2-32ల
6-19	5-32	26	౫	శు	అ గు ౪౪-3౫రా12-9మఘ౨౭-3౦సా5-19వైద్రు౫౧-౨౦బా౧౬-3 శేవ7 18కు వా1-16ల2-51కు దిన౭౭-౨పూఫ౨కుజః ౧౧-౧౨కుక్రాం ౨౭ఊ వనక్తం
6-20	5-32	27	౬	బు శు	న శు ౪3-౨రా11-33పూ ఫ౨౭-౭సా5-11విష్కం౪౭-౧౨తై ౧3-౪రాఅమృ౧౧-౧3రావ 12-30ల2-7కు దిన౨౨-౧ మూ ౨బుధః ౪౪-౪3 స్వా ౨శుక్రః ౪౫-౨3 శుక్రాం౨౫ప వివాహగర్భాధానాదీనాం కర్కటకోమతాం 9-25 వివాహోదీనాం తులా తెగం 5-0భు౨౫చ౨౨పదు8-3ల పుదు12-18ల
6-20	5-32	28	౭	ర	ద శ ౪3-౦రా11-32ఉఫ౧౯-౧౨సా5-37ప్రీతి౪౪-౧౫వ౧3-౧అమృ౫3 రావ2-21ల4-1కు దిన౭౭-౫౭ అనూ ౪కర్కః ౫౧-3౫ వివాహగర్భాధానాదీనాం కర్కటకో మతాం రాగం9-21భు౨-౨౦ చ౨3ఉదు7-51కు
6-21	5-32	29	౮		ఏకా ఆ ౪౪-౧౭రా12-4హ౩౦-౪౫సా6-35 ఆయు౪౨-౦౭3-3రాఅమృ౧౪-౫ రావ3-4ల4-46కు దిన౭౭-౫మత్రయ ౧౧శ భు౨-3౧చ౨౪ సాదు4-1ల
6-21	5-32	30	౯	బు శు	ద్వా సో ౪౬-౫3రా1-7చి త 3౪-౧౫౦ 8-4సౌభాగ్య౨౭ బా౧౫-3౬ అమృ ౧౬-౧౬ రవ2-6 ల 3-50కు దిన౭౭-౨మూ 3బుధః ౪౪-3౭ స్వా 3శుక్రః ౨౭-3౦గోవత్స౧౩శి ప్రదోషః భు౨-౪౭చ౨౫పదు12-17ల పుదు2-31ల [10-38ల ౭౭పదు11-33ల
6-21	5-32	1	౧౦		త్ర మం ౫౦-3౭రా 2-37 స్వా3౯-౨రా9-59శోభ౪౨-౦౧౪౧౭-౫౭అమృ౧౫-౧౬ తెవ4-8ల5-58కు దిన౭౭-౫౦కే వేస ప్తశివోభు ౨౫3చ౨౬పదు8-35లరాదు
6-22	5-32	2	౧౧	ర	చతు బు ౫౫-౨౨రా4-32విశా౪౪-౫౦రా12-9అతి౪౨-౨విష్టిః ౭౭ ౫౯అమృ౨౦-౪౨తెవ4-4ల దిన౨౦-౫౫జ్యే౧కర్కః ౯-౪౬కేవేన ప్తశివప౨ వనక్తం మాస శివరాత్రిః భు3-౫
5-12	5-32	3	౧౨	శు	● అమా గు ౬౦-౦(24-0) అనూ౫౧-3౦ రా2-59సుక౪3-౭౭ చతు౧౯-౧౧శేవ3-33కు అమృ౨౭-3౭ దిన౭౭-౫౪ ౪౫కే3కుజః 3౧-౧స్వా౪కు శుక్రః ౯-౨౪ రక్రాం౫౧ఊపకర్వపాం3౦స్యా అవ్వాధానం భు3-౧౬చ౨౭పదు10-4లపుదు2-32ల
6-23	5-33	4	౧3	బు	అమా శు ౧-౦౭6-48 జ్యే౫౧-౪౫తె5-54 ధృతి౫-౨౦ నాగ౧౦ పవ9-16ల11-4కు అమృ3౪-౫ దిన౭౭-౫3మూ౪ శు ౪౨-౫౪ క్రాం కేంక్రాం౫౪ఊ౨౦డ పితృయజ్ఞః యాగకాలః భు3-౭౭చ౨౮పదు8-36పుదు12-18ల

శక 1886 (శ్రీ) క్రోధినామ సంవత్సరం కార్తికమాసమునందు నిరయన లగ్నాంత కాలములు - గంటలు - నిమిషములు

	శక తేది	పగటియందు లగ్నాంత కాలములు						రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు					
		తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృ	మిథు	కర్క	సిం	కన్య
5	౧౪	6-54	9- 7	11-14	1- 6	2-45	4-21	6- 6	8- 7	12-19	12-30	2-36	4-40
6	౧౫	6-50	9- 3	11-10	1- 2	2-41	4-17	6- 2	8- 3	10-15	12-26	2-32	4-37
7	౧౬	6-46	9- 0	11- 6	12-58	2-37	4-14	5-58	7-59	10-11	12-22	2-28	4-33
8	౧౭	6-43	8-56	11- 3	12-54	2-33	4-10	5-55	7-55	10- 7	12-19	2-25	4-29
9	౧౮	6-39	8-52	10-59	12-50	2-29	4- 6	5-51	7-51	10- 3	12-15	2-21	4-25
10	౧౯	6-35	8-48	10-55	12-47	2-25	4- 2	5-47	7-47	9-59	12-11	2-17	4-21
11	౨౦	6-30	8-44	10-51	12-43	2-22	3-58	5-43	7-43	9-55	12- 7	2-13	4-18
12	౨౧	6-27	8-40	10-47	12-38	2-18	3-54	5-39	7-39	9-52	12- 3	2- 9	4-14
13	౨౨	6-23	8-37	10-43	12-35	2-14	3-50	5-35	7-36	9-48	11-59	2- 5	4-10
14	౨౩	6-20	8-33	10-40	12-31	2-10	3-46	5-32	7-32	9-44	11-56	2- 2	4- 6
15	౨౪	6-16	8-29	10-36	12-27	2- 6	3-43	5-28	7-28	9-40	11-52	1-57	4- 2
		వృశ్చి	ధను	మక	కుంభ	మీన	మేష	వృష	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల
16	౨౫	8-25	10-32	12-28	2- 2	3-39	5-24	7-24	9-35	11-48	1-53	3-58	6- 7
17	౨౬	8-21	10-28	12-19	1-58	3-35	5-20	7-20	9-32	11-44	1-50	3-54	6- 3
18	౨౭	8-17	10-24	12-15	1-54	3-31	5-16	7-16	9-28	11-40	1-46	3-50	5-59
19	౨౮	8-13	10-20	12-11	1-50	3-27	5-12	7-12	9-24	11-36	1-41	3-46	5-55

1964 నవంబరు — కార్తీకమాసం

	శక తేది	పగటియందు లగ్నాంత కాలములు					రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు						
		వృ	ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృ	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల
20	౨౯	8- 9	10-15	12- 8	1-46	3-23	5- 8	7- 8	9-20	11-32	1-38	3-42	5-51
21	౩౦	8- 5	10-12	12- 4	1-42	3-19	5- 4	7- 4	9-16	11-28	1-34	3-38	5-47
22	౧	8- 1	10- 8	12- 0	1-39	3-15	5- 0	7- 0	9-12	11-24	1-30	3-34	5-43
23	౨	7-57	10- 4	11-56	1-35	3-11	4-56	6-56	9- 8	11-20	1-26	3-30	5-39
24	౩	7-53	10- 0	11-52	1-30	3- 7	4-52	6-52	9- 4	11-16	1-22	3-26	5-35
25	౪	7-49	9-56	11-48	1-27	3- 3	4-48	6-48	9- 0	11-12	1-18	3-22	5-31
26	౫	7-45	9-51	11-44	1-23	2-59	4-44	6-44	8-57	11- 8	1-14	3-19	5-27
27	౬	7-42	9-48	11-40	1-19	2-55	4-40	6-40	8-53	11- 4	1-10	3-15	5-24
28	౭	7-38	9-44	11-36	1-15	2-51	4-36	6-37	8-49	11- 0	1- 6	3-11	5-20
29	౮	7-34	9-41	11-32	1-11	2-47	4-32	6-33	8-45	10-56	1- 2	3- 7	5-16
30	౯	7-30	9-37	11-28	1- 5	2-45	4-29	6-29	8-41	10-52	12-58	3- 3	5-12
1	౧౦	7-26	9-34	11-24	1- 1	2-41	4-25	6-25	8-37	10-48	12-54	2-59	5- 8
2	౧౧	7-22	9-29	11-20	12-59	2-36	4-21	6-21	8-33	10-45	12-51	2-55	5- 4
3	౧౨	7-18	9-25	11-16	12-55	2-32	4-17	6-17	8-29	10-41	12-47	2-51	5- 0
4	౧౩	7-14	9-21	11-13	12-52	2-28	4-13	6-13	8-25	10-37	12-43	2-47	4-56

1964 నవంబరు / డిసెంబరు — మార్గశిర మాసం

సూ ఉ	సూ అ	ఇం తే	శక తే	గ్రహ	శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర మార్గశీర్ష మాసః శకః ౧౮౮౬ కలిః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1964,65 (చాం॥ద్ర. తపోమాసః శిశిరర్తు ప్రారంభః)
6-24	5-33	5	౧౪	ర శు రా	శు పా శ ౭-౯పు9-20 మూ౬౦-౦(24-0) శూ౪౭-౩౭బ౭-౧౭ పవ2-57ల4-45కు అమృ౪౭-౩౭ దిన౨౭-౫౨జ్యే ౨౪కః ౨౫-౪౩విశాగసుక్రః ౫౧-౨అమృగ౨వృషేరాహుః జ్యేష్ఠవృశ్చికేకేతుః ౪౯-౫౩కేంద్రకాం ౫౦పఅన ధ్యాయః చంద్రదర్శన మతత్రయే శృంగంసమార్గః భు౩-౩౯చ౩౦ ఉదు 7-54కు
6-25	5-33	6	౧౫		వి ఆ ౧౪-౨ప12-2మూ౬-౩౦ ప9-1గం౫౦-౧౦ కౌ౧౪-౨పవ7-13ల9-1కు రావ7-58ల9-41కు అమృతాభావః దిన ౨౭-౫౧ తృతీయాతిథిః రంభావ్రతంభు౩-౫౦ చగపాబాన్ సాదు4-3ల
6-25	5-34	7	౧౬		త సో ౨౦-౫౭ప2-48పూపా౧౪-౨౪ప12-11వృద్ధి౫౨-౩౫గం౨౦-౫౭అమృం-౫౦రావ9-12ల11-1కు దిన౨౭-౫౦ రావేగ౪ఊనూన్యాతిథిః భు ౪-౧చ౨పదు12-19ల పుదు2-33 ల
6-26	5-34	8	౧౭	ర. పా శు	చ మం ౨౭-౩౨సా5-27 ఉపా౨౨-౫ప3-16ధ్రువ౪-౪౨భద్ర౨౭-౩౨అమృ౪-౧ రావ7-44ల9-31కు దిన౨౭-౫౦ జ్యేష్ఠర్కః ౪౨-౩౨వ్యతీప పగం9-4ల రాగం9-7కు విశా౨సుక్రః ౩౨-౩౦రావేౕప చతుర్థీతిథిః భామరర్ధి భు౪-౧౩పదు 8-38లరాదు10-41ల
6-27	5-34	9	౧౮	బు	పం బు ౩౩-౩౦రా7-51 శ్రవ-౧౦సా6-7వ్యా౫౬-౧౦బం-౨౮ అమృం-౫రావ10-31ల12-17కు దిన౨౭-౪౯బుధ వక్రారంభః ౧౭-౦వక్రారంభే రాశ్యాదిబుధః ౮-౧౧-౩౦-౫౫ శుక్రాం౯ఊనాగపూజా అన్నప్రాశన వివాహాదీనాంధనూరాజా పగం8-23భు౪-౨౪ చ౪పదు11-36ల
6-27	5-35	10	౧౯		ష గు ౩౮-౨౦రా 9-47ధ౩౫-౧౪ రా8-33హర్ష౫౬-౪౨ కౌ౫-౫౪ అమృ౬-౩౭ తెవ4-18 ల 6-2కు దిన ౨౭-౪౮ శుక్రాం ౩౬ప స్కందాపరనామక సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠీ. మల్లారిషష్ఠీ ఉభయప్రదోషః నవవధూ ప్రవేశాదీనాం కన్యా రాగం 1-16 భు ౪-౩౫ చు పదు 10-7ల
6-28	5-35	11	౨౦	ర శు శు	స. శు ౪౧-౩౭రా11-7 శత౩౯-౫౨రా10-25వజ్ర౫౬-౧గర౪౯-౫౭ అమృం౨౦-౨౮ తెవ5-7ల దిన౨౭-౪౨జ్యేష్ఠర్కః ౫౯-౧౦ పూషకుజః ౨౪-౩౯విశా౩శుక్రః ౧౩-౪౧మిత్ర౭ మి నందా౭మి గర్భాధానాదీనాం మిథునం మతాం రాగం7-32 భు౪-౪౭చు పదు8-43ల పుదు12-15ల
6-28	5-35	12	౨౧		అ శ ౪౩-౧౦రా11-4పూభా౪౨-౪౮రా11-35 సిద్ధి౫౩-౫౪విష్టిః ౧౨-౨౪ శేవ6-49 అమృ౨౧-౫౦దిన౨౭-౪౨ కాలభైరవాష్టమీ మిథునం రహిరాగం 7-29నవ వధూప్రవేశాదీనాం కన్యామతాం రాగం1-11వివాహాదీనాం తులారాగం 4-1భు౪-౫౮ చ౭ఉదు7-59కు
6-29	5-36	13	౨౨	బు శు	న ఆ ౪౨-౧౭రా11-32ఉభా౪౩-౪౨రా11-58 వ్యతీ౫౦-౧౫ బా౧౨-౫౨పవ9-19ల10-57కు అమృ౩౧-౩౦దిన౨౭-౪౭మూ౩వక్రీబుధః౧౬-౪౮పశ్చాదస్తమితో బుధః౧౭-౨౨విశా౪వృశ్చికే సమస్తశుక్రః ౫౪-౪౭ ప్రళయకల్పః నందినీదేవీపూజా పాతార్క యోగః అన్నప్రాశనవివాహనవగృహారంభప్రవేశా దీనాం ధనుర్బలవత్ పగం8-11 వివాహ నవవధూప్రవేశాదీనాం మిథునంమతాం సాగం 7-25 కర్కటకోపి రాగం8-22 నవవధూప్రవేశాదులకు కన్యా రాగం1-8 భు౫౯చ సాదు 4-7ల
6-30	5-36	14	౨౩		ద సో ౪౦-౨రా10-31 రేవ౪౨-౪౨రా11-35వరీ౪౪-౫౭ తైతి౧-౯పవ11-47ల1-21 శు అమృ౩౬-౪౮దినం౨౭-౪౬ శువేర౨ఊఅన్నప్రాశనవివాహ నవగృహా రంభ ప్రవేశాదీనాం ధనుర్బలవత్ పగం8-7వివాహనవవధూ ప్రవేశాదీనాం మిథునంమతాం సాగం7-22 కర్కటకోపి రాగం8-19 భు౫-౨౧ చపదు 12-24లపుదు2-39ల
6-30	5-36	15	౨౪	ర	ఏ మం ౩౫-౩౭రా8-45అశ్వి౩౯-౫౦ రా10-26పరి౩౮-౧౨వణి౭-౪౯ అమృ౨౨-౪౨రావ6-38ల8-10కు దిన౨౭-౪౬మూ౧ ధనుషిమిత్రస్థో౭ర్కః ౧౬-౪౭కువే ౪ంప మతత్రయ౧౧శీ ప్రవేశాత్పరతష్టడశీత్యాల్య ధనుస్సంక్రమణపుణ్యకాలస్సమార్గః భు౫-౩౫చగంపదు8-48లరాదు 10-47ల
6-31	5-37	16	౨౫	బు శు — శ	ద్వా బు ౨౯-౨౫సా6-17 భ౩౫-౧౫రా8-37శివ ౩౦-౧౫బ౨-౪౧ పవ7-19ల8-48కు అమృ౨౪-౧౦దిన౨౭-౪౬మూ౨వక్రీబుధః ౩౧-౪౬అనూ౧శుక్రః ౩౫-౫౦ శతగబుజుళ్ళనిః ౩౬-౦మత్స్యగ౨శీ అఖండద్వాదశీ భుం-౭చగ౧పదు11-43ల
6-31	5-37	17	౨౬		త్ర గు ౨౧-౫౨ప3-16కృ౯-౨౨సా6-16సిద్ధ౨౦-౫౦ తైతి౧-౫౨పవ7-26ల8-53కు అమృ౨౩-౫౭దిన౨౭-౪౫తిథిద్వయం హనుమద్వ్రతం పాషాణ౧౪శీ అన ధ్యాయః వివాహనవవధూప్రవేశాదీనాం కర్కటకః రాగం8-6కన్యాపిరాగం12-52 భుం-౯చ౧౨పదు10-15లపుదు2-41ల
6-32	5-38	18	౨౭	ర	చతు. శు ౧౩-౧౭రా11-51రోహి౨౨-౩౦ ప3-32సాధ్య౧౦-౪౫ వణి౩-౧౭పవ8-27ల9-52కు అమృ౧౫-౨౪ రావ8-27ల9-50కు పునరమృ౫౫-౪౮ దిన౨౭-౪౫ మూ౨ర్కః ౩౧-౧౬రా క్రాం౨౨ఊఅన్వాధానం దత్తజయనీ చంద్రపూజా సువర్ణలవణదానం భుం-౯చ౧౩పగు8-48లపదు12-28ల
6-32	5-38	19	౨౮	బు శు	○పూ శ ౪-౫ప8-11ఏ ప్యా౫౦-౩౭బ పా తె4-26 మృ౧౫-౫ప12-35శుభం-౫ శుక్ల ౪౯-౫ బ౪-౫రావ7-56ల9-20కుఅమృ౪౫-౪౮దిన౨౭-౪౫ మూ౧వక్రీబుధః ౧-౧౧అనూ౨శుక్రః ౧౬-౩౨రాక్రాం౧౬పయాగకాలః భుం-౪౦చ౧౪ఉగు8-3కు
6-33	5-39	20	౨౯	పా శు	బ వి ఆ ౪౫-౩౫రా12-47ఆర్ద్రా ౭-౩౫ప9-35బ్రహ్మ౪౦ తై౨౦-౮రావ8-9ల9-33కు అమృ౫౫-౮ దిన౨౭-౪౫వైధ్రుతిరాగం2-55ల ఉభగకుజః ౮-౩౧౪వే౭ ఊపరశురామజయనీ భుం-౫చ౧౫సాదు4-10ల
6-33	5-39	21	౩౦	ర పా బు శు	త సో ౩౭-౨రా9-23పునం-౨౫ఉ6-44వ్యప్య ౫౩-౨౫ తె4-10వి౨-౨౭ వణి౧౧-౨౦పవ1-45ల3-10కు అమృ౨౯-౪౩దిన౨౭-౪౫ మకరాయనం ౪౬-౫౫మూ౩ ర్కః ౪౮-౪౨వై॥అన ః పగం8-51కు జ్యేష్ఠవక్రీబుధః ౩౨-౨౮ అనూ౩శుక్రః ౫౭-౩ రవేంప కేవేం౨ఊ౫౫ప ప్రదోషాభావః ప్రవేశాత్పరదినే ఉత్త రాయణపుణ్యకాలః భుం-౨చ౧౬ పదు12-30లపుదు2-43ల
6-34	5-40	22	౧	గు	చ మం ౯-౩౫సా6-24 ఆశ్లే౪౮-౪౭రా2-5వైధృతి౯-౭బ౩-౧౮ పవ8-51ల5-19కు అమృ౪౫-౬దిన౨౭-౪౫ధర౩వక్రీగురుః ౪౮-౪౬భామరర్ధి భుం-౧౩పదు

Vertical column labels: 1964 డిసెంబరు; శక మార్గశిర

మి	వృ	మే	మీ
రా		శు	
	శు పా బు వృషేరా॥ వృశ్చికే కేతు న ఆ వృశ్చికే శుక్రః ఏ మం ధనుషిరవిః బ౩సో॥వృ॥వక్రీబుధః త్ర గు కన్యా కుజః		శ
శు			
	శు	ర	కే

					8-48లరాహు10-51ల
6-34	5-40	23	౯		పం బు ౧౩-౧౭పం8-58మఘ ౪౪-౫౭రా12-34 విష్కం౧౦-౪౭ తై ౧౩-౧౭ ప1-20ల2-50కు అమృ౩౯-౧౦ దిన౧౭-౪౪ పంచమీతిథిః వివాహస్య కర్కాటకో మకరాంగాగం 7-44భుం౧-౩చరాపదు 11-46ల
6-35	5-41	24	౩		వ. గు ౧౯-౦ప2-11 పూఫల౧-౫౭రా11-45 ప్రీ౩-౪౫ ఆయు౫౪-౧౭ అమృ౧౯-౦ప8-17ల9-50కు అమృ౧౭-౫ దిన౧౭-౪౫ ప్రానుదితో బుధః ౧౫-౫౭ జ్యే౩ వక్రిబుధః ౫౩-౫౧అనూరశుక్రః ౩౭-౩౩ కు క్రాం ౪౧ఊర్ధ్వ దివ్వయం భుం౧-౩౪చ౯ పగు10-18లపుదు2-44ల
6-35	5-41	25	౪	ర	ష శు ౧౬-౧౫ప1-10ఉఫల౧-౪౧రా11-41సౌభాగ్య౪-౭బ౧౬-౧౫ఉప6-56బ 8-32కు అమృ౧౪-౪౭దిన౧౭-౪౫గూర్కం ౫౦-౦కు క్రాం ౪౩ప అష్టమీ తిథిః కైవన కం. తిప్రోష కాః ఉభయానధ్యాయః భుం౧-౪౫చ౧౦పదు8-50 ల పుదు12-32ల
6-36	5-42	26	౫		అ శ ౧౫-౪౭పం12-55హ౪౪-౧౧రా12-21శోభ౫౧-౩౧కా౧౫-౪౭పవ8-19ల9-58కు అమృ౧౫-౫౭దిన౧౭-౪౫ నవమీతిథిః వివాహోదీనాం తులా రాజా రా గం 3-6భుం౧-౫౬చ౧౧ ఉదు8-6కు
6-36	5-42	27	౬	శు	న ఆ ౧౭-౫ప1-26చిత్రా౪౭-౫౦రా1 44అతి౫౦-౧౧గ ౧౭-౫పవ8-48ల 10-30కుఅమృ౩౦-౫౫దిన౧౭-౪౬జ్యే౧౫ కః ౧౭-౫౪శవే౪౭ఊ దశమీతిథిఃభు౧-౭చ ౧౧పాదు4-15ల
6-36	5-43	28	౭	ర	ద సో ౧౦-౧ప2-38స్వా౫౧-౪౭౦ 3-44సుక౫౦-౧౧భద్ర౧౦-౧పవ 7-49ల 9-33కు అమృ౧౫-౫౯ దిన౧౭-౪౬ పూషా గర్కః ౧౧-౧౧శవే౫౩ప శూన్యాతిథిః భు౧-౧౭చ౧౩పదు12-34ల పుదు2-46
6-37	5-43	29	౮	బు శు	వికా మం ౧౪-౩౦పా4-25విశాఖ౯-౦ ౩౬-13స్వ౫౧-౧౦ బా ౧౪-౩౦పవ9-55 ల 11-41కు అమృ ౩౪-౪౩ దిన ౧౭-౪౬బుధ వక్రత్యాగః ౫-౫౦ వక్రత్యాగే రాశ్యాదిబుధః ౭-౧౫-౧౧-౪౧జ్యే౧కు క్రః౫౮-౯మత్రయ గంశీ భు౧-౧చ౧౪పదు8-51ల రాదు10-54ల
6-37	5-44	30	౯		ద్వా బు ౩౦-౧పా8-38అనూ౬౦-౦(24-0)శూ౫౩-౦ తై ౩౦-౧పవ10-42ల12-29కు అమృ౩౬-౫౯దిన౧౭-౪౭భు౧-౩౭చ౧౫పదు11-49 ల
6-38	5-45	31	౧౦ ర	పా శు	త్ర గు ౩౬-౧౦రా9-10అనూ౬-౧ప9-3గం౫౫-౧౧గ౩-౧౧పవ 3-22ల5-10కు అమృ౪౫-౫౩దిన౧౭-౪౭పూషా౧ర్కః ౩౭-౧౦వృప్ర రాగం2-6లఉ ఫ ౧ శవ్యాయాం శ్రుష్టః కుజః ౧౧-౧ క్రాంఊ మాసశివరాత్రిః భు౧-౫౦చ౧౬పదు10-21ల పుదు2-48ల
6-38	5-45	1	౧౧ పా	శు	చతు శు ౪౩-౫రా11-52జ్యే౧౩-౪౦ప12-6వృద్ధి ౫౭-౩౭విష్టి౯-౪౧రావ9-8ల10-56కు అమృతాభావః దిన ౧౭-౪౮ వ్య అన్తఃపుగం3-28కు జ్యే౩కుక్రః౩౮-౧౮ క్రాంగ౪ప శైవనకం భు౩-౧చ౧౭ పడు8-53ల పుదు12-35ల
6-38	5-46	2	౧౨	బు	● అమా శ ౪౯-౫౭రా2-37మూ౧౧-౯ ప3-14ధ్రు౬౦-౦ చతు౬-౩౦అమృ౩-౧౩ పవ1-25ల3-14కు రావ2-5ల3-58కు దిన౧౭-౪౮జ్యే౪బుజార్చః ౩౮-౪ ర క్రాం౧౧ఊ సర్వేషాం ౩౦ప్యా అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః భు౩-౧౧ చ౧౮ ఉదు8-8కు

1964 డిసెంబరు — శక. మార్గశిరం — పుష్యం

శక 1886 శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ మార్గశిరమాసమునందు నిరయన లగ్నాంతకాలములు – గంటలు – నిమిషములు

ఇం. తే.	శక తేది	పగటియందు లగ్నాంతకాలములు వృశ్చి	ధను	మకర	కుం	మీ	మే	రాత్రియందు లగ్నాంతకాలములు వృష	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల
5	౧౪	7-10	9-17	11- 9	12-48	2-24	4- 9	6- 9	8-21	10-33	12-39	2-43	4-52
6	౧౫	7- 6	9-13	11- 5	12-44	2-20	4- 5	6- 5	8-17	10-29	12-35	2-39	4-48
7	౧౬	7- 2	9-10	11- 1	12-40	2-16	4- 1	6- 2	8-14	10-25	12-31	2-36	4-44
8	౧౭	6-59	9- 5	10-57	12-36	2-12	3-57	5-58	8-10	10-21	12-27	2-32	4-40
9	౧౮	6-55	9- 1	10-53	12-32	2- 8	3-53	5-54	8- 6	10-17	12-23	2-28	4-36
10	౧౯	6-51	8-57	10-49	12-28	2- 4	3-49	5-50	8- 2	10-13	12-19	2-24	4-33
11	౨౦	6-47	8-54	10-45	12-24	2- 1	3-45	5-46	7-58	10- 9	12-15	2-20	4-29
12	౨౧	6-43	8-49	10-41	12-20	1-57	3-41	5-42	7-54	10- 5	12-11	2-16	4-25
13	౨౨	6-39	8-46	10-37	12-16	1-53	3-38	5-38	7-50	10- 2	12- 7	2-12	4-20
14	౨౩	6-34	8-41	10-33	12-12	1-49	3-34	5-34	7-46	9-58	12- 4	2- 8	4-17
15	౨౪	6-31	8-38	10-29	12- 8	1-45	3-30	5-30	7-42	9-54	12- 0	2- 4	4-14
		ధను	మక	కుంభ	మీన	మే	వృ	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృ
16	౨౫	8-34	10-26	12- 5	1-41	3-26	5-26	7-39	9-50	11-56	2- 1	4-10	6-23
17	౨౬	8-30	10-22	12- 1	1-37	3-22	5-22	7-35	9-46	11-52	1-57	4- 6	6-19

1964 డిసెంబరు — శక. మార్గశిరం

ఇం. తే.	శక తేది	పగటియందు లగ్నాంతకాలములు ధను	మకర	కుంభ	మీ	మే	వృష	రాత్రియందు లగ్నాంతకాలములు మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి
18	౨౭	8-27	10-18	11-57	1-34	3-19	5-19	7-31	9-43	11-49	1-53	4- 2	6-15
19	౨౮	8-23	10-14	11-53	1-30	3-15	5-15	7-27	9-39	11-45	1-49	3-58	6-12
20	౨౯	8-19	10-11	11-50	1-26	3-11	5-11	7-23	9-35	11-41	1-45	3-55	6- 8
21	౩౦	8-15	10- 7	11-46	1-22	3- 7	5- 8	7-19	9-31	11-37	1-41	3-51	6- 4
22	౧	8-11	10- 3	11-42	1-18	3- 3	5- 4	7-16	9-27	11-33	1-38	3-47	6- 0
23	౨	8- 8	9-59	11-38	1-15	3- 0	5- 0	7-12	9-24	11-30	1-34	3-43	5-56
24	౩	8- 4	9-55	11-34	1-11	2-56	4-56	7- 8	9-20	11-26	1-30	3-39	5-52
25	౪	8- 0	9-51	11-30	1- 7	2-52	4-52	7- 4	9-16	11-22	1-26	3-35	5-48
26	౫	7-56	9-47	11-26	1- 8	2-48	4-48	7- 0	9-12	11-18	1-22	3-31	5-44
27	౬	7-52	9-43	11-22	12-59	2-44	4-44	6-56	9- 8	11-14	1-18	3-27	5-40
28	౭	7-48	9-39	11-19	12-55	2-40	4-40	6-52	9- 4	11-10	1-14	3-23	5-36
29	౮	7-44	9-36	11-15	12-51	2-36	4-36	6-48	9- 0	11- 6	1-10	3-19	5-32
30	౯	7-40	9-32	11-11	12-47	2-32	4-32	6-45	8-56	11- 2	1- 7	3-16	5-29
31	౧౦	7-36	9-28	11- 7	12-44	2-28	4-28	6-41	8-52	10-58	1- 3	3-12	5-25
1 (జనవరి)	౧౧	7-32	9-23	11- 3	12-40	2-24	4-25	6-37	8-48	10-54	12-59	3- 8	5-21
2	౧౨	7-29	9-19	10-59	12-36	2-20	4-21	6-33	8-44	10-50	12-55	3- 4	5-17

1964 డిసెంబరు — పుష్య

(శ్రీ) క్రోధినామ సంవత్సర పౌషమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1965 (చాంద్రమాన పుష్యమాసః శిశిరర్తుః)

సూ ఉ	సూ అ	ఇం. తే	శక. తే	గ్రహ	
6-39	5-46	3	౧౩	ర	శు.పా ఆదివారం 3౫ తె5-17 పూర్వాషాఢ ౧౭ పా6-22 వ్యాఘాతం ౦-౦ కింస్తుఘ్నం ౨౩-౧౫ అమృత ౧౫-౪౩ రా8-22ల5-10కు దిన ౨౭-౪౯ పూర్వాషాఢ 3 చరణం కార్తె ౩౦ పరా మేషాయాగకాలః భు3-౨౨చ పాదు 4-19ల
6-39	5-47	4	౧౪	శు	వి సో ౬౦-౦(24-0) ఉత్తరాషాఢ ౪౭ రా9-22 వ్యాఘాతం ౨౦ బాలవ ౪౨ అమృత ౧౫-౪౭ రా1-50ల3-37కు దిన ౨౭-౪౯ జ్యేష్ఠ శుక్రః ౧౫-౨౫ రావే ౨౦ప చంద్రదర్శన ముత్తరశృంగ మత్యర్ఘః భు 3-33 చ3౦ పదు 12-35 ల పుదు2-50ల
6-40	5-47	5	౧౫		వి మం ౨౦ ఉ7-48 శ్రవణం రా12-10 హర్షణం ౪౧ కౌ ౨౦ అమృత ౧౪-౪౪ తె4-34ల6-20కు దిన ౨౭-౫౦ భు 3-౪౬ చ పదు8-53ల రాదు 10-59ల
6-40	5-48	6	౧౬	శు	త బు ౭-3౦ ప10-4 ధనిష్ఠ ౦-౦ రా2-40 వజ్రం ౪౭ గర ౩౦ అమృత ౨౧-౧౭ త్యాజ్యాభావః దిన ౨౭-౫౧ మూలధనుషి సమస్తశుక్రః ౫౭-3౧ శ్రీకాం ౫౦ అన్నప్రాశనస్య మకరోమతాంపగం 8-1 భు3-౫౫ చ పదు11-52ల
6-40	5-49	7	౧౭	ర బు	చ గు ౧౩-౧౫ ప11-58 శతభిషం ౧౫ తె4-46 సిద్ధి ౩౭ భద్ర ౧౩-౧౫ పవ10-30ల12-14కు అమృత ౩౫-౪౧ దిన ౨౭-౫౨ పూర్వాభాద్ర శుక్రః ౧౦-3౪ మూలధనుషి బుధః ౦-౧౫ శ్రీకాం ౫౭ పపంచమీతిథిః భు౪-౫చ3 పదు10-24ల పుదు2-52ల
6-40	5-49	8	౧౮		పం శు ౧౬-౫౩ ప1-25 పూర్వాభాద్ర ౧౫ తె6-22 వ్యతీపాతం ౪౦ బాలవ ౫౩ పవ11-36ల1-18కు అమృత ౩౭-౫౫ దిన ౨౭-౫౩ షష్ఠీ తిథిః భు౪-౧౬ చ పదు8-55ల పుదు12-38ల
6-40	5-50	9	౧౯	ర శు	స. శ ౧౯-౭ ప2-20 ఉత్తరాభాద్ర ౦-౦(24-0) వరీయాన్ ౪౦ తె ౧౯-౭ సావ4-23ల6-3కు అమృత ౪౯-౧౭ దిన ౨౭-౫౪ షష్ఠీతిథి ముఖం ౪౭-౪౫ శుక్రః 3౭-3౩ అపరాహ్ణాంతః ౨౨-౧౫ తిథి ద్వయ భు౪-౨౭ చ పదు8-10కు
6-41	5-51	10	౨౦	ర బు గు	స ఆ ౧౯-౪౭ ప2-36 ఉత్తరాభాద్ర ౪౭ ఉ7-24 పరిఘ 3౩ వణిజ ౪౭ సావ7-35ల9-13కు అమృత ౫౬-౩౯ దిన ౨౭-౫౫ ఉత్తరాయణ శుక్రః ౧౪-౪౭ మూల బుధః ౧౩-౧౪ గు వక్రత్యాగః ౨౨-౩ వక్రత్యాగే రాశ్యాదిగురుః ౦-౨౨-౪౪-౨౩ కు వే ౨ ఊ అపరాహ్ణాదిః ౧౬-౪౭ అష్టమీతిథిః భానుసప్తమీ ఉభయాన ధ్యానతః భు౪-౩౩ చ పాదు4-23ల
6-41	5-52	11	౨౧		అ సో ౧౭-౪౭ ప2-12 రేవతి ౨౫ ప7-47 శివం ౨౭ సిద్ధ ౫౯ బవ ౪౭ అమృత ౪౪-౧౩ రావ8-33ల5-8కు దిన ౨౭-౫౬ శుచే 3 పనవమీతిథిః భు౪-౪౭ చ పదు12-37ల పుదు2-56ల
6-41	5-52	12	౨౨	బు శు	న మం ౧౬-౦ ప1-5 అశ్విని ౨౦ ఉ7-29 ధనిష్ఠ ౨౫ తె6-31 సాధ్య ౪౯-౧౭ కౌలవ ౦ సావ4-42ల6-14కు అమృత ౪౭-౫ దిన ౨౭-౫౭ మూల బుధః ౫౯-౪౩ మూల శుక్రః ౧౭-3౩ భు౪-౫౯ చ పదు 8-55ల రాదు11-2౦
6-41	5-53	13	౨౩	ర శు	ద బు ౧౧-3౦ ప11-17 కృత్తిక ౨ తె4-54 శుభం ౪౭ గరజ ౩౦ సావ5-42ల7-12కు అమృత ౪౯-౫౧ దిన ౨౭-౫౮ ఉత్తరాయణ మకరే శ్రీసూర్యోదర్కః ౪౭ ఉభ3 భుజః ౪౦-౭ పార్వణ గురి వైకుంఠ(ముక్కోటి) గరి రైవతమన్వాదిః ప్రవేశాత్పరదినే అయనాఖ్య మకరసంక్రమణ పుణ్యకాలస్సమాప్తః భు౫-౧౭ చ పదు11-55ల
6-41	5-54	14	౨౪	పా	వికా గు ౫-౫౪ ప8-51 విష్కంభ ౨౦ ద్వాదశి తె5-58 రోహిణి ౦-౭ రా2-44 శుక్ల 3౩ భద్ర ౫౧ రా7-28-8-56కు అమృత ౪౨-౫౧ దిన ౨౭-౫౯ ప్రపగం12-44ల 11-9కు రావే రాహుకాలం శ్రీ పవమూర్గళ కూర్మగతి ప్రదోషః భు౦-3 చ౦ పదు10-26ల పుదు 2-64ల
6-41	5-54	15	౨౫	బు శు	త్ర శు ౪౯-3౫ రా2-31 మృగశిర ౩౭ ఉ12-8 బ్రహ్మ ౩౭-౨౭ కౌలవ ౪౭ ఉప7-44ల9-10కు అమృత ౪౯-౨౦ దిన ౨౮-౦ మూల బుధః ౪౭-౧౫ మూల శుక్రః ౫౭-3౧ రవే రాహుకాలం ౪౯ పథుం ౧౨ చగి పదు8-56ల పుదు12-40ల
6-41	5-54	16	౨౬	ర	చ శ ౪౦-౫౫ రా 10-52 ఆర్ద్ర ౩౬-౨౨ రా 9-15 ఐం ౧౩-౫ గర ౧౪-౫౫ పవ 7-31 ల 8-56 కు అమృత ౧౪-౨౨ దిన ౨౮-౧ ఉత్త 3 శుక్రః ౫౯-30 భు ౦-౨౫ పదు8-11
6-42	5-55	17	౨౭	శు	○పూర్ణి ఆ 3౧-౨సా7-7 పునర్వసు ౫౭ సా6-15 వైధృతి ౨౨ విష్టి ౫౧-౪౩ పవ7-45ల9-9కు అమృత ౨౩-౪౭ రావ1-15ల2-39కు దిన ౨౮-3 పూర్వాషాఢ శుక్రః 3౦-౨౧ కేవేశ ఊ అన్వాధానం తూలపరీక్షా భుం-3౧ చ3 పాదు4-23౦
6-42	5-56	18	౨౮	బు	బ పా సో ౨౧-౫౭ ప3-27 పుష్యమి ౨౧-3 ప3-19 క్షీరం ౧౦ కౌ ౨౧-౫ అమృత ౭-3౦ రావ2-41ల4-7కు దిన ౨౮-౪ పూర్వాషాఢ బుధః ౨౦-౫ కేవే ౨౨ప తిథిద్వయం యాగకాలః భుం-౪౧ చ౧౪ పదు12-41ల పుదు2-56ల
6-42	5-56	19	౨౯		వి మం ౧౩-౨౦ ప12-2 ఆశ్లేష ౫౦ ప12-39 ఆయు 3౧-౨౦ గర ౧౩-౨౦ అమృత ౧౧-౧౯ రావ 11-32 ల 12-58 కు దిన ౨౮-౬ భు ౦-౫౦ చ౧౫ పదు 8-56ల రాదు 11-3ల
6-42	5-57	20	3౦	ర బు శు	త బు ౫-౫౧ ప9-3 విష్కంభ ౦ తె గండ6-39 మఖ ౧౫ ప10-24 సౌభాగ్య ౨౨-3 భద్ర ౫౫ అమృత 3-౪౯ సావ 5-51ల7-20కు అమృత ౧౦-౧౫ దిన ౨౮-౭ కుంభాయనం ౧౩-౨౭ ఉత్తరా ౪ శుక్రః ౧౫-౪ పూర్వా ౨ బుధః ౪౭-౨౭ పూర్వా ౭ శుక్రః ౧౫-౨౭ మధ్యాహ్నోత్పూర్వత్రహారి పదపుణ్యకాలః భు ౦-౫౯ చ ౧౬ పదు11-57ల
6-42	5-57	21	౧	శ	పం గు ౫౫-౪౪ తె5-0 పూర్వఫల్గుని ౧౦ ప8-45 శోభనం ౫౫ కౌ ౨౭-౫౦ పవ 6-42 ల 5-14కు అమృత ౪౫-3 దిన ౨౮-౮ శనిః ౨౫-౧౭ శుక్రః కౌ ౫౭ ఊ భు౧-౫ చగి పదు 10-౫౦ల పుదు2-57ల

మీ	వృ	మే	మి
	రా	గు	
	శు 3 బు ధను శు చ గు ధను బు ద బు మకరే రవిః బ ౧3 శ మకరే బుధః మకరే శుక్రః		శ
శు		కే శు బు (వ)	ర

6-42	5-58	22		౨	ఇ	స. ఇ ౫౩-౪౨ తె4-11ఉభ౩-౫ఉ7-52 అతి ౯-౫ గర ౨౪-౪౩ సావ 4-14ల 6-50 ఇ అమృ౪౭-౬౬దిన౨౭-౧౦పూ౯షా౫బు|శు శు౬-౨౨ అ|౯ ౦౦ ౨ భు ౯ ౦ చ౦౯ పదు8-57ల పుదు2-42ల
6-42	5-59	23	మార్గశిర బహుళ	౩	ర. బు	స. శి ౫౩-౫ఉ౯4-15భూ౨-౪౨ ఉ7-47సుకర్మ-౪౭విష్టి౭౩-౪౭పవ4-2ల 5-41కు అమృ౪౯-౮దిన౨౯-౧౨|శుర్క| ౩౧-౪౩ పూషా ౩ బుధ౩-౧౬భు ౧-౨౯ చ౯ ఉదు8-11కు
6-42	5-59	24		౪		అ. ఆ ౫౬-౧౨ తె5-11చి|తా౪-౪౦ప8-34వృ౨-౧౫బా౨౫-౨పవ2-32ల4-15కు అమృ ౪౫-౧౩ దిన౨౯-౧౩ శివేర ఊ శైవనక్తం. తి|ప్రోష్ఠకౌ భు ౧-౩౭చ౨౦ పాదు 4-29 ల
6-41	5-59	25		౫	బు. శు	న. సో ౬౦-౦(24-0)స్వా౯-౪౨ప10-10శూ౧-౨౦ తై ౨౯-౧౯పవ4-17ల6-3కు అమృ౫౦-౧౯దిన౨౯-౧౫పూషా౪బుధ౯-౪౫పూషా౪శు|శు ౩౯-౧౯ శవేజప భు౧-౪౭చ౨౧పదు12-43ల పుదు2-53ల
6-41	6- 0	26		౬	ర. పా	న. మం ౦-౨౫ఉ6-51విశాఖ౪-౨౨ప12-26గం౧-౪౫గం-౨౫ పవ 4-54ల6-41కు అమృ౫౨-౧౯ దిన ౨౯-౧౬|శి అర్క్ ౪౯-౩౦వ్యపరాగం11-30ల భు౨౬ చ౨౨పదు8-57రాదు11-5ల
6-41	6- 0	27	1965 జనవరి	౭	పా. బు	ద. బు ౬-౨ప9-6అనూ ౨౧-౨౧ప3-14వృద్ధి3-౧౫భ|ద౬-౨౯రావ9-32ల 11-21కు అమృతాభావః దిన౨౯-౧౯వ్య|| అంతః ఉ గం 6-52కు ఉపా ౧ బుధః ౪౬-౧౭ కే|కాం౨౧ఉ భు౨౫చ౨౩పగు11-58ల
6-41	6- 1	28		౮	కు. శు	ఏకా. గు ౧౨-౩౫ప11-43జ్యే౯-౫సా6-19 ధ్రు ౫-౩౭బా౧౨-౩౫అమృ ౪-౧౫రావ3-23ల5-12కు దిన౨౯-౨౦కుజ వ|కౌరంభః ౫౩-౧౦ వ|కౌరంభేరా శ్యాది కుజః౫-౪-౪౦-౫౪ఉ పాగసు|కః౧౯-౨౩ కే|కాం ౩౦ప. ద్వాదశీతిథిః గుకాగంశి. మత్|తయగంశీ భు౨-౧౫చ౨౪పదు10-27ల పుదు3-0ల
6-41	6- 2	29		౯	శు	ద్వా. శు ౧౯-౩౨ప2-30మూ౧౭-౫రా 9-31వ్యా౯-౨తై ౧౯-౩౨అమృ౧౯-౫౭రావ7-42ల9-31కు దిన౨౯-౨౧భిర ౪ బుజుద్దుః 3-3శూన్యతిథిః ౨-౨౪ చ౨౫ పదు8-56లపుగు12-44ల
6-41	6- 2	30		౧౦	ర బు శు	త్ర. శ ౭౬-౨౫సా5-15పూషా౪౪-౫౨రా 12-38హర్ష ౧౦-౩౫వణి౭౬-౨౫ప8-22ల10-10కు అమృ ౩౧-౯దిన ౨౯-౨౩|శి౩ర్క్ ౫-౨౧ ఉషా ౨మకరే సమస్థో బుధః ౦-౧౩ ఉషా౨మకరే మిత్రసస్య|కః౫౯-౫౪ వేళ౫ఉ త్రయోదశి తిథిః శనిం౩శి మాసశివరా|త్రిః స్వాధ్యాయః భు౨-౩౪చ౨౬ఉదు8-11కు
6-41	6- 3	31		౧౧		చతు. ఆ ౩౨-౫౦రా7-49ఉషా౫౨-౧౩రా8-34వ|జం౧౨-౫౨శి కు౩౨-౫౦పవ9-36ల11-24కు అమృ౩౪-౧౭దిన౨౯-౨౫౪|కాం౫ఉ రావే ౩౫ప. శైవనక్తం భు౨-౪౩ చ౨౭సాదు4-32ల
6-40	6- 3	1		౧౨	బు	● అమా సో ౩౯-౩౨రా10-5|శు౯-౫౦ తె6-12సిద్ధి౧౪-౪౦ చతు౫-౪౨పవ8-0ల9-47కు అమృ౩౦-౧దిన౨౯-౨౭ఉషా౩బుధః౧౧-౩౯శ|కౌం౫౯ప. సర్వేషాం ౩౦స్యా. అన్వాధానం. ౭ం౭పిత్స్యజ్ఞః అమా సోమవార|వతం. అనుకల్పేనపంచదశ ఘటికానంతరం మహోదయోనామాలభ్యయోగ పుణ్యకాలః భు౨-౫౦చ౨౯పదు12-43ల పుదు3-5ల

శక 1886 శ్రీ క్రోధినామ సంవత్సర పుష్యమునందు నిరయన లగ్నాంత కాలములు గంటలు-నిమిషములు

ఇం	తే	శక	తేది	పగటియందు లగ్నాంత కాలములు						రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు					
				ధను	మక	కుం	మీ	మే	వృ	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి
	3		౧౩	7-25	9-16	10-55	12-32	2-16	4-17	6-29	8-41	10-47	12-51	3- 0	5-18
	4		౧౪	7-21	9-12	10-51	12-28	2-12	4-13	6-25	8-37	10-43	12-47	2-56	5- 9
	5		౧౫	7-16	9- 8	10-47	12-24	2- 8	4- 9	6-21	8-33	10-39	12-43	2-52	5- 5
	6		౧౬	7-12	9- 4	10-43	12-20	2- 4	4- 5	6-17	8-28	10-34	12-39	2-48	5- 1
	7		౧౭	7- 8	9- 0	10-39	12-15	2- 0	4- 1	6-13	8-24	10-30	12-35	2-44	4-57
	8		౧౮	7- 4	8-56	10-35	12-11	1-56	3-57	6- 9	8-20	10-26	12-31	2-40	4-53
	9	పౌష్యం	౧౯	7- 0	8-52	10-31	12- 7	1-52	3-53	6- 5	8-16	10-22	12-27	2-36	4-49
1965 జ. వరి	10		౨౦	6-56	8-48	10-27	12- 3	1-48	3-49	6- 1	8-12	10-18	12-23	2-32	4-45
	11		౨౧	6-52	8-44	10-23	11-59	1-44	3-45	5-57	8- 8	10-14	12-19	2-28	4-41
	12		౨౨	6-48	8-40	10-18	11-55	1-40	3-40	5-52	8- 4	10-10	12-15	2-24	4-37
	13		౨౩	6-44	8-36	10-14	11-51	1-36	3-36	5-48	8- 0	10- 6	12-11	2-20	4-33
				మకర	కుంభ	మీన	మేష	వృ	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృ	ధను
	14		౨౪	8-32	10-11	11-47	1-32	3-33	5-45	7-56	10- 2	12- 7	2-16	4-29	6-36
	15		౨౫	8-28	10- 7	11-44	1-29	3-29	5-41	7-53	9-59	12- 3	2-12	4-25	6-33
	16		౨౬	8-24	10- 3	11-40	1-25	3-25	5-37	7-49	9-55	12- 0	2- 9	4-22	6-29
	17		౨౭	8-21	10- 0	11-36	1-21	3-22	5-34	7-45	9-51	11-56	2- 5	4-18	6-25

ఇం	తే	శక	తేది	పగటియందు లగ్నాంత కాలములు					రాత్రియందు లగ్నాంత కాలములు						
				మక	కుం	మీన	మే	వృ	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృ	ధను
	18		౨౮	8-17	9-56	11-32	1-17	3-18	5-30	7-41	9-48	11-52	2- 1	4-15	6-21
	19		౨౯	8-13	9-52	11-29	1-14	3-14	5-26	7-38	9-44	11-48	1-58	4-11	6-18
	20		౩౦	8- 9	9-48	11-25	1-10	3-10	5-22	7-34	9-40	11-43	1-54	4- 7	6-14
	21		౧	8- 6	9-44	11-21	1- 6	3- 6	5-18	7-30	9-36	11-40	1-50	4- 3	6-10
	22		౨	8- 2	9-41	11-17	1- 2	3- 3	5-15	7-26	9-32	11-37	1-46	3-59	6- 6
1964 జనవరి	23		౩	7-58	9-37	11-13	12-58	2-59	5-11	7-22	9-29	11-33	1-42	3-56	6- 2
	24		౪	7-54	9-33	11-10	12-54	2-55	5- 7	7-19	9-25	11-29	1-38	3-52	5-59
	25	మాఘమాసం	౫	7-50	9-29	11- 6	12-51	2-51	5- 3	7-15	9-21	11-26	1-35	3-48	5-55
	26		౬	7-46	9-25	11- 2	12-47	2-47	4-59	7-11	9-17	11-21	1-31	3-44	5-51
	27		౭	7-42	9-21	10-58	12-43	2-43	4-55	7- 7	9-13	11-17	1-27	3-40	5-47
	28		౮	7-38	9-17	10-54	12-39	2-39	4-51	7- 3	9- 9	11-14	1-23	3-35	5-43
	29		౯	7-34	9-13	10-50	12-35	2-35	4-47	6-59	9- 5	11-10	1-19	3-32	5-39
	30		౧౦	7-30	9- 9	10-46	12-31	2-31	4-43	6-55	9- 1	11- 6	1-15	3-28	5-35
	31		౧౧	7-26	9- 5	10-42	12-27	2-27	4-39	6-51	8-57	11- 2	1-11	3-24	5-31
ఫి	1		౧౨	7-22	9- 1	10-38	12-23	2-23	4-35	6-47	8-53	10-58	1- 7	3-20	5-27

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం. తే	శ. తే	గ్రహ	శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర మాఘమాసః శకః ౧౮౮౬ కలివత్సరాః ౫౦౬౫ క్రీస్తుశకః 1965 (చాంద్రః మధుః వసంతర్తు ప్రారంభః)
6-40	6-4	2	౧౩	ర. శు	శు.పా. మం శ౩-౫౧రా12-2ధని౬౦-౦(24-0)వ్యతీ౫౧-౫౭శి౦౧౦-౫౧ప 10-34ల12-19కు అమృ౩౬-౪౭దిన౫౬-౫౯ శిశిరర్తుః శ౬-౦౦ఉపా౩కు క్రః ౩౭-౫౭యోగకాలః భు౩-౫౮చ౫౯ పదు8-56లరాదు 11-6ల
6-40	6-4	3	౧౪	బు	వి. బు శ౭-౧౭రా1-35శని౪-౩౭ఉ8-29 వరీ౬౬-౨౦౪౬౫౧-౫౦పవ4-16ల6-0కు అమృ౪౯-౫౭దిన ౫౦-౩౦ఉపా శబుధః ౦౦-౫౫ ప్రాగస్త్యమితో బుధః ౬౬-౧౪శి క్రాం శఉ చంద్రదర్శన ముత్తరశృంగం సమార్ఘః భు ౩-౧౧ చ౩౦పదు 11-59ల
6-40	6-5	4	౧౫		త. శు ౫౦-౧౩రా2-45శత౫-౫౩ ప10-25 పరి౬౬-౧౭తైగౌ-౪౬ సా వ5-11ల6-55కు అమృ౫౦-౫౫ దిన౫౦-౩౭శి క్రాం ౧౦-ప. గుడలవణదానం. భు౩-౫౦ చతుష్పాల్ పదు10-27లపుదు3-2ల
6-39	6-5	5	౧౬	ర. బు శు	చ. శు ౫౭-౫౫ రా8-29 పూభా౦౩-౫౫ ప11-57 శివ౫౫-౧౭ వణి ౫౦-౫౧ వ10-0 ల 11-41కు అమృతాభావః దిన ౫౦-౩౪ధనర్కః ౩౯-౩౬ శిరబుధః ౩౭-౫౯ ఉపా౩కుక్రః౧౭-౫౪సోపపదం తిలచతుర్థీ. కుంద చతుర్థీ వరదాచతుర్థీ. విద్యారంభాదీనాం మేషః పగం11-37 భు౩-౩౦ చ౫పదు8-54లపుగు12-45ల
6-39	6-6	6	౧౭	రా	పం. శ ౫౭-౫౦రా3-47 ఉభా౦౬-౫౪1-5సిద్ధ౩౩-౫౫బవ౫-౧౭ అమృ౩-౩౧ రా వ1-25ల3-4కుదిన౫౦-౩౬మృగ౧ రాహుః కేతుః శ౪-౩౦కు శ్రీపంచమీ. శ్రీమదనపంచమీ. వసంతోత్సవారంభః. అన్నప్రాశన వివాహా దీనాం మేషః పగం11-33 భు౩-౪౦చ౩ ఉదు8-9కు
6-39	6-6	7	౧౮	బు. శు	ష. ఆ ౫౭-౫౩ రా8-36 రేవ౫౭-౫౦ప1-47సాధ్య౦౦౧౦-౪౬ కౌ౦-౩౫ అమృ౧౧-౪౧ త్యాజ్యాభావః దిన౫౦-౩౮శి బుధః ౩౩-౧౬ శిరసుక్రః ౫౭-౫౫కు కేరళ. ప్రదోషాభావః భు౩-౪౯చరసాదు4-35ల
6-38	6-6	8	౧౯	ర	స. సో ౫౦-౪౫రా2-55 అశ్వి౧౫-౫౫ప2-0 శుభ౭-౧౭గ౫-౪౩అమృ౦-౫౫ పవ9-58ల11-35కు రా వ11-29ల1-10కు దిన౫౦-౪౦ ధనిష్టార్కః ౫౭-౩ వైవస్వత మన్వాదిః రథసప్తమీ. మార్తాండసప్తమీ. అచలాసప్తమీ అర్కపుష్య వ్రతం దానఫలవ్రతోద్యాపనం. సూర్యచంద్ర వ్రతారంభోద్యాపనే భు౩-౫౯ చ౫పదు12-44ల పుదు 3-2ల
6-38	6-7	9	౨౦	పా బు. శు	అ. మం శ౭-౪౦రా1-42భర౦౭-౪౫ప1-43 శుక్ల౫-౩౫ బ్రహ్మ౪-౦౦విష్టిః ౧౯-౧౧ అమృ౫-౧౧రా వ1-18ల2-51కు దిన౫౦-౪౨ వైప్రపగం 2-8లపాగం 7-17కు శిశిరబుధః ౩౫-౫౫పశ్చాదస్తమితశ్శనిః ౧౭-౫౯ భీష్మాష్టమీ భు౪-౦చ౬ పదు8-54ల రాదు11-5ల
6-38	6-7	10	౨౧	శు	న. బు శ౩-౧౯ రా11-57 కృత్తి౫-౪౦ ప12-54 ఐం౫౦-౧౩ అమృ౯-౫౪ రా వ4-1ల5-32కు దిన౫౦-౪౪ శివతస్కరః ౧౭-౫౪ నందినీదేవీపూజా భు౪-౧౭చ౭ పదు11-59ల
6-38	6-8	11	౨౨	బు	ద. గు ౩౭-౪౫రా9-42 రోహి౦౫-౫౫ ప11-35 వై ౪౫-౩౫ తై ౧౦-౩౧అమృ ౪-౫౧సా వ4-46 ల 6-15 కు పునర్వసు ౩౫ దిన౫౦-౪౬ శిశిరబుధః ౩౬-౫౪ రాక్రాం ౧౫ఉ భు౪-౫౭చ పదు10-26 పుదు3-3ల
6-37	6-8	12	౨౩	ర. శు	ఏకా. శు ౩౦-౫౭సా 6-59మృగ౭-౫౭ ప9-47విష్కం౩౪-౦వణి ౪-౧౯సా వ5-24ల3-52కు అమృ౩౯-౪౪ దిన౫౦-౪౦ ధ౩కుంభే శతభిషస్థోర్కః ౧౪-౫౧ఉ భు వక్రీకుజః ౧౯-౩౯ రాక్రాం౫ప. మత్తత్రయైకాదశీ. భీష్మపంచకవ్రతం. భీష్మైకాదశీ. భీమైకాదశీ తిలపద్మవ్రతం. ప్రవేశాత్పూర్వతో హరిపదాఖ్యకుంభ సంక్రమణ పుణ్యకాలః కలియుగాది త్యాజ్యార్కః భు౪-౩౬భు౪-౩౯ చ పదు8-54ల పుదు12-45ల
6-36	6-8	13	౨౪	బు. శు	ద్వా. శ ౫౩-౫౦ప3-56 ఆర్ద్రా౫౦-౫౭ ప7-35పున౩-౪౭ తె౫-6 ప్రీ౪-౪౦ బా౫౩-౫౦ సా వ6-20ల7-46కు అమృ౫౦-౫౧ దిన౫౦-౫౦ధగబుధః ౩౫-౫౫ శివ౩ శుక్రః ౧౭-౫౬ తిలద్వాదశీ తిథిద్వయం శనిత్రయోదశీ ప్రదోషః భీమద్వాదశీ. సోమపదం అన్నప్రాశనాదీనాం మేషః పగం11-5 గర్భాధానా దీనాం తులారాగం 11-54 భుం-౬౧౧ఉ గు8-7కు
6-36	6-9	14	౨౫		త్ర ఆ ౧౫-౬ప12-38పుష్య౪౯-౪౫రా2-29ఆయు౪-౫౬తైతి౫-౭పవ 12-13ల 1-38కు అమృ౩౫-౫౯ దిన౫౦-౫౭ వేపంచ ౫౦ఉ కేమేశుప. వరాహకల్పః పుష్యార్కయోగః భుం-౧౫చ౧౧సాదు4-27ల
6-36	6-9	15	౨౬	ర బు. శు	చతు. సో ౬-౪౦ప9-15విష్యా ౫౧-౪౫పూ తె5-57ఆశ్లే౩-౧౫రా11-58సౌభా ౪-౫౭శోభ౫౦-౧౭వణి౬-౪౦ప వ1-55ల 3-21కు అమృ౩౯-౪౧ దిన ౫౦-౫౪ ధర్మార్కః౨౨-౫౬ ధనిష్ఠబుధః ౩౭-౫౩ శివశుక్రః౪౫-౦౪ వేపంచ ఠఠప అన్వాధానం మహామాఘీ. తిలపాత్రకం మకరకంబలాదిదానం. భుం-౫౩ చ౧౭ సాదు12-46ల పుదు3-3ల
6-35	6-10	16	౨౭		బ పా. మం ౫౦-౪౫రా2-53 మఘ ౩౭-౫౫ రా9-29అతి౪౫-౫౭బా౫౪-౩౬పవ 10-40ల 12-6కు అమృ౩౧-౫౩ లేవ4-48ల 6-17కు దిన ౫౦-౫౭ యోగకాలః భుం-౩౧చ౧౩పదు8-53ల రాదు11-7ల
6-34	6-10	17	౨౮	బు	వి. బు ౪౪-౧౫రా12-16పూఫ౩౭-౧౫రా7-28 సుక౩౭-౫౫తై ౧౭-౪౧అమృ౧౭-౩౬రా వ12-14ల 3-44కు దిన౫౦-౫౯ధ౩కుంభే సమస్థో బుధః ౨౭-౫౫ శుక్రాం ౩౭ఉ విద్యారంభాదీనాం మేషః10-49భుం-౩౯చ౧౮పదు11-59ల
6-34	6-10	18	౨౯	ర. శు	త. గు ౩౯-౧౭రా10-14ఉ ఫల౫-౩౫ సా6-0ధృ౩౦-౧౦ వణి ౧౧-౪౩ అమృ౧౧-౪౯రా వ2-8 ల 3-42కు దిన ౫౯-౧౧ మీనాయనం ౪౯-౫౪౪తర్కః ౫౦-౧౯ ధ రుత్రక్రః ౩౦-౧౦ కు క్రాం౫ప ప్రదోషాభావః ప్రవేశాత్పరదినే షడశీతిపుణ్యకాలః భుం-౪౦పదు10-25ల పుదు3-5ల
6-33	6-11	19	౩౦	బు. శ	చ. శు ౩౬-౦రా8-57హ౬౬-౫౫సా5-15 శూ౫౪-౧౭ బ౭-౩౬ అమృ ౧౨-౧౩రా1-17ల 2-53కు. దిన౫౯-౩ధనిష్ఠబుధః ౨౦-౧౧శిత ౩శని౬౨-౧౧వివాహ గర్భాధానాదీనాం తులారాగం11-31వివాహాదీనాం మకరః తెగం5-10భుం-౫౬పదు8-51ల పుదు12-44ల

Marginal labels: మాఘ మాసం (beside 8); క్రీ. శ. 1965 ఫిబ్రవరి (beside 9–11)

మి	వృ	మే	మీ
	రా	గు	
	శు.వి.శు.కుంభే రవిః బ.వి.బు.కుంభే బు అ.మం॥కుం భే శుక్రః ద.శు.సిం హే వక్రి కుజః		శ
			ర. బు శు
కు		కే	

6-33	6-11	20	ఫాల్గుణమాసం	౧	పా	పం. శ ౩౪-౫౬ రా౭-31 చిత్రా ౬౬-౫౬ సా5-19 గం ౨౦-౭ కౌల-౫౮ అమృ౧౦-౫౪ రా వ11-8ల12-47కు దినత్యా-౫వ్యప్ర తె గం4-28ల రవే. శివే౭ఊ అన్న ప్రాశనాదీనాం మేషఃపగం10-37ల భుం-౪ఉదు8-4కు
6-32	6-11	21		౨	పా. బు శు	ష. ఆ ౩౬-౫రా8-58స్వాతి-౧౫సా6-14వృద్ధిః౭-౩౭గరజ-౩౧అమృ౬-౨౪రా వ12-14ల 1-57కు దినత్యా-౭వ్య॥ అంతః ప గం9-22కు శితగబుధః౧౩-౨౧ ధని ౩శుక్రః౯-౯రవే. శివే౩౦ప. ఉభయప్రదోషః భుం-౧౩చర౯సాదు4-38ల
6-32	6-12	22		౩	ర	స. సో ౩౯-౧౫రా10-14విశా౩౩-౩౫రా7-58 ధ్రువ-౫౦విష్టిః౭-౪౧అమృ౧౦-౦రా వ 12-22ల2-8కు దినత్యా-౯శిత ౨ర్కః౧౧-౫౫నవవధూ ప్రవేశాదీనాం తులారాగం11-20భుం-౨౧చర౯పదు12-44ల పుగు3-4ల
6-31	6-12	23		౪	బు.శు	అ. మం ౪౪-౧౫గా12-13అనూ౩౯-౪౨రా10-23వ్యా౧౭-౨౫ బా౧౧-౪౭అమృ ౧౧-౩ తెవ4-40ల6-27కు దినత్యా-౧౨ శిత ౨బుధః౨-౨౧ ధని ౩కుంభే మిత్రస్థ శుక్రః౫౮-౩౨శుక్రం ౩౯ఊ శైవనః ౦ తిస్రోష్టకాః భుం-౯పదు8-49రాదు11-6ల
6-31	6-12	24		౫	బు	న. బు ౫౦-౨౭ రా 2-42 జ్యే ౪౬-౫౫ రా 1-17 హర్ష౯-౭ తై ౧౭-౨౩ వర్జ్యములేదు. దినత్యా-౧౪శిత ౩ బుధః౫౦-౨౭శుక్రం ౪౮ప భుం-౩౭ చ ౨౧ పదు 11-57
6-30	6-12	25		౬	ర.శు	ద. గు ౫౭-౧౭ రా5-25మూ౫౪-౫౦ రా 4-26వ జం౨౧-౩౨వణి౨౩-౪౨పవ10-19ల12-8కు అమృ౩౬-౪౪రావ2-37ల4-26కు దినత్యా-౧౬శిత౩ర్కః౨౫-౪౭ ఉభ ౧ సింహే వక్రీకుజః ౦-౪౫వివాహాదీనాం తులారాగం11-8భుం-౪౬చ౨౨పదు10-22లపుగు3-5ల
6-29	6-13	26		౭	బు.శు	ఏకా. శు ౬౦-౦(24-0)పూపా౬౦-౦(24-0)సిద్ధి౨౪-౭బ౩౦-౪౩పవ3-18ల 5-7కు అమృర్ణ-౧౨దినత్యా-౧౯శితర్బుధః౩౭-౧ధరశుక్రః౩౮-౪౪ భుం-౫౪ చ౨౩ పదు8-48ల పుగు12-44ల [ఉదు 8-0కు
6-29	6-13	27		౮		ఏకా. శ ౪-౫ఉ8-7పూపా౨-౪౫ఉ7-35 వ్యతీ౬౬-౩౩బా౪-౫సావ4-34ల 6-21కు అమృ౫౨-౭ దినత్యా-౨౦రావే ౩ ఊ౫౩ప మత్రయగంశీ భుం-౨చ ౨౪
6-28	6-14	28		౯	ర. బు శు	ద్వా. ఆ ౧౦-౯పా10-35ఉషా౧౦-౫ప10-30వరీ౯-౨౫తై ౧౦-౯పవ2-55 ల 4-41కు అమృ౪౭-౪౫ దినత్యా-౨౩శితర్కః ౪౮-౧ పూభా ౧బుధః ౨౨-౩౬ ప్రాగ సమితిశుక్రః౪౭-౪౦తిలగంశీ భుం-౧౧చ౫సాదు4-39 ల
6-28	6-14	1	మార్చి	౧౦	గు శు	త్ర. సో ౧౫-౩౦ప12-40 శ్ర౬-౩౦ప1-4పరి౯-౩౩ వణి౧౫-౩౦సావ5-26ల7-11కు అమృ౫౩-౩౪దినత్యా-౨౫ కృగురుః ౯-౫౦శితగశుక్రః ౯-౦ చతుర్దశీ తిథిః మహాశివరాత్రిరియ మేవ మాసశివరాత్రిః భుం-౯చ౬పదు12-43లపుదు3-5ల
6-27	6-14	2		౧౧	బు	చతు. మం ౯-౩౮రా2-18ధ౨౧-౫౩ పది-12శివత్యా-౪౯శితర్కః-౩౮ రావ10-54ల12-37కు అమృతాభావః దినత్యా-౨౭పూభా౨బుధః ౭-౧౬ర క్రాం. శక్రాం ౨౭ఊశు సార్వతిథిః వాజసనేయిా౩౦స్యా. కృష్ణాంగారకగరిశీ. అరటంతీంగరిశీ భుం-౨౭చ౨౭పదు8-46లరాదు 11-6ల
6-26	6-14	3	శక 1885	౧౨	బు శు	అమా ● బు ౨౨-౩౦ ప 3-26 శత౬౬-౩ సా4-51 సిద్ధి౯-౮అమృ౬-౪౮ రావ11-34ల1-15కు దినత్యా-౩౦ పూభా౩బుధః ౫౧-౩౧శితశుక్రః ౫౯-౨౦ క్రాం. శక్రాం ౨౭ ప. అమా తిథిః అన్వాధానం. పిండపితృయజ్ఞః ద్వాపరయుగాదిః బ్రహ్మపూజా. నవనీతధేను దానంపితృతిథిరిత్యలభ్యయోగః భు ౨-౩౬ చ౨౦పదు11-55ల

శక 1886 (శ్రీ) క్రోధినామ సం॥ర॥ మాఘమాసమునందు నిరయన లగ్నాంత కాలములు - గంటలు - నిమిషములు

ఇం తే	శక తేది	మక	కుం	మీన	మేష	వృష	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను
		పగటియందలి లగ్నాంతకాలములు						రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు					
1964 ఫిబ్రవరి 2	మాఘమాసం ౧౩	7-17	8-57	10-34	12-19	2-19	4-31	6-43	8-49	10-54	1-8	3-16	5-23
3	౧౪	7-14	8-53	10-30	12-15	2-15	4-27	6-39	8-45	10-49	12-59	3-12	5-19
4	౧౫	7-10	8-49	10-26	12-11	2-11	4-23	6-35	8-41	10-45	12-55	3-8	5-15
5	౧౬	7-6	8-45	10-22	12-7	2-7	4-19	6-31	8-37	10-41	12-51	3-4	5-11
6	౧౭	7-2	8-41	10-18	12-2	2-3	4-15	6-27	8-33	10-37	12-46	3-0	5-7
7	౧౮	6-58	8-37	10-13	11-58	1-59	4-11	6-23	8-29	10-33	12-42	2-56	5-2
8	౧౯	6-53	8-33	10-9	11-54	1-55	4-7	6-18	8-24	10-29	12-38	2-51	4-58
9	౨౦	6-50	8-29	10-5	11-50	1-51	4-3	6-14	8-20	10-25	12-34	2-47	4-54
10	౨౧	6-45	8-24	10-1	11-46	1-46	3-58	6-10	8-16	10-21	12-30	2-43	4-50
11	౨౨	6-41	8-20	9-57	11-42	1-42	3-54	6-6	8-12	10-16	12-26	2-39	4-46
12	౨౩	6-37	8-16	9-53	11-38	1-38	3-50	6-2	8-8	10-12	12-22	2-35	4-42
		కుం	మీ	మేష	వృష	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక
13	౨౪	8-12	9-49	11-34	1-35	3-47	5-58	8-4	10-9	12 18	2-32	4-38	6-30
14	౨౫	8-9	9-45	11-30	1-31	3-43	5-55	8-1	10-5	12-14	2-28	4-35	6-26
15	౨౬	8-5	9-41	11-25	1-26	3-39	5-51	7-57	10-1	12-10	2-25	4-31	6-23
16	౨౭	8-1	9-38	11-23	1-23	3-35	5-47	7-53	9-58	12-7	2-20	4-27	6-19

ఇం తే	శక తేది	కుం	మీ	మేష	వృష	మి	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక
		పగటియందలి లగ్నాంతకాలములు					రాత్రియందలి లగ్నాంతకాలములు						
ఫిబ్రవరి 17	౨౮	7-57	9-34	11-19	1-19	3-31	5-43	7-49	9-54	12-3	2-16	4-23	6-15
18	౨౯	7-53	9-30	11-15	1-16	3-28	5-39	7-45	9-50	11-59	2-13	4-19	6-11
19	౩౦	7-50	9-26	11-11	1-11	3-24	5-35	7-42	9-46	11-55	2-9	4-16	6-7
20	ఫాల్గుణం ౧	7-46	9-22	11-7	1-8	3-20	5-32	7-38	9-42	11-52	2-5	4-11	6-3
21	౨	7-42	9-18	11-3	1-4	3-16	5-28	7-34	9-38	11-48	2-1	4-8	6-0
22	౩	7-38	9-14	10-59	1-0	3-12	5-24	7-30	9-34	11-44	1-57	4-4	5-56
23	౪	7-35	9-11	10-56	12-56	3-8	5-20	7-26	9-31	11-40	1-53	4-0	5-52
24	౫	7-30	9-7	10-52	12-52	3-4	5-16	7-22	9-27	11-36	1-49	3-56	5-48
25	౬	7-26	9-3	10-48	12-48	3-0	5-12	7-18	9-23	11-32	1-45	3-52	5-44
26	౭	7-22	8-59	10-44	12-44	2-56	5-8	7-14	0-19	11-28	1-41	3-48	5-40
27	౮	7-18	8-55	10-40	12-40	2-53	5-4	7-10	9-15	11-24	1-36	3-44	5-36
28	౯	7-14	8-51	10-36	12-36	2-49	5-0	7-6	9-11	11-20	1-33	3-40	5-32
1	౧౦	7-10	8-47	10-32	12-32	2-45	4-56	7-1	9-7	11-16	1-29	3-36	5-28
మార్చి 2	౧౧	7-6	8-42	10-28	12-28	2-40	4-52	6-58	9-8	11-12	1-25	3-32	5-24
3	౧౨	7-2	8-38	10-24	12-25	2-37	4-48	6-54	8-59	11-8	1-22	3-28	5-20

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) కార్తిక శుక్లపక్షః క్రీ. శ. 1964

1964 నవంబరు నెల

5 శు.పా. గు ౧౬-౫౩ విశా ౨౭-౧౮ రా వ 9-25 ల 11-10 కు ద్వితీయాతిథిః అఖండదీప ప్రారంభః
6 వి. శు ౨౦-౩౫ అనూ ౩౨-౫౮ రావ1-19ల3-5కు శూన్యతిథిః
7 త. శ ౨౫-౧౩ జ్యే౩౭-౨౫ త్యాజ్యాభావః తృతీయాతిథిః
8 చ. ఆ ౩౦-౨౧ మూల౪౪-౫౧ ఉవ 6-24-ల8-10కు
9 పం. సో ౩౫-౪౭ పూషా౫౧-౬౬ ప వ10-47 ల 12-33కు
10 ష. మం ౪౦-౫౩ ఉషా౫౭-౩౯ ప వ 11-55ల1-21కు
11 స. బు ౪౫-౧౭ శ్ర ౬౦-౦ ప వ 9-38 ల 11-23 కు పొయిఘయాళ్వార్ పిళ్లలోకాచార్యర్ తి॥ న॥
12 అ. గు ౪౭-౪౯ శ్ర౨-౫౨ ప వ 11-39 ల 1-22కు పూతత్తాళ్వార్ తి॥ న॥
13 న శు ౫౧-౧ ధని౭-౧౭ సావ4-44 ల 6-25 కు
14 ద. శ ౫౨-౯ శత౧౦-౩౩ సావ5-4 ల 6-43 పేయాళ్వార్ తి॥ న॥
15 ఏ ఆ ౫౧-౪౫ పూభా౧౨-౩౫ రా వ8-59 ల 10-36కు మత్రయగాశి భోగనగాశి
16 ద్వా. సో ౫౦-౧౫ ఉభా౧౩-౨౦ రావ11-30 ల 1-5కు వృశ్చికేరవిః ౦-౯ ద్వాదశి హరి వాసరః ౭-౪౦ క్షీరాబ్దిద్వాదశి వేదనిధి తీ॥ పు॥
17 త్ర మం ౪౭-౧౫ రేవ ౧౨-౫౬ త్యాజ్యాభావః
18 చతు. బు ౪౩-౪౭ అశ్విని౧-౩౯ ఉ వ5-58 ల 8-32 కు రా వ 8-5ల9-37 కు
19 ○ పూర్ణి గు ౩౯-౧౭ భర౯-౬౭ రా వ9-17ల10-48కుఅన్వాధానం జ్వాలాతోరణమిత్యాది

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) కార్తిక కృష్ణపక్షః క్రీ. శ. 1964

1964 నవంబరు నెల

అరుళాళ పెరుమాళ్ ఎంబెరుమానార్ తి॥ న॥
20 బ పా. శు ౩౪-౪ కృ౬-౨ రా వ 11-43 ల 1-13 కు యోగకాలః కృత్తికా దీపోత్సవః సంపిళ్లి తిరుమంగయాళ్వార్ తి॥ న॥
21 వి శ ౨౭-౨౭ రో౭-౭౨ మృ౫౬-౪ ప వ12-28ల1-58 కు
22 త ఆ ౨౨-౧౩ ఆర్ద్రా౫౪-౭ ప వ1-29ల2-58 కు తదియతిథిః
23 చ సో ౧౬-౩౫ పున౪౯-౫౫ ప వ3-7 ల 4-33కు తిథిద్వయం
24 పం మం ౧౦-౪౯ పుష్య౪౬-౨ ప వ 9-45ల11-16 కు
25 ష. బు ౫-౨౨ ఆశ్లే౪౨-౩౫ ప వ12-49 ల 2-19కు
26 స. గు ౦-౨౬ ఏకాదశి౫౫-౩౪ మఘ౩౯-౫౨ ప వ10-49 ల 12-21కు తె వ6-1ల
27 న. శు ౫౭-౩౩ పూఫ౩౭-౧ శేవ7-35కు తె వ4-35 ల 6-11కు
28 ద శ ౫౦-౯ ఉఫ౩౭-౧ తె వ 5-34ల
29 ఏ ఆ ౪౯-౧౭ హస్త౩౭-౧౧ శేవ7-12కు తె వ5-25కు మత్రయగాశి
30 ద్వా. సో ౪౯-౩౬ చిత్రా ౩౭-౩౭ శేవ 7-5కు తె. వ 3-40 ల 5-20 కు ద్వాదశి హరి వాసరః ౬-౪౩

డిశంబరు

1 త్ర మం ౫౦-౫౭ స్వాతి౭-౯ తె వ4-49ల
2 చతు. బు ౫౩-౪౯ విశా౪౫-౬ శేవ5-52కు తెవ4-45ల మాసశివరాత్రి పద్మనాభ తీ॥ పు॥
3 ● అమా. గు ౫౭-౩౬ అనూ ౪౯-౫౭ శేవ 6-29 కు అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః సర్వేశాం

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) మార్గశీర్ష శుక్ల పక్షః క్రీ.శ. 1964

1964 డిశంబరు నెల

4 శు. పా. శు ౬౦-౦ జ్యే౫౫-౫౨ ప. వ8-33ల10-19కు యోగకాలః
5 పా. శ ౨-౩౪ మూ౬౦-౦ ప, వ1-58ల3-24కు తె. వ5-35 ల
6 వి. ఆ ౭-౫౧ మూ౨-౧౬ శేవ7-21కు సావ5-59 ల 7-45 కు
7 త. సో ౧౩-౧౭ పూషా౭-౪౯ సావ5-19 ల 8-35కు చతుర్థీ తిథిః
8 చ. మం ౧౭-౨౪ ఉషా౧౫-౪ సా వ4-51 ల 6-36కు శూన్యతిథి
9 పం. బు ౨౨-౪౭ శ్ర౨౦-౪౨ సావ7-8 ల 8-52కు పంచమితిథి
10 ష. గు ౨౬-౧౨ ధని౨౫-౨౨ రా వ12-16ల1-58కు సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠీ
11 స. శు ౨౭-౩౦ శత౨౭-౫౭ రా వ12-43ల2-23 కు
12 అ. శ ౨౮-౩౪ పూభా౩౧-౧౫ తె వ4-47ల6-25 కు
13 న. ఆ ౨౯-౭ ఉభా౩౨-౨౨ త్యాజ్యాభావః
14 ద. సో ౨౭-౨౭ రే౩౨-౧౦ ఉ వ7-23ల9-11కు [మధ్యాహోత్పూర్వతః పుణ్యకాలః
15 ఏ. మం ౨౪-౪౭ అశ్వి౩౧-౦ ప వ3-0 ల 4-34కు తె వ 4-10 ల 5-42కు మత్రయగాశి
16 ద్వా. బు ౨౧-౧౦ భర౨౭-౪౭ తెవ5-28ల తిథిద్వయం ధనుషిరవిః ౨౭-౨౧
17 త్ర. గు ౧౬-౪౨ కృ౨౫-౫౨ శేవ3 59కు చతుర్దశితిథి హనుమద్వ్రతం
18 చతు. శు ౧౧-౨౯ రో౨౨-౧౯ ఉ వ7-57 ల 9-27కు రా వ8-43ల10-43 వ అన్వాధానం దత్తజయంతి

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) మార్గశీర్ష కృష్ణపక్షః క్రీ.శ. 1964

1964 డిశంబరు నెల

19 ○ పూర్ణి. శ ౫-౫౩ మృగ౧౭-౨౨ రావ9-45ల11-15కు యోగకాలః
20 బ. పా. ఆ ౦-౬ ఏకాదశి౫౪-౧ ఆర్ద్రా౧౪-౧౫౧ వ11-25ల12-54కు రఘునాథ తీ॥ పు॥
21 త. సో ౪౭-౧౭ పున౧౦-౨ సావ6-4 ల 7-34కు
22 చ. మం ౪౨-౫౧ పుష్య౬-౬ రా వ9-4ల10-35కు
23 పం. బు ౩౭-౬ ఆశ్లే౨-౩౪ మఘ౫౬-౩౭ సావ7-0ల8-31కు అక్షోభ్య తీ॥ పు॥
24 ష. గు ౩౩-౫౯ పూఫ౫౭-౧౧ ప వ2-5ల3-37 కు
25 స. శు ౩౦-౫౧ ఉఫ౫౬-౫ ప వ12-34ల2-8కు
26 అ. శ ౨౭-౪ హ౫౫-౫౪ ప వ1-26ల3-1కు త్రిస్పృక్కాః
27 న. ఆ ౨౭-౫౦ చిత్రా౫౭-౭ ప వ1-9ల2-47కు
28 ద. సో ౨౭-౭ స్వాతి౫౯-౨౧ ప వ11-18ల12-58కు
29 ఏ. మం ౨౯-౫౨ విశా౬౦-౦ ప వ12-20ల2-2కు మత్రయగాశి
30 ద్వా. బు ౩౨-౩౯ విశా౩-౨౩ ప వ12-19ల2-3కు రఘూత్తమ తీ॥ పు॥
31 త్ర. గు ౩౬-౩౭ అనూ౭-౬ సావ4-1ల5-46కు మాసశివరాత్రి
1 చతు. శు ౪౧-౩౧ జ్యే౧౩-౪౫ రా వ8-59ల10-45కు తొండరొడిప్పొడియాళ్వార్ తి॥ న॥
2 ● అమా. శ ౪౬-౫౪ మూల ౨౦-౨ ప వ12-55ల 2-41కు రా వ1-20 ల 3-6 కు సర్వేషాం ౩౦స్యా అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) పౌష శుక్లపక్షః క్రీ. శ. 1965

1965 జనవరి నెల

3 | శు. పా. ఆ [illegible] పూ.షా [illegible] రా వ2-10 ల3-56కు యోగకాలః
4 | వి. సో [illegible] ఉ.షా33-0రా వ12-35 ల 2-0 కు
5 | త. మం [illegible] శ్రవ [illegible] రా వ2-33 ల 4-17కు
6 | త. బు [illegible] ధని [illegible] త్యాజ్యాభావః
7 | చ. గు [illegible] శత [illegible] ఉ వ7-52 ల 9-34కు
8 | పం. శు [illegible] పూ.భా [illegible] ప వ8-27ల10-7 కు
9 | ష. శ [illegible] ఉ.భా [illegible] ప వ12-39ల2-18కు పుష్కరిణీ ముఖం [illegible]
10 | స. ఆ [illegible] రేవ [illegible] ప వ3-26ల5-2కు సత్యకామ తీ॥ పు॥
11 | అ. సో [illegible] అశ్వి [illegible] రా వ11-5ల12-40 కు
12 | న. మం [illegible] భర [illegible] ప వ12-19 ల 1-52 కు
13 | ఏ. బు [illegible] కృత్తి [illegible] ప వ1-41ల 3-13కు ముక్కోటి [illegible] సార్వత్రిక గారి వైకుంఠ గారి శ్రీరంగద్వారస్థ భగవదాలోకన మహోత్సవః॥
14 | ద్వా. గు [illegible] రోహి [illegible] ప వ4-13 ల 5-43కు తె వ4-59ల6-29కు శ్రీ వైష్ణవ మా॥ గారి
15 | త్ర. శు [illegible] మృగ [illegible] తె వ6-2 ల
16 | చతు. శ [illegible] ఆర్ద్ర [illegible] శే వ7-32కు విద్యాధీశ తీ॥ పు॥
17 | ○ పూర్ణి ఆ [illegible] పున [illegible] ప వ7-44ల 9-13కు రా వ2-21 ల 3-51కు అన్వాధానం ఎంబార్ తి॥ న॥

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) పౌష కృష్ణపక్షః క్రీ. శ. 1965

1965 జనవరి నెల

18 | బ పా. సో [illegible] పుష్య [illegible] తె వ5-19 ల
19 | వి. మం [illegible] ఆశ్లే [illegible] శే వ6-50కు రా వ3-14 ల 4-45కు తిథిద్వయం
20 | త. బు [illegible] మఘ [illegible] రా వ 10-18ల 11-50కు చతుర్థీ తిథిః తిరుముడిశెయాళ్వార్ తి॥ న॥
21 | చ. గు [illegible] పూ.ఫ [illegible] రా వ8-44 ల 10-18కు
22 | పం. శు [illegible] ఉ.ఫ [illegible] రా వ 9-30 ల 11-6 కు
23 | ష. శ [illegible] హ [illegible] రా వ9-8ల10-45కు
24 | స. ఆ [illegible] చిత్త [illegible] సా వ7-9 ల 8-48కు
25 | అష్ట. సో [illegible] స్వా [illegible] రా వ 8-5 ల 9-46కు
26 | న. మం [illegible] విశా [illegible] సా వ7-48 ల 9-31కు
27 | ద బు [illegible] అనూ [illegible] రా వ11-24 ల 1-9కు
28 | ఏ. గు [illegible] జ్యే [illegible] రా వ4-17 ల 6-3కు తిథిగారి మతత్రయ గారి
29 | ద్వా. శు [illegible] మూ [illegible] రా వ8-11 ల 9-57కు శూన్యతిథి
30 | త్ర. శ [illegible] పూ.షా [illegible] ప వ8-35ల10-22కు మాసశివరాత్రి
31 | చతు ఆ [illegible] ఉ.షా [illegible] ప వ9-25ల11-12కు
1 | ● అమా. సో [illegible] శ్రవ [illegible] ఉ వ7-34 ల 9-20కు సర్వేషాం అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః చతుర్దశ ఘటికానంతర అనుకల్పేనమహోదయోనామాలభ్యయోగః

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) మాఘ శుక్లపక్షః క్రీ. శ. 1965

1965 ఫిబ్రవరి నెల

2 | శు. పా. మం [illegible] ధని [illegible] ప వ9-56 ల11-40కు యోగకాలః
3 | వి బు [illegible] శత [illegible] ప వ3-17 ల 5-0కు
4 | త గు [illegible] పూ.భా [illegible] సా వ3-57ల5-37కు
5 | చ శు [illegible] ఉ.భా [illegible] వ8-15ల9-34కు
6 | పం. శ [illegible] రేవ [illegible] రా వ11-9ల12-46కు
7 | ష. ఆ [illegible] అశ్వి [illegible] త్యాజ్యాభావః [జయంతి
8 | స సో [illegible] భర [illegible] ఉ వ7-0ల8-35కు రా వ8-16ల9-40కు రథసప్తమి సూర్య
9 | అ. మం [illegible] కృత్తి [illegible] రా వ9-44ల11-16కు
10 | న. బు [illegible] రోహి [illegible] రా వ12-20 ల 1-51కు ఆనంద తీ॥ పు॥
11 | ద గు [illegible] మృగ [illegible] ప వ1-10ల2-40కు
12 | ఏ. శు [illegible] ఆర్ద్ర [illegible] ప వ 2-18 ల 3-48కు కుంభేర్కః [illegible] తిథిద్వయం మతత్రయ గారి భీష్మ గారి సత్యజ్ఞాన తీ॥ పు॥
13 | ద్వా శ [illegible] పున [illegible] ప వ3-54 ల 5-23కు త్రయోదశీతిథి
14 | త్ర ఆ [illegible] పుష్య [illegible] ప వ10-30ల12-0కు
15 | చతు. సో [illegible] ఆశ్లే [illegible] ప వ 1-35 ల 2-55 కు అన్వాధానం మహామాఘీ
16 | బ. పా. మం [illegible] మఘ [illegible] ప వ11-16 ల 12-47కు తె వ6-18ల యోగకాలః

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) మాఘ కృష్ణపక్షః క్రీ శ. 1965

1965 ఫిబ్రవరి నెల

17 | వి బు [illegible] పూ.ఫ [illegible] శే వ7-30ల రా వ5-38 ల 6-12కు
18 | త గు [illegible] ఉ.ఫ [illegible] తె వ5-18ల
19 | చ శు [illegible] హస్త [illegible] శే వ6-53కు రా వ4-48 ల 6-25 కు
20 | పం. శ [illegible] చిత్త [illegible] రా వ2-35ల4-15కు
21 | ష. ఆ [illegible] స్వా [illegible] రా వ3-30ల5-11కు
22 | స. సో [illegible] విశా [illegible] రా వ3-8 ల 4-51 కు
23 | అ మం [illegible] అనూ [illegible] త్యాజ్యాభావః త్రిస్పృక్
24 | న బు [illegible] జ్యే [illegible] ఉ వ6-38 ల 8-22కు
25 | ద. గు [illegible] మూ [illegible] ప వ11-25ల 1-11కు రా వ3-18ల5-4కు
26 | ఏ. శు [illegible] పూ.షా [illegible] ప వ3-43 ల 5-29కు
27 | ఏ. శ [illegible] ఉ.షా [illegible] సా వ4-33 ల 6-20కు మతత్రయ గారి
28 | ద్వా ఆ [illegible] శ్రవ [illegible] ప వ2-41 ల 4-27కు

మార్చి నెల

1 | త్ర సో [illegible] శ్రవ [illegible] సా వ5-5ల6-50కు చతుర్దశీ తిథిః మాసశివరాత్రిః
2 | చతు. మం [illegible] ధని [illegible] వ10-35 ల 12-18కు అపరాహ్ణాంతః [illegible] అమాతిథిః వాజసనేయినాం సర్వేషాం విష్ణుచిత్త రామానుజస్వామి తీ॥ పు॥
3 | ● అమా బు [illegible] శత [illegible] రా వ 11-21ల12-2కు అపరాహ్ణాదిః [illegible] తిథిః అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం. తే	శక. తే	గ్ర వా	శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర ఫాల్గునమాసః శకః౧౮౮౬-౮౭ కలిః ౫౦౬౫-౬౬ క్రీస్తుశకః 1965 (చాంద్రః మాధవః వసంతఋతుః)
6-25	6-14	4	౧౩	ర	శు.పా. గు ౨౪-౧౦ సా4-6 పూభా౫౯-౫౫ సా6-4 సాధ్యం ౨౭-౩౦ బ౨౪-౧౦ అమృ౯-౪ తెవ4-0ల5-39కు దినం ౫౯-౩౭ పూభాౌర్క్యః ౭-౨౩ర క్రాం౬ఉ౩౦ప. ప్రతిపత్తిథిః యోగకాలః చంద్రదర్శన ముత్తరశృంగం సమార్ఘః భు౨-౪౭చ౫పదు10-19ల. పుదు3-4ల
6-25	6-14	5	౧౪	బు	వి. శు ౨౪-౪౮ సా4-20 ఉభా౩౧-౫ సా6-52 శుభ౫౫-౧ అమృ౧౯-౪౩ త్యాజాభావః దిన౫౯-౩౪ పూభాలమీ నే నీ చేబుధః ౩౪-౫౮కు వే౩౧ఉ భు౨-౫౭జలిభాక్ష్య పదు8-44ల పుదు 12-42ల
6-24	6-15	6	౧౫	పౌ. శు శు	త. శ ౨౪-౩౦ సా4-11 రేవ౩౨-౧౫ సా7-18 శుక్ల ౨౨-౦౪ ౨౪-౫ పవ7-4ల8-42కు అమృ౬౬-౧ దిన౫౯-౩౬ ప్ర గ౯౦11-54ల తెగ౦4-18కు పూఫలవక్రీకుజః ౯-౩౯శత౩సుక్రః ౩౭-౪౬కు వేఃప పునఃకు వే౩౨ఉత్తృతీయా తిథిః తిలలక్ష్మీ భు౩-౧చ౨ఉదు7-56కు
6-24	6-15	7 1965 మార్చి నెల	౧౬ ఫాల్గుణమాసం	ర.బు	చ. అ ౩౩-౧౫ సా8-41 అశ్వి౩౨-౩౦ సా7-23 బ్రహ్మ౯-౧౩భ ద్ర౨౩-౧౫ అమృ౧౪-౬ పవ3-22ల4-58కు తెవ4-55ల దిన౫౯-౩౯ పూభా౧ర్క్యః ౨౭-౧౨ఉభా౧బుధః ౯-౧౨కు వే౩౩ప. చతుర్థి తిథిః పుత్రగణపతివ్రతం భు ౩-౬౩సాదు4-40ల
6-23	6-15	8	౧౭		పం. సో ౨౧-౧౦ ప2-51 భర౩౧-౫౮ సా7-10వి౧౩-౪౩ బా౨౧-౧౦ శేవ6-29కు అమృ౨౦-౪ దిన౫౯-౪౧ తిథి ద్వయం భు౩-౧౭చరపదు 12-42పుదు3-5ల
6-22	6-15	9	౧౮	బు.శు	ష. మం ౧౮-౨౦ ప1-42 కృ౩౦-౪౦ సా6-38 వై౯-౩౯తై ౧౮-౨౦ ఉవ6-53ల8-27కు అమృ౨౪-౧౮ దిన౫౯-౪౩ ఉభా౨బుధః ౪-౪౫కితిరశుక్రః ౨౦-౧౦ సప్తమీతిథిః. భు౩-౨౫చ౫పగు8-42లరాదు 11-4ల
6-21	6-16	10	౧౯	ర.బు	స. బు ౧౪-౪౩ ప12-14 రోహి౨౯-౩౩ సా5-46 విష౬-౫౫ ప్రీతి౩-౩౭ వణి౧౪-౪౩ పవ10-3ల11-35కు అమృ౨౦-౫౦ రావ11-6ల12-38కు దిన౫౯-౪౬ పూభా౩ర్క్యః ౪౭-౨౩ ఉభా౩బుధః ౫౧-౩౭రా క్రాం౨ఉ ఉభయాయనభ్యాయః. అన్నప్రాశనస్యమీనః ఉగం5-54 భు౩-౩౭చ౬పదు11-53ల
6-21	6-16	11	౨౦	బు	● గు ౧౦-౧౨ ప10-26 మృ౨౫-౩౯ సా4-33 ఆయుర్౯-౩౦ బ౧౦-౧౨ అమృ౪-౪౮ రావ12-30ల2-0కు పునరమృ౫౯-౩౭ దిన౫౯-౪౮ పూఫల్గునుదితో బుధః ౪౮-౪౩ రాక్రాం౬పలక్ష్మీ వ్రస్సీతాయాశ్చపూజా. భు౩-౪౨చ౭పదు10-7ల పుగు3-4ల
6-20	6-16	12	౨౧	బు శు	న. శు ౪-౫౮ ఉ8-20 విషా౫౪-౨౮. తె5-57 ఆర్ద్రా౨౦-౦ప3-8 సౌభా౦౦కౌ౪-౫౮ రావ2-16ల3-45కు దిన౫౯-౫౦ ఉభా౪బుధః ౪౪-౪౦ పూభా౧సుక్రః ౦-౪౬భు౩-౫౦ చపదు8-41ల పుదు12-41ల
6-19	6-16	13	౨౨		వికా. శ ౫౭-౩౫ రా3-21 పునర౭-౪౩ ప1-24 శోభ౩౩-౫౫ వణి౫౭-౫౭ అమృ౧౨-౧౦ రావ8-46ల10-15కు పునరమృ౫౮-౧౪ దిన౫౯-౫౩ శేవేం౧ఉ సాౌర్త ౧౧శి భు౩-౫౮చ౮ఉదు7-54కు
6-18	6-16	14	౨౩	ర. శు. బు. శు	ద్వా. ఆ ౪౫-౪౮ రా 12-37 పుష్య౨-౫౮ ప11-29 అతి౨౫-౩౦ బా౯-౧౦ రావ11-13ల12-11కు దిన౫౯-౫౫ పూభాలమీ నే మిత్రస్థౌర్క్యః ౯-౦పూఫ౩వక్రీ కుజః ౩౯-౩౩ రేవ౧బుధః ౪౩-౯ పూభా౨శుక్రః ౪౧-౨౩కే వే౧రవ శ్రీవైష్ణవ మాధ్వ౧౧శి. నృసింహ౧౨శి పుష్యార్క యోగః ప్రవేశాత్పరతష్టడశి త్యాఖ్యమీన సంక్రమణపుణ్యకాలః సమార్ఘః భుర-౯ చం౦సాదు4-40ల
6-18	6-17	15	౨౪	శ	త్ర. సో ౩౯-౫౮ రా9-52 ఆశ్లే౬-౫౮ ప9-28 సుకర్మ౭-౦ కౌ౨-౨౪ అమృ౪-౨౦ రావ8-29ల9-57కు అమృ౫౭-౩౩ దిన౫౯-౫౭ ప్రాసదితశ్శనిః ౩౩-౬ కామ దహనంభు౦-౭ చ౧పదు12-40ల పుదు3-4ల
6-17	6-17	16	౨౫	బు	చతు. మం ౩౨-౨౭ సా7-15 మఘ౩-౩ పూఫ౫౫-౨౩ తె5-44 ధృతి౯-౩౫౫-౪౦ పవ2-55ల4-24కు అమృ౪౩-౫౧ దిన౫౯-౫౯ రేవ౨బుధః౫౦-౦ శుక్రాం౩ ఉత్తర ప హోళీ కాకాలః. భు౦-౧౫చ౨పదు8-40లరాదు 11-4ల
6-16	6-17	17	౨౬	ర.శు	○ పూర్ణి. బు ౨౬-౩౫ సా4-54 ఉఫ౫౫-౪ తె4-18 శూల౦-౩౭ గం౫౨-౩౦ బ౨౬-౩౫ పవ12-29ల2-0కు అమృ౩౯-౦ దిన౩౦-౧ ఉభా౧ర్క్యః ౫౯-౧ పూభా౩సుక్రః ౨౨-౦ రవే౫౬-ఉ. అన్వాధానం బ్రహ్మసావర్ణి మన్వాదిః అన్నప్రాశనస్య మేషః పగం8-57 భుం-౨౩ చ౧౩పదు11-52ల
6-16	6-17	18	౨౭	పౌ. శ	బ. పా. గు ౨౧-౪౭ ప2-59 హ౫౨-౪౭ రా3-23 వృద్ధి౪౭-౭కౌ౨౧-౪౭ పవ 12-22ల1-54కు అమృ౩౯-౨౦ దిన౩౦-౪ వ్యప్ర సాగం6-22ల10-27కు శితర శనిః ౪౫-౯ రవే౩ ప తిథిద్వయం యోగకాలః వసంతోత్సవః మాతికునభక్షణం. చాతుర్మాస్య౨యా. భుం-౩౧చ౧౪పదు10-11ల పుదు3-4 ల
6-15	6-17	19	౨౮	బు	వి. శు ౧౮-౩౦ రా1-38 చిత్రా౫౨-౨౦ రా3-5 ధ్రువ౨౧-౩ గర౧౮-౩౦ పవ11-16ల 12-51కు అమృ౩౬-౧౮ దిన౩౦-౬ శేవ౩బుధః౧౮-౪౯ శ వే౫౨ఉ తృతీయా తిథిః బ్రహ్మకల్పః భుం-౩౯చ౧౫పదు8-17ల పుదు12-39కు
6-14	6-17	20	౨౯	ర.శు	త. శ ౧౬-౫౩ ప12-59 స్వా౫౩-౧౪ రా3-32 వ్యా౩౯-౪౭ భద్ర ౧౬-౫౩ పవ8-47ల10-25కు అమృ౩౦-౫౦ దిన ౩౦-౯ మేషాయనం ౪౮-౨౫ ఉభా౨ర్క్యః ౫౦-౨౫ పూభాలమీ నే ఉచ్చేశుక్రః౨-౫౭శి వే౫౪ప చతుర్థీతిథిః ప్రవేశాత్పరదినే విషువత్పుణ్యకాలః భుం-౪౭ఉదు7-50 కు
6-13	6-18	21	౩౦	గు	చ. ఆ ౧౭-౧౫ ప1-7 విశా౫౬-౦ తె4-4 వర్జ ౩౬-౪౨ బా౧౭-౧౫ పవ9-24ల11-5కు అమృ౩౩-౧౨ దిన ౩౦-౧౧ కృత్తి౨ వృషే గురుః౧౧-౪౭ పంచమీ తిథిః భుం-౫౪చ౧౬పదు12-38ల పుదు3-4ల
6-12	6-18	22	చైత్ర ౧	బు.శు	పం. సో ౧౯-౩౫ ప2-2 అనూ౬౦-౦(24-0) వజ్రం ౩౬-౧౮ తై౧౯-౩౨ పవ9-3ల10-47కు అమృ ౩౩-౩ దిన౩౦-౧౩ రేవలబుధః ౨౩-౪౦ ఉభా౧ శుక్రః ౪౧-౫౬ శూ న్యాతిథిః భు౧-౨చ౧౭పదు12-38ల పుదు3-4ల
6-12	6-18	23	౨	శు	ష. మం ౨౩-౩౫ ప3-38 అనూ౧-౧౨ ఉ6-41 సిద్ధి౩౭-౭ వణి౨౩-౩౯ పవ12-53ల2-38కు అమృ౪౩-౧౯ దిన౩౦-౧౬ పూఫ౨వక్రీ కుజః౫౨-౨౭కే క్రాం ౧ఉ షష్ఠీతిథిః

మి	వృ	మే	
	రా	గు	
	శు౨ శు మీ నే బుధః ౧౨ ఆ మీ నే రవిః ౮ ౩ శ ఉచ్చేశుక్రః ౪ గు వృషే శుక్రః		ర శ బు శు
కు(వ)			
		కే	

భుం-౧౦ వర్జ్యపదు8-... ౯-11-2ల

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం.తే	శ॥తే	గ్రహ	
6-11	6-18	24	3	ర	స. బు ౯-౧౦పా5-51 జ్యే ౭-3౬ప9-13 వ్యతీ 3౮-౫౪బ ౯-౧౦ పా వ6-13 ల 8-1కు అమృ ౫౭-౨ దిన3౦-౧౮ ఉభా 3ర్కు: ౧౨-౫ క్రాం రాహు: స్వాధ్యాయ: భుం-౧౮ చ౨౦పదు11-48ల
6-10	6-18	25	౪	శు	అ. శు 3౫-33 రా8-23 మూ ౧౫-౨ప12-11 వ౭ ౪౧-౨౨ బా౨-౨౪పవ 10-23 ల 12-11 కు రా వ 11-1 ల 12-50కు దిన3౦-౨౧ ఉభా ౨ శుక్ర: ౨౧-౫౦ శైవన క్తం. త్రిపుష్కర: భుం-౨౬చ౨౧పదు10-12ల పుదు3-4ల
6- 9	6-18	26	౫		న. శ ౪౨-౧౦రా11-1 పూపా ౨౨-౫౦ప 8-17 పరి ౪3-౫౮ తైతి-౪౮ రా వ12-16 ల 2-4కు దిన3౦-౨3 రావే౨3 ఊ: భుం-3౪చ౨౨పదు8-34ల పుదు12-34ల
6- 9	6-19	27	౬	ర	ద. శి ౪౮-౧౧రా1-25 ఉపా 3౦-౧౯ సా6-17 శివ ౪౬-౪౮ వణి ౧౫-౯ అమృ ౧౨-౧౮ రా వ 10-43 ల 12-30 కు దిన3౦-౨౫ ఉభా ౪ర్కు: 3౪-౧౨ రావే౧3 ప భుం-౪౨ చ౨3 ఉదు7-40కు
6- 8	6-19	28	౭	శు	ఏ. ఆ ౫3-౨౧రా8-28 శ్ర3౭-౦రా8-56ల సిద్ధ ౪౭-3౦ బ౨౦-౪౬ అమృ ౯-౬ రా వ 1-18 ల 3-3కు దిన 3౦-౨౮ ఉభా 3 శుక్ర: ౨-౪3 మతత్రయ ౧౧శి భు ౧-౫౦ చ౨౪ పాదు 4-40ల
6- 7	6-19	29	౮	బు	ద్వా. సో ౫౭-౭ తె4-59 ధ ౪౨-3౨రా11-8 సాధ్య ౪౮-౦ కౌ ౨౫-౧౪ అమృ ౧౪-౭ త్యాజ్యాభావ: దిన3౦-3౦ బుధవక్రారంభ: 3౫-౧౪ వక్రారంభే రాశ్యాది బు: ౧౧-౯-౫3-౯ శిక్రాం౪౨ ఊ ద్వాదశీహరివాసర: ౯-౧౭ ప్రదోష: భుం-౫౮ వ౨౫పదు12-36ల పుదు3-4ల
6- 6	6-19	30	౯	ర.శు	త్రి. మం ౫౯-౧౨ తె5-47 శత ౪౬-౨౨రా12-39 శుభ ౪౭-౧౧ గ ౨౮-౧౮ వ6-47 ల 8-29కు అమృ ౯-౧౫ దిన3౦-3౨ రేవ ౧ర్కు: ౫౬-౪౦ ఉభా ౪ శుక్ర: ౪3-౪౪ శుక్రాం౪౭ప భుం-౬చ౨౬పదు8-28ల రాదు11-1ల
6- 6	6-19	31	౧౦	పా.బు	చతు. బు ౫౯-౫౬ తె6-3 పూభా ౪౮-౫౫రా1-40 శుక్ల ౪౫-౧౪ విష్టి ౯-3౨ శు వ7-19 ల 8-59కు అమృ ౨౮-౮ దిన3౦-3౪ నైర తె గం 5-45ల పశ్చాదస్తమితో బు: ౪౮-౦ శైవన క్తం. మాసశివరాత్రి: భుం-౧౪చ౨౭పదు11-43ల
6- 5	6-19	1	౧౧	శా	● అమా శు ౫౯-౧౫ తె5-48 ఉభా ౫౦-౧౧రా2-9 బ్రహ్మ ౪౨-౧౭ చతు ౯-౪౧పవ11-27 ల 1-5కు అమృ 3౭-౫౫ దిన3౦-3౬ వై॥ అస్త: పగం10-8కు. శక్రాం౫౦ ఊ సర్వేషాం 3౦ స్యా. అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞ: భుం-౨౨చ౨౮పదు10-8ల పుదు3-4ల

సూ.ఉ	సూ.అ	ఇం.తే	శ॥తే	గ్రహ	శ్రీ విశ్వావసునామ సం॥ర చైత్రమాస: ౧౮౮౭ శక: కలివత్సరా: ౫౦౬౬ క్రీస్తుశక: 1965 (చాంద్ర: మాధవ: వసంతర్తు:)
6- 4	6-15	2	౧౨	శు	శు. పా. శు ౫౭-౨౬ తె5-2 రేవ ౫౦-౮రా2-7 ఐ 3౮-౧౮ కిం ౨౮-౨౧ప2-8ల3-44కు అమృ ౪౪-౮ దిన3౦-3౯ రేవ ౧సు క్ర: ౨౪-౫౧ శక్రాం౫౧ప శుపే౫౦ ఊ యోగకాల: భుం-౪౦చ౨౯పదు8-29ల పుదు12-35ల ఇతిశివమ్. శ్రీ: శ్రీ: శ్రీ:

శక 1886, 87 శ్రీ క్రోధినామ సంవత్సర ఫాల్గున మాసమునందు నిరయన లగ్నాంత కాలములు - గంటలు - నిమిషములు

ఇం తే.	శక తేది	కుం	మీ	మేష	వృష	మి	కర్క	సిం	కన్య	తులా	వృశ్చి	ధను	మక
		పగటియందు లగ్నాంతకాలములు						రాత్రియందు లగ్నాంతకాలములు					
4	౧౩	6-58	8-35	10-20	12-21	2-33	4-44	6-50	8-55	11- 4	1-18	3-24	5-23
5	౧౪	6-54	8-31	10-16	12-17	2-29	4-40	6-46	8-51	11- 0	1-14	3-20	5-19
6	౧౫	6-50	8-27	10-12	12-13	2-25	4-36	6-42	8-47	10-56	1-10	3-16	5-15
7	౧౬	6-46	8-23	10- 8	12- 9	2-21	4-32	6-38	8-43	10-52	1- 6	3-12	5-11
8	౧౭	6-42	8-19	10- 4	12- 5	2-17	4-28	6-34	8-39	10-48	1- 2	3- 8	5- 7
9	౧౮	6-38	8-15	10- 0	12- 0	2-13	4-24	6-30	8-35	10-44	12-57	3- 4	5- 3
10	౧౯	6-34	8-11	9-56	11-56	2- 9	4-20	6-26	8-31	10-40	12-53	3- 0	4-59
11	౨౦	6-30	8- 7	9-52	11-52	2- 4	4-16	6-22	8-27	10-36	12-49	2-56	4-55
12	౨౧	6-26	8- 3	9-48	11-48	2- 0	4-12	6-18	8-23	10-32	12-45	2-52	4-51
13	౨౨	6-22	7-59	9-44	11-44	1-56	4- 8	6-14	8-19	10-28	12-41	2-48	4-47
14	౨౩	6-18	7-55	9-40	11-40	1-52	4- 4	6-10	8-15	10-24	12-37	2-44	4-43
		మీ	మే	వృష	మిథు	కర్క	సిం	కన్య	తుల	వృశ్చి	ధను	మక	కుం
15	౨౪	7-51	9-36	11-36	1-49	4- 0	6- 6	8-11	10-20	12-34	2-41	4-32	6-14
16	౨౫	7-47	9-32	11-32	1-45	3-56	6- 2	8- 7	10-16	12-30	2-37	4-28	6-10
17	౨౬	7-43	9-28	11-28	1-41	3-52	5-58	8- 3	10-12	12-26	2-33	4-24	6- 6

(1965 మార్చి — ఫాల్గుణ మాసం)

ఇం తే	శక తేది	మీ	మే	వృష	మిథు	కర్క	సిం	కన్య	తులా	వృశ్చి	ధను	మక	కుం
		పగటియందు లగ్నాంతకాలములు						రాత్రియందు లగ్నాంతకాలములు					
18	౨౭	7-39	9-24	11-24	1-37	3-48	5-54	7-59	10- 8	12-22	2-29	4-20	6- 2
19	౨౮	7-35	9-20	11-20	1-33	3-44	5-50	7-55	10- 4	12-18	2-25	4-16	5-58
20	౨౯	7-31	9-16	11-16	1-29	3-40	5-46	7-51	10- 0	12-14	2-21	4-12	5-54
21	౩౦	7-27	9-12	11-12	1-25	3-36	5-42	7-47	9-56	12-10	2-17	4- 8	5-50
22	౧	7-23	9- 8	11- 8	1-21	3-32	5-38	7-43	9-52	12- 6	2-13	4- 4	5-46
23	౨	7-19	9- 4	11- 4	1-21	3-28	5-34	7-39	9-48	12- 2	2- 9	4- 0	5-42
24	౩	7-15	9- 0	11- 0	1-17	3-24	5-30	7-35	9-44	11-58	2- 5	3-56	5-38
25	౪	7-11	9-56	10-56	1-13	3-20	5-26	7-31	9-40	11-54	2- 1	3-52	5-34
26	౫	7- 7	8-52	10-52	1- 9	3-16	5-22	7-27	9-36	11-50	1-57	3-48	5-30
27	౬	7- 3	8-48	10-48	1- 5	3-12	5-18	7-23	9-32	11-46	1-53	3-44	5-26
28	౭	6-59	8-44	10-44	1- 1	3- 8	5-14	7-19	9-28	11-42	1-49	3-40	5-22
29	౮	6-55	8-40	10-40	12-57	3- 4	5-10	7-15	9-24	11-38	1-45	3-36	5-18
30	౯	6-51	8-36	10-36	12-52	3- 0	5- 6	7-11	9-20	11-34	1-41	3-32	5-14
31	౧౦	6-47	8-32	10-32	12-49	2-56	5- 2	7- 4	9-16	11-30	1-36	3-28	5-10
1	౧౧	6-43	8-28	10-28	12-45	2-52	4-58	7- 0	9-12	11-26	1-32	3-24	5- 6
2	౧౨	6-39	8-24	10-24	12-41	2-48	4-55	6-56	9- 8	11-22	1-28	3-20	5- 2

(1965 మార్చి ఏప్రిల్ — ఫాల్గుణ మాసం)

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) ఫాల్గున శుక్లపక్షః క్రీ.శ. 1965

1965 మార్చి నెల

4 | శు. పా. గు ౨౩-౪౭ పూ॥భా ౫౪-౪౧ రా వ3-20ల5-4కు ప్రతిపత్తిథిః
5 | వి. శు ౨౪-౨౨ ఉ॥భా ౩౦-౩౭ శ్వోజ్యాభావః ద్వితీయాతిథిః
6 | త. శ ౨౩-౪౧ రేవ ౩౧-౧౧ ఉ వ6-48 ల 8-20కు తృతీయాతిథిః
7 | చ ఆ ౨౯-౪౭ అశ్వి ౩౦-౫౧ ప వ2-45ల4-21కు తే వ4-6 ల 5-38కు తిథిద్వయం
8 | పం సో ౧౮-౪౭ భర ౫౯-౨౪ తె వ5-40ల తిథిఃలక్ష్మీ
9 | ష. మం ౧౪-౪౭ కృ ౬౮-౫౮ శే వ7-11 కు
10 | స. బు ౧౦-౪౪ రో ౨౩-౫౩ ప వ8-19ల9-50కు రా వ9-10ల10-40కు సత్యవ్రత తీ॥ పు॥
11 | అ గు ౪-౪౯ విష్ణ్వా ౫౪-౧౬ మృ ౨౦-౧౨ రా వ10-15 ల 11-45కు తిరుక్కచ్చినంబి ॥తి॥న॥
12 | ద. శు ౫౩-౨౯ ఆర్ద్రా ౧౬-౧౩౦ వ11-59ల1-28కు
13 | ఏ. శ ౪౭-౧ పున ౧౨-౩ సా వ3-36ల8-5కు మత్త్రయ ౧౧శి కులశేఖరాళ్వార్ తి॥ న॥
14 | ద్వా ఆ ౪౧-౧౪ పుష్య ౭-౫౭ రా వ9-28 ల 10-58కు మీ సేరక్కః ౫-౨ ప్రవేశాత్పూతః పుణ్యకాలః ద్వాదశీ హరివాసరః ౧-౫౦
15 | త్ర సో ౩౫-౫౨ ఆశ్రే ౪-౮ సా వ7-16ల8-47కు
16 | చతు. మం ౩౧-౭ మఘం-౪ పూ॥ఫ ౫౬-౪౬ వ2-13 ల 3-44కు హోలికా ౧౫ మా
17 | ○ పూరి. బు ౨౭-౧౦ ఉ ఫ౫౬-౭ పవ12-24 ల 1-57కు అన్వాధానం రంగనాచ్చియార్ నంజీయర్ తి॥ న॥

శ్రీ క్రోధినామ సం॥ర॥ (పూర్వపద్ధతి) ఫాల్గున కృష్ణపక్షః క్రీ. శ. 1965

1965 మార్చి నెల

18 | బ పా. గు ౪౪-౬ హ స్త ౫౫-౧౧ ప వ12-58 ల 2-32కు ప్రతిప త్తిథిః యాగకాలః
19 | వి శు ౨౨-౭ చిత్రా ౫౫-౩౫ వ12-22ల 1-59కు విదియాతిథిః
20 | త శ ౨౯-౧౮ స్వా ౫౬-౫౮ ప వ10-13ల11-51కు తిథి ౩ యా
21 | చ. ఆ ౨౯-౪౮ విశా ౬౦-౦ ప వ10-53ల12-34కు తిథి ౪ రీ
22 | పం సో ౨౩-౪౭ విశా ౦-౨ ప వ10-22ల12-11కు తిథి ౫ మీ
23 | ష. మం ౨౬-౩౦ అనూ ౪-౩ ప వ1-53 ల 3-37కు
24 | స. బు ౩౦-౩౩ జ్యే ౯-౭ సా వ6-36 ల 8-22కు
25 | అ. గు ౩౫-౨౧ మూ ౧౫-౧ ప వ10-25ల12-11కు రా వ10-48 ల 12-35కు తిస్రోష్టకాః
26 | న. శు ౪౦-౩౫ పూ॥షా ౨౯-౨౬ రా వ11-36ల1-22కు
27 | ద. శ ౪౫-౫౩ ఉ॥షా ౨౮-౦ రా వ9-47 ల 11-33కు
28 | ఏ ఆ ౫౦-౪౭ శ్ర ౩౪-౧౭ రా వ12-13 ల 1-58కు మత్త్రయ ౧౧శి
29 | ద్వా సో ౫౪-౫౬ ధని ౩౯-౫౮ తే వ5-52ల ద్వాదశీ హరివాసరః ౯-౩౫
30 | త్ర మం ౫౭-౫౧ శత ౪౪-౩౬ శే వ7-?4కు
31 | చతు బు ౫౯-౧౮ పూ॥భా ౪౮-౧౪ ఉ వ6-43 ల 8-25కు మాసశివరాత్రిః
1 | ● అమా. గు ౫౯-౪౯ ఉ॥భా ౫౦-౨౩ ప వ 11-19 ల 12-59కు సర్వేషాం ౩౦స్యా అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

శ్రీ విశ్వావసునామ సం॥ర (పూర్వపద్ధతి) చైత్ర శుక్లపక్షః క్రీ శ. 1965

2 | శు. పా. శు ౫౯-౨౩ రేవ ౫౧-౩౦ ప వ2-26ల4-8కు పిండపితృయజ్ఞః యాగకాలః శ్రీ శ్రీ శ్రీ

వర్ష విమర్శ - ధరలు

(మాసవారీగ—కార్తిక ఫలములతో సహా)

అధిక చైత్ర మాసము

అనావృష్టి యోగములు—వత్సరాది ప్ర ఒ ౩ మం వ. రవ్యగ్రే బుధః శు ౧౨ బు ప్ర. ఒ ౧౪ శ ప ఉత్తరాభాద్రా నక్షత్రే కుజ సంచారః బ ౩ మ ప్ర పురో గురుః

వర్ష యోగములు —వత్సరాది ప్ర బ తది మం ప బుధాగ్రే గురుః వత్సరాది ప్ర. పతంగ మార్గే కుజః శు ౭ కుజచలనం శు ౧౪ శు బుధోదయం శు ౧౫ ప్ర వైశాఖ బ ౧౦ శ ప బుధగుర్వోరేక రాశా వేకాంశేచ సమాగమః బ తది మం ప్ర. గుర్వగ్రే బుధః బ ౧౧ గు. గుర్వస్తమయం.

సారాంశము —ఈ మాస మంతయు మేఘాడంబరము అధికముగ నుండును బహుళములో ఉత్తరార్ధమున అచటచట గాలితో గూడిన వర్షములు కలుగును.

ధరలు —ధాన్యము మొదట కొద్దిపాటి మందం, క్రమేపియు చురుకు బెల్లం, శర్కర చురుకులో చురుకు ప్రత్తి, దూది వస్త్రములు చురుకు పసుపు, నువ్వులు నూనె కొద్దిపాటి చురుకు కొబ్బరి చురుకు వెండి బంగారములు చురుకులో మందం

నిజ చైత్ర మాసము

అనావృష్టియో॥ శు ౧౧ బు ప పురో గురుః శ ౧౧ బు ప్ర. బ ౧౧ సో. వ. పురోబుధః బ ౧౨ శ కుజ బుధయుతి

వర్ష యోగములు —శు ౧౧ బు. ప పతంగ మార్గే కుజః అస్మిన్మాసే బుధ గుర్వోరేకరా శావేకాంశేచ సమాగమః శు ౧౧ బు ప గుర్వగ్రే బుధః బ ౪ శు. ప్ర. బ ౧౨ శ. ప బుధాగ్రే గురుః బ ౧౨ శ.ప్ర. బుధాగ్రే కుజః తదగ్రే గురుః బ ౨ మం కుజ చలనం బ ౧౩ ఆ గురూదయం

సారాంశము —ఈ మాసమునందు అద్యంతములయందు ఎండలు గాయుచున్నను మధ్య యందు దభాటు వానలు గలుగును

ధరలు —ధాన్యము, పత్తి, దూది వస్త్రములు నిలబాటు బెల్లం, శర్కర చురుకులో నిలబాటు. పసుపు, నువ్వులునూనె, కొబ్బరి చురుకు వెండి బంగారములు మందం.

వైశాఖ మాసము

బ ౧౨ ఆది॥ మృగశిర్షకార్తె సువృష్టి అనావృష్టి యోగములు శు ౯ బు. వ. బుధాగ్రే కుజః శు ౧౫ ప్ర బ ౭ మం వ. కుజాగ్రే బుధః బ ౭ మం ప పురశ్శుక్ర రూపరవి మధ్యః శు ౯ బ కుజ గురు యుద్ధం

వర్ష యోగములు —బ౧ శు ప బుధాగ్రే గురుః శు ౮ మం ప్ర. బ ౩ శు. ప. పతంగమార్గే కుజః ఒ ౩ శు ప్ర శుక్రో వక్రీ బుజుర్బుధః ౩ మం ప్ర పురశ్శుక్రః వైశాఖ బ 13 సో రే కుజ చలనం

సారాంశము — ఇందు ఎండలు గాయుచున్నను సస్యానుకూలమగు తొలకరి వానల కారంభమగును

ధరలు —ధాన్యము కొంచెము తగ్గుదల బెల్లము, శర్కర చురుకులో మందం ప్రత్తి, దూది వస్త్రములు, పసుపు, నువ్వులు నూనె చురుకు కొబ్బరి నిలబాటు వెండి బంగారములు కొద్ది చురుకు

జ్యేష్ఠ మాసము

శు ౧౨ ఆ ఆర్ద్రకార్తె అల్పవృష్టిః బ ౧౦ ఆ పునర్వసు కా సామాన్యవృష్టిః అనావృష్టి యోగములు —జ్యేష్ఠ శు ౧౦ శు ప పురశ్శుక్ర రూప రవి మధ్యః బ ౩ శ ప్ర పురో బుధ రూప రవి మధ్యః శు ౧౩ సో. ప్ర రోహిణీ నక్షత్రే కుజ సంచారః బ ౩౦ గు ప్ర ఆర్ద్రాది పంచకే బుధ దర్శనం

వర్షయోగములు —శు ౧౦ శు ప పురశ్శుక్రః శు ౧౦ శు ప్ర బ ౩ ఆప సమీపస్థౌ బుధ శుక్రౌ అస్మిన్మాసే శుక్రో వక్రీ బుజుర్బుధః శు ౬ సో శుక్రాస్తమయం శు ౧౫ గు శుక్రోదయం

నాడీ యోగములు —జూన్ 11, 13, 16 లగా 18 వర్కు—26, 27, 29, జూలై 1, 6

చాంద్ర యోగములు —జూన్ 11, 12, 15 లగా 24 వర్కు—26, 27, 28 జూలై 8, 9

సారాంశము —ఇందు శుక్లమున అనుకూల వర్షములు కలుగును. బహుళములో గూడ మధ్య మధ్య గాలితో స్వల్పవర్షములు పడును.

ధరలు :—ధాన్యము కొంచెము చురుకు బెల్లము, శర్కర చురుకు తక్కువ ప్రత్తి, దూది వస్త్రములు చురుకు పసుపు కొద్దిపాటి మందము నువ్వులునూనె మందములో చురుకు. కొబ్బరి నిలబాటు వెండి, బంగారములు మందం.

ఆ షా ఢ మా స ము

శు ౧ఆ పుష్యకార్తి సామాన్య వృష్టి బ ౯ ఆ ఆశ్లేష కా అల్పవృష్టి అనావృష్టి యోగములు శు ౯ శ ప. పురోబుధ యావ రవి మధ్యః బ ౯ ఆ వ ఆర్ద్రాది పంచకే బుధ దర్శనం శు ౯ శ ప్ర పురో బుధః శుక్రా గ్రేకుజశ్చ శు ౧౧ సో. ప్ర. కుజ రాహు సమాగమ బ ౬ గు ప్ర ఆర్ద్రా నక్షత్రే కుజ సంచారః.

వర్ష యోగములు —శుత్రి శు ప్ర ప బ ౬ గు ప మృగశీర్షా నక్షత్రే కుజ సంచారః శు ౧౧ సో కుజ చలనం

నాడీ యోగములు —జూలై 10, 11, 14, 15, 23, 24, 25 28, 29—ఆగస్టు 5, 6, 7.

చాంద్రయోగములు —జూలై 12 లగా 17 వర్కు—24, 25, 26, 29 ఆగస్టు 2, 3, 4, 7

సారాంశము —ఇం దనావృష్టి యోగ ప్రాబల్యముచే ఆంధ్రదేశము నందును, అందు ప్రాగ్భాగమున వర్షము కొరకు వ్యవసాయదార్లు తహతహ లాడుదురు ఇతరత్ర సామాన్య వర్షములు పడును

ధరలు —ధాన్యము చురుకు బెల్లం, శర్కర సామాన్యపు చురుకు ప్రత్తి, దూది వస్త్రములు, కొబ్బరి మందం. పసుపు సామాన్యం. నువ్వులునూనె, వెండి బంగారములు నిలబాటు.

శ్రా వ ణ మా స ము

శు ౯ ఆ మఘకార్తి. మధ్య మధ్య సువృష్టి బ ౯ ఆ పూఫ కార్తి సువృష్టి తుల్య అనావృష్టి యోగములు బ 3 బు ప. పురోబుధః శుక్రాగ్రే కుజశ్చ బ 3 బు ప్ర బ ౧౧ బు ప పురోబుధ యావ రవి మధ్యః శు ౧౨ బు ప ఆర్ద్రా నక్షత్రే కుజ సంచారః శు ౧౦ ఆ ప్ర రవి శని సమసప్తకం

వర్ష యోగములు —శు ౧౨ బు ప్ర బుధో వక్రీ బుజుశ్శుక్రః బ ౧౧ బు ప్ర. సమీపస్థౌ బుధ శుక్రౌ బ ౧3 శు కుజ చలనం.

నాడి యోగములు —ఆగస్టు 8, 10, 12, 19, 20, 22, 23, 25 సెప్టెం 2 లగా 6 వర్కు

చాంద్రయోగములు —ఆగస్టు 8, 9, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 20 23, 24, 31—సెప్టెం 1, 5, 6

సారాంశము —మాసాది నుండియు స్వల్పముగను, అచటచట సస్యోచిత వర్షములు కలిగినను మధ్య యందు తెరపి గలిగి వర్షమునకై నిరీక్షించుటయు సంభవించును తిరుగ మాసాంతమందు గోదావర్యాది మహానదులు ప్రవహించునటుల వర్షించును

ధరలు —ధాన్యము, ప్రత్తి, దూది వస్త్రములు, వెండి, బంగారము చురుకుగ నుండును. పసుపు సామాన్య చురుకు బెల్లం, శర్కర, నువ్వులు నూనె నిలబాటు. కొబ్బరి మందం.

భా ద్ర ప ద మా స ము

శు ౬ శ ఉత్తరకార్తి. మధ్యను అనుకూల వృష్టి.

బ ౫ శ హస్తకార్తి. ఉత్తరార్థమున సువృష్టి

అనావృష్టి యోగములు —శు ౧౦ గు రవి శని సమ సప్తకం. బ ౧౧ శుక్రవార ప్ర ఆశ్లేష నక్షత్రే కుజ సంచారః

వర్ష యోగములు :—శు ౫ శు. ప బుధోవక్రీ బుజుశ్శుక్రః అస్మిన్మాసే సమీపస్థౌ బుధ శుక్రౌ బ ౯ మంద్ర. ప్రాజ్మఘాది పంచక శుక్రుడు.

నాడీయోగములు —సెప్టెం 7, 10, 17, 18, 19, 20, 22—అక్టో 1 లగా 5 వర్కు.

చాంద్రయోగములు :—సెప్టెం 9, 10, 11, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 28, 29—అక్టో. 3, 4

సారాంశము —ఈ మాస మంతయు సస్యోచిత వృష్టి కలుగును. అమావాస్యకు ఇటు అటు మునుళ్ళు పట్టునట్టు మంచి వర్షములు పడి గోదావర్యాది నదులు తిరుగ ప్రవహించును.

ధరలు .— ధాన్యము, వెండి బంగారములు నిలబాటు దూది, ప్రత్తి వస్త్రములు, కొబ్బరి పసుపు హెచ్చుధర నువ్వులు కొద్ది మందం

ఆ శ్వ యు జ మా స ము

శు ౪ శు చిత్రకార్తి చిత్ర వృష్టి బ 3 శు స్వాతికార్తి సవాత వృష్టి.

అనావృష్టి యోగములు :—బ ౪ శు ప ఆశ్లేష నక్షత్రే కుజ సంచారః శు ౯ గు ప్ర పురోబుధః బ ౪ శ ప్ర సింహాంగారకః బ ౫ ఆ ప్ర కుజ శని సమసప్తకం బ ౬ సో ప్ర. రవి గురు సమసప్తకం.

వర్ష యోగములు :—శు ౯ గు ప సమీపస్థౌ బుధ శుక్రౌ. అస్మిన్మాసే ప్రాజ్మఘాది పంచకే శుక్రః బ 4 ఆ కుజచలనం

నాడీ యోగములు —అక్టో 13 లగా 16 వర్కు. 18, 17, 27, 28, 29, 30, నవం. 2, 3, 4

చాంద్ర యోగములు :—అక్టో 7 లగా 11 వర్కు 14, 15, 16, 19, 20, 21, 25, 26, 27 నవం 3, 4

సారాంశము —ఇందు శుక్లమున మంచి వర్షములు కురియునవిపించుచున్నది. పూర్ణిమ దాటిన తరవాయిని క్రమేపియు వర్షాకాల నివృత్తి చిహ్నలు గల్గినను తిరుగ అమా ప్రాంతమందు అచటచట గాలితో గూడిన వర్షములు పడును

ధరలు —ధాన్యము, పసుపు విడుదల హెచ్చు—బెల్లము, శర్కర దుర్లభము. ప్రత్తి, వస్త్రములు చురుకు నువ్వులు నూనె, వెండి బంగారములు చురుకు కొబ్బరి నిలబాటు.

కా ర్తి క మా స ము

శు 1 గు విశాఖ కార్తి అపుడపుడు వర్షించును

అనావృష్టి యోగములు :—అస్మిన్మాసే పురో బుధః సింహాంగారకః కుజ శని సమసప్తకం చ. శు ౧౦ ఆ వ రవి గురు సమసప్తకం బ 3 బు ప్ర ప్రాక్స్వాతీత్రయ శుక్రుడు.

వర్ష యోగములు —బ 3 బు ప. ప్రాజ్మఘాది పంచకే శుక్రః.

నాడీ యోగములు .—నవంబరు 8, 9, 10, 11, 12, 15.

చాంద్ర యోగములు :—నవంబరు 5, 11, 12, 16, 17

సారాంశము :— ఈ మాస మంతయు ఎండామబ్బులు కలపోసిన ట్లుండును అనుకూల వాతావరణ కలుగును

ధరలు —ధాన్యము నిలబాటు బెల్లం, శర్కర చురుకు దూది, ప్రత్తి వస్త్రములు, పసుపు చురుకు. నువ్వులు నూనె మందంలో చురుకు. వెండి బంగారములు నిలబాటు.

మా ర్గ శీ ర్ష మా స ము

అనావృష్టి యోగములు :—శు ౧౫ శు ప. పురో బుధః బ ౧3 శ ప. సింహాంగారకః బ ౧3 శ. వ కుజ, శని సమసప్తకం శు ౯ ఆ ప. గురు, శుక్ర సమసప్తకం. బ ౯ ఆ వ ప్రాక్స్వాతీత్రయ శుక్రుడు. బ 2 ఆ ప్ర ఆశ్లేషా నక్షత్రే కుజ సంచారః

వర్ష యోగములు —శు ౫ బు ప్ర. బ ౧౧ వ బుధోవక్రీ బుజు శుక్రః. శు ౧౪ శు ప్ర సమీపస్థౌ బుధ శుక్రౌ బ ౧3 గు కుజ చలనం.

సారాంశము .—మధ్య మధ్య వర్షములు పడుచుండును.

ధరలు — ధాన్యము మందం. బెల్లం, శర్కర, కొద్దిపాటి మందం దూది, ప్రత్తి వస్త్రములు నిలబాటు పసుపు, నువ్వులు నూనె నిలబాటు కొబ్బరి మందం. వెండి బంగారములు చురుకు.

పు ష్య మా స ము

అనావృష్టి యోగములు —ఉత్తరా నక్షత్రే కుజ సంచారః.

వర్ష యోగములు —సమీపస్థౌ బుధ శుక్రౌ

సారాంశము —చెదురు చెదురు మబ్బులు సస్యోచిత వాతావరణ కలుగును.

ధరలు —ధాన్యము విడుదల తక్కువ బెల్లం, శర్కర నిలబాటు. దూది, పత్తి వస్త్రములు చురుకు పసుపు మందం. నువ్వులు నూనె చురుకు కొబ్బరి చురుకు. వెండి బంగారములు చురుకు.

మా ఘ మా స ము

అనావృష్టి యోగములు —ఉత్తర ఫల్గుణీ నక్షత్రే కుజ సంచారః మాసేస్మిన్సింహాంగారకః.

వర్ష యోగములు —బ 10 గు ప. బుధ శుక్రౌ సమీపస్థౌ. బ 10 గు కుజ చలనం. బ 12 ఆ శుక్రాస్తమయం మాఘ బ 8 శనివారం శస్యస్తమయం.

సారాంశము — శివరాత్రి ప్రాంతమునందు మబ్బులు, గాలియు వర్ష సూచన గలదు.

ధరలు — ధాన్యము కొద్ది చురుకు. బెల్లం, శక్కర చురుకు. దూది వస్త్రములు, ప్రత్తి నిలకడ. పసుపు చురుకు. నువ్వులు నూనె మందంలో నిలబాటు కొబ్బరి మందం. వెండి, బంగారము చురుకు.

ఫాల్గున మాసము

అనావృష్టి యోగములు :—అస్మిన్ బ 3 శ. ప. ఉత్తర ఫల్గునీ నక్షత్రే కుజ సంచారః మాసేస్మి న్సింహాంగారకః

వర్ష యోగములు :—బ ౧౩ సో వ్ర. ఆ వత్సరం బుధో వక్రీ బుజ శుక్రః బ ౧౩ సో శుక్రోదయం సారాంశము :—అమావాస్యాంతమున వర్షములు పడును.

ధరలు:—ధాన్యము కొద్ది నిలబాటు బెల్లం, శక్కర చురుకు ప్రత్తి, దూది వస్త్రములు చురుకు పసుపు కొద్దిపాటి చురుకు. నువ్వుల నూనె కొద్ది చురుకు కొబ్బరి నిలబాటు వెండి బంగారము మందం

గ్రహణ గోచారము

(1) జ్యేష్ఠ మాస గ్రహణముచే కుంభ, మీన, కర్కాటక, తులా రాసులయందు జన్మించినవారికి ఉత్తమ ఫలము కన్యను వృశ్చిక, మిధున మేష, సింహ రాసులయందు జన్మించినవారికి మధ్యమ ఫలము— ధనుస్సు—కన్యా—వృషభ—మకర రాసులయందు జన్మించినవారికి అధమ ఫలం

(2) మార్గశీర్ష మాస గ్రహణముచే మేష, సింహ, కన్యా కుంభ రాసులయందు జన్మించినవారికి ఉత్తమ ఫలం వృషభ, తులా, ధనుస్సు, మకర రాసులయందు జన్మించినవారికి మధ్యమ ఫలం మిథునం, కర్కాటక, వృశ్చిక, మీన రాసులయందు జన్మించి వారికి అధమఫలప్రదం.

ధరల సంగ్రహము

గత సంవత్సరము కంటె ఈ సంవత్సరమున ధరలు అతిశయముగ నున్నను, మధ్యే మధ్యే తగ్గు చుండును. మొత్తము చురుకుగనే యుండును. బంగారము, ధాన్యము, అపరాలు, శక్కర, నూనె ఇవి సర్వజన సులభములుగాక శ్రమచే లభ్యము లగును

గోచార ఫలములు

మేషం (అశ్వి భర కృ 1 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు జన్మ గురుడు, లోహమూర్తి దోషి అది లగాయతు అక్టో 26 వరకు ద్వితీయ గురుడు సువర్ణమూర్తి, శుభుడు. అది లగా మార్చి 21 వరకు తిరిగి జన్మ గురుడు తామ్రమూర్తి దోషి. అది లగాయతు ఆ వత్సరం ద్వితీయ గురుడు తామ్రమూర్తి సామాన్యుడు శని ఈ సంవత్సరమంతయు లాభమందు సువర్ణమూర్తి పూర్తి శుభుడు రాహు కేతువులు వత్సరాది లగాయతు డిశం 5 వరకు 3—9 లయందు లోహమూర్తులు శుభులు అది లగాయతు ఆ వత్సరం 2—8 ల యందు రజతమూర్తులు సామాన్యులు విచారణ చేయగ ఈ రాశివారికి గత సంవత్సరము కంటె అనుకూలమగు ఫలములు కానవచ్చు చున్నవి. కుటుంబ వృద్ధి, వ్యవసాయలాభము, భూసంపాదన, గృహనిర్మాణం పిల్లల యందు ఏ ఒకటైన లభించవచ్చు. ఆగస్టు లగాయతు నవంబరు వరకు వ్యాపార రంగమున వ్యవహార రంగమున జయము డిశ 5 లగాయతు అనారోగ్యము మొదలగునవి కలుగును విద్యార్థులకు సెప్టెంబరు ఛాన్సు అనుకూలము అశ్విని వారలకు ఆయవ్యయములు సరిపోవును భరణి వారలకు డిశంబరు 5 వరకు అనుకూలము కృ 1 పాదం వారలకు ఉత్తరార్థము అనుకూలముగ నుండును

వృషభం (కృ 2—3—4 రో—మృ 1—2 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు ద్వాదశ గురుడు సువర్ణమూర్తి శుభుడు ఆగ 3 లగా అక్టో 26 వరకు జన్మ గురుడు రజతమూర్తి శుభుడు. తదారభ్య మార్చి 21 వరకు ద్వాదశ గురుడు రజతమూర్తి. అర్ధ శుభుడు. తదారభ్య ఆ వత్సరం జన్మగురుడు సువర్ణమూర్తి శుభుడు. శని సంవత్సర మంతయు దశమమందు రజతమూర్తి. సామాన్యము వత్సరాది లగాయతు డిశం 5 వరకు రాహు కేతువులు 2—8 యందు సువర్ణమూర్తులు. ఎక్కువ పీడను చేయరు. వత్సరాంతము వరకు 1—7 ల యందు లోహ మూర్తులు, పూర్తి పాపులు. పర్యవేక్షణ చేయగ ఈ వత్సరమున వ్యవహారములయందు జయము, భూ సంపాదన, ఉద్యోగమునందు అభివృద్ధి, నూతన గృహ నిర్మాణము, కుటుంబమందు అభివృద్ధి మొదలగు ఉత్తమ ఫలములు కలుగును. ఈ వత్సర మంతయు అభివృద్ధిగను, జయముగను యుండును. విద్యార్థులు మంచి క్లాసులను రెండు ఛాన్సులయందును కూడ తెచ్చుకొందురు. కృ 2—3—4 పాదముల వారలకు పూర్వార్థము అనుకూలము. రోహిణీ వారలకు జూలై లగాయతు డిశం 5 వరకు సామాన్యముగ యుండును. మృగ 1—2 పా. వారలకు అన్ని రంగములయందు మూడు వంతులు జయము గలుగును.

మిథునం (మృ 3—4 పా ఆర్ద్రా పున 1—2—3 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు గురుడు ఏకాదశమందు తామ్రమూర్తి త్రిపాదశుభుడు. అది లగాయతు అక్టో 26 వరకు ద్వాదశ గురుడు సువర్ణమూర్తి, అర్ధ శుభుడు తదారభ్య మార్చి 21 వరకు ఏకాదశ గురుడు, సువర్ణమూర్తి పూర్ణశుభుడు అది లగాయతు ఆ వత్సరం ద్వాదశ మందు రజతమూర్తి అర్ధ శుభుడు శని ఈ వత్సర మంతయు భాగ్యమందు సువర్ణమూర్తి అర్ధ శుభుడు రాహు, కేతువులు వత్సరాది లగా డిశం 5 వరకు 1—7 ల యందు తామ్రమూర్తులు శ్రమను చేయుదురు అది లగాయతు వత్సరాంతము 6—12 ల యందు తామ్రమూర్తులు సామాన్యముగ నుందురు సమీక్ష చేయగా నిర్మాణ కార్యక్రమములు అనుకున్నంత సులువుగ నెరవేరుట కష్టము. వ్యాపారములయందు ఎక్కువ పెట్టుబడులు పెట్టుటకు తరుణముకాదు వ్యవహారములయందు రాజీ ఉత్తమం కుటుంబమునందు అనారోగ్యము, కలతలు సంభవించును విద్యార్థులు ప్యాసు మార్కులు కటాకటిగా తెచ్చుకోగలరు మృగ 3—4 పాదములవారికి ఉత్తరార్థము జయము ఆర్ద్ర వారలకు ఈ వత్సరమంతయు అనుకూలముగనుండును పున1—2—3 పాదముల వారలకు పూర్వార్థము శుభముగనుండును

కర్కాటకం (పున 4వ పా పుష్య ఆశ్రే)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు దశమ గురుడు రజతమూర్తి, అర్ధశుభుడు తదారభ్య అక్టో 26 వరకు లాభ గురుడు లోహమూర్తి, అర్ధశుభుడు తదారభ్య మార్చి 21 వరకు దశమ గురుడు లోహమూర్తి పాదశుభుడు తదారభ్య ఆ వత్సరం లాభ గురుడు లోహమూర్తి అర్ధశుభుడు. ఈ వత్సర మంతయు శని అష్టమమందు లోహమూర్తి. ఎక్కువ శ్రమను చేయును. రాహు కేతువులు డిశంబరు అయిదు వరకు 12—6 ల యందు శుభముగ నుందురు అది లగాయతు ఆ వత్సరం 5—11 ల యందు సువర్ణ మూర్తులు ఉపకారము చేయుదురు ఈ రాశి గలవారికి వేధ గోచారమును దుర్బలముగ నున్నది స్థితి గోచార మున అష్టమ శని గావున గత సంవత్సరము కంటె అన్ని రంగములయందు వ్యతిరేక వాతావరణము కలుగును తైలాభిషేకము, శని జపము చేసిన కొంత అనుకూలము. కుటుంబ కలతలు, అనారోగ్యము, మనోవ్యాకులత పై శాంతి చేసిన కొంత నివారణ యగును విద్యార్థులకు అనుకూలత తక్కువ పున 4 పాదం వారికి డిశంబరు లగాయతు అనుకూలము పుష్య వారలకు సెప్టెంబరు లగాయతు డిశంబరు వరకు అనుకూలముగ నుండును ఆశ్రేష వారలకు మిశ్రమ ఫలముగ నుండును

సింహం (మఘ పూ ఫ—ఉఫ 1 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు గురుడు భాగ్యమందు లోహమూర్తి, సామాన్యుడు అది లగా యతు అక్టోబరు 26 వరకు దశమ గురుడు సువర్ణమూర్తి త్రిపాదశుభుడు తదారభ్య మార్చి 21 వరకు భాగ్యమందు సువర్ణమూర్తి పూర్ణ శుభుడు తదారభ్యా వత్సరం రాజ్యమందు గురుడు, తామ్ర మూర్తి, పాదశుభుడు శని ఈ వత్సరమంతయు సప్తమమందు సువర్ణమూర్తి, అర్ధశుభుడు వత్సరాది లగాయతు రాహు కేతువులు డిశంబరు 5 వరకు 11—5 ల యందు లోహమూర్తులు. ఎక్కువ శుభ మును చేయజాలరు అది లగాయతు ఆ వత్సరం 10—4 ల యందు రజతమూర్తులు, పాదశుభులు విచారణ చేయగ పూర్వార్ధమున కొన్ని ఉపకారములు, కార్యసిద్ధి పొందగలరు. వ్యవహారములను పూర్వార్ధ మున పరిష్కారము చేసికొనుటవలన ఉపయోగముగ నుండును ఉత్తరార్ధమున శ్రమ గలిగినను తిరిగి వత్సరాంతమున కొంత అనుకూలముగ నుండును విద్యార్థులకు మార్కులు (బొర్డరుగా) వచ్చును ప్యాసగుదురు మఘ వారలకు మే లగాయతు జూలై వరకు, నవంబరు లగాయతు మార్చి వరకు అను కూలముగ నుండును పూ ఫ వారలకు డిశంబరు లగాయతు శ్రమగ నుండును ఉ ఫ 1 పాదం వారలకు ఉత్తరార్ధము అనుకూలము

కన్య (ఉఫ 2—3—4 హస్త చిత్తా 1—2 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగస్టు 3 వరకు అష్టమ గురుడు తామ్రమూర్తి కష్ట ఫలము అది లగాయతు అక్టోబరు 26 వరకు భాగ్యమందు తామ్రమూర్తి పాదశుభుడు. తదారభ్య మార్చి 21 వరకు అష్టమమందు తామ్రమూర్తి కష్టఫలము. అది లగాయతు వత్సరాంతము వరకు భాగ్యమందు రజత

మూర్తి అర్ధశుభుడు శని వత్సర మంతయు ఆరింట తామ్రమూర్తి అర్ధశుభుడు రాహు కేతువులు వత్సరాది లగాయతు డిశం 5 వరకు 10—4 ల యందు తామ్రమూర్తులు. శ్రమను చేయుదురు తదారభ్య ఆ వత్సరం 3—9 ల యందు లోహమూర్తులు. సామాన్యులు. ఆలోచించగ ఈ వత్సరము పూర్వార్ధము కంటె ఉత్తరార్ధము ఎక్కువ అనుకూలముగ నుండును కొన్నిట శుభ ఫలములు, కొన్నిట అవాంతరములు కలిగి మిశ్రమ ఫలముగ నుండును. అనుకున్న పనులకు అడ్డంకులు కలుగుచుండును. విద్యార్థులకు మార్చి ఛాన్సు అనుకూలముగ నుండును. ఉ. ఫ 2, 3, 4 పాదముల వారికి పూర్వార్ధము అనుకూలముగ నుండును. హస్త వారలకు ఉత్తరార్ధము అనుకూలము చిత్తా 1—2 పాదముల వారలకు ఆద్యంతములయందు అనుకూలముగ నుండును

తులా (చిత్తా 3—4 స్వా. విశా. 1—2—3 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు సప్తమ గురుడు సువర్ణమూర్తి పూర్ణ శుభుడు అది లగాయతు అక్టో 26 వరకు అష్టమ గురుడు రజతమూర్తి పాద శుభుడు. తదారభ్య మార్చి 21 వరకు సప్తమ గురుడు రజతమూర్తి త్రిపాదశుభుడు. తదారభ్య ఆ వత్సరం అష్టమ గురుడు సువర్ణమూర్తి. అర్ధ శుభుడు శని ఈ వత్సర మంతయు పంచమమందు రజతమూర్తి అర్ధశుభుడు రాహు కేతువులు వత్సరాది లగాయతు డిశ 5 వరకు 3—9 ల యందు లోహమూర్తులు సామాన్యముగ నుందురు తదారభ్య ఆ వత్సరం రెండు వినిమిడులయందు తామ్రమూర్తులు కష్ట నష్టములు చేయుదురు విచారణ చేయగ గత సంవత్సరము కంటె అనుకూలముగ నుండును ఉద్యోగమునందు అభివృద్ధి వ్యవహారములయందు జయము, సంతతికి శుభములు చేయుట మొదలగు శుభములు గానవచ్చుచున్నవి విద్యార్థులు 1—2 క్లాసులలో ఉత్తీర్ణులు అగుదురు చిత్తా 3—4 పాదముల వారలకు డిశంబరు లగాయతు అనుకూలముగ నుండును స్వాతి వారలకు ఈ వత్సర మంతయూ శుభప్రదముగ నుండును. విశాఖ 1—2—3 వారలకు ఆద్యంతములు అనుకూలముగ నుండును

వృశ్చికం (విశాఖ 4 పా అనూరాధ జ్యేష్ఠ)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు షష్ఠ గురుడు రజతమూర్తి పాద శుభుడు అక్టోబరు 26 వరకు సప్తమ గురుడు లోహమూర్తి, పాదశుభుడు తదారభ్య మార్చి 21 వరకు లోహమూర్తి షష్ఠ గురుడు, పూర్తి దోషి అది లగాయతు ఆ వత్సరం లోహమూర్తి సప్తమ గురుడు. అర్ధశుభుడు. శని ఈ వత్సర మంతయు అర్ధాష్టమ మందు లోహమూర్తి మిక్కిలి ధన నష్టము చేయును రాహు కేతువులు వత్సరాది లగాయతు డిశంబరు 5 వరకు 8—2 ల యందు రజతమూర్తులు. అర్ధశుభులు తదారభ్య ఆ వత్సరం 7—1 ల యందు రజతమూర్తులు. అర్ధశుభులు సమీక్ష చేయగ ఈ వత్సరమున స్థితి గోచారము కంటె వేధ గోచారమునందు శని, రాహు, కేతువులు శుభ లగుటవలన శ్రమమీద అన్ని రంగములయందు కార్య సిద్ధి కలుగును. అయినను అసంతృప్తి, మనోవ్యాకులత, గృహమునందు కలతలు, అనారోగ్యము కలుగ నున్పించుచున్నది శని జపం తైలాభిషేకం ముఖ్యముగ చేయవలెను విద్యార్థులకు జయము కష్టమ మీద లభించును విశాఖ నాలుగవ పాదము వారికి అక్టోబరు లగాయతు వత్సరాంతము వరకు అనుకూలముగ నుండును అనూరాధ వారలకు ఈ వత్సర మంతయు సత్ఫలితములు కనిపించును జ్యేష్ఠ వారలకు వత్సరాది లగాయతు జూన్ వరకును, డిశంబరు లగాయతు ఆ వత్సరం శుభముగ నుండును.

ధనుస్సు (మూల పూర్వాషాడ. ఉత్తరాషాడ 1 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు పంచమ గురుడు లోహమూర్తి. తదారభ్య మార్చి 21 వరకు పంచమ గురుడు తామ్రమూర్తి, అర్ధశుభుడు తదారభ్య ఆ వత్సరం షష్ఠ గురుడు రజతమూర్తి అర్ధ శుభుడు. శని ఈ వత్సరమంతయు తృతీయమందు తామ్రమూర్తి నష్టఫలమును ఇవ్వజాలడు రాహు కేతువులు వత్సరాది లగాయదు డిశం 5 వరకు 7—1 ల యందు లోహమూర్తులు ఎంతయో శ్రమన చేయుదురు తదారభ్య ఆ వత్సరం 6—12 ల యందు సువర్ణమూర్తులు, పూర్తి శుభులు విచారణ చేయ వత్సరాది లగాయతు వత్సరాంతము వరకు వేధ గోచారము ననుసరించి గత రెండు మూడు సంవత్సరముల కంటె అనుకూలముగ నుండును. అన్ని రంగములయందు అనుకూల పరిణామము కలుగును. గృహనిర్మాణము, వ్యవసాయాభివృద్ధి, ఉద్యోగాభివృద్ధి కలుగును. మరియు కొద్దిపాటి మధ్యే మధ్యే అనారోగ్య సూచనలు కనుపించుచుండును విద్యార్థులకు పరీక్షలయందు జయము ప్రాయికముగ కలుగును మూలవారలకు శుభాశుభ మిశ్రమముగా నుండును పూర్వాషాఢ వారలకు ఈ సంవత్సరమున ఆగస్టు లగాయతు బాగుండును. ఉత్తరాషాఢ మొదటి పాదం వారలకు పూర్వార్ధమున అనుకూలముగ నుండును.

మకరం (ఉషా 2—3—4 పా. శ ధ 1—2 పా.)

వత్సరాది లగాయతు ఆగ 3 వరకు అర్ధాష్టమ గురుడు లోహమూర్తి, పూర్తి దోషి. తదారభ్య అక్టోబరు 26 వరకు పంచమ గురుడు సువర్ణమూర్తి. కుటుంబవృద్ధి. తదారభ్య మార్చి 21 వరకు అర్ధాష్టమమందు సువర్ణమూర్తి, అర్ధశుభుడు. అది లగాయతు ఆ వత్సరం పంచమమందు తామ్రమూర్తి, అర్ధశుభుడు శని ఈ సంవత్సరమంతయు ద్వితీయమందు సువర్ణమూర్తి, త్రిపాద శుభుడు రాహు కేతువులు వత్సరాది లగాయతు డిశ 5 వరకు 6—12 ల యందు సువర్ణమూర్తులు. చాల అనుకూలముగ నుందురు డిశ 5 లగాయతు ఆ వత్సరం 5—11 ల యందు లోహమూర్తులు, అర్ధశుభులు. అనుకున్నంత శుభములను ఇవ్వజాలరు. సమీక్ష చేయగ బదిలీలు, గృహమునందు సోదర వర్గములతో వివాదము, అధికారులతో అభిప్రాయభేదములు కలిగి చికాకుగ నుండును. వ్యవసాయమునందు, వర్తకమునందు ఎక్కువ పెట్టు బడులతో వ్యాపారములు కూడదు విద్యార్థులకు జయము దుర్లభము ఉత్తరాషాఢ రెండు మూడు పాదముల వారలకు వత్సరాది లగాయతు డిశంబరు వరకు అనుకూలత యుండును. ఉత్తరాషాఢ చతుర్థ పాదముల వారలకు, శ్రవణంలో మొదటి నాలుగు ఘడియలు వారలకు సెప్టెంబరు లగాయతు ఫిబ్రవరి వరకు అనుకూలముగ నుండును. మిగిలిన శ్రవణం వారలకు సామాన్యముగ నుండును ధనిష్ఠ 1—2 పాదముల వారలకు శుభాశుభ మిశ్రమముగ నుండును

కుంభం (ధని 3—4 పా శత పూభా 1—2—3 పా)

వత్సరాది లగాయతు ఆగస్టు మూడు వరకు గురుడు తృతీయమందు రజతమూర్తి అర్ధశుభుడు తదారభ్య అక్టో 26 వరకు చతుర్థమందు రజతమూర్తి అర్ధ శుభుడు తదారభ్య మార్చి 21 వర్కు 3 మందు రజితమూర్తి అర్ధశుభుడు తదారభ్య ఆ వత్సరం అర్ధాష్టమ మందు రజతమూర్తి అర్ధశుభుడు శని ఈ సంవత్సరమంతయు లగ్నమందు రజతమూర్తి అర్ధశుభుడు సామాన్యముగ నుండును. రాహు, కేతువులు డిశ 5 వరకు 5—11 ల యందు రజతమూర్తులు అనుకూలముగ నుందురు తదారభ్య ఆ వత్సరం 4—10 ల యందు సువర్ణమూర్తులు అర్ధశుభులు విచారణ చేయగ ఈ రాశి ప్రారంభమున జన్మించిన వారికి విశేషముగ వ్యయప్రయాసలు, కళత్రమున కనారోగ్యము, సంతతియొక్క అభివృద్ధి ప్రయత్నములకు ఆటంకముల మధ్యేమధ్యే వచ్చుచుండును శని ప్రీతికై జపముచేసిన శ్రమకొంతవరకు తొలగును విద్యార్థులు శ్రమమీ దఉత్తీర్ణు లగుదురు ధని 3—4 పాదముల వారలకు శుభప్రదము శతతార వారలకు శుభాశుభ మిశ్రమముగ నుండును పూర్వా భాద్ర 1, 2, 3 పాదముల వారలకు పూర్వార్ధముకన్న ఉత్తరార్ధము అనుకూలముగ నుండును

మీనం (పూభా 4 పా ఉభా రే 5.)

వత్సరాది లగాయతు ఆగస్టు 3 వరకు ద్వితీయమందు సువర్ణమూర్తి పూర్ణశుభుడు తదారభ్య అక్టో 26 వర్కు తృతీయమందు లోహమూర్తి పూర్తి అపకారి. తదారభ్య మార్చి 21 వరకు ద్వితీయమందు లోహమూర్తి అర్ధశుభుడు తదారభ్య ఆ వత్సరం తృతీయమందు లోహమూర్తి అపకారి శని ఈ వత్సరమంతయు వ్యయమందు లోహమూర్తి విపరీత పరిణామము కలుగును. రాహు కేతువులు వత్సరాది లగాయతు డిశం 5 వరకు 4—10 ల యందుసువర్ణమూర్తులు, విశేషించి నష్టమును చేయజాలరు. అది లగాయతు ఆ వత్సరం 3—9ల యందు తామ్రమూర్తులు అర్ధ శుభులు సమీక్ష చేయగ కుటుంబ కలతలు, అనారోగ్యములు, ఒక్కొక్కచోట ఎడబాటులు, ధనవ్యయము, ఉద్యోగమందు అడ్డంకులు తప్పవనిపించు చున్నది సాధ్యమయినంతవరకు అధికారులతో జాగ్రత్త మంచిది ఏలినాటి శని ప్రారంభము గావున జపము, తైలాభిషేకము మొదలగు శాంతులు చేయుట మంచిది. విద్యార్థులకు ఫలితములు సంతృప్తిగ నుండవు పూర్వాభాద్ర నాలుగవ పాదము వారికి పూర్వార్ధము అనుకూలము ఉత్తరాభాద్ర వారలకు ఆగ 2 లగాయతు డిశం 2 వరకు శ్రమగ యుండును రేవతి వారలకు శ్రమయే మిగులును

నవాంశలగ్నము

శ్లో॥ విధాయలగ్నం నవభిర్విభాగం। యద్భాగసంస్థం జననం క్రమేణ।
నవాంశపానాం నియయోయధాస్తి। తథానవాంశేపి వదంతిలగ్నం॥

తా॥ జన్మలగ్నమును 9 భాగములు చేయగా జననకాల మెన్నవభాగముందుండునో ఆ భాగము ననుసరించి నవాంశాధిపతులను తెలుసుకొనిన ప్రకారమే నవాంశలగ్నమును నిర్ణయించెను

నామ నక్షత్ర పరిజ్ఞానము

చూ, చే, చో, లా	=	అశ్వని	రూ, రే, రో, తా	=	స్వాతి
లీ, లూ, లే, లో	=	భరణి	తీ, తూ, తే, తో	=	విశాఖ
ఆ, ఈ, ఊ, ఏ	=	కృత్తిక	నా, నీ, నూ, నే	=	అనూరాధ
ఓ, వా, వీ, వు	=	రోహిణి	నో, యా, యీ, యూ	=	జ్యేష్ఠ
వే, వో, కా, కి	=	మృగశిర	యే, యో, బా, బి	=	మూల
కూ, ఘ, ఙ, ఛ	=	ఆర్ద్ర	బూ, ధ, భ, ఢా	=	పూ షాఢ
కే, కో, హా, హీ	=	పునర్వసు	బే, బో, జా, జీ	=	ఉ షాఢ
హూ, హే, హో, డా	=	పుష్యమి	జూ, జెం, జో, ఖ	=	అభిజిత్
డీ, డూ, డే, డో	=	ఆశ్రేష	ఖీ, ఖూ, ఖే, ఖో	=	శ్రవణ
మా, మీ, మూ, మే	=	మఖ	గా, గీ, గూ, గే	=	ధనిష్ఠం
మో, టా, టీ, టు	=	పుబ్బ	గో, సా, సీ, సు	=	శతభిషం
టే, టో, పా, పి	=	ఉత్తర	సే, సో, దా, ది	=	పూ. భాద్ర
పూ, ష, ణ, ఠ	=	హస్త	దూ, శం, ఝ, థ	=	ఉ భాద్ర
పే, పో, రా, రీ	=	చిత్త	దే, దో, చా, చీ	=	రేవతి

వారివారి పేర్ల ననుసరించి పేరుయొక్క మొదటి అక్షరము చెప్పబడిన 27 నక్షత్రములలో, ఏ నక్షత్రమున, ఏ పాదమునకు చెందనగుచున్నదో దానినిబట్టి యూహింపవలయును. ప్రతి నక్షత్రమునకున్ను చెప్పబడిన 4 అక్షరములను, 4 పాదములుగా తెలియవలెను. అక్షర సంధిగల పేర్లకు, (కృష్ణా హృష్ట శ్రీధర ఇత్యాదులకు) నిర్ణీత నక్షత్రములున్నవి జన్మనక్షత్రమును గుర్తెరుంగనివారలకున్ను నామ నక్షత్ర ప్రధానమయిన కొన్ని కొన్ని విషయములకున్ను నామనక్షత్రమునుబట్టియే ఫలితముల నాలోచించి చెప్పవలెను.

రాత్రియందు ఆకాశమున నక్షత్రములు దెలిసికొనుట

1. అశ్విని, మూడు నక్షత్రములు గుఱ్ఱపు మొగమువలె నుండును.
2. భరణి మూడు నక్షత్రములు త్రిభుజవలె యుండును.
3. కృత్తిక. ఆరు నక్షత్రములు పైర్లు కోసెడు కొడవలివలె నుండును.
4. రోహిణి. ఐదు నక్షత్రములు సరాసరి బండిరూపముగ యుండును.
5. మృగశిర ఒక మృగముయొక్క తలవలె నుండును.
6. ఆర్ద్ర. ఒక నక్షత్రము కొద్ది ఎఱ్ఱని రంగుతో ప్రకాశించుచుండును.
7. పునర్వసు : సరాసరి ధనుస్సువలె నుండును.
8 పుష్యమి : ఒక విధమైన పుష్పమువలె నుండును.
9 ఆశ్రేష ఆరు నక్షత్రములు సర్పమువలె నుండును.
10. మఘ ఐదు నక్షత్రములు పల్లకివలె నుండును.
11. పుబ్బ. } నాలుగు నక్షత్రములు
12 ఉత్తర } మేజాకాళ్ళవలె నుండును.
13 హస్త. 5 నక్షత్రములు అరచేయివలె నుండును.
14. చిత్త: ఒక నక్షత్రము ముత్యమువలె నుండును.
15. స్వాతి. ఒక నక్షత్రము మాణిక్యమువలె నుండును.
16. విశాఖ: 5 నక్షత్రములు కుమ్మరివాని చక్రమువలె నుండును.
17. అనూరాధ: } 6 నక్షత్రములు కొమ్మవలె నుండును.
18. జ్యేష్ఠ: } మిగత 3 నక్షత్రములు గొడుగువలె నుండును.
19. మూల: 6 నక్షత్రములు చబుకువలె నుండును.
20. పూర్వాషాఢ: } 4 నక్షత్రములు మేజావలె పైభాగము
21. ఉత్తరాషాఢ } అనగా చౌకముగా నుండును.
22. శ్రవణము 3 నక్షత్రములు వేణువువలె నుండును.
23. ధనిష్ఠ ,, మద్దెలవలె నుండును.
24. శతభిషము. 100 నక్షత్రములు ఒక పట్టణమువలె నుండును.
25. పూర్వాభాద్ర. } 4 నక్షత్రములు మంచపు కోళ్లవలె
26. ఉత్తరాభాద్ర } నుండును
27. రేవతి 32 నక్షత్రములు ఒక పెద్దచేపవలె నుండును.

లగ్నాధిపతులు

శ్లో॥ సింహస్యాధిపతి స్సూర్యః కర్కటస్య నిశాకరః।
మేష వృశ్చికయోర్భౌమః కన్యా మిథునయోర్బుధః।
కోదండ మీనయోర్మంత్రీ తులా వృషభయోర్భృగుః।
నక్రస్య కుంభరాశేశ్చ నాయక స్సూర్యనందనః॥

తా॥ సింహమునకు సూర్యుడు, కర్కటమునకు చంద్రుడు, మేష వృశ్చికములకు అంగారకుడు, కన్యా మిథునములకు బుధుడు, ధనుర్మీనములకు బృహస్పతి, తులా వృషభములకు శుక్రుడు, మకర కుంభములకు శని అధిపతులు.

గ్రహములకు ఉచ్చ నీచలు

సూర్యునకు మేషము ఉచ్చ, తుల నీచ. చంద్రునకు వృషభము ఉచ్చ, వృశ్చికము నీచ. అంగారకునకు మకరము ఉచ్చ, కర్కాటకము నీచ. బుధునికి కన్య ఉచ్చ, మీనము నీచ. బృహస్పతికి కర్కాటకము ఉచ్చ, మకరము నీచ. శుక్రునకు మీనము ఉచ్చ, కన్య నీచ. శనికి తుల ఉచ్చ, మేషము నీచ.

(పరమ) ఉచ్చనీచ మూలత్రికోణ స్వక్షేత్రములు

సూర్యునికి మేషమందు 10-వ భాగము పరమోచ్చ, తులయందు 10-వ భాగము పరమనీచ, సింహము స్వక్షేత్రము మూలత్రికోణము.

చంద్రునికి వృషభమందు 3-వ భాగము పరమోచ్చ, వృశ్చిక మందు 3 భాగము పరమనీచ, వృషభము మూలత్రికోణము.

కుజునికి మకరమందు 28-వ భాగము పరమోచ్చ, కర్కటమందు 28 వ భాగము పరమనీచ, మేషము స్వక్షేత్రము మూలత్రికోణము.

బుధునికి కన్యయందు 15-వ భాగము పరమోచ్చ, మీనమందు 15-వ భాగము పరమనీచ, కన్య స్వక్షేత్రము మూలత్రికోణము.

బృహస్పతికి కర్కటకమందు 5-వ భాగము పరమోచ్చ, మకరమందు 5-వ భాగము పరమనీచ, ధనుస్సు స్వక్షేత్రము మూలత్రికోణము.

శుక్రునికి మీనమందు 27-వ భాగము పరమోచ్చ, కన్యయందు 27-వ భాగము పరమనీచ, తుల స్వక్షేత్రము మూలత్రికోణము.

శనికి తులయందు 20-వ భాగము పరమోచ్చ, మేషమందు 20-వ భాగము పరమనీచ, కుంభము స్వక్షేత్రము మూలత్రికోణము

ఉచ్చరాశి కేవలరాశి నీచరాశి యనుచుండును. పరమోచ్చ భాగమునకు ఇతర భాగములు సామాన్యోచ్చ భాగములనియు, పరమనీచభాగమునకు ఇతర భాగములు సామాన్య నీచ భాగమునియు తెలియవలయును

గ్రహములకు మిత్రత్వ శత్రుత్వ సమత్వములు

శ్లో॥ శత్రూమంద సితౌ సమశ్చ శశిజో మిత్రాణి శేషారవే
స్తీక్ష్ణాంశు ర్హిమరశ్మిజశ్చ సుహృదౌ శేషాస్సమాః శీతగోః॥

జీవేందూష్ణకరాః కుజస్యసుహృదోజ్ఞో రిస్సితార్కీ నేమో
మిత్రే తే సూర్యశితౌ బుధస్య హిమగుశ్శత్రుస్సమాశ్చాపరే॥
సూరేస్సౌమ్య సితావరీ రవిసుతో మధ్యో పరేత్వన్యథా
సౌమ్యార్కీ సుహృదౌ సమౌ కుజగురూ శుక్రస్య శేషావరీ॥
శుక్రజ్ఞౌ సుహృదౌ సమస్సురగురు స్సౌరస్యచాన్యేరయో
(యేప్రోక్తాస్స్వత్రికోణభాదిషు పున స్తేమీమయాక్కీ రితాః॥

తా॥ సూర్యునకు—శుక్ర, శనులు శత్రువులు. బుధుడు సముడు. ఇతరులు మిత్రులు. చంద్రునకు—సూర్య, బుధులు మిత్రులు. ఇతరులు సములు. శత్రువు లేడు. కుజునకు—రవి, చంద్ర, గురులు మిత్రులు. బుధుడు శత్రువు. శుక్ర, శనులు సములు. బుధునకు—రవి, శుక్రులు మిత్రులు. చంద్రుడు శత్రువు. ఇతరులు సములు. గురునకు—బుధ, శుక్రులు శత్రువులు శని సముడు. ఇతరులుమిత్రులు. శుక్రునకు—బుధ, శనులు మిత్రులు. కుజ, గురులు సములు. ఇతరులు శత్రువులు. శనికి—బుధ, శుక్రులు మిత్రులు. గురుడు సముడు. ఇతరులు శత్రువులు. (మూల త్రికోణరాశినుండి, "స్వస్వాంత్యధీధర్మసోవ్చాయయుస్సుఖపాః" అను సూత్రముచే చెప్పబడినది వివరింపబడెను).

తాత్కాలిక మిత్రత్వ శత్రుత్వ సమత్వములు

అన్యోన్యస్య ధనవ్యయాయ సహజ వ్యాపార బంధుస్థితా స్తత్కాలే సుహృదస్స్వ తుంగభవనే ప్యేకే రయ స్త్వన్యథా॥ ద్వ్యేకానుక్త భపాన్సుహృత్సమ రి పూన్ సం చింత్య నైసర్గికాం స్తత్కాలేతు పునస్తుతానధి సుహృన్మిత్రాదిభిః కల్పయేత్॥

తా॥ ఒకరికొకరు 2, 12, 11, 3, 10, 4 స్థానములందున్న తాత్కాలిక (జననాది సమయములందు) మిత్రు లగుదురు. తమ ఉచ్చరాశియందున్న గ్రహము తనకు మిత్రమని కొందరి మతము. చెప్పబడినవాటికంటె-నితరస్థానములందున్న గ్రహములు తాత్కాలిక శత్రువులు. తన మూల త్రికోణరాశినుండి 2, 12, 5, 9, 4, 8 ఉచ్చరాశ్యధిపతులు మిత్రులు. ఇతరులు శత్రువులు. రెండు లక్షణములున్న గ్రహములు సములు. అను విషయము "స్వస్వాంత్యధీ ధర్మసోవ్చాయయుస్సుఖపాః" సూత్రమున గలదు. దీనిచే నగు శత్రుమిత్రాది విచారము పై శ్లోకములలో వివరింపబడినది దానిచే నగు శత్రుత్వాదులు, ఈ శ్లోకముచే నగు తాత్కాలిక శత్రుత్వాదులును గమనించి అధిమిత్ర, అధి శత్రుత్వాదికము నిర్ణయింపవలెను. ఎట్లనగా—చెప్పబడిన మిత్రస్థానములందు మిత్రగ్రహమున్న అధిమిత్రము, సముడున్న మిత్రము, శత్రువున్న సముడును అగును. ఇతరములగు శత్రుస్థానములందు మిత్రుడున్న సముడు, సముడున్న శత్రువు, శత్రువున్న అధిశత్రువు నగును.

లగ్నాది ద్వాదశభావములకు ఆధిపత్యములు

జన్మలగ్నము మొదలుకొని క్రమముగా ద్వాదశభావములకు తను, ధన, భ్రాతృ, మాతృ, పుత్ర, శత్రు, కళత్ర, ఆయుర్భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయములనెడు సంజ్ఞ లగును.

మేషలగ్నమునకు:—లగ్నాష్టమాధిపతి కుజుడు, తృతీయషష్ఠాధిపతి బుధుడు, ధన సప్తమాధిపతి శుక్రుడు, వాహనాధిపతి చంద్రుడు, పంచమాధిపతి సూర్యుడు, భాగ్య వ్యయాధిపతి బృహస్పతి, రాజ్యలాభాధిపతి శని.

వృషభలగ్నమునకు —లగ్న షష్ఠాధిపతి శుక్రుడు, ధన పంచమాధిపతి బుధుడు, తృతీయాధిపతి చంద్రుడు, వాహనాధిపతి సూర్యుడు, సప్తమ వ్యయాధిపతి కుజుడు, అష్టమ లాభాధిపతి బృహస్పతి, భాగ్య రాజ్యాధిపతి శని.

మిథున లగ్నమునకు :—లగ్న వాహనాధిపతి బుధుడు, ధనాధిపతి చంద్రుడు, తృతీయాధిపతి సూర్యుడు, పంచమాధిపతి శుక్రుడు, షష్ఠ లాభాధిపతి కుజుడు, సప్తమ రాజ్యాధిపతి బృహస్పతి, అష్టమ భాగ్యాధిపతి శని.

కర్కాటక లగ్నమునకు :—లగ్నాధిపతి చంద్రుడు, ధనాధిపతి సూర్యుడు, తృతీయ వ్యయాధిపతి బుధుడు, వాహన లాభాధిపతి శుక్రుడు, పంచమ రాజ్యాధిపతి కుజుడు, షష్ఠ భాగ్యాధిపతి బృహస్పతి, సప్తమాష్టమాధిపతి శని.

సింహలగ్నమునకు :—లగ్నాధిపతి సూర్యుడు, ధన లాభాధిపతి బుధుడు, తృతీయ రాజ్యాధిపతి శుక్రుడు, వాహన భాగ్యాధిపతి కుజుడు, పంచమాష్టమాధిపతి బృహస్పతి, షష్ఠ సప్తమాధిపతి శని, వ్యయాధిపతి చంద్రుడు.

కన్యాలగ్నమునకు :—లగ్న రాజ్యాధిపతి బుధుడు, ధన భాగ్యాధిపతి శుక్రుడు, తృతీయాష్టమాధిపతి కుజుడు, వాహన సప్తమాధిపతి బృహస్పతి, పంచమ షష్ఠాధిపతిశని, లాభాధిపతి చంద్రుడు, వ్యయాధిపతి సూర్యుడు.

తులా లగ్నమునకు :—లగ్నాష్టమాధిపతి శుక్రుడు, ధన సప్తమాధిపతి కుజుడు, తృతీయ షష్ఠాధిపతి బృహస్పతి, వాహన పంచమాధిపతి శని, భాగ్యవ్యయాధిపతి బుధుడు, రాజ్యాధిపతి చంద్రుడు, లాభాధిపతి సూర్యుడు.

వృశ్చిక లగ్నమునకు :—లగ్న షష్ఠాధిపతి కుజుడు, ధన పంచమాధిపతి బృహస్పతి, తృతీయ వాహనాధిపతి శని, సప్తమ వ్యయాధిపతి శుక్రుడు, అష్టమ లాభాధిపతి బుధుడు, భాగ్యాధిపతి చంద్రుడు, రాజ్యాధిపతి సూర్యుడు.

ధనుర్లగ్నమునకు :—లగ్న వాహనాధిపతి బృహస్పతి, ద్వితీయ తృతీయాధిపతి శని, పంచమ వ్యయాధిపతి అంగారకుడు, షష్ఠలాభాధిపతి శుక్రుడు, సప్తమ రాజ్యాధిపతి బుధుడు, అష్టమాధిపతి చంద్రుడు, భాగ్యాధిపతి సూర్యుడు.

మకర లగ్నమునకు :—లగ్న ద్వితీయాధిపతి శని, తృతీయ వ్యయాధిపతి బృహస్పతి, వాహన లాభాధిపతి కుజుడు, పంచమ రాజ్యాధిపతి శుక్రుడు, షష్ఠ భాగ్యాధిపతి బుధుడు, సప్తమాధిపతి చంద్రుడు, అష్టమాధిపతి సూర్యుడు.

కుంభ లగ్నమునకు : లగ్న వ్యయాధిపతి శని, ధన లాభాధిపతి బృహస్పతి, తృతీయ రాజ్యాధిపతి కుజుడు, వాహన భాగ్యాధిపతి శుక్రుడు, పంచమాష్టమాధిపతి బుధుడు, షష్ఠాధిపతి చంద్రుడు, సప్తమాధిపతి సూర్యుడు.

మీన లగ్నమునకు :—లగ్న రాజ్యాధిపతి బృహస్పతి, ధనభాగ్యాధిపతి కుజుడు, తృతీయాష్టమాధిపతి శుక్రుడు, వాహన సప్తమాధిపతి బుధుడు, పంచమాధిపతి చంద్రుడు, షష్ఠాధిపతి సూర్యుడు, లాభ వ్యయాధిపతి శని.

ఆ ధి ప త్య వి వ ర ణ

భాగ్యరాజ్యాధిపతులయొక్క, వాహనపంచమాధిపతులయొక్క, వాహన భాగ్యాధిపతులయొక్క, పంచమరాజ్యాధిపతులయొక్క, లగ్నవాహనాధిపతులయొక్క, లగ్నపంచమాధిపతులయొక్క లగ్నభాగ్యాధిపతులయొక్క కలయిక రాజయోగమును చేయును-లగ్నము లగాయతు 1-4-7-10 స్థానములకు కేంద్రములని పేరు. 1-5-9 స్థానములకు కోణములని పేరు. 3-6-11లకు త్రిషడాయములని పేరు - ఏ గ్రహమైనను కోణాధిపతియగుచో యోగము నివ్వగలడు. శుభుడు కేంద్రాధిపతి యగుచో శుభమును, పాపుడు కేంద్రాధిపతి యగుచో పాపఫలమును ఇవ్వజాలడు. ఎవరైన 3-6-11 అధిపతులు అశుభమును చేతురు. 8 అధిపతి పాపమును చేయును. 1,8 అధిపతి యగుచో శుభమును చేయును. 2-12 అధిపతులు సాహచర్యమువలన-స్థానాంతరమువలన శుభాశుభఫలములను చేతురు - కోణాధిపతులకు త్రిషడాయాధిపత్యము వచ్చినను-పాపఫలమును చేయును. గురు-శుక్రులకు కేంద్రాధిపత్యము ఎక్కువ దోషమును చేయును.

పుట్టుమచ్చల ఫలము.

కణతయందు బుట్టుమచ్చ యుండెనేని ఆకస్మిక ధనప్రాప్తియును, ఖ్యాతియును, కలుగును. చెక్కిళ్లయందు మచ్చ యుండెనేని స్వల్పధనము గలవా డగును. ముక్కునందు మచ్చయుండిన తలచినకార్యము లన్నియును సఫలము నొందును. గడ్డమందు మచ్చ యుండిన ధనాభివృద్ధియును, కీర్తియును కలుగును.

కృత్తిక, ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ—సూర్య దశ సం॥ 6 భుక్తులు—అంతరములు

భుక్తుల వివరము			సూర్యుడు		చంద్రుడు		కుజుడు		రాహు		గురు		శని		బుధుడు		కేతు		శుక్రుడు	
	నెల	దినం		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ
సూర్య	3	18	సూ	0-5-24	చం	0-15-0	కుజ	0-7-21	రా	1-18-36	గురు	1-8-24	శని	1-24-9	బుధ	1-13-21	కేతు	0-7-21	శుక్ర	2-0-0
చంద్ర	6	0	చం	0-9-0	కుజ	0-10-30	రా	0-18-54	గురు	1-13-12	శని	1-15-36	బుధ	1-18-27	కేతు	0-17-51	శుక్ర	0-21-0	సూ	0-18-0
కుజ	4	6	కుజ	0-16-18	రా	0-27-0	గురు	0-16-48	శని	1-21-18	బుధ	1-10-48	కేతు	0-19-57	శుక్ర	1-21-0	సూ	0-6-18	చం	1-0-0
రాహు	10	24	రా	0-16-12	గురు	0-24-0	శని	0-19-57	బుధ	1-15-54	కేతు	0-16-47	శుక్ర	1-27-0	సూ	0-15-18	చం	0-10-30	కుజ	0-21-0
గురు	9	18	గురు	0-14-24	శని	0-28-30	బుధ	0-17-51	కేతు	0-18-54	శుక్ర	1-18-0	సూ	0-17-6	చం	0-25-30	కుజ	0-7-21	రా	1-24-0
శని	11	12	శని	0-17-6	బుధ	0-25-30	కేతు	0-7-21	శు	1-24-0	సూ	0-14-24	చం	0-28-30	కుజ	0-17-51	రా	0-18-54	గురు	1-18-0
బుధ	10	6	బుధ	0-15-18	కేతు	0-10-30	శు	0-21-0	సూ	0-16-12	చం	0-24-0	కుజ	0-19-57	రా	1-15-54	గురు	0-16-48	శని	1-27-0
కేతు	4	6	కేతు	0-6-18	శు	1-0-0	సూ	0-6-18	చం	0-27-0	కుజ	0-16-48	రా	1-21-18	గురు	1-10-48	శని	0-19-57	బుధ	1-21-0
శుక్ర	12	0	శు	0-18-0	సూ	0-9-0	చం	0-10-30	కుజ	0-18-54	రా	1-13-12	గురు	1-15-36	శని	1-18-27	బుధ	0-17-51	కేతు	0-21-0
మొ॥ సం॥ 6	0	0		3-18-0		6-0-0		4-6-0		10-24-0		9-18-0		11-12-0		10-6-0		4-6-0		12-0-0

రోహిణి, హస్త, శ్రవణం—చంద్ర దశ సం॥ 10 భుక్తులు—అంతరములు

భుక్తుల వివరము			చంద్రుడు		కుజుడు		రాహు		గురు		శని		బుధుడు		కేతు		శుక్రుడు		సూర్యుడు	
	నెల	దినం		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ
చంద్రుడు	10	0	చం	0-25-0	కుజ	0-12-15	రా	2-21-0	గురు	2-4-0	శని	3-0-15	బుధ	2-12-15	కేతు	0-12-15	శుక్ర	3-10-0	సూ	0-9-0
కుజుడు	7	0	కుజ	0-17-30	రా	1-1-30	గురు	2-12-0	శని	2-16-0	బుధ	2-20-45	కేతు	0-29-45	శుక్ర	1-5-0	సూ	1-0-0	చం	0-15-0
రాహువు	18	0	రా	1-15-0	గురు	0-28-0	శని	2-25-30	బుధ	2-8-0	కేతు	1-3-15	శుక్ర	2-25-0	సూ	0-10-30	చం	1-20-0	కుజ	0-10-30
గురువు	16	0	గురు	1-10-0	శని	1-3-15	బుధ	2-16-30	కేతు	0-28-0	శుక్ర	3-5-0	సూ	0-25-30	చం	0-17-30	కుజ	1-5-0	రా	0-27-0
శని	19	0	శని	1-17-30	బుధ	0-29-45	కేతు	1-1-30	శుక్ర	2-20-0	సూ	0-28-30	చం	1-12-30	కుజ	0-12-15	రా	3-0-0	గురు	0-24-0
బుధుడు	17	0	బుధ	1-22-30	కేతు	0-12-15	శుక్ర	3-0-0	సూ	0-24-0	చం	1-17-30	కుజ	0-29-45	రా	1-1-30	గురు	2-20-0	శని	0-28-30
కేతు	7	0	కేతు	0-17-30	శుక్ర	1-5-0	సూ	0-27-0	చం	1-10-0	కుజ	1-3-15	రా	2-16-20	గురు	0-28-0	శని	3-5-0	బుధ	0-25-30
శుక్రుడు	20	0	శుక్ర	1-20-0	సూ	0-10-30	చం	1-15-0	కుజ	0-28-0	రా	2-25-30	గురు	2-8-0	శని	1-3-15	బుధ	2-25-0	కేతు	0-10-30
సూర్యుడు	6	0	సూ	0-15-0	చం	0-17-30	కుజ	1-1-30	రా	2-12-0	గురు	2-16-0	శని	2-20-45	బుధ	0-29-45	కేతు	1-5-0	శుక్ర	1-0-0
మొ॥ సం॥ 10	0	0		10-0-0		7-0-0		18-0-0		16-0-0		19-0-0		17-0-0		7-0-0		20-0-0		6-0-0

మృగశిర, చిత్త, ధనిష్ఠ—కుజదశ సం॥ 7—భుక్తులు—అంతరములు

భుక్తుల వివరము			కుజుడు		రాహు		గురు		శని		బుధుడు		కేతు		శుక్రుడు		సూర్యుడు		చంద్రుడు	
	నెల	దినం		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ		నెల ది ఘ
కుజుడు	4	27	కుజ	0-8-34½	రా	1-26-42	గురు	1-14-48	శని	2-3-10½	బుధ	1-20-34½	కేతు	0-8-34½	శుక్ర	2-10-0	సూ	0-6-18	చం	0-17-30
రాహు	12	18	రా	0-22-3	గురు	1-20-24	శని	1-23-12	బుధ	1-26-31½	కేతు	0-20-49½	శుక్ర	0-24-30½	సూ	0-21-0	చం	0-10-30	కుజ	0-12-15
గురు	11	6	గురు	0-19-36	శని	1-29-51	బుధ	1-17-36	కేతు	0-23-16½	శుక్ర	1-29-30	సూ	0-7-21	చం	1-5-0	కుజ	0-7-21	రా	1-1-30
శని	13	9	శని	0-23-16½	బుధ	1-23-33	కేతు	1-19-36	శుక్ర	2-6-30	సూ	0-17-51	చం	0-12-15	కుజ	0-24-30	రా	0-18-54	గురు	0-28-0
బుధుడు	11	27	బుధ	0-20-49½	కేతు	0-22-3	శుక్ర	1-26-0	సూ	0-19-57	చం	0-29-45	కుజ	0-8-34½	రా	2-3-0	గురు	0-16-48	శని	1-3-15
కేతు	4	27	కేతు	0-8-34½	శుక్ర	2-3-0	సూ	0-16-48	చం	1-3-15	కుజ	0-20-49½	రా	0-22-3	గురు	1-26-0	శని	0-19-57	బుధ	0-29-45
శుక్ర	1	2	శుక్ర	0-24-30	సూ	0-18-54	చం	0-28-0	కుజ	0-23-16½	రా	1-23-33	గురు	0-19-36	శని	2-6-30	బుధ	0-17-51	కేతు	0-12-15
సూర్యుడు	4	6	సూ	0-7-21	చం	1-1-30	కుజ	0-19-36	రా	1-29-51	గురు	1-17-36	శని	0-23-16½	బుధ	1-29-30	కేతు	0-7-21	శుక్ర	1-5-0
చంద్రుడు	7	0	చం	0-12-15	కుజ	0-22-3	రా	1-20-24	గురు	1-23-12	శని	1-26-31½	బుధ	0-20-49½	కేతు	0-24-30	శుక్ర	0-21-0	సూ	0-10-30
మొ॥ సం॥ 7	0	0		4-27-0		12-18-0		11-6-0		13-9-0		11-27-0		4-27-0		14-0-0		4-6-0		7-0-0

ఆర్ద్ర, స్వాతి, శతభిషం—రాహుదశ సం॥ 18 భుక్తులు అంతరములు

భుక్తుల వివరము	నెల	దినం	రాహువు	నెల ది ఘ	గురుడు	నెల ది ఘ	శని	నెల ది ఘ	బుధుడు	నెల ది ఘ	కేతు	నెల ది ఘ	శుక్రుడు	నెల ది ఘ	సూర్యుడు	నెల ది ఘ	చంద్రుడు	నెల ది ఘ	కుజుడు	నెల ది ఘ
రాహు	32	12	రా	4-25-48	గురు	3-25-12	శని	5-12-27	బుధ	4-10-3	కేతు	0-22-3	శుక్ర	6-0-0	సూ	0-16-12	చం	1-15-0	కుజ	0-22-3
గురు	24	24	గురు	4-9-36	శని	4-16-48	బుధ	4-25-21	కేతు	1-23-33	శుక్ర	2-3-0	సూ	1-24-0	చం	0-27-0	కుజ	1-1-50	రా	1-26-42
శని	34	6	శని	5-3-54	బుధ	4-2-14	కేతు	1-29-51	శుక్ర	5-3-0	సూ	0-18-54	చం	3-0-0	కుజ	0-18-54	రా	2-21-0	గురు	1-20-24
బుధుడు	30	18	బుధ	4-17-32	కేతు	1-20-24	శుక్ర	5-21-0	సూ	1-15-54	చం	1-1-30	కుజ	2-3-0	రా	1-18-36	గురు	2-12-0	శని	1-29-51
కేతు	12	18	కేతు	1-26-42	శుక్ర	4-24-0	సూ	1-21-18	చం	2-16-30	కుజ	0-22-3	రా	5-12-0	గురు	1-13-12	శని	2-25-30	బుధ	1-23-33
శుక్ర	36	0	శుక్ర	5-12-0	సూ	1-13-12	చం	2-25-30	కుజ	1-23-33	రా	1-26-42	గురు	4-24-0	శని	1-21-18	బుధ	2-16-20	కేతు	0-22-3
సూర్య	10	24	సూ	1-18-36	చం	2-12-0	కుజ	1-29-51	రా	4-17-42	సూ	1-20-24	శని	5-21-0	బుధ	1-15-54	కేతు	1-1-30	శుక్ర	2-3-0
చంద్ర	18	0	చం	2-21-0	కుజ	1-20-24	రా	5-3-54	గురు	4-2-24	శని	1-29-51	బుధ	5-3-0	కేతు	0-18-54	శుక్ర	3-0-0	సూ	0-18-54
కుజ	12	18	కుజ	1-26-42	రా	4-9-36	గురు	4-16-48	శని	4-25-21	బుధ	1-23-33	కేతు	2-3-0	శుక్ర	1-24-0	సూ	0-27-0	చం	1-1-30
మొ॥ సం॥	18	0 0		32-12-0		28-24-0		34-6-0		30-18-0		12-18-0		36-0-0		10-24-0		18-0-0		12-18-0

పునర్వసు, విశాఖ, పూర్వాభాద్ర—గురుదశ సం॥ 16 భుక్తులు అంతరములు

భుక్తుల వివరము	నెల	దినం	గురుడు	నెల ది ఘ	శని	నెల ది ఘ	బుధుడు	నెల ది ఘ	కేతు	నెల ది ఘ	శుక్రుడు	నెల ది ఘ	సూర్యుడు	నెల ది ఘ	చంద్రుడు	నెల ది ఘ	కుజుడు	నెల ది ఘ	రాహు	నెల ది ఘ
గురు	25	18	గురు	3-12-24	శని	4-24-24	బుధ	3-25-36	కేతు	0-19-36	శుక్ర	5-10-0	సూ	0-14-24	చం	1-10-0	కుజ	0-19-36	రా	4-9-16
శని	30	12	శని	4-1-36	బుధ	4-9-12	కేతు	1-17-36	శుక్ర	1-26-0	సూ	1-18-0	చం	0-24-0	కుజ	0-28-0	రా	1-10-24	గురు	3-25-42
బుధ	27	6	బుధ	3-18-4	కేతు	1-23-12	శుక్ర	4-16-0	సూ	0-16-48	చం	2-20-0	కుజ	0-16-48	రా	2-12-0	గురు	1-14-4	శని	4-16-28
కేతు	11	6	కేతు	1-14-48	శుక్ర	5-2-0	సూ	1-10-4	చం	0-28-0	కుజ	1-26-0	రా	1-13-12	గురు	2-4-0	శని	1-23-12	బుధ	4-2-34
శుక్ర	32	0	శుక్ర	4-8-0	సూ	1-15-36	చం	2-8-0	కుజ	0-19-36	రా	4-24-0	గురు	1-8-24	శని	2-16-0	బుధ	1-17-36	కేతు	1-20-24
సూర్య	9	18	సూ	1-8-24	చం	2-16-0	కుజ	1-17-36	రా	1-20-24	గురు	4-8-0	శని	1-15-36	బుధ	2-8-0	కేతు	0-19-36	శుక్ర	4-24-0
చంద్ర	16	0	చం	2-4-0	కుజ	1-23-12	రా	4-2-24	గురు	1-14-48	శని	5-2-0	బుధ	1-10-9	కేతు	0-28-0	శుక్ర	1-26-0	సూ	1-13-12
కుజ	11	6	కుజ	1-14-4	రా	4-16-48	గురు	3-18-48	శని	1-23-12	బుధ	4-16-0	కేతు	0-16-48	శుక్ర	2-20-0	సూ	0-16-48	చం	2-12-0
రాహు	28	24	రా	3-25-12	గురు	4-1-36	శని	4-9-12	బుధ	1-17-36	కేతు	1-26-0	శుక్ర	1-18-0	సూ	0-24-0	చం	0-28-0	కుజ	1-20-24
మొ॥ సం॥	16	0 0		25-18-0		30-12-0		27-6-0		11-6-0		32-0-0		9-18-0		16-0-0		11-6-0		28-24-0

పుష్యమి, అనూరాధ, ఉత్తరాభాద్ర—శని దశ సం॥ 19 భుక్తులు అంతరములు

భుక్తుల వివరము	నెల	దినం	శని	నెల ది ఘ	బుధుడు	నెల ది ఘ	కేతు	నెల ది ఘ	శుక్రుడు	నెల ది ఘ	సూర్యుడు	నెల ది ఘ	చంద్రుడు	నెల ది ఘ	కుజుడు	నెల ది ఘ	రాహు	నెల ది ఘ	గురుడు	నెల ది ఘ
శని	36	3	శని	5-21-28½	బుధ	4-17-16½	కేతు	0-23-16½	శుక్ర	6-10-0	సూ	0-17-6	చం	1-17-30	కుజ	0-23-16½	రా	5-3-54	గురు	4-1-36
బుధుడు	32	9	బుధ	5-3-25½	కేతు	1-26-31½	శుక్ర	2-6-30	సూ	1-27-0	చం	0-28-30	కుజ	1-3-15	రా	1-29-51	గురు	4-16-48	శని	4-24-24
కేతు	13	9	కేతు	2-3-10½	శుక్ర	5-11-30	సూ	0-19-57	చం	3-5-0	కుజ	0-19-57	రా	2-26-30	గురు	1-23-12	శని	5-12-27	బుధ	4-9-12
శుక్ర	38	0	శుక్ర	6-0-30	సూ	1-18-27	చం	1-3-15	కుజ	2-6-30	రా	1-21-18	గురు	2-16-0	శని	2-3-10½	బుధ	4-25-21	కేతు	1-23-12
సూర్య	11	12	సూ	1-24-9	చం	2-20-45	కుజ	0-23-16	రా	5-21-0	గురు	1-15-36	శని	3-0-15	బుధ	1-26-31½	కేతు	1-29-51	శుక్ర	5-2-0
చంద్ర	19	0	చం	3-0-15	కుజ	1-26-31½	రా	1-29-51	గురు	5-2-0	శని	1-24-9	బుధ	2-20-45	కేతు	0 23-16½	శుక్ర	5-21-0	సూ	1-15-36
కుజ	13	9	కుజ	2-3-10½	రా	4-25-21	గురు	1-23-12	శని	6-0-20	బుధ	1-18-27	కేతు	1-3-15	శుక్ర	2-6-30	సూ	1-21-18	చం	2-16-0
రాహు	34	6	రా	5-12-27	గురు	4-9-12	శని	2-3-10½	బుధ	5-11-30	కేతు	0-19-57	శుక్ర	3-5-0	సూ	0-19-57	చం	2-25-30	కుజ	1-23-12
గురు	30	12	గురు	4-24-24	శని	5-3-25½	బుధ	1-26-31½	కేతు	2-6-30	శుక్ర	1-27-0	సూ	0-28-30	చం	1-3-15	కుజ	1-29-51	రా	4-16-48
మొ॥ సం॥	19	0 0		36-3-0		32-9-0		13-9-0		38-0-0		11-12-0		19-0-0		13-9-0		34-6-0		30-12-0

ఆశ్రేష, జ్యేష్ఠ, రేవతి—బుధ దశ సం॥ 17 భుక్తులు—అంతరములు

భుక్తులు వివరము	నెల	దినం	బుధుడు	నెల ది ఘ	కేతు	నెల ది ఘ	శుక్రుడు	నెల ది ఘ	సూర్యుడు	నెల ది ఘ	చంద్రుడు	నెల ది ఘ	కుజుడు	నెల ది ఘ	రాహు	నెల ది ఘ	గురుడు	నెల ది ఘ	శని	నెల ది ఘ
బుధ	28	27	బుధ	4-2-49½	కేతు	0-20-49½	శుక్ర	5-20-0	సూ	0-15-18	చం	1-12-30	కుజ	0-20-49½	రా	4-17-42	గురు	3-18-48	శని	5-3-25½
కేతు	11	27	కేతు	1-20-34½	శుక్ర	1-29-30	సూ	1-21-0	చం	0-25-30	కుజ	0-29-45	రా	1-23-33	గురు	4-2-24	శని	4-9-12	బుధ	4-17-16½
శుక్ర	34	0	శుక్ర	4-24-30	సూ	0-17-51	చం	2-25-0	కుజ	0-17-51	రా	2-16-30	గురు	1-17-36	శని	4-25-21	బుధ	3-25-36	కేతు	1-26-31½
సూర్య	10	6	సూ	1-13-21	చం	0-29-45	కుజ	1-29-30	రా	1-15-54	గురు	2-8-0	శని	1-26-31½	బుధ	4-10-3	కేతు	1-17-36	శుక్ర	5-11-30
చంద్ర	17	0	చం	2-12-15	కుజ	0-20-49½	రా	5-3-0	గురు	1-10-48	శని	2-20-45	బుధ	1-20-34½	కేతు	1-23-33	శుక్ర	4-16-0	సూ	1-18-27
కుజ	11	27	కుజ	1-20-34½	రా	1-23-33	గురు	4-16-0	శని	1-18-27	బుధ	2-12-15	కేతు	0-20-49½	శుక్ర	5-3-0	సూ	1-10-48	చం	2-20-45
రాహు	30	18	రా	4-10-3	గురు	1-17-36	శని	5-11-30	బుధ	1-13-21	కేతు	0-29-45	శుక్ర	1-29-30	సూ	1-15-54	చం	2-8-0	కుజ	1-26-31½
గురు	27	6	గురు	3-25-36	శని	1-26-31½	బుధ	4-24-30	కేతు	0-17-51	శుక్ర	2-25-0	సూ	0-17-51	చం	2-16-30	కుజ	1-17-36	రా	4-25-21
శని	32	9	శని	4-17-16½	బుధ	1-20-34½	కేతు	1-29-30	శుక్ర	1-21-0	సూ	0-25-30	చం	0-29-45	కుజ	1-23-33	రా	4-2-24	గురు	4-9-12
మొ॥ సం॥	17	0		28-27-0		11-27-0		34-0-0		10-6-0		17-0-0		11-27-0		30-13-0		27-6-0		32-9-0

అశ్వని, మఘ, మూల—కేతు దశ సం॥ 7 భుక్తులు అంతరములు

భుక్తులు వివరము	నెల	దినం	కేతు	నెల ది ఘ	శుక్రుడు	నెల ది ఘ	సూర్యుడు	నెల ది ఘ	చంద్రుడు	నెల ది ఘ	కుజుడు	నెల ది ఘ	రాహువు	నెల ది ఘ	గురుడు	నెల ది ఘ	శని	నెల ది ఘ	బుధుడు	నెల ది ఘ
కేతు	4	27	కేతు	0-8-34½	శుక్ర	2-10-0	సూ	0-6-18	చం	0-17-30	కుజ	0-8-34½	రా	1-26-42	గురు	1-14-48	శని	2-3-10½	బుధ	1-20-34½
శుక్ర	14	0	శుక్ర	0-24-30	సూ	0-21-0	చం	0-10-30	కుజ	0-12-15	రా	0-22-3	గురు	1-20-24	శని	1-23-12	బుధ	1-26-31½	కేతు	0-20-49½
సూర్య	4	6	సూ	0-7-21	చం	1-5-0	కుజ	0-7-21	రా	1-1-30	గురు	0-19-36	శని	1-29-51	బుధ	1-17-36	కేతు	0-23-16½	శుక్ర	1-29-30
చంద్ర	7	0	చం	0-12 15	కుజ	0-24-30	రా	0-18-54	గురు	0-28-0	శని	0-23-16½	బుధ	1-23-33	కేతు	0-19-36	శుక్ర	2-6-30	సూ	0-17-51
కుజ	4	27	కుజ	0-8-34½	రా	2-3-0	గురు	0-16-48	శని	1-3-15	బుధ	0-20-48½	కేతు	0-22-0	శుక్ర	1-25-0	సూ	0-19-57	చం	0-29-45
రాహు	12	18	రా	0-22-3	గురు	1-26-0	శని	0-19-57	బుధ	0-29-45	కేతు	0-8-34½	శుక్ర	2-3-4	సూ	0-16-48	చం	1-3-15	కుజ	0-20-49½
గురు	11	6	గురు	0-19-36	శని	2-6-30	బుధ	0-17-51	కేతు	0-12-15	శుక్ర	0-24-30	సూ	0-18-53	చం	0-28-0	కుజ	0-23-16½	రా	1-23-33
శని	13	9	శని	0-23-16½	బుధ	1-29-30	కేతు	0-7-21	శుక్ర	1-5-0	సూ	0-7-21	చం	1-1-30	కుజ	0-19-36	రా	1-29-51	గురు	1-17-36
బుధ	11	27	బుధ	0-20-49½	కేతు	0-24-30	శుక్ర	0-21-0	సూ	0-10-30	చం	0-12-15	కుజ	0-22-3	రా	1-20-24	గురు	1-23-12	శని	1-26-31½
మొ॥ సం॥	7	0 0		4-27-0		14-0-0		4-6-0		7-0-0		4-27-0		12-18-0		11-6-0		13-9-0		11-27-0

భరణి, పుబ్బ, పూర్వాషాఢ—శుక్ర దశ సం॥ 20 భుక్తులు_అంతరములు

భుక్తులు వివరము	నెల	దినం	శుక్రుడు	నెల ది ఘ	సూర్యుడు	నెల ది ఘ	చంద్రుడు	నెల ది ఘ	కుజుడు	నెల ది ఘ	రాహు	నెల ది ఘ	గురుడు	నెల ది ఘ	శని	నెల ది ఘ	బుధుడు	నెల ది ఘ	కేతు	నెల ది ఘ
శుక్ర	40	0	శుక్ర	6-20-0	సూ	0-18-0	చం	1-20-0	కుజ	0-24-30	రా	5-12-0	గురు	4-8-0	శని	6-0-30	బుధ	4-24-30	కేతు	0-24-30
సూర్య	12	0	సూ	2-0-0	చం	1-0-0	కుజ	1-5-0	రా	2-3-0	గురు	4-24-0	శని	5-2-0	బుధ	5-11-30	కేతు	1-29-30	శుక్ర	2-10-0
చంద్రుడు	20	0	చం	3-10-0	కుజ	0-21-0	రా	3-0-0	గురు	1-26-0	శని	5-21-0	బుధ	4-16-0	కేతు	2-6-30	శుక్ర	5-20-0	సూ	0-21-0
కుజుడు	14	0	కుజ	2-10-0	రా	1-24-0	గురు	2-20-0	శని	2-6-30	బుధ	5-3-0	కేతు	1-26-0	శుక్ర	6-10-0	సూ	1-21-0	చం	1-5-0
రాహు	36	0	రా	6-0-0	గురు	1-18-0	శని	3-5-0	బుధ	1-29-30	కేతు	2 3-0	శుక్ర	5-10-0	సూ	1-27-0	చం	2-25-0	కుజ	0-24-30
గురు	32	0	గురు	5-10-0	శని	1-27-0	బుధ	2-25-0	కేతు	0-24-30	శుక్ర	6-0-0	సూ	1-18-0	చం	3-5-0	కుజ	1-29-30	రా	2-3-0
శని	38	0	శని	6-10-0	బుధ	1-21-0	కేతు	1-5-0	శుక్ర	2-10-0	సూ	1-24-0	చం	2-20-0	కుజ	2-6-30	రా	5-3-0	గురు	1-26-0
బుధుడు	34	0	బుధ	5-20-0	కేతు	0-21-0	శుక్ర	3-10-0	సూ	0-21-0	చం	3-0-0	కుజ	1-26-0	రా	5-21-0	గురు	4-16-0	శని	2-6-30
కేతు	14	0	కేతు	2-10-0	శుక్ర	2-0-0	సూ	1-0-0	చం	1-5-0	కుజ	2-3-0	రా	4-24-0	గురు	5-2-0	శని	5-11-30	బుధ	1-29-30
మొ॥ సం॥	20	0		40-0-0		12-0-0		20-0-0		14-0-0		36-0-0		32-0-0		38-0-0		34-0-0		14-0-0